F. C. Weiskopf

Búcsú a békétől

Fordította

Philipp Berta

F. C. Weiskopf

Búcsú a békétől

REGÉNY

Európa Könyvkiadó

Budapest 1973

A fordítás

F. C. Weiskopf: Abschied vom Frieden

című, az Aufbau Verlag, Berlin,

1970-ben megjelent kiadásából készült

Sosem voltunk ilyen sokan. Valóban, még sosem akadtak ennyien, akikben ott szunnyadt egy hang. Olyan ez, mint valami nyomasztó, szorongásos éjszaka, ami még a virágok illatát is lefojtja; de már a legszelídebb fuvallatra feloldódik minden. El kell búcsúznunk egy világtól, mielőtt összeomlana. Sokan tudják már ezt, és valami megnevezhetetlen érzés költővé avatja őket. Furcsa szívvel járnak-kelnek, elszakadtak már mindentől, de legbensejükben még él a kötelék. Ami van, számukra már nem létezik, és arról, aminek jönnie kell, ajkuk nem képes szólni.

Hugo von Hofmannstahl

Az öreg Ausztria
Dalol: „Isten tartsa..."
Pedig visszük sírja felé,
Hó rukk, hó!

Cseh carmagnole

Nincs olyan múlt, amit szabad volna visszasírni; csupán az örök új létezik, mely az elmúltnak kibővült elemeiből alakul ki, és az igazi vágy legyen mindig alkotó, hogy valami újat, jobbat teremtsen.

Goethe

ELSŐ RÉSZ

— Hát igazán muszáj, Alexander? — kérdezte a nő, és elővette csipkés zsebkendőjét. — Igazán? És éppen ma, amikor minden olyan különösen szép volt! Nem lehetne legalább... elhalasztani?

A férfi valami ilyesmire volt felkészülve, és ahogy a jó gyermekorvos oltás előtt bizonyítgatja, hogy egész biztosan nem fog fájni, szelíden, rábeszélő hangon, de hajthatatlanul így felelt:

— Nem, Halacskám, a halogatás semmire nem vezethet, csak boszszúság lehet belőle. Hidd el. Az egyetlen helyes dolog, ha kitartunk elhatározásunk mellett. És éppen azért, mert nagyon szép volt a mai nap. Így is kell lennie, ha barátságban, kellemes emlékekkel akarunk elválni, nem igaz?

— Igen, csak... csak hát olyan... olyan... — A zokogástól nem bírt tovább beszélni. Arcán könnyek patakzottak. Persze használhatta volna kis zsebkendőjét, de úgy nem látszottak volna a könynyek, márpedig azokat látni kellett. De nem ezért sírt csupán, és nem is amiatt, mert általában szívesen itatta az egereket, hanem mert valóban fájt neki a válás. — Csak hát olyan... olyan nehéz ez, Alexander! Egyszeribe itt maradok ma-ha-gányosan és elhagyatottan. Ráadásul egy nappal szilveszter előtt! — Hangosan, önfeledten zokogott, mint egy gyerek.

A férfi megsimogatta.

— No de Halacskám, Halacskám, ne sírj! Ismét jóra fordul minden. Minden rendbe jön. Mint tapasztalt asszonyka, magad is tudod ezt. És annyira magányos azért mégsem vagy. Például a Nemzeti Színház baritonja... Pardon, nem óhajtok indiszkrét lenni, szemrehányásnak pedig végképp nem szántam, csupán úgy vélem, nem kell félned az elhagyatottságtól. Különben is a te alakoddal! És ezt a „fészket" is megtartod. A jövő évi lakbér ki van fizetve, ezt el is feledtem megmondani.

— Ó, te! Mindig is mondtam: még egy ilyen férfit nem találok. — Viharosan átölelte. Ajkainak sós íze volt, orcái könnyben áztak, de

a szemében már mosoly bujkált. — Hogyan köszönjem meg neked? Mit tehetnék érted?

— Azt, szívecském, hogy abbahagyod a sírást, és olyan rendesen, józanul viselkedsz, mint máskor. — Ezeknél a szavaknál óvatosan kibontakozott a nő karjaiból, és megigazította félrecsúszott nyakkendőjét. — Ráadásul sokkal jobban áll neked, ha vidám vagy.

— Vidám! — hangzott duzzogón. — Éppen most hogyan várhatsz tőlem ilyesmit? — Pillantása a tükörre tévedt. — Pedig igazad van. Istenem, hogy nézek ki! Egészen dúlt az arcom. És a szemem, juj! — A zsebkendőjére lehelt, és odanyomogatta kivörösödött szemhéjaihoz. Utána fürgén ügyködni kezdett a púderpamaccsal meg a rúzzsal. — Alexander, drágám, add ide azt a dobozkát... igen, köszönöm, és a fésűt is... Ah, hogy a te számodra többé már nem szépítkezhetem! Mennyi is az idő? Hét elmúlt? Egek, máris át kell öltöznöm. Megvárnál? Nem?... Ó, Alexander, én ezt túl nem élem. De egyszer-egyszer azért találkozunk még? Csak úgy, mint barátok... Ó, egyetlenem, drágám, gyere ide, gyere! De vigyázz, mert még nedves a szempillafestékem... Ó, Alexander, hogy ennek meg kell lennie!... Nem, nem búcsúzom, hanem azt mondom: sok boldogságot az új esztendőben, és... és... Nem bírom tovább. Szörnyű ez, Alexander, de nem piszmoghatok itt tovább, mert megint elsírom magam... Ó, hogy az embernek újra meg újra búcsúznia kell! Mondhatom, némelykor olyannak látom az életet, mint valami pályaudvari csarnokot. Hát, viszontlátásra, Alexander, drágám, barátom! Viszontlátásra!

Eltűnt a szomszéd szobában. Alexander egy pillanatig még borongós hangulatban töprengett. Igen, miért is van az, hogy újra meg újra búcsúznunk kell? De nem szabad elhatározásából cselekszik-e így? Nem régi tapasztalataiból szűrte-e le azt az elvet, hogy minden kapcsolatot fel kell számolni, mielőtt még jelentkeznének a túlságosan nagy megszokás első jelei?

„Ah, megszokás... az élet minden poézisének sírja!" — szavalta magában. Ujjai hegyével gyorsan végigsimított a homlokán, és már indult is. A kis előszobában, mielőtt a fogasról levette volna a kalapját meg a városi bundáját, odalépett az embermagasságú tükör elé.

A haja fehér volt ugyan, de jóformán ránctalan, barna arcával,

világos szemével, jó tartású, karcsú alakjával nyugodtan mondhatta volna, hogy a negyvenes évei derekán jár — egyszóval jó tizenkét esztendőt letagadhatott volna a korából. A remek anyagú és szabású egérszürke zakó, egy úgynevezett fecskefark, a krémszínű pikémellény, a szélesre kötött nyakkendő, benne egy gyöngyfejű tű, a mellzsebben a fehér selyem díszzsebkendő — mindez választékos ízlésről tanúskodott, de arról is, hogy ezt meglehetős szívesen fitogtatja is.

Alexander Reither odabólintott tükörképének. Érezte, hogy valami pezsdülő kalandvágy elsöpri minden sajgó megindultságát. „Isten veled, Halacskám!"

Az ajtóban megtorpant, elővett egy nagy bankjegyet, borítékba tette és ráfirkantotta: „Csak újév után bontandó fel!" Búcsúnak szánt üdvözletét becsúsztatta a levélszekrénybe.

Amikor az utca túlsó oldaláról felpillantott a lakásra, melyet örökre elhagyott — közben már intett egy fiákernek s az feléje tartott —, látta, hogy Halacska ott áll az ablakban, a horgolt csipkefüggöny mögött. Szinte az arckifejezését is kivette: pákosztos iskoláslány, jókora adag érzékiséggel. Valami fehéret tartott a kezében, azzal integetett neki.

A fiáker már oda is állt elébe. „Persze, nyomban felbontotta a borítékot — állapította meg magában Alexander, ahogy beszállni készült. — Hogyan is állta volna meg holnaputánig!" — Kényelmesen hátradőlt: szinte látta, milyen elragadtatással bámul az ezresre, mókásan sikongat, és nyilván örömtáncot lejt hozzá.

Azért szép idő volt, amit Halacskával töltött ott fenn, a „fészekben", és az a vakáció is kettesben, a Dolomitokban. És most mégis úgy érezte, a keserűség mellett némi édesség is van abban, ha kedvesünktől búcsút veszünk.

Némi édesség... Alexander elmosolyodott. Kisfiús, elégedett, de azért bűntudatos mosoly volt ez. Még most is megvolt benne az a különös vonzóerő, amely ifjúsága idején hírhedt szívtipróvá tette, de úgy hitte, eléggé kivette már a részét mélységes mámorokból, elégszer élt át tragikus izgalmakat és nagy viharokat. Életének hátralevő részére — nem áltatta magát, tudta, hogy minden frissesége ellenére,

évei meg vannak számlálva — gondtalan örömöket szánt magának. Báj és vidámság — Alexander mostanában ezt kereste egy-egy barátnőjénél. Ellaposodást jelentene ez? Elszegényedést? Gyakran feltette magának ezt a kérdést, de, akárcsak korábban, most is arra a következtetésre jutott: más a mámor, és más a könnyed vidámság. A kettőt nem kell összemérni.

A kocsi megállt. Alexander felriadt gondolataiból. Sietve kiszállt, és fizetett.

Nem vitette magát hazáig, a prágai Kis Oldalra, csak a régi Károly-hídig. Az út hátralevő részét gyalogszerrel szándékozott megtenni. Megnézte, hány óra. Néhány perc múlva nyolc. Gyors léptekkel elhaladt a pillérek kőszentjei előtt, át a híd két zömök, négyszögletes tornya között, a kapu íve alatt.

A Szent Miklós-templom harangjai nyolcadszor mélyet kongtak, amikor megérkezett a Reither házhoz, a Radetzky tér déli oldalán elnyúló, háromemeletes barokk épülethez.

MÁSODIK FEJEZET

Belépett a boltozott kapualjba, melynek mindkét oldaláról különböző gazdasági helyiségek nyíltak, a kocsis szállása és a kocsiszín. Nem a főlépcsőnek, hanem az irodai feljáratnak tartott. Ez, az első emeleten levő lakás mentén, egyenesen a két felsőbb emeletre vezetett: ezeken az A. Reither és Fia, Első Prágai Nyomda és Kiadó központi irodáján kívül csak Alexander nagy könyvtára és dolgozószobája volt.

A tejüveggel körülzárt sarokban, ahol az ajtón arany szélű fekete betűkkel ez állt: *Igazgatósági iroda*, még világosság égett. Maybaum úr, a vezető cégjegyző, egyik kedvenc statisztikai kimutatását böngészte. Az iker íróasztalnál a második hely szokás szerint most is üres volt; gazdája, Alexander fia, Max Egon, az ifjabb főnök, általában keveset koptatta.

— Jó estét, Maybaum! — köszönt be Alexander a küszöbről. —

Megjöttem! Mindjárt neki is láthatunk az ügyeinknek. Vagy tudja mit? — Egy pillanatnyi szünetet tartott. — Jöjjön fel hozzám! Ott valamivel kedélyesebben leszünk.

A cégjegyző már Alexander első szavára felállt. Zöld ellenzőjét feltolta a homlokáról, és meghajolt. Úgy mozgott, mint egy fabábu, az ember szinte várta, mikor hallja a recsegést. Maybaum jó egynéhány évvel fiatalabb volt Alexandernál, de idősebbnek látszott. Roppant ösztövér, tar fejű, lóarcú ember volt, loboncos, színtelen bajusza alól kiálltak a fogai.

— Ahogy óhajtja, Reither úr — felelte, és közben a felgombolt szürke lüszter könyökvédőjét babrálta.

— Akkor öt perc múlva várom!

— Igenis, Reither úr.

Maybaum másodpercnyi pontossággal kopogott Alexander dolgozószobájának ajtaján. Állig gombolt, hosszú szalonkabátjának szárnyai gyászlobogóként lengték körül.

— Madeirát vagy szilvóriumot? — kérdezte Alexander, miközben néhány kristálypohárral zsonglőrködött. — Hogyhogy? Mindegy?... Hogyan lehet ez mindegy bárkinek is? — Fejcsóválva felragadta a madeirával teli hasas üveget, és töltött. — Egészségére!

— Egészségére, Reither úr! — Maybaum behunyt szemmel, sietve kortyantott egyet, mintha orvosságot inna.

Alexander figyelte, és közben felhúzta sűrű, kissé égnek tüskésedő szemöldökét, amitől a szeme tája bagolyszerűnek tetszett.

— Még egy pohárral? Nem? Bűnt követ el a borocska és saját maga ellen is, Maybaum... Hát, ahogy óhajtja! De azért csak leül? — A holland cserépkályha mellett álló karosszékre mutatott.

A cégjegyző szertartásosan helyet foglalt. Kabátjának két szárnyát előbb gondosan megemelte, majd a térdén egymásra borította.

— Engedelmével, Reither úr.

— Akkor hát figyeljen ide, barátom: megvesszük azt a kócerájt. — A kandalló és az ajtó között fel s alá rohangálva, Alexander közölte az ellenkezését éreztető, de némán beletörődve hallgató Maybaummal, hogy végleg döntött: megveszi azt a Morvaország északi részén csődbe jutott nyomdát. — Tudom, ön ellene van — jegyezte meg,

ahogy Maybaum borús homlokára pillantott. — Persze, ismét úgy véli, hogy ez nem elég biztos befektetés. De manapság hol létezik még biztonság? Új isteneink, a technika és a száguldás, mindent forradalmasítanak. Több évezredes birodalmakat elintéznek egyetlen szempillantás alatt. Egész Európa összecsapásra készül, ami elkerülhetetlennek és ugyanakkor képtelenségnek tetszik. A gazdasági élet... Na, hagyjuk ezt az általánosságban mozgó elmélkedést! Minek fejtegessem itt önnek apróra, miért vélem, hogy meg kell vennünk azt a nyomdát? Elég nagy ideje ismeri már Alexander Reithert, hogy tudja, mindig szívesen kezd valami új vállalkozásba. — Alexander megállt, és halk, tüsszögő nevetést hallatott, mint aki átlát önmagán, és ezt ironikusan élvezi. — Hát így. És most rukkoljon ki ön! — mondta befejezésül. — Úgy vélem, seregnyi ellenvetése van készenlétben, igaz-e?

Maybaum egy ideig szalonkabátjának egymásra hajtott csücskeire bámult, majd, egy sóhaj közepette, igennel válaszolt Alexander kérdésére, de tátogó száját az *e* után gyorsan összecsukta, mintha ezt mondta volna: *egemm!*

— *Egemm*... — ismételte meg Maybaum újabb szünet után, majd hozzákezdett, hogy sorra-rendre kifejtse ellenérveit a vételi tervvel szemben. Ezután minden átmenet nélkül azt kezdte taglalni, milyen taktikát kellene követni a nyomda vétele során, és ebben is épp olyan kínos pontossággal járt el, mint az előbbi érvelésénél.

Alexander, ahogy ott ült Maybaummal szemben, egyetlen szóval, egyetlen mozdulattal sem szakította félbe, de testtartásán látszott, hogy ez mennyire nehezére esik. Ámde tudta, hogy minden közbeszólás csak még terjengősebb fejtegetésre ingerli a cégjegyzőt.

De mihelyt Maybaum elhallgatott, Alexander máris felpattant, és így szólt:

— Helyes, barátom. Mindenben úgy járunk el, amint javasolta. Csak a pénzügyi diszpozíción szeretnék valamicskét változtatni. Úgy gondolom, ennél az üzletnél mondjunk le róla, hogy bármit is befektessünk a „Wally" elnevezésű külön számláról. Nem mintha kételkednék új vállalkozásunk szilárdságában... de már úgy van, hogy az unokámat a nővérem neveli, ezért egyéb ügyeit is, beleértve a pénz-

ügyeket, ennek megfelelően kell kezelni; hogy úgy mondjam: vaskalaposan.

Megint hallatta halk nevetését, majd megjegyezte, hogy a vételi tervvel kapcsolatban ki kellene kérni Seelmeyer úrnak, a bécsi bankárnak, a ház barátjának szakvéleményét.

— Az ön lelkiismeretének teljes megnyugtatása céljából, Maybaum. Rendben?... Igen? Nos, akkor mára, és egyben erre az esztendőre, mindent megbeszéltünk. Nem akarom tovább feltartani. Hacsak meg nem változtatta véleményét a madeiráról, és mégis megpróbálkozik egy második pohárkával. Nos?

— Hálásan köszönöm, Reither úr, de nem. — Maybaumnak egyszeribe erős mehetnékje támadt. — Egy sürgős megbeszélésem van... *egemm!*

Alexander elfojtotta somolygását. Ismerte vezető cégjegyzőjének sürgős megbeszéléseit. Ezek minden alkalommal műsorra kerültek, amikor egy-egy esti üzleti tárgyalás kilenc órán túl elhúzódott. A derék Maybaumot papucs alatt tartotta második felesége, egy volt állatidomár, akiben, a régi francia anekdotában szereplő vérteskapitányhoz hasonlóan, minden áldott nap, egy bizonyos óraütésre, feltámadt a természet, és jogait követelte. Maybaum, második házassága elleni néma tiltakozásul, a kalapján viselt gyászszalaggal adózott első házassága emlékének, egyebekben pedig kerülte, hogy a felesége társaságában nyilvánosság előtt vagy akár csak baráti körben is mutatkozzék.

Habár Alexander teljes megértéssel viseltetett régi munkatársának bánata iránt, nem állhatta meg, hogy sietve még meg ne kérdezze, hol szándékszik tölteni másnap a szilveszter estét.

— Otthon? No, fogadok, jobban fog szórakozni, mint jómagam a kiadók szövetségi vacsoráján. De mit tehet az ember? Szólítja a kötelesség. Újév napján azonban annál kedélyesebben leszünk. Ugyebár eljön a családi ebédre, kedves nejével együtt?

— Ó, minden bizonnyal — felelte Maybaum. Hangja mintha hamuval lett volna behintve. — Minden bizonnyal bátorkodunk megjelenni, Reither úr.

Alexander az ajtóig kísérte Maybaumot, majd ismét leült a kandalló mellé. Az íróasztala felé pillantott. Levelek hevertek ott, aláírásra vártak, és jelentések, amiket el kellett olvasni. Ott volt még a *Napi Híradó* számára írt újévi cikkének kefelevonata. De mindez még nyugodtan várhatott egy kis ideig. Előbb a virzsínia a soros.

Buzgón pöfékelve rágyújtott a karcsú szivarra, fejét a párnázott széktámlának támasztotta, és fátyolos tekintettel követte a felfele kerengő, makulátlan füstkarikákat.

Gondolatai lassanként határozottabb alakot öltöttek. Az 1912-es éven töprengett el, melynek utolsó előtti napja most készült véget érni. De nem a nagy világesemények foglalkoztatták — Halacska járt az eszében.

Feléledtek a Dolomitokba tett utazásuk emlékei; mulatságos és megható jelenetek emlékei a „fészekből", ahol többé már nem fordul meg.

Igen, mindez már a múlté. Alexander, a búcsúzás és az új felé tekintő várakozás között, valami lebegő állapotba került, amit a válás fájdalma, a boldog várakozás eddig nem ismert élményekre és a teljes elárvulás miatt érzett szorongás töltött meg.

„Hogy is szólt?" — töprengett el Alexander az emlékezetében halványan felderengő költeményen. Próbálta elcsípni, de az utolsó pillanatban mindig tovatűnt. Egyszer mégiscsak sikerült:

Olyan ez, mit nem gondolunk végig,
És irtóztatóbb, hogysem panaszoljuk:
Hogy minden tovasuhan, elmulik...

Hofmannstahl verssorai hirtelen bukkantak elő, abból a múltból, amikor még csak általános, költői fájdalmat hordoztak, most azonban már konkrét, személyes nyugtalanság telítette őket.

Hogy minden tovasuhan, elmulik...

Fájdalma és nyugtalansága egyszeriben lélegzet-elállító halálfélelemmé változott. Alexander szíve egy dobbanásnyit kihagyott. Szeme előtt vaksötét verem nyílt meg. De nyomban visszanyerte önuralmát.

A virzsínia kialudt.

Behajította a kandalló parazsára, az íróasztalához ment, és munkához látott.

Mire a kandalló párkányán az oszlopos óra elütötte a tizenegyet — négy rövid és tizenegy hosszú ütésből állt ez, és halkan kísérte a Kék Duna-keringő néhány kezdő üteme: úgy hangzott, mint valami harangjáték —, a kefelevonat kivételével már minden papirossal végzett.

Töltött volna még egy pohár madeirát, de üres volt az üveg. Rágyújtott hát egy újabb szivarra, és sort kerített a kefelevonatra.

Az egyelőre még cím nélkül álló cikk aláírása *Equitanus** volt. Alexander ezen a néven írta nagyobb cikkeit a saját lapja számára. A lapja — igen, ez volt a *Napi Híradó*, a két szó teljes értelmében. A semmitmondó családi lapocskából ő csinált nagy, befolyásos újságot. Hosszú éveken át maga irányította mint főszerkesztő és kiadó, de üzleti vállalkozásainak és érdekeltségeinek nagy mértékű megnövekedése már egy ideje arra kényszerítette, hogy a szerkesztés közvetlen vezetéséről lemondjon, és csak az elvi irányítást tartsa a kezében.

A negyvennyolcas liberalizmus hagyományainak szellemében írt, lendületes és sziporkázó Equitanus-cikkeket nemegyszer nagy figyelemmel fogadták bécsi politikai körökben, és némelykor a külföldi sajtó is idézett belőlük. A cikkek java része a Duna menti monarchia bonyodalmas belső problémáival, az osztrák külpolitika baklövéseivel foglalkozott, nevezetesen a Balkánon.

A cikk időszerű témával kezdődött: visszapillantott arra a válságra, mely az éppen ekkor véget érő, 1912-es évben, a Balkánon, háborúra vezetett Törökország és szomszédai között, és vén földrészünket mindenestül mélységesen megrázta. Ezt követte annak a számtalan lehetőségnek fejtegetése, melyet az osztrák diplomácia, a béke érdekében, áldásosan felhasználhatott volna, de nem tette, mert a bécsi Külügyminisztérium még mindig hűséges a méregkeverés és intrikálás Metternich-féle módszeréhez. A továbbiakban Equitanus élesen bírálta az azonos receptre készült Habsburg belpolitikát, majd azzal a kívánság-

gal zárta cikkét, hogy az új esztendő ne hozza magával a régi hibák ismétlődését.

Most, ahogy a kefelevonatot olvasta, sehogy sem tetszettek neki a befejező mondatok. Hiányzott belőlük a lendület, a visszhangzó kicsengés. Alexander a palackért nyúlt, majd csalódottan visszatette. Egy ideig rágcsálta a tollszárát. Ihatnékja nőttön-nőtt. Bosszúsan pillantott az órára. A festett, zománcos számlapon, sárga frakkba, illetve piros krinolinba öltözött pár táncolt egy valószínűtlenül kék Duna partján. A két mutató — finoman megmunkált violin- és basszuskulcs — egész pontosan fedte egymást. Éjfél volt. Késő, hogy bárkiért csengessen és felhozasson egy palackot a pincéből. De lent, a szalonban, csak akad egy kortyra való!

A kandallóról felkapta az egyik gyertyatartót — a még gázlámpával világított lépcsőházban ebben az órában már sötétség honolt —, és elindult.

Egy lépcsőfoknyit lépett lejjebb, amikor egy hirtelen támadt légáramlat kioltotta a gyertyát. Lent kinyílt egy ajtó. Alexander áthajolt a korláton. Az első emeleti folyosón gyufa villant, és bizonytalan fényénél látta, hogy egy férfi távozik a lakásból, és sietve lefele tart a lépcsőn.

A lakás ajtaját gyorsan, halkan bezárták az ismeretlen mögött. Betörő tehát aligha lehetett. De mi keresnivalója volt a lakásban? Ki fogad itt éjnek idején látogatót? Alexander nővére, az elözvegyült von Wrbata-Treuenfels nemzetes asszony? Képtelenség! Schönberg kisasszony, a házvezetőnő? Nevetséges! Talán a fiatal szobalányt kereste fel a jövendőbelije. Az viszont, Alexander tudomása szerint, a dragonyosoknál szolgált, márpedig az ismeretlen, ha csak árnyszerűen látszott is, holt biztosan nem katona volt. Tán csak nem Wally...? Nem, ő még túl fiatal, és ráadásul másodfokú nagynénje, von Wrbata-Treuenfels nemzetes asszony tartja pórázon, habár Wallyt, diáklány korában, ez sem tartotta vissza az iskolakerüléstől, mert, bizony, inkább a fiúkkal ment a Kinsky parkba indiánosdit játszani. De Wally már nem diáklány, elmúlt tizenkilenc éves!

A sötét lépcsőn önfeledten álldogálva, merre nem kalandoznak gondolatai! Gyorsan újra meggyújtotta a gyertyát, és folytatta útját.

A lakás álomittas sötétségben terpeszkedett. A fogas alján húzódó cipőrácson, tisztításra várva, ott sorakozott von Wrbata-Treuenfels nemzetes asszony szigorúságról árulkodó, magas szárú gombos cipője, mellette Schönberg kisasszony kitaposott lábbelije és Wally lakkcipője, kacéran karcsúsított szárával.

Alexander halkan bement a szalonba, ráakadt egy megkezdett palack madeirára, és hóna alá csapva visszatért a munkájához.

Töltött, és beleszagolt a pohárba. Napfény és déltenger illata érzett a boron. Ettől jó hangulata kerekedett. Baljában a poharat tartva az íróasztalhoz lépett. Álltó helyében áthúzta a cikk utolsó bekezdését, majd mellé írta az új szöveget.

„Egy költő és politikus szavai szerint — írta — Ausztria nem Európához számít, hanem Ázsiához. Európa férfi, Ázsia gyermek. Aki férfi, komolyan veszi a dolgokat; a gyermek mindent játéknak érez. És az élemedett kora ellenére is gyermeki hajlandóságú Ausztria még nem érett komollyá. De csak egy demokratikus Ausztria tud új erkölcsi és politikai erőket felszínre hozni, csak az tudja végre megtalálni kormányzata és igazgatása számára azokat, akiknek híjával van: a talentumokat és jellemeket. Reménykedjünk, hogy az új esztendő országunkat jókora léptekkel előbbre viszi a gyermekből férfivá érés útján. És ebben a reményben emeljük poharunkat: Proszit 1913!"

Még írt, de közben már felemelte poharát és most kiitta — kicsit színpadiasan, aminek maga is tudatára ébredt. — „Proszit, Alexander!" Nagyon elégedetten mosolygott.

NEGYEDIK FEJEZET

Újév napján Maybaum úr nem úgy jelent meg a Reiter ház fogadószobájában, amint természetének megfelelt volna, egyszóval óraütésnyi pontossággal, hanem csak két óra után, néhány perc késéssel. Tölcsér alakú őszirózsa-bokrétát tartott a kezében. Beesett orcái égtek, és bal szeme alatt tallérnyi kék folt sötétlett. Kemény ingmelle előredülledt, mintha ki akart volna törni szorosan simuló császárkabátjának fogságából.

A cégjegyző peckes léptekkel odasietett főnökének nővéréhez, ehhez a szikár Mária-Teréziához, akinek szeme alját nagy könnyzacskó keretezte, és pisze orra, szüntelen táguló cimpáival, mintha túl profán szagok ellen tiltakozott volna.

— Vigasztalhatatlan vagyok, nagyságos asszonyom, hogy így elkéstem — szólt Maybaum még teljesen kifulladva, és a nemzetes asszony kezére hajolt —, de nejem hirtelen rosszulléte... — Elhallgatott, és egy mozdulattal jelezte, mennyire fájdalmasan érinti ez a baleset és a miatta bekövetkezett késés.

— Ó, akkor hát Madame Maybaumhoz nem lesz szerencsénk? — érdeklődött Karoline von Wrbata-Treuenfels, teknőckeretes lornyonja fölül.

— *Egemm*, sajnos, ki kell mentenem nejemet, és újévi jókívánságait ez úton tolmácsolom. — Azzal átnyújtotta a bokrétát.

— *Charmant, charmant!** — A szikár Mária-Terézia kutyafuttában megszagolta a virágot, tovább ügyet sem vetett a csokorra, letette egy kártyaasztalkára. — Remélem, Madame Maybaum rosszulléte nem komoly. Mindenesetre kérem, így, ismeretlenül is, tolmácsolja hálás köszönetemet és jókívánságaimat. — A hölgy az osztrák hivatali nemesség enyhén szlávos színezetű, orrhangú németségével beszélt. Valószínűleg ilyen hanghordozása lehetett megboldogult férjének, a nemes Ladislaus Wrbata von Treuenfels járási főnök úrnak. — Egyébként exkuzáljuk késését, Maybaum úr. Nem ön az utolsó. A Hyberner utcából még várnunk kell a hölgyre és az úrra... Szokás szerint! — tette hozzá sokatmondó szünet után, és lornyonján át a fivére felé pillantott.

Az úgy tett, mint aki semmit nem hallott. Kényelmesen pöfékelte a virzsíniáját, és nézegette az újabb családi fényképeket, melyeket lánya, Ottilie rakosgatott elébe.

Ottilie gömbölyded volt, és meglehetősen semmitmondó, gödröcskés arcán egyetlen vonás sem hasonlított apjára. Duzzogva biggyesztgette a száját, mert Alexander apró, kajánkodó megjegyzéseket fűzött a képekhez. Süldőlány módján egyszer-egyszer elismételte: „De csúnya vagy, papa!"

Von Treuenfels nemzetes asszony lornyonjának nyelével megkocogtatta a kártyaasztalkát.

— Alexander, igazán nem értem, hogy a fiadnak miért kell *partout** pontatlannak lennie. Ha nekem gyermekeim volnának...

— Drágám — szakította félbe szelíden Alexander, de összehúzott szeme gyanúsan villogott —, ha neked gyermekeid volnának, ők lennének a rendesség netovábbja, minden erény kútfeje, akárcsak a mamájuk. De talán éppen ezért vagy gyermektelen... már ne haragudj, de tudod, hogy hajlamom van az őszinteségre.

— No de, papa! — Ottilie hiába próbálta elfojtani feltörő kuncogását. Fuldokolt bele, és most tenyerébe rejtette kivörösödött arcát.

Von Treuenfels nemzetes asszony mindössze egy vállrándításra érdemesítette Ottilie viselkedését. Megvetően leeresztette szemhéját, úgy fordult Alexanderhoz:

— Te ezt őszinteségnek nevezed? No persze, már ifjú korodban is megvolt az a jó szokásod, hogy a tapintatlanságot összetévesztetted az őszinteséggel! — Karoline egyetlen mozdulattal összecsukta a lornyonját, ami annyit jelentett, hogy ezzel a téma be van fejezve. De hogy Alexander szemlátomást fel se vette a rosszmájú megjegyzést, nekidühödött: — Te, a te kiállhatatlan különcködéseiddel! — Pillantása Maybaumra tévedt — a cégjegyző azt sem tudta, merre kapkodja tekintetét ebben a családi vitában —, és fegyelmezett, változatlanul jeges hangon így folytatta: — Így persze nem csoda, ha a gyerekeknél is megmutatkoznak az apai különcségek.

— De kedves Karoline néni, igazán túllő a célon — jegyezte meg Alexander veje, Dr. Rankl, egy széles vállú férfiú, akinek kerek, egyenletesen felfújt képe katonásan festett a több kardvágás és a sikkes bajusz következtében —, legalábbis ami az én Ottiliémet illeti. Ő aztán igazán nem különc, se nem fegyelmezetlen, ami végül is egy. Éppen ellenkezőleg: kitűnően tudja, mi a fegyelem. És bár ez jelentős mértékben a házasság kedvező hatására vezethető vissza... hehehe... azért csak magával hozott valami öröklött felelősségérzetet és rendszeretetet is.

Rankl mélyet lélegzett. Nyilván még távolról sem ért fejtegetései végére, mert általában, ha egyszer rákezdte, nehezen hagyta abba. De ebben a pillanatban kinyílt az ajtó, és beállított a két utolsó meghívott, Alexander fia, Max Egon és felesége, Helene — „a hölgy és az úr a Hyberner utcából" —, rájuk vártak.

— Megint elkéstünk — kezdte Max Egon, bocsánatkérő mosollyal puha arcán, melyen csak a sűrű szemöldök és az ívelt száj emlékeztetett halványan az apjára —, de amikor ma felébredtünk, egyszerűen képtelenek voltunk megállapítani, hány óra. Helene ugyanis tegnap este minden órát megállított.

— Igen, én vagyok a bűnös — szólt közbe Helene. Mély, kissé rekedtes hangja volt, s ez jól illett félig szomorkás, félig frivol megjelenéséhez: fehérre púderezett arcában, a csikóhaj alatt, mélabús szemek ültek. — Legalább egyszer szabadulni akartam attól a figyelmeztető, irigy tiktakolástól! Hát igen, és mélységes mély álomban akartam megérkezni az új esztendőbe.

Von Treuenfels nemzetes asszony beszívta a két orcáját, mintha a foga vásna.

— Aki téged hall, kedves Helene, még azt hiheti, hogy agyondolgoztad magad, teljesen kiéheztél az alvásra.

— Ó, nekem bizony sosem elég az alvásból — vágta rá Helene —, mondhatnám csak az ágyban éledek fel... — Elakadt, zavartan felnevetett, majd gyorsan odalépett von Treuenfels nemzetes asszonyhoz, és csücsörítve, jelképes csókot lehelt az arcára. — Hát, boldog új évet, Karoline néni! — Futólag megcsókolta Ottiliét meg Alexandert is, Ranklt viszont, pedig az már gálánsan végigsimította a bajszát, csupán vállon legyintette a kesztyűjével. — Boldog új évet mindenkinek! — Helene egyszer körbeforgott, mint a francia négyesnél. — De hol az ifjúság? Hol van Adrienne? Kint láttam a kabátját. Még aludtunk, amikor már elment hazulról.

Helene az utolsó szavai közben Alexanderhoz fordult. A férfi azt felelte, hogy Helene lánya, Adrienne, a többi fiatallal együtt már a szomszédos ebédlőben van.

— Valószínűleg már rágcsálnak valamit, és magam is azt tenném, mert már kilyukad a gyomrom az éhségtől. — Elhallgatott, mivel von

Treuenfels nemzetes asszony helytelenítően köhécselt, majd hozzátette: — Ó, pardon, megfeledkeztem róla, hogy a spanyol udvari etiketten nevelkedtünk. Szabad, Helene? — Azzal karját nyújtotta a menyének.

ÖTÖDIK FEJEZET

A barackszín biedermeier bútorokkal berendezett, nagy ebédlőben ünnepi asztalt terítettek. Tarkabarka sorban ülték körül: az asztalfőn Alexander, oldalán a nővére és a menye, az asztal végén az ifjúság: a három unokán, Wallyn, Adrienne-en és Franz Ferdinandon kívül az ifjúsághoz tartozott még a kopasz hadbiztos százados, Leopold von Wrbata, aki von Treuenfels nemzetes asszony atyafisága révén unokaöcsnek számított.

Mint minden esztendőben az újévi ebéden, most is a piros-ropogós cseh hízott liba volt a főfogás, és már másodszor járt körbe. Illata, a sült valóságos szellemeként, ott lengett az asztal fölött, a hagyományos adalékok — a vörös káposzta, szalvétában kifőtt gombóc, szilvareszt és sült alma — pompás illatfelhője kíséretében.

Alexander valamivel előbb hagyta abba az evést, mint a többiek, és pillantása elkóborolt. Élvezte ezt az utóétel elé iktatott nyugvópontot, ezt az „ejtőzést" — ő így szerette nevezni.

„A legfontosabb, a lényeg, mindig ugyanaz — állapította meg magában. — Az ember sose töltekezzék meg annyira, hogy érzékei képtelenek legyenek a visszapillantó élvezet örömére!" Egy mondat jutott az eszébe, amit nemrégiben olvasott, valószínűleg valamelyik francia regényben — ezeket szokta felütni, valahányszor elfogta a szíve csücskében még ma is élő ifjúkori vágyakozás Párizs után: „Ez a varázsod, *chérie*,* hogy az ember fáradt lesz nálad, de nem jóllakott; tulajdonképpen ez a varázsa minden igazi gyönyörnek."

Alexandernak nevethetnékje támadt. Nevetett az idézeten, de önmagán is. Mindig a szerelem! És emellett, az általános felfogás szerint, ő már szinte aggnak számít. Hah, micsoda ronda szó: a g g! Ki kellene irtani!

Eszébe jutott, hogy nemrégiben a szerkesztőség ülésén, melyen maga is részt vett, felolvasták egy olvasójuk levelét. A férfi azzal fenyegetőzött, hogy lemondja az előfizetést, amennyiben a törvényszéki beszámolókban az ötven év feletti férfiakat továbbra is aggoknak emlegetik. A törvényszéki tudósítónak arra a megjegyzésére, hogy ebben a korban az ember nem számít ifjoncnak, Alexander versenyre hívta a szerkesztőség ifjabb tagjait: ugorjanak át egy támlás széket.

Jómaga volt az egyetlen, aki könnyedén átlendült az akadályon. „Látják, uraim, mennyire igaza van felháborodott olvasónknak. Magam is jócskán túl vagyok az ötvenen, mégis, amint a példából látható, egészen jól felveszem még a versenyt a fiatalabbakkal."

Ahogy gondolataiban idáig jutott, mustrálni kezdte a vendégkoszorú férfitagjait. Elégedetten állapította meg, hogy amennyiben sor kerülne rá, bármelyiküket ki tudná ütni a nyeregből. Mindnyájukat: Maybaumot és a századost, Max Egont és Dr. Ranklt. Még egy nőnél is. Sőt: éppen egy nőnél! Halacska például egyiküket sem részesítette volna előnyben.

Halacska.. most, hogy a képe felmerült előtte, tompa szúrást érzett. Hát ez az! Innen erednek az öregedéssel kapcsolatos sötét gondolatai.

Alexander a válla közé húzta a fejét. Hirtelen meglátta magát az egyik velencei tükörben — ott függtek körben a falakon, és a valóságosnál még nagyobbnak mutatták az ebédlőt. Alexander megrettent a tulajdon, bágyadtan lefittyedt ajkától és fénytelen szemétől. Kihúzta magát, gyorsan körülnézett, hogy asztalszomszédai nem vettek-e észre valamit.

Nővére, a Reitherekre jellemző bagolyszemöldökét összehúzva, egy már teljesen lekopasztott szárnyat farigcsált, de közben azokat a kenyérgolyóbisokat figyelte, melyekből Helene, aki ott ült vele szemben, furcsa macskafigurákat gyúrt. A macskáknak emberarcuk volt — úgy festettek, mint von Treuenfels nemzetes asszony jól maszkírozott, kicsinyített másai, és ez nyilván különösen ingerelhette Karolinét, habár igyekezett olyannak látszani, mint aki nyugodt, és mindenen felülemelkedik. Rankl, Maybaum és Schönberg kisasszony, a ház-

vezetőnő, az evéssel volt elfoglalva; Max Egon álmodozva bámult a semmibe, a többiek pedig élénken csevegtek.

Alexandernak oldott hangulata támadt. Elégedetten állapította meg, hogy ez alkalommal sem hagyta cserben az a képessége, melynek sok sikerét köszönhette, nevezetesen, hogy gyorsan át tudott kapcsolni egyik hangulatról vagy gondolatkörről egy merőben másra.

Újból átadta magát az ejtőzés jóleső érzésének. Az asztal végéről nevetés hallatszott. Wally kacagott. Ma este különösen csinos volt, meglepően csinos. És nyilván teljesen bűvkörében tartotta unokaöccsét, a kamasz Franz Ferdinandot, aki Rankl szőke kefehaját és Ottilie gödröcskés arcát örökölte. A tizennégy éves fiú ott ült félig megrakott tányérja előtt, de hozzá sem nyúlt, hanem zavartan, vágyakozva meredt Wallyra, miközben az a rózsásan fénylő képű von Wrbata századossal évődött az asztalon át.

„No nézd csak!" — állapította meg Alexander. A kis Rankl szerelmes bódultságán érzett meglepődésébe csodálkozás vegyült Wally miatt. „Máról holnapra igazi nő lett belőle!"

Valóban. Wallynak még lányosan keskeny válla, szende mellecskéje és gyermekdeden kerek arca volt, de egy jó szemű ember világosan megláthatta a benne végbement változást. Szája sarkában egy vonás húzódott, melyet az első élményekből született álmok rajzolnak oda, a szeme alján finom árnyék ült, és ajkai félreérthetetlenül kivirultak.

„Olyan lesz mint anyja, a francia nő!"

A francia nő egy állomásfőnök lánya volt egy kis városban, a Vogézekben. Alexander legidősebb gyermeke, Ludwig, az állomásfőnök irodájában találkozott a sötétszőke hajú, fénylő smaragd szemű lánnyal, amikor Franciaországba tartott tanulmányi célból, és az útközben elcserélt bőröndje miatt tett éppen panaszt. Első pillantásra támadt szerelem volt ez. A fiatal pár házasságát és életét azonban rövidre mérte a sors. A párizsi világkiállítás idején, egy autószerencsétlenségnél — az ilyesfajta szerencsétlenségek között ez az eset az elsők közé számított — szörnyű véget értek.

Az apátlan, anyátlan Wallyt — tulajdonképpen Valerise-nek hívták, a bőrönd, az elcserélt bőrönd, francia neve, a *valise* nyomán — ekkor vette magához Alexander. Még most is maga előtt látta a hét-

éves cingár lánykát, egérfark vékonyságú két kis varkocsával, szögletes arcában azzal az óriási zöld szemével. Akkor költözött hozzá a nővére is, hogy vezesse a háztartást, és kezébe vegye Wally nevelését. Mindez nem Alexander kívánságára történt. De Karolinénak, akinek férje akkoriban halt meg (éppen várta, hogy áthelyezik Bécsbe és előléptetik), esze ágában sem volt, hogy abban a galíciai mezővárosban a járási főnök helyettesének özvegyeként fejezze be életét. Más elképzelései voltak arról, milyen hely illeti meg őt az életben. Így hát minden külön indok nélkül is előbb-utóbb felbukkant volna Alexandernál. Ő tudta ezt, és megadta magát sorsának.

Von Treuenfels nemzetes asszony tehát átvette Wally nevelését, és ettől kezdve az unoka elkerült Alexander kezeügyéből. Csak ritkán kellett vele behatóbban foglalkoznia, például olyankor, amikor az ádáz harc Karoline és az örökké izgő-mozgó lányka közt — Wally megvetette a babákat és inkább ólomkatonákkal játszott — heves összecsapásra vezetett. Az utóbbi években azonban ilyesmi már alig fordult elő. Alexandert annyira lekötötte számos üzleti gondja és sokféle szenvedélye, hogy tőle már csak valami derűs, határozatlan rokonszenvre futotta Wally számára. Annál jobban felpezsdítette most a fantáziáját, hogy Wallyt annyira másnak látta, mint eddig.

Hogyan játszódhatott le Wally első élménye egy férfival? És ki lehetett az? Mert hogy Wally életébe belépett egy férfi, ezt Alexander bizonyosra vette. Eszébe jutott az az ismeretlen, akit a lakásból kisurranni látott. De most kizökkentették gondolataiból.

Karoline lornyonjának nyelével megpöcögtette a karját, és suttogva szólt hozzá, olyan pusmogó hangon, amit tapintatosnak szánt, de valójában sokkal feltűnőbb volt, mint a rendes beszédhang:

— Ejnye, Ali, mi van veled? A torta már az asztalon van, és mindenki arra vár, hogy megkezdd. Hol kószálnak a gondolataid? Ez igazán nem járja!

Karoline okvetetlenkedése mindenestül bosszantotta Alexandert: a pöcögtetés, a hangsúly, de főleg a megszólítás. Ali — az anyja nevezte el Alinak, és így szólította Karoline is, valahányszor úgy kívánt szólni hozzá, mint „testvér a testvérhez", ami nem egyéb volt, mint zsémbeskedés meg piszkálódás. Valahányszor Alinak szólította,

Alexander máris bizalmatlanná vált. Most is már a nyelvén volt valami éles válasz, amikor pillantása Helene tekintetével találkozott. Amit meglátott, annyira felkeltette az érdeklődését, hogy feledte Karolinét és a tulajdon mérgét.

„Akár az elfüggönyözött ablak." Alexander már nemegyszer megállapította ezt menye szeméről. „Sok minden játszódhat le mögötte, de az ember csak az árnyakat látja, nem a valóságos történést."

Most másként volt. Helene összemarkolta a kenyérbélből gyúrt figurákat. Szeme értő részvétet, elfojtott gyengédséget fejezett ki, mintha megsejtette volna Alexander Wallyval kapcsolatos gondolatait és emlékezését Halacskára.

Alexander ösztönös érdeklődéssel hajolt Helene felé. De megint kizökkentették. Dr. Rankl nagy torokköszörülés közepette felállt, és megkocogtatta borospoharát.

Alexander szemöldöke, akarva-akaratlan, rosszkedvűen összerándult. Halk sóhajjal hátradőlt.

Helene ekkor suttogva megszólalt:

— Minden véget ér. — Szavainak csengése sok kimondatlan gondolatot hordozott. Helenén most Toulouse-Lautrec egyes nőalakjainak talányossága érzett: némelykor rájuk emlékeztetett a bohém csikófrizura alól kitekintő, mélabús szeme.

„De van rajta még valami!" — villant át Alexander fején. — „Egyszeribe olyan most a szája, mint egy fiatal lányé tavasszal."

Milyen különös: ez már a második nő, akit felfedez. Ráadásul családi ebéd alkalmával. Az év kezdetének nem is rossz ez!

Alexander mosolygott.

Helene is mosolygott tavaszt idéző szájával.

HATODIK FEJEZET

Dr. Rankl számára még a családi asztalnál elhangzó, megszokott újévi pohárköszöntő is megfelelő alkalmat teremtett, hogy azzal az áradó szóbőséggel pufogtassa el frázisait, mellyel diákjaitól kiérdemelte a „Niagara" csúfnevet — Rankl ugyanis németet és történelmet

tanított a prágai Kis Oldal Császári és Királyi Állami Gimnáziumában.

Negyedórába tellett, mire az általános, mitológiai utalású újévi eszmefuttatásról áttért az esztendő jelenlegi fordulójának világpolitikai környülállásaira, és végre kilyukadt a tulajdonképpeni pohárköszöntőre.

— És így lépjük át emelt fővel, férfias bizakodással telítetten ezen új esztendőnek küszöbét. Az, hogy jelölésében ott a tizenhármas, ne riasszon meg bennünket. Hiszen családunk nagyrabecsült feje — Rankl most katonásan meghajolt Alexander felé — újévi eszmefuttatásában megállapította, hogy száz esztendeje az ominózus tizenhárom csupa dicsőséget és hírt-nevet hozott hazánknak. Valóban, ahogy Ausztria annak idején porba sújtotta az elbizakodott korzikait...

Ranklt félbeszakították, mielőtt ékesszólása újabb szóözönre ragadtatta volna. Alexander odakoccintotta poharát Helene poharához és gyorsan megszólalt:

— Akkor hát: boldog új esztendőt!

Fellélegezve csatlakozott hozzá az egész társaság. Csak von Treuenfels nemzetes asszony mormolta méltatlankodva: „*Impossible*, Ali!" De nyomban utána már asztalt bontott, és átkérte őket a kék szalonba, ahol a kávét és az italokat készültek felszolgálni.

A „kék szalon" elnevezés Karolinétól eredt. Ugyancsak ő volt az, aki a hosszú és kissé komor helyiséget afféle ősök galériájává alakította át. Az ó-kék tapétázású falakon számos egyenruhás Wrbata képe függött. Az elhunyt járási főnök nagybátyjai, nagyatyái és egyéb rokonai voltak ők, mindnyájan tekintélyes külsejű emberek, hatalmas szakállal, csillagokkal, rendjelekkel és kitüntetésekkel ékesítetten. A Reither ősök sorát csupán egyetlen, de igen pompás festmény képviselte, mely életnagyságban ábrázolta Alexander és Karoline nagyapját, a Cseh Királyság dohányjövedéki főbizományosát, Zacharias Leopold Alexander Reithert. Barnásfekete frakkban, sárga nadrágban ott állt a testes férfiú egy márványasztal mellett, és hét birtokának tervrajzát tanulmányozta. Nevüket — Slavkonice, Hammermühl, Würben, Skal, Daubrawka, Mokropsy és Gesenice — jól le lehetett

olvasni a műgonddal odapingált tervekről. A tekintélyes képmás láttán bizonyára senkiben nem támadt volna olyan gondolat, hogy a dohányjövedéki főbizományos atyja már csak azért is hiányzott az ősök galériájából, mivel személye nem volt ismeretes. Anyja viszont, míg élt, az itt látható Wrbaták közül néhánnyal igen jó viszonyban lehetett ugyan, de most furcsán festett volna társaságukban. Markotányosnő volt, és a Reither ház tündöklésének — amint Alexander, nővérének szörnyülködése közepette, egyszer-egyszer meg is jegyezte — eredendően az a gazdagság vetette meg az alapját, melyet a derék markotányosnő ekhós szekerének bakján (és nyilván a szalmájában) töltött harminc mozgalmas esztendő alatt szerzett.

A kávét és az italokat Schönberg kisasszony, a barátságos mopszli arcú, tömzsi házvezetőnő felügyelete mellett, két szobalány hozta be.

— Ma a gyerekeket is megkínáljuk egy kis itókával, ugye, Montebello? — fordult Alexander Schönberg kisasszonyhoz. Ahogy oldalvást a nővérére pillantott, észrevette, hogy rájött a „bolondóra", mivel ő azon a néven szólította meg a házvezetőnőt, melyet évekkel ezelőtt Wally kajánkodó zongoratanára ragasztott rá.

Ámde *Montebello** egész mopszli-orrú képe ragyogott, és ezt fuvolázta:

— Ha a nagyságos úr gondolja... Csak azt nem tudom, hogy az ifjú hölgyeknek és uraknak gusztusuk szerint való lesz-e.

— Hogyhogy? Miért ne felelne meg a gusztusuknak? Ide nézzen! — Alexander odaintette a nagyobbik lányunokáját. — Wally, ugye iszol egy pohárkával?

— Persze. Örömmel. — Wally közben egyenesen az arcába nézett. A lánynak akaratos homloka volt, s ez elárulta, hogy ha nem is mindig mély, de mozgalmas gondolatok lakoznak mögötte. A pupillái — fekete pontok a fénylő zöld íriszben — szokatlanul kitágultak.

„Igen, anyjától, a francia nőtől örökölte a szemét — gondolta Alexander. — Veszedelmes szemek. Jó lesz vigyázni erre a lányra. De micsoda nagypapás gondolat ez!" Elfogódottságot érzett, és gyorsan a tojáslikőrért nyúlt.

Wally elhárító mozdulatot tett:

— Nem, köszönöm, ne azt az édes, semmitmondó löttyöt. Inkább szilvóriumot! — Egy hajtásra kiitta.

— Kutya teremtette! — kiáltott fel Leopold von Wrbata százados, ahogy odalépett. — Pardon, csak kicsúszott a számon, de meg kell adni, Wally, úgy iszol, mint egy zupás tiszthelyettes! — Recsegve hahotázott. A nevetés kitűnően illett képének rózsás ártatlanságához, mert csupán mozgékony, húsos orra engedett következtetni valami nem ildomos szenvedélyre.

Wally, a vállán át, egy pillantással végigmérte.

— A tisztek nyilván nem értenek az ivászathoz, mi?

— A tisztek? — dadogta. — Megbocsáss, de nem értem, mit akarsz ezzel mondani?

— Ó, csupán arra gondoltam, hogy ha már egyenruhás borisszákról van szó, nem kell éppen zupás tiszthelyetteseket emlegetni. Remélem, most már elég érthetően fejeztem ki magam. Még egy hadbiztos százados számára is... Egyébként megkínálhatnál egy cigarettával.

— Hogy mondtad, kérlek?

— Mivel lovag vagy, megkínálhatnál egy cigarettával.

— Egy... öhö... vagy úgy! Egyszóval dohányzol is. Na, szervusz! Netán még beszédet is tartasz a nők választójoga mellett, mint ezek a kerge angol szüfrazsettek, akik templomokat gyújtanak fel, hehe.

Wally pattintott egyet az ujjaival.

— Nem, beszédeket egyelőre nem kívánok tartani. Templomokat felgyújtani sem. Akkor már valami jobb szórakozást keresek. A szüfrazsettek egyébként nem gyújtogatnak templomokat. Legfeljebb eltángálnak néhány udvariatlan férfiembert. De eddig már kinyithattad volna a cigarettatárcádat.

A századosnak torkán akadt a szó.

Alexander mindeddig nekividámodva hallgatta őket. (Hát így fest Karoline nevelési módszereinek eredménye! No, von Treuenfels nemzetes asszony szép kis meglepetésekre készülhet fel!) Most megszólalt, de igyekezett, hogy mondanivalója a legcsekélyebb mértékben se hangozzék erkölcsi prédikációnak:

— A cigarettázás igazán nem helyes, gyermekem. Még akkor sem, ha az ember már felnőtt hölgynek számít.

Wally mérhetetlen csodálkozással kerekítette rá a szemét:

— Nem is tudtam, nagyapa, hogy ilyen prűd vagy. Mindig azt hallom, hogy a világon neked vannak a legliberálisabb elveid.

„Jól megfelelt" — állapította meg magában Alexander. Hát mégis meglátszik, hogy Wally az ő unokája. Mulattatta ez a beszélgetés. Mosolyogva így válaszolt:

— Kedvesem, a legliberálisabb nézetek sem vehetnek rá senkit, hogy egy nőnek azt tanácsolja, olyasmit tegyen, ami nem hat nőiesen.

Wally megvetően legyintett:

— Mi az, hogy nőies?

— Úgy látom, mégis szüfrazsett vagy. — De hogy félre ne értsék, sietve hozzáfűzte: — A világért sem helyezkedem szembe a nők jogaival. Isten a megmondhatója! Csupán úgy tapasztalom, hogy a nők az emancipációért folytatott harcban, sajnos, elvesztik a bájukat.

— Ez már a báj fajtáján és persze a nőn is múlik. A mi Madame Bovarynknak például magam sem tanácsolnám a dohányzást.

— A mi Madame Bovarynknak? Kire gondolsz?

— Szerelmes atyámfiai, csak a Bovaryt ne emlegessétek előttem! — szólt bele a beszélgetésbe von Wrbata százados. — Különben, lelkemre mondom, egészen mélabússá válok. A Bovaryt maga Escoffier mutatta meg nekem Párizsban. Engedélyével megnézhettem, hogyan csinálja. Azt hiszitek, ezek után sikerült nekem is ugyanazt kihoznom? Szó sincs róla! Sírni való az ilyesmi! — Bánatosan odalépett az italos asztalkához, kiválasztott egy szilvóriumos üveget, és töltött magának egy nagy pohárral. Kissé szűk egyenruhájában, gömbölyded, sima arcával úgy festett, mint egy katonásdit játszó fiúcska.

Alexander kérdőn pillantott unokájára: vajon sikerült-e felfognia Poldi zavaros beszédének értelmét.

Wally felnevetett:

— Ezt a Bovaryt valahol a szakácskönyvben kell keresni — jegyezte meg tapogatózva.

Kiderült, hogy igaza volt. A Bovary — mártás, Escoffier szakácsművész specialitása, mely hidegen tálalandó a kardinális módra készített lazachoz.

— *Saumon cardinalisé* — álmodozott fennhangon a százados, s közben az orra valamiféle révült állapotba került, cimpái kitágultak és átszellemülten remegtek —, ahogy Richelieu szerette!

Poldi von Wrbata minden szakácsművészeti remeklés történetét ismerte. Valahányszor ilyesmiről beszélt, képzelete kigyúlt, az egyébként jelentéktelen hadbiztos százados szellemes, tréfás, bölcselkedő, röviden: más ember lett. Gonoszkodó nyelvek szerint őt csak a tűzhely mellett fogták el magasabb rendű érzések, és még a pásztorórákon is díjat nyert étrendekről álmodott. Könyvtárában ott sorakoztak az összes hírneves szakácsok és nagy ínyencek művei, és valóságos ereklyeként őrizte a Bombe Sardanapale feltalálójának, annak a Joseph mesternek saját kezűleg írt receptjét, aki a Sanssouciban Voltaire és II. Frigyes részére főzött.

Poldi von Wrbata jövedelmének oroszlánrészét a szakácsművészetre áldozta, és neki szentelte szinte minden szabad idejét is. A szolgálatot csak szükséges rossznak tekintette. Számára az igazi élet csak délután kettőkor kezdődött, amikor elhagyhatta a hadtestparancsnokságon levő irodáját, és hazafelé menet bevásárolt valami titokzatos szakácsművészeti remekhez, mondjuk megvásárolta egy középkori borleves tizenhétféle adalékát vagy az à la Vatel elkészítendő kagylóhoz néhány, csupán általa ismert kelléket.

A százados magához tért abból a révületből, melybe Richelieu kedvenc halételének emléke juttatta, és sóhajtva újból töltött magának. Fakó, szürkéskék szeme, a verdeső pillák alatt, már kezdett vérbe borulni.

Wally eközben figyelte, mégpedig — mint Alexander enyhe borzongással megállapította — olyan érdeklődéssel, mint egy gyerek, aki az imént gombostűre szúrt egy bogarat, és most feszülten lesi a rovar rángásait.

— Látod, nagyapa, rögtön rájöttem! — szólalt meg most Wally. — Ha Poldi egy Bovaryt emleget, azt csak a szakácskönyvben kell keresni.

— Ezt valóban remekül kitaláltad, kedvesem, de mondd csak: kit nevezel a mi Madame Bovarynknak?

— Természetesen a menyedet. Vagy van itt még más meg nem értett asszony, akiben rejtett szenvedélyek lakoznak?

Wally ezt csak úgy hanyagul vetette oda, Alexander azonban mégis beleborzongott. Mennyi tartózkodás rejlett pusztán abban a szóban „a menyed"! Miért nem mondta, hogy Helene néni vagy egyszerűen Helene? És milyen elutasítás érződött azon a kifejezésen „meg nem értett asszony"! Csak tartózkodás? Csak elutasítás? Nem, ez már szinte ellenséges érzés lehetett. De miért? Megsértette volna Helene? Talán nem is szavakkal, de egy bizonyos zárkózottsággal, amit a másik gőgnek érzett. Vagy netán féltékeny volna mélabúsan érdekes nagynénjére? Ámbár feltehetően nem is személyes ellenszenv az, amit Wally Helene iránt érez, hanem csupán az az ellentét jut benne kifejezésre, mely az új nézeteket valló, más érzelmi beállítottságú nőtípust elválasztja tegnapi elődjétől.

„Micsoda változás!" — töprengett el Alexander. — Bovaryné típusát a nők mindeddig ha nem is mintaképüknek, de izgalmasnak és mélynek érezték. Wally azonban nyilván ósdinak és nevetségesnek látja. És a rejtett szenvedélyekre épp oly megvetéssel néz, mint a meg nem értett asszonyokra. Egyébként miféle rejtett szenvedélyeket fedezhetett fel Helenében?"

HETEDIK FEJEZET

Hátulról valaki halkan Alexanderhoz lépett. Megfordult. Helene volt az.

Ebben a pillanatban Wally megszólalt:

— Bocsánat, vissza kell mennem a gyerekekhez.

Helene rejtélyes mosollyal pillantott Wally után. Csikóhaja kissé a szemébe lógott — olyan volt az, akár a déli országokban használt rojtfüggöny, csakhogy finom szálakból. Kissé feltűnő szabású, téglavörös ruhát viselt, mellén nagy, fekete bársonyvirággal.

— Megzavartalak benneteket? — kérdezte Alexandert és a szádost.

— Ugyan, dehogy! — válaszolta Leopold von Wrbata. — Ellen-

kezőleg: éppen jókor jöttél. Már egészen nekibúsultam ettől a beszélgetéstől.

— Hát miről beszélgettetek?

Alexander megelőzte a századost.

— Egy mártásról, a francia Bovary-mártásról.

Helene hitetlenkedve nevetett:

— Nocsak! Attól nem kell nekibúsulni.

— Most csak kezdd még te is! — zsémbelt a százados. — Nagyon kérlek, Helene, hagyjuk a Bovaryt. Inkább igyunk valamit. Tölthetek neked? — Meglóbálta a szilvóriumos üveget.

Helene bólintott. Alexander csodálkozva látta, hogy Helene is egy hajtásra kiürítette a poharát, éppen mint Wally. Utána mindenesetre megrázkódott, és az arckifejezéséből bármit inkább le lehetett olvasni, mint azt, hogy ízlett neki. Akkor pedig minek ivott? Szeszélyből? Hogy másnak mutatkozzék, mint ami? Vagy mert lépést akart tartani az ifjúsággal, nem akart lemaradni Wally mögött? Helenén nem egykönnyen lehetett eligazodni. Poldi kérdésére, hogy ízlett-e a szilvórium, épp most válaszolta nagy nyomatékkal: „Csöppet sem!", de ugyanakkor már kért is még egy pohárral:

— Most talán rájövök a te tüzes vized ízére.

— Bravó, Helen, tetszel nekem! — dicsérte a százados, és már töltött is —, van benned kurázsi.

— Nincs — szaladt ki Helene száján —, csak szeretnék egyszer kibújni a bőrömből. — Alexander felfülelt, nem is annyira a szavak értelmére, mint a hanglejtésre. Ez volna a tartózkodó, a szenvtelen, a minden érzelmi kitöréstől irtózó Helene? De már meg is szólalt az asszony: — Úgy érzem, már attól az egy pohártól becsíptem. — Dévajkodó megjegyzésnek szánta, de hangja elcsuklott. Helene most, hirtelen átváltott és Alexanderhez fordult: — Kérdeznék tőled valamit. Nem értettem, mire gondolt Rankl az imént, a pohárköszöntőjében. Rád hivatkozva olyasvalamit mondott, hogy a baljós tizenhármas szerencsét is hozhat, mint például száz esztendővel ezelőtt...

— Úgy van — helyeselt Alexander —, csakhogy azon a szerencsén, amelyet az 1813-as év a mi vén Európánknak hozott, én a békét értettem, a Napóleonban megtestesült háborús szellem vereségét.

Vőm uram azonban éppen az ellenkezőjét érti ezen: Ausztria katonai hatalmának kiteljesedését, népek csatáit, hódításokat. De úgy érzem, még most is elég homályos ez számodra?

— Nem, nem, csak tudod... — Helene szava elakadt — tulajdonképpen nem ezt akartam kérdezni.

— Nem? Hát mit?

— Azt, hogy mikor beszéltél te a szerencsét hozó tizenhármasról. Nem emlékszem, hogy ilyesmit hallottam volna tőled.

— Nem is hallhattál, mert nem beszéltem róla, hanem írtam.

— Írtál?

Olyan elképedten kérdezte, hogy Leopold von Wrbata, aki időközben már egy frissen kinyitott palacknak szentelte a figyelmét, ismét beleszólt a beszélgetésbe:

— Nocsak, kedves Helen, nem olvastad a vezércikket a *Napi Híradó*-ban?

— Nem. — Helene a fejét rázta. Csikófürtjei repdestek. — Mindig csak átfutom az újságot. És hátulról haladok előre. Többnyire már a közepénél elegem van belőle. — Lehorgasztotta a fejét, és elpirult. Most halkan megkérdezte: — Nagy baj, hogy nem olvasom az újságot?

Vajon csak megjátszotta az elfogódottat? Alexander nyomban elvetette ezt a feltevést, mivel látta, hogy Helene ajkai megremegnek.

— Nem, nem olyan rettentő baj az! — vigasztalta.

Helene megkönnyebbülten simította hátra a haját.

— Tudod, mindannyiszor megállapítom, hogy az újságot egyáltalán nem is nőknek írják, illetőleg nem a magamfajta nőknek. De ha úgy gondolod, hogy kellene olvasnom...

Közben von Treuenfels nemzetes asszony odalibegett hozzájuk, és ellentmondást nem tűrő hangon közölte, hogy egy ajtófüggönynek szánt szövetről ki akarja kérni Helene véleményét. Azzal már karon is ragadta, és magával cipelte. Helene minden mozdulatán tehetetlen ellenkezés érzett, de vele tartott.

Úgy vonszolták el Helenét; apósa most afféle csökönyös gyereknek látta, aki a játékbolt kirakata előtt álmodozik, de felrettentik és tovább cipelik az utált séta sivárságába. „Törődni kellene vele —

gondolta meghatottan és magában mulatva. — Még most is olyan, mint egy gyámoltalan kislány."

Utánaszámolt. Tulajdonképpen hány éves is Helene? Adrienne, a lánya, éppen most töltötte be a tizennyolcat. Ennyi idős volt jómaga, amikor férjhez ment, félig még gyerekfejjel, kiforratlan alkattal. Csak a szemében lángolt nyugtalan, emésztő tűz.

Igen, akkoriban még csupa éhség és becsvágy ült Helene szemében. Csak Max Egonnal való házasságában fátyolosodott el a szeme. Gyakran mondják, hogy a férfi jövője az asszony jelenének rovására teremtődik meg. Itt másként volt. Ebben a házasságban az asszony nem tudott kibontakozni, mert a férjének nem volt jövője.

Alexander pillantása a fiát kereste, és meglátta, amint ott áll a kandallónak támaszkodva, az előkelően unatkozó szemlélő kedvenc pózában. Az életben is ilyen volt Max Egon tartása: szemlélődni, kivárni a dolgokat, átengedni a döntést másoknak. Ilyen férj mellett mi is lehetett volna Helenéből? De mivé lehetett volna olyan férfi oldalán, akit más fából faragtak, olyan élettárs mellett, akit viszont ő lelkesített volna egészen nagy dolgokra!

Alexander a fejét csóválta, amikor azon a képzelgésen kapta magát, hogy ő maga lehetett volna ez az élettárs. Sürgősen igyekezett megszabadulni ettől a gondolattól. Nem, nem! Többet akart törődni Helenével, mint eddig, ezt feltette magában, barátsággal, jó pajtás módján fog vele törődni, de egyébként... a maga számára majd körülnéz valami könnyed, vidám természetű „Halacska" után.

Elhatározása elégedettséggel töltötte el.

— Nocsak, Poldi, tölts nekem még egy pohárral! — szólt oda a századosnak. — Tudod, nincs szívderítőbb egy csábító kilátásnál.

Leopold von Wrbata kimeresztette szemét. Zavaros volt az és vörös. Fejtetőre állította a kezében tartott palackot. Egyetlen csepp sem jött már belőle.

— Nem hiszek benne — makogta nehezen forgó nyelvvel, és fájdalmasan összeráncolta a homlokát —, nem, nem hiszek benne. Miért hozna szerencsét a tizenhármas? Ami van, annál jobb sosem jön. Ha például meggondolom, hogy egy esztendeje Törökország még nagy birodalom volt... — Elhallgatott, mert észrevette, hogy Alexan-

dei értetlenül bámul rá. Kisvártatva újból rákezdte, még mindig komoran, de már megoldódott nyelvvel: — Most azt hiszed, tökrészeg vagyok, de ez csak részben igaz. Újév napján akkor is elfog a világfájdalom, ha egy cseppet sem iszom. És végül is épp elég okunk van a bánatra. Vegyük csak a török összeomlást. Micsoda szakácsművészet ment ott tönkre! Egyszer megfordultam Konstantinápolyban. Fent, Perában, a Tokatlianban, egy örmény volt a főszakács. Jércéből készített pilaf kebabja valóságos költemény volt. Utóételnek pedig az a rahat lókum rózsalevelekkel. — Poldi sóhajtott egyet, és karja erőtlenül lehanyatlott: úgy festett, mint a testet öltött lemondás. — Vége! És mi magunk meddig maradunk még fenn? Pejacsevics, az öreg táborszernagy, aki a hadseregnél meghonosította a sárga Pejacsevics-nadrágot, ezt szokta mondogatni: „Uraim, ha egyszer a törököt kiűzik Európából, utána Ausztria kerül sorra."

Alexander a szavába vágott:

— No de Poldi, mi dolgod egyszeribe a magas politikával?

— Nekem? Ugyan már! Nem érdekel az engem! Csak... á, hagyjuk! — A százados ernyedten legyintett. — De hidd el nekem, Ausztria már nem sokáig húzza. Az ott, lent, volt az utolsó — az ablakon át a Radetzky emlékmű felé mutatott —, aki még egyszer összeforrasztotta.

A beállt csendben Wally hangja hallatszott, mert közben észrevétlenül visszatért:

— Mi bámulnivaló van a Radetzkyn? — A választ meg sem várva, gyorsan így folytatta: — Még valami innivalót szerettem volna, de látom, üres az üveg. Kár. Vagy van valami egyéb is?

— Nincs — felelte a százados, és közben egyre bámult ki az ablakon. — Fuccs a pálinkának. És az öreg Radetzkynak is fuccs. És hamarosan fuccs lesz az ő Ausztriájának is. Manapság is micsoda már? Ugyanaz, mint Radetzky: emlékeztető elmúlt nagyságra, dicső, de... pardon!... le van tojva.

Lemutatott a szoborra. Győzelmes regimentjeinek katonái ott vitték vállukon a bronz tábornagyot, aki valahová a távoli múltba szegezte pillantását: fején galambok ültek, és éppen a dolgukat végezték.

NYOLCADIK FEJEZET

Az újévi ünnepek után néhány nappal Alexander kilovagolt reggel; erre egyszer-egyszer sort kerített, hogy „némi mozgáshoz jusson". Jómaga nem szerette azt, amit üzletbarátai csináltak: azok rendre leügettek néhány kört a Kis Oldal lovaglóiskolájának homokján vagy a Királyi Kertek sétányán. Számára az számított lovaglásnak, ha letért a kitaposott útról és ügethetett toronyiránt, árkon, bokron át. Számára csak akkor jelentett többet a lovaglás holmi érzéki örömnél, ha a karjában, lábában kialakult az a minden fontolgatástól független, oldott ösztönösség, ha összenőtt ló és lovas. Ilyenkor úgy érezte, hogy úrrá lett az életen.

Ezen a napon különösen élvezte a lovaglást. Arcán még ott érezte a szél cirógatását. Maga előtt látta a behavazott parti tájat. Fülében ott visszhangzott a ló patáinak dallamos dobogása. Most, hogy belépett a dolgozószobájába, az oldottság kellemes érzéséhez még a meghitt szoba kellemes melege is társult.

Tekintetével odaköszönt a vitrinben sorakozó rubintüveg vázáknak, poharaknak; volt köztük néhány darab, amit különösen szeretett: a füstös pirosakat, matt csiszolású vadászjeleneteikkel, az ugrásra lendülő őzekkel, agarakkal meg vadászokkal, és hogy mindezt még sötétben is, az ujjai begyével „láthatta" az ember. Pillantása rövidke időre megpihent a hársfából faragott kis Nepomuki Szent Jánoson; alkotója ismeretlen volt, nyilván a számtalan falusi faragómester közül kerülhetett ki, akiknél mind tükröződik valami a cseh barokk pompájából. Végül odafordult a képekre folytatott szenvedélyes vadászatának éveiben szerzett Klimt és Toulouse-Lautrec művek, Rodin akvarell-vázlatai, a diszes öltözékű kambodzsai táncosok és kígyózó testű, meztelen lányok felé. Amott, a ládában, még néhány mappa hevert annak a megszállott szobrásznak hevenyészett vázlataival, akiért Alexander újabban rajongott. Elővegye őket? Nem, hiszen már úgyis később járt, és ráadásul idáig érezte, hogy csalogatja az íróasztalán tornyosuló posta. Ettől a látványtól, a sokéves megszokás ellenére, még most is olyan várakozással teli öröm fogta el, mint fiatal korában, amikor postát kapott — egyszóval bármilyen levéltől,

de csak míg fel nem bontotta, tehát amíg a messziség és a titokzatosság illata lengte körül.

A halomból egykettőre kihorgászta a néhány „érdekes" levelet, és félretette. Előbb a semmitmondó postára kerített sort.

A szokásos érdeklődések és ajánlatok voltak ezek, egyik sem volt különösebben érdekes, néhány meghívás jótékonysági rendezvényekre, egy elkésett újévi üdvözlet, két esküvői értesítés távoli rokonoktól, és végül egy költő tiltakozó írása, mivel a *Napi Híradó* főszerkesztője elutasította, és felháborodásában most Alexanderhoz fordult, hogy panaszt tegyen a modern művészet effajta semmibevevése miatt.

Alexander a levélben pirossal itt-ott aláhúzott valamit, a lap szélére firkantott néhány megjegyzést, és végül, fellélegezve, egy kosárba tette a nagy halom papírt.

Csak most helyezkedett teljes kényelembe, és elővette zsebéből a rövid angol pipát. Mialatt a pipát tömködte, tekintete már az imént kicsemegézett postán járt. Három levelet tett félre. Az egyiken bécsi postabélyegző, a második Berlinből jött. Meghitt kézírások! A harmadik levél azonban fejtorést okozott neki. Se bélyeg rajta, se bélyegző. A merített papirosból készült, nyilván küldönccel érkezett borítékon szálkás, álló írás, az a fajta, ami újabban divatba jött a nők körében.

Hagyja-e a másik kettőt, és bontsa fel ezt a levelet? Nem, ez inkább maradjon a végére. Lehet, hogy valami kellemes meglepetést tartalmaz, azt pedig jó a végére tartogatni... Á, bolondság! Micsoda bolondság!

Alexander jót nevetett önmagán, de mégis félretolta a merített papirosból készült borítékot. Komótosan pöfékelt. Erős volt a dohány és különleges zamatú: vadmézzel pácolt, hercegovinai kapadohány volt az, ajándékba kapta egy ismerősétől, aki zászlósi rangban ott szolgált a Szerbiával szomszédos határ megerősítésére behívott tartaléknál. Vajon meddig kell még a délkeleti határon rostokolnia annak a már hónapok óta fegyverben álló számtalan tartalékos évjáratnak? A gazdasági élet megsínylette ezt a részleges mozgósítást. Az állam pénzügyei reménytelenül összekuszálódtak. És kifelé ugyan mit nyertek vele? Oroszország meggyorsította fegyverkezését. Franciaországnak és Angliának, határtalan bosszúságában, esze ágában sem volt megadnia azt a kölcsönt, melyért Ausztria megbízottai náluk

loholtak. A Balkánon elvesztett pozíciókat a konkurrencia kaparintotta meg a szövetséges Német Birodalomból. Sorozatos kudarc, amerre csak pillant az ember! Pedig sosem volt ennyire kedvező az alkalom, hogy a délkeleti szomszédokkal tartós béke jöhessen létre, ugyanis a szerbeket lekötötte a balkáni háború, ezért kapva kaptak volna Ausztria bármilyen ésszerű ajánlatán.

Ésszerű ajánlat... Igen ám, de mióta folytatnak ésszerű politikát a bécsi diplomata urak? Az ember százat tehet egy ellen, hogy az új esztendőre máris kigondoltak egy sereg kapitális marhaságot, hogy még alaposabban elmérgesítsék a viszonyt Szerbiával.

„Csodálkoznék, ha Seelmeyer máris ne tudna beszámolni efféle marhaságokról" — dörmögte Alexander, és a Seelmeyer meghitt, kissé lompos macskakaparásával megcímezett borítékért nyúlt.

Seelmeyerhez több évtizedes barátság fűzte. Barátságuk gyökerei abba az időbe nyúltak vissza, amikor mindketten, mint egészen ifjú diákok, a cseh tartományból felkerültek Bécsbe. Alexander tanulmányai persze időnap előtt véget értek. Eltávolították az egyetemről, mivel társszerzője volt egy röplapnak, ami verekedésre vezetett a liberális érzelmű és az *ultramontán** diákok között. Apja a dohányjövedéki főbizományos, akkor cserélte el gesenicei fél birtokát egy nyomdáért, és ezt Alexander nevére jegyeztette be. Így lett Alexanderé a *Napi Híradó*, ez a családi lap, melyet „a tisztelt publikum hirdetményei" egészítettek ki. Hogy a családi lapocska az új tulajdonos kezében olyan újsággá fejlődött, melyet komolyan kellett venni, nem csekély részben Seelmeyer csendes közreműködésének volt köszönhető, az ugyanis rövid, de ragyogó pénzügyminisztériumi pályafutás után megvált az állami szolgálattól, és (mint bankár, egyetemi magántanár és felsőházi tag) jelentékeny szerepet játszott a birodalom fővárosának gazdasági és politikai életében.

Némelykor egészen rendszertelenül, máskor sűrű egymásutánban érkező leveleiben Seelmeyer szokta tájékoztatni barátját, hogyan alakul a helyzet vagy egy tucatnyi közös érdeklődési területükön; a Balkánnal kapcsolatos osztrák politika, a maga már-már legendás ostobaságaival, Seelmeyer kedvenc témái közé tartozott.

A mai levele egészen üzletszerűen kezdődött. Megfelelőnek minősí-

tette a vételi szerződés Maybaum úr által készített tervezetét. Most néhány információt adott a papírkartell legutóbbi üléséről, mely után Alexander érdeklődött. Majd egy kis tőzsdei pletyka következett, Seelmeyer „filozófiai házi kincsestárából" származó kajánkodással fűszerezve. Ehhez természetesen csatlakozott némi sirám Seelmeyerné asszonnyal kapcsolatban, aki újabban a repülésért (és a repülőkért) lelkesedett — olyan mánia ez, mely kétszerte költségesebbnek ígérkezik, mint a korábbi szenvedélyei, a magnetizmus és a teozófia.

Csak a levél utolsó bekezdésében bukkant fel a Balkánnal kapcsolatos kedvenc témája: „Úgy látszik, hogy a szerbek, bolgárok és görögök hajba fognak kapni a török zsákmányon. Micsoda nagyszerű lehetőség külügyminiszterünk számára, hogy a sok szék között megint a pad alá kerüljön! Egyelőre persze titokban tartja szándékait és megdühödik, ha rákérdeznek. A magyar ellenzékből S... úr erről egy kecskerímet is költött, mely a politikai szalonokban szájról szájra jár:

Mi hír a Balkánról, mondja hamar! Ha
majd rád tartozik az ügy, te marha!

A rím nagy derültséget váltott ki. Ámde a miniszter úr, akihez természetesen nyomban sutyorogva továbbították a költői sorokat, megbotránkozva jegyezte meg, hogy — hö! — képtelenség ilyen kifejezést használni: „marha". Legfeljebb az állhatna ott, hogy „*bête*".* Majd valaki nyilván tapintatosan figyelmeztethette, hogy a „marha" csak a kecskerím miatt került a versbe, mire őkegyelmessége maró gúnnyal megjegyezte: »*Mon ami*,* határozottan többre tartom a jó modort, mint a csereberés rossz verset!« Igen, ami Berchtold grófunkat, ezt a mintaszerű, mesteri diplomatát illeti, elvek dolgában senki le nem pipálhatja."

Alexander somolygott. Maga előtt látta Seelmeyert, amint gúnyosan mosolyogva lehajtja elhízottsága ellenére még most is klasszikusan jó szabású, kopaszra borotvált fejét. Hallotta, amint az egészet előadja azon a parodizáló, enyhe orrhangon — mert igazából ez adta volna meg Berchtoldról, a mesteri diplomatáról szóló anekdota teljes varázsát.

Ahogy ez képzeletében megjelent előtte, feltámadt benne a kívánság, bár ott ülhetne Seelmeyerrel. De szép is volna, egyszer ismét kettesben szidni a világot egy palack bor mellett, benne a Seelmeyer-féle „saját termés", melyet a bankár ilyen alkalmakra tartogat!

A legutóbb néhány nappal pünkösd után voltak együtt. Alexander akkor biztosra vette, hogy valamikor, ősz elején, ismét eljut Bécsbe. Most már januárban jártak, de az őszi bécsi út még mindig csak terv volt. Eleinte különböző üzleti ügyek és a német—cseh kiegyezés ügyében folytatott tárgyalások (a kiegyezés érdekében már régóta dolgozott) tartották Prágában. Azután időszerűvé vált a Halacskával fennálló kapcsolatának felszámolása. Végül pedig az észak-morvaországi nyomda vétele is aránytalanul nagy időt vett igénybe. Most azonban az volt a helyzet, hogy a kiegyezést elnapolták, Halacskával elintéződött a dolog, a vételi szerződés is elkészült. Ennélfogva a bécsi látogatásnak már semmi halaszthatatlan ügy nem állja útját. Ha akarja, akár már holnap vagy holnapután felkerekedhet.

Még mialatt ezt forgatta az eszében, a levél hátlapján rábukkant egy utóiratra. Seelmeyer ebben közölte, hogy egy napra Triesztbe kell mennie, mert a Lloyd hajójára felteszi a fiát. „A fiú kifejtette nekem — írta Seelmeyer —, hogy reménytelenül szerelmes, ezért ki akar vándorolni Amerikába. Akkor jöttem csak rá, milyen sivár és eseménytelen lett az életem. És ha már a barátai is cserbenhagyják az embert... Komolyan mondom, Alexander, igazán ismét mutatkozhatnál nálunk. Vagy netán úgy döntöttél, hogy életed virágjában elvonulsz remetének? Az azért mégis kár volna."

Alexander tenyerébe támasztotta a fejét. Egyszeribe névtelen vágyakozás fogta el valami változás után.

KILENCEDIK FEJEZET

Kopogtak. A kijózanodás kellemes érzése nyomban bosszankodásba csapott át. Nem íratlan házi szabály volt-e, hogy nem szabad zavarni, amikor a postáját intézi? A kopogásra felelt „Tessék!" nem hangzott valami barátságosan.

Jaburek, az inas, lépett be. Kemény kötésű, nagy bajuszos férfiú volt, akinek az ember könnyen elhitte, hogy rokona az azonos nevű, híres tüzérnek: erről egy cseh katonanóta úgy dalolta, hogy Königgrätz alatt, mint egyetlen életben maradott, kitartott a lövege mellett, „míg a burkus le nem lőtte, s álgyuját má' nem tőthette".

Jaburek különleges helyet foglalt el a Reither házban. Már az apja is, aki a dohányjövedéki főbizományos komornyikja volt, családtagnak érezte magát, és Jaburek ugyancsak ezt tartotta magáról. A család ifjabb tagjait sosem emlegette másként, mint „a gyermekeink és az unokáink", von Treuenfels nemzetes asszonyt, ha nem volt jelen, csak úgy nevezte: „a Karolin", Alexander fölött pedig határozottan, de tisztelettudón anyáskodott.

Most megvetette lábát az íróasztal előtt, és úgy jelentette:

— Megérkeztek a vendégek, akiket negyed tizenegyre vártunk.

— Miféle vendégek? — kérdezte Alexander, nyersebben, mint szándékozta. Efölötti mérgében azután még barátságtalanabbá vált. — És egyáltalán mi dolog ez, így bejelenteni valakit? Miért nem kezdi a nevükkel?

Jaburek olyan képet vágott, mint egy sértett ártatlanság. Ez a fizetség, ha az ember tapintatos! De legyen meg Alexander akarata, ha csak az kell! Lassan, tagoltan mondta:

— Prokopné asszony a fiával.

— Vagy úgy! — Alexandernak csak most jutott eszébe, hogy erre a délelőttre Ludmilla jelentette be magát a fiával. Egyszóval mégis eljött. Alexander tulajdonképpen igazából mindeddig nem is hitt benne. Éppen ezért csak most rohanták meg az emlékek.

Látta magát, amint ott ül Ludmilla mellett a kicsi, ablaktalan szobában, ahová az üvegezett ajtón szűrődött be fény a háziasszony lakókonyhájából.

Mindenütt mókusprém szaga terjengett, mert a házigazda ezzel kereskedett; tucatszámra voltak a falra szegezve, még Ludmilla szobácskájában is. Ludmilla minduntalan aggodalmasan pillogott az üvegezett ajtó felé, melynek függönyén át látni lehetett a tűzhelynél matató háziasszonyt. Ludmilla fehérneműje különösen megindította

Alexandert: a „leibchen" és az erre gombolódó barhent nadrág — rég kinőtt gyerekholmik. A mókusprém édeskés szaga és a barhent fehérneműhöz hozzátartozott Ludmilla képéhez, 1889 boldog nyaráról. A lány ősszel elhagyta. Nem haraggal, dehogyis. „Gyereket szeretnék — mondta —, mi ketten pedig nem házasodhatunk össze."

Egy idősebb rokonával, egy betűszedővel lépett házasságra, és Alexander azóta sem hallott róla, míg csak négy hete, váratlanul, levelet nem kapott tőle. Elözvegyült, írta, és van egy fia, akit, elhunyt apja kívánságának megfelelően, egy nagy prágai nyomdában szeretne kitaníttatni a nyomdászmesterségre. Mivel ő, Ludmilla, járatlan ezekben a dolgokban, Alexandertől kér tanácsot és segítséget. Alexander válaszára, hogy a fiú ott dolgozhat a *Napi Híradó* nyomdájában, az egyik tördelőnél pedig lesz szállása, újabb levél érkezett Ludmillától: fiát maga hozza fel Prágába, és bemutatja Alexandernak.

Most pedig meg is jelentek.

Alexander felpillantott. Jaburek még most is mereven állt az íróasztal előtt, és a mennyezetre bámult.

— Rendben van, Jaburek — mondta Alexander halkan. — Kérem, bocsássa be a vendégeket. — Gyorsan megszívta a pipáját. „Nocsak, mintha lámpalázam volna" — így csúfolta önmagát. De Ludmilla már ott is állt az ajtóban: kicsi volt és kecses, mint akkor, régen. Vagy csak azért látta ilyennek, mert a mellette álló fiatalember két fejjel magasabb volt nála? De nem, most is karcsú volt és törékeny, a válla azonban elvesztette régi, szelíd gömbölydedségét, és az arcvonásai is megélesedtek.

„Istenem, hogy megöregedett!" — állapította meg magában Alexander, ahogy Ludmilla felé tartott. Oldalvást lopva a tükörbe pillantott. A férfi, akit a csiszolt üveglapon megpillantott, az a frissítő lovaglástól feszes tartású, napbarnított arcú férfiú, akinek jó alakját még a simuló lovaglóöltöny is hangsúlyozta, sokkal inkább emlékeztetett az 1889 nyaráról őrzött képre, mint az asszony, akinek elébe sietett. „Igen, elfonnyadt — összegezte Alexander —, fonnyadt és idegen." Mindkét karját az asszony felé nyújtotta, és így szólt:

— Hát itt van, Ludmilla, valóban! Ennek orulok. Egy cseppet sem változott. Ez pedig a fia.

Ludmilla szeme bepárásodott. A fiatalember ellenben, akinek széles, parasztos arcán Alexander semmi hasonlatosságot nem tudott felfedezni az anyjával, alig leplezett ellenszenvvel méregette a vele szemben álló férfi világos lovaglonadrágját és sarkantyus csizmáját.

„Ironikusabban is nézhetne rám — vélte Alexander. — No persze, szerény körülmények között nőtt fel. Az úgynevezett düskálással szemben megnyílvánuló proletárellenszenv légkörében. És még nagyon fiatal is." Alexander rámosolygott, ezzel próbálta megnyerni, de hiába. „Pedig egészen elfogadható fiú lehet, ha felenged, de most egész lényét olyan kínnal-keservvel tartja kordában, akár az ostokét." Ahogy rápillantott vorhenyes barna hajzatára, melyet szemlátomást sok fáradság árán és tisztes mennyiségű pomádéval tudott csak fegyelmezni, enyhe megindultság fogta el. Csak már ne bámulná a lovaglócsizmáját! Maga is csodálkozott rajta, de egyszerűen szükségét érezte, hogy magyarázatot adjon oltozékére.

— Igen, ma reggel kilovagoltam — jegyezte meg könnyedén —, az én koromban célszerű, ha az ember megmozgatja tagjait. Nem kuporoghat örökké az íróasztalnál, különben berozsdásodik.

— Szóval még most is lovagol? — kérdezte Ludmilla, és szeme még mindig párásan fátyolos volt.

— Igen, igen, persze. Akárcsak akkor régen... — Alexander elhallgatott, majd gyorsan hozzáfűzte: — És hogy utaztak? Nem fáradt? Vagy nem éhes?

— Ó, nem, köszönöm. Ennivalót hoztunk magunkkal, és nagyon kényelmes volt az út. Lysában fél órát állt a vonat, de aztán behozta a késést. Már nagyon izgatott voltam, hogy elkésünk, de Josef egyre mondogatta, hogy időben megérkezünk. Ugye, Josef?

A fiú nem mozdult. Alexander felvett az asztalról egy cigarettadobozt, és odatartotta Josefnak. Közben Ludmillához fordult, hogy a szünet ne nyúljon túl hosszúra.

— Ez a nagy fiú már biztosan dohányzik?

Ludmilla sietve rábólintott. Persze hogy dohányzik már. Megbökte a fiát.

— Végy hát, Josef. Ilyen finom cigarettát úgysem szívtál még.

Josef a fejét rázta.

— Hagyd, nem kérek.

Alexander magában mosolyogva állapította meg: „És ez egy egykori szerelmem fia! Jószerivel én is lehetnék az apja!" Csodálkozott, hogy nem sérti a fiú elutasítása. „Ez is az öregedés egyik tünete volna?" Érezte, hogy mosolya megdermed.

Ludmilla panaszos képet vágott.

— Most egyszeribe nem akar rágyújtani! — sápítozott. — Csak tudnám, mi ütött ma beléd, Josef! Nem szoktál te ilyen mogorva lenni!

— Ó, ó, semmi baj nem történt, Ludmilla asszony — vigasztalta Alexander. — Ha nincs kedve rágyújtani, minek erőszakolná? De magát mivel kínálhatnám, kedvesem? Nem kíván egy kis frissítőt?

— Nem, nem, köszönöm. Egészen frissnek érzem magam. Valóban nagyon kényelmesen utaztunk.

Továbbra is ilyenformán folyt a beszélgetés. Alexander nem bírt szabadulni attól az érzéstől, hogy egy rég elfogyasztott alma héját rágicsálja. Érezte, mennyire meddő felidézni azt a hangulatot, melyet az 1889 nyarára való emlékezés váltott ki benne. Mintha az érzelmei és a gondolatai egyaránt összeaszalódtak volna. Belső merevsége csak akkor engedett fel, amikor a kandallón az óra elütötte a tizenegyet és Jaburek megjelent; jelentette, itt az ideje, hogy Alexander elinduljon a közjegyzőhöz, a kocsi már várja.

Alexandernak most ismét megjött a világfias csevegő kedve. Ludmilla közölte abbeli szándékát, hogy a délutáni vonattal már haza is utazik. Komolyan mondja? Nem maradna mégis egy kis időre? „Egy napot — unszolta —, vagy legalább estig maradjon. Nem? Akkor valóban nincs más hátra, mint hogy legalább indulásig jól kihasználják az időt. Mindjárt csinálunk programot, jó? Először is fel kellene keresni Josef szállásadóit, utána talán egy kis sétakocsikázás következhet, majd egy jó ebéd a Kék Csillagban... Én, sajnos, nem tarthatok magukkal, Ludmilla. Igen, a munka, mint mindig! A pályaudvaron ellenben találkozunk, de talán már az ebédnél is, majd meglátom, mit tehetek. És természetesen szálljanak be a kocsiba... nem, semmi

ellenvetés, kedvesem, néhány óra hosszat megleszek kocsi nélkül is, maga pedig nem mindennap fordul meg Prágában."

Ludmillába karolt. Kart karba öltve távoztak a szobából. Az asszony kipirult, zavartnak, megfiatalodottnak és boldognak látszott. Alexander akaratlanul szorosabban magához fogta a karját. Az első emeleti lépcső előterében ott állt Wally. Ahogy megpillantotta, Alexander kísértést érzett, hogy elengedje Ludmilla karját, de nyomban elfojtotta ezt a rezdülését. Ludmilla semmit nem vett észre, de Wally zöld szeme teljesen összeszűkült.

Alexander hirtelen szívfájdító élességgel látta, milyen töppedtek, megereszkedettek Ludmilla orcái. Nem, ezt semmilyen jótékony pirosság nem leplezhette.

Ludmilla kérdőn pillantott Wallyról Alexanderra. De a férfi nagy sietve arról kezdett beszélni, hogy az utóbbi években mennyit változott Prága.

A ház előtt megszállta valami érzelgősség: felborította egész korábbi programját, lemondatta látogatását a közjegyzőnél, beszállt a kocsiba, Ludmilla meg Josef mellé. A fiút elszállásolta, majd Ludmillának segített vásárolni, maga is vett neki egy sereg ajándékot, egy kis borozóban megrendelte az ebédet, olyat, „mint nyolcvankilenc nyarán", és búcsúzóul egy csokor sárga és piros rózsát tett az ölébe, mert valamikor ez volt az asszony „randevú-virágja".

Ludmilla boldogan pityergett, amikor a vasúti kocsi ablakán kihajolt, és Alexander még akkor is látta lengő zsebkendőjét, amikor a vonat már tovatűnőben volt raktárak meg szénhalmok között.

TIZEDIK FEJEZET

Az egymást követő teendők forgatagában Alexander teljesen megfeledkezett róla, hogy a reggeli postából két levél még olvasatlanul ott fekszik íróasztalának fiókjában. Csak késő este jutottak ismét eszébe, amikor már lefeküdt.

A berlini levél nyugodtan várhatott másnapig. Egy német újságíró küldte, aki szabályos időközökben, kimerítő, igen tanulságos, de nem

éppen közérthetően fogalmazott episztolákkal szokta megtisztelni barátait. Az effajta olvasmány puszta gondolatára is elnehezült Alexander szempillája.

De ott volt az a levél, az álló betűs, ismeretlen női írással címezve: „A hideg lépcsőházban felmenjek két emeletet a dolgozószobámba és vissza? — elmélkedett Alexander. — Olyan kellemesen fekszem már a meleg ágyban."

Egy ideig küzdött önmagával.

Végül győzött benne a kíváncsiság.

Magára kapta vattás köntösét, sálat csavart a nyakára, és magához vett egy zseblámpát. Eszébe jutott az ismeretlen férfi, akit néhány napja a lépcsősor tetejéről megpillantott, ezért sürgősen körbevilágította a lépcsőházat — persze a világon semmi, de semmi gyanús nyomra nem bukkant. Amikor azonban már ismét visszatért a lakásba, és bereteszelte az ajtót, a nők szobái felől elmosódó hangokat hallott.

Fülelt. Semmit nem lehetett kivenni. Valószínűleg Karoline nem bírt elaludni, és szokása szerint arra kényszerítette a szobalányt vagy Schonberg kisasszonyt, a házvezetőnőt, hogy vele virrasszon.

Már tovább ment volna, amikor egy hangosabb nevetésre megtorpant. De hisz ez Wally! Feszülten fülelt. A hangok most erősödtek, és világosan kivette unokája hangját és a másik hangot, egy férfi hangját.

Ez a felfedezés olyan izgalomba hozta Alexandert, amit elképesztőnek és nevetségesnek érzett. „Micsoda gondolat! — töprengett. — Igazán nem tehetem meg, hogy most..." De lábujjhegyen már ki is osont a Wally szobájához vezető folyosóra. „Ha Karoline netán kijönne, vagy Wally észrevenne valamit, akkor megnézhetem magam!" Melege lett erre a gondolatra, de — jóllehet többször is közel járt hozzá, hogy sarkon fordul — tovább lopakodott, és közben folytatta az elmélkedést: „Lehetetlenül viselkedem, de végül is az unokámról van szó, és egy bizonyos értelemben... Nem, egyre nevetségesebbé válok. A nagyapa, aki az ajtónál leselkedik! Pfuj! Persze ennek is kizárólag ez az átkozott asszonytalan állapot az oka, mert mi egyéb volna? Fura dolog: ha van nőnk, ostobaságokat követünk el, de ha

facérak vagyunk, még több ostobaságot művelünk. No, kíváncsi vagyok, ez most hogyan fog végződni!"

Alexander odaért Wally ajtajához. Bár feszülten fülelt, csak egy-egy összefüggéstelen szót tudott elcsípni. Bent csak egyszer vált hangosabbá a beszélgetés:

— És ha kiderül? — kérdezte Wally.

— Ha netán félsz, most szólj! — csattant fel a férfi hangja. Idegenszerű, orosz vagy lengyel kiejtéssel beszélt. — Vagy nincs benned bizalom?

— Ugyan! Badarság! De te magad mondtad, hogy mindig minden eshetőséggel számolnunk kell.

— Világos. És számolunk is.

— Nahát! És mitévő legyek, ha ez a párizsi dolog valami véletlen folytán kitudódik? — Wally szava kivehetetlen suttogássá halkult, majd egykettőre el is némult.

Alexander várt egy ideig, majd kitapogatta a kulcslyukat. „Ha már lúd, legyen kövér!" Ujjaival rátalált a kulcslyuk fedőjére, és félretolta. Megint várt. Hogy a szobában továbbra is csend volt, szemét a kulcslyukhoz tapasztotta. A kulcs ott volt belülről, ezért csak egy kicsinyke rés maradt szabadon. Éppen csak a dívány egyik lábát és a rádobott terítő egy csücskét láthatta.

Valaki most lehuppant a díványra. Egy villanásra egy otromba lábbeli jelent meg a terítő csücske mellett.

— Készen vagy? — suttogta a férfi.

— Mindjárt...

Alexander érezte, hogy a tenyere megnyirkosodik. A zseblámpa kicsúszott a kezéből, nagyot csörrent a padlón, és kialudt.

— Mi volt ez? — kiáltott fel az idegen riadtan.

Alexander fel sem egyenesedett. Meggörnyedve rohant vissza az előszobába. Mögötte felpattant az ajtó, és Wally többször egymás után elég hangosan kiszólt: „Ki jár itt?"

Alexander gyorsan az egyik terebélyes előszobaszekrény mögé ugrott. Hallotta, amint Wally ezt pusmogja: „Most aztán semmi zajt ne csapj. Indulás!"

Valaki óvatos léptekkel kilépett a folyosóra.

— Állj! — parancsolta a férfihang. — Itt hever valami... ó, egy zseblámpa.

— Ejnye, Szása, egészen megbolondítod az embert! — Halk, felindult hangon így szidta Wally. — Csend! Nyitom az ajtót.

A folyosó ajtaja kinyílt. Kint, a lépcsőházban, nem volt annyira sötét, mint az előszobában. Háttérben az ajtónyílás világos négyszögével, Alexander elképedésére, nem kettő, de három alak körvonalai rajzolódtak ki. Wallyn és egy férfin kívül volt ott még egy nő.

— Remélem, rendben hazaértek.

— Viszontlátásra, Wally.

A két nő összeölelkezett. A férfi türelmét vesztette.

— Ne húzzátok az időt. Gyere már, Manja! — A nő elvált Wallytól, és a férfihoz lépett, aki már kint állt a folyosón.

Ez most még egyszer visszafordult:

— Ide figyelj, Wally, tulajdonképpen jól jonne nekem ez a zseblámpa. Nálunk a kapualjban olyan sotét van, hogy mindig félek, egyszer még kitorom a nyakam.

— Jó, akkor vidd... azaz várj, helyesebb, ha itt tartom. Ki kell nyomoznom, hogy kié.

— *Bon!** Akkor hát viszontlátásra!

Az ajtó bezárult. Teljes csend lett. Wally nyilván hallgatózott, hogy barátai rendben kijutnak-e a házból.

„Valószínűleg adott nekik kapukulcsot — gondolta Alexander. — Ez egyébként olyan megállapítás, melyet akár Karoline nővérem tehetett volna. No, a Karoline! Ha ő volna a helyemben és látná, mi megy itt végbe!"

Nem bírt elfojtani egy károrvendő vigyorgást.

Lent ekkor csapódott be a kapu. Wally felkattintotta a zseblámpát.

„No hál' istennek, most aztán benn vagyok a pácban!"

Ámde Wally körül se nézett. Lóbálva vitte a lámpát — ettől fény és árnyék különös játéka indult meg —, és sietve tartott a szobája felé.

Alexander a rejtekhelyén maradt, míg csak Wally el nem tűnt. Akkor azután ő is elvonult a hálószobájába. Csakhogy nem talált nyugtot. Hosszú léptekkel járkált fel s alá, és megpróbálta megfejteni, lényegében minek is lett a szemtanúja.

Unokájának csupán valami romantikus játszadozásáról volna szó? Wally Párizst említette: meg akarna szökni? Nem, ez nem hasonlítana rá. De ismeri-e ő Wallyt annyira, hogy tudja, mire viheti rá a hajlandósága? És ha valami szerelmi história rejlik a dolog mögött? Persze nem erre vall, hogy ott volt még egy nő. És ha ez a nő az ismeretlen férfi testvére? Akkor pedig bonyolultabb a dolog. Ámbár lehet, hogy jómaga rejtélyt lát valamiben, ami nem is rejtelmes. Ezek, hárman, talán jó barátok, és a szokásosnál valamivel tovább maradtak együtt. Ámde akkor minek viselkednek úgy, mint az összeesküvők? Végül is vajon... nem, Wally és a politika! Képtelenség! Képtelenség? Ugyan miért? Semmi képtelenség. Ha például...

Alexander megtorpant. „Nem, ezzel semmire nem megyek. Fáradt vagyok. Holnap is lesz nap."

Már az ágyban feküdt, és éppen leoltott, amikor eszébe ötlött a levél. Bosszúsan ismét világot gyújtott, ásított egyet, és kivette a levelet köntöse zsebéből.

„Milyen különös — töprengett el. — Ma már hányszor el akartam olvasni ezt a levelet, de mindig közbejött valami. Ha olyan babonás volnék, mint Karoline nővérem, fel sem bontanám." A gondolat mosolygásra késztette, de azért, ahogy a borítékot feltépte, valami izgatottság fogta el, ami nem csupán kíváncsiságból eredt.

A borítékkal azonos, vastag, elefántcsont színű merített papíron mindössze néhány sor állt:

Kedves Alexander!

Most biztosan csodálkozva csóválja a fejét, és megvallom, a maga helyében én is nagyon elámulnék: ilyen nagy idő elmúltával levél tőlem, méghozzá Prágából! De egyszerű a talány megoldása. Ide költöztem,

legalábbis néhány hónapra. Hogy miként következett be ez — és egyáltalán még sok minden egyéb — majd elmondom, amikor találkozunk. Remélhetőleg hamarosan. Várom magát valamelyik csütörtök délután. Tudom, nagyon elfoglalt férfiú, de aligha tévedek, amikor feltételezem, hogy most is olyan gáláns — és épp olyan kíváncsi —, mint régen, tehát nem váratja sokáig régi barátnőjét.

Egyszóval: a közeli viszontlátásra! Addig is szívből üdvözlöm

Amalthea A.

„Amalthea? — töprengett Alexander. — Ki lehet ez?" Nem emlékezett ilyen nevű nőre. Pedig az jól ismerhette őt. De valószínűleg más nevet viselt akkoriban. De mi is a vezetékneve? Mi rejlik e mögött az „A" mögött? Aha, a levél bal felső sarkába préselve van valami!

Közelebb húzta a lámpát az éjjeliszekrényen. Csak most fedezte fel a hétágú koronát, a kis címert, benne három tollal, és alatta egy szót: Arndthem.

„Arndthem, és egy bárói címmel járó korona. De hiszen..." Hirtelen fékevesztett vidámság szállta meg. Igen, ez csak a Málcsi lehet! Málcsi — első barátnője a színháztól. Szemrevaló szobalányt szokott játszani francia vígjátékokban, és közben szentül hitte, hogy nagy tragika lesz belőle a bécsi Burgtheaternál, és hogy bizonyos helyzetek kapcsán, amelyekhez egészen más várakozások fűződtek, valamiképpen elébe mehet ennek a jövendőnek: ilyenkor az ágyban a *Heilbronni Katica** búcsúszavait kezdte deklamálni, vagy Iphigenia pózában állt a tükör elé, lelkével próbálván megközelíteni a görög világot, ahelyett hogy befűzte volna a míderét.

Egyébként egy ízben valóban játszotta Heilbronni Katicát — beugrott egy hirtelen megbetegedett vendégművész helyett —, de akkor már nem volt Alexander kedvese. Ez már Ludmilla idejére esett, vagy közvetlenül Ludmilla előtt lehetett. Az előadás után Málcsi megjelent nála, és a diadaláról akart mesélni, ő pedig csak az előszobában fogadhatta, mert a hálószobában más látogatója tartózkodott. Hej, mekkorát nevettek, amikor elmúlt pillanatnyi zavaruk!... És Málcsi ibolya-

kalapja! Az első ilyesfajta kalap volt az, párizsi kreáció, és úgy festett, mint egy buján viruló ágyás. Két költőt különösen megbabonázott ez a kalap, verseket faragtak a kalapról és Málcsiról, melyekben sok szó esett emésztő vágyról és közös szerelmi halálról. Málcsi maga is nemes megindultsággal idézgette ezeket a verseket, és mivel a színpadi siker túl sokáig váratott magára, már szinte látta magát, amint második *Diotimaként** válik híressé. De egy vidéki báró felkínálta neki kezét, lovagi birtokával egyetemben, mire Málcsi búcsút mondott művészi ambícióinak és...

Igen, tulajdonképpen mi lett a további sorsa? Egyszer mintha olyasmit hallott volna, hogy Arndthem báró, fülig eladósodva, öngyilkosságot követett el, és özvegyének csupán soványka járadékot hagyott hátra, amiből éppen csak annyira futotta, hogy ott, Sziléziában, krajcároskodó kispolgári életet éljen.

Málcsinak ismét sikerült volna kivágnia magát? Levelében semmi nem árulkodott olyasmiről, hogy járadékosok kisszerű gondjai nyomasztják.

Persze hogy felkeresi! Málcsi, mint Amalthea von Arndthem báróné! Annyira fura volt ez, annyira felcsigázta kíváncsiságát, hogy legszívesebben nyomban felkerekedett volna hozzá. Most, azonnal, az éjszaka kellős közepén. Ahogy Málcsi jött el hozzá annak idején, Katica szerepének eljátszása után.

Alexander egyszer még félálomban is felnevetett.

TIZENKETTEDIK FEJEZET

A pályaudvar tornyán az óra — ezt jól lehetett látni az ifjabb Reitherék nappali szobájának ablakából — délután két órát mutatott. Az állomás épületéből özönlöttek az utasok. Stráfkocsik, konflisok, villamosok torlódtak össze az úttesten. A Hyberner utca végestelen-végig zajgott. A lármás sürgés-forgás azonban nem verhette fel Reitherék lakását: mint ez idő tájban mindig, most is valamilyen félszendergésbe merült.

Kapucnis lódenkabátjában, távozásra készen, Adrienne anyja szo-

bájához osont, és halkan bekopogott. Nem teljesült a reménye, hogy a kopogását esetleg nem hallják meg. Helene vékony, messziről jövő hangon szólt ki:

— Tessék!

A redőnyök le voltak engedve. A kékes félhomályban minden tárgy alaktalanná mosódott. Nárcisz illata érzett. A fehér virágok, nagy nyalábokban, megtöltöttek minden vázát. Határozottan érezni lehetett, hogy az édes illatban benne leng egy leheletnyi hervadás, egy leheletnyi ősz.

Adrienne szeplős arca feszült kifejezést öltött. Hétesztendős korában, egy iskolatársa temetésén, odavezették a nyitott koporsóhoz, s azóta nem léphetett be úgy az anyja szobájába, hogy a félhomály és a hervadó virágok illata eszébe ne juttassa első találkozását a halállal. Mindig meglehetős erőfeszítésébe került, hogy az ebből eredő szorongását legyűrje.

Ahogy nyílt az ajtó, Helene feltámaszkodott a pamlagon, és felkapott egy nyitott könyvet. De ahogy meglátta a lányát, már le is tette. Ezt a mozdulatát olyan arcjátékkal kísérte, ami, szavakba foglalva, így hangozhatott volna: „Előtted nem kell semmit megjátszanom, mindent tudsz."

Adrienne valóban mindent tudott. Tudta, hogy anyja órák hosszat, némelykor fél napon át is ott kuporog a pamlagon, és szüntelenül egy és ugyanazt a dallamot zümmogi.

„Tulajdonképpen mit csinálsz, amikor így heverészel?" — Kislány korában Adrienne egyszer ezt kérdezte az anyjától.

„Szendergek..."

„Úgy, mint a Csipkerózsika?"

„Lehet. De ne kérdezz annyit, menj inkább játszani."

Ettől kezdve Helene valamiféle mesebeli alaknak tetszett a gyermek szemében: varázsosan vonzónak és mégis elérhetetlennek látta. Később megfakult a varázs. Anyja már nem volt mesebeli alak, de megmaradt idegennek. Sokkal idegenebbnek érezte, mint barátságosan érdektelen apját. Idegennek látta még olyankor is, amikor Helenét hirtelen bűntudat fogta el, és álmatag közönyét túláradó anyai szeretettel próbálta jóvátenni.

Helene érezte, hogy kettejük bizalmas kapcsolatát a lánya részéről valami alig meghatározható, de lebírhatatlan ellenállás gátolja. Inkább a sértett büszkeség, mintsem a bánat késztette arra, hogy ennek okán eltöprengjen.

Úgy vélte, talán minden egyszerűen arra vezethető vissza, hogy Adrienne az apjára ütött. Igen, bizonyára ez az. Adrienne nyilván orokölhette Max Egon adottságait: az érzelmi szegénységet és a félelmet a szenvedélyes indulatoktól. Nem komisz, nem is érzéstelen, csak hiányzik belőle a tűz, hiányzik az idegek kíváncsisága. Alapjában véve szánandó szegény... De távolról sem annyira szegény és szánandó, mint ő, Helene, akinek élete zátonyra futott a házasságában, ebben a házasságban Max Egonnal, helyesebben Max Egon mellett, aki egy remek apának jelentéktelen fia, a dolgoknak minden dontés elől kitérő, bölcs szemlélője, aki soha nem jön indulatba, sose mámoros, soha nem követ el őrültséget.

Valahányszor Helene arról elmélkedett, mennyire nem kielégítő a kapcsolata Adrienne-nel, mindig ide lyukadt ki. Önmaga fölött érzett szánakozásában bennrekedt minden olyan gondolat, hogy netán ő maga is hibás, minden érdeklődés, hogy egyáltalán megpróbálja feltárni az okokat. Egészen átadta magát annak a fájdalomnak, melyet — a saját kifejezése szerint — ez az örömtelen sors váltott ki belőle, és végül, fonákjára fordult érzelmekbe merülten, bizonyos elégtételt érzett, valahányszor végiggondolta, hogy őt senki emberfia meg nem érti, tehát a lánya sem, és hogy mindenki elhagyta.

Adrienne-t is gyakran foglalkoztatta anyjához való viszonya. Fázott otthon. Magányosnak érezte magát csak önmagukkal foglalkozó szülei mellett. Valami kivezető utat keresett ebből a ridegségből és magányból. Melegségre, barátságra, bizalomra vágyott. Keresett valakit, akinek kitárulkozhat.

Ebben a keresésben jutott el Wallyhoz.

A két unokatestvért régebben az a szoros gyermekkori barátság fűzte össze, amely eltéphetetlennek látszik, de egy napon mégis vége szakad, amikor a mindaddig alig érezhető korkülönbség határt von

a fejlődés két szakasza között: ezt a határvonalat az egyik éppen átlépte, míg a másiknak még sejtelme sincs róla.

Adrienne és Wally is így szakadt el egymástól. Csak kis ideje, hogy ismét keresni kezdték egymás társaságát. Egykettőre ismét elválhatatlanok lettek, jóformán naponta összejöttek. Adrienne most is azt akarta jelenteni az anyjának, hogy Wallyhoz készül.

— Igen? És mit csináltok? — kérdezte Helene minden valódi érdeklődés nélkül.

— Olvasunk — felelte Adrienne, diákos modorban, mint aki valami jól kiókumlált magyarázkodást verkliz. — Flaubert *Salammbô*-ját, franciául.

— Helyes, de sétálhatnátok is egyet. Nagyon sápadt vagy, Adrienne.

— Csak ez a világítás teszi, mama.

— Igen? Talán igazad van. Akkor hát menj, és mulass jól! — Helene csókra kínálta az arcát.

Adrienne-nek egyszeribe sietős lett az útja.

— Viszontlátásra, mama! — s ezzel el is rohant.

Helene gépiesen még intett neki, de alighogy Adrienne kilépett az ajtón, máris visszahanyatlott megszokott kuporgó pózába. A lánya beléptekor megszakított halk zümmögést is újra kezdte. A hangok nyomán különös képek ködlöttek fel előtte, félig képzelgések, álomfoszlányok.

Láncolatuk azonban hirtelen megszakadt. Mi volt ez? Csengettek kint? Nem, a füle csengett. Valaki gondol rá! Adrienne, Wally és von Treuenfels nemzetes asszony társaságában, nyilván már ott üldögél a kék szalonban, kávéznak, és róla, Helenéről beszélgetnek. Néhány semmitmondó szót ejtenek róla, ahogy ez már a kék szalonban szokás... Csak így szokás ott beszélgetni? Helene képzeletben ott látta önmagát. Magát, Poldi von Wrbata századost és apósát, ahogy újév napján együtt álldogáltak. Poldi már egy kissé felöntött a garatra, Alexander pedig, szája sarkában különös mosollyal, ezt mondta: „Akkor megállapodtunk, Helene. Holnap vagy holnapután felhívsz, és akkor megbeszéljük, mikor jössz megnézni a rajzokat." Egy francia szobrász vázlatairól volt szó, Alexander beszélt erről a szilaj őstehet-

ségről... hogy is hívják? Aha, Rodin. Alexander úgy beszélt a rajzairól, mint egy nőről, és Helenének furcsa érzése támadt — mintha féltékenység fogta volna el.

Nem hívta fel Alexandert. Hogy miért nem? Nem tudta. Akkor, újév napján, úgy érezte magát, mintha kicserélték volna, másnap azonban már híre-hamva sem volt a változásnak. De most hirtelen feltámadt benne a vágy, látni szerette volna a képeket. Csak a képeket?

Helene megválaszolatlanul hagyta a kérdést, de az egyre ott motoszkált benne. Lehunyta a szemét. Igyekezett visszakerülni előbbi szendergő állapotába. Nem sikerült.

Idegesen felkelt, csikóhaját félrerázta a homlokából. Nem az volna-e a legjobb, ha egyszerűen felhívná Alexandert? Halló! Holnap szívesen megnézném a rajzokat, amelyekről nemrégiben beszélgettünk. Szerettem volna már korábban elmenni, de nem értem rá. Nem! Ez nem lesz jó. Alexander pontosan tudja, hogy neki mindig van ráérő ideje. De egyáltalán tartozik-e magyarázattal, miért nem hívta fel előbb, és hogy miért támadt most egyszeribe mehetnékje? Hiszen Alexanderben van megértés impulzív, meglepő cselekedetek iránt. Különösen nők esetében. Ámbár éppen ezért nem hívhatja fel most. Nem bizony, lehetetlen.

„Lehetetlen, lehetetlen!" — ezt ismételgette magában, de már ott is állt a dolgozószobában, és megtekerte a telefon karját, jóllehet egyébként szinte babonásan félt tőle. „Ha jelentkezik, egyszerűen meg se szólalok" — így döntött magában.

A telefonos kisasszony egyszer már kérdezte, milyen számot óhajt, és most türelmetlenkedett. Helene sietve bemondta. „Néma leszek, mint a hal!" — tette fel ismét. A vezeték másik végéről hallatszott a csengetés, majd Alexander kérdése, hogy ki beszél, utána pedig hirtelen meghallotta a tulajdon hangját: „Igen, én vagyok, Helene — felelte gyorsan, szinte a maga számára is idegenül csengő hangon. — Nem, tulajdonképpen azt szeretném... Adrienne ugyanis nálatok van, lent, Wallynál, és vele szeretnék beszélni."

TIZENHARMADIK FEJEZET

Adrienne eltátotta a száját, hogy Wallyt ágyban találta. Csak nem beteg? A kinézése nem erre vallott. Virulón feküdt ott, mélyen kivágott, csipkés, krémszínű ingében, és piros nyelvével kacéron nyalogatott egy nugátszeletet. Az ifjabb Rankl, Franz Ferdinand (ha az idősebb Rankl hallótávolságon belül volt, „ő császári és királyi Felsége, Franz Ferdinand d'Este főherceg, trónörökös iránti tiszteletből" nem volt szabad lerövidíteni a nevét, aminek az lett a következménye, hogy a lányok mindig egyszerűen Estének szólították unokaöccsüket) tüzelő arccal állt az ágy fejénél, és egy festett elefántcsont legyezővel hűsítette Wallyt.

— Csukd be a szájacskád, és ülj le, angyalom! — fogadta Wally Adrienne-t, majd Franz Ferdinandhoz fordult: — Elég volt a legyezésből, Este! — Intett neki, hogy leléphet, és a habozva közelítő Adrienne-t lehúzta maga mellé. — Helyezd magad kényelembe! Kérsz egy nugátszeletet? Este, hozd csak ide a dobozt az íróasztalról! Nem, nem a kerek dobozt... Istenem, de nehéz felfogású ez a fiú! Na, végre! Itt van, Adrienne-kém, kóstold csak meg, igazán finom, ma már legalább fél tucatot fogyasztottam el belőle. De vedd le már a kabátodat, és ne vágj olyan képet, mintha beteglátogatóban volnál! Csak egy kicsit leheveredtem, *pour une indisposition momentanée*, ah, *oui**... — Adrienne-re kacsintva csibészesen utánozta von Treuenfels nemzetes asszony hanghordozását, de hirtelen elhallgatott, és a homlokára bökött: — Majdnem elfelejtettem, Adrienne. Anyád telefonált.

— Az anyám?

— Igen.

— Lehetséges volna? — Hogy Helene telefonált, sőt, hogy a telefonálás kedvéért félbeszakította szendergését, ez teljesen valószínűtlennek, sőt aggasztónak tetszett. — Mit akart? Történt valami?

— Semmi. — Wally nevetett. Csak azt üzeni, hogy utána menjünk el egy kicsit sétálni... Igen, igen, ennyi az egész.

— Akkor végképp nem értem.

— Vigasztalódj, szívecském, én sem értem. Csak eltátottam a számat a telefonnál. Tudod, eleinte az volt a gyanúm, nagyapa egyáltalán

nem a mamád miatt, hanem valami más ügyben hívat... De ezt nem tudom így elmesélni. — Wally pillantásával Franz Ferdinandot kereste: az feszengve állt a szoba kellős közepén, és a legyezőt nyitogatta, csukogatta. — Mit művelsz, Este? Mi keresnivalód van még itt? Mára el vagy bocsátva!

A fiú válaszolni akart, de aztán csak behúzta a nyakát, és elindult az ajtó felé.

— Állj! A legyezőt hagyd itt! — kiáltott utána Wally.

Franz Ferdinand visszapenderült. Közben meglökte a fésülködő asztalt. Táncot jártak rajta az üvegek, dobozkák és tégelyek.

— Most meg ripityára zúz mindent! — Wally égnek tartott karral, eltúlzott kétségbeeséssel csapta össze a tenyerét. — Tedd a legyezőt a polcra, és tűnj el, különben még több bajt csinálsz, te elefánt!

A fiú a szó szoros értelmében magába roskadt. Megfogta a kilincset. A füle égett. Adrienne megsajnálta.

— Miért ne maradhatna még, Wally? — kérdezte.

— Nem, tűnjön el. Fel akarok kelni, és szeretnék neked elmesélni valamit négyszemközt.

Adrienne újabb ellenvetésre készült, de Franz Ferdinand közbevágott:

— Megyek, mert amúgy is mennem kell. Ne aggódjatok, nem is óhajtom hallgatni a ti hülye fecsegéseket. — Azzal kirohant.

Wally kiugrott az ágyból, és bezárta mögötte az ajtót.

— Így ni! Most magunkban vagyunk! — mondta halkra fogott, rejtelmes hangon. És mialatt köntösébe bújt, így folytatta: — De mi van veled, Adrienne? Miért nézel ilyen szemrehányóan? Akárcsak Montebello, amikor takarítás után valahol még port talál!

Wally egy fintort vágott, és vidámságával jókedvre hangolta Adrienne-t. Azért valami enyhe neheztelés még érzett a hangján, amikor megkérdezte:

— Miért zavartad el Estét?

— Mi van ebben?

— Egészen le volt sújtva.

Wally csak fél füllel hallgatta. Jobb lábszárát kinyújtotta, és felhúzta a harisnyáját.

— Ha valóban divatba jön a boka fölött végződő vagy éppen a felhasított szoknya, akkor egészen másféle harisnyára lesz szükség... Vagy úgy, az Este! Azt mondod, le volt sújtva? No, ebben főleg te vagy a hibás... Igen, igen! Te zavartad meg az idillünket. És ezt egész komolyan mondom. Nem vetted észre, hogy egészen belém bolondult?

— Beléd bolondult? De hiszen kisfiú még!

— No persze, éppen azért szerelmes reménytelenül. Mélyen kebelébe rejti gyengéd érzelmeit, s egyébként fogalma sincs róla, mit kezdjen önmagával. Az ember betegre neveti magát rajta. Ahogy meglátott az ágyban... az egész gyengélkedésemet csak megjátszottam... alig fért a bőrébe, ó-ó-ó! — Wally úgy forgatta a szemét, hogy Adrienne-nek megint nevethetnékje támadt. — Látod, most te is kineveted!

— Nem, Wally, szerintem különösen rendesen kellene bánnod vele, mivel reménytelenül szerelmes. Hogy lehetsz ilyen kegyetlen?

— Ugyan már! Minél komiszabbul bánsz a férfiakkal, annál jobb. — Wally most már a másik harisnyáját is felhúzta; gombos cipőjét elővette a szekrényből, és leült Adrienne mellé. — De igazad van — folytatta egy álszent sóhajjal —, szívtelen nőszemély vagyok... De elég ebből! Gyerünk, el kell mesélnem valamit, ami tegnap történt. — Átölelte Adrienne vállát. — Képzeld, tegnap este eljöttek!

— Kik? A lengyelek?

— Igen. Szása és Manja. Magukkal hoztak egy Párizsból érkezett levelet, azt kellett ötven példányban lemásolni. Még az este, mivel Szása nyomban szét akarta küldeni a másolatokat bécsi elvtársainak és több újságírónak. Azt hiszi, ezzel segíthet párizsi barátain. A levélben ugyanis az állt, hogy a vádlottak közül hárman ártatlanok. És éppen ez a három Szása barátja. Éjfélig körmöltünk. A végén már görcs állt az ujjaimba. És ahogy éppen elkészültünk, halljuk, hogy kint valaki kapirgál az ajtón. Kinéztünk, de már senkit nem láttunk, csak egy zseblámpa hevert a földön! Ezért fordult egyet velem a világ, amikor az előbb nagyapához hívtak; azt hittem, tudomást szerzett róla. No, ehhez mit szólsz?

Adrienne nem jött rá, mire akar kilyukadni.

— Hárman ártatlanok? Kik azok?

— Ugyan már! Azt hittem, átérzed, micsoda izgalom volt ez tegnap, de téged csak az érdekel, ki az a három! Már Szásának is megmondtam, én semmi nagyszerűt nem látok abban, hogy a rövid hajú Rirette, és barátja, Rétif, meg Dieudonné, a tragikus bandita, nem autós gengszterek többé, hanem egyszerű anarchisták, akiknek csupán a társadalom megtisztítása a céljuk. És ha az anarchisták valóban olyanok, amilyeneknek Szása szeretné látni őket, akkor az autós gengszterek már ezerszerte jobban tetszenek nekem. Én mindenesetre azt kívánnám... — Elhallgatott.

— Mit, Wally, mit kívánnál? Mondd meg, kérlek! Vagy azt gondolod, elárullak?

— Nem, gyermekem! De furcsa vagy! Most biztosan azt hiszed, gengszter szeretnék lenni, bankok pénzes küldönceit megtámadni, mint a szürke limuzin hősei? Ennyire azért nem lelkesedem az autós gengszterekért. De azért őrülten szeretnék eggyel megismerkedni. És te? Te mit kívánnál?

— Szeretnék ott lenni, amikor legközelebb találkozol a lengyel barátaiddal.

Wally részletesen beszámolt neki a két lengyelről, akik nemrégiben bukkantak fel nála ajánlólevéllel, melyet egy egykori lausanne-i nevelőintézeti apáca adott nekik. Wally valamiféle féltékenységből, meg azért is, mert szerette a titokzatosságot, eddig még nem hozta össze a lengyeleket Adrienne-nel. Most, hogy erre kérte, eleinte habozott, de azután felülkerekedett benne a vágy, hogy imponáljon unokatestvérének. Arra is kíváncsi volt, hogyan fogadják egymást Adrienne és a lengyelek. Ezért kegyesen így döntött:

— Jól van, velem jöhetsz. De senki meg ne tudja. Egyáltalán senki emberfiának nem szabad tudnia, ki Szása meg Manja. Vagy máris elfecsegted?

Wally ezt könnyedén vetette oda, de Adrienne őszintén felháborodott:

— Na hallod, mintha nem tudnám, mit szabad elmondani és mit nem! Tőlem ugyan egy szót sem tud meg senki kettejükről. Bennem megbízhatsz. Itt a kezem!

Ekkor kopogtak az ajtón. A két lány összerezzent.

— Ki lehet az? — suttogta Adrienne. Ösztönösen Wallyhoz bújt. Ez kötelességének érezte, hogy minden helyzetben helytálljon.

— Mindjárt meglátjuk! — lefejtette magáról Adrienne-t, és lassan az ajtóhoz ment. Közben eszébe jutott volt történelemtanárnőjének kedves mondata: „A királyné, Marie-Antoinette, büszkén felemelt fejjel tartott a vérpad felé." Wally bődítően nevetségesnek tartotta ezt a mondatot, de ahogy most elfordította a kulcsot, karjában és lábszárában enyhe remegést érzett. Gyorsan kinyitotta az ajtót.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

Az inas állt kint, Jaburek. Homlokát ráncolta, és mereven elnézett Wally mellett.

Wally Jaburekre villogtatta zöld szemét.

— Á, maga az, Jaburekecske! Jöjjön csak beljebb! Csak azért zárkóztunk be, hogy Franz Ferdinand ne dughassa ide az orrát. Toalett-titkok. — Behúzta a szobába Jabureket. — És maga miféle nagy újságot hozott?

Jaburek már kiengesztelődött. Nem, semmi nagy újságról nem számolhat be. Csupán az öreg úr kéreti ismét Wally kisasszonyt.

Wally újra remegést érzett a lábszárában, de egykedvű képet vágott.

— És azt nem mondta nagyapa, miért hívat? Talán ismét telefonáltak?

— Nem, azt nem. De Reither úr utasítást adott, hogy öt órára álljon elő a kocsi.

— Rejtvényekben beszél, Jaburek. Mi köze van a kocsinak hozzám?

— Reither úr talán szeretné, ha elkísérnék.

— Elkísérni? És én kísérjem? Ugyan hová készül?

— Látogatóba. Egy hölgyhöz, aki nemrég költözött fel Prágába.

— De mi keresnivalóm van *nekem* ott? Nagyapa talán említette, hogy el kell őt kísérnem?

— Nem, ezt nem mondta, de az embernek már megvannak a maga

tapasztalatai. — Beszélgetés közben Jaburek arca kivirult. Hangjából büszkeség csengett, a bizalmi ember büszkesége, aki egy kívülállóval morzsányit megsejtet a maga intim tájékozottságából. Diadalmasan így fejezte be: — Végül is van itt egy kis emberismeret, úgy bizony!

— Persze. Ha maga mondja, valószínűleg úgy is lesz. Kérem, mondja meg nagyapának, hogy azonnal megyek. — Dámához illő, kegyes bólintással engedte útjára a königgrätzi tüzér leszármazottját.

Alig csukódott be az ajtó Jaburek mögött, Adrienne-ból máris kitört a nevetés.

— Gondolod, hogy nagyapa valóban...

— Á, dehogy!

— Vagy úgy! Hát akkor miért hívat?

— A tegnap este miatt. Számomra ez napnál is világosabb. Már motoszkált bennem ez az előérzet.

— És most mit teszel? — Adrienne hangja egyszeribe berekedt.

— Majd hazudok — vágta rá Wally habozás nélkül. A fésülködőasztalról felvett egy kis parfümös üveget, és a megnedvesített üvegdugót végighúzta a blúzán, szelíden domborodó melle fölött. Majd egy másik flakonért nyúlt, és valamit a szemébe csöpögtetett. — Úgy vélem, most elég nagyok és fényesek a pupilláim. — Arcát Adrienne felé fordította. — Csodás szer ez, Adika. Csak ajánlani tudom. A pupillák mindig hatással vannak a férfiakra, még a nagyapákra is. — Nevetett. Hangulata még emelkedettebbé vált Adrienne néma csodálkozása láttán. Tánclépésben a tükörhöz lejtett, és nekilátott, hogy kipróbálja a csak nemrég divatba jött, rikító színű gombos fésűket. Hozzá egy slágert trillázott az új operettből, a Luxemburg grófjából: „Te vagy, mosolygó, szép..." Wally határozottan érezte, hogy féktelen jókedve mélyén izgatottság rejlik, de biztosra vette, hogy minden jól végződik. „...mosolygó, szép lalala..." Wally félbehagyta a dalolást. Kiválasztott egy piros gombos méregzöld fésűt, és ferdén beletűzte nagy kontyába. Közben a vállán át megkérdezte: — Mit gondolsz, Adrienne, valami más hajszín nem állna nekem jobban? Ez a sötétszőke unalmas kissé, ugye? — A még most is teljesen elképedt Adrienne-től semmi választ nem kapott, de nem

is várt. Hirtelen így fejezte be: — Így, ni! És most megyek. Ugye, megvársz? Biztosan nem tart sokáig.

Adrienne egy kis ideig mozdulatlanul üldögélt. Wally léptei hamarosan elhaltak. Ekkor felállt, és az ajtóhoz lépett. Csend. Most az ablakhoz ment, majd vissza az ajtóhoz, és újra az ablakhoz. Cipője csikorgott. Miért, hogy Wally cipője mindig zajtalan? Ah, Wally, úgy egyáltalán!...

Adrienne megállt a tükör előtt. Ott hevertek a fésűk. Egyet felkapott, és a hajába tűzte. Narancssárga színe nem illett világos gesztenyebarna hajfonatához, kacér bogláros dísze pedig még roszszabbul állt szigorú, diákos hajviseletéhez.

„Ronda!" — állapította meg nem minden elégedettség nélkül, és a rondaság fokozására, szeplős orrát még oda is lapította a tükörhöz. Pillantása a fésülködőasztalra esett. Ott állt a flakon, amiből Wally a szemébe csöpögtetett. Az üveg nyitva maradt. Beleszagolt. Semmi szaga! Megnézte a címkéjét: Belladonna. De hisz ez méreg! Adrienne a fejét csóválta. Egyre érthetetlenebbnek, szinte veszedelmesnek érezte Wallyt.

Visszatette a flakont. Közben a holmik közt egy kis könyvecskét pillantott meg, mely kinyitva hevert, oldalait rózsaszín púder lepte be. Adrienne olvasni kezdte: „Mi más az ideál, mint a keresett, mindig távoli *én?* Önmagát keresi az ember, tehát még nem találta meg, afelé törekszik, amivé lennie kell, tehát most még nem az. Az ember *vágyakozásban* él, és évezredeken át ebben élt, a *reményben* élt. Egészen más az élet az *élvezetben.*"

Felvette a könyvet, visszalapozott az első oldalra: Max Stirner: *Az egyetlen és az ő tulajdona* — ez állt ott. A nyomtatott cím alá tintával ezt írták: „Ügyemet a semmire tettem fel!" Ezt követte néhány szó valami idegen, szláv nyelven.

„Aha, lengyel!" — vélte Adrienne.

Wally ekkor lépett be a szobába. Adrienne összerezzent.

Wally ügyet sem vetett unokatestvérének zavarára, hanem hadarva megkezdte beszámolóját.

— Tudod, nem is hagytam, hogy nagyapa elkezdje a kihallgatást, hanem magamtól rátértem a dologra, mondván: sejtem, miért híva-

tott, éppen ezért önként megvallok valamit. És erre elmondtam, hogy tegnap este két barátom járt nálam, két lengyel diák, és hogy üldözött bajtársaikról beszélgettünk. Ennyi elég is volt. Nagyapa egy tréfával napirendre tért az egész ügy felett. Édes, nem? Biztosított róla, hogy egyáltalán nem akarja firtatni a titkaimat, és hogy el tudja képzelni, nem a legjobb az egyetértés a lengyel diákok és a cári rendőrség között. Csupán arra ügyeljek, hogy véletlenül egy bombát át ne adjanak nekem megőrzésre, de hogy ezt nyilván magamtól is tudom. No és hogy fiatal korában neki is volt kapcsolata orosz diákokkal, és ismeri rajongó természetüket. Közben a tekintete egy pillanatra egészen párás és meghatott lett. Adrienne, szívem szerint megcsókoltam volna. És képzeld, végül megkérdezte, nem kísérném-e el egy régi barátnőjéhez, egy bárónéhoz. Egyszóval Jaburek jól tippelt. Ma csak leadjuk a névjegyünket, de a jövő hét csütörtökén is vele mehetek, amikor valóban felkeressük a hölgyet... Adrienne, te nem is figyelsz rám!

— Dehogynem... igenis figyelek, el kell kísérned a nagyapát. Ezt mondtad. Akkor pedig legjobb, ha most megyek is.

— Ugyan, Adrienne, engem be nem csapsz. Tudom, nem figyeltél rám. És azt is tudom, miért nem. — A könyvre mutatott, melyet Adrienne még most is a kezében szorongatott.

Adrienne zavartan horgasztotta le a fejét, de nyomban fel is kapta.

— Igen, a könyv miatt... Tőlük kaptad?

— Ki mástól? Szása hozta azzal, hogy feltétlenül olvassam el. De nem bírok tovább jutni az első néhány oldalnál. Szörnyen unalmas.

— Elolvashatnám majd egyszer, Wally?

— Miért ne?

— Esetleg máris elvihetném?

— De sürgős! De vidd csak el nyugodtan. — Wally már beszélgetés közben a tükörhöz lépett, és kiszedte hajából a fésűt meg a tűket. Újból felrakta tengernyi haját. Közben nem is annyira Adrienne-nel, mint inkább önmagával megtanácskozta, milyen hajszín volna jó a megunt sötétszőke helyett. — Talán a tiziánvörös volna az igazi? Az különleges. És most nagy divat lesz. — Elhallgatott, majd ismét megszólalt: — Fogadok, hogy az orosz diákok közt, akiket nagyapa

fiatal korában ismert, volt egy szívszerelme is. És persze tragikus szerelemmel szerette. Az ilyesmi meglátszik még sok év elmúltával is. Mellesleg nagyapa álomszerűen elbűvölő szerető lehetett. Ugye, hogy még most is meglátni rajta?

— Hogyan? — kérdezte Adrienne, és zavartan felpillantott a könyvből. — Mit mondtál?

— Semmit, szívem, olvass csak. — Wally már feltűzte a haját, és lopva hozzáfogott, hogy kirúzsozza magát. Egyszer-egyszer Adrienne felé sandított, de az teljesen a könyvbe mélyedt. „A lánybarátság mégsem ideális — állapította meg magában Wally. — Már nem ideális." — Az arcfestéket visszatette a dobozába, és megszólalt: — Adrienne, szívecském, kész vagyok.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

Alexander segített Wallynak a kiszállásnál, majd elküldte a kocsit.

— Nem kell megvárnia bennünket, Johann — mondta a kocsisnak. — Hazafelé gyalog megyünk. Úgyis lejtős az út.

A villaszerű ház, melyben Arndthem báróné lakott, annak az új városrésznek a szélén állt, mely a belvároson túl húzódó sáncok helyén nőtt ki, a gazdag polgárság bécsi, berlini, párizsi útjai során megismert modern villanegyedek provinciális másaként.

Már egy hete is, amikor Alexander csupán erre hajtott, hogy leadja a névjegykártyáját, régi barátnője rezidenciájának láttán mosolyogva állapította meg, hogy nyilván egyképpen ad a modernségre és az arisztokratikus patinára. Most igazolva látta első benyomását. A ház bejáratánál őrködő inas térdnadrágot és csatos cipőt viselt, de olyan fehér telefonon jelentette be a vendégeket, amilyet Alexander eddig csak mozgókép vásznán látott.

Egy másik inas kísérte Alexandert és Wallyt az előcsarnokon át a faragásokkal gazdagon díszített márványlépcsőhöz. „A szalon az első emeleten van, kérem!"

Ahogy Alexander felfele lépdelt, pillantása az általa már ismert, három tollat ábrázoló címerpajzs alatt, a jelmondatra tévedt: *Semper*

assidue! — ezt olvasta. Bagolyszemöldöke megrándult. „Semper assidue, mindig szorgalmasan. Egészen jól illik Málcsira. Mintha csak a megboldogult báró ősei megérezték volna! Vagy netán maga Málcsi ötölte ki a jelmondatot? Belőle mindenesetre kinézné az ember." Alexander visszafojtotta nevetését.

Wally észrevette.

— Valamit mondani akartál, nagyapa?

— Nem. Csak nagyon elevenen bukkant fel bennem valami emlék. Ilyen alkalommal megeshet az emberrel.

— Persze, ha hosszú évek múltán viszontlátunk valakit... Mennyi ideje is, hogy nem láttad a bárónét, nagyapa?

— Jó tíz évvel előbb, hogy... — Alexander majdnem kimondta: hogy bárónő lett belőle, de meggondolta magát, és más fordulatot adott a mondatnak: — ...hogy te a világra jöttél, gyermekem.

— Ó, akkor időközben nyilván már idős hölgy lett belőle! — Alighogy kimondta, már meg is bánta. Nem tapintatlanság-e Alexandert ifjúkori barátnőjének, tehát saját magának megöregedésére emlékeztetni? — Ó, bocsáss meg, nagyapa, az imént szörnyen balkezes voltam; balkezes és faragatlan. De nem gondoltam semmire! — Észrevette, hogy Alexander nem érti, mire céloz, ezért magyarázkodni próbált: — Úgy gondolom, tapintatlanság, ha valakit arra emlékeztetünk... ha az ember valakiről... ha az öregedésről beszél?

— Hogyan? Mit mondasz? — Alexander megvető legyintése megnyugtatta Wallyt. — Nem vagyok valami érzékeny, és egyáltalán nem érzem magam öregnek. Éveim ellenére. Nem is ezen múlik. Nemcsak ezen — fejezte be enyhe öngúnnyal, és kamaszos fintort vágott hozzá. Egyébként Wally e pillanatban alig valamivel látta idősebbnek azoknál a diákoknál és hadnagyocskáknál, akik a legutóbbi össztáncon udvaroltak neki.

Igen, csak valamicskével idősebbnek, de sokkal vonzóbbnak és érdekesebbnek látta. De kár, hogy a nagyapja! Milyen kár, és milyen hihetetlen!

Alexander látta, hogy Wally zöld szeme elpárásodik. „Micsoda veszedelmes szemek!" — gondolta. Eszébe jutott, hogy egyszer már megfordult ez a fejében, újév napján, és hogy akkor úgy döntött,

hamarosan véget vet az egyedüllétnek, mely az efféle gondolatok melegágya. Azóta majdnem három hét telt el, de még sehol semmi változás. És a tetejébe most egy megöregedett régi kedveséhez jött látogatóba. „No, ezt jól megcsináltam! Jobban tenném, ha nyomban sarkon fordulnék."

De ekkor már egy harmadik inas kitárta előttük a szalon szárnyas ajtaját.

A kivilágított, tágas szalonban vagy húszan gyűltek össze egy pompás rokokó kandalló körül. Amikor Alexander és unokája belépett, némi mozgolódás támadt a csoportban. Egy hölgy kivált onnan, és gyors léptekkel Alexander felé tartott. Talpig feketébe volt öltözve. Az ember azt hihette volna, hogy gyászol, de egy fehér virág meg egy platina foglalatú gyöngyös ékszer elvette a ruha minden komorságát. Ahogy közelebb ért, látszott, hogy a színösszeállítás nem szorítkozik kizárólag az öltözékére: művészien fésült, hollófekete hajában — valami előkelő hóbortot jelezve — egyetlen ezüstfehér fürt húzódott.

„Ez már igen!" — állapította meg Alexander derűs bámulattal. — A Málcsiból valóban Amalthea lett. Előkelő hölgy tetőtől talpig. Csak a járásán látszik még valami a színpadi múltból."

A báróné feléje nyújtotta a kezét:

— Milyen viszontlátás, kedvesem! — örvendezett. — Milyen viszontlátás, barátom!

Alexander mélyen a keze fölé hajolt. Nem, nem tévedett: valami megmaradt benne a színházból. Most például egy megható jelenetet játszik valami társadalmi színműből — és ő, Alexander, együtt játszik vele. Mosolyogva egyenesedett fel:

— Igen, milyen viszontlátás! És minden pontosan úgy következett be, ahogy elképzeltük. Ön az első számú csillag egy ragyogó színpadon. — Alexander a kandallóra, a festményekre, a tükrökre, a csillárokra mutatott —, és én éppúgy el vagyok bűvölve öntől, mint valamikor!

Az asszony stílusosan megfenyegette a mutatóujjával:

— Máig sem változott. Azt, hogy a régi, igazán nem lehet mondani. És természetesen egy szép fiatalasszony kíséretében van. Ő volna...?

Mielőtt Alexander válaszolhatott volna, Wally akinek fantáziáját erősen megmozgatta a báróné megjelenése és osztonosen megsejtett kalandos természete, már megszólalt:

— Nem, asszonyom, én csak az unokája vagyok. Sajnos!

— De Wally! — Alexander szelíd felháborodassal igyekezett palástolni, mennyire hízelgő számára ez a bemutatkozás. — Ejnye, ez a kislány!

A báróné megfogta Alexander kezét:

— Hagyja, kedves barátom! Jellegzetesen Reither-féle válasz volt ez. Valójában on szólt az unokáján át. Tetszik nekem az ifjú holgy. Remélem, lesz alkalmunk kozelebbről megismerkedni. De ne maradjunk el tovább a tobbiektől. Jojjon, a csevegésre később még találunk egy nyugodt negyedórát. Ha nem ma, akkor majd a kovetkező alkalommal. Mert ugye számíthatok rá, hogy ezután igen gyakran lesznek a vendégeim?

TIZENHATODIK FEJEZET

A szárnyas ajtót most már pillanatonként nyitogatták. Újabb és újabb vendégekkel telt meg a terem: egyenruhás, szalonkabátos vagy frakkos urak, délutáni toalettet viselő holgyek érkeztek, kócsagtollas dísszel, kis gyöngyös kézitáskával. A szomszédos szobákba vezető ajtókon félrehúzták a függonyoket. A lépcsőházban álló inaséval azonos livrébe oltozott kis inasok kerekes tálalóasztalokat toltak be, rajtuk tea, szendvics és sajtos sutemény.

A báróné a kandallónál levo helyét — minden ujonnan érkezett eloszor a kandallóhoz igyekezett — átadta egy széles vállú, fekete szakállas férfiúnak, és helyette most ez udvozolte a vendégeket. Jómaga, szemre tervszerűtlenul, ide-oda libbent a szalonban, de kozben, mint egy gyakorlott rendező, itt elárvultan álldogáló vendégeket édesített ossze, ott egy szinte teljesen lekopasztott asztalkára hozatott utánpótlást, amott egy akadozó csevegőnek vetette oda a szükséges végszót.

— Nos, kedves doktor, nem mondana nekünk valamit a divat lélektana területén végzett legújabb kutatásairól? — szólított meg egy sajtszín képű ifjút, aki mogorván rágcsált egy perecet. — Jöjjön csak! Biztos vagyok benne, hogy itt a hölgyeket és urakat rendkívül fogja érdekelni. — Azzal már magával is vonta egy javarészt nőkből álló körbe, ahol éppen eléggé nekitüzesedett vita folyt a gyáriparosok legutóbbi bálján látott kosztümökről. — Hölgyeim, nemde önök is azon a véleményen vannak, hogy aki, mint Hadvany doktor, megjövendöli a szemüveg diadalmas térhódítását a nőknél, tartozik indokolni előttünk eme jóslatát.

A társaság kellős közepébe pottyant férfiú hálásan meghajolt a báróné felé, és belekezdett fejtegetésébe, mintha egy előadói emelvényen ült volna:

— Mindenesetre azzal kecsegtethetem magam, hogy biztos alappal rendelkezem ehhez a prognózishoz. A korszellem és a divat kapcsolataira vonatkozóan végzett vizsgálataim során arra a következtetésre jutottam, hogy a modern, szarukeretes szemüveg, a kerek üveggel, természetesen elégíti ki korunk igényét a gentleman eddig ismeretlen típusa iránt. Mégpedig olyan getleman ez, akinek eleganciája szembeötlő módon kapcsolódik a szellemiekhez. Minthogy azonban napjainkban a gentlemanlike adottságok és a szellemiek nem kizárólag férfiúi járulékok, amint ezt a kijelentésemet kedves háziasszonyunk is meg fogja erősíteni...

— Természetesen, doktorkám — felelte a báróné, és miközben a divat lélektanának szakértője folytatta előadását, ő már egy szomszédos csoporthoz fordult, ahol a nemesi kluberkölcsök hanyatlását panaszolták.

— A játék olyan ősi, mint a lovagság intézménye — jelentette ki egy ismert cseh nemesi család jellegzetes ferde, horgas orrával és vörös hajával ékeskedő dragonyos őrnagy —, és amikor vált és tesz, minden játékosnak magának kell megvédenie a pénzét. Persze más a helyzet cinkelt kártyák esetében. Ott be kell avatkoznia a rendezőségnek. A Cercle de la Méditerranée-ban egyszer tanúja lettem, amikor egy igen gazdag ember egy kétezer frankos zsetont kihorgászott a pinka-pénzből. Engem úgy nevelt az apám, hogy ilyen

esetben hallgassak. De manapság a nemesi klubban detektíveket vesznek fel inasoknak. Itt már hogyan lehetne arról beszélni, hogy úriemberek játszanak úriemberekkel? Vagy mi az ön véleménye, báróné?

Amalthea mosolygón tiltakozva emelte fel a kezét:

— Ahol ilyen szakértő mond ítéletet, mint ön, Aldringen gróf, ott nem létezhet más nézet. — Azzal elhagyta ezt a csoportot is, és egy harmadikhoz lépett.

Alexander tekintetével követte régi barátnőjét. „Igen, ez a Málcsi teljes átéléssel játssza az előkelő hölgy szerepét — vélekedett —, és ennek, persze, kelléke a szalon is. Csakhogy miféle jellege van ennek a szalonnak?" — Már jó ideje igyekezett megfejteni, mi lehet a körötte nyüzsgő társaság közös nevezője, de semmilyen eredményre nem jutott.

Közben valaki megszólalt a háta mögött:

— Ennek a sötét teának már-már olyan íze van, mint valami gyógyszernek.

— Ez *british style** — felelte rá egy másik hang. — Nyilván észrevette, hogy itt egyébként is minden az angol ízléshez igazodik. Nincs merev *jour fixe*,* megterített kávézóasztalokkal, hanem kötetlen *five o'clock*.*

— Angol vagy nem angol, nekem tökéletesen mindegy. Szeretnék végre szót váltani vele. Tulajdonképpen mire várunk még? Végül is nem valami szüzike, akinek vallomást akarunk tenni. Amondó vagyok, hogy egyszerűen jelentsük be neki: „Uram, érdekes ajánlatunk van az ön számára. A bolgárok elszánták magukat, hogy felmondják a fegyverszünetet, és..."

— Pszt, ne olyan hangosan! Megbolondult? Máris feltűnést keltettünk. Mire kellett ez? Inkább menjünk innen!

Alexander, a mozdulat célzatosságát leplezve, hátrafordult. Két férfit pillantott meg: éppen kifelé készülődtek az ablakmélyedésből, ahol eddig álldogáltak. Rövidre nyírt bajuszt viseltek, nadrágjukat elegánsan felvonták, hogy kilátszott divatos, lila harisnyájuk és fényes lakkcipőjük. „Ifjú szalonlovagok volnának?" — töprengett el Alexander. Az arcukon valami ellene mondott ennek a besorolásnak. Elegáns naplopók egyébként nem is folytatnak ilyen beszélgetést.

Alexander szívesen szemügyre vette volna őket közelebbről is, de már tovább mentek. Lassan elsétált néhány hangosan társalgó csoport mellett. A divat lélektanának szakértője még egyre ugyanarról a témáról értekezett. A vörös hajú dragonyos környékéről azonban most olyan szavak hallatszottak, hogy „lövegtípus", „konjunktúra" meg „Skoda Művek". Egy harmadik csoport pedig a német és a szláv nemzeti sajátosságok ellentétén vitatkozott.

„Ugyan mi hozhatja össze ezeket az embereket?" — Alexander újra kezdte előbbi elmélkedését. Van itt néhány arisztokrata, régi, jó névvel, de viselőik javarészt mellékági leszármazottak. Vannak itt professzorok, tisztek, gyáriparosok, egy ismert festő, a női portrék specialistája, több állami tisztviselő, és végül jó egynéhány besorolhatatlan egyén, mint a két „elegáns angol" is, akik épp úgy lehetnek tőzsdei spekulánsok, mint egyéb kalandorok.

Itt valami sántít. Ahogy Málcsi egy-egy mozdulatában előbukkan a színházi múlt, ugyanúgy az ötórai teára összegyűlt társaságon is érzik valami mellékíz. Még nem tudta volna meghatározni, de jól érezte, hogy ott ez a mellékíz.

„Mindenesetre különös keverék — foglalta össze elmélkedéseit —, mindnyájan mégsem lehetnek Málcsi egykori szeretői. Például ott, az a kövérség, azokkal a szögletesen rángó, ronda mozdulataival. És lám, ugyanolyan korlátolt dolgokat karattyol, mint az én vőmuram!"

Felhúzott szemöldökkel hallgatta a kövérség tirádáit, ez ugyanis két idősebb, feketébe öltözött hölgynek azt fejtegette, hogy Ausztriának sürgős szüksége van a megifjodásra.

— A nyugalomban szétzüllenek az eszményeink — mennydörögte a férfiú, miközben vajat és mézet kenegetett egy császárzsemlyére —, ehhez járul még a nemzetiségi viszály, mely fellazítja az állam szerkezetét. Az uralkodóház fénye is megsápad. Némi friss szélre, mozgásra, pezsdítő erőre van szükségünk. Végül nem is azért költöttünk milliókat hadseregünk korszerűsítésére, hogy ez a nagyszerű instrumentum kihasználatlan maradjon. Mit gondolnak, miért hozták elő Conrad von Hötzendorfot a süllyesztőből és tették meg a vezérkar főnökének? Mert most már a legfőbb pacifistáink is belátják, meny-

nyire igaza volt, amikor a boszniai válság idején azt követelte, hogy vágjunk oda. Azt nem mondom, hogy nyomban valami nagy háború legyen. De kifelé szükség van valami erőteljes akcióra, főleg Szerbia ellen.

— Igen, de a háború nem túl kockázatos? — vetette ellen az egyik hölgy. — Mármint a mi osztrák szlávjaink megbízhatatlansága miatt.

— Pardon, asszonyom, így nem szabad nézni a dolgokat. Ez már szinte... bocsássa meg a kemény kifejezést... hazaárulással határos!

— Az isten szerelmére!... Pusztán arra gondoltam, hogy ha a csehek és horvátok már békében is ennyi gondot okoznak nekünk, mi volna háború idején?

A férfiú megnyugodott. Látható étvággyal beleharapott a mézes zsemlyébe.

— Ugyan már, jobb a vég ijedtséggel, mint a vég nélküli ijedezés.

Alexander elfordult. Ismerte ezt a nótát. Ausztria megújulása, nagyhatalmi politika, aktivizmus... úgy egy esztendeje bizonyos bécsi körökben újra meg újra ezt hallhatta az ember.

„És itt is van valaki, aki ugyanazt a nótát fújja. Hát ez is megtalálható Málcsi szalonjában. Itt bűzlik valami!" Alexander körülnézett, Wallyt kereste: az a lány jó megfigyelő. „Szeretném tudni, mi a véleménye erről a társaságról."

TIZENHETEDIK FEJEZET

Alexander belépett a szomszéd szobába. Mivel Wallyt ott sem látta, végigsétált még két szobán, és végül a nagy szalon túlsó végén bukkant rá: ott álldogált Amaltheával és azzal a vállas férfival, aki egy ideig a báróné helyett fogadta a vendégeket. A férfi fényes fekete szakállal keretezett, négyszögletes arca mintha halványan ismerős lett volna neki, de lehet, hogy tévedett.

Éppen hármójuk felé igyekezett, amikor a karjaiba futott Leopold von Wrbata százados.

— Á, Poldi, te itt?

A százados kedvetlenül biccentett. Orcái a szokott kicsattanó pír-

ban égtek, de biggyedt szája fölött úgy lógott az orra, mint egy darab vadhús.

— Hé, Poldi, mi történt? Nem ízlett a szendvics, vagy mi bajod? És egyáltalán hogy kerülsz ide? Régebbről ismered Málcsit, akarom mondani Arndthem bárónét?

— Á, dehogy. Éppen most mutattak be neki. Úgy cipeltek ide. És éppen ma estére rendeltem egy pontyot. Még jó, ha egyszerűen meg tudom főzni. Lengyel mártásra vagy valami egyéb bonyolult dologra persze már gondolnom sem lehet. Ráadásul két régi hozzáértő ínyencet is meghívtam, és úgy felajzottam őket, hogy a nyáluk csorgott. — Poldi kifújta az orrát; majdnem úgy hangzott, mintha zokogott volna.

— Akkor miért hagytad, hogy elcipeljenek? — érdeklődött Alexander résztvevően.

— Mert kényszer volt. Különben függelemsértést követek el.

— Függelemsértés? Ez csaknem úgy hangzik, mint valami katonai ügy.

— Az is. Hadtestünk új vezérkari főnöke szólított fel, hogy tartsak vele, és nem mondhattam nemet. Redl ezredes ilyesmiben nem érti a tréfát.

— Redl ezredes... Redl... ezt a nevet hallottam már.

— Nagyon valószínű. Hiszen úgyszólván híresség nek számít. Azelőtt a vezérkar hírszerző részlegét vezette. Akkoriban mindenesetre még csak őrnagy volt. Mesésen gyors karriert futott be.

— Úgy van. Redl... Ha nem tévedek, a boszniai válság idején, a nagy kémkedési perekben ő volt a szakértő. Igen, igen. Bécsi sajtókörökben akkoriban legendákat meséltek róla. A találékonyságáról és a félelmes hozzáértéséről.

Alexander érdeklődve pillantott arra, amerre Poldi mutatott. A tarka italosüvegekkel megrakott büfé körül nagyobb csoport tolongott, ennek a közepén egy tiszt állt, a vezérkariak zöld atillájában. Olyan ötvenesztendős lehetett, arca nyílt és erélyes, és egész fellépésében az a biztonság és elegancia nyilvánult meg, mely onnan ered, hogy az ember megszokja a hatalmat és anyagilag biztosítva érzi magát.

Redl ezredes igen lebilincselő módon szórakoztatta hallgatóságát.

Vidám arcuk feszült érdeklődést fejezett ki, és hol egyikük, hol másikuk hangosan felnevetett.

— Aha! Valóban, kissé másként képzeltem el.

A százados éppen félrehúzódott, hogy meglépjen valaki elől — egy testes matróna volt az, amolyan hamisítatlan „ezred anyja", aki most egyenesen őt célozta meg —, és Poldi helyett egy ismeretlen hang válaszolt:

— Igen, ha az ember így látja az ezredes urat, valóban nemigen hiszi el, hogy minden kém retteg tőle, hogy úgyszólván hivatásos embervadász.

Alexander elképedve fordult hátra, és a fekete szakállas férfival találta magát szemközt, aki az imént Wally és Amalthea társaságában álldogált.

Az idegen ügyet sem vetett Alexander kevéssé barátságos meglepődésére, hanem feléje nyújtotta jobbját:

— Engedje meg, hogy bemutatkozzam. A nevem Gelusich. Marko Gelusich. Egyszer már találkoztunk. Néhány esztendeje. Bécsben. Seelmeyer úrnál.

— Á, Seelmeyernél... — Alexander homloka kisimult. Megpróbálta besorolni az előtte álló férfit. Nem volt valami egyszerű. „A parasztnak, a diplomatának és még valaminek a keresztezése — állapította meg. — Ha ez a harmadik nem volna, a Balkánról jött valamelyik államférfinak nézhetné az ember, mert azokon miniszteri frakkban is meglátszik a néhai pásztorlegény." Több ideje már nem volt, hogy elmélkedjen azon a harmadik elemen, amely sajátságos jelleget adott a fekete szakállasnak, ezért gyorsan megismételte: — Á, egyszóval Seelmeyernél!

A másik könnyedén meghajolt.

— Így van. Kétségtelen, hogy ön ma már aligha emlékezhet erre.

— De igen. Nyomban ismerősnek tetszett az ön arca. Csak nem tudtam, honnan.

— Nem is csodálkozom rajta, Reither úr. Annak idején tíz szót is alig váltottunk. Átutazóban voltam Bécsben. De Bécsben lenni csütörtöki napon, amikor a titkos tanácsos úr délszláv estéjét tartja, és el nem menni oda, merő képtelenség. Egyébként már rég nem

hallottam felőle. Mit csinál? Ön bizonyára kapcsolatban van vele. Még most is megszállottja annak a rögeszmének, hogy Ausztriának ki kell békülnie Szerbiával? Vagy jobb belátásra térítették az utóbbi fejlemények? De persze ő ebben a tekintetben hajthatatlan.

Alexander habozott a válasszal. Taszítónak és egyben érdekesnek érezte a módot, ahogy Gelusich beszélgetést kezdeményezett, ahogy hirtelen átcsapott egyáltalán nem konvencionális kérdésekre. Nem tudta, mit tartson Gelusichról, milyen magatartást tanúsítson vele szemben — szerencsére nem kellett döntenie.

A báróné odalibbent, és kezét Gelusich vállára tette:

— Azt hiszem, kedves barátom, önt várják. Úgy látszik, valami sürgős ügy lehet.

Gelusich égnek tárta a karját, mint aki mindjárt felkiált: „Hadd várjanak!" — de gyorsan meggondolta magát, és ajkain valamiféle vegyes érzelmekről árulkodó mosollyal így szólt:

— Ó, nagyon kedves, *ma chère*,* nagyon köszönöm a fáradozását. Valóban van valami elintéznivalóm. Ugye megbocsát, Reither úr? Remélem, utána lesz szerencsém, és folytathatjuk beszélgetésünket.

Kezet csókolt Amaltheának, Alexander felé meghajolt, és elment.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

Alexander és a báróné Gelusich után nézett, ahogy az nagy ívben ballagott az ajtó felé. Útközben itt-ott megállt, kezet szorított és felelgetett azoknak, akik odaszóltak neki. Még az ajtó előtt is újból megállt, hogy integessen valakinek.

— No, úgy látszik, Gelusich úrnak nem is annyira sürgős a dolga — jegyezte meg Alexander, amikor a fekete szakállas végre eltűnt.

— Nem, neki nem sürgős — felelte Amalthea nevetve —, de önnek annál inkább... Ne játssza meg az értetlent, jól látom, valósággal ég a vágytól, hogy kifaggathasson. De egy ideig még türtőztesse kíváncsiságát. Keressünk magunknak egy nyugalmas zugot. Jöjjön, tudom már, hova menjünk. — Elfogadta Alexander karját, és mutatta neki az utat. — Menjünk oda. A kártyaszobába.

A férfi most is úgy tartotta a karját, mint régen. Ahogy Amalthea megállapította ezt, a szíve kissé elfacsarodott. Alexander pillantását kereste, de a férfi mereven nézett előre. Eszébe jutott viszontlátása Ludmillával. „Az utóbbi időben már csak hajdani szeretőimmel jövök össze — gondolta fojtott haraggal. — Csodás állapot!" Újra feltámadt benne a vágy, hogy egyszerűen megfutamodjék.

Amalthea felrázta gondolataiból.

— Kedves barátom, valósággal száguld, nem bírok lépést tartani önnel.

— Ó, pardon! Nem értem, hogy lehettem ennyire figyelmetlen. De láthatja, elfeledtem már, hogyan illik viselkedni hölgyekkel.

— Csak semmi mellébeszélés! Túlságosan is jól ismerjük önt. Inkább vallja meg, hogy a kíváncsiság fölébe kerekedett a galantériájának.

— Nem, ez túlságosan messzemenő következtetés, kedves Málcsi... mert ugye szabad még így neveznem?... Köszönöm! Egyszóval, kedves Málcsi, ha már a gyakorlat hiányát nem fogadja el mentségnek... ám legyen! De akkor miért kíváncsisággal magyarázza a figyelmetlenségemet, miért nem féltékenységgel?

Amalthea rácsapott a legyezőjével.

— Á, és még ön akarja velem elhitetni, hogy elszokott a női társaságtól?... De már itt is vagyunk. Ugye, jól választottam? Itt teljes nyugalomban beszélgethetünk.

Néhány kártyaasztalnál békés bridzselők, jórészt idősebb urak üldögéltek, az ablakmélyedésekben pedig egy-egy, csak önmagával elfoglalt párocska búját meg. Csak kevés és halk beszéd hallatszott. Egyhangúan pattogott, suhogott a kevert kártya, csattogtak a kidobott lapok, meg-megcsikordult a palavessző, ahogy felírták a pontszámokat.

A szoba egyik sarkában, a hatalmas cserépkályha mellett, több szabad karosszék állt. Amalthea halk, elégedett sóhajjal ereszkedett le az egyikbe, és egy mozdulattal jelezte Alexandernak, hogy kövesse példáját. Majd odaintett egy kis inast.

— Hozzon feketét, cukor nélkül, de egy kis tejszínhabbal. — Alexanderhez fordult: — Gondolom, most is így szereti? Vagy ebben

a tekintetben hűtlen lett régi szokásaihoz? Nem? Én sem. — Átvette az apródtól a tálcát a mokkás készlettel, és saját kezűleg töltött. — Így ni! És most, kedves barátom, teljesen a rendelkezésére állok. Mit szeretne tudni?

— Mondhatnám mindent.

— No persze! Gondolhattam volna. Monsieur Alexander sosem érte be kevesebbel. De azért el kell szánnia magát, kedves barátom, hogy valamivel pontosabb kérdéseket tegyen fel.

— Nos jó. Kicsoda Gelusich?

— Azért nem ez volt az elképzelésem. Nem kell tovább játszania a féltékenyt. Úgy is elhiszem, hogy baráti érzelmekkel viseltetik irántam.

Alexander hevesen megrázta a fejét.

— Túlbecsül, Málcsi. Prózai érdeklődés késztet arra, hogy Gelusich úrról megtudjak egyet-mást.

Amalthea néhány pillanatig behunyt szemmel töprengett, mielőtt válaszolt Alexander kérdésére:

— Gelusich házunk egyik barátja. Nagy hálával tartozom neki. Talán tudja, hogy férjem halálával igen nehéz helyzetbe kerültem. Végrendeletet nem hagyott, én pedig semmit nem tudtam vagyoni helyzetéről. Magam sosem tudtam volna megbirkózni azokkal az emberekkel, akik hirtelen követelésekkel léptek fel. Nekem és a lányomnak akkoriban Gelusich mentette meg, ami menthető volt. De ez bizonyára édeskevéssé érdekli... nem, ne is tiltakozzék! Gondolom, egészen más dolgokat szeretne hallani Gelusichról. Hogy tulajdonképpen kicsoda, mit csinál, és így tovább. Eltaláltam?

Alexander igent intett.

— No persze, sejtettem — folytatta Amalthea —, de mit mondhatnék Gelusichról? Különös ember, ezt valószínűleg már meg is állapította. *Self-made man*,* és általában van benne valami amerikai...

Ó, hát ez az a bizonyos harmadik elem, amit Alexander az imént nem tudott magában tisztázni: az amerikai jelleg! Pedig még Gelusich külsején is meglátszott, a kényelmesre szabott öltönyön, sportos, sárgásbarna cipőjén... vagy nem is annyira ezeken az amerikai

jellegzetességeken, hanem inkább azon, hogy mindez valódinak hatott rajta.

— Kedvesem, folytassa csak — szólt gyorsan Amaltheához, mert az asszony egy kérdő pillantás közepette elhallgatott. — Nem akartam félbeszakítani. Gelusich úr amerikai jellegzetességeiről beszélt éppen.

— Igen. Szerintem amerikai jellegzetesség benne főleg a nagyvonalúsága, a vállalkozókedve és elfogulatlansága. Üzleti ügyeiről mindössze annyit tudok, hogy jelentékenyek. Tucatnyi országban vannak érdekeltségei. Hát, nagyjából ez minden. Nem tudom, mire megy vele, de felteszem, hogy úgyis közelebbről meg fognak ismerkedni. Ő legalábbis nagyon szeretné.

— Aha, egyszóval az előbb ezért küldte el őt?

Amalthea egyenesen a férfi csúfondárosan hunyorgó szemébe nézett.

— Ha így óhajtja fogalmazni, hát igen.

— És tulajdonképpen miért?

— Igen, tulajdonképpen miért is? — Amalthea tagoltan, játékos kacérsággal ejtette ki ezeket a szavakat. Most elhallgatott, és a nyakékét babrálta. Hirtelen hátravetette a fejét, és szárazon, szinte kíméletlen tárgyilagossággal közölte: — Mit gondol, nem hagyhatnánk abba a bújócskát? Amennyiben magától nem jött volna rá, mon cher, akkor ezennel elárulom, hogy természetesen bolondul örültem a mai viszontlátásunknak, de egy apró rejtett szándékom is volt a meghívásommal. Néhány jó barátomnak és ismerősömnek alkalmat szerettem volna teremteni, hogy megismerkedhessenek önnel... Hogy milyen célból? Úgy hiszem, Gelusich már utalt erre. Vagy tévednék? Nem kérdezte meg a véleményét Ausztria és Szerbia viszonyáról?

Alexander fülelni kezdett. Málcsi és a szerb kérdés — hogyan kerül össze ez a kettő? Milyen váratlan fordulat ez a beszélgetésükben? Kitérően válaszolt:

— Csak véletlenül terelődött a szó a szerbekre. És nem is az én véleményem érdekelte, hanem egy barátomé.

— Vagy úgy! — Amalthea értően bólintott. — Akkor hát Gelusich ez alkalommal némi kerülőt tett. Ez annyit jelent, hogy respektálja

önt. Érdekes! Egyszóval csak a következő alkalommal fogja megkérdezni az ön véleményét.

— Az én véleményemet? Szerbiáról és Ausztriáról? Hogy jönne ehhez? Mit jelentsen ez az egész? És önnek mi dolga ezzel? — Az utolsó szavaknál Alexander felemelte a hangját. Az egyik kártyaasztaltól a játékosok nyújtogatni kezdték a nyakukat.

Amalthea csitítón megragadta Alexander két kezét.

— Ne beszéljünk róla többet — javasolta. És hogy a férfi kedvetlenül hallgatott, hozzátette: — Mondja, Alexander, azt hiszi, számomra öröm ez?

— Hogyan? De Málcsi, akkor igazán nem értem... — Alexander kedvetlensége elszállt.

— Megpróbálom megmagyarázni. Itt lát engem, mint *grande dame*-ot,* és magában valószínűleg felteszi a kérdést: mi szükség rá, hogy Szerbiával foglalkozzék? És nem is törődnék a balkáni eseményekkel, ha nem volna gyermekem... Nem, Alexander, ne higgye, hogy meghibbantam. Komolyan és őszintén beszélek, olyan őszintén, ahogy csak egy régi baráttal lehet beszélni. Érti? Mindezt a lányomért teszem... azért a szépséges, arany szívű gyerekért, mert olyan, ezt nem az anyai hiúság mondatja velem. Az angolkisasszonyoknál van intézetben, Dijonban. Szeretném, ha igazi nagy dáma lenne belőle. Hogy csak a kedvteléseinek élhessen. Hogy senkitől ne függjön. Hogy semmi gondja ne legyen, ha egyszer, isten ne adja, befellegzene itt, ennek az egész pompának.

Váratlanul elhallgatott, lehajtotta a fejét. Válla megremegett. Alig észrevehető remegés volt ez, de Alexander felfigyelt rá, és azt is meglátta, hogy fekete haja fehér a tövénél. A férfi hirtelen előrehajolt. Amalthea akkor felemelte a fejét, és mosolyogva mondta, teljesen társalgó modorban:

— Ejnye! Itt üldögélek, és teljesen megfeledkezem a háziasszonyi kötelességeimről. Pedig valami meglepetést tartogatok a vendégeim számára: egy újdonságot, amerikai *ice-creamet*.* Jöjjön, barátom, ön kóstolja meg elsőnek.

— Nos, hogy tetszik itt neked, Valerise? — kérdezte Alexander az unokáját, aki ott állt mellette a büfénél, és éppen nézegette a csillogó folyadékkal teli, öblös pohara mélyén heverő egy szem cseresznyét.

— Nagyon választékos — felelte Wally, és kihorgászta a cseresznyét a pohárból. Macskaarcán valami gyerekes sóvárgás ült: — Tudod, nagyapa, úgy érzem magam, mint egy ódon francia regényben. — Lehunyt szemmel nyelte le a cseresznyét. Ahogy újra kinyitotta a szemét, látta, hogy Alexander bővebb magyarázatra vár, ezért így folytatta: — Úgy értem, egy kicsit valószerűtlennek érzem az egészet.

— Valószerűtlennek? Hogyhogy?

— Csak úgy. Az a furcsa érzésem, hogy itt mindenki, kettőnket is beleértve, valami bonyodalmas regény szereplője, de közben nem is sejtem, miről van szó. Nem tudom, megértesz-e. Ráadásul az egész bizonyára csak valami agyrém. — Felemelte a poharát, pergette, forgatta, hogy szikrázott az üveg.

Alexander a fejét csóválta. Az este folyamán néhányszor már szemrehányást tett magának azért, hogy Wallyt magával hozta. De mint minden alkalommal, most is arra a következtetésre jutott, hogy Wally eladósorban van, s amelyik madár már tud repülni, úgysem lehet a fészekben tartani. De valami intő szó elkelne neki. Már-már megszólalt, de Wally letette a poharát a büféasztalra, és megszólalt:

— Istenem, a szegény Poldi! Már mióta integet, hogy szabadítsam meg. Egy vén boszorkány ráakaszkodott, és lépten-nyomon össze akarja házasítani a lányával. Bocsáss meg, de oda kell mennem hozzá! — Gyors, kissé táncos léptekkel lejtett végig a szalonon. Zöld szeme csillogott, amikor mentében egyszer visszafordult, és még egyszer odabólintott Alexandernak.

— Bájos, ugye? — jegyezte meg a báróné Gelusichnak, és az előttük elhaladó Wally felé intett.

Gelusich megsimogatta a szakállát.

— Hm, a szája valamivel teltebb lehetne. — Túl közönyösen hang-

zott ez, hogy fel ne keltse Amalthea gyanúját. Az asszony szemə sarkából gyanakvón pillantott a férfira, amire az ingerkedő nevetés közepette megkérdezte:

— Csak nem vagy féltékeny erre a süldő lányra, kedvesem?

— Drágám, veled mindig résen kell lenni.

— Köszönöm a bókot! — A férfi meghajolt. — Egyébként legfőbb ideje, hogy ismét célba vegyem régi barátodat, Reithert. — Azzal elment Amalthea mellől, és Alexanderhoz lépett. — Örömmel látom, Reither úr, hogy ön is a pancsolatlan nedűt szereti. — Alexander konyakospoharára mutatott.

— Igen, a pancsolatlan nedűt, hogy úgy mondjam: a tiszta bort szeretem.

— Nagyszerű találkozás ez, mert azonos az ízlésünk. — Gelusich jobb öklével a bal tenyerébe csapott. Arckifejezése hirtelen megváltozott: mintha lesett-várt volna valamire. — Beszéljünk nyíltan egymással. Ön túlságosan okos, hogysem észre ne vette volna: valamiféle szándékom van önnel. Valóban fondorkodom valamiben ön ellen, helyesebben az ön érdekében. De hogy rövidre fogjam: ön tudja, hogy létezik egy aktivizmusnak nevezett mozgalom, mely belés külpolitikánk megújulásáért száll síkra. De amit talán nem tud, az a következő: az aktivizmus éppen most indult rohamra bizonyos kulcsponti helyekért. A hadsereg, a diplomácia, a német és magyar nagybirtokosság döntő körei már egy ideje aktivista érzelműek. Most a nehézipar is megindul. És hogy a trónörökös kívánságára Conrad von Hötzendorfot ismét kinevezték vezérkari főnökké, azt mutatja, hogy egészen fent is hisznek az aktivizmus nagy lehetőségeiben. Ez annyit jelent, hogy mindenkinek, aki akar lenni valaki, aki számítani akar, most kell döntenie... a mozgalom mellett vagy ellen. És egy olyan férfiú, mint ön, Reither úr, egyenesen arra született, hogy vezető szerepet játsszék abban a mozgalomban, mely egyes-egyedül képes útját állni Ausztria lassú szétesésének. — Gelusich nyomatékosan beszélt, de nem mesterkélten. Most elhallgatott, töltetett magának egy konyakot, és óvatosan kortyintott egyet. — Nos, mit szól ehhez?

— Lehetséges — felelte Alexander elhárító mozdulattal —, lehetsé-

ges, hogy önnek sikerül útját állnia Ausztria *lassú* szétesésének. Csupán az a kérdés, hogy helyette nem valami gyors katasztrófa következik-e be.

— Akadnak helyzetek, hogy az ember a legkockázatosabb operációra is elszánja magát, mivel sebészi beavatkozás nélkül minden elveszne. Ilyen esetekben... most drasztikusan fogalmazok... nem szabad visszarettenni attól, hogy bátran vállaljuk a felelőtlenséget. Sőt, ahhoz is legyen bátorsága az embernek, hogy hibát kövessen el.

— A hasonlat csábító, Gelusich úr. Csak az a baj, hogy sántít. Ha egy betegen kockázatos operációt hajtanak végre, a legrosszabb esetben is csak egy ember pusztul el. Ha azonban egy nép életében hajtunk végre sebészi beavatkozást, még az ügy legkedvezőbb kimenetele esetén is megszámlálhatatlan áldozat marad a porondon. És meglehet, hogy az áldozatok egy egész civilizációt képviselnek. Egyébként úgy vélem, hogy a sebészi beavatkozásra már rég elmúlt a végső pillanat.

— Nem attól is függ-e ez, miféle sebészek állnak rendelkezésünkre? Talán az ön véleménye is megváltozik, ha személyes kapcsolatba kerül azokkal a férfiakkal, akiknek a döntő vágást kell megtenniük.

— Erősen kétlem...

— Nos, annyit ön is megengedhet magának, hogy egyszer megpróbálkozik vele. Annál is inkább, mert úgy hiszi, hogy a páciens egyébként is menthetetlen. Mert szemlátomást ezt hiszi, ugye?

— Csakugyan.

— Hát akkor!

Alexander habozott. Mit válaszoljon Gelusichnak? A maga derűs szkepticizmusával már évek óta megszokta a gondolatot, hogy minden, ami az ő világához tartozik — a liberalizmus eszméi, melyekben felnövekedett, a kulturált polgári életformák, Ferenc József egész szeretett és gyűlölt *ancien régime*-je* és nyilván a sok gonddal naggyá tett tulajdon vállalkozása is — pusztulásra ítéltetett, és őt magát éppen csak valamivel fogja túlélni. De éppen erről van szó: legyen még elég ideje, hogy az élet hátralevő részét élvezettel élje le, és stílusosan léphessen le, mielőtt még minden romokban nem hever. És éppen ezért nem szabad szántszándékkal megbolygatni Ausztria

kis világát, mely már csak valami csoda folytán, mint a tehetetlenség törvényének eleven példája áll fenn.

— Nem — felelte Alexander határozottan —, rám nem számíthat. Én nem vagyok Nietzsche híve. Én nem lökök azon, ami bukófélben van. Nem, nem.

HUSZADIK FEJEZET

„Nem, engem be nem verbuválnak — szögezte le magában Alexander hazafelé menet, miközben rendezgette és újból végiggondolta benyomásait, melyeket Málcsi szalonjában, de különösen a Gelusichcsal folytatott beszélgetés során szerzett —, engem be nem verbuválnak ebbe a háborús pártba."

Háborús párt — a kifejezés Seelmeyertől származott, ő ugyanis egyik legutóbbi levelében azt írta, hogy már Bécsben is megindult ennek a „porosz terméknek" importja a szövetséges Német Birodalomból.

Seelmeyer megjegyzését afféle túlzásnak tartotta, mert barátja hajlott ilyesmire, mihelyt a Németországgal való szövetség került szóba. Ez a szövetség Seelmeyer számára a legnagyobb rosszat jelentette — bilincset, mely gúzsba köti Ausztriát, hogy mint szlávok, magyarok és németek szabad szövetsége, be ne tölthesse igazi hivatását. Hányszor volt tanúja Seelmeyer heves kifakadásának „Ausztria poroszai", különösképpen von Hötzendorf tábornok ellen, akit „a mi pót-Bismarckunk"-nak nevezett.

Most, az Arndthem szalon ötórai teája után, a „háborús párt importja" kifejezésben többet látott epés tréfánál. Igaz, az ember szemében ma még talán nevetségesek ezek a dohogó professzorok, nagyra törő vezérkariak és arisztokrata sarjadékok, ezek a vállalkozó szellemű fegyverkereskedők (közéjük tartozhatott az a két elegáns úr is, aki az angolok teázási szokásaiért lelkesedett) — igen, ma még nevetségesnek érezhette ezeket az osztrák nagyhatalmi politikáért lelkesedő aktivistákat. Ámde ha ellenzékké tömörülnek, és a trónörökös klikkje támogatja őket, akkor ezek a harácsolás vágyával

és irigységgel átitatott ideológusok veszedelmes erővé válhatnak. Akkor az aktivizmus már nem holmi zavaros elmélet többé. hanem valóságos erő, mely magához ragad hatalmat és embereket, és valóságos kalandokra vágyik. Hogy is mondta Gelusich? „Nem szabad visszarettenni attól, hogy bátran vállaljuk a felelőtlenséget. Ahhoz is legyen bátorságunk, hogy hibát kövessünk el!" Mintha bizony ehhez bátorság kellene! Ő, Alexander, ennek az ellenkezőjét tapasztalta egész életében. De meglehet, hogy ezek a tapasztalatok mit sem számítanak már, hiszen az utóbbi években egyre gyorsabb, egyre alapvetőbb változások mentek végbe világunkban.

„Igen, bizony így van ez — töprengett Alexander —, a világ állapota a szilárdból a bizonytalan felé halad, és bármilyen fiatalnak érezzük magunkat, bármilyen modern gondolkodásúak vagyunk is, ezt a változást már nem ússzuk meg. Életünk döntő részével olyan korszakba épültünk bele, mely ellentmondásai ellenére is kerek egész volt. Ezután, sajnos, másként lesz."

Tovább fűzte ezt a gondolatot. „Nem az a döntő, hogy megszületett a mozgófénykép és az automobil, hogy a levegőt zeppelinek és repülőgépek hódítják meg, hogy a festők absztraktok, a nők lányosabbak, de egyben önállóbbak, hogy az építészek megalkották a szanatóriumstílust, a fizikusok pedig atomokat bombáznak — nem, nem ezek a döntő változások. Az, hogy autóval körbejárhatjuk a világot, belső világunkra is kihat. A telefon az emberek lelkiállapotába berreg bele. Minden szilánkokra esik szét. Mindenen az ideiglenességet, az átmenetet érzi az ember, amikor lélegzetet gyűjtve ugrani készül az ismeretlenbe."

Wally riasztotta fel töprengéséből.

Mostanáig szünet nélkül arról fecsegett, mi mindent figyelt meg Amalthea délutáni összejövetelén, de most hirtelen megállt, és felkiáltott:

— De hiszen nem is figyelsz rám, nagyapa! Pedig ismét a leghízelgőbb bókokat mondogatom neked: hogy mennyivel fiatalosabb vagy, mint Poldi, mennyivel derekabb, mint az az egzotikus férfiú, tudod ki, az, akinek olyan szakálla van, mint egy haramiának. Egyéb-

ként egészen érdekes figura, nem? A közelében valahogy úgy éreztem magam, mintha... — Kereste a megfelelő kifejezést, de nem talált rá, mire kérdőn fordult Alexander felé, az azonban már ismét töprengésbe merült. Wally duzzogó képet vágott. — De nagyapa, hiszen te nem is vagy itt, ki tudja, hol jársz!

Alexander annyira elmerült gondolataiba, hogy először csak a lány hangjának csengését hallotta. De később, a tudat alatti mélységéből visszhangozva, újra felbukkantak a szavak. „Ki tudja, hol jársz..." Olyan érzése volt, mint aki álmából retten fel. Látta a csúcsos oromzatú házak sötét körvonalát. Látta a holdfény csillogását a befagyott pocsolyák tükrében. Látta a magasban rezgő csillagokat. Úgy látta meg mindezt, mintha először nézné, és közben féktelen vidámság fogta el.

Wally, oldalvást, félénk, csodálkozó pillantást vetett rá.

Alexander átfogta a vállát.

— Nem, még itt vagyok, Valerise! — kiáltott fel túláradó jókedvvel. — De elutazom. Holnap reggel. Bécsbe.

MÁSODIK RÉSZ

ELSŐ FEJEZET

A kocsi, mely Alexandert a pályaudvarra vitte, gyorsan gördült a csendes, még félhomályos utcákon át. A februári kora reggelen a tejszerű levegőben úgy úsztak a gázlámpák, mint kicsi, fátyolos fényű holdak.

„Utazás vattás felhőkön át" — gondolta Alexander, és közben azt figyelte, hogy emberek és dolgok, elmosódó körvonalaikkal, hogyan válnak egyszer torzzá, másszor — ritkábban — titokzatossá. Az ismert környezet effajta átváltozása különös erővel ráébresztette a saját belső feszültségére, lázas lelkiállapotára.

Nem utazási láz volt az, hanem valami más. Valahányszor egyedül kelt útra, olyan érzése támadt, hogy valami váratlan, az egész eddigi életét megváltoztató élményben lesz része.

„Persze, ismét csak illúziók után futok — így összegezte Alexander a tulajdon lelkiállapotának elemzését —, és csak természetes, hogy ez az illúzió, az álomkép egy nő." Képzeletében már színezgetni kezdte, hogyan akad össze *vele*. Maga előtt látta *őt:* félénk és ifjú..., ámbár lehet érett nő, aki jártas a csábításban és a vágyak beteljesítésében. Alexander azonban ez alkalommal az ifjúság mellett döntött. Íme, ott ül vele szemközt, lesütött szempillával, de ő, Alexander, tudja, hogy a nő őrá vágyik, és csak arra vár... Nem: a nőben mélyen szunnyad még a testi vágy, de majd ha ő felébreszti benne... Ámde hogyan közelítse meg a nőt? Nem lát rá semmi lehetőséget. Csakhogy most hirtelen rándul egyet a vonat: vasúti karambol történt, persze egyáltalán nem súlyos karambol...

A kocsi megállt.

Alexander felrettent álmodozásából, és kissé zavartan nézett körbe. Megérkeztek a pályaudvarra! Inasa, Jaburek, vele jött a bakon, már ott is állt a kocsi mellett, és a poggyásszal foglalatoskodott. Alexander lassan, még most is kissé álmodozva szállt ki a kocsiból. Gépiesen kotorászni kezdett feneketlen kabátzsebében: a szivartárcáját kereste; gondolatai most is a lánnyal foglalkoztak, akit odaálmodott a vasúti fülkébe.

„Egyszóval vasúti karambolra van szükség! — gúnyolódott önmagával. — No nézd csak!"

Eszébe jutott az anekdota, milyen volt apjának első találkozása a vasúttal. Egy héttel a Ferdinánd császárról elnevezett északi vasútvonal megnyitása után, a dohányjövedéki főbizományos, slavkonicei birtokáról négyes fogattal a legközelebbi pályaudvarra hajtott, és versenyre hívta a „gőzmasinás tanácsos urakat": most mutassák meg, hogy az ő kávédarálójuk gyorsabb, mint a négy lipicai csődör által vont fogat. A lokomotív győztesen került ki a versenyből, de csak azon az áron, hogy félig kisiklott. Ezért az államvasutak igazgatósága megtiltotta az öreg által követelt visszavágót, és ezzel döntetlennek ismerte el a küzdelmet. Az öreg holtáig kérkedett vele.

„Igen, mi, Reitherek, nem is adjuk alább egy kis vasúti szerencsétlenségnél!" Alexander mosolyogva kivett a tárcájából két szivart, az egyiket a kocsisnak adta, a másikra rágyújtott, és elindult Jaburek nyomában, aki éppen akkor tűnt el a pályaudvar épületében.

Ahogy a néhány lépcsőn felfelé lépdelve az egyik bejárat felé tartott, tekintetét végigjártatta a pályaudvar épületén. Az okkersárga homlokzatot még soha nem látta ennyire ridegnek, az ajtókat ennyire keskenynek, az ablakokat szűknek, a tornyokat alacsonynak, mintha csak guggoltak volna.

„És ez az épület, a kaszárnyának meg a járásbíróságnak ez a keveréke jelentené a kaput a nagy kaland felé!" Alexander felsóhajtott, de érezte, hogy egész testében várakozás bizsereg. „Ugyan már! Útra kelni mindenképpen jó dolog!"

Már kiért a peronra. Itt lármásan kavargott az élet, mint általában a távolsági vonatok indulását megelőző percekben. Alexandert innen is, onnan is köszöntötték. Néhány úr — a cseh Tartományi Gyűlés ünnepélyes fekete ruhában feszengő küldöttei — integettek neki. Egy tiszt szalutálva emelte kezét sapkája ellenzőjéhez. (Persze, ez az a vezérkari, Málcsi szalonjából!) A Cseh Kiadói Szövetségtől egy kolléga odaszólt neki, nem találkozhatnának-e később, az étkezőkocsiban, egy kis villásreggelinél. Az állomás piros sapkás ügyeletese pedig futtában megkérdezte: „Ismét Bécsbe készül, von Reither úr?"

Mennyi figyelem! Persze csak azért, mert hiába növekszik a város,

az emberek még most is vidékies összezártságban élnek. De kivételesen miért nem foghatná fel úgy, hogy különös nagyrabecsülésből süvegelik meg? Végül is mégiscsak valaki!

„Hah, micsoda öntelt fickó maga, tisztelt barátom!" — csúfondároskodott önmagával. De kissé rugózó léptei arról árulkodtak, hogy nagyon elégedett a világgal és önmagával.

Jaburek, jobbra-balra tekingetve, fent állt az egyik kocsi peronján, de most leugrott, Alexanderhoz sietett, összekoppantotta a sarkát, és olyan hangon szólalt meg, mint aki a katonaságnál tesz jelentést:

— Lefoglalva a kívánalmaknak megfelelő hely, ablak mellett, dohányzó szakaszban!

Alexander elhárítólag emelte fel a kezét:

— Köszönöm, Jaburek, de maradjon kényelemben! Hányszor mondjam el: hál' istennek nem vagyunk a porosz hadseregnél.

Csakhogy Jaburek, aki a család előtt olyan féltékenyen őrizte jogát, hogy ő diszkrét bizalmi emberük, a nyilvánosság előtt épp olyan szívesen fitogtatta, hogy ő a königgrätzi hős tüzér másodfokú unokaöccse. Ilyenkor ezt a katonás modort vette fel, és Alexandert (akinek szekrényében még most is ott függött a polgárőrség tagjainak medvebőr süveges egyenruhája) konokul kapitány úrnak szólította. Most is. Újra összevágta a sarkát és jó hangosan felelte:

— Nem, kapitány úr, nincs is erre szükségünk. Anélkül is vérbeli katonák vagyunk.

Alexander lemondott róla, hogy tovább hadakozzék Königgrätz szellemével.

— Jó, rendben van, Jaburek. Úgy vélem, be kell szállnom. Kérem, mondja meg otthon, hogy mindenkit sokszor üdvözlök. Viszontlátásra!

Az ablak mellett levő ülést leszámítva, üres volt a fülke. A csomaghálóban, az ernyő és az újság mellett, ott feküdt a csokor, melyet aznap, kora reggel, küldönc hozott Helenétől. Menye ezzel a sötétvörös cirmos, tűzpiros tulipánnal válaszolt Alexander levélkéjére, mely így hangzott:

Kedves Helene, üzleti ügyekben Bécsbe kell utaznom, tehát nem kerülhet sor arra, amit megbeszéltünk, hogy megmutassam neked kedves francia mesterem vázlatait. Kár, mert igazán nagy örömmel gondoltam rá. Úgy látszik, megállapodásunkra nem kedvező a csillagok állása. Vagy valaki irigyli tőlünk ezt az örömet? Mihelyt visszatérek utamról, mely aligha tart tovább egy hétnél, rendelkezésedre áll az első szabad órám és Rodin minden bűvölete. Jó?

Alexander először csupán néhány szokványos bocsánatkérő szót akart írni, de felébredt benne a részvét, az együttérzés, a Max Egon mellett tengődő és magát végtelen elhagyatottnak érző, még fiatal asszonnyal, aki nem szökhet meg valami kaland vagy legalábbis valamiféle illúzió reményében. Együttérzés támadt benne, és talán némi szemrehányást is tett önmagának. Így hát a levélke bizalmasabb hangú lett, mint amilyennek eleinte tervezte, és Helene nyilván még többet olvasott ki belőle. Erre a gondolatra Alexander úgy érezte magát, mint akit rajtakaptak. Tétován forgatta a tulipáncsokrot.

A kalauz, mintegy hívásra, most felbukkant az ajtóban, és segítségére sietett Alexandernak.

— Talán szabad volna hoznom a báró úrnak egy poharat a virágcsokorhoz?

— Ó, igen, az nagyon jó lesz. De nem őrizhetné ott, magánál, a szolgálati fülkében? El lehetne ezt intézni?... Pompás!

A kalauz lopva a kétkoronásra pillantott, melyet Alexander a markába nyomott, és olyan óvatosan szállította el a csokrot, mint aki hercegi csecsemőt visz keresztelőre.

Alexander megkönnyebbülten lépett az ablakhoz.

A peronon megcsappant a sürgés-forgás. A vonat elejéről, nagy ajtócsapkodás közepette, már hallatszott a vonatvezető hol német, hol cseh nyelvű figyelmeztetése: „Tessék beszállni! Prosim nastoupit!" Futva jött néhány elkésett utas: ügynökök, tigriscsíkos plüsstakaróval és árumintáktól dagadó bőröndökkel; egy tisztiszolga kardot és csákódobozokat cipelt; egy hölgy, különleges szabású, szürke perzsabundában. „Akár egy francia nő!" Alexander kihajolt, hogy megnézze, hová száll be. De ott maradt a peronon, és cseh nyelven

búcsúzkodott egy kopasz férfitól, aki megpaskolta az arcát. „Szerencsés utat!" — hallotta Alexander a nő hangját. — „Gyere vissza hamarosan, és vigyázz magadra!" Az apja vajon, vagy netán a férje? Nehéz lett volna eldönteni. Az utóbbi időben az asszonyok lányosabbak, a lányok asszonyosabbak, és lányok, asszonyok egyképpen igézőbbek. Ohó, micsoda mohó vágyakozás ez valami szerelmi kaland után!

Egy kék egyenruhás nevelőnő a következő kocsiba felsegített egy gyerekhaddal utazó testes házaspárt, majd maga is fürgén felkapaszkodott. Ahogy felfogta a szoknyáját, piros harisnya és fehér klöpli szélcsipke villant elő. Ó, a színeknek ez az ismerős hármashangzata — emlékeztető ez 1889 nyarára! Vajon Ludmillának eszébe jut-e néha? Valószínű. De egészen másként, mint neki. Az öregedő asszony sajnálkozásával gondol rá. Alexander maga előtt látta a kicsi, hervadt asszonyt, oldalán azzal az égimeszelő, elutasító arcú fiával. Furcsa fickó az a Josef! Az első napokban Alexander néhányszor magához hívatta, munka után, de a fiú mindig mogorván és zárkózottan viselkedett. Alexander akkor egykettőre lemondott minden további próbálkozásról, hogy szívélyesebb kapcsolatot teremtsen vele. Alapjában véve jobb is, ha Josef megmarad a maga környezetében. A nyomdaüzem vezetője egyébként csak jót tudott mondani az új segédről. „Vérbeli nyomdász a fiú, Reither úr..." Anélkül, hogy gyanút keltene, vajon máris megtehetné-e a tördelő helyettesének? Alexander feltette magában, hogy megbeszéli a dolgot Maybaummal. „Majd alkalmilag. Végtére is nem sürgős."

Kívülről becsukták a kocsi ajtaját. A vonat elindult. Akik a peronon maradtak, integetni kezdtek. Jaburek jobb keze kalapja karimájához lendült, kesztyűje vakító fehéren villogott. A bundás hölgy apró, gyors léptekkel haladt a vonat mellett, bő bundája lengett. Most megállt, és mindkét kezével lefogta elszállni készülő széles karimájú kalapját. Fitos orrú midinett-arcán mosoly ült. Vajon ez még a kopasznak szólt-e, aki derékig kihajolt az ablakon, vagy annak a kilátásnak, hogy néhány napos szalmaélet áll előtte? De ekkor, egy kanyarulatnál, már el is tűnt az indulási csarnok, vele a peron és mindenki.

A vonat az utolsó váltókon csattogott át, és kijutott a nyílt pályára. Az indulással járó dübörgés disszonáns hangjai feloldódtak. A gőz sistergése és a kerekek csattogása folyamatos dallammá olvadt össze, melyet az utas füle már csak akkor észlel, ha hirtelen néhány ütemnyit kihagy, majd ismét rákezdi.

MÁSODIK FEJEZET

Alexander kényelmesen elhelyezkedett az ülésen és az újságért nyúlt. A készülődés sietségében már nem ért rá elolvasni a *Napi Híradó*-t, jóllehet ez az olvasmány éppúgy a reggelijéhez tartozott, akár a mákoskifli vagy a virzsínia szivar.

Alexander számára vállalkozásai közül a *Napi Híradó* számított szívbéli ügyének; olyannak érezte, akár egy élőlényt, akinek kibontakozásához tevékenyen hozzájárult és akinek önmagából is juttatott. Csak ritkán fordult elő, hogy elmaradt egyébként mindennapos látogatása a szerkesztőségben.

„Szükségem van erre a szerkesztőség levegőjében és forgatagában eltöltött negyedórára — magyarázta a barátainak. — Egyszerűen létszükséglet számomra. Magunk közt szólva, a lapocska is jól jár vele."

Valóban, a *Napi Híradó* sajátos, mondjuk ki: Reither-féle jellegét nem az ő elnöklete alatt havonta megtartott szerkesztőségi konferenciák, nem is az Equitanus-cikkek, hanem mindennapos látogatásai adták meg, melyek során, látszólag nem szándékosan, rövid lélegzetű vitát indított egy-egy cikk hangjával vagy valamelyik beszámoló felépítésével kapcsolatban.

Igen, az újság még most is félreismerhetetlenül az *ő* lapja. Alexander ezt újra elismételte magában most, hogy egyszuszra elolvasta a dőlt betűvel szedett *Rövid krónikā*-t és a harmadik oldalon a *Bécsi level*-et, mielőtt belefogott volna a hírekbe.

Az első helyet változatlanul a fenyegető vagy már meglevő háborús bonyodalmak töltötték ki. Miután a bolgárok felmondták a fegyverszünetet, a Balkánon hevesebb harcok dúltak, mint valaha. Mindkét

fél sikereket jelentett. Szófia a Bulair mellett aratott győzelmet ünnepelte, a torokok pedig úgy nyilatkoztak, hogy általános támadásuk feltartóztathatatlanul halad elore. Az osztrák—orosz határon továbbra is vihar előtti, fojtott légkor uralkodott: bár cáfolták a híresztelést a Jaroslau mellett lejátszodott határincidensrol, de a galíciai osztrák garnizonok erosítést kaptak, válaszul az új orosz csapatáthelyezésekre. A francia képviseloház rendkívuli fegyverkezési hitelt szavazott meg. Az Óceánon túl semmivel sem békésebben zajlott az élet. Mexikóban polgárháború dúlt; a Diaz vezetése alatt álló felkelók véres harcokat vívtak Madero elnok szovetségi csapataival, a jenkik pedig, akik a polgárháború kirobbantásában nyilván nem voltak ártatlanok, fegyveres beavatkozásra készultek. A Távol-Keleten is készülődött valami; Tokióból érkezett surgonyok azzal vádolták a kínai elnokot, Juan Si-kait, hogy ellenséges szándékkal vannak Japánnal szemben, és bejelentették, hogy hajorajt kuldenek a kínai vizekre.

Ráadásul az embernek az volt az érzése, hogy valami még sokkalta rosszabb van készuloben. Valami téboly szállta volna meg a világot, hogy önnon veszére tor? Hol volt már az az idő, amikor a lapocskában napokon át az foglalta el a fo helyet, hogy az adriai tengerparton egy kézimunka-tanítonot megtámadtak a cápák? Most kis betűkkel hozták a hírt az Adrianopolisz ellen indított, kudarcba fulladt rohamról, pedig a város falai alatt otszáz bolgár maradt ott holtan vagy megcsonkítva. Az emberek úgy vették ezt tudomásul, mint az időjárásjelentést vagy egy helyi híradást zsebtolvajok letartóztatásáról.

„Szornyen eltompultunk — állapította meg magában Alexander —, és az a hiba, hogy még azt sem tudjuk megmondani, baj-e ez vagy szerencse." Szórakozottan lapozgatta az újságot. Most a *Vegyes hírek*-et is átfutotta, majd újból az otszáz ember kis betűkkel kozolt megrokkanásán, illetoleg halálán toprengett. „Annyi bizonyos, baj, hogy így eltompultunk, de hogyan bírnánk tovább élni, ha idegenek fájdalmát mi is épp olyan intenzíven élnénk át, mint azok, akiket kozvetlenul érint?" Ez a mentség nem nagyon elégítette ki. „Hát ez is egy kereszt!" — kedvetlenul ezzel fejezte be monológját, összehajtogatta az újságot és felállt, hogy megkeresse cseh kollégáját, aki a peronon odaszólt neki.

Fullasztó, kényelmetlen volt az étkezőkocsi. „No persze, ócska tragacs ez — elmélkedett Alexander —, de egyáltalán mi jó vagy új ezen a vonalon?" A prága—bécsi vasút Ausztria legfontosabb közlekedési vonalai közé tartozik, de azért hagyják, hadd menjen tönkre. A vasút igazgatóságát és a cseh Tartományi Gyűlés képviselőit nyilván annyira lekötötte a harc, hogy az állomások jelzőtáblái német, cseh vagy mindkét nyelven készüljenek-e, hogy magának a vasútnak az állapotával már nem is értek rá törődni. A kormány pedig mindezt nyugodtan nézte, hiszen a Habsburg birodalomban már időtlen idők óta azt vélték az államvezetés legfőbb tudományának, ha a nemzetiségeket „jól temperált elégedetlenségben" tartják.

„Lefogadom, hogy azok is éppen valami nyelvi háborúba vagy hasonló nézeteltérésbe bonyolódtak" — állapította meg magában, fojtott haraggal, amikor a cseh kiadót megpillantotta a Tartományi Gyűlés tagjainak társaságában; emezek kivörösödött képe és vad gesztikulálása sehogy sem illett szalonkabátjuk ünnepi fekete színéhez.

Jól sejtette. Ahogy feléjük tartott, hallotta, amint az egyik küldött, az észak-csehországi német vidékre valósi, tenyeres-talpas gyáriparos, azt hányta a cseh szemére, hogy honfitársai nem törekszenek a németekkel való megegyezésre, hanem egyeduralomra vágynak Csehországban.

— Nem — vetette ellen a cseh kiadó —, másként áll a dolog. Egyet be kell látniuk: mi, csehek, kis nép vagyunk, és mindössze egy terület létezik, ahol állami létünk lehetséges, mégpedig a cseh tartományokban. Maguknak, németeknek, ott a nagy birodalom, Svájc egy része és az osztrák alpesi tartományok. Hagyják meg tehát nekünk a mi Csehországunkat. — Nagy indulattal begombolta zsinóros zakóját, az úgynevezett camarát, mely cseh nemzeti érzületét jelezte.

A gyáriparos válaszolni akart, de egyik kollégája, a prágai német egyetem még elég ifjú professzora, akit Alexander gyakran látott a veje, Rankl társaságában, pattogva közbeszólt:

— A maguk Csehországa? Hohó! Bennünket, német származású cseheket, szépséges pánszláv modorban, netán hívatlan vendégnek óhajt nevezni? Ez volna a teteje mindennek! Végül is a germán

markommanok már jóval maguk, szlávok előtt itt voltak Csehországban.

— Az efféle elsőbbségre inkább ne hivatkozzon — intette a cseh, gúnyosan csücsörített szájjal —, különben bejelentem igényünket Pomerániára és Brandenburgra, mint ősi szláv földre. Ráadásul nem is a markomannok voltak az elsők Csehország területén: még előttük kelták éltek itt. De ez mellékes. Több mint ezer esztendeje *itt* a cseh nép hazája. Itt vált modern nemzetté, itt teremtette meg nemzeti kultúráját. Ez elidegeníthetetlen jogot ad neki arra, hogy önálló állami életet éljen itt, a cseh tartományokban.

— Mi az, hogy önálló állami lét? A maga érdekében remélem, hogy nem gondolta meg, mit beszél! — jegyezte meg a professzor, egy vizsgálóbíró modorában.

A cseh elvörösödött:

— Úgy vélem, nem kihallgatáson vagyunk... — Erőt vett magán, és fojtott hangon így folytatta: — Maguk, németek, nem tudják megérteni, hogy a Duna-menti német monarchia képtelen álom? Nem látják, mit mutatnak a balkáni fejlemények? Azt, hogy eljött a kis nemzetek ideje.

— Bocsásson meg, de ezt igencsak virágnyelven fogalmazta meg. Konkrétan mi az elképzelése?

A cseh higgadtan állta a professzor leskelő pillantását. Mindössze az ujjai játszottak idegesen egy vékony ceruzával.

— Szívesen megmondom — kezdte lassan. — Amennyiben Bécs nem hajlandó számot vetni az időközben kialakult szükségszerűségekkel, ez számunkra, csehek számára, egy adott pillanatban annyit jelent... — most széttörte a ceruzát —, hogy szabadon cselekedhetünk.

A szavait követő csendbe beleharsogott valaki, aki nem az asztaltársasághoz tartozott.

— Egyszóval hazaárulás?

Minden fej a vezérkari felé fordult, aki észrevétlenül lépett oda melléjük, és most könnyed eleganciával meghajolt.

— Bocsássanak meg az urak, hogy belszóltam a vitába. Hogy úgy mondjam: ez már a hivatásom folytán véremmé vált szokás. — Kajánul elmosolyodott. — És a közbeszólásomat természetesen telje-

sen elméletinek szántam. Amint az önök társalgása is az volt. Nemde, doktor úr?

A cseh, akinek a kérdés szólt, megőrizte nyugalmát:

— Kétféle hazaárulás létezik, Redl ezredes úr.

— Hogy érti ezt?

A kiadó zsinóros zakójának zsebébe dugta a kezét, és hátradőlt. Az arca elkeskenyedett a belső feszültségtől, amikor válaszolt:

— Úgy gondolom, hogy amit egyesek hazaárulásnak tartanak, például hűtlenségnek a nemzeti eszmével szemben, másoknak esetleg hazafias cselekedetnek tetszik, és megfordítva. A Magas Portának az a szerb alattvalója, aki átszökik a szerb hadsereghez, a szultán szemében áruló, de a szerbek ugyanezt az embert hősként tisztelik. Egyébként persze teljesen elméleti a nézetem — mondta, és valami gúny villant át feszültségtől merev arcán.

— Haha! Pompás! — A vezérkari nevetésben tört ki.

Alexandernak úgy rémlett, hogy a tisztet, egy másodperc töredékére, elhagyta biztos fölénye, ezért lopva méregette. Redl arca nyílt volt és erélyes, tekintete csupa merész vidámság. „A kémekre való vadászás mestersége ennyire ne hagyna nyomot a jellemen?" — vetette fel magában Alexander. További elmélkedésre nem maradt idő. A vonat befutott egy nagyobb állomásra.

Redl ezredes kipillantott az ablakon, és felkiáltott:

— Mennydörgős mennykő, már Taborban vagyunk! És még az összes aktáim ott várnak, olvasatlanul. Elnézésüket kérem, uraim. Volt szerencsém! — Azzal sietve távozott az étkezőkocsiból.

A többiek követték példáját. Csak Alexander maradt még. A vonat újra elindult. Nyugalmasan szép volt az elvonuló táj, csupa erő és báj, mint egy cseh parasztlány. Dimbes-dombos mezők, ott egy kis erdő, hegyes tornyú templomával egy falu, mellette tó, fákkal szegett országút. A földeket itt-ott hó takarta; barnásfekete és fehér foltjaival olyan volt a föld, mintha tehénbőrrel terítették volna be. Az utak mentén még kopaszan és feketén sorakoztak a fák.

„Szilvafák — elmélkedett Alexander. — Mivé lenne a világ szilvafákkal szegett országutak nélkül?" Maga előtt látta a nyári díszbe

öltözött szilvafasorokat. Pásztorgyerekek dúdolásától kísérve, ott vonultak ismeretlenségből újabb ismeretlenség felé, a messziség titkaival telítetten, de mégis otthonos meghittséget árasztva lisztes virágporukkal, beérett gyümölcsüket sejtető illatukkal. „Ó, igen..."

Földek. Kis erdő. Falu. Nepomuki Szent János szobra, három piros lámpával a szent lehajtott feje felett. Patak mentén egy sor nyírfa. Palló, frissen gyalult deszkából.

Aki utaztában végigjártatja rajtuk a szemét, azt mindig ugyanaz az érzés fogja el. „Soha nem fog ülni ennek a pataknak a partján, soha de soha nem teszem a lábam erre a pallóra. Ó, mennyi hely, ahová az ember soha életében nem jut el!"

A kristálytiszta égbolton pehelyfelhők úsztak, csapatostul, mint a vadlibák. Alexander lehúzta az ablakot. A feltört föld erős illata áradt be, némi füsttel vegyülten. Meleg szellő is lengedezett. Tavasz ízű tél. „Mint egy könnyű spriccer!"

A vonat befutott egy kis állomásra. A peronon két nő állt, egy idős asszony pelerinben, álla alatt megkötött kis kalapban, és egy fiatal nő, divatos úti ruhában. Ahogy beállt a vonat, egy urasági kocsis jókora disznóbőr táskát emelt a vállára. Az állomás épülete mögött nagy kerekű hintó állt, elébe fogva két falusiasan jól táplált almásszürke.

„A mama kikíséri a lányát — találgatta Alexander. — Néhány hétre nyilván otthon járt látogatóban, és most megy vissza a férjéhez, valamelyik nagyvárosba."

A poggyászkocsi felé menet, a kocsis most ballagott el előtte a bőrönddel. A bőrönd tetején cikornyás gót betűkkel ez állt: „I. v. C."

„Vidéki nemesek, akik nem sokra vitték — folytatta Alexander a találgatást. — A férj talán katonatiszt vagy állami tisztviselő. Meglehetősen kisszerű körülmények és ugyanolyan nézetek. Hm." De azért várakozva állt fel, amikor látta, hogy a fiatal nő az ő kocsijába száll fel.

A nő a folyosón állt és a kocsi ajtaján kihajolva integetett vissza, az állomás felé. Nagy szélű kalapja elrejtette az arcát, mindössze egy sötét hajfürtje kandikált elő.

Alexander, hirtelen sugallatnak engedelmeskedve, elsétált a saját

fülkéje előtt. Bepillantott. A tiszta és üres fülke hívogatónak látszott. A következő fülkékből nevetés és hangos gyerekcsacsogás hallatszott. Alexander lassan elsétált a folyosó végébe. Csak most pillantott hátra. A folyosó másik végében, a kocsi ajtajánál, már senki nem állt.

Még egy kicsit várt, azután sarkon fordult.

HARMADIK FEJEZET

A nő az ablaknál ült, jobbjára könyökölve, és állát a tenyerébe támasztva kifelé bámult. Észre sem vette, hogy a férfi belépett. Csak akkor fordult el egy pillanatra az ablaktól, amikor Alexander, halk köszöntéssel, leült vele szemben; egy biccentéssel visszaköszönt, majd nyomban újra elmerült a tovatűnő táj szemlélésében. Arcát javarészt eltakarta a kalap karimája és a fátyol.

Alexander csalódottan lapozta fel az étkezőkocsiban vásárolt bécsi folyóiratot, és igyekezett belemerülni egy cikk olvasásába, mely azt tárgyalta, milyen szerepe van az osztrák zenének „a jezsuitizmus által elnyomott intellektuális mozgalom pótlásában", de tekintete a betűkről minduntalan a szemben ülő nő felé kalandozott.

Az ellenben mintha teljesen meg is feledkezett volna jelenlétéről. Álmodozó mozdulattal levette a kalapját, és kissé hátradőlt.

Alexander meglátta egész arcélét. Volt benne valami, ami meghökkentette. A múltból felbukkant egy már elmosódott arc, és egyre tisztábban rajzolódott ki előtte. Igen, valamikor ismert egy hasonló, délies vonalú profilt, ezzel a pajzsformán boltozatos homlokkal és finoman hajlott orral. Hasonló volt a haja növése is, és vörhenyes volt a halántékánál, a homloka fölött pedig barnásfekete. A szeme, persze, más volt, nem szürke, hanem sötét borostyán, de a szája megint ismerős a két ajak ingerlő ellentétével: a felső asszonyos gyengédséget ígér, az alsó pedig mintha csak gyerekes kíváncsiságot ismerne.

Az emlékezetében felbukkant arc egy asztal, egy könyv fölé hajolt, de tekintete nem a sorokra tapadt, hanem mögéjük bámult, valami rejtett dologra, olyan elrévülten, ahogy ez a vele szemben ülő nő is

néz. Alexander most szorosan egymás mellett látta a két arcot, a múltból felidézettet és a jelenlevot. Látta óket, minden különbözőségukkel, ami a hasonlatosságukat nem hogy csokkentette, de még csak fokozta.

„Istenem, a Maruszja! — villant fel benne. — Maruszja, amilyen akkoriban volt, Lipcsében, az egyetemen. Vagy mégse: egy megváltozott Maruszja ez, lágyabb, nem annyira bohém, és kívánatosabb."

Az asszony hirtelen felrettent, és olyan mozdulatot tett, mint aki távozni készul a fulkéből.

Alexander megriadt. Megrémítette, hogy úgy rábámult? Szokatlan zavar fogta el.

— Ó, kérem, maradjon! Ne menjen el! — Ez bukott ki a száján, olyan hangon, amit jómaga is szinte idegennek érzett.

Az asszony elutasítón rázta meg a fejét, de ulve maradt. Lehajtott homloka kipirult.

Alexander érezte, hogy zavara notton-no, mint valami furcsa kábulat, az a fajta borzongató és mégis kéjes szédület, mely olyankor fogja el az embert, amikor azt álmodja, hogy feneketlen mélységbe zuhan. „Mi uthetett belém? — kérdezte magában. — Ismét tizennyolc éves ifjoncca válok?"

Az asszony most felállt. Szája sarka remegett.

Alexander is felpattant. „Ne!" — így akarta kérlelni, de az asszony már el is tűnt.

A párnázott ulésen ott maradt kis hódprémes muffja. Egy papírlap csucske állt ki belóle. Lenduletes, vékony betűkkel irt levél sarka volt.

A kulonos szédulettől még kábultan hajolt az irás folé. Nehezen olvasható kézirás volt, de a betűk is táncoltak a szeme elott.

Lassan, nehezen betűzte:

Ne hidd, hogy nem tudom, milyen nehéz Neked... senki nem tudja jobban, mennyire szívtelen és csapo... bár most, utoljára még meg kellene hoznod azt az áldozatot... mégis vigasztaló, hogy megbánja... amikor az anyja és a Te sokéves...

Halántékában zsibongott a vér. A levélpapír kikandikáló részén állt még néhány szó, de nagyon fénylett az írás. Alexander felegyenesedett. Mintha csak messziről hallotta volna a dunai vashíd csörömpölését — éppen most gördült át rajta a vonat.

Valaki belépett a fülkébe, néhány szót szólt, és letett valamit a lecsapható asztalkára, majd ismét kiment. Alexander összeszedte magát. Rájött, hogy a kalauz nézett be: behozta a tulipáncsokrot. Tétován nyúlt a virágért. Tegye-e a hódprémes muff mellé?... Ekkor meghallotta, hogy mögötte megcsikordul a fülke ajtaja. Gyors mozdulattal lehúzta az ablakot, és kihajította a csokrot.

Amikor megfordult, ott állt a nő, és éppen a fátyolt tűzte a kalapjára. Testtartása végtelen tartózkodást fejezett ki, és kerülte, hogy Alexanderra pillantson, de kipirult arca és ujjainak enyhe remegése mély belső nyugtalanságról árulkodott.

Csikorogtak a fékek. A kerekek csattogását gőz sistergése és lármás kiáltozás váltotta fel. A kocsi folyosóján feltűnt egy nagy bajuszos hordár, és lágy basszus hangon megkérdezte:

— Hordárt parancsolnak, hölgyeim és uraim? — Azzal a hölgy bőröndjéért nyúlt.

— Nem, köszönöm, várnak. — A nő, fejét féloldalt billentve, Alexander mellett ellépdelt az ablakhoz.

Alexander visszahívta a már távozni készülő hordárt:

— Várjon, fogja az én bőröndömet. Ez az. — Hátrafordult. — Tiszteletem! Ajánlom magam, nagyságos asszonyom!

A hölgy azonban derékig kihajolt, nem látott, nem hallott semmit mindabból, ami a fülkében lejátszódott.

NEGYEDIK FEJEZET

A hordár jobbra, balra kanyarogva haladt Alexander előtt a peronon nyüzsgő tömegben, majd megállt:

— Uraságod óhajt fiákert?

Alexander, mióta leszállt, egyre csak azt figyelte, ugyan ki várhatja a fiatal nőt. Talán az az erősen karikalábú tüzérszázados? De

az éppen most üdvözöl valakit. Akkor talán az az idősebb nevelőnő, a kék-fehér matrózruhás fiúcskával? Ő sem. Akkor netán az egyik a három tekintélyes külsejű úr közül, akik esernyővel és aktatáskával peckesen lépdelnek a vonat mellett?

— Ha ugyanis az úr fiákert óhajt, legjobb ha balra megyünk, a korlátokon át.

A hordárnak meg kellett ismételnie javaslatát, hogy választ kapjon Alexandertől, mert ez olyan zavart volt, mintha álmából rettentették volna fel.

— Jó, jó, menjen csak előre, és majd várjon meg a kijáratnál. Nem, ne jöjjön vissza velem, menjen csak!

Alexander visszafordult, de már néhány lépés után megállt, és behúzódott egy ládarakás mögé. A jövő-menő emberek így nem láthatták, ő azonban annál buzgóbban mustrálta őket. „Tudom, bolondságot művelek — így csúfolódott magában —, de már csak ilyen vagyok. És végül is mi kivetnivaló van ezen? Miért kellene lemondanom erről a szórakoztató bolondságról? Látnom *kell* még egyszer, és persze a férfit is, aki várja... Remélhetőleg egészen jelentéktelen ember, szinte riasztóan csúnya, és az asszony csak azért tart ki mellette, mert... Hohó, Alexander, túllősz a célon! De hol az ördögbe bujkálhat?"

A nyüzsgés szemlátomást megcsappant. Jórészt csomagokat meg postazsákokat szállító targoncák jöttek, mentek, nem pedig utasok. Néhány késve érkezett utas sietve tartott a korlát felé. Vasúti munkások hosszú nyelű kalapáccsal ballagtak a vonat mentén, és megdöngették a kocsik kerekeit. A vonatvezető zubbonyának felső két gombja közé dugta szolgálati könyvét és a *Die Liebe vom Zigeuner stammt* kezdetű dalt fütyörészve elhagyta a peront, ahol most már jóformán egy lelket sem lehetett látni.

Alexander feszülten figyelt körbe-karikába. Most már igazán jöhetne! De nem jött. „Lehetséges volna? — töprengett. — Elment előttem, de nem vettem észre?" Bosszús csalódottság fogta el. Még várt egy ideig, de már egy lélek sem jött arra. Ólmos lábbal lépett elő a ládarakás mögül — és visszahőkölt.

Ott állt a nő, a ládarakásnak támaszkodva, és szórakozottan bámult

a peron felé. Ahogy megpillantotta Alexandert, összerezzent és lehajolt a kalapdobozáért, mely mellette hevert a földön.

Hirtelen jött sugallatnak engedelmeskedve, Alexander odalépett hozzá:

— Ó, látom, nem jöttek önért, nagyságos asszonyom. Segíthetek? — Elvette tőle az ernyőtokot meg a kalapdobozt. Az asszony tiltakozó mozdulatot tett, de nem hadakozott ellene, amikor a férfi így folytatta: — Ennyit megengedhet nekem, asszonyom. Nagyon emlékeztet egy barátnőmre, ifjúságom idejéből.

— Az ismerkedésnek ez nem éppen a legtalálékonyabb módja.

— A valóságnak semmi köze a találékonysághoz, asszonyom. Ahogy itt lát engem... ó, bocsánat, teljesen megfeledkeztem róla, hogy bemutatkozzam. Én ugyanis egyáltalán nem éreztem önt idegennek. A nevem Reither, lapkiadó vagyok, Prágából. De ez nem akar felhívás lenni arra, hogy most már ön is felfedje kilétét. — Meghajolt. — Nyugodtan megmaradhat ismeretlen ismerősnek.

— Claudiné vagyok, Irene von Claudi. — Közönyös társalgó hangnemben beszélt, de különös nyomatékkal közölte, hogy asszony. Mégis volt valami természetesség, egyszerűség a modorában, és Alexander felfigyelt erre. Sokért nem adta volna, ha most jobban láthatja a száját és a szemét, nem csak így, a kalap árnyékában. De az asszony most menni készült. — Kikísérne a konflisokhoz?

— Egy fiákert a nagyságos asszonynak, és egyet nekem! — kiáltott oda Alexander a hordárnak. A férfi elképedt ábrázata láttán Alexander akaratlanul hangosan, önfeledten felnevetett. Hirtelen megérezte, hogy az asszony nézi. Elnémult, és megpróbálta megfejteni az asszony arckifejezését, de hiába.

Előállt a hordár által hívott kétlovas fogat. Alexander kinyitotta az ajtaját. Segíteni akart von Claudinénak a beszállásnál, de az már el is lépett mellőle, és bent termett a kocsiban. Alexander csalódottan bámult utána.

Az asszony ekkor kihajolt és kezet nyújtott.

— Köszönöm! — Melegen, meglepően melegen csengett a hangja. — Isten önnel!

A kocsis leszólt a bakról; kérdezte, hová menjen.

— Igen... hová is? — szaladt ki a fiatalasszony száján. — Nem is tudom a címét! — Elbiggyesztette gyerekes vonalú alsó ajkát.

— Kinek a címét? — kérdezte Alexander és hozzátette: — Valóban nem kíváncsiságból kérdem. Segítségére lehetek valamiben?

— Á, az anyósom húgánál szándékoztam megszállni az éjszakára. Úgy volt, hogy kijon értem a vonathoz. De lehet, hogy meg se kapta a táviratot, vagy nincs itthon... Nem tudom. — Minden biztonsága odalett, és gyámoltalannak, riadtnak látszott.

Alexander ismét osztonos gyorsasággal cselekedett.

— No, akkor elhelyezzuk ont egy jó szállodában. Egy bankjegyet nyomott a második fiákerrel megérkező hordár markába, és beszállt Irene mellé. — Hajtson az Imperial Szállóba! — utasította a kocsist.

Ami ezután kovetkezett, olyan regényesen játszódott le, ahogy csak az úgynevezett való életben szokott előfordulni.

Az asszony behúzódott az egyik sarokba.

— Micsoda ostoba dolog! — suttogta. — De szabad-e így, együtt... — Nem fejezte be a mondatot. A kocsi mintha elektromossággal telt volna meg. — Kérem, inkább szóljon, hogy álljunk meg! — Ebben a pillanatban döccent egyet a fiáker, és összeért a kezuk.

Alexander szíve olyan riadtsággal rándult össze, ami keserű volt, mint a halál és édes, mint az élet. Lélegzete elakadt.

— Maradj!

— Nem — az asszony szája hangtalanul ezt válaszolta —, nem, nem.

Alexander magához vonta. A no felzokogott. Alexandert úgy érte ez, mint egy utés. Visszarettent, de már érezte, hogy az asszony ajkai válaszolnak az ő ajkainak.

Csak akkor váltak szét, amikor a kocsi rövid időre megállt egy utcakereszteződésnél.

Alexander kinézett.

— Mindjárt megérkezünk. — Remego orommel toltotte el, hogy kettejuk nevében beszélhet. Gondolatban gyorsan még néhányszor elismételte. Fontos volt, hogy ezt újra meg újra eszébe idézze, mert

valahol már lesben állt a nyugtalanság: mi lesz tovább? Ezzel vége is mindennek?

Elnézte az asszony játékos ujjait, ahogy eligazgatta a fátyolát. Most felnézett. Pillantásának huncutkás vidámságától elszállt Alexander nyugtalansága. Kikopogott a kocsisnak:

— Álljon csak meg! Nem az Imperiálba megyünk. Hajtson a...

Később fogalma sem volt róla, hogyan tévedt a nyelvére a közeli kirándulóhelyen levő erdei vendégfogadó neve; mindössze arra emlékezett, hogy a fiáker megfordult, és hogy kérdésére, jól van-e így, az asszony azt felelte: „Ó, igen. Minden jó: a meleg, önmagában az, hogy azt teszek, amit akarok, nincs intő szózat. Mindent egybevetve jól van így."

A haján enyhe kakukkfű illat érzett.

„Ez a tavasz — gondolta Alexander —, és én egészen megkótyagosodtam. Hihetetlen, de így van: szerelmes vagyok, első pillantásra lettem szerelmes, mint egy tizennyolc esztendős ifjonc."

ÖTÖDIK FEJEZET

Az erdei fogadó tiroli stílusú faház volt, ereszével és zöld fatáblás ablakaival tisztán és hívogatón állt ott a késő délutáni napfényben. De jó időbe telt, mire Alexander kopogtatására és kiáltozására előkerült egy szolgalegény, és ami fölvilágosítást adott, épp olyan kevéssé volt vonzó, akár az arckifejezése, azzal a bandzsa tekintetével.

— A gazda nincs itthon, a vendégszobák fűtetlenek, ennivaló sincs.

Azzal ismét eltűnt a ház mögött.

— No, ez aztán pompás fogadtatás! — Alexander tréfálkozni próbált. — És most mitévők legyünk? Mennyire másként képzeltem el!

— Várhatunk — javasolta Irene. — A gazda talán barátságosabb, mint ez a legény. Előbb-utóbb csak hazatér. — Nem tehetett róla, kissé megborzongott, de azért élénken tiltakozott, amikor Alexander sürgette, térjenek vissza Bécsbe. — Nem, nem fázom, éhes se vagyok.

Alexander még egyre próbálta rábeszélni, hagyják el ezt a barátságtalan fogadót, amikor rohanva jött a vendéglős. Nagy szóáradat közepette elnézésüket kérte. Ebben az évszakban, ráadásul hétköznap, nem számítanak vendégekre. Régebben igen, akkor egész éven át volt itt élet. De manapság, hogy a rangosabb ifjú urakat behívták, és Boszniában kuksolnak (e miatt az — már engedtessék meg a kifejezés — átkozott balkáni válság miatt), és hogy általában minden üzlet pang...

Látta, hogy Alexander kezdi elveszteni a türelmét, ezért elhallgatott.

— Azért uraságotoknak príma ellátásban lesz része, csak rám kell bízni! Ha a nagyságos asszony és kedves férjeura szíveskednék még egy órát türelemmel lenni, lesz meleg szoba és pompás vacsora. — Lehalkította a hangját, mint aki titkot készül közölni: — Én ugyanis Karlsbadban, Puppnál, tíz esztendőn át első szakács voltam. Ha szabad javasolnom, van magyaros rostélyos, hozzá pirított... Vagy a nagyságos asszony szívesebben enne rántott csirkét? Vagy mit szólnának egy kis galambpecsenyéhez?

— Legyen galamb! — döntött Irene őszinte gyönyörűséggel. — Gyerekkoromban mindig azt kaptam a születésnapomon. Töltött galamb, hozzá jó sok áfonya. — Élvezettel csücsörítette a száját.

Alexandert féktelen jókedv ragadta magával, mint valami áradat.

— Akkor hát galambot kérünk, úgy, ahogy az imént hallotta! De mit csináljunk egy óra hosszat, amíg minden el nem készül?

A vendéglős ajánlotta, sétáljanak egyet a közeli ibolyásban.

— Az a völgy az, ami lentről idelátszik. Ilyenkor ugyan még nem nyit az ibolya, de azért nagyon szép... igazából költői.

Alexander rákacsintott Irenére.

— Belekóstoljunk a völgy költőiségébe?

— De még mennyire!

Megfogták egymás kezét, és karjukat lóbálva mendegéltek. Itt jobban csípett a hideg, mint a városban, de egészen világos és még napfényes idő volt, habár alkonyatig már nem sok idő hiányzott. Lefelé tartottak a völgybe, melynek végében a domb háta élesen ki-

rajzolódott a sápadt kék égen. A domb legteteje felett ezüstös szélű, hosszúkás felhó lengett, mint egy zászló. Az ibolyás fenyőin itt-ott még hó fehérlett.

– Szeretem a fákat — mondta Irene. — Gyerekkoromban erdóben laktunk. Apám akkoriban fával kereskedett. Gyakran napokig úton volt. Ha anyámnak ilyenkor dolga akadt a városban, egész délután és este magamban voltam otthon. De nem féltem. A fák jelentették a társaságomat, és őrt is álltak. Néha egész tisztán hallottam, hogy a nevemen szólítanak: Irene... Rene... Ene! Ehhez mit szólsz?

— Szép. Szép a neved: Irene. Szeretem a gorog neveket. Egyébként az én nevem is gorog eredetű, mint a tiéd. Ezt jó jelnek tekintjük, ugye?

— Csak nem vagy babonás?

— Nem. Csak a *jó* jelekben hiszek. Például hiszek abban, hogy a neved szerencsét hoz nekünk. Tudod-e, mit jelent?

— Nem.

— Béke. Az első görög szavak kozé tartozik, amiket megtanultam. Volt egy oreg tanárunk. Spiragónak hívták, de mi csak Permetnek neveztük, mivel beszéd közben kopkodott... Ó, bocsáss meg, micsoda csúf históriákat mesélgetek!

— Szerintem egyáltalán nem csúf. Csak azt szeretném tudni, miféle összefüggés van Permet tanár úr és az én nevem kozott.

— Vagy úgy... Ő tanította a gorogot. Tenyerébe fogta az ember állát, hogy se jobbra, se balra nem fordulhatott, és akkor permetként árasztotta rá ékesszólását. Mindig csak a „férfigyilkos háborúról" beszélt. Mégpedig lelkesedéssel. Mi tiltakozásul, *eirené*-t szerettuk, a békét.

— Ó, ez érdekes. Egyszóval Irene annyit jelent: béke. Ha apám ezt tudta volna... Ő választotta a nevemet, és ezzel orokos házastársi civakodás forrásává váltam, ő ugyanis fiúgyermeket szeretett volna. Végul el is hagyta az anyámat.

— Egyszóval ezért kísért ki egyedül o a pályaudvarra! Nem furcsa? Ahogy megláttalak benneteket a peronon, nyomban arra gondoltam, hol lehet az apa.

— Nem az én anyám volt, hanem... — Irene hangja elakadt. Arcán árnyék suhant át, de szinte nyomban, természetes hangon, így folytatta: — A nevelőanyám kísért ki. De még nem fejeztem be a fákkal kapcsolatos történetemet. Esténként, amikor nyitott ablaknál feküdtem az ágyban, velük társalogtam. Külön nyelvet találtam ki erre a célra, a fák nyelvét. Olyan rejtelmesen hangzott azzal a sok X-szel meg R-rel, akár Wassermann meséjéből a Brekakax. Néha iskolatársnőim előtt is beszéltem a fák nyelvén. Ilyenkor őrülten csodáltak. Irtó érdekes volt, hogy idegen nyelven beszélek, ráadásul olyan ritka nyelven, amit rajtam kívül teremtett lélek nem ismer. Még ma is emlékszem néhány különösen szép szóra. Mondjak neked valamit a fák nyelvén?

— Igen, Irene. Hogy mondják: szeretlek?

— A fák nyelvében ez nem létezett.

— Nem? Hát ez gyalázat! Akkor találjuk ki most, de gyorsan. — Magához ölelte az asszonyt.

Az idő megállt, és csak akkor indult meg újra, amikor az esti szél átvetette magát a domb hátán, és feléjük tartott.

— Sötétedik — suttogta Irene. Megborzongott egy szélrohamtól. Szorosan Alexanderhez bújt.

— Félsz, Irene?

— Ugyan, dehogy! Hiszen itt vagy. És körös-körül annyi itt a fa, azok pedig a barátaim. Pszt, hallgass. Mindjárt megszólalnak. Hallod őket?

— Igen, de fordítsd le, mit mondanak.

— Jó. Hát azt mondják... — Irene a vásári rigmusmondók hanglejtését utánozta —, letelt az óra, és kihűl a vacsorátok, ha nyomban vissza nem fordultok.

Alexander vele nevetett.

— Látom, az imént becsaptál. Valld be, hogy már akkor éhes voltál, csak letagadtad.

— Igen, szörnyű éhes voltam, fáztam is, és általában teljességgel kétségbe voltam esve. De nem is volt az csekélység, amilyen galádul bánt velünk az a legény: „Fűtve nincs, és ennivaló sincs." De most már biztosan bepárásodtak az ablakok a melegtől, a galambsült

pedig serceg a serpenyőben. Idáig hallom. Gyere! — Elkapta Alexander karját, és magával húzta. — Fel tehát a születésnapi vacsorára! A fák nyelvén quaribrexnek mondták a születésnapot, erre még emlékszem. De a galamb nevét nem tudom, sőt, azt hiszem, nem is volt rá szó. Bizony, ilyen tökéletlen volt a fák nyelve.

— Magam is tökéletlennek tartom. Micsoda nyelv, amiben a szerelemre és az evésre nincsenek szavak!

Jól kiléptek. Az út utolsó szakaszát szinte futva tették meg. Kissé kifulladva érkeztek meg a fogadóba. A gazda fehér kötényben és szakácssapkában fogadta őket. Ínycsiklandozó illat terjengett: töltött galamb, áfonyakompót és sült gesztenye illata.

— No de ilyet! Maróni is van! — ámult el Irene. Szinte áhítattal szólt. És ahogy Alexander ránézett — ott állt, kezét összekulcsolta az álla alatt, szeme tágra nyílt — egészen olyannak látta, mint egy kislányt, aki pompás születésnapi ajándékát bámulja.

HATODIK FEJEZET

Ennek az éjszakának minden mozzanata, érzékeinek minden, még egészen futó élménye is megmaradt Alexander emlékezetében.

Az asztal körül a függőlámpa sárga fényköre és a festett parasztszékek: világos sziget a sötétségben, mely mintha a szoba sarkaiból gomolygott volna elő. És később, amikor Irene kérésére eloltotta a lámpát, a tűz remegő fénye a kályha lábához tett bádoglemezen, és a vörhenyes visszfény a szemközt húzódó falra aggatott óntányérokon.

Az égő fenyő gyanta szaga, összevegyülve egy leheletnyi kakukkfű és kölnivíz illattal.

Ahogy sietve ledobálta a ruháját, milyen különös érzés volt meztelen talpának a hűvös, kissé nyirkos padló.

Pattogott a tűz, ketyegett az állóóra, mindehhez vadul dalolt a vér a halántékában, majd hirtelen, az összes neszeken túl, az alkóv sötétjéből felhangzott Irene furcsán magas hangja:

— Hol vagy?

— Itt. És te?

Irene feléje nyújtotta karját. Alexander elkapta, és csókolni kezdte a csuklóját körbe-körbe.

— Ismerlek... ó, igen, ismerlek — suttogta Irene fülébe. — És tudod-e, honnan?

— Honnan? — hangzott még halkabban.

— Még ifjúságom első szerelmes álmaiból...

— Igen?

— Igen... És te engem?

Válasz helyett Irene pilláinak cirógatását érezte az ajkain.

Amikor másodszor is megcsókolta, Irenéből zokogó sóhaj szakadt fel, és magához húzta őt.

Feje fölött összecsapott egy hullám, és örvénylőn lehúzta valami feneketlen, zúgó, daloló mélységbe.

Amikor egy idő múltán magára ébredt — azt nem tudta, rövid volt-e ez, mint egy pillanat, vagy hosszú, mint az egész élet —, látta, hogy Irene valami különös révületben fekszik mellette. A szeme nyitva volt, de befele nézett. Szája körül az öröm visszfényének mosolya, de a mélabú árnyéka is, melyet a bánat lehelt oda, a bánat, hogy az imént élvezett kéj tovatűnt.

— Mire gondolsz, Irene?

Az asszony nem felelt.

Ez már az elidegenedés kezdete lett volna? Előjáték a búcsúhoz? A vég? Erre a gondolatra Alexandert határtalan félelem fogta el.

Irene, révülete ellenére is észrevehette, mi megy végbe benne. Mélybe néző pillantása újból kifelé fordult. Ajkai kipirultak az újra ébredő vágytól. Egész testével Alexanderhez húzódott, nem viharosan, mint az első alkalommal, hanem lágyan, csupa édes odaadással.

Egyesülésük mámorába beleveszett a félelem, eltűnt benne az énük tudata és az egész világ.

Alexander felébredt.

Feje Irene vállán nyugodott. Az asszony karja átfogta a nyakát. Alexander óvatosan felült. Meleg volt a szobában, de a kályha lábánál levő bádoglemezen már csak tompán, sötéten pislákolt a tűz

visszfénye; az óntányérok lilásan fénylettek. Az ablaktábla szív alakú kukucskáló nyílásán tapogatózva szűrődött be a holdvilág.

Irene aludt. Alexander lélegzetét visszafojtva nézte. Arca, melyet félig eltakart kibontott haja, és alvás közben lányossá formálódott két válla félénk és sóvárgó megindultsággal, némi önváddal és gyengéd vágyakozással töltötte el.

Irene kinyitotta a szemét, ott látta Alexandert, amint fölébe hajol, és félálmában zavartan nyúlt a takaróért. De visszaejtette a karját, és száját odakínálta a férfinak.

Azután mozdulatlanul feküdtek, szorosan összesimulva. A falusi éjszaka tökéletes csendjét egyszer-kétszer tompa neszek verték fel: száraz levelek zizegtek, valami felriadt állat sikkantott egyet, hárfa hangon meg-megszólaltak szélpengette drótok.

Irene egyszer csak megkérdezte:

— Tudod, mit álmodtam? Gyerek voltam és kocsiban toltak. Láttam az eget, csodálatosan kék volt, és szél lengette virágzó gesztenyeágak rajzolódtak ki rajta. Már többször álmodtam ezt. Ez az első gyerekkori emlékem, és mindig boldogság fog el tőle.

És ismét csend lett.

Bár Alexander már egy ideje felkészült rá, mégis mélységesen megrettent, amikor Irene ezt suttogta:

— Itt az ideje, drágám.

— Irene...

Irene olyan mozdulattal zárta le az ajkait, amiben benne volt a búcsú minden gyengédsége.

— Ne kérdezz semmit! Ne kérdezz, drágám! Könnyebb így. — Felpattant, az ablakhoz szaladt, és kitárta a fatáblákat.

Alexander emlékezetébe feledhetetlenül beivódott ez a kép: a lányos asszonyi test, ahogy körülfogja a nappal beáradó fénye.

Wally otthon futva tartott felfele a lépcsőn. Az egyébként szívesen megjátszott, dámához illő viselkedésnek most édeskevés jelét adta. A kalapja a tarkójára csúszott, a haja zilált volt, és kigombolt kabátja betetőzte a „teljes décontenance" látványát, merthogy von Treuenfels nemzetes asszony, Wally láttán, nyilván ezt a kifejezést használta volna.

„És a hasam is fáj!" — gondolta Wally, de továbbra is hármasával szedte a lépcsőket, és közben az az örökös kilátástalan harc járt az eszében, melyet már diák korában vívott a felnőttek által kiagyalt, gyűlöletes napirend ellen. „Úristen, hát sosem ér véget ez a lépcsősor?"

Néhány perccel elmúlt már nyolc óra. Von Treuenfels nemzetes asszony bizonyára ott ül a vacsoraasztalnál, szemét a nagy állóóra számlapjára mereszti, és dohogva emlegeti a mai ifjúság fegyelmezetlenségét. Adrienne pedig biztosan tűkön ül — Wally ma estére vele beszélt meg találkát, de hogy titokban sétálni ment a festővel, Hochstädterrel, ez teljesen kiment a fejéből —, és türelmetlenségében vagy tanácstalanságában Adrienne a végén netán elárulja, mi tervük van még mára!

„Még szerencse, hogy Montebello kint van az ajtó előtt!" A faszén szagából és az ismerős csattogásból Wally már a kapualjban megtudta, hogy Schönberg kisasszony éppen élesztgeti a már csak általa használt faszenes vasalót.

A lépcső korlátja fölött most fel is bukkant a házvezetőnő tömpe orrú, kipirult képe.

— Jó estét, Montebello! — szólt oda Wally. Már a lépcsőn jövet kibújt a kabátjából és most a kalapját is lekapta. — Bent milyen a hangulat? Remélem, megmondtad, hogy a csipkezsabót vittem el a tisztítóhoz, és nyilván emiatt késem?

Hogy kérdezhet Wally ilyesmit? Schönberg kisasszony savanyú arcot vágott. Nem magától értetődik-e, hogy szükség esetén Montebello mindig közbelép, mint mentőangyal? És mit képzel Wally, ő ilyen ostobán kiagyalt mentséggel áll elő? Hetykén oda is mondta:

— Drága gyermekem, ha jómagam ennyi ideig elcsavarognék, leg-

alább valami jobb mentséget találnék ki. A tisztító itt van a sarkon, te pedig három óra hosszat voltál el.

Wally már belátta hibáját. Átölelte a kis kockaforma házvezetőnő derekát.

— Igazad van, Montebello — fuvolázta —, ez egészen buta mentség volna. Egyszóval mit találtál ki?

— Kitaláltam?! — zsémbelt Schönberg kisasszony, már félig megengesztelődve. — Mi egyebet tehetnék, ha egyszer nem árulod el, merre csavarogsz?

Wally megcirógatta az arcát.

— Igazságtalan vagy hozzám, Montebello. Igazán mondom, csak néhány apró bevásárlást akartam elintézni. Becsületszóra! De aztán közbejött valami őrült fontos dolog. Igazán egészen váratlanul. Később mindent elmesélek. Magad is belátod majd, hogy nem tehettem másként. — Az utolsó szavaknál fejét Schönberg kisasszony vállára hajtotta, a hátát meggörbítette, és dorombolni kezdett.

— Na, mutasd csak ki az igazi természetedet, te hamis macska!

— Macska... az igen! De hamis nem vagyok. Veled biztosan nem, Montebello! Ezt magad tudod a legjobban.

— No, jó. Hát ide hallgass! Azt mondtam a nagyságos asszonynak, a festőakadémiáról telefonáltak, hogy Wanka professzor úr üzeni: náluk voltál látogatóban, és egy kicsivel tovább ott fogtak.

— Hát ezt pompásan csináltad! — szakította félbe Wally áradozva. — Gyere, ezért kapsz egy puszit. Átölelte a színleg hadakozó Montebello nyakát, és egymás után több csókot cuppantott az arcára. — És tudod, mi ebben a legszebb? Az, hogy valóban ott jártam. Illetőleg majdnem ott. De hogyan találtad ki? Mondhatnám látnok vagy!

Schönberg kisasszony elégedetten mosolygott.

— És még te mondod, hogy nem vagy hamis macska! Ajaj! — Hirtelen témát változtatott. — De most aztán gyorsan az ebédlőbe. A nagyságára amúgy is rájött a szokott nyűgös migrénje.

— Ó jaj, akkor a legjobb mentség sem használ.

— Ma érdemtelenül szerencsés vagy, Wally. Mert van villámhárító.

— Villámhárító? Csak nem Adrienne?

— Dehogy, a százados úr.

— Hogyan? Poldi? Ugyan minek jött?

— Azt nem tudom. Reither úrral akart beszélni, de amikor mondtam, hogy Bécsben van, egyszerűen sarkon fordult. Aztán bejelentette magát a nagyságánál, és bement hozzá, de olyan arccal, mint aki fogat készül húzatni. Hát, biztosan veszekedhettek, mert később a nagysága repülősóért küldte Resit. De most igazán szedd a lábad...

— Megyek már. Száguldok! — Wally mindezt énekelve mondta, egy épp akkor divatba jött pilótadal nyomán: „Száguldok, repülök."

A szobájába rohant. Az ágyra hajigálta a kabátját, a szoknyáját, a blúzát, arcáról letörölte a púdert, majd nekilátott, hogy fürtökbe szedett haját vizes kefével hátracsutakolja.

„Hű, micsoda fogása van! Undok! Akár a patkányszőr!" De mit lehet tenni? Von Treuenfels nemzetes asszony a lenyalt frizurát szereti. Engesztelésére az a legbiztosabb módszer, ha minél jobban elcsúfítja magát. „Most még belebújok a zsákba!" Azzal magára kapta a reformruhát, melyet a házi varrónő készített a *Nemesek lapjá*-ban közölt leírás nyomán. Wally úgy érezte magát benne, mint valami kalodában, és vert csipke szegélye a gyerekkorában számára is kötelező fehérneműre emlékeztette, arra a duhasztóan meleg, esetlen barhent alsóneműre, ami mindig kikandikált a ruha alól. „Nem, nem, brrr!" — Wally a gondolatára is megrázkódott.

Elkészült. Tegyen-e magára egy csepp parfümöt? Csak egy icipicit, hogy a nemzetes asszony észre ne vegye. Egy pillanatig tétovázott, de nem bírt ellenállni a kísértésnek, és néhány cseppnyit a nyakkivágásába locsolt. *Les Fleurs du mal** — ez állt a parfümös üvegecske címkéjén. „Éppen ez illik a reformruhához!" — állapította meg elégedetten. Egy pillantást vetett a fésülködőasztal tükrébe, és elnevette magát, ugyanis csibészes arckifejezésével szöges ellentétben állt ez az illedelmes külső. „De megy ez másként is." Lesimogatta a ruháját, ártatlan arcot öltött, és mélyet hajbókolt. „Így már jó, te szende, erényes hajadon!" Csak a szeme rítt ki ebből a házi használatra beállított szemérmetességből, az a zöld szeme, de hát azt lesütheti, akkor minden még ildomosabbnak hat. „Igen, a világ azt várja, hogy becsapják..."

Wally trillázva ment ki a szobából.

Amikor belépett az ebédlőbe, Karoline von Wrbata-Treuenfels, a százados és Adrienne ott ült az asztalnál.

„Akár a gyászoló hátramaradottak — ez volt Wally első gondolata —, és mindegyikük az első adandó alkalmat várja, hogy meglephessen." Erőfeszítésébe került, hogy megőrizze komolyságát. Különösen a százados kinézése ingerelte nevetésre. Poldi a szék szélén kuporgott, bánatosan lógatta az orrát, és egyébként sima homlokára három vízszintes ránc vetődött, akár egy dakszlinak. Wally sietve hajolt von Treuenfels nemzetes asszony kezére, és nyomban belefogott, hogy eldarálja Wanka professzornál tett állítólagos délutáni látogatásának történetét.

Nem kellett sokat erőlködnie. Karoline már az első mondatok után előkelő bágyadtsággal leintette.

— Tudom, gyermekem, tudom, Schönberg kisasszony átadta Wankáék telefonüzenetét. *Én* mindenesetre olyan emberek társaságában sem feledtem volna, mire neveltek, akiknek a hagyományos rendről, pontosságról elég laza a felfogásuk. — Karoline hangjába ettől kezdve némi élet költözött. — Általában *jómagam* a Wankáéknál tett látogatásokat minimumra csökkenteném. *Nekem* végképp semmi kifogásom az ellen, ha valaki művész körökben forog, és úgy látom, a professzor valóban úriember; az utóbbi időben a legjobb házak is megnyíltak előtte, a *mesalliance*-a* ellenére, és a felesége valóban minden igyekezetével azon van, hogy ne kövessen el semmi *faux pas*-t,* de hát modell volt, és az ilyesmi nem tűnik el nyomtalanul. *Un certain haut-goût reste pour toujours, tu comprends, mon enfant? Et ça m'agace...**

Poldi a szavába vágott, ugyanis metsző hangon így figyelmeskedett:

— Drága nénikém! A migrénjének nem használ, ha ennyire felizgatja magát!

Karoline egy pillanatra megdermedt, majd felemelte teknőckeretes lornyonját és úgy mustrálgatta a századost, mintha először kerülne az útjába.

— Roppant figyelmes vagy, kedves Poldi, de *miattam* igazán ne

legyenek gondjaid. — Karoline most fel is állt, és csengetett. A szobalányt, aki a csengetésre megjelent, utasította, hogy az ifjú hölgyeknek és az uraknak a szalonban szolgálja fel a kávét. — Társaságomat a kávénál nélkülöznötök kell. Jó éjszakát! — Minden ízében felháborodva, fodrai suhogása közepette kivonult.

— Na, tessék! — vetette oda mérgesen Poldi.

Wallyra köhögés jött rá, majd megfulladt a fél sonkás zsemlétől, amit a szájába tömött, mihelyt Karoline figyelme Poldira terelődött.

Adrienne értetlenül bámult rájuk.

— Mi történt, Wally? Mondd, Poldi, mi ütött Wallyba? — Mivel választ nem kapott, most már türelmetlenkedett. — Hagyd már abba a nevetést, és szólj végre egy értelmes szót! Mi történt?

— Ha te nem tudod, én honnan tudhatnám! — vetette ellen Wally. Már lecsillapodott, és most egy újabb zsemléért nyúlt. Teli szájjal folytatta: — Itt már egészen szabályos vihar előtti hangulat uralkodott, amikor bejöttem. De Poldi talán meg tudja magyarázni, mi történt, hogy Karoline nénire ismét rájött a bolondóra.

— Nem kell ahhoz semmi — dörmögte a százados —, az már a természetében van. Hallottam egyszer egy híres filozófusról, aki így osztályozta a nőket: a szerető tejszín, az ara vaj, a nej pedig sajt. Arról teljesen megfeledkezett, hogy özvegyasszony is van. Az özvegyasszony pedig savanyú túró.

— Micsoda irónia! — csúfondároskodott Wally, még egyre rágcsálva. — Csak attól tartok, Poldi, veled nincs valami rendjén, mivel ennyire sziporkázol.

— Ugyan hagyd már végre a szellemeskedést! — szólt közbe Adrienne. Már egy ideje lopva integetett Wallynak, de eredménytelenül. Most aztán kifakadt. — Nem értelek, Wally! Még van valami tervünk, de te csak üldögélsz, szellemtelen vicceket mondasz, és végeszakadatlan tömöd magad.

— Sajnos, amint láthatod, nem végeszakadatlan — felelte Wally, miközben elvette a tálról az utolsó zsemlét is.

Adrienne méregbe gurult, de Poldi csitítón megfogta a kezét.

— Gyerekeim, ne kezdjétek még ti is a veszekedést! — intette őket siránkozva. — Gyertek, menjünk át az ősök galériájába, és igyunk

egy barackpálinkát vagy valami egyebet, ami orvosság a lélekre. És zenéljünk egy kicsit, különben állatian elereszkedem Pardon, nem éppen úriember módján fejeztem ki magam, de ma nem vagyok a legjobb formában.

A kék szobában, a dohányjövedéki főbizományos portréja alatt, Poldi levetette magát egy fotelba. Felnézett a sujtásos Wrbaták képére, könnyed tisztelgéssel odaintett nekik, mintha a trénhez vagy egy másik „közönséges csapatnemhez" tartozó bajtársának szalutált volna, és felsóhajtott:

— Hát, ha valakinek ilyen jól megy, mint nektek, hölgyeim!

Wally a tálalónál matatott, és most félig visszafordult.

— Annyit jelentsen ez, Poldi, hogy már semmire sem tartod a földi élvezeteket? Mert ha így volna, fölösleges tovább keresgélnem a barackpálinkát, és neked is konty alá valót viszek.

— Az Isten szerelmére, Wally, csak azt ne!...

— No jó, akkor hozok neked valami tisztességes itókát nagyapa készletéből.

— Hát nem a testet öltött angyal? — Poldi Wally után bámult, ahogy kifelé tartott, majd tekintete Adrienne-t kereste: ott állt a kandallónál, és szeplős arcán bosszúság látszott. — Ugyan már, Adikám, légy jó pajtás, és húzd fel a fonográfot! — kérte.

— Fonográf már nem létezik! — vágta vissza dühösen Adrienne. Érezte, hogy kiállhatatlanul viselkedik, de ettől még jobban megdühödött Poldira. — Te, a te fonográfoddal, még a múlt században élsz. Most már gramofonokat készítenek.

— Nem is volt az olyan rossz, gyermekem: se az évszázad, se az a kis szerkezet, a barna hengerekkel. Emlékszem még, mikor hallottam az első fonográfot: Bécsben, Ronachernél. Akkoriban hadnagyi rangban szolgáltam a háziezrednél, te pedig még a világon sem voltál. Megvolt nekik a *Szép Heléna* meg a *Cuore mio, amore mio!** és *A santa-luciai csata*. Ugyan nézd már meg, valamelyik talán megtalálható a ti nájmódi gramofonlemezeiteken.

— Képtelenség! — intette le szigorúan Adrienne. — Manapság ki játszik ilyesmit?

— Minek rontod a kedvét? — szólalt meg Wally, aki éppen ekkor jött be egy tálcával, rajta poharak és egy üveg ital

A százados felpattant, és elébe ment.

— Angyal vagy, Wally. Egyszer már mondtam, de meg kell ismételnem: magad vagy a testet öltött angyal. Kár, hogy nem vagyok elég ifjú, mert elcsábítanálak. Pardon, természetesen tisztességes értelemben gondoltam. — Átvette a tálcát, és kinyitotta a palackot.

Adrienne Wallyhoz lépett, aki éppen a gramofont húzta fel. Rosszkedvűen suttogta el neki szemrehányó szavait:

— Igazán nem értlek, Wally. El akarunk jutni a lengyelekhez, te pedig pálinkát hozol és muzsikálni készülsz, mintha csak az volna a célod, hogy Poldi itt ragadjon.

— Úgy bizony! — válaszolta Wally egykedvűen. — Mire kiissza az egész üveget, észre sem veszi, ha magára hagyjuk. — Azzal feltett egy lemezt.

A tölcsérből már áradt egy kabaréénekesnő harsány szopránja:

O Schlafkupee, o Schlafkupee,
O wärst du heut noch mein!

Poldi melléjük állt. A barackpálinka tüze már ott csillogott egyébként fakó, vizenyős szemében. Frissen töltött poharát a csillár felé tartotta.

— Hogy szikrázik! — Hátravetett fejjel ivott. — Fölséges nedű! Szikrázó és erős, akár egy pandúr kardja. Szolgálhatok neked is egy kupicával, Wally? Remélem, nem vág földhöz. Pardon, úgy akartam mondani...

— Tudom már, ma bal lábbal keltél — vágott szavába Wally. — Add csak ide! — Koccintott Poldival. — Á, ez valóban minden porcikáját átjárja az embernek.

— No látod! Hát nem jól mondtam? Akár egy pandúr kardja.

— A kardhoz nem értek, de ez a pálinka jó... Nem, köszönöm, egyelőre elég egy kupicával. Egyébként elárulhatnád, tulajdonképpen kik azok a pandúrok?

— A pandúrok? — Poldi újra töltött magának. — Hát, tudod ők

voltak Ő Apostoli Felségének horvát lovasai, valamikor régebben, amikor még megvolt a császári és királyi katonai határőrvidék a torokok ellen, lent, Szlavónia, Horvátország és a Bánát területén. Ma már nincs katonai határőrvidék, nincsenek pandúrok, és egyébként is. mi van még ebben a kerge, nájmódi világban? Technika, kizárólag technika. Ide nézz! — A gramofon mellett heverő lemezek kozul kozben már kivett nehányat, és megnézte a felírásukat. Most újra elolvasta, de fennhangon: — *Autós babám, Film-varázs, Rádiós szerelem.* Vagy ez: *Szállj, te kicsiny bádog-galamb!* — Poldi hangjában duhodt világfájdalom remegett. — Nem értem, mit esznek az emberek a technikán? Meg meg is éneklik! Hitemre mondom, folyton az az érzésem, hogy a világ technikai tokéletességben halad a sírja felé.

Wally meglegyintette:

— Poldi, Poldi, mi van?

Poldit hideg járta át a lány pillantásától. Megpróbált kitérni a fényes zold szem tekintete elol, de hasztalan; abban a szemben pók módján ult valami idegen, kegyetlen kíváncsiság, és húzta, húzogatta a szálakat.

— Hogy mi van? — hallotta Poldi a saját hangját. — Inkább azt kérdezd, mi nincs: pénz! — Alig mondta ki, máris megbánta. Hogy enyhítse válaszát, egy szuszra így folytatta: — De te talán segíthetsz rajtam, gyermekem. A malackaperselyedben biztosan akad némi pénzmag.

— Az en malackámban mindig is csak gombok voltak, pénzt magam sem kapok eleget. Amikor nagyapa nincs itthon, Karoline néni es Maybaum úr rovid pórázon tart. De ha nem várhatsz addig, amíg nagyapa megjon, miért nem mégy egyszerűen Arndthem bárónéhoz, és kérsz némi kolcsont a barátjától, attól a Gelusich úrtól?

— Kitől? Szent Habakuk! Hogy jut eszedbe Gelusich? Valaki talán mondta neked?...

— Mondta? Mit mondott? Azt mondta volna, hogy tole lehet kolcsont szerezni? De Poldi, hiszen ezt egy gyerek is láthatja: annak az embernek van penze, es uzletel. A pénzkolcsonzés pedig uzlet, vagy nem?

Poldi hosszan, furkészve méregette a lányt. Kezdeti bizalmatlan-

sága kétkedésre, majd kétkedése bámulatra váltott. Feszes, ünnepélyes mozdulattal megemelte poharát a dohányjövedéki főbizományos képmása felé, és így szólt:

— Valerie, ha az öregúr most *in persona** jelen lehetne és láthatna meg hallhatna téged, úgy hiszem, örülne a lelke. Egészségedre! — Poldi letette az üres poharat, összeütötte a sarkantyúját és szertartásosan meghajolt. — Kézcsókom, hölgyeim, távozom.

Wally visszatartotta:

— Egy pillanat! Elkísérhetsz bennünket az egyetemre. Esti tanfolyamra megyünk.

— Esti tanfolyamra? Nem is tudtam, hogy ilyesmi is létezik. — A százados, két ujja közé csippentve, gyanakvón simogatta az orra hegyét. — Talán elárulnád, kedves Wally, miféle titokzatos tanfolyam az?

— Nem addig, míg meg nem vallod, kedves Poldi, milyen rejtélyes okból van olyan sürgős szükséged pénzre — vágott vissza Wally. — De javaslom, hagyjuk a heccelődést. — Adrienne-hez fordult. — Mehetünk? Készen vagy? No, akkor indulás! — Egyik karjával átölelte unokatestvérét, a másikkal Poldiba készült karolni. — Százados úr?

Poldi újból megpengette sarkantyúját, és odanyújtotta a karját:

— Ha szabad... Hitemre, Valerie, irtó kár, hogy nem ismertelek, amikor még hadnagy voltam a háziezrednél.

— Tartok tőle, hogy abban az időben nem sok örömed telt volna ebben az ismeretségben; akkoriban még pólyás lehettem.

Poldi gáláns mélabúval sóhajtott egyet:

— No persze, ilyen a világ sora: zsenge spárga és fogoly jércike nem kerülhet egy tálra. Tudja az ördög... pardon... de meg kell adni, nyavalyás ez az élet.

KILENCEDIK FEJEZET

A Mária téren, a Clementinum terebélyes épülete előtt, a két lány búcsút vett Polditól. A levegő havazást sejtetett. A gázlámpák az egykori jezsuita egyetemnek csak a középső ablaksoráig világítottak el; fölötte mintha az égbe nyúlt volna a feketén egybemosódó barokk homlokzat.

A két lány a kapubolt alatt álldogált, míg csak a százados alakja el nem tűnt a tér túlsó végén; most folytatták útjukat.

Nem nagy utat kellett megtenniük. A szeminárium utcácskájában Wally megállt az egyik keskeny ház előtt. Gyorsan körülnézett, hogy megbizonyosodjék, egy lélek sincs a közelben, majd három rövid, jellegzetes koppantással bezörgött az egyik földszinti ablakon. Bentről ugyanígy válaszoltak. Kisvártatva kinyílt a kapu.

Idegen lejtésű, halk női hang hallatszott:

— Wally?

Wally magával húzta Adrienne-t a vaksötét folyosóra.

— Igen, én vagyok és Adrienne — suttogta. — De te merre vagy, Manja? Á, itt. Hagyd csak, majd bezárom az ajtót. Adrienne, ez Manja. Gyerekek, hát nem stílusos, hogy sötétben ismerkedtek meg? Szerintem isteni... Na, mi az? Köszöntöttétek már egymást?

— Éppen azt tesszük — válaszolta a női hang Adrienne közvetlen közelében. — Üdvözöllek!

Adrienne érezte, hogy csókot lehelnek a bal halántékára, és ettől riadtan visszahőkölt. Nyomban jóvá akarta tenni elutasító mozdulatát, de ahogy viszonozni akarta a csókot, csak a semmiben tapogatózott.

— Ó, Istenem, olyan ügyetlen vagyok — panaszolta —, de az orrom hegyéig se látok; valósággal káprázatot a sötétség.

— Igen, itt megesik ez — vélekedett a lengyel nő —, és persze jó lett volna kikészíteni egy gyertyát, de azt hittük, még kapuzárás előtt jöttök.

— Mi is úgy hittük — felelte Wally —, de nem ment a dolog: előbb le kellett ráznunk a kísérőnket.

— Sebaj! Nem ti vagytok az utolsók. Még valakit várunk, egy

új tagot. Tudod, Wally, az a fajta ember az, akı az anarchia ellen van és szervezkedni akar. Szeretnénk szemügyre venni, mit lehet vele kezdeni. De bárhogy üssön is ki a dolog, mindenképp érdekes lesz.

— Ejnye, és éppen ma nem maradhatok sokáig. Rövidesen távozom is, mert valami fontos dolgom van.

— Hogyhogy, Wally?! Nem hiányozhatsz, amikor felolvassuk a beszámolót a perről... Vagy úgy, te még nem is tudsz róla: tegnap levelet kaptunk Párizsból, hosszú, hosszú levelet. Igazán itt kell maradnod.

— Sajnálom...

— De Wally, hát a magad dolga fontosabb?

— Sajnos, igen, Manja, különben elhalasztottam volna. De utána talán még vissza tudok jönni. Biztosan visszajövök.

Közben kinyílt egy ajtó. Imbolygó fény vetődött ki a folyosóra. Láthatóvá vált a lakáshoz vezető, néhány lépcsőnyi feljáró, az ajtó négyszögében pedig egy férfi alakjának körvonala.

A férfi halkan leszólt:

— Hol maradtok ennyi ideig? Manja, *chère*,* jól tudod, hogy onnan minden szót hallani az egész lépcsőházban! — Hangján ugyanaz az idegen kiejtés érzett, mint Manja beszédén. Most lejött azon a néhány lépcsőn és üdvözölte a lányokat. — Ó, Wally, *salut!** Ez pedig az unokatestvéred, Adrienne, ugye? *Salut!* — Kezet nyújtott Adriennenek; furcsán puha tenyere volt, akár egy gyereknek. — Szása vagyok. Mi itt csak a keresztnevünkön szólítjuk egymást, Wally nyilván már elmondta ezt magának. Így egyszerűbb, és ajánlatos is. De ne ácsorogjunk itt tovább. Csak halkan! Rajta, Wally, indíts!

Wally kézen fogta Adrienne-t és maga elé kormányozta, közben pedig odasúgta:

— Szása kínosan óvatos, de tudod, már kétszer megjárta a börtönt. Rettentően izgalmas az élete; más ember nyilván belebolondulna. De nézd csak meg őt: olyan, mint a testet öltött higgadtság.

Beléptek a lakásba: nagy, üres konyhába jutottak, melyet csak halványan világított meg egy nyílt gázláng. Adrienne most már láthatta új ismerőseinek arcát. Különös módon hasonlítottak egymásra.

Mindkettőjük arca beesett, ajkuk keskeny, fekete hajuk félhosszúra nyírva, szemük alatt kékes árnyék — de ezt talán csak a világítás okozta.

Adrienne nem folytathatta a vizsgálódást, mert Wally máris tovább tuszkolta. Rengeteg kacattal zsúfolt, félhomályos folyosón át egy kivilágított szobába jutottak, ahová mindent mintha vasvillával hánytak volna be. Semmi nem állt a rendes helyén. Az egész valami lángeszű rendetlenségről árulkodott. A bútorokon szanaszét hevert könyv meg papír, az dőlt tömött bőröndökből és tornyosult, nagy kupacban, az egyik sarokban. Mindenfele cigarettahamu. A zongorán lábasok, tányérok, mind valami ételmaradékkal. Egy szarvasagancson mindenféle kalap, pongyola, fehérnemű csüngött. A mosdótálban, piszkos gallérok között, hervadt rózsa úszkált. A két tábori ágyat, ülő alkalmatosságul, odahúzták a hosszú asztalhoz, ahol egy lámpán kívül néhány gyertya is égett, sörösüvegbe dugva.

Amikor beléptek, az egyik ágyról egy hatalmas körszakállas, zömök öregember és egy feltűnően vékony dongájú fiatalabb férfi emelkedett fel, és most ismerősen odaintettek Wallynak.

Wally visszaintegetett, majd a bemutatás következett:

— Unokatestvérem, Adrienne, aki még sosem járt ilyen társaságban... az elvtársak pedig a „Nagy" Jan és a „Kis vagy Szakállas" Jan.

Az utóbbi barátságosan Adrienne-re mosolygott.

— Üdvözöljük körünkben — mondta feltűnően magas és szelíd hangon. — Mindenki újoncként kezdi. Én is úgy kezdtem. Annak persze már nagy ideje, talán igaz se volt. — Eltöprengett. Közben szakállának bozontjába bámult, mintha ott keresné annak a letűnt időnek emlékeit.

Adrienne után álldogált. Nem tudta, mit kezdjen magával. Valami kínos érzés mocorgott benne. „Mint amikor az ember az utcán azt érzi, hogy csúszni kezd a bugyija." Segítséget kérőn kereste Wally pillantását, de az teljesen belemerült a lengyelekkel folytatott sutyorgásba.

Az öreg most felpillantott, és újra elmosolyodott.

— Igen, majd ha már egy kicsit körülnézett nálunk, megtudja, mi-

lyen régen kezdte az öreg Aska. Ugyanis így is neveznek, Askának. Ez amolyan *nom de guerre*. Tudja, mi az?

— Igen — válaszolta Adrienne habozva —, felvett név, politikai mozgalmak harcosainál szokás ez.

— Úgy van. És némelykor az ellenfél ragasztja az emberre.

— Á, a *geus*-ökkel* is így történt, ugye?

— Bravó! Kitűnő! — Az öreg a kezét dörzsölgette. — Az Askát eleinte csúfnévnek szánták, akárcsak a geust. Tudja, honnan ered, az Aska? Nem. Hogyan is tudhatná? Aska annyi mint ánizs, slivovica, kömény, alma. Ezeket a pálinkákat kellett iszogatnom a vájárokkal a brüxi bányavidéken, valahányszor náluk árusítottuk a *Fekete Lobogó*-t. Kettesben voltunk, a falábú Kavka meg én. Egyedül csináltunk mindent: mi írtuk a cikkeket, elvégeztük a szedést, a nyomtatást, az árusítást. A rendőrség állandóan a sarkunkban volt, de mi voltunk a gyorsabbak, Kavka falába ellenére. De aztán meghalt szegény pára. Gombamérgezésben, az Irgalmasok kórházában, de persze a gyónás és az egyéb hókuszpókusz mellőzésével. — Elhallgatott, és szakállának kócát tömködte a szájába.

Adrienne a halántékát tapogatta. Az embert megtébolyítja az effajta környezet. Mi tetszik Wallynak ezeken az embereken? Mit súg-búg örökké a lengyelekkel? Valamiféle titok lappang itt, amiről neki, Adrienne-nek, nem szabad tudnia? Ámbár Wally most éppen felemelte a hangját, és Adrienne jól hallhatta, miről is beszélgetnek.

— Lehetetlen — hajtogatta Wally —, lehetetlen... ez az utolsó szavam. Nem maradhatok. De mondtam már, hogy később visszajövök.

Adrienne-nek oda sem kellett pillantania, így is tudta, hogy Wally éppen az ellenkezőjét mondja annak, mint amit tenni szándékozik. „Hallatlan szemtelenség!" — gondolta Adrienne, és érezte, gyomra összeszorul a gondolatra, hogy magára marad ebben a társaságban. De feltette magában, hogy ő semmiképpen nem tartóztatja Wallyt. Ámbár fogalma sincs róla, mi tetszett meg Wallynak azon a festőn, Hochstädteren. Halálra untatja az embert a nonfiguratív festészetről szóló fecsegésével. És Szása vajon sejti-e, hogy Wally a festővel akar találkozni?

Nem, Szása nyilván nem sejtett semmit, különben másként válaszolt volna Wally szavaira:

— Később! Később! — kiáltotta, és közben egy mozdulattal jelezte, mennyire elcsüggeszti a vitázás effajta profán dolgokról, hogy valaki menjen-e vagy maradjon. — A levél felolvasását mégsem halogathatjuk addig, különösen azért nem, mert itt lesz az új ember!

Wally megvonta a vállát:

— Hát jó, végül is nekem nem kell feltétlenül jelen lennem. Úgy értem, mielőtt elmennék, gyorsan átolvashatom. Add ide!

Már nyúlt is a néhány lapnyi levélért, amelyet Szása a kezében szorongatott, de a férfi hátralépett.

— Nem, ezt a levelet nem adom ki a kezemből. Lehet, hogy egzaltáltnak vagy mit tudom én milyennek tartod a viselkedésemet, de Rirette-nek ez a levele valamiféle ereklye számomra.

— Jó, akkor olvasd fel nekem. Ha valóban annyira fontos, a többiek nyugodtan meghallgathatják kétszer.

Manja, akinek az arcjátéka már korábban is ideges türelmetlenségről árulkodott, nem állhatta tovább:

— Lehetetlenül viselkedsz, Wally! Pedig jól tudod, Szása mennyire érzékeny az ilyesmire, ha egyébként teljességgel megveti is a polgári érzelmességet...

— Hagyd, Manja, chère — vágott a szavába Szása. — Most háttérbe kell szorítani a személyes szempontokat. Egyébként talán nem is rossz, ha Rirette kétszer szól hozzánk. — Fejének valami bonyolult mozdulatával hátravetette homlokába hulló fürtjeit, hosszú szipkájával megkopogtatta az asztalt, mint egy karmester, és lassan, hangsúlyozva olvasni kezdett. Hallgatósága átérezte színpadias deklamálásában is benne remegő, őszinte megindultságát.

Szása ezt olvasta:

Párizs, 1913. február 15. Szása, Manja, kedveseim, még teljesen feldúlt vagyok az utóbbi napok élményeitől. Sosem fogom elfelejteni ezeket az órákat, ott, a tárgyalóteremben, a hallgatóság közt, olyan per légkörében, ami bekerül a történelembe. Hol kezdjem, hol fejezzem be?

Az újságokból tudjátok, hogyan zajlott le a per. Az ítéletet is ismeritek. De még a legtárgyilagosabb tudósítók is egy kalap alá vették az összes vádlottakat, és legjobb esetben is tragikus banditákat láttak bennük — ez a szörnyű kifejezés most divatban van errefelé. Egyikük sem látta meg, hogy a vádlottak két különböző típushoz tartoznak: egyesek a tetteik, mások ellenben a felfogásuk miatt kerültek bíróság elé. Dieudonné például épp olyan ártatlan, akár mi ketten, Rétif és én, és először bennünket is letartóztattak, mint bombamerénylőket meg kaszszafúrókat meghurcoltak bennünket a közvélemény sarában. Még a bíróság sem merte egyetlen tollvonással, a többiekkel együtt elítélni Dieudonnét. De azért rá is kimondták a halálos ítéletet, habár ő csupán a tiszta anarchiába vetett hitének fegyverét szegezte neki a társadalomnak. Ugyanez a hit világlott Soudyban, Monnier-ben és Calleminben, ha halványabb lánggal is, nem olyan tüzesen, hogy a társadalom jelenlegi állapotán érzett elkeseredésüket azzá a forradalmi energiává nemesítse, melyet nagy példképeinknél csodálunk. Így került sor arra a borzalmas kirobbanásra, mely a gyűlölt rend ellen folytatott harcba minden eszközt bevetett, a gyilkosságot és a rablást is, mint a banki küldönc megtámadásánál, az Ordener utcában. Hogy képet adjak nektek arról, milyen szellem lelkesítette, helyesebben szállta meg a vádlottakat, felsorakoztatom a tárgyalóteremben leírt néhány feljegyzésemet. A tárgyalás harmadik napja. Dieudonné kihallgatása a végéhez közeleg. Sápadt, de rendíthetetlenül nyugodt. Mielőtt leülne, az utolsó szó jogán ezt mondja: „Munkás vagyok, és becsületes munkával kerestem a kenyeremet. A feleségem vitt el anarchista körökbe, ott csatlakoztam azokhoz, akikben egyetlen forró vágy él, hogy olyan társadalmat hozzanak létre, melyben mindenki szabadon, függetlenségben és egyenjogúságban élhet, önmaga képzésének szentelheti magát, és mindannak, ami az életet széppé teszi." Dieudonné után Callemint szólítják. Még ebben a komor helyzetben is igazolja csúfnevét: „a rózsás Bébi". Az arca akár egy vadócé, a szája gyerekes, de a legkeserűbb cinizmusra képes. Az elnök: „Hogy hívják?" Callemin: „Tudja azt ön". Az elnök: „Tudom, de kötelességem megkérdezni." Callemin: „Kötelessége? Hát jó. A nevem Callemin." Az elnök: „Brüsszelben született, huszonnégy éves, segéd volt egy papírkereskedésben, és komoly, dolgos, intelligens

embernek tartották. Így van?" Callemin: „Hajszálra!" Az elnök: „Tizennyolc esztendős korában lett anarchista?" Callemin: „Elnök úr, tegnap ön kijelentette, hogy itt nem politikai perről van szó, mégis minduntalan visszatér a politikára." Az elnök: „Feleljen a kérdésemre!" Callemin: „Erre nem válaszolok." Az elnök: „Ön azt mondta a rendőrnek, aki a vizsgálóbíróhoz kísérte, hogy az ő feje legfeljebb hét centime-ot ér, az öné ellenben százezer frankot. Nyilván arra a díjra célzott, melyet a banki küldönc Ordener utcai gyilkosának kézrekerítéséért tűztek ki?" Callemin: „Tréfálkoztam. Mondjak egy példát a tréfáimra? Felszólítottam a vizsgálóbírót, emeljen ellenem vádat Nagy Károly meggyilkolása miatt is." Az elnök: „Rendben. Befejezte léha megjegyzéseit?" Callemin: „Elnök úr, mit szólna hozzá, ha a kurvák felháborodnának ügyfeleik erkölcstelenségén? Úgy érzem, egyedül nekünk van jogunk hozzá, hogy léhaságot emlegessünk. Olyan társadalom képviselői ítélkeznek felettünk, mely nem engedi, hogy Jean Jacques Rousseau törvényei szerint élhessünk. Vagy talán nem hiszi, hogy a gyöngyvirágot sokkal többre becsülöm a revolvernél, és hogy Molière bármelyik vígjátékát jobban szeretem, mint ezt a törvényszéki tárgyalásnak nevezett gyászos komédiát?" Ezekre a szavakra nyugtalanság támadt a teremben, és...

Szása elhallgatott. Wally és a lengyel nő egyszerre kérdezte:

— Mi bajod?

— Csitt! — Szása az ablakra mutatott. Kint valaki három rövid koppantással megzörgette az üveget.

— Az új tag! — szólalt meg Manja. — Éppen most kell érkeznie! — Tenyerét Szása homlokára tette. — Csak hogy kizökkentsen téged a hangulatból!

— Csak semmi felindulás, Manja, chère — válaszolta. Megfogta Manja mindkét kezét, és sokatmondón a szemébe nézett.

Wally felállt.

— Gyerekek, nem gondoljátok, hogy helyes volna beengedni ezt az embert? Gyere, Manja, nyiss neki ajtót. Most látom, hogy nekem pedig szednem kell a lábamat. Gyere, szakadjatok már el egymástól! — Azzal Manjával együtt kiviharzott.

Manjának a meglepetéstől csak a konyhában jott meg a hangja:

— Ejnye, Wally, mit művelsz?

— Láthatod. Kikísértetem magam veled, Manjácska. — És húzta is tovább.

A lengyel lány berzenkedett.

— Wally, úgy viselkedsz, nem is tudom, hogy mondjam...

— Tudom, Manjácska, lehetetlenül viselkedem. De ha nem lépek közbe, még most is bámuljátok egymást, kint pedig jéggé dermed az a férfiú. Egyébként ki ez az ember? Remélem, nem afféle madárijesztő, mint Aska?

— Wally, szörnyű vagy!

— Igen, szörnyű, undok, szívtelen... amit akarsz. De mindezt később is a fejemhez vagdoshatod. Most szeretnék valamivel tobbet tudni az új tagról, hogy valamicskét már tájékozott legyek, amikor később visszajövök.

Manja lemondón sóhajtott.

— Prokopnak hívják, szedő, és egy szocialista ifjúsági kor tagja. Beéred ezzel a felvilágosítással?

— Nem, drágám, többet szeretnék tudni. Egyénileg érdekes ember?

— Egek, mit el nem várs az embertől! Magam is alig ismerem. És hogy már mész is, ilyen sebtiben, hogy mondjam... A nagyapád nyomdájában dolgozik. Ennél többet magam sem tudok.

— No, ennyi éppen elég. Ez már mindenesetre annyira érdekes, hogy meg is változtatom szándékomat.

— Egyszóval maradsz?

Olyan reménykedő várakozással csengett ez, hogy Wally egy másodpercig habozott, kimondja-e a nyelvén levő választ, de akkora élvezettel gondolt a váratlan csattanóra, olyan ingerlő vágyat érzett, hogy elképessze Maját, hogy az ajtón kisurranva visszaszólt:

— Ugyan! De most már igazából visszajövök, *jóllehet* ünnepélyesen megígértem.

TIZEDIK FEJEZET

Az Óváros szűk utcáin át Wally hol futva, hol csak jól kilépve sietett a Tein templom felé, és közben eltöprengett, tulajdonképpen mi vonzza erre a találkára. Mit remél tőle? Mit vár ettől az együttléttől a festővel, Raoul Hochstädterrel?

Amikor a férfi délután, úgy egészen mellékesen, azt javasolta, menjenek el egyszer egy kis sétára, holdvilágnál, ő nyomban ráállt: „Helyes. Mikor találkozunk? Ma?"

„De hiszen ma nincs is holdtölte!" — A férfi, meglepődve, ezt vetette ellen.

Wallynak most is nevethetnékje támadt, ahogy emlékezetébe idézte Hochstädter arckifejezését: zavar, gyanakvás, mohóság keveréke látszott rajta. És már abban a pillanatban rájött, hogy Raoul Hochstädter egy nagy hólyag. Ennek ellenére folytatta a játékot. „No és? Végül is nem a hold játssza a főszerepet!"

„Tes...? Hogyan...? Hahaha, ez igazán mókás megjegyzés volt! Vagy úgy gondolod...?"

„Mit?"

„Wally, ha nem tudnám, hogy egy kitűnő családból való ifjú hölgy áll előttem... szerinted most mit gondolnék?"

„Biztosan melléfognál, drágám." Wally ezzel máris másfelé terelte a beszélgetést.

A séta, holdfénynél, szóba sem jött többet, csak búcsúzásnál kérdezte meg Hochstädter: „Egyszóval mikor látjuk egymást? Ma este?"

Wally kihívóan pillantott rá zöld szemével: „Bizonyára feleded, hogy egy kitűnő családból való ifjú hölgy este tízkor nem mehet el a Tein templomhoz, a Kis Tein utcai oldalbejárathoz?"

Miért válaszolt így? Miért van most útban a Tein utcai templom felé? Minek folytatja ezt az ügyet Hochstädterrel?

Azzal az öniróniát kedvelő, Reither-féle fogalmazással, Wally meg is állapította: „Kutatószenvedélyből, más néven kíváncsiságból."

Valóban a kíváncsiság hajtotta most Hochstädterhez. Ahogy kíváncsiság hajtotta a két lengyelhez és azok barátaihoz is; ugyanaz a kíváncsiság, ami az apját, míg élt, nyugtalan bolyongásra késztette,

és amelyért az életével fizetett, amikor kipróbálta az új, benzinnel működő kocsit. „Azért nincs ennek mindig ilyen szomorú vége — vigasztalta magát Wally, amikor ez eszébe jutott. — Raoul Hochstädterrel pedig végképp nem."

Elképzelte, milyen mókás és egyben izgalmas volna, ha azzal rontana neki Hochstädternek, nem akarná-e megfesteni — például még ma este?

Szinte hallotta, amint rekedt hangon visszakérdezi, hogyan is gondolja ezt, jómaga pedig a legártatlanabb hangon így válaszol: „Á, egész egyszerűen, a vállamon egy sállal, vagy talán az sem kell."

Hirtelen eszébe ötlött az a kép, az iskolával szemben levő papírkereskedés kirakatában. Süldőlány korában gyakran elálldogált előtte, barátnői társaságában. Mindig meg lehetett játszani, mintha a pecsétnyomókat meg a verses albumokat bámulnák, de közben egyre a kirakat jobb hátsó sarkában kitett reprodukció foglalkoztatta a képzeletüket. *Nőrablás Montenegro hegyei közt — avagy: A szpáhik gaztette* — ez állt a kép alján. A szpáhiknak vad ábrázatuk volt, fejükön vörös fez, széles, sálszerű övükben görbe kard. A nők ruhája célirányosan lengedezett, a férfiak markolászták mellüket, lábszárukat. Izgalmas kép volt. Wally még most is emlékezett a térdét édesen bénító érzésre: mindig beleállt, valahányszor azt a képet bámulta, már attól is, hogy nézte, és a kellemesen borzongató gondolattól, hogy egyszer őt is elrabolhatja egy szpáhi. Olyan érzése támadt, mintha vattából lett volna a lába.

És ugyanezt érezte most is, miközben eltöprengett, hogyan tudna gyorsan kibújni reformruhájából, ha már ma sor kerülne *arra*.

Ó, semmiképp sem volt szándékában, hogy már ma addig hagyja fejlődni a dolgot, és meglehet, hogy Hochstädterrel egyáltalán sosem óhajt eljutni odáig... vagy talán mégis, és talán valóban már ma. A körülményektől függ. Majd ahogy kedve tartja. Ahogy a pillanat sugallja.

Alexander egyik mondása jutott az eszébe. „A rögtönzés az élet sava-borsa." Évekkel ezelőtt mondta ezt, abból az alkalomból, hogy von Treuenfels nemzetes asszony tervét felborítva, nem arra az unalmas születésnapi uzsonnára kísérte el Wallyt, hanem rögtönzött egy

programot: elvitte cirkuszba. Furcsa, hogy éppen most Alexander jut az eszébe! Illetőleg nem is furcsa, hanem természetes. Vajon mit csinálhat most? Valóban csak üzleti ügyei miatt utazott Bécsbe? Pusztán azért, hogy meglátogassa barátját, Seelmeyert?

Á, folségesen talányos az élet. Folségesen rejtelmes. És ő, Wally, még csak a küszöbén áll.

Megállt a Kis Tein utca sarkán, hogy kissé rendbe szedje magát. Egy férfi, egérszürke keménykalapban, vékony sétapálcával a kezében, megfordult utána, amikor muffjából elővette zsebtükrét, és egy utcai lámpa világánál púderozni kezdte az orrát. Wally, egy fintor kíséretében, gyors pillantást vetett rá, de nyomban a megkozelíthetetlen leányzó felháborodott képét oltotte magára, amikor a sétáló már-már megemelte kalapját. A férfi meghokkenten bámult rá, és közben sétapálcája a lába közé keveredett. Botlott egyet, ettől megriadt, és sietve tovabillegett. Wally hangosan vihogott utána.

Most már az ajkait is meghúzta. Kissé szélesebbre, csábítóbbra, különosen fent, ahol szerinte a természet kissé bókezűbb lehetett volna. „Csinos a kisasszony — állapította meg Wally, miután alaposan szemügyre vette magát a tükörben —, ártatlan és hetyke, egyenesen egy kis nőrablásra termett." Nagy vállalkozó kedvvel biccentett oda tükorképének. Ebben a pillanatban kellemetlen érzés fogta el: mintha valami lefelé kúszott volna a hátán. Alig otlépésnyire tóle ott állt Hochstädter, és bajuszát podorgette. Arcán elégült vigyorgás terült el. Wally jókedve teljesen elpárolgott. „És még ezzel akartam..." A gondolatot nem fejezte be. A szájában valami szappanos íz áradt szét. Minden berzenkedett benne Hochstädter érintése, sot, puszta közelsége ellen is.

A férfi semmit nem vett észre ebből.

— Á, hát itt vagy! — Wally karjáért nyúlt. — Lépjünk is ki nyomban, mert már egészen átfagytam. Te nem? De majd megmelegszünk, hehehe. — A szavait kísérő nevetésnek volt valami mellékzongéje, amitől Wallyban tetőződott az undor. Csak elmosódva hallotta, hogy olyasmit emleget, menjenek a műtermébe, ott majd kedélyesen lesznek. Wally zold szeme elsotétedett, és összeszűkült.

Elrántotta a karját, és ezt szíszegte:

— Hozzád, a műterembe? Most? Éjjel? Elment az eszed? Tulajdonképpen mit képzelsz? Mit gondolsz, kivel van dolgod, te... te... — Wally valami egészen sértő, megvető szót keresett. Végre rátalált. Olyan arccal vágta oda, mintha kiköpne eléje: — Te ál-szpáhi, te hamisítvány!

Hátat fordított Hochstädternek, aki azt se tudta, mi történt, és elrohant. Válla rángatózott, előbb a sírástól, majd hamarosan már a nevetéstől.

TIZENEGYEDIK FEJEZET

Adrienne-nek már többször is mehetnékje támadt, de a többiek unszolására mégis maradt, hogy megvárja Wallyt. Most már tizenegyre járt, és ha nem iparkodik, a szülei megjönnek a színházból, mielőtt jómaga hazaérne. Helene, amilyen kiszámíthatatlan, anyai érzéseinek fellángolásában, esetleg benéz hozzá: ha üres a szobája, riasztja az egész házat, és von Treuenfels nemzetes asszonyt is felhívatja — akkor pedig befellegzett Wally és Adrienne esti jövés-menésének. „Nem, most már végképp nem maradhatok!" — így döntött Adrienne. Felállt, és a kabátjába bújt. Közben észrevette, hogy az új fiú is távozni készül.

— Csak nem miattam szedelőzködik? — kérdezte megütődve. — Itt lakom a közelben, csak a Károly-hídon kell átmennem, tehát nincs szükségem kíséretre.

— Őszintén megvallva, erre nem is gondoltam — válaszolta Josef Prokop kényszeredett nevetéssel —, de nekem is a Károly-híd felé visz az utam, tehát addig együtt tarthatunk. — Ismét nevetett, de már nem annyira kényszeredetten, és így folytatta: — Nem, nem maga miatt kerekedtem fel. Holnap a reggeli műszakban dolgozom, ezért már ötkor fel kell tápászkodnom. — Hangja kissé kihívóan csengett. — Aki valóban munkás, nem maradhat fenn késő éjjelig, hogy a proletárságról és tudj' isten miről vitatkozzon, a jelenlevő hölgyek és urak szokása szerint.

Szása válaszolni akart, de Aska leintette:

— Hagyd, ez az én dolgom. — Josefhez fordult. — Nem kell ilyen nagyra lenni, fiacskám. Ha már arról beszélünk, ki itt az igazi proletár, akkor az öreg Askának még mindig van néhány orrhossz előnye a többiekkel szemben. Úgy hiszem, ezt látni is. — Megvetette a lábát Josef előtt, és nekiszegezte állát, azzal a nagy bozont szakállával.

Josef nem maradt adós a válasszal.

— Hát ha csak azon múlik, hogyan néz ki az ember, akkor te, a szakálladdal, elmehetsz második Marx Károlynak.

— Micsoda? — kiáltotta az öreg, és tettetett elszörnyedéssel égnek tárta a karját. — Marx? Elment az eszed! Még hogy az én szakállam Marx-szakáll! Miket nem beszélsz! Ez Bakunyin-szakáll, érted?

Mindnyájukból kitört a nevetés, és egymás szavába vágva fecsegtek. Adrienne-nek halvány sejtelme sem volt róla, mi az oka ennek a kitörő derültségnek, ezért egyedül ő állt ott némán, és azt kívánta, bár árkon-bokron túl járna már.

Prokop és az öreg vitába elegyedett Marx Károlyról meg Bakunyinról. Ahogy követni próbálta beszélgetésüket, olyan érzése támadt, mintha újra gyermek volna, és felnőttek bonyolult társalgására fülelne. Az egyes szavakat értette, sőt, egész mondatokat is felfogott, de a beszélgetés értelmét nem tudta kihámozni.

Mint az este folyamán már néhányszor, most is szédült a feje. „Hová csöppentem? — töprengett. — Nem valami idegen világból jött emberek ezek?" Meghúzgálta Manja ruhájának ujját, és halk, de sürgető hangon kérte:

— Engedj ki, légy szíves!

Adrienne abban reménykedett, Josef a vita hevében elfelejti, hogy maga is menni készült, de az, mihelyt észrevette, hogy Adrienne meg Manja elhagyta a szobát, elhallgatott és utánuk eredt.

Most is sötét volt a folyosón, de Adrienne ez alkalommal kellemesnek érezte a sötétséget. Nem hagyott időt Manjának a búcsúcsókra, hanem futva megölelte. — Viszontlátásra, Manja!

— Viszontlátásra! Adrienne, most már tudod, hol találsz meg bennünket. Mindig szívesen látunk. És magát is, Prokop elvtárs... ugye, nevezhetem így?

— Hogyne, persze. — Josef akkora sietséggel furakodott ki a résnyire nyitott ajtón, hogy megcsúszott, és nagyokat botlott. Ahogy megpróbálta megvetni a lábát, Adrienne-nek ütközött. — Bocsánat! Ej, de csúszós — mormolta —, akár egy korcsolyapálya! Mintha erősebben fagyna, nem gondolja, kisasszony?

— Valószínű. Úgy érződik.

— Bizonyos. Jóval hidegebb van, mint az este. Nézze csak: a tócsák teljesen befagytak.

— Igen. — Adrienne-nek fogalma sem volt róla, hogyan folytassa vagy hogyan fejezze be a beszélgetésüket. Komikus kétségbeesésében ezt javasolta: — Nem futnánk egy darabkát?

Josef meghökkenten sandított rá:

— Ahogy óhajtja.

Futottak. Dobogásuk kongva visszhangzott a néptelen utcában. „De bolond dolog ez a futás — gondolta Adrienne —, és ez a fiú milyen nevetségesen komolyan veszi!" Josef most megállt. Széles arcán iskolamesteres kifejezés ült. Adrienne csúfondárosan kérdezte:

— Nem bírja tovább?

— Ó, nekem semmi a futás. És ha maga akarja...

— Nem, nem! — Adrienne dobbantott. Az első pillanattól kezdve valami névtelen ellenkezést érzett ezzel a fiúval szemben, aki legfeljebb valami kevéssel lehetett idősebb nála, és mégis olyan biztonsággal beszélt dolgokról, amikről jómaga azelőtt sosem hallott. Világos, hogy a fiú gyerekes, elkényeztetett süldőlánynak tartja, akinek enged az ember, a békesség kedvéért. — Annyira együgyű azért mégsem vagyok, mint maga gondolja. Egyáltalán maguk mind undokul gőgösek. Mind, Szása, Manja, Aska, de különösen maga. Nekem azonban ez nem imponál. Tudja meg. Egyáltalán nem imponál nekem. Isten vele!

Josef meghökkenten állt ott, miközben Adrienne már továbbment.

— Kisasszony! — kiáltott utána hirtelen. — Várjon, kisasszony! — Futva Adrienne nyomába eredt. Az úgy tett, mintha nem hallaná. — Kisasszony, hagyjuk ezeket az ostobaságokat!

Adrienne megfordult, és szikrázó szemmel nézett rá. A szeplői jóformán belevesztek az arcát elborító pirosságba.

— Az ilyesmit pedig ki...

Hangja elcsuklott, és Josef kihasználta az alkalmat.

— Várjon, kisasszony, figyeljen csak rám. Szeretnék valamit megmagyarázni. Sejtelmem sem volt róla, hogy maga nem tartozik ezekhez a bolondériázókhoz.

— Senkihez sem tartozom.

Mosolygott a fiú? Mintha úgy látta volna. De nem. Egészen komolyan szólalt meg:

— Senkihez sem tartozik? Erre nem kellene ilyen büszkének lennie, kisasszony.

— Voltaképpen nem is tartozik ez magára. De miért ne lehetnék büszke rá?

— Mert... — Josef mélyet lélegzett, majd dőlni kezdett belőle a szó: — Azért, kisasszony, mert egyedül lenni nem jó. Mert csak ha összefogunk a velünk azonos gondolkodásúakkal, akkor lesz bennünk annyi erő, hogy átalakítsuk a világot. Vagy úgy hiszi, nem szorul átalakításra ez a világ, benne a sok millió kisemmizett emberrel, a háborúkkal, a sok igazságtalansággal? De mit tud maga erről, kisasszony? Mit tudhat minderről, ha egyszer félrehúzódik? Ha egyszer egyedül akar maradni?

Josef levette a sapkáját. Elválasztott, sima frizurája összeborzolódott. Rőtes barna haja égnek állt a forgóban. Adrienne úgy látta, hogy Josef már egyáltalán nem úgy fest, mint egy iskolamester, sőt... Habozott, megkeresse-e a hasonlatot, és végül megtette: inkább ifjú prófétának látszott. És benne olyan húrt pendített meg, ami már korábban is meg-megrezdült a lelkében. Kereste a kivezető utat az otthoni szorongató magányból.

Remegő hangon ismerte el:

— Pedig nem akarok. De mit tehetek?

A fiú arca fölragyogott.

— Egészen egyszerű. Jöjjön hozzánk. Van egy szocialista ifjúsági csoportunk. Tudja, mi az?... Nem? Persze, még nem ismeri az eszméinket. De ezen segíthetünk.

— Gondolja? — Adrienne hangja még most is remegett, de a szeméből bizalom sugárzott. — Igazán így gondolja?

— Persze. Először is olvasson, sokat olvasson. Azt, ami szükséges. Várjon csak, mindjárt készítünk tervet a maga számára. Elsőnek persze August Bebelt kell elővenni, *A nő és a szocializmus* című művét. Nők számára kezdetnek ez a legjobb.

— Igen? — Adrienne boldog riadtsággal állapította meg, hogy Josef nőket emleget, hogy őt is közéjük számítja, hogy teljes értékűnek veszi. — És még mit?

— Utána következhet *A szocializmus ábécéje*, majd Bellamy műve, a *Visszapillantás a kétezredik évből* és Marx Károlytól a *Bér, ár és profit*. No, azt hiszem, ennyi egyelőre elegendő. Különben is nekem itt most balra kell tartanom. Majd küldök üzenetet, hol és mikor találkozik legközelebb a csoportunk; jöjjön el a csoport estéjére. Rendben?

— Rendben.

— Akkor hát! — Josef kezet nyújtott.

Adrienne habozott.

— Kérdeznék valamit, ha rászán még egy percet. Maga az előbb olyan lekicsinylően beszélt arról a társaságról, és szerintem is olyan... nem is tudom, hogyan fejezzem ki magam, és egyáltalán nem is a lengyelekre értem, hanem...

— Á, bizonyára az öreg Askára gondol? Jóravaló ember, de nem sokra megy a világnézetével. Idejét múlta az már!

— Igen, de mi a helyzet a nagy anarchistákkal? Róluk mi a véleménye? Nem azokra a párizsiakra gondolok, akik megtámadták egy bank küldöncét, hanem például arra az olaszra, aki leszúrta Erzsébet császárnét. Vagy arra a spanyolra, aki bombával támadt a barcelonai bíborosra. Ezek azért rendkívüli emberek, nem? Egy eszme hősei... vagy magának más a véleménye?

— Hm, hát persze. Én nem tartom hősöknek ezeket az anarchistákat.

— De a tetteikkel nem azt bizonyították-e, hogy megvetik a halált?

— Azt igen, persze. És bizonyos, hogy egy eszmétől indíttatva cselekedtek. Csak hát... mennyivel jutunk előbbre, ha megölnek egy bíborost? Semmivel. A helyébe jön más. Vagy vegyük ezt a Lucchenit, a császárné merénylőjét. Ezzel talán eltávolították a Habs-

burgokat? Nem, dehogy. Az efféle tettekkel legfeljebb egy igaztalan társadalmi rend egyes képviselőit pusztítják el, de sosem magát a fennálló rendet. És hangsúlyozom, hogy mi nem csupán rombolni akarunk, hanem utána fel akarunk építeni valami újat. Ezek az anarchisták pedig éppen erre nem kaphatók. Bátorságukból csak a rombolásra futja, egyébként teljesen terméketlen. A *Germinal* bányászainak például mi hasznuk belőle, hogy Souvarine beomlasztja a tárnát?... Vagy úgy, nyilván egyáltalán nem ismeri a *Germinal*-t. Zola egyik regénye. Remek könyv. Azt is el kell olvasnia. Hm, hát igen: azt, hogy mi a valódi forradalmi bátorság, megmutatták a kommünárok meg Louise Michel és a Bismarck-féle szocialistaellenes törvény idején a német elvtársak meg az oroszok, ezerkilencszázötben. — Josef elhallgatott, mivel észrevette, hogy Adrienne nem képes követni.

A lány kissé bűntudatosan nevetett:

— Bizonyára szörnyen ostobának tart, de minderről most hallok először.

— Nem baj. Hamar megismerkedik mindennel. Akkor hát a közeli viszontlátásra! Most már valóban igyekeznem kell, hogy ágyba kerüljek. — Úgy megszorította Adrienne kezét, hogy annak sajogtak tőle az ujjai, de közben valami boldogító érzés fogta el.

— Viszontlátásra! — kiáltott a fiú után. — Akkor várom az értesítését.

Josef megtorpant, visszaszaladt.

— Nem is tudom a nevét, és azt se, hol lakik!

— Akkor persze várhattam volna a meghívásra!

— Sebaj. Azért ismét találkoztunk volna. Ezzel már tisztába jöttem beszélgetésünk közben.

— Igazán? — Adrienne-nek erőfeszítésébe került, hogy meg ne lássék rajta, büszkeséggel töltik el Josef szavai. — De úgy gondolom, jobb, ha nem kell sokáig keresgélnünk egymást. A nevem Adrienne Reither.

Josef meghökkent:

— Reither? Furcsa!

— Mi ebben a furcsa?

— Semmi. Csupán az én főnökeimet, a *Napi Híradó* két tulajdonosát szintén így hívják.

Most Adrienne-en volt a csodálkozás sora.

— Hogyan? Maga a mi nyomdánkban dolgozik? Alex Reither ugyanis a nagyapám. — Észrevette, hogy Josef arca elkomorul erre a közlésre. A lányt ez szíven ütötte. Ha Josef *ilyen*, ha nem hajlandó vele semmilyen kapcsolatot fenntartani, mivel kenyéradó gazdáinak unokája, akkor ő is lemondhat erről az ismeretségről.

Josef azonban rájött, mi játszódik le Adrienne-ben.

— Most nyilván azt hiszi, hogy félek magától. Vagy hogy már nem bízom magában. Szó sincs róla. Csak kissé meglepődtem. Végtére is nem mindennap fordul elő, hogy az ember a főnöke családjából agitál valakit a szocialista ifjak csoportja számára. De hogy akar-e hozzánk csatlakozni vagy nem, teljesen a maga dolga, kisasszony. Egyedül csak a maga dolga. — Nevetett. — Akkor hát? Viszontlátásra?

Adrienne-nek előbb le kellett nyelnie az izgalomtól a torkában támadt kövér gombócot. Aztán bólintott:

— Persze. A csoport estéjén. — Szavait egykedvűnek szánta, de az ajkai remegtek, és a szíve is remegett.

TIZENKETTEDIK FEJEZET

— Nem, Irene, ezt nem mondhatod komolyan! Nem, nem engedlek el. Velem kell maradnod! Kell, hallod? Egyszerűen megfoglak, és nem engedlek el. — Alexander csak az imént kapta fel Irene kalapdobozát és úti táskáját, hogy kivigye a szobából, de most hirtelen letette mindkettőt. Akár egy harcra felkészült őrszem, lecövekelte magát az ajtó előtt, és elzárta a kijáratot szerelmese elől. A válás fájdalmával járó dermedtség, mely kábulttá tette, és megfosztotta akaratától, egyszeribe lemúlt róla. Heves mozdulattal ráfordította a kulcsot, és levette. — Nem, nem engedlek el, Irene! Nem mondok le rólad. — Eddig is felindultan beszélt, de valamennyire még uralkodott magán, most azonban fékevesztetten kitört: — Irene, miért akarsz visszatérni ahhoz

a férfihoz, akit nem szeretsz? Nem magad mondtad-e, hogy vele nem élet az élet, és hogy még soha nem voltál annyira boldog, mint tegnap este? Igen, ezt ismételgetted tízszer, százszor, és most mégis... Nem értelek, Irene. Miért akarod tönkretenni a magad életét és az enyémet?... Vagy... vagy rajta és rajtam kívül van még egy férfi az életedben? Á, persze, ez az! És én, szamár, azt hittem...

Irene, ahogy hallgatta ezt a kitörést, először döbbenten, szótlanul hátrált. Most is zavart volt még, de próbálta megnyugtatni a férfit:

— De drágám, kedvesem!

— Ne nevezz kedvesednek! — A férfiban fortyogott a féltékenység; röstellte, harcolt ellene, mégis úrrá lett rajta. — Ha valóban a kedvesed volnék, nem akarnál elhagyni. Nem, nem, nem is tudnál elmenni. De látom már, számodra az egész játék volt csupán, időtöltés, kacérkodás... — Riadtan elhallgatott, kezének hátával végigsimított a homlokán, tétován lépett egyet Irene felé, mert az elfordult és roskadt vállal állt ott, fejét a falnak támasztva. — Bocsáss meg, drágám, én... mi ütött belém? Őrült vagyok. Hallod? Amit az imént mondtam, zagyvaság csupán. Eszemet vette a gondolat, hogy többé nem láthatlak. — Átfogta az asszonyt, óvatosan, szinte félve. — Mondd, hogy mindez rossz álom volt csupán. Mondd, hogy velem maradsz. Mondd, Irene!

Az asszony megcsókolta, szelíden kibontakozott az öleléséből, de még egyre fogta Alexander kezét.

— Nem tehetem, Alexander, drágám, nem tehetem. Nincs senki harmadik. Valóban nincs. A férjemet pedig nem szeretem, hidd el! De vissza kell térnem hozzá. Ezt nem értheted meg, de így van: vissza kell mennem. Az anyja miatt. Nála nevelkedtem. Mindig nagyon jó volt hozzám. Nagyon jó. Kurt az egyetlen fia. Csügg rajta. És meggyőződése, hogy a fia rosszul végzi, ha nem vigyázok rá. Ezért is ígértem meg neki, hogy visszatérek hozzá. Sosem bocsátanám meg magamnak, ha valami érné amiatt, hogy a fia ebek harmincadjára került, mivel nem maradtam mellette, hogy ügyeljek rá... Ah, meg tudod ezt érteni?

— Nem egészen, szívem. Tiszt a férjed?... Igen? Különös, ez volt az első gondolatom. De mondd, nem segíthetek? Ha csupán

arról... érts meg, sosem hozakodnék elő ilyen javaslattal, ha nem kellene feltételeznem... úgy értem, ha csupán pénzről volna szó?...

— Nem, nem csupán pénzről. Ó, Alexander, kérlek, ne faggass... Nem, soha többé nem tudnék szabadon lélegzeni vagy örülni, ha szemrehányást kellene tennem magamnak, mert... nem, nem, nem, nem segíthetsz, drágám. Vissza kell térnem hozzá. Tehát... ó, Alexander, magad is mondtad, hogy többé hallani sem akarsz tragikus kapcsolatokról. Szép volt tegnap. Nem elég-e ennyi? Nézd, adok neked valami emléket! — Elengedte a férfi kezét, kézitáskájában kotorászott, majd elővett egy vékony arany láncocskát, kék kőből csiszolt, szív alakú fityegővel. — Ez volt az első ékszerem. Éppen ezért különösen kedves számomra. Emiatt, de a színe miatt is. Ultramarin... tengeren túli kék... nem csodálatos név? Ezentúl ez lesz a *mi* színünk! Bárhol meglátjuk, arra gondolunk: üdvözlet ez, mely a másiktól érkezett. Jó?... Ó, Alexander, drágám, ne nézz ilyen szomorúan, hiszen nekem sem könnyű.

TIZENHARMADIK FEJEZET

Tizenegyre járt. A nap már elég magasra hágott a bécsi Fogadalmi templom fölé; bearanyozta a grafitszürke és okkersárga homlokzatokat a Schwarzspanier utcában, ahonnan, a régi, előkelő polgárházak sorából, a Seelmeyer palota tulajdonképpen a második emeleten húzódó, korszerűsített ablaksorával rítt ki.

A szokatlanul széles tolóablakok Seelmeyerné hálószobájához és öltözőjéhez tartoztak; belül a sok üveg és króm felülettől csillogó, úgynevezett laboratórium stílusú berendezés arról árulkodott, hogy a ház asszonya a legújabb divathóbortnak hódol.

Seraphine Seelmeyer asszony ötven év körüli, sötétbarnára púderozott, törékeny alkatú nő volt, apró rebbenésekkel mozgott, és ezzel — ha hozzászámítjuk hegyes orrát és apródfrizurásra nyírt, kékesfekete haját — egzotikus madárra emlékeztetett. Most már túl volt a reggeli fürdőn meg a tornán, és újból kényelembe helyezkedett az ágyban, hogy elfogyassza reggelijét.

Lelkesedés nélkül, egyszer-egyszer elrágcsált egy morzsányit a Graham kenyérből készült pirítósból, és keserű feketekávét kortyintott hozzá (szörnyű íze volt, de hát, uramisten, mit meg nem tesz az ember azért, hogy megőrizze légies karcsúságát), közben pedig telefonon élénken csevegett egy bizonyos Rankenstein grófnéval, aki szintén tagja volt az újonnan megalakított Osztrák Légiflotta Egyesület hölgybizottságának.

— De kedvesem, drágám — csicseregte Seelmeyerné vékony madárhangján —, igazán kár fájlalnia, hogy tegnap este nem tudott eljönni... Őszintén szólva: teljesen *all right** volt... Hogyan? De drágám, hová gondol?... Nem, nem. Csak ez a Reither úr Prágából, akivel az Egyesület ügyében beszélni óhajtott... Bizony, és ráadásul le sem mondta. Erre már nincs is szavam... És Goldstücker professzort is meghívtam... Goldstückert, a teozófust, aki szintén egy prágai ügy miatt... Nem, most már némileg védelmembe kell vennem Reither urat: egyébként egyáltalán nem provinciális, sőt, de a férjem barátainál már sosem lehet tudni... Átnevelni? Erről rég lemondtam. Egyébként, *entre nous*,* számomra egy közönségesen boldog házasság egyszerűen elviselhetetlen volna... Nem, szerintem a válás is közönséges, hiszen bárki megteheti... Hogyan jut ilyen gondolatra, kedvesem? Ez teljesen objektív kapcsolat: Kasprowicz kapitány tüneményes művésze a repülésnek, ezt maga is tudja, és nézetem szerint ilyen esetben segítőn közbe kell lépni... Szó sincs róla! Én *good sport** vagyok, amint az angolok mondják, és magától, drágám, végképp semmit nem veszek zokon... Hogyan, már olyan későre jár?... Igen, lunch előtt még dolgom van a városban... Nem, ennek semmi köze a repdeséshez... A szecesszióba... Átfutom a Turnowsky vernisszázsára szóló meghívások jegyzékét... Magának nem tetszenek Turnowsky temperái? Nekem sem. De ennél a kubistánál tetszésről vagy nem tetszésről egyáltalán nem lehet... Hogyan?... Nem, egyszerűen olyan, mint egy lelki masszázs... Hogyne, hogyne, még felhívom... Úgy vélem, éppen jön Monsieur Seelmeyer... Nem, lent, hallom a kocsiját... Akkor viszontlátásra délután... Köszönöm, köszönöm, viszontlátásra, drágám!

Seelmeyerné az utolsó szavaknál kibújt az ágyból, és az ablakhoz

lépett. Nem tévedett. A ház előtt ott állt a két fakó vonta elegáns kupé, ahonnan éppen most szállt ki egy testes úr. Mosolyogva pillantott fel az ablakra, és közben megemelte szürke derby-kalapját, majd egy mozdulattal jelezte, hogy máris felmegy Seraphine asszonyhoz.

Öt perc múlva be is lépett. Az asszony közben az öltözőszobába ment, hogy befejezze az öltözködést, ezért a házaspár a félig nyitott ajtón át köszöntötte egymást, és párbeszédük is így zajlott le.

— Szívecském, nem halaszthatnánk máskorra, hogy ízekre szedjük a grófnét? — vélekedett Seelmeyer szelíd álnoksággal, amikor Seraphine asszony nagy részletességgel taglalni kezdte véleményét az imént folytatott telefonbeszélgetésről. — Ugyanis a tőzsdére készülök, és még a záró árfolyamjegyzések előtt szeretnék ott lenni.

— És ki akadályoz meg ebben, ha szabad kérdeznem? — vágott vissza Seraphine asszony. — Én biztosan nem. Egyáltalán minek jöttél fel?

— Hogy elmondjak néhány újságot, ami talán érdekel.

— Micsoda figyelem! De gondolom, valami egyéb, nem egészen önzetlen cél is vezetett, nemde?

— Te látnoki képességekkel megáldott angyal, te! Úgy van: mellesleg szerettem volna közölni veled, hogy ma estére vendégünk lesz Alexander.

— Ne mondd! Egyszóval mégis megérkezett a te Alexanderod! És talán azt is tudod, miért maradt távol tegnap, jóllehet egy szóval sem mentette ki magát?

— Ezzel, sajnos, nem szolgálhatok. Táviratában mindössze az áll, hogy bocsánatáért esedezik, és hogy ma este, szívében bűnbánattal és töredelemmel, megjelenik vacsorára.

— Á, ez aztán kedves! *What a nerve*,* mondanák az angolok. És hol csavargott tegnap? Mert most már bizonyos, hogy nem zuhant ki a vonatból. Biztosan belebotlott egy nőbe, aki kivetette rá a hálóját...

— De Seraphine...

— Nono, nekem nem kell bemutatnod a barátodat!

— Hm, elismerem, van valami a táviratában, ami magamnak sem egészen tetszik. Ugyanis a Nyugati pályaudvaron adta fel, márpedig

Prágából az ember az északi vasúttal érkezik. Ebben az ellentmondásban van valami pikantéria... De rémülten látom, hogy nagyon elidőztem nálad. Hamarosan kinn lesznek a záró árfolyamok... *Adieu, mon amour**... Ejnye, majdnem elfeledtem, milyen híreket hoztam a számodra.

— Látod, milyen vagy!

— Én? Hogyhogy? Istenem, valóban lekésem a záró jegyzéseket.

— Csak magadra vess, drágám. Már rég leadhattad volna a híreidet. Egyébként remélem, hogy Kasprowicz kapitány új repülőgépének építési hiteléről van szó.

— Sajnálom, de ez egy másik deficites ügylet. A fiad szerencsésen megérkezett New Yorkba. Ennyi az egész. Sajnos, amerikai tartózkodásának már az első napját arra használta, hogy New York-i képviselőnknél, Morrison és Társánál, a havi ellátmányánál kétszerte nagyobb összegű kölcsönt vegyen fel... Úgy látom, az öröklés tana ez esetben valóságos diadalt ül... De egy szót se szóltam. Kézcsókom! Az esti viszontlátásra, mon amour!

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

A válás bénító fájdalmától Alexandert ismét elhagyta minden akaratereje, és valami holdkóros kábulat szállta meg.

Szinte álomban tette meg az utat Irenével a városba, a Nyugati pályaudvarra. Még ott volt Irene oldalán, de a puszta ténytől, hogy vonathoz mennek, ami elviszi szerelmesét, mintha máris sok mérföld választotta volna el tőle.

Szinte álomban hallotta Irene búcsúszavait: „Isten veled, Alexander, drágám!", nézte, amint tovatűnik a vonat és szertefoszlik a nyomában gomolygó utolsó füstfelhő is.

Szinte álomban ment be a pályaudvar postahivatalába, hogy táviratozzon Seelmeyernek. Határtalan erőfeszítésébe került, mire megfogalmazta a semmitmondó, vidám szöveget. Fejét a tenyerébe támasztva, teljesen kimerülten könyökölt az egyik írópultra. Mellette, a poste restante küldemények ablakánál, valaki „Operabál 1913"

jeligére érkezett levelek után érdeklődött. Nyersen erélyes férfihang volt. Mintha már hallotta volna valahol — de hol?

Amikor egy idő múlva felegyenesedett, látta, amint a szomszédos ablaktól éppen távozik egy magas termetű, széles vállú férfi, elegáns télikabátban, cilinderben, kezében pedig egy lila borítékot tart. Az idegen időnként furcsán kaszált a bal lábszárával — ez valahogy megmaradt Alexander emlékezetében.

A pályaudvar oldalsó kijárata előtt váratlanul ismét megpillantotta a cilinderes urat, de most már egy feltűnő művészöltözéket viselő, lányosan törékeny fiatalember társaságában. Nagy gesztikulálás közepette járkáltak fel s alá, végül megálltak, Alexandertől néhány lépésnyi távolságra. Az úr feltépte a lila borítékot, kivett belőle néhány bankjegyet és átnyújtotta a fiatalembernek. Az hanyagul zsebrevágta, majd üzletszerű mosoly kíséretében kezet nyújtott. Alexander hallotta, amint ezt mondja: „Nem, ma nem lehet. És holnap este szintén nem érek rá. Esetleg üzenek még. Szervusz!" Kacéran megemelte művészkalapját, és már ment is, csípőjét ringatva. A cilinderes úr szinte bűvölten bámult utána. A két vállát mintha már csak a télikabátja tartotta volna; egész testtartása elárulta, hogy magába roskadt, elárvult. A bal lába ismét olyan kaszáló mozdulatot írt le. Hol is látta ezt a férfit? De az idegen ekkor már egy fiákerhoz lépett, és beszállt.

Alexander egy ideig tétovázott, majd átkelt a pályaudvar előtti, gyéren forgalmas téren, és belépett a Svájci Kertbe. A leheletnyit már zsendülő ágyások és bokrok között gyerekkocsit tologató lányok sétáltak. Nyugdíjas öregek seregélyeket etettek. Egy szerelmespár jött arra, szorosan összesimulva; a nő turbékolva nevetett. Alexanderra úgy szakadt rá az elhagyatottság érzése, ahogy a hidegrázás fogja el az embert. Sietve távozott a parkból, és az egyik új taxiállomás felé tartott.

— A kahlenbergi erdei fogadóhoz! — szólt oda sietve a sofőrnek, mint aki attól tart, hogy közben elfogja a tétovázás. „Csupán azért megyek, hogy egy kis friss levegőt szippantsak — így mentegetőzött önmaga előtt —, elvégre is estig valamivel agyon kell ütnöm az időt." Érezte is, hogy nem őszinte, és hogy az arcába szökik a vér, de egy nevetéssel igyekezett túltenni magát az egészen. „Esküszöm, úgy viselkedem, mint egy kergén szerelmes diák. De mit számít?"

Mindkét oldalon hirtelen véget értek a házsorok. A város peremén jártak. Házhelyek, meddőhányások terpeszkedtek szegényes kertek és nadrágszíj szántók között. A hó piszkos kupacokban állt az út mentén. Egy nagy tócsa tükrén csillogó olajfolt úszott, mint vízbe fúlt szivárvány. Alexander előtt hirtelen megjelent az erdei fogadó alkóvos szobája. Mindent elborító hullámként zúdult rá a szomorúság, mely ott lakozik mindenütt, ahol az ember nemrég még kettesben boldog volt, és ahová most egyedül tér vissza.

Sietve kiszólt a sofőrnek:

— Álljon meg!

A sofőr megállította a kocsit, és a válla fölött bizalmatlanul, bosszúsan pillantott hátra. Alexander ismét érezte, hogy ég az arca. Elővette noteszát, lapozgatott benne, és végül, újabb úti célként, megadta a Lichtenstein galériát.

Sokáig nézegette a képeket, de látni nem látta őket. Utána elüldögélt egy kávéházban, étvágytalanul eszegetett egy sonkás szendvicset, valamit ivott rá, átlapozott egy halom újságot; szűk utcákon bandukolt, elálldogált egy-egy kapu előtt, ahol kis gyerekek körben állva játszottak, kétszer is visszatért egy szűcsműhely kirakatához, ahol a zöldre festett fagyapotból terített mezőn néhány kitömött hörcsög üldögélt, szolgáló testtartásban. Az állatok vaksi üvegszeméből ugyanaz a fakó boldogtalanság áradt, mint ami őt is eltöltötte. Végre nagy keservesen megvált ettől a látványtól. Kezdett leszállni az este. Az ablaksorok tompán csillogtak, mint a megfakult ón. A házakból készülő vacsora szaga áradt. Alexander megállított egy kocsit, elvitette magát a Kärtnerstrasséra, egy nagy virágüzlethez. Betért, hogy egy tucat krizantémot vegyen Seelmeyernének.

— Van ebből egy különlegességünk — javasolta a kiszolgáló kisasszony. — Párizsi újdonság: *bleu d'outremer.** Azonos színű selyemszalaggal átkötve tündéri csokor. Elkészítsem?

Bleu d'outremer... Ultramarin... Alexander mellkasát mintha abroncs szorította volna.

A kisasszony úgy vélte, rájött, miért tétovázik, ezért buzgón erősködött:

— Uram, nem lesz sem különcködő, sem furcsa. Ilyen párizsi csokrot már egy sereg megállapodott hölgynek és úrnak adtunk el.

Az abroncs engedett. Alexander szívéről elmúlt a nyomás. Elmosolyodott.

— Nos, ha így van, akkor csomagoljon be nekem egy ilyen megállapodott embernek való csokrot!

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

— Nos, Alexander, hát itt vagy végre! — Seelmeyer olyan fürgén sietett barátja elé, amit testessége miatt senki ki nem nézett volna belőle, és üdvözlésül, régi szokása szerint, jót csípett a karjába. — Mutasd magad! Hogy festesz? Kissé megviseltnek látszol. No, persze, most is a régi nőbarát vagy, egyszóval nem csoda... Seraphine — fordult a feleségéhez, aki bonyolult pózban kuporgott egy kis Chippendale pamlagon. — Kapsz egy nyaláb krizantémot, ami pontosan illik ibolyaszín szemedhez. Persze, megint valami egészen extravagáns dolog!

— Extravagáns? Á, dehogy! — tiltakozott Alexander. Kezet csókolt Seraphine asszonynak, és abban az igyekezetében, hogy vidámnak és szellemesnek lássék, mondott neki néhány bókot, de közben nem bírt szabadulni attól az érzésétől, hogy a vidámság, rosszul szabott ruhaként, csak úgy líg-lóg rajta. De azért tovább játszotta a megkezdett szerepet. — Extravagáns? A virágüzletben a kisasszony biztosított róla, hogy a legmegállapodottabb hölgyek és urak választják a kék krizantémot. És engem minden további nélkül ebbe a kategóriába sorolt.

— Nocsak, nocsak, maga és a megállapodottság, maga szoknyavadász! — csicseregte Seelmeyerné. Kuporgó testhelyzetéből felállt és apródfrizurájába tűzött egy szál krizantémot. Majd az aperitifekkel megrakott asztalkához tipegett. — Ürmöst vagy valami komolyabbat? — Kuncogva töltött.

Alexander ivott a házaspár egészségére.

— A szoknyavadász kifejezés ellen egyébként tiltakoznom kell —

jegyezte meg később. — A szoknyavadásznak tartozéka a cinizmus. Én pedig a cinikus ember szöges ellentéte vagyok. A Don Quijoték családjába tartozom.

— Egészségedre! — Seelmeyer egy fél kortyintásnál elemelte szájától a poharat, és ravaszkásan ráhunyorított; egy gunyoros pillantás halvány jelzése volt ez, semmi több. — Igen, a nemes spanyollal fennálló rokonságodat mi is észrevettük, ugye, Seraphine? Kedves barátom, a Nyugati pályaudvaron feladott táviratodból valami romantikus kitérőre lehetett következtetni. — Seelmeyer arca, ahogy gyorsan kiürítette a poharát, úgy csillogott, mint a friss veretű érme.

— Ugyan már, Ludwig, nagyon buja a fantáziád! Egy kusza családi ügyben volt arra dolgom, ráadásul eredménytelenül jártam. Hiszen tudod, kiterjedt atyafiságom van, és mindig hozzám fordulnak, ha valami bonyodalom támad náluk...

A bankár mindkét kezét felemelte római szabású, sima, gömbölyű feje fölé:

— Mindent töredelmesen visszavonok, Alexander. — Még mondani akart valamit, de a főkomornyik hozzálépett, és egy sürgős telefonhívást jelentett.

— Louis, ne bocsátkozz túl hosszú beszélgetésbe! — szólt utána Seraphine asszony. — Hamarosan teljes lesz a létszám. Már idehallom Rankensteinné és a kapitány hangját... Istenem, ez az asszony valóban úgy hahotázik, mint egy dragonyos őrmester!... Alexander, ugye, tudja, ki Ulrike Rankenstein grófné? Annak az „őrült" Rankensteinnek az özvegye, aki boszniai dandárparancsnok korában egyszer meghívta a szerb trónörököst és kíséretét, és szerb slivovicából mind egy szálig asztal alá itta őket. A grófné jobban ért a katonai dolgokhoz, mint a megboldogult; főleg a repülés iránt érdeklődik, ami nálunk még most is mostohagyerek csupán, jóllehet a legjobb repülők közül néhányan éppen tőlünk kerülnek ki, mint például ez a Kasprowicz kapitány, akivel mindjárt megismerkedhet. Hogy egyébként milyen? *Pretty much on the boring side*,* ha éppen nem beszélhet a repülésről, de a levegőben valóságos isten... Á, már itt is vannak!

Lármásan berontott egy férfias külsejű, nagy darab nő: pelyhedző

sötét szakáll keretezte az arcát, és blúzának halcsontos gallérja csak nehezen tartotta kordában golyvás nyakát. Nyomában egy karvaly arcú, ösztövér tiszt lépdelt, ulánus egyenruhában.

„A reszelő meg a borotva" — ez volt Alexander első benyomása.

Ez még csak erősödött, amikor a kapitány, bemutatkozásnál, néma meghajlással előrebillent, majd visszapattant, Ulrike Rankenstein pedig, dörgő basszusán, máris rákezdte:

— Hát, drágám, az egész csász. és kir. hadseregben nem találkoztam még egy tiszttel, akit annyira nem érdekelnek a lovak, mint a mi kapitányunkat. Szinte hihetetlen. A lovakról szóló legjobb vicceken sem tud nevetni. És ha meggondoljuk, hogy a lovasságtól került ki! Szerintem túlzottan specializálta magát a szél meglovagolására. Haha!... Önnek mi a véleménye, Reither úr? Egyébként remélem, hogy az osztrák légiflotta iránt érzett lelkesedésünkből önre is átragad valami. Már huszonhét városban megalapítottuk egyesületünk helyi kirendeltségét; és reméljük, hogy a nagyközönség érdeklődését is felkelthetjük, különösen repülős karneválunkkal, de azért valamivel több támogatásra volna szükségünk, különösen a sajtó részéről, és főleg Csehországban. Láthatja, nyílegyenesen tartok a célom felé. Mint egy frontális támadásnál, haha!: állszíj le, kard ki, és vágta!... Á, most jut eszembe, hogy nemrégiben hallottam önről... igen, persze, Marko Gelusich beszélt önről, Reither úr. Állítólag ön egészen dühödt pacifista és liberális, talán még hajthatatlanabb, mint a mi jó Seelmeyerünk. És a tetejébe cseh- és szerb-barát, hahaha!

A grófnét most félbeszakította Seraphine asszony, aki néhányszor már megpróbált közbeszólni, de nem tudta felvenni a versenyt a Rankenstein-féle basszussal.

— Ó, kedvesem, a politikát hagyjuk ki a játékból! A politika az a téma, amit az angolok *pure nuisance*-nek* neveznek. Teljesen haszontalan és elviselhetetlen.

— Hogyan? Maga beszél így, drágám? Akinek a férje a felsőházban ellenzéki beszédeket tart, a nemzetközi pénzpiacon köt üzleteket, és egyáltalán a feje búbjáig elmerült a politikában!

— Talán éppen ez az oka az ellenszenvemnek, kedvesem. Ezen-

kívül az a tapasztalatom, hogy a politika testi és lelki értelemben egyaránt megöli a női hamvasságot.

— Haha, akkor nekem igazán nincs mitől tartanom! — harsogta a grófné, és felhorkanó nevetése a golyvájába fúlt.

„Most gálánsan tiltakoznom kellene — fordult meg Alexander fejében. — Úristen, egyáltalán nem illek ide, magamra kellett volna maradnom a mélabúmmal." De összeszedte magát, és gyorsan kimondta:

— Nincs mitől tartania? De nagyságos asszonyom!

Ulrike Rankenstein a csúnya nők kacérságával leintette:

— Ne fáradjon, Reither úr, nálam híre-hamva nincs a hamvnak, hahaha! — Még egy ürmöst kért Seelmeyernétől. — Apropos, hallották már a Jockey-klubból származó legújabb anekdotákat? Ide figyeljenek!

Ha a grófné egyszer lendületbe jött, nem lehetett félbeszakítani: csak akkor hagyta abba a lóversenyekről meg vadászatokról szóló történeteit, amikor Seelmeyer végre visszatért. Látszott a házigazdán, hogy feldúlt, és hogy a gondolatai egészen másutt járnak, de ez semmit nem csillapította Seraphine asszony bosszúságát, mivel korábban már kétszer is üzent érte.

— Tudom, szívem — mondta a bankár később, már az asztalnál —, megsértettem a rám, mint házigazdára háruló kötelességeimet, és megbocsáthatatlanul sokáig visszatartottam vendégeinket a vacsoraasztaltól. De abban reménykedem, hogy nem élnek a törvény szigorával. Mert mit tettél volna te, mit tettek volna önök, hölgyeim és uraim, olyan helyzetben, amire tulajdonképpen csak egyetlen jelzőt használhatok, azt, hogy kissé kísérteties. — A gyakorlott csevegőre annyira jellemző természetességgel most egy kis szünetet tartott az izgalom fokozása céljából, majd elmesélte, hogy egy ismeretlen férfi hívta fel és sürgetőn kérte, hogy azonnal beszélhessen vele, bár önmagáról, illetőleg az ügyéről csupán annyit mondott, hogy élet vagy halál fordul meg rajta.

Ulrike Rankenstein újra töltetett magának a burgundiból, és egy

korty után, ami megboldogult férjének is becsületére vált volna, így vélekedett:

— Hohó, úgy hangzik ez, mintha valami rémregényben olvasná az ember. Ottokar bátyám vitt ilyesmiket magával a hivatalába, amikor tartományi kormányzósági titkár volt Trebinjében. Volt például egy história, valami ismeretlen férfiról, aki bejelentette magát valahol. A fiáker meg is érkezett a titokzatos vendéggel, de ahogy kinyitották az ajtaját, egy halott ült benn: agyonlőtték. Talán tizenöt éves lehettem, amikor ezt olvasgattam titokban a pincében, és nagy izgalmamban az uborkás hordóba ejtettem a könyvet. — Hatalmasan harsogott dragonyos őrmesteri nevetése, és körbepillantott, ki tart vele, de senki sem nevetett.

A kapitány eddig egyetlen szóval sem járult hozzá a társalgáshoz, de most egyszeribe érdeklődve hajolt az asztal fölé, és megkérdezte:

— Tiszt volt?

— Bocsánat: kicsoda?

— Az úr a fiákerben.

— Nem. — Ulrike Rankenstein akkora koppanással tette le a poharát, hogy a bor kiloccsant. — Hogyan jut eszébe ilyesmi?

— Hát, csak úgy gondoltam... Az utóbbi időben seregestül fordult elő olyan sajnálatos eset, hogy tiszttársaim zsarolók markába kerültek.

— De hiszen szó sem volt ott zsarolásról, kapitány úr. És különben is egy rémregényről beszéltem.

— Á, értem.

Hallgatás borult rájuk, aminek valami baljós mellékíze volt. Alexandernak hirtelen eszébe jutottak Irene komor szavai a férjéről. Erre gondolt, és különös módon arra a cilinderes úrra, ott, a pályaudvar postahivatala előtt. Furcsa: mi köze a kettőnek egymáshoz? Alexander próbált rendet teremteni a gondolataiban, de felrettent Seraphine asszony felcsattanó hangjára — ugyanis arról panaszkodott, hogy az egész asztaltársaság nyilván „kissé megkótyagosodott".

— És ez kizárólag a te hibád, Louis — fordult a férjéhez.

— Az enyém? De szívecském, miért éppen én volnék hibás?

— Hát, te idézted elő azt a szédelgős hangulatot, te meséltél arról

az ismeretlen telefonálóról. — Elnevette magát, és jelbeszéddel nógatta Seelmeyert, segítsen ismét elindítani a társalgást. — Egyébként hogyan végződött a beszélgetésetek? Sose vagy rá képes, hogy végig elmondj valamit! Tulajdonképpen mit feleltél neki esztelen kérésére?

— Eloszor megpróbáltam rábírni, hogy fedje fel a kilétét.

— Erre persze nem volt hajlandó.

— Természetesen nem.

— No és aztán? Letetted a kagylot? Vagy. . Louis, csak nem? ..

— De igen. Ilyen esetben igazán nem lehet nemet mondani. Ezenkívul valóban izgat, mi a megfejtes.

— Louis! *For God's sake!** Erre már nincs szavam. És mikorra várod a .. a látogatódat?

A bankár a nagy állo órára pillantott.

— Most tizenegy óra húsz perc. Tíz percen belul itt kellene lennie. Pontosan fél tizenegyre igérkezett. A hátsó kapunál fog csengetni, ket rovidet, egy hosszút. Antonnak már szóltam, hogy nyomban bocsássa be és kísérje a konyvtárszobába.

— Ezt nevezem precízios technikával vegyult rémtörténetnek, hahaha! — harsogta a grofne — Akár egy aknát helyeztek volna el.

Egy ideig mindnyájan izgatottan beszélgettek, keresztul-kasul, nevetgeltek, majd egyszerre éppolyan hirtelen elnémultak, ahogy a hangoskodást kezdték. Ismet valami baljós mellékíz érzett a hallgatáson; áthatolhatatlan, nyomasztó csend lett. Az óra rekedten tiktakolt. A nagymutato ekkor állt a hatoson. Bármi történhetett. De nem történt semmi.

Alexandert vegyes érzés szallta meg: megkonnyebbult, de feszengett is. Egyre motoszkált benne a vágy, hogy felkel és távozik — egyedul akart maradni. „Micsoda nevetséges helyzet — gondolta. — Az ég a tudója, hogy az ember némelykor a legjobb barátait is nehezen viseli el." Seelmeyer is hogyan birja ki az eletet ezzel a Seraphinével? Ámbár nem él-e jomaga is egy valoságos családi dzsungelban, Karolinéval meg Ranklival? Valamikoi talán Irene is ilyen lesz, mint Seelmeyerné? Nem, ez mero orultség!

A nagymutato most már a nyolcast is elhagyta. A szomszéd szobában megszólalt a telefon. Hallatszott, hogy a fokomoinyik a készülék-

hez megy és megszólal: „Halló? Itt a Seelmeyer palota." A bankár hátratolta a székét, és vastag havanna-szivarjáról lecirógatta a hamut.

A főkomornyik megjelent az ajtóban:

— Téves kapcsolás volt, kérem.

Újra megindult a beszélgetés, keresztül-kasul. Szó esett a telefon hibáiról, technikai csodákról, babonákról, be nem vált sejtelmekről. Majd elhallgattak, füleltek. Semmi. Ekkor Ulrike Rankenstein mentette meg a helyzetet anekdotáival, melyekből szemlátomást kifogyhatatlan készlettel rendelkezett. Fél egykor jelt adott a távozásra.

— Most már úgysem történik semmi. Döglött volt a maga aknája, kedves Seelmeyer.

Alexander felrezzent. Az Irenére való fájó emlékezés felhőként borult rá, de most ismét sodortatta magát a többiekkel. Mint a holdbéli ember, most döbbent rá, hol is van. Zavartan figyelte, hogyan köti fel kardját a kapitány, majd ahogy elindul, a bal lábaszárát kilendítve, hogyan igyekszik megakadályozni, hogy a kard a lába közé ne gabalyodjon... Nocsak, ezt a mozdulatot ismételgette a cilinderes úr is. Persze. Tiszt volt az, de civilben! Semmi kétség. Ezért is jutott az előbb eszébe, amikor Irenének a férjéről mondott szavain töprengett... Ó, miért is nem tartotta vissza Irenét?

Seelmeyer belecsípett a karjába.

— Hé, Alexander, mi van veled? Még most is bűvöletben tart a mi meg nem jelent kísértetünk?

— Igen... illetőleg nem... azaz... — Alexander végigsimított az arcán, mintha átsuhanó zavart mosolyát akarná leplezni. — Mondd, Ludwig, hány évesnek kell lennünk ahhoz, hogy végleg abbahagyjuk a Kék Virágért folytatott hajszát?

TIZENHATODIK FEJEZET

Létezik egy fajta mérgezettség, amit a búskomorság idéz elő; édes, andalító ködös állapottal kezdődik, és lassanként fakó ernyedtségbe, tompa kábulatba megy át.

Alexander már mélyen benne járt ebben a második, bénító szakasz-

ban, ezért bécsi tartózkodása sem szerzett számára örömet. De ahhoz sem volt ereje, hogy nagy hirtelen véget vessen neki. Mert aki egyszer átadta magát a búskomorság bódulatának, annak számára nincs nehezebb, mint hogy bármi változtatásra elszánja magát.

— Tudom, ez alkalommal nyűgös vendég vagyok — jegyezte meg Seelmeyernek —, és mentségemre tulajdonképpen csak annyit mondhatok, hogy önmagamnak legalább annyira terhemre vagyok, mint neked... De igen, az idegeidre megyek, barátom, látom rajtad, hiába is tiltakozol udvariasságból... És persze meg kellene magyaráznom, miért vagyok ilyen kiállhatatlan. De e pillanatban nem tehetem. Valóban képtelen vagyok rá. Így hát, higgy a szavamnak, mert biztosíthatlak, hogy még nem vagyok menthetetlenül bárgyú vagy szenilis, csak átmenetileg nem vagyok a régi bőrömben, mintha tótágast állna velem a világ. Néha megesik velem ilyesmi. Igen, igen. Eltart egy ideig, azután elmúlik, ne aggódj... De talán az volna a legjobb, ha egyszerűen kihajítanál.

— Ohó, az volna csak a célirányos cselekedet! — kiáltott fel a bankár, és tiltakozva tartotta fel a két tenyerét, ujjait széttárta, mint aki szemverés ellen védekezik. — Mi nem jut eszedbe? Természetesen maradsz, és olyan bőszülten vagy mogorván viselkedsz, ahogy kedved tartja, érted?... Nem, semmi ellenvetés! — jelentette ki nekihevülten. — Vagy vége a barátságnak.

— Nos, számomra rendben van, csak nem akartam, hogy ne figyelmeztesselek előre...

— Kedves Alexander — szakította félbe szapora szóval Seelmeyer —, aki érti a módját, hogyan éljen együtt húsz esztendeje olyan asszonnyal, mint Seraphine, arról minden további nélkül feltehető, hogy Alexander Reither úrral is ki tud jönni, s ebből a szempontból közömbös, hogy az illető úr normális állapotban van-e, vagy tótágast áll vele a világ. No? *Get my point?** ... amint Seraphine szokta mondani.

Ez a beszélgetés Alexander érkezését követő harmadik vagy negyedik napon, késő délután zajlott le, amikor a két barát, ősrégi szokásukhoz híven, ott sakkozott a Hofburgtól nem messze, egy kis kávéházban, ahol már egyetemista korukban törzsvendégek voltak.

Alexander, régi szokásával szöges ellentétben, kezdettől fogva a puszta védekezésre szorítkozott, most pedig, lemondó kézmozdulattal, félresöpörte a figurákat:

— Feladom, Ludwig.

— Hogyhogy? És a revans játszma?

— Nem, ma nem. Teljesen kontár módra játszom. De ha annyira fontos számodra...

— Hagyd csak. Sőt, inkább kapóra jön nekem. Még be kell kukkantanom az irodámba. Elkísérhetsz. Utána pedig megvacsorázunk teljes nyugalomban és kedélyesen. Seraphine valami jótékony célú hangversenyen van, amit elszegényedett nemesi lányok kiházasítására rendeztek. Ergo, elmehetünk egy hamisítatlan, jó kis bejzlibe, a Kutyakaparóba, hacsak nem valami rafinált dologra vágysz, mert akkor mehetünk a Bristolba vagy a Meissl és Schadnhoz, ahogy uraságod óhajtja. No, a vacsorát követően pedig... — Seelmeyer mélyet lélegzett, és roppant eleven, kerek, fekete szemével ravaszkásan pislantott egyet pirosló orcáinak zsírpárnája felett. — Vacsora utánra külön meglepetést tartogatok számodra.

— Alexander, találd ki, hová megyünk? — kérdezte Seelmeyer, amikor később, este, a város peremén fiákerük befordult egy hosszú utca gázlámpák ezüstös fényével átszőtt sötétjébe. — Ámbár életedben ki nem találod: Staudingerhez megyünk! — Alexander csodálkozása láttán elégedetten dörzsölgette a kezét. — Igen, Staudingerhez. Mint valamikor, májusban.

Ifjú korukban, karácsony és hamvazószerda között, hetenként legalább egyszer megfordultak Staudingernél, Hernalsban: ott zajlott le a kéményseprők, a postások minden kosztümös mulatsága, ott rendezték a kuglizók különböző egyesületi táncmulatságait, a füzértáncokat meg a farsangi koszorúcskákat, a fiákerosok és a korhelyek bálját és más effajta népi szórakozásokat. És mindketten Staudingernél estek először halálos szerelembe Hedi Wimperger, a vörös loknis próbakisasszony iránt: a lányt az orruk elől vitte oltárhoz egy államvasúti tiszt, akinek csupán nyolc ujja, de teljes nyugdíj-jogosultsága volt (ez leendő özvegyére is kiterjedt).

— Az esküvője előtt, az utolsó pillanatban, meg akartuk szoktetni, emlékszel, Ludwig?

— De még mennyire! Alexander! Te főzted ki a tervet, és nekem kellett előteremtenem a szükséges eszközöket, de nem tudtunk megegyezni, hogy utána kié legyen a Hedi.

— Nem tudod véletlenül, mi lett a sorsa?

— Hm, egyszer viszontláttam, úgy öt éve, amikor valahol Dél-Tirolban, menetrenddel ellentétben, megállt a gyorsvonat, és csak álldogált. Alig ismertem meg a Hedit, annyira elhájasodott, és lompos volt. Nem akartam hinni a szememnek... de persze, hm, magam sem fiatalodtam, erről mindig megfeledkezem. Ennek ellenére rá sem tudtam nézni. Ellenben van egy kislánya: egy cukorfalat. Pontosan az az édes lányka, mint a Hedi volt valamikor. És micsoda hangja van. Igazi kis pacsirta! Mintha a nagy Renaid-t hallottam volna újra, amikor elénekelte nekem: *Zur blonden Resi sagt der Drechsler-franz*... Ohó, úgy látom... Igen: megérkeztünk!

A csillárban a villanykorték és a lampionok nagyobb fénnyel világítottak, mint akkor, régen, a petróleumlámpák meg a gyertyák; a zenekar néhány új keringőt játszott; a férfiak szakálla kisebb volt, a nők szoknyája rovidebb, de lényegében mintha minden olyan lett volna, mint jó harminc esztendeje.

Rezesbanda csinnadrattája, kacagás, lárma, tülekedés és az a sajátos nehéz levegő toltotte meg a nagy tánctermet és a galériát, ami veríték, sör, bor, dohány, kolbász, farsangi fánk és krajcáros kolnivíz szagának egyvelege.

A kolbászárusokat, pereceseket, pincéreket, jósnőket és lottóárusokat nem zavarta a lárma meg a kavargás: ki-ki ment a maga dolgára. Egy mókamester tésztából gyúrt, bogár forma csipeteket dobált a némi maradékot tartalmazó soros kriglikbe, majd általános üdvrivalgás kozepette kiitta. A táncoló párok fáradhatatlanul porogtek, forogtak: kemény karok, nekivorosodott, fénylo arcok, csutakolt hajzatok, kifent bajuszok, mosónő jelmezek, cigányálarcok, alpesi oltozékek, unneplők és a csász. és kir. hadsereg minden fegyvernemét képviselő egyenruhák kavarogtak.

— No, ízlett? — kérdezte Seelmeyer, és odahajolt a Carmennek öltözött lányhoz, aki fent, a galérián, egy asztalnál ült Alexanderral és vele. Később járt, a teremben észrevehetően egyre ritkult a kavargás, a konyhából már csak szafaládét szolgáltak ki ecettel és olajjal vagy káposztás kockát, de ha a pisze orrú Carmennek hinni lehetett, neki éppen a káposztás kocka volt a kedvenc étele, és két púpozott tányérral már el is fogyasztott belőle.

— Még egy adagot, nyuszikám?

— Jesszusom, dehogy!

— Talán valami édességet?

— Nem, köszönöm, valóban semmit se kérek. — Most már irodalmi németséggel beszélt: ajkait csücsörítette hozzá — mókásan nézett ki, mintha valami ínyenc, de forró falatra fújna. — Valóban semmit.

Egyébként is csak tévedés folytán ismerkedtünk meg. — A hölgyválasznál Seelmeyert állítólag a főnöke öccsének nézte, s annak tartozott egy keringővel. — Tovább kellett volna keresgélnem — panaszolta bűntudatosan —, most már elment, és holnap biztosan beárul a bátyjánál. — Sóhajtott. Ez a bizonyos báty, a lány főnöke, azt a raktárt vezette, ahol jómaga segédkönyvelőként dolgozott; egyébként is „kirúgott rá", mert a lány mindig elhúzódott, valahányszor a férfi a raktárkönyv tételeinek ellenőrzése céljából szorosan mellételepedett. — Csak ne volna olyan radírgumi szaga. Az ember sokat elbír, de ami sok az sok. — Újra sóhajtott. Gyermekded, hosszúkás arca hirtelen nagyon fáradtnak, holt fáradtnak látszott. De nyomban ismét összeszedte magát. — Á, olyan nagy baj csak nem lesz belőle. — Nevetett, kissé megpecegtette az elmerültem mélázó Alexander vállát. — Mondja, mindig ilyen sokat töpreng? És mi a haszna?

Egy pillanatba telt, mire Alexander visszakérdezte:

— Hogyan? Minek?

— Hát a sok töprengésnek. Én mindig csak akkor töprengek, amikor nem vagyok boldog, és soha semmi jó nem derül ki belőle. De ha fittyet hányok a bajnak, máris... — Hirtelen elhallgatott. — Jesszusom, ott áll lent, és ide néz! Ott, az a testes ember, a szivarral,

és mellette az öccse, akit nem kértem fel a hölgyválasznál. Na, kellett ez nekem! — Azzal már száguldott is lefelé a galéria lépcsőjén.

Seelmeyer és Alexander látta, amint odarohan a két otromba kinézésű férfihoz, és kifelé tart velük. A lány a kijáratnál, mintegy véletlenül, egy lépésnyit hátramaradt, felsandított a galériára, és kísérői felé biccentve, gyorsan hosszú orrot mutatott.

A terem kiürült. Alexander és Seelmeyer kiitta a palack alján maradt nussbergit, majd felkerekedett. A zenekar pihenőt tartott; néhány zenész legombolta a gallérját; az egyik vadászkürtös lecsavarta szerszámáról a fúvókát, és a csőből kicsorgatta a nyálat.

Néhány lampion cafatokban lógott. A csupasz körték élesen és mégis fakón világítottak. Mindenfele letaposott virág, cigarettacsikk, narancshéj, flitter, hajtű.

Az utcára érve, esőt hozó szél nyirkos lehelete csapott az arcukba. Az égboltot fátyolos felhők csíkozták. A gázlámpák fénye imbolygott.

— Visszatérek Prágába — szólalt meg váratlanul Alexander, olyan hanghordozással, mintha hosszabb magyarázkodást summázna. — Ez semmi jóra nem vezet... úgy értem: általában.

HARMADIK RÉSZ

ELSŐ FEJEZET

A tizennégy esztendos Franz Ferdinand a konyhaajtóhoz osont, és rátapasztotta a fülét. A szapora suhogásból, kopogásból rájott, hogy bent tésztát metélnek, ezért megnyugodva sarkon fordult: attól nem kellett tartania, hogy a lány, Marie, meg fogja zavarni.

A fiú az apja szobájához lopakodott. Zárva volt, mint mindig, valahányszor Dr. Rankl házon kívul tartózkodott, de Franz Ferdinand már elemelte a kulcsot a falmélyedésből, ahol a gázóra is állt: apja, távozóban, mindig oda rejtette.

A zár és a zsanérok gondosan meg voltak olajozva, tehát konnyen és zajtalanul nyílt az ajtó.

A neogót stílusú ablakok piros és sárga uvegén át tompán szűródott be a délutáni napfény. Ez a világítás és a szoba egész berendezese — a ciradás íróasztal, a pamlag, torok nyeregtáskákból készült párnáival, az aranyozott bőrkotésű konyvek hosszú sora a polcokon, a falakat díszítő csatajelenetek és keresztbe rakott vívótőrok — olyan hatást keltettek, mintha színpadi díszletet látna az ember, nem pedig mindennapos használatra szánt helyiséget.

Pipafüst, sor és bajuszpedro szagának áporodott egyvelege toltotte meg a szobát, és nyomasztóan ülte meg az ember mellét, mihelyt belépett. Franz Ferdinand egy szusszanásnyit visszatartotta a lélegzetét. Homlokát kiverte a veríték. Kabátja ujját végighúzta rajta, egyet lépett beljebb, és belülről rázárta az ajtót.

A kakukkos óra hármat utott. A fiú az egyik konyvespolchoz lépett, és a hátsó sorokból sietve kihúzogatott néhány kotetet, amikről úgy vélte, hogy eltűnésüket Dr. Rankl nem egyhamar veszi észre.

A bonyolítás módja gyakorlatról árulkodott. Valóban, a legényke nem először dézsmálta meg a konyvtárat. Már vagy fél esztendeje adogatott el apja konyveiből egy antikváriusnak, a Károly-híd kozelében. Kezdetben minden roppant egyszerűen ment: a hátsó sorokban keletkezett hézagokat egyszerű átrendezéssel el tudta tüntetni. Idővel azonban egyre bonyodalmasabbá vált a dolog. De a fiú képtelen

volt abbahagyni a lopkodást. Dr. Rankl, spártai nevelési elvekre hivatkozva, egy krajcár zsebpénzt sem adott a fiának. Némi üzletelés — bélyeggel meg lepkével — hozott ugyan valamit a konyhára: ebből fedezte a patronnal, indiánregényekkel, focimérkőzések és mozgófénykép előadások belépőjegyeivel kapcsolatos kiadásait. Ámde Franz Ferdinandnak egyéb kötelezettségei is akadtak. Nem csupán magára gondolt, amikor felcsapott házi szarkának. Az alattomban áruba bocsátott könyvek ellenértéke — Wallyhoz vándorolt: a legényke neki ajándékozgatott újra meg újra, de sosem önmagát szerepeltette ajándékozóként.

Volt egy különleges körülmény, ami mindeddig kedvezett Franz Ferdinand rablóhadjáratainak: apja a könyvtárából csupán egy kis részt méltatott figyelemre. Egy keskeny polcon sorakoztak azok a könyvek, amelyek iránt Dr. Rankl gyengéd érdeklődést tanúsított: hazafias, történelmi írások voltak ezek, és Ausztria nagyhatalmi kérdéseivel foglalkozó művek. Franz Ferdinand óvakodott tőle, hogy ennek a polcnak csak a közelébe is menjen. Vadászterülete ott húzódott a klasszikusok és a humanista filozófusok finom porréteggel fedett hosszú sora mögött.

Ámbár most feltűnt neki, hogy a legfelső polcon néhány kötet gerince úgy fénylik, mintha csak az imént törölgették volna meg. Riadtan pattant fel egy székre, hogy utánanézzen a dolognak. Gyanúja igazolódott. Ezeket a köteteket nemrég kézbe vette valaki.

„No, megnézhetem magam, ha az öregemben érdeklődés támad ezek iránt a könyvek iránt!" A fiú hátán hol hideg, hol meleg futkosott. Jó időbe telt, mire a gyanús kötetekből ki bírt húzni egyet. Fejcsóválva olvasta a címét: a szentek története volt az, ráadásul az ötödik rész. A mellette levő pedig egy értekezés a rómaiak szakácsművészetéről. „Mi dolga volt ezzel az öregemnek?"

Mialatt eltöprengett, mit is jelentsen az egész, pillantása a polc mélyén megakadt valamin — csak halványan látszott az a második sorban sorakozó salabakterok között.

„Hé, ez meg micsoda?" Nyújtózott egyet, és megtapogatta a titokzatos holmit. „Valami ládikó! Ez már izgalmas!" Gyorsan előkotorta a váratlan leletet. A ládikó akkora volt, mint egy közepes nagyságú

cukorkás doboz. Fekete plüssel volt bevonva. Franz Ferdinand a súlyát latolgatta. „De könnyű!" Pillantása most a doboz elülső lapján, a plüssbe süllyesztett fém lapocskára esett.

Ez állt rajta:

„Pszt! — Pictura — a legkorszerűbb nézőke, önműködő képcserélővel. Csak urak számára! A legújabb készülék. A kazettát a képekkel egyszerűen behelyezzük, mire az egész tekercs, bármi közbenső művelet igénye nélkül, önműködően lepereg. Minden sorozatban 50 pikáns, élethű fotográfia. A különlegesen éles lencsén át a képek utolérhetetlenül plasztikusak. Új sorozatok rendelhetők: Pictura, Bécs III., Postafiók 124. Diszkrét postai szállítás. Egész Európában és Amerikában bejegyzett szabadalom. A maga nemében a legnagyobb vívmány!"

Franz Ferdinand mindezt növekvő izgalommal olvasta. Most felnyitotta a dobozkát. Nem kis csalódására, olyasmi készülék volt benne, ami megszólalásig hasonlított a von Treuenfels nemzetes asszony szobájában, a dominóasztalkán álló, panorámás nézőkéhez, amelyben meg lehetett bámulni Salzkammergut környékének legszebb tájait és utcarészleteket Szarajevóból. Franz Ferdinand csalódottsága azonban egyszeribe tovatűnt, amikor a készülék mellett megpillantott egy keskeny kazettát, ezzel a felírással: „Első képsorozat: Párizsi erkölcsök és bűnök — Madame alsóneműi."

Kivette a készüléket, becsúsztatta a kazettát, és szeméhez illesztette a lencsét. Kéjesen gömbölyded hölgyet látott, akinek összes öltözéke egy fekete fűző volt meg csipkeharisnya. Ajkán kacér mosollyal hagyta, hogy szakállas gavallérja kikapcsolja a harisnyatartóját, majd félreérthetetlen mozdulattal felszólította, hogy folytassa a vetkőztetési procedúrát.

Franz Ferdinand ruhájának ujjával újra megtörölte gyöngyöző homlokát. A két lencse is bepárásodott. Remegő ujjakkal törölgette. Kint, a folyosón, ebben a pillanatban megszólalt a csengő. Franz Ferdinand érezte, hogy a torkában ver a szíve. A készüléket visszarakta a dobozkába, de a fedele sehogy sem akart lecsukódni. A fo-

lyosón újra megszólalt a csengő, élesebben, mint az imént. A fiú erőszakkal bepattintotta a tetőt. Reccsenés hallatszott, az ellenállás megszűnt, a doboz becsukódott. Fellélegezve tette vissza a helyére. Rogyadozó lábbal lépett le a székről, és az ajtóhoz futott: fülelt kifelé.

Fülében a zúgás eleinte mindent túlharsogott, majd hallotta, hogy Marie a bejárati ajtónál matat, és közben megkérdi, ki az. Valakit be is enged, beszélget a látogatóval, akinek a hangját nem lehetett felismerni, végül kiáltozni kezd: „Franz Ferdinand! Franz Ferdi-naand!" Kiáltozva fut el a dolgozószoba előtt, végig a szobákon, majd visszatér az előszobába és jelenti: „Nincs itthon. Furcsa, nem is hallottam, mikor ment el." A látogató eltávozik. Marie ismét matat a bejárati ajtón, majd becsoszog a konyhába. Csend.

Franz Ferdinand néhány percen át mozdulatlanul várt. Kintről egy moccanás sem hallatszott. Lábujjhegyen elhagyta a dolgozószobát, a kulcsot visszatette rejtekhelyére, a gázóra mögé, és kioldalgott a lakásból.

A ház előtt vizsla szemmel körülnézett, tiszta-e a levegő, majd elindult a Károly híd felé.

MÁSODIK FEJEZET

Az első néhány lépés után ügetésre fogta a dolgot. Először kényelmesebben, majd egyre gyorsabban szedte a lábát. Nem pusztán az a vágy hajtotta, hogy minél előbb megszabaduljon a három könyvtől, amelyeket még a nézőke felfedezése előtt kikeresett, és magához vett — nem: valahányszor erős felindultságot érzett, valahányszor valami hátborzongató vagy csábító helyzetbe képzelte magát, mindig ellenállhatatlan vágy fogta el, hogy száguldjon, rohanjon, a teljes kifulladásig.

Franz Ferdinand tizennégy esztendős, még gyermekded és játékos fiú volt, de már eljutott a férfivá érés küszöbére. Néhány hónappal ezelőtt, gyönyörtől és undortól borzongva állapította meg ezt, amikor

felrettent egy izgalmas álmából; azóta is gyakran megpróbálta, hátha láthatná azt az álmát.

Franz Ferdinand azzal a kisfiús rajongással szerette unokatestvérét, Wallyt, mely a szeretett nő szűzies imádatában véli megtalálni a maradéktalan beteljesedést, de valahol, mélyen, fojtottan, izzik benne valami meghatározhatatlan sóvárgás. Idősebb diáktársainak beszédéből és lopva böngészett társalgási lexikonokból valamicskét tudott már a nemzés aktusáról. A Lövész-sziget bokrai közt kapta Franz Ferdinand a női test sajátosságairól az első szemléltető oktatást, kültelki vásott fruskáktól, akik néhány krajcár ellenében megmutatták „azt a bizonyos helyet". Ennek ellenére fantasztikus, bizonytalan elképzelése volt az ölelésről, és a nemi ébredésével együttjáró kíváncsisága eddig még kielégítetlen maradt.

Még egészen kábult volt a gondolattól, hogy a míderes kövérkés hölgy és a gavallérja ugyan mit is művelhettek a továbbiakban (*azt* csinálták-e és hogyan?), amikor már botladozva lefelé tartott a járdáról az antikvárium boltozott pincehelyiségébe vezető kis lépcsőn.

Szinte belevakult, hogy a napsütésből félhomályba jutott. Némi idejébe került, mire matrózblúza alól kihúzgálta a könyveket.

— Megint hoztam valamit! — szólalt meg végre, és a pultra tette a három kötetet.

A lúdtalpas, himlőhelyes antikvárius — ragyaverte képe valamiképp a penészes bőrkötésre emlékeztetett — odamordult:

— Jó, jó! — Egyébként azonban nem zavartatta magát: szuszogva kotorászott egy láda mélyén.

Franz Ferdinand körülnézett:

— Soká tart még? — érdeklődött bátortalanul.

— Nem tudom. Várj, vagy gyere vissza később. Első a vevő. — Az antikvárius a bolt mélye felé biccentett.

Franz Ferdinand csak most vette észre, hogy ott egy vevő böngészik.

— Valamicskét várhatok — mondta.

A boltos nem válaszolt, hanem a hátul álldogáló vevőhöz fordult:

— Sajnálom, uram, de a betiltott kiadásból már csak ez az egyetlen sérült példányom van. Okosan teszi, ha megveszi. Ki tudja, egyálta-

lán lehet-e szerezni még egy példányt. Végül is az effajta kiadványnál nem a szépség a fontos. Fő, hogy teljes a szoveg. — E szavak kíséretében egy salátás brosúrát lengetett.

Franz Ferdinand orcái égtek. Újra eszébe jutott a nézoke. A tiltott írásmű olyasvalami lehet, mint a képsorozat a fekete fűzőbe préselt hölgyikéről.

Meresztette a szemét, de a „betiltott kiadáson" nem látszott semmi különös. Közben a bolt mélyéből előjött a vevő. Fiatal volt és széles arcú, durva bőrzekéjével, fején sapkával, munkásnak nézett ki. Egykedvűen nyúlt a brosúráért, melyet az antikvárius feléje nyújtott, és lapozgatni kezdett benne.

— Valójában úgy gondolja, hogy jobb példányt nem lehet keríteni? — kérdezte mellékesen. — Pedig gyerekjáték az!

A boltos elhúzta ragyás képét.

— Van róla fogalma, milyen nehéz manapság tiltott irodalmat szerezni! Különosen ezt a kiadást. A rendőrség vadul kutat utána. De ha nem kell... — Úgy tett, mintha vissza akarná venni a brosúrát.

A vevő azonban, ügyet sem vetve a boltosra, már olvasásba merült.

A himlőhelyes dühosen formedt rá Franz Ferdinandra:

— Mit tátod itt a szádat? Eridj a dolgodra! Na, nem bánom, gyere vissza később.

— Nem tudok később jonni.

— Akkor meg hagyd. Azok az ócskaságok úgysem érnek semmit. — Az antikvárius fitymálva nézegette a három könyvet. — Nesze, tedd el ezt a kacatot, és eridj. Ne tarts fel bennünket! — Úgy tett, mint aki mindjárt kituszkolja a fiút.

A vevő félbehagyta az olvasást, és felnézett:

— Miattam nyugodtan elintézheti a fiút. Engem nem zavar. Bizonyára van neki okosabb dolga is, mint hogy megint megjárja ezt az utat.

— Hehe, még hogy van okosabb dolga! — A boltos vigyorgott. — Ennek a csemetének egyre csak azon jár az esze, hogyan kótyavetyélheti el apjaurának könyveit anélkül, hogy a kedves papa megszimatolja a dolgot, hehehe!

Franz Ferdinandot tehetetlen harag fogta el.

— Hogy tetszett ezt mondani?

— Hohó, talán bizony nem igaz, hogy csórt könyveket adogatsz el? — kiabálta a boltos.

A bőrzekés fiatalember újból közbeszólt:

— A maga helyében ezt nem kürtölném világgá — jegyezte meg szárazon —, hiszen maga megvásárolja a lopott könyveket.

A ragyás férfiú tátott szájáról lehervadt a vigyorgás. Egy darabig tusakodott magában, majd intett Franz Ferdinandnak:

— Nocsak, ide vele! Semmi értelme, de átveszem a vackaidat, hogy véget érjen ez a tárgyalás. Nesze, itt van két hatos. — A pénzt a pultra dobta.

Franz Ferdinand után eltette a pénzt. A haja tövéig elvörösödve téblábolt a vevő előtt.

— Kö... köszönöm, uram. Köszönöm a segítségét.

Az a szavába vágott:

— Egyáltalán nem volt szándékomban, hogy segítsek neked, drágaságom. Könyvet csenni... az ilyesmit, őszintén szólva, nem szeretem. Az ember dolgozzon meg azért, amit meg akar szerezni. Megdolgozni valamiért, kiharcolni valamit, az igen. A lopkodásnak semmi értelme. — Hátratolta a sapkáját. Egy engedetlen tincse előrebukott, mosoly terebélyesítette amúgy is széles arcát. — No, szaladj — tette hozzá gyorsan, mintha attól félne, kitör belőle a nevetés —, menj, csináld a leckédet vagy valami egyebet.

— Igenis... és... azért mégis köszönöm! — dadogta Franz Ferdinand. Sarkon fordult, és kilódult a boltból.

Az utcára vezető kis lépcsőn majd hogy neki nem rohant egy fiatal lánynak, aki ugyanilyen sietséggel tartott lefelé. Franz Ferdinand csak az utolsó pillanatban ugrott félre.

A lány már eltűnt a boltban, amikor a kis Rankl rájött, kit is látott. Megfordult, és orrát a kirakatnak lapította.

Nem tévedett. Unokatestvére, Adrienne állt a pult előtt, és jó ismerőseként üdvözölte a bőrzekés fiatalembert, az pedig mosolyogva nyújtotta át neki a tiltott brosúrát.

Franz Ferdinand meghökkenten bámulta a boltban lejátszódó jele-

netet. Ki hitte volna ezt Adrienne-ről! Most észrevette, hogy unokatestvére már nem a brosúrával foglalkozik, hanem feléje sandít. A fiú elrohant.

Bent Adrienne halkan felsikkantott.

A bőrzekés fiatalember — Josef Prokop volt az — hozzáhajolt:

— Mi bajod?

— Á, semmi. — Adrienne úgy-ahogy mosolyogni próbált. — Csak egy unokaöcsém leselkedett be, az a fiú, aki az imént ment ki innen. Ha netán eszébe jut és kifecsegi, hogy itt látott veled...

— Attól óvakodni fog — nyugtatta meg Josef —, inkább leharapná a nyelvét, mintsem egy szót is szóljon róla, hogy itt járt. — Elmondta Adrienne-nek, miféle üzleteket bonyolít Franz Ferdinand, és kissé színpadiasan így fejezte be: — Igen, a polgári társadalom a teljes felbomlás útján van. Újabb döntő bizonyíték: mindketten egy úgynevezett jó polgári család tagjai vagytok, és itt találkoztok: ő lopott könyveket hoz ide, te pedig forradalmi irodalmat vásárolsz. Ha ez nem egy társadalom felbomlása, akkor semmi!

HARMADIK FEJEZET

Franz Ferdinand néhányszor körbeólálkodta nagyapja házát, majd meglapult az árkádsor egyik pillére mögött. Csak akkor hagyta el rejtekhelyét, amikor látta, hogy Jaburek kifelé tart az esti postáért, és, mintegy véletlenül, összefutott az öreggel.

— Jó napot, Jaburek! — A fiú katonásan matrózsapkájához lendítette a jobbját, bal karja a nadrágja varrására simult, és eltakarta dudorodó zsebét, ahol a Wallynak szánt doboz macskanyelv lapult.

— Ó, a Franzl! — Jaburek ravaszkásan somolygott. — Minek köszönhetjük a megtiszteltetést?

— Megnéztem a hadtestparancsnokság előtt azt az alamuszi őrszemet. Tudja, Jaburek, a maga idejében biztosan katonásabb volt az őrség.

— Vagy úgy, hm, de mit tudhat erről a magadfajta tacskó? —

Megjegyzését lekicsinylőnek szánta, de Franz Ferdinand észrevette, hogy a hízelgés nem maradt hatástalan. Jaburek megköszörülte a torkát, és így folytatta: — No persze, úgy igaz, az én időmben még más volt katonának lenni.

— Biztos. — A fiú egy kicsit sumákolt, majd megszólalt: — Még azt akartam volna kérdezni, itthon van-e nagyapa?

— Nem. De von Treuenfels asszony fent van. És Wally kisasszony is.

A fiú szaporán nyeldekelte zavarát, mely forró gombócként fojtogatta a torkát.

— Hogyan? Csak a nők vannak itthon? Akkor fel se megyek. Isten vele, Jaburek! — Kelletlenül fintorgott, majd tisztelgett és odébbállt.

Jaburek szélesen elvigyorodott, majd elfütyülte a takarodót.

Wally a könyvtárszobába zárkózva ült az ablaknál, és onnan látta, amint unokaöccse átszalad a téren, és eltűnik a Radetzky szobor mögött.

Wally mosolygott. Ma a szokottnál is nagyobb fölénnyel gondolt Franz Ferdinand diákos szerelmére — habár a szerzett tapasztalat következtében kissé sajgó fölénnyel.

„Ah, persze!" Kéjes önsajnálattal felsóhajtott, szattyán kötésű naplójában felütött egy új oldalt, és tollat ragadott.

Megtettem — írta. — Tegnap felmentem Raoul Hochstädterhez, és hagytam, hogy megtörténjen a dolog. Hogy miért? Ha őszinte akarok lenni (márpedig itt, a naplómban, őszinte akarok lenni, legalábbis amennyire lehetséges), meg kell vallanom: nemigen tudom. Szeszélyből? Dacból? (De kivel dacolok? Magammal?) Kíváncsiságból? Hochstädter beszélt nekem egyszer egy barátjáról, egy költőről, aki íróasztala fölé ezt írta ki a falra: „Csak azért is!" Ez jut az eszembe, amikor eltöprengek, miért is mentem fel Raoulhoz, jóllehet semmilyen szenvedélyes érzelem nem él bennem iránta. Ámbár most már nem fontos az indok. Az igazat megvallva, meglehetősen izgatott voltam, de a fejem józan maradt. Úgy éreztem, mintha forró szódavíz keringene bennem. Ismerem ezt már álmaimból, meg onnan, ahogy

az Ezeregy éjszaka díszes kiadásában a képeket nézegettem. Ha megpróbálok visszaemlékezni, mire is gondoltam a műterembe menet, csupán egyetlen dolog jut az eszembe: milyen képet fog vágni Raoul, amikor váratlanul beállítok, és kijelentem, hogy holdvilágnál rendezett találkánkat nappal akarom pótolni! De még idétlenebbül viselkedett, mint gondoltam. Szinte lefogadnám, hogy szerelmes unokaöcsém, Este (az imént éppen itt ólálkodott a ház körül, valószínűleg azért, hogy kipuhatolja, hogyan tudná ismét a szobámba lopni szerelmének valami titkos bizonyítékát) nem viselkedhetett volna sokkal sutábban. Azt szerettem volna, ha az egész igen gyorsan lezajlik, mint valami lélegzet-elállító zuhanás (már csak azért is, hogy észre ne vegye, számomra ez az első eset, habár ezt, némi fontolgatás után, maga is megállapíthatta). De egészen magánkívül volt, és szent szemérmetlenségről vagy miről kezdett hebetelni. Közben úgy álltunk ott egymással szemközt, mintha valami mutatványos bódé emelvényén lettünk volna. Rémes! Végül az ölébe akart ültetni, de ezt valahogy buta és közönséges dolognak éreztem. Kapálóztam is, amit ismét rosszul értelmezett. Szörnyen nevetséges helyzet volt: egészen berekedt az izgalomtól, és egyre ezt suttogta: „Nem bántlak!", közben pedig a marka ott volt a térdemen, a szoknyám alatt; én sírni tudtam volna dühömben, de nevethetnékem is támadt. És akkor hirtelen mintha hideglelés jött volna rám, sírás és fogvacogás kíséretében — érthetetlen és kínos volt. Raoul ettől még ügyefogyottabbá vált. Nem bírtam tovább, és rákiáltottam: „Csinálj már valamit!" Gondoltam, most széttépi a harisnyámat, de meg se moccant, szinte megdermedt. Akkor egyszerűen el akartam rohanni. Ettől végre dühbe gurult (vagy csak megjátszotta, de egyre megy), átfogta a csípőmet meg a térdemet, és odavágott a kanapéra... Á, hülyeség volt az egész. Kár is leírni. Utána mélázó hangulat jött rá, és kijelentette, hogy hideg vagyok, amolyan modern nyafka, szexuálisan érzéketlen, és az ördög tudja, még mi nem. De szerintem egyszerűen az a helyzet, hogy nem kelt bennem szenvedélyt. Egyáltalán nem vagyok biztos benne, hogy a dolog megtörtént-e, vagy még most is szűz vagyok. Tegnap, emiatt és úgy, egyáltalán, nagyon boldogtalan voltam, de ma már csak valószínűtlenül nevetségesnek érzem az egészet. Álom-

nak. Az igazi élmények még csak ezután következnek. Megadtam az árát, hogy türelmetlen voltam, és Hochstädternél kerestem azt, amit nem is adhat. De nem volt drága ár. Ez nagyon fásultan és visszataszítóan hangzik, kedves naplóm, de ismersz és tudod, hogy csak éhes és szomjas vagyok, és ki akarom élni magam, teljesen kiélni... illetőleg nem: egyszerűen élni, élni akarok.

Wally a száját csücsörítve átfutotta, amit írt, újra tollat ragadott, tétovázott. Pillantása egy borítékra esett, mely a naplójába volt csúsztatva. „Á, Poldi levélkéje!" Fejét csóválta. Mit akarhat tőle a százados úr? Ha ezt a meghívást „egy kis bizalmas csevegésre, fél hatkor, a Stutzig cukrászdában" valaki más küldte volna, nem Poldi, egy pillanatra sem volna tanácstalan szándékait illetően. De Poldi! Nem, képtelenség!

Wally úgy döntött, hogy tőle várhat a százados úr. Egyébként is túl későre járt. Az órára pillantott. Öt perc múlva fél hat. Igen, túl késő már. Felkapta a naplóját, és kiszaladt a könyvtárszobából.

NEGYEDIK FEJEZET

Ottilie Rankl sietve letette a kötését. Megismerte férje lépteit az előszobában. Abból, ahogy fegyverfogásokra emlékeztető, szögletes mozdulatokkal felakasztotta a kalapját és a kabátját, lehúzta gombos gamásniját, és közben ügyesen, de kissé hamisan fütyülte a Radetzky indulót, Ottilie rájött, hogy férje emelkedett hangulatban van. Kerek, kissé jellegtelen arca felderült. Sietve kiment a konyhába, hogy segítségére legyen a lánynak az uzsonnakávé elkészítésében.

— Mit kívánsz uzsonnára? — szólt ki a konyha küszöbéről. — Fánkot vagy kalácsot, vagy mindkettőt?

Rankl szerette az édességet, de szívesen megjátszotta, mintha csupán férfiatlan környezete csábítaná az effajta gyengeségre, ezért most is megjátszotta a közönyöst:

— Na, na, csak semmi nagy ügyet ne csinálj belőle! — Rankl ott állt a nagy tükrös szekrény előtt, és alaposan szemügyre vette magát.

Az eredmény szemlátomást kielégítette. Kefe haja, podort bajusza, a szorosan simuló seviot zakó hibátlan derékvonala megadta megjelenésének azt a katonás jelleget, mely újra és újra elbűvolte. „Fess! fess!" — így dicsérte onmagát.

Kávé és kalács illata terjengett. A nappaliból kihallatszott Ottilie hangja:

— Friedrich, kész az uzsonna!

— Igenis! Azonnal megyek. — Zakójának hajtókájáról lesopört egy porszemet, felkapta az aktatáskáját, melyet érkezéskor letett az eloszoba asztalára. Bal oldalt a hóna alá vágta. A mozdulat kozben még terebélyesebbé vált a kerek, egyenletesen felfújt képén ülő mosoly. A táskában a hetedikesek dolgozatfuzetein kívül (Rankl a gimnáziumban a hetedikesek osztályfonoke volt) néhány ív pergamenpapír lapult egy koltemény tisztázatával, melynek strófáin azalatt végezte el az utolsó simításokat, míg osztálya *A hajózás fontossága, avagy Ausztria tengeri hatalma* című dolgozattal bajlódott.

A számos strófán át hömpolygő koltemény a János Gyorgy szász fejedelemről elnevezett tizenegyes számú csász. és kir. gyalogezrednek a melegnanói csatában véghezvitt hőstetteit dicsőítette. A csata évfordulója alkalmából a tizenegyesek aktív és tartalékos tisztjei, valamint egy szász tiszti küldöttség úgynevezett bajtársi vacsorára készultek. A tizenegyesek a hadsereg krémjéhez számítottak: a gyalogság lovasezredének nevezték őket. A Melegnano banketteknek nagy hírük volt. Az étrend választékos volt — nem utolsósorban azért, hogy imponáljanak a Német Birodalomból érkező bajtársaknak: már a sulthoz pezsgót adtak, és mindig volt egy-egy rangos díszvendéguk is. Az ez évi lakoma kulonosen pompásnak ígérkezett. Vendégségbe vártak egy agg altábornagyot, aki a melegnanói csata egyik utolsó veteránja volt. A császári pohárkoszontőt egy főherceg készült elmondani, akit csapatszolgálati idejére az ezredhez osztottak be. A bankett prológusának elmondására pedig az ezredparancsnok lánya vállalkozott. Az unnepi koltemény megírásának megtiszteló feladatát nem egészen simán osztották ki Ranklra. Sok utánjárásra és intrikára volt szukség, mire ki tudta utni nyeregből agyafúrt vetélytársát, aki századosi ranggal kérkedhetett, ó, Rankl, viszont

csupán tartalékos főhadnagy volt. De sikerült. És még hogyan! Diadalmasan düllesztette ki a mellkasát, és összeütötte a bokáját önmaga előtt.

Ottilie újból kiszólt:

— Friedrich! Kész az uzsonna!

— Türelem! Megyek már! — Olyan rugózó léptekkel ment be a nappaliba, hogy becsületére vált volna egy szemlét tartó tábornoknak is.

Ottilie az uzsonnaasztalnál állt, és a kávé tetejére fehér tejszínhabsapkákat cuppantott. A süteményes tálon csábítón sorakoztak a borostyánszín mazsolával pettyezett, mandulaszilánkokkal meghintett kalácsszeletek. Az omlós fánk valósággal elolvadt az ember szájában.

— Á, igen, igen... — Rankl párnázott bútoron mindig csak feszes testtartással ült, szinte attól félt, hogy puhánnyá teszi, de most, szokásával ellentétben, mélyen befészkelte magát a piros plüss huzatú pamlag sarkába, sőt, mintha el is nyújtózott volna. — Á-á-h, igen!

— Még egy fánkocskát? — Ottilie csörgött-zörgött a süteményes lapáttal.

— Köszönöm, igen. — Rankl hangja barátságosan csengett. Mondhatni kegyes hangulatban volt, ugyanis hozzáfűzte: — Egyébként pompás a fánkod, Ottilie.

— Igazán? Úgy gondolod? — Ottilie elpirult a váratlan bók hallatára.

Amint Rankl csodálkozva megállapította, házasságuk tizenöt esztendeje alatt Ottilie alig változott. Orcái ruganyosan teltek maradtak — babaarc volt az, kacér gödröcskékkel; tömött, barna hajfonataiban sehol egy ősz szál; a szeme most is kissé csodálkozva nézett a világba, mint annak idején, amikor Rankl — Ottilie házitanítója — egy óvatlan pillanatban meghódította a szívét.

A megindultság valahogy megváltoztatta Ranklt, megoldotta a nyelvét: olyan dolgokról kezdett beszélni, amiket egyébként a feleségével sosem hozott szóba.

— Tulajdonképpen mi a véleményed a férfias költészetről, Ottilie?

Ottilie gyors mozdulattal letette a kávéskannát, ugyanis éppen tölteni készült a férjének, és riadtan csivogta, mint egy fészkéből kiszédült madárfióka:

— Én... én még nem is... úgy igazából nem... hogy érted ezt?

Rankl nagyvonalúan napirendre tért feleségének zavara fölött.

— Úgy gondolom, hogy mondanak-e neked valamit Theodor Körner versei, mint például *Te kard, itt, a balomon* vagy *Ima a csata előtt?* Vagy az olyan költemény, amilyen ez is? — Azzal dörgő hangon szavalni kezdte:

Hej, micsoda nap volt az Melegnanónál!
Ügettek lóháton, jöttek gyalogosan,
Rontott ránk az ellen: tízszeres túlerő,
Hogy egyre folyt a vér vörös patakokban.

Tartottuk a temetőt, lépést se hátrálva,
Pedig, ó, de sokan hulltak el ott, rendre!
Benedek tábornok így kiáltott felénk:
„Jó katonák vagytok, fiaim, hitemre!"

Hogy a nap véresen lenyugodni készült,
S végezetül megfújták a gyülekezőt,
Már csak háromszázan sorakoztak ott fel,
Háromezren pedig boríták a mezőt.

Rankl elhallgatott, mélyet lélegzett.

— Szép ez! — sóhajtotta Ottilie. — Olyan erő van benne!

— Igen, van benne gerinc, erő, a győzelem akarása... benne van Melegnano szelleme.

— Theodor Körner írta?

— Körner, hm! — Rankl krákogással igyekezett leplezni, mekkora öröm számára Ottilie kérdése, ugyanis Theodor Körnert tekintette eszményképének, és titkos vágya az volt, hogy övele rokon. — Hm, ez volt a benyomásod... úgy hangzott, mintha Körner írta volna?

— Egyszóval nem Körnertől van?

— De Ottilie! Egy tanár neje hogy mondhat ilyet! Tudott dolog, hogy Körner 1813-ban elesett, a Gadebusch melletti harcokban. Hogyan énekelhette volna meg a melegnanói csatát? Gyermekem, tudod ez mikor volt? — Szokásához híven, két ujjal benyúlt zakójának bal zsebébe, hogy elővegye a noteszát, melybe feleltetésnél az osztályzatokat szokta beírni.

Ottilie ezt nem vette észre.

— Egyszóval nem Körner írta! — ismételte meg csalódottan. Most, hogy ilyen szokatlan tárgyú beszélgetést folytatott a férjével, olyan szívesen bebizonyította volna neki, hogy magasabb régiókba is tudja követni, de lám, szégyent vallott. Ej, micsoda ostobaság! De hirtelen felvillant benne egy gondolat. Elbűvölten sikkantott egyet, mint egy kis diáklány. — Ó, tudom már — ujjongta —, tudom már: te írtad, Friedrich!

A férfi olyan mozdulattal felelt, mint aki ezt mondja: én nem említettem volna, de most már nem tagadhatom.

Ottilie újabb elragadtatott sikkantást hallatott, ott termett Rankl mellett, kicsit tétovázott, de végül a nyakába borult. Férje ellágyult hangulatban volt, nem tiltakozott, sőt, védelmezőn átölelte Ottilie vállát.

Valami csörrenés hallatszott.

Szétrebbentek — akár egy tilosban járó tánciskolás párocska.

— Mi volt ez? — Ottilie megmarkolta Rankl karját.

— Nem tudom. Engedj, megnézem. Ejnye! — Lába valami fémtárgynak ütközött. Ugyanaz a csörrenés hallatszott, mint az imént. A süteményes lapát! Ranklnak egy pillanatra megnyúlt az arca. Láttára Ottilie nem állhatta meg, hogy butácskán el ne vihogja magát. Ranklt ez mellbevágta. Testtartása megmerevedett, átható pillantással meredt a kakukkos órára, majd megszólalt:

— A mennykőbe is, későre jár! Munkához kell látnom. Megbocsátasz, Ottilie.

— Ó-ó-ó, Friedrich...

— A kötelesség az kötelesség. — Azzal már indult is az ajtó felé. Mielőtt eltűnt volna, még egyszer hátrafordult és megszólalt, most

már úgy, mint aki teljesen ura a helyzetnek: — Egyébként roppantul figyelmes voltál... minden tekintetben. Kezedet csókolom!

Ottilie leforrázva nézett utána. Könnyeivel küszködött. Végül keserves sóhajjal leereszkedett a pamlagra, és megette az összes maradék süteményt.

ÖTÖDIK FEJEZET

Adrienne és Josef elhagyta az antikvárium pinceboltját, és most a Kampa sziget parti sétányán bandukoltak. Adrienne éppen buzgón beszámolt egy gúnyiratról, melyet francia pacifista diákok szerkesztettek, maga pedig a genfi elvtársaktól kapott meg, ugyanis, mint a szocialista ifjúsági csoport második számú, újdonsült levelező titkárnője, ő állt velük összeköttetésben. Josef hallgatta, előbb figyelmesen, később szórakozottan — a sirályok kötötték le a figyelmét, ahogy fáradhatatlanul köröztek a folyó piszkosfehér jégpáncélján vonuló, sötét repedések és lékek fölött. Olvadó hó, a felengedő föld és vizes fa illata érzett, egyszóval a tél végének a szaga, amint Josef, mély lélegzetvétel közepette megállapította. Hirtelen egy másik folyó jelent meg a szeme előtt, keskenyebb, mint a Moldva — az a folyócska, melynek mentén morvaországi szülővárosa feküdt. Látta a parti nádast, ahová játszótársaival rákászni járt meg fehér keszeget fogni, bár tiltották őket a nádastól; és azokat a nagy köveket: anyja és a többi vízivárosi asszony ott szokta sulykolni a ruhát; és látta a fűzfákat, a víz tükrére hajló lombjukkal, melynek sűrű függönye mögött egyszer derékon kapta és szájon csókolta a szomszéd lányt, Bożkát: érdes volt az ajka, mint a fűzfa kérge, de íze a szederre emlékeztetett.

Hirtelen sóvár vágy fogta el Josefet. Jobban szemügyre vette Adrienne-t. Szeplős arcán mindeddig semmi különös bájt nem látott, a jó pajtás arca volt az, semmi több. Most felfedezte, hogy finom, még ki sem bontakozott báj rejtőzik benne. „Kár, hogy ilyen merev fonatokban hordja a haját" — gondolta meglepődve, és egy nem tudatos mozdulattal a levegőbe rajzolt egy lágyabb arcú Adrienne-t, hullámos hajjal, félig nyitott, bimbózó ajkakkal.

Adrienne megállt:

— Neked más a véleményed? — Homlokára erősen töprengő, koravén ráncok telepedtek. — Szerintem szükséges, hogy minden békemegmozdulásnál előbb tisztában legyünk a gazdasági alépítménnyel, igaz-e? Vagy... — A fiú lángoló tekintetétől meghökkent, és elhallgatott.

Vajon most elpirul és félrefordul, szégyenkezve és mégis várakozón, mint Božka? De nem: csak még jobban összeráncolta a homlokát. Ennek láttán Josefet bosszúság fogta el, de a következő pillanatban már büszkeség és lelkifurdalás vegyes érzése töltötte el. Végül is ezt a süketen és vakon éldegélő polgárlányt nem ő nevelte-e át, hogy a társadalom gondolkodó tagja, a jövendő jobb világ harcosa legyen belőle? Hát szabad-e neki, Josefnek, ebben az esetben fürtös hajra, ajkakra, szerelemre gondolnia? Sietve ezt válaszolta:

— Főleg azt kell elismerni, hogy a magunk személye távolról sem a legfontosabb.

— Hogyan? Mit akarsz ezzel mondani?

— Á, semmit. Mondd csak tovább! Az előbb helyesen megjegyezted, hogy előbb mindig tisztában kell lennünk a gazdasági alépítménnyel. És hogyan állnak ezzel ezek a franciák?

— Hát, tudod... — Adrienne tovább taglalta a pacifista gúnyiratot; kifejtette véleményét néhány problémáról, amiket ebben az írásműben csak futólag említenek; belemelegedett a beszédbe — de mégis úgy érezte, hogy valami üresjárat alakult ki benne. Ez az érzése csak erősödött, és lappangó ingerültséget váltott ki belőle, valami általános rossz érzést, amiről nem tudta volna megmondani, kicsoda, micsoda az okozója.

— No, mi az? Miért némultál el? — kérdezte Josef.

— Nem kell folyton beszélni! — Most már megtalálta rossz érzésének okát és célpontját. Ez a Josef! Soha eszébe nem jutna, hogy néha neki, Adrienne-nek is szüksége volna... igen, mire is? Adrienne riadtan elfojtotta további gondolatait. — Ne haragudj, kicsit ideges vagyok — mondta, és félszegen fölnevetett. — Gyere, fussunk egy darabot!

Csak a parti sétány végén állt meg, megigazította szétzilált hajfonatait.

— Bolond, ugye? — kiáltott oda Josefnek, és magára mutatott. — De jót tett a futás.

— Miért nem hagyod így a hajad? — bukott ki Josefből.

— Hogyhogy? — Adrienne meghökkent, és nyomban magára öltötte koravén arckifejezését. — Úgy látom, a változatosság kedvéért most te bolondultál meg. — Sietve helyre billentette a barettjét. — Egyébként van még valami megbeszélnivalónk a következő vitaesttel kapcsolatban?

— Igen, itt van még a könyvjegyzék. Úgy gondoltam, hogy a következő pontok szerint osztályozhatnánk... — Józanul, nyugodtan beszélt tovább, és közben tekintete a sirályokat követte: most egész magasan köröztek, aprók, mákszemnyiek voltak csupán. Itt, a sziget végében, különösen erős volt a folyó szaga. „Miért nincsenek erre füzek? — töprengett Josef. — Ugyan, mire volna most jó a füzes?" Hallgatott, a máltaiak templomának harangjára fülelt.

— Igen, ideje hazamenni — jegyezte meg Adrienne, és megint elfogta az a bosszús, meghatározhatatlan rossz érzés. Amikor búcsúzásnál kezet nyújtott Josefnek, nem is húzta le a kesztyűjét.

HATODIK FEJEZET

Ahogy becsukta dolgozószobájának ajtaját, Rankl vezényelt magának: „Pihenj!" Önfeledten ásítva váltotta át cúgos cipőjét a kitaposott posztó papucsra, kigombolta a mellényét, és kényelembe helyezkedett a pamlag sarkában. A török nyeregtáskából készült párnát a feje mögé csúsztatta, lábát felrakta a pamlag mellett álló asztalkára, és ügyesen, de kissé hamisan újra zümmögni kezdte a Radetzky indulót:

Ki nem hallott Radetzkyról,
A neves marsallról?
Akkor volt a gombóc
Jó gránátvasból.

Így hangzott a szöveg, melyet Rankl a legutóbbi fegyvergyakorlat idején ezredének néhány nem éppen mintaszerű tartalékos tisztjétől tanult. Hogy jómaga ilyesmit énekelt, ha csak gondolatban is, tulajdonképpen hallatlan dolognak, mondhatni istenkáromlásnak számított. De mostani emelkedett hangulatában csak pattintott egyet az ujjával. „Eh, mit, úgyse hallja senki!"

Pillantása a pipaállványról a titkos pincéjére — a rézből öntött, köpcös Lorelei-vázára vándorolt. „Hm, rágyújtsunk, vagy igyunk egyet? No, előbb füstöljünk!"

Kiválasztott egy egyetemista korából megmaradt, különlegesen hosszú, cseresznyefa szárú, porcelán fejű pipát. A lassú pöfékelés közben szabadjára engedte álmait és vágyait.

A tizenegyesek tiszti díszvacsorája... A hadosztálytábornok lánya éppen most fejezte be az utolsó strófát, és egy pillanatnyi megindult csend után felviharzik a taps. Az ünnepség minden résztvevője állva éljenzi a Melegnanóról szóló költemény szerzőjét. A zenekar tust húz. A világosszürke hajtókás, parádés egyenruhába öltözött bajtársak magasra lendítik a poharukat. A hölgyek integetnek, mosolyognak. Egy ifjú lány egy csokor piros rózsát nyújt át a költőnek. Neki fel kell állnia a székére, és onnan hajol meg. Az ezredparancsnok, köszönő beszédében a tisztikar büszkeségének nevezi őt. A főherceg és a többi notabilitás kifejezi azon óhaját, hogy megismerhesse a férfiút, aki olyan mesterien elevenítette fel Melegnano szellemét — azt a férfiút, akiről érzik — nem: tudják, hogy többre hivatott.

Többre hivatott, úgy bizony! Rankl már látta is ragyogó pályafutását. Többé nem gimnáziumi tanár Prágában, hanem tanszékvezető a bécsi egyetemen, képviselőházi tag, a viharosan előretörő osztrák nagyhatalmi mozgalom egyik vezéralakja, fontos közéleti férfiú. Hozzá mérten ugyan kicsoda Alexander Reither? Ő már félreállította irigyelt apósát. Miniszteréket buktat meg, és maga is tárcát kap. A császár tanácsadója (a jövendő császáré, akinek ma még éppúgy várnia kell, hogy üssön az órája, akár neki, Ranklnak). Az ország politikai irányítója ő, Rankl, ahogy Ausztria dicső gyarapítói, Eugen herceg vagy a Bécsi Kongresszus Metternichje ellátta politikai irányító szerepét. És minden adatik neki: hatalom, gazdagság, nők.

Igen, a nők valósággal körülzsongják. Nem olyanok, mint Ottilie vagy a kollégáinak unalmas nejei, hanem egészen más fajták, olyanok, akikkel még az ő, titokban megkívánt, rejtelmes sógornője sem mérkőzhet: nagyvilági hölgyek, híres kurtizánok, színpadi csillagok, akik tudják azokat a rafinált titkokat, melyeket ő pusztán pikáns olvasmányokból és férfitársaságban suttogva mesélt viccekből vagy a Pictura képsorozataiból ismert.

Rankl gondolatai egy csapásra elfordultak a jövőtől, és a jelennel kezdtek foglalkozni. A jövendő örömöket idézgető álomból testet öltött a vágy, hogy nyomban valami élvezethez jusson. Máris letette a kihűlt pipát, és kiemelte a könyvek mögül a plüss bevonatú dobozkát. A Lorelei-váza belsejéből előhorgászott két üveg sört. A Pictura képeinek megszemléléséhez némi alkohol kívánkozott, mert különben csak fél élvezet az. Az igazi persze a bor lett volna; nem hiába emlegeti együtt az aranyszabály a bort, a nőt meg a dalt; csakhogy a bor átkozottul drága, és a költekezés gondolata csökkentette volna Rankl élvezetét. Ezért (persze csak egyelőre) kitartott a sör mellett.

Kinyitotta az egyik üveget, ivott, majd megpróbálta felnyitni a nézőkés dobozt, de nem sikerült. Elvesztette türelmét, kiitta az üveg sört, noszogtatta a doboz tetejét, de csak nem nyílt ki. Közben félig kiitta a második üveget is, és zsebkésével végre felfeszítette a dobozkát.

Egy szempillantás alatt megbizonyosodott róla, hogy valaki manipulált a készülékkel. A kazetta nem volt a helyén, hanem bent, a készülékben, és mivel kiállt belőle, elgörbült, amikor lezárták a doboz tetejét.

Ranklt először fejvesztett riadalom fogta el. Meg kellett kapaszkodnia az íróasztal szélében. Ahogy a maradék sört is leengedte a torkán, reszkető kezével a fogaihoz kocolta az üveg száját.

Riadalma hirtelen haragra váltott. Halántékában dühödten dobolt a vér. Szinte részeg kaszálással kapott az üveg után, amit csak az imént tett le, és az ajtónak vágta, hogy szilánkokra tört.

Artikulátlanul üvöltött egyet.

Még egy hajítás, újabb recsegés, még több üvegszilánk.

Majd ismét egy üvöltés, de most már meg lehetett érteni:

— Ottiiiilie! Ottiiiiiiilieeeee!

— Friedrich! — Az asszony sápadtan állt az ajtóban. Kikerekedett babaszemmel meredt a lábánál heverő üvegcserépre, a szinte görcsben rángatózó férfira, majd ismét a sörös üveg cserepeire. — Mi történt? Friedrich! Fritz! Az Isten szerelmére, hogy nézel ki? — Hozzá futott, de rémülten hőkölt vissza, amikor Rankl szájából olyan átkozódások és szidalmak kezdtek ömleni, amikhez foghatót Ottilie még sosem hallott tőle.

— Te cafat! — üvöltötte nagy handabandázás közepette. — Egyszóval a saját otthonomban szaglásznak, kémkednek utánam! Kopók rohadt bandája! No, várjatok csak, majd kettéhasítom azt a disznó módján turkáló orrotokat, ha beletúrtok a dolgaimba!

— De Fritz, megőrültél? Nem értelek...

Rankl nem hagyta beszélni. Üvöltve, tombolva vádolta a feleségét, hogy a dolgozószobájába kémeket engedett be, hogy a kezükre játszott azoknak a disznóknak.

Ottilie kétségbeesett tagadó fejrázása csak még jobban felingerelte. Magánkívül üvöltötte:

— Ne add az ártatlant! Csak te lehettél a cinkosuk! Vagy netán magad szimatoltál? Aha, tudom már: sajnos, te voltál az! — És ahogy Ottilie, még most is teljesen megzavarodva, egyre csak ingatta a fejét, Rankl kirángatta a képeket a készülékből, és a lába elé hajigálta. — Nesze, itt vannak a kuplerájos jelenetek, amik után kutattál! Nesze, vidd! Vidd el mindet, kéjelegj rajtuk, te ringyó!

Ottilie semmit nem értett. Pillantása a furcsa képeken tévelygett. Fáradtan lehajolt, és felvett egyet. Agya még most sem tudta megteremteni az összefüggéseket.

Majd egyszerre minden világos lett előtte. Rankl látta, amint Ottilie gödröcskés arca megszürkül, eltorzul. A férfi hirtelen, szinte fájdalmasan kijózanodott, és valami magyarázkodásba akart kezdeni. De már elkésett.

Ottilie rekedt hangon vágta oda:

— Pfuj, pfuj, hát ilyen vagy! Ó, pfuj! Veled éltem le tizenöt esztendőt, és nem is tudtam erről! Undorító! — Görcsös zokogás rázta.

Rankl verítékezett. Gyámoltalanul lépett egyet a felesége felé.

Ottilie összerándult, mint akit kígyó mart meg.

— Hozzám ne nyúlj! — sivította. — Ne merészelj hozzám nyúlni, te szörnyeteg! Meg ne merészeld tenni! Megyek. Itt nem maradok. Elpusztulok ebben a szennyben. Ó! — Újabb sírógörcstől roskadozott.

A nyitott ajtóban megjelent a cselédlány, Marie, és a zokogó Ottilie láttán szintén sírva fakadt.

Ranklt tompa düh fogta el önmaga iránt. Szíve szerint összeverte, megtaposta, leköpdöste volna magát — éppen ezért rárivallt a két nőre:

— Elég! Legyen vége a bőgésnek! Takarodjatok!

Ottilie abbahagyta a sírást. Elképesztő változás ment végbe rajta. Mintha megnőtt és megkeményedett volna. Gyorsan odalépett Ranklhoz, olyan közel, hogy a férfi láthatta szeme fehérjében a vörös erecskéket.

Rémülten, tiltakozva emelte fel a két karját.

Ottilie hidegen méregette. A gyűlolet éleslátóvá tesz. Most, először, az apja szemével látta Ranklt. „Micsoda ábrázat — gondolta —, a pórusai, az orrlyukai, az a buta bajusza! És milyen felfuvalkodott! Papának igaza van: az egész ember úgy hat, mint egy műfogsor. Szemre csupa erő és egészség, pedig csak hamisítvány. Istenem, ezzel éltem le fél emberöltőt!" — Gyűlölete kétségbeesett csalódottsággá változott.

— Elmegyek! — vágta oda. — De nem csupán a szobából!

Hangja idegenül csengett Rankl fülében. Mindent aggasztóan idegennek látott az asszonyon. Az ő felesége volna, aki... Habozott, hogy akár csak gondolatban is kimondja a szót, de mi más névvel illethetné Ottilie viselkedését? Igen, *fellázadt!* A lázadás, a felfordulás, a női emancipáció réme az ő családjában is felütötte a fejét! Micsoda gyalázat! A családi botrány esetleges szolgálati és pénzügyi következményeiről nem is szólva! Meg kellett kapaszkodnia a szék támlájában. Erősen hajlott rá, hogy engedjen, de épp ennyire félt is, hogy csorba eshet férfiúi méltóságán, ezért néma maradt.

Ottilie néhány másodpercen át még mereven bámult rá, megvetően, de már nem egészen magabiztosan. De hogy a férje csak dacosan

rándított egyet a vállán, sarkon fordult, és kiment a dolgozószobából. Magasan felfogta a szoknyáját, és lábujjhegyen ment. Olyan volt, mint aki sáron gázol át.

Rankl macskajajos, áporodott ízt érzett a szájában. A térde elgyengült. Futott volna Ottilie után, hogy kiengesztelje, de visszatartotta a gondolat, hogy Marie — egy nőszemély, aki ráadásul cseléd! — tanúja volna papucsférjre valló gyengeségének. Megvetette a lábát, kidöntötte a mellkasát, mint valami tornabemutatón, és úgy kiabálta Ottilie után:

— Kérlek! Az ajtó mindig nyitva áll!

A következő percek lefojtott indulatokkal teli csendben múltak. A másnapos állapot egyre jobban elhatalmasodott rajta. A csontjai megolvadtak, akár a viasz. Siralmas böffenéssel lezöttyent a pamlag sarkába, és arcát a tenyerébe temette.

Így talált rá Marie, amikor seprűvel és lapáttal megjelent, hogy eltakarítsa az üvegcserepeket. Panaszos sóhaja: „Jesszusom, nagysos úr, most mihez kezdünk a nagysos asszony nélkül?", úgy hatott Ranklra, mintha feneken szúrták volna. Felpattant. A szégyen, a harag és a tanácstalanság forrón szállt az agyára.

— Fogja be a száját! — ordította. — Egy nyavalyát tartozik ez magára! Különben is... — Egy hirtelen támadt gyanú új irányt adott gondolatainak és érzelmeinek. — Magának mi keresnivalója van itt? Aha, el akarja mosni a nyomokat, mi? Ki vele: ugye, maga kémkedett? He? Maga volt az! Persze! Ki más lehetett volna!

Marie kezéből kiesett a lapát meg a seprű.

— Az isten szerelmére, nagysos úr, fogalmam sincs róla, miről tetszik beszélni!

— Micsoda? Még van képe tagadni? Marie, óva intem magát. Konoksága csak még súlyosbítja a helyzetét. Utoljára mondom: ki vele! Mi keresnivalója volt magának a könyveim mögött?

Marie kétségbeesetten ingatta a fejét:

— Nagysos úr, ha egyszer én semmit...

— Ne hazudjon ilyen pimaszul!

— Jesszusom, azt kell hinnem, hogy a nagysos úrnak elment az...

— Ez már sok! Mire nem vetemedik, maga buta liba? El van

bocsátva! Most, azonnal. A cselédkönyvéért elmehet a rendőrségre. Megértette? Most pedig ki innen! Egykettő, takarodjon, különben...

Úgy látszott, mintha galléron akarná ragadni Marie-t, de az már hangos sivalkodással elugrott előle:

— Ezt már igazán nem vagyok köteles eltűrni! Egy percig sem maradok ebben a házban!

— Ki is kérem magamnak! — Rankl fújtatva megtörölte izzadó homlokát, maga alá húzott egy széket. Közben hallotta, hogy Marie már a cselédszobában jár, és előhúzza bőröndjét az ágy alól. Hohó, azt a bőröndöt jól lesz átvizsgálni, mielőtt Marie elhagyja a házat! Ez a nőszemély még elvisz valamit. Bármire képes az efféle.

Azzal Rankl már ügetett is a cselédszobába.

Marie éppen rakosgatott valamit a bőröndjébe, és most sikítva megfordult.

— Aha! — üvöltötte Rankl, és a bőröndre vetette magát. — Ez az! Hagyjam, hogy elillanjon és csak vigye, ami belefér. Még csak ez kéne! — Két markával izgatottan beletúrt a bőröndbe. Fehérnemű, harisnya, cipő röpült ki a padlóra. — Itt van, ni! Persze, még ez is! — Egy rozzant cukorkás dobozból levelek és fényképek dőltek ki, köztük egy fénykép, melyen Marie két katonával volt látható a hullámvasúton. — Persze, férfiak, és mindjárt egy egész regiment! Eggyel már be sem éri! És az effajta tisztességes lánynak tartja magát. Legfőbb ideje, hogy itt is rendet teremtsünk. — A lány utolsó kis cókmókját is kiszórta már; az üres bőrönd mintha gúnyosan vigyorgott volna; az ellenőrzésnél semmi lopott holmi nem került elő. — A ménkű vágjon bele! És micsoda szaga van ennek a vacaknak! — Rankl befogta az orrát. Akkor vette csak észre, hogy egy ócska harisnya csavarodott a karjára. Karjával dühösen körözve, lerázta a harisnyát. — A fenébe is! Csomagolja össze a vackát, és ha öt percen belül... — A mondat vége a torkán akadt. Marie eltűnt.

Rankl kiment a folyosóra. Minden ajtó tárva-nyitva. A huzatban libegtek a függönyök ajtón, ablakon. Ottilie ruhás szekrénye is nyitva állt. Mellette elhullajtva egy kötény, néhány vállfa és egy kalapdoboz teteje. Az egész lakásból elhagyatottság áradt. Rankl ernyedtnek,

kifacsartnak érezte magát. — Marie! Ottilie! Marie! — Semmi válasz. A szél becsapta az előszoba ajtaját. Rankl összerezzent. Gyomra felfordult. Sietve eltűnt a vécében.

HETEDIK FEJEZET

Max Egon Reither kissé hátradőlve, két kinyújtott karját a rokokó szekreternek támasztva ült, mint egy ábrándosan rögtönző zongorista. Arca a korai alkony tejszerű homályában egészen puhának tetszett.

Hirtelen sűrű márciusi köd nyelte el a napot; korán leszállt az este; a nappal utolsó maradványait egykettőre felszippantotta a növekvő árnyék. Íráshoz sötét volt már, de Max Egon egyébként is rég letette a tollszárat, és azóta a papírvágó késével, láthatatlan csigavonalakat rajzolgatott az előtte fekvő, félig teleírt papírlapra.

Gépiesen felkattintotta a lámpát. Egy pillanatra le kellett hunynia a szemét. Ahogy újból kinyitotta, rikító vörös és sárga karikák táncoltak a papíron. Max Egon hunyorgott. A karikák elszíneződtek: most narancssziníűek meg zöldek voltak.

„De szép is volna — elmélkedett lomhán —, ha nem kellene folytatni az elemzést, hanem egyszerűen ezt írhatnám: A recenzió írójának egyébként az a véleménye, hogy e költemények lényegét egy vizuális jelenséggel lehetne a legjobban visszaadni: a színes karikák táncával... Valahogy így... és akkor az olvasó szeme előtt megjelennének a tarka karikák. Ez már igen!" Max Egont elbűvölte a tulajdon ötlete. Közben a karikák megfakultak, és végül teljesen el is tűntek. Max Egon felsóhajtott. „A valóságban, sajnos, semmit nem lehet kezdeni azzal a szép gondolattal, hogy a színek beszéljenek helyettünk. Az embernek magának kell erőlködnie. Hajaj!" Szenvedő mozdulattal nyúlt a tollért, és megigazgatta a félig teleírt papírlapot.

Könnyedén és nagyvonalúan volt odavetve a cím: *Lírikusaink ajándékai 1913 húsvétjára* — Kritikai válogatás. Írta: Max Egon Reither; alatta, mákszemekké zsugorgatott betűkkel, többszörös javításokkal és kacskaringókkal meg-megszakítva, ez állt:

„A műveket összeköti alapérzésük összhangja, ezért egyetlen fino-

man szomorkás akkordban csendülnek meg. Ifjú költőink fájdalmas életérzése azonban nem azonos a romantikusok enerváltságával; fájdalmas életérzésük egyszerűen korunk érzékeny emberének tanácstalansága. A mai ifjú költők egy szívet keresnek, melyen fenségesen kisírhatják magukat. Ezt a megváltó, kéjes, fel-felcsukló sírást ünneplik gyengéd és vad verseikben, de formailag nem válnak érzelgősekké. Az érzékiség túl érzéki és mégis szende lovagjai ők. Fűszál tövén szikkadnak, de a mezőt patakokban szelik át. Kétszeresen, háromszorosan élnek. Könnyeik édességén át szeretik az életet, szeretik a honvágyukon át, melyet gyermekkoruk után éreznek, amikor tudták, mi a védettség, a szép ruha, az oktalan riadalom. Ó, a rácsos ágyacskák, daloló lámpák, esti búcsúcsókok üdvözülten boldog kora! Így lett a sírás merőben új sírás, a romantika fölé emelkedő sírás, mely a Mán érzett fájdalmat a Tegnap boldogító emlékével mondja el."

Itt véget ért a kézirat.

Max Egon lassan olvasta, itt-ott áthelyezett egy vesszőt, vagy erősebben meghúzott egy felkiáltójelet. Most a fogai közé vette a tollszárat, és egy halom vékonyka könyvből levette a két felső kötetet. Lapozni kezdett az elsőben. Az egyik oldalt hosszabban elnézegette.

Reggel ötkor fel kell kelnem,
dermesztő a hideg.
Barátom ott szolgál Przemyslben,
az erőd tüzérségénél.
Közben magam a sok munkától
fáradt vagyok s beteg,
ő pedig elfeled.

Fellapozta a második kis kötetet is. A verssorokból ugyanaz a hangulat áradt:

Az árnyékban leülsz most egy padra.
A fája korhadt már:
emlékeztet beteg önmagadra.

Igen, az ifjú költők elégikus hangulatúak voltak. Elégikusak és — serények. Max Egon vegyes érzelmekkel méregette a halom könyvet. Szerette az ifjú költők újszerű ritmusait, megmámorosodott érzelmeik fény- és árnyék váltakozásából kialakult bódulatától, de kínosnak érezte szorgalmukat.

Hogy tudnak ennyit írni! Max Egon önmagát a kebelbeliek közé számította, és már évekkel ezelőtt feltette magában, hogy belefog egy esszé jellegű, nagy műbe, *Az élet, planétánk betegsége* címen. Mindenesetre, a saját bevallása szerint, még csak a bevezető fejezettel készült el. Rosszmájú barátai egyenesen azt állították, hogy mindeddig csupán egyetlen mondatot vetett papírra, de ez sem tőle van, hanem Paracelsustól vagy valamelyik különc misztikustól.

Valahányszor Max Egon a *Napi Híradó* számára megírt egy-egy cikket a modern művészetről vagy irodalomról — és ez elég ritkán fordult elő —, utána annyira szükségét érezte a pihenésnek, hogy két-három napra távol is maradt az A. Reither és Fia cég igazgatósági irodájától, ahol mint ifjabb főnöknek javarészt abban merült ki a tevékenysége, hogy eleget tett bizonyos, nem túlságosan fontos reprezentációs kötelezettségeknek.

Max Egon egyáltalán nem gyűlölte a jóval tündöklőbb apa árnyékában élő trónörökös szerepét. Éppen ellenkezőleg: enyhe viszolygással gondolt a jövőre, amikor netán nagyobb felelősséget raknak a vállára, serényebben kell dolgoznia. Ez egyébként csak igen ritkán jutott eszébe — ritkán, és egészen ködös formában, mivel Max Egon lehetőleg hagyta, hogy a kellemetlen gondolatok meghalványuljanak, elkalandozzanak, szertefoszoljanak, ugyanis mindig arra törekedett, hogy elodázza a döntéseket, és kerülje az izgalmakat.

„Megfáradt fajta vagyunk." Egyszer, félig komolyan, félig gúnyosan, így jellemezte önmagát és húgát, Ottiliét, a még negyvenen innen járó Max Egon, aki ugyan nem nézett ki öregnek, de mintha fiatal se lett volna soha. „Meglehet, Ottiliénél ez kissé másként jut kifejezésre, talán primitívebben, de a helyzet alapjában véve ugyanaz: fáradtnak születtünk."

Alexander ugyanilyen hangnemben válaszolt neki: „Talán igazad

is van, fiam. Némelykor megállapítom, hogy magam két nemzedék vitalitását éltem fel, tehát ti ketten már szubnormális hőmérséklettel jöttetek a világra."

Ó, igen, Max Egon fáradt volt. De nincs-e meg a fáradtságnak a maga szépsége, a maga sajátos vonzóereje?

Max Egon becsapta a két könyvet, és leoltotta a lámpát. Sötétség borult a szobára, csupán az ablak maradt ki belőle — valamennyi világosság az utcáról és ennek visszfénye a falon, a szekreter fölött: sárgás négyszög, mely elkeskenyedve és megdőlten az ablakot formázta.

Max Egon felemelte a két kezét: árnyékuk megjelent a falra vetődő világos négyszögben. Gyermekkorában gyakran órák hosszat ébren feküdt az ágyában, és árnyjátékot játszott. Már akkoriban szinte önálló élőlénynek érezte a két keze fejét, szeretetre méltó lényeknek, és látásuk megindultsággal töltötte el. És még most is ugyanazt az érzelmet váltották ki belőle.

Max Egon szétterpesztette az ujjait. Így minden előnyük érvényesült: a karcsúságuk, a hosszuk és az a bizonyos artisztikus vonás, ami az első ízület csontjának finomságában fejeződött ki.

Előrehajolt, és az árnyékképen most jól látszott ujjai hegye fölött a köröm félhold alakú végződése. „Rózsaszirmok! — villant fel benne. — Rózsaszirmok. Helene nem így nevezte-e a körmeimet a nászéjszakánkon? Igen, így mondta: »Igazi rózsaszirmok, hadd csókoljam meg őket!«"

Miért hogy éppen most villant fel benne ez az emlék? Most, ennyi év elmúltával, amikor Helene és ő már teljesen elszakadtak egymástól. Kínos érzéssel gondolt vissza az esküvőjére, Helene iránt érzett rövid életű szenvedélyének számára akkor is, most is megmagyarázhatatlan idejére. Max Egon vállai közé húzta a fejét. Próbálta elhessenteni a kellemetlen gondolatot, de az makacs volt, szemtelenül tolakodó, mint a piaci légy.

„Igazi rózsaszirmok... á, az ördögbe is!" Max Egon ökölbe szorította a két kezét, de nyomban elfogta a vágy, hogy újra szétterpessze az ujjait. Valami csábító, borzongató vágy volt ez; ilyesmit érzett

néha akkor is, amikor borotvakésének élét, használat előtt, meghúzta hüvelykujjának párnáján, mire hirtelen kísértés fogta el, hogy belevágjon az eleven húsba, egészen mélyen, csontig. „Á, az ördögbe is!"

Keze fejének árnyéka felett megjelent egy fej körvonala. Max Egon ültében megfordult, és ismét felkattintotta a lámpát.

Helene állt ott.

Ábrándos heverészéséből zavarhatták fel. A frufruja borzas volt. Álmos hangon kérdezte:

— Csak nem alszol, Max? Valaki csengetett. És mindkét lánynak kimenője van.

Max Egon csak most hallotta meg a folyosóról a csengő rekedt berregését. Felállt, és kifelé tartott az előszobába; nyomában habozva lépdelt Helene.

Egész idő alatt csörgött-zörgött a csengő, de pontosan akkor elhallgatott, amikor Max Egon a bejárati ajtóhoz ért.

— Várj csak! Helene megrángatta Max Egon kabátját. Kint halkan pendült valami, majd pedig krákogás hallatszott. — Ki lehet ez?

Max Egon vállat vont.

Ismét a halk pengés.

Helene intett a férjének, hogy ne nyisson ajtót. De akkor, kívülről, már hallatszott a kérdés:

— Itthon vannak a nagyságos úrék? — Jól ismert hang volt. Max Egon gyorsan ajtót nyitott: Dr. Rankl állt az ajtó előtt. Rajta az állami alkalmazottak egyenruhája, a két csúcsú kalap, oldalán kard.

„Valószínűleg temetésről jön — fordult meg Max Egon fejében —, azért öltött ilyen gyászos képet."

Rankl két csúcsú kalapjához emelte kesztyűs kezét.

— Jó estét! Nem zavarok? — Hangja rekedt volt és mesterkélt. — Kezedet csókolom, Helene! — Mereven állt ott, bal kezét a kard aranyozott markolatára támasztotta, jobbját még most is tisztelegve tartotta a kalapja karimájánál. A kalap elülső csúcsa pontosan egy vonalba esett a homloka közepével. Köpenyén a gombok úgy fénylettek, mint friss veretű aranypénzek. Bajuszának két hegye szimmetrikusan kunkorodott felfelé.

Az egész látványtól Max Egonnak óhatatlanul az jutott eszébe, hogy egy bábut lát az egyenruhaszabóság kirakatában. De azután észrevette, hogy sógorának szeme zavarosan fénylik. Ez a zavaros fény ingerelte. Tessékelni kezdte:

— Nem jönnél be, Friedrich? Kérlek, tedd le a köpenyed!

— Köszönöm, nem. Mindössze azért jöttem... hm... — Rankl erőltetetten krákogott —, csupán azt kérdezném... hm... itt a feleségem?

— Ottilie? — Max Egon felhúzta sűrű szemöldökét. Megszokta, hogy húga csak a férje kíséretében és kizárólag előre bejelentett családi látogatások alkalmával fordul meg náluk. Éppen ezért teljesen meglepetésszerűen érte Rankl kérdése. — Ottilie? Megbeszéltük volna? Úgy értem: hozzánk készültetek...?

— Nem, azt nem, ellenben... hm... Ottilie ugyanis... hm. — Rankl ide-oda kapdosta a fejét, mint a liba, amikor tömik. — Ottilie ugyanis elment.

— Elment? Hogyan? Mit akarsz ezzel mondani?

Rankl nem válaszolt. A keze szánalmasan reszketett, csinos bajusza alatt sírósan remegtek az ajkai.

— No, mi az...? — Max Egon idegesen pillantott körbe. Elviselhetetlenül kínosnak érezte a helyzetet, de nem tudta, hogyan vágja ki magát belőle.

Helene közbeszólt:

— Megszökött? — Halkan kérdezte. Hangja remegett. (Hogyan? A halvérű Ottilie, ez a bábu, megtette azt a lépést, amelyre maga sosem merészkedett?) Szégyen és sóvárgás borzongatta, mint a láz. Megismételte: — Megszökött!

Rankl elvörösödött.

— Ezt azért nem mondanám... ezt egyelőre nem venném biztosra, már csak a család érdekében sem. — A saját szavaitól bátorságra kapott. Kakaskodva vágta oda: — Igenis, a család érdekében! — Tekintete találkozott Helene pillantásával, ugyanis az asszony hátrasimította frufruját, és most szokatlanul éber, éles pillantással méregette a sógorát. Rankl peckes tartása nyomban odalett, és újból dadogni kezdett. — Egyszóval... egyikünk sem óhajt botrányt...

főleg magam nem, az én állásomban, mivelhogy állami alkalmazott vagyok! — Teljesen magába roskadt és úgy nyüszítette: — Meg kell találnunk Ottiliét, könyörögve kérlek benneteket! Mert ha ennek híre fut... Helene, Max! Segítenetek kell. — Feléjük nyújtotta a karját. — Halljátok-e, segítenetek kell!

A lépcsőházban különös élességgel visszhangzott minden szava. Valahol kinyílt egy lakás ajtaja. Max Egon összerezzent.

— Kérlek, a lépcsőházban vagyunk — könyörgött a sógorának. — Ne rendezz itt jeleneteket!

— Igen, persze, igazad van — suttogta Rankl megszeppenten —, de mihez kezdjünk?

— Hogy most mihez kezdjünk? — Max Egon a nyakkendőjét babrálta.

Helenében újra eláradt a szégyen és a vágyakozás, még erősebben, mint az imént. Indulatosan és türelmetlenül szólalt meg, hangja a szokottnál is mélyebbnek, rekedtebbnek hangzott.

— Mindenekelőtt ne ácsorogjunk itt tovább. Gyertek be. Sorra kell vennünk, hová mehetett Ottilie. Papáéknál már érdeklődtél, Friedrich? Egyébként nem csodálkozom a dolgon. — Azzal a két férfit betuszkolta az előszobába.

Max Egon csodálkozva, Rankl ernyedten engedelmeskedett.

NYOLCADIK FEJEZET

A *Napi Híradó* nyomdája és szerkesztősége egy hajdani kolostorban volt elhelyezve, az óvárosi hídtorony közelében. A rotációs gépek a kolostor átépített pincéjében sorakoztak. A refektóriumból lett a szedőterem. A főszerkesztőségi iroda pedig az egykori konyhába került. Ez számtalan szerkesztőségi tréfa forrása lett, az pedig különösen kapóra jött, hogy újabban Dr. Adalbert *Koch** volt ott a gazda, egy gömböc férfiú, hatalmas tar koponyával, melyre, tarkóból, három hajtincset teregetett előre.

A refektóriumban a fráterok egykor nyugodtan énekelhettek, imádkozhattak és étkezhettek teli torokkal, az öt láb vastagságú falakon

egyetlen hang sem szűrődött ki a konyhába. A szedőterem lármáját nagyrészt szintén elnyelték a terméskőből rakott, ódon falak. A linotype gépek zörgése azonban valamicskét elhallatszott a főnöki szobába, persze csak tompán, mint a tengeri kagyló távoli zúgása.

Ez a költői hasonlat Alexandertól eredt: érzelgősen vonzódott ehhez a szobához, és azt hirdette, hogy valami sajátos, az újságírói ihletet tápláló fluiduma van, ami a szedőgépek zajából, a korrektúra hasáblevonatainak zizegéséből és a rotációs papír meg a nyomdafesték enyhén poros szagából árad.

Alexander szerette ezt a szobát. Éveken át innen irányította a lap szerkesztését. A szerkesztőség közvetlen vezetésével együtt a főnöki szobát is átadta Adalbert Kochnak, akihez régi bajtársi kapcsolat fűzte. Kapcsolatuk még a nevezetes Dreyfus-ügy idejéből eredt; ennek hátteréről Koch — aki annak idején katolikus lapok párizsi tudósítója volt — kitűnő cikksorozatot írt, de klerikális megbízói félretették az írásait; ezek után Alexander *Napi Híradó*-jában jelentek meg a cikkei.

Alexander, valahányszor felkereste a szerkesztőséget, első útja mindig a régi dolgozószobájába vezetett, és csak ritkán mulasztotta el, hogy valami drasztikus módon kifejezésre ne juttassa afeletti örömét, hogy „viszontláthatja az elveszett Paradicsomot".

„Biztosan ízléstelenül érzelmesnek tart, Koch — tette hozzá szokás szerint —, de ez már így van: paradicsomian jól érzem itt magam!"

Koch úgy látta, nemigen venni észre Alexanderon — legalábbis az utóbbi időben —, hogy olyan nagyon jól érzi ott magát. Valami nyomta a lelkét. Már nem volt teljesen a régi. Vagy tévedne? Túl sok rejtelmet magyaráz bele Alexander múló rossz hangulatába?

Ez járt Dr. Koch eszében, miközben feszült figyelemről árulkodó halk szuszogással figyelte, amint gyors léptekkel fel s alá járkál.

„Akár egy ketrecbe zárt tigris!" — így summázta megfigyeléseit. Arra várt, hogy Alexander ismét kitör, ugyanis az imént, amikor a lap legutóbbi számait bírálta, hirtelen dühösen kitört, majd, épp olyan váratlanul, teljesen elnémult. „Mikor robban megint? Ámde Alexander hallgatott. „Valami nincs vele rendben — elmélkedett tovább Koch —, de mi egyáltalán a rend?" Mosolygott. Pillantása

végigsiklott a kazlakban álló újságokon, régi hasáblevonatokon és kéziratokon, amelyek vad összevisszaságban hevertek az íróasztalon és minden polcon. Egyszer már nem éppen ez a rendetlenség húzta-e ki a csávából a lapocskát? 1908-ban, a nagy cseh—német utcai tüntetések alkalmával, néhányan, romboló szándékkal, behatoltak a szerkesztőségbe, de nyomban sarkon fordultak, mert a Koch szobájában uralkodó felfordulásból úgy hitték, hogy egy másik banda már megelőzte őket. Igen, a rend némelykor inkább árthat, vagy, amint Alexander mondaná... Koch Alexanderra pillantott. Az, leszegett fejjel, még egyre rohangált fel s alá. Összehúzott, bagolyszerű szemöldöke már nem rángott annyira, mint az imént, de a homloka borús volt — a vihar még csak részben vonult el.

„Ugyan már!" Koch az egyik papírkazalból kihúzta a hosszú láncra erősített ollót, és belenyisszantott a levegőbe, mintha a további elmélkedés fonalát akarná elvágni. Fennhangon pedig így szólt:

— Nem tudom pontosan, mi az, ami annyira nem tetszik magának bécsi tudósítónk jelentésében. — Tétovázott, várta a közbeszólást, de hogy Alexander tovább hallgatott, szaporán folytatta mondókáját, s közben egyszer-egyszer nagyot fújt, ami úgy hangzott, mintha gőzt eresztett volna ki. — Elismerem, kicsit nagyképűen ír a jóember, szellemi értelemben valahogy tovább nyújtózik, mint a takarója ér, másrészről azonban kétségtelenül vannak érdemei. Mindenütt bennfentes, ahol meg lehet kaparintani bizalmas információkat. Különös tehetsége van a valódi szenzációk kiszimatolására, és gyorsan, megbízhatóan dolgozik. Végül is várhat-e ennél többet?

— Többet? — Alexander megállt Koch íróasztala előtt. Szemre nyugodt volt, de a hangját csupa indulat fűtötte. — *Többet? Kevesebbet* kívánok, kevesebbet az effajta hangokból! — Olyan hirtelen rántotta ki a zsebéből a *Napi Híradó* egyik számát, hogy a papír megroppant. — Itt van! — Azzal olvasni kezdte: — „Egyik ország a másik után erősíti hadseregét, egyre hajszoltabban folyik a verseny, a fegyverkezés terhei csillagászati számokat érnek el. A kereskedelmi forgalom egyhelyben topog, mindenki tudja, hogy valamiről le kell mondania; szemlátomást semmi sincs rendjén. Ilyen körülmények között már a békeszerető emberek számára sincs semmi borzalmas

abban a gondolatban, hogy jobb odavágni, mint tétlenül várni és aggódni." — Alexander markában gombóccá gyűrte az újságot. — Nos, ehhez mit szól? — Mereven nézett Kochra.

Koch megpróbálta, hogy gyorsan elegyengesse a dolgot:

— Igaza van, abban a cikkben vannak bizonyos hangok, amiket Bécsben mostanában, sajnos, gyakran hallani. Egyébként ugyanaz a szájhősködés ez, amit annak idején a párizsi sajtóban olvashattunk. Emlékszem, például, hogy egyik napon, még az ügy kezdetén... — Észrevette, hogy Alexander szája megrándul, ezért lenyelte a Dreyfus-üggyel kapcsolatban elmondandó történetét, és így fejezte be: — No persze, minek kellene ezt magának hosszan magyaráznom. Maga is tudja, hogy az effajta hangokat nem kell tragikusan venni.

Alexander hevesen megrázta a fejét:

— Nem csupán néhány félrecsúszott hangról van itt szó. — Elhallgatott, hogy mély lélegzetet vehessen.

Koch közbeszólt:

— De hiszen az előbb maga is ezt emlegette!

Alexander ügyet sem vetett Koch ellenvetésére. Így folytatta:

— Nem, nem néhány hangról van itt szó, hanem az egész melódiáról. — Mióta Bécsből hazatért (helyesebben az erdei fogadóban lejátszódott epizód óta, mert ezt nem bírta feledni, és érzékeit újra meg újra felbolydította) valami mély, belső nyugtalanság borúlátóvá és egyben fokozottan éleslátóvá tette Alexandert. — Az egész melódia hamis, tébolyultan hamis. Kissé másként hangzik, mint az össznémet és osztrák nagyhatalmi eszméktől megszállt urak csatakiáltása, de az alapgondolata ugyanaz: bele kell törődnünk, hogy elsülnek az ágyúk! — Látta, hogy Koch ellenvetésre készül, és dacosan felvetette a fejét. — Nem, hadd fejezzem be, még nem mondtam végig. A német birodalmi kancellár néhány napja kijelentette a Temps egyik szerkesztőjének, hogy a következő háborút a sajtó fogja megüzenni. Nincs nagy véleményem a miniszteri kinyilatkoztatásokról, de amikor azt kell látnom, hogy a *Napi Híradó*-nk is a háborús uszítás szócsövévé válik...

Koch most már nem bírta magát türtőztetni:

— Túloz — károgta —, mérhetetlenül eltúlozza a dolgot! — Fúj-

tatott, málnapiros koponyáján égnek meredtek előrekotort tincsei. — Méghogy a mi lapunk a háborús uszítás szócsöve! És egyáltalán... nem, ez mind érzéki csalódás csupán! — Ollójával hadonászott, de hamarosan lecsillapodott. — Komolyan mondom, a maga idegei erősen meg vannak tépázva, valószínűleg agyondolgozta magát. Nem ez az első eset, hogy szemet szúr nekem. És ha nem féltem volna tőle, hogy félreért, már előbb felkerestem volna, hogy megmondjam: ez így nem mehet tovább, pihennie kell egyet.

— Ugyan, ugyan! Mit képzeleg! — tiltakozott Alexander, de csak bágyadtan. Úgy érezte, elevenére tapintottak, ezért felhorkant: — Az idegeimnek semmi közük ehhez a dologhoz. És az egészségem miatt sem kell aggódnia senkinek.

Koch megbántódott, szótlanul vállat vont, és eligazgatta a tincseit.

Alexander egyszeribe megbánta, hogy ilyen nyersen válaszolt. Néhány engesztelő szót készült mondani Kochnak, de ekkor megszólalt a telefon.

Koch nyúlt érte, beleszólt, majd Alexandernak nyújtotta a hallgatót:

— Magát kérik.

— Engem? — Alexander nem örült, hogy elterelődnek a témájukról. Tétován vette át a hallgatót. — Ki beszél? — kérdezte. — Kicsoda? Nem értem. Helene?... Rankllal? Igen, de... És mit tett Ottilie a... Hogyan? Sejtelmem sincs róla, mi történt. Nem, maradjatok ott, megyek... Igen, most, nyomban... Jó, jó.

Visszaakasztotta a hallgatót, és a kabátját meg a kalapját levette a fogasról.

— Családi összezördülés! Már csak ez hiányzott! — jegyezte meg mérgesen Kochnak, de hangjában most ismét benne csengett az a baráti bizalom, amelyről az imént megfeledkezett. — Arra valóban nem panaszkodhatom, hogy semmi izgalom az életemben. Egyébként magam is úgy érzem, hogy valóban kissé ideges vagyok. — Tétován mosolygott. — No, erről majd a következő alkalommal beszélünk. A bécsi cikkről szintén. A legjobb volna egy flaskó rajnai bor mellett, ami a maga pincéjében található, ha nem tévedek. Igen? Akkor rendben van. Viszontlátásra, Koch! — Erélyesen kezet rázott vele.

A kocsiban, ahogy hazafelé tartott, megpróbált eligazodni Helene telefonhívásán. Mi történhetett? Ottilie elhagyta Ranklt, és Helene most keresi Ottiliét. De miért Helene? Az ördög ismeri itt ki magát!

Alexander végigsimított a homlokán, elhessentette a családi összezördüléssel kapcsolatos gondolatokat. „Nem lesz az olyan rettentő dolog!"

Kinézett a kocsi ablakán. Finoman szitált az eső. A nedves háztetők fölé sötét, gomolygón felhős ég borult. A felhők közt kikandikáló néhány csillag mintha egy-egy lyuk lett volna a holnapi napot takaró függönyön.

Egyfogatú kocsija most már a Károly hídon gördült. A kétoldalt sorakozó kőszenteknek az esőtől valami lágy, emberi külsejük lett. A folyó vize feketének és sűrűnek tetszett, mint az olvadt gyanta; a szomszédos gyaloghíd fényei lépcsősen kurtulva tükröződtek benne, mint az orgonasípok.

Az eső elállt. A kocsi ablakán az utolsó csöppek csordogáltak. „Apadó gyerekkönnyek" — elmélkedett Alexander. Leengedte az ablakot. Nyirkos levegő áradt be, vele egyéb szagok, víz, ázott fa, gyanta, hal, füst és a város szaga. És egyszerre leheletnyi kakukkfű illat is lengett a levegőben. Alexander szíve összeszorult. De akkor már tova is suhant a kakukkfű illata.

KILENCEDIK FEJEZET

A Lóvásár téren álló Stutzig cukrászdában, ebben a késő délutáni órában, mindent átjárt a forró csokoládé, a habos karlsbadi tejeskávé, a friss kalácsfélék és torták meg a legkülönbözőbb divatos parfümök illata.

A zegzugos szobák mind zsúfoltak voltak. A kerek márványasztalkák köré fürtökben tapadtak a hölgyek, akár a méhrajok, zsongtak, rengtek-ringtak.

Leopold von Wrbata ott ült az egyik oldalsó fülkében: féltékenyen őrködött, hogy az asztalánál álló másik széket senki el ne foglalja, és ezt a sokféle hangon zsongó kávénénis fecsegést csak úgy hallotta,

mint valami távoli, halk puskaropogást. Néha egy-egy mondatfoszlány eljutott hozzá — valami közelebb eldörrent lövés volt az, ami a többit elnyomta.

„*Sécheresse du coeur**... mi egyéb volna? Ez illik ezekhez a modern nőkhöz. Érzelmileg mind szikkadtak, főtanácsosné asszony!"

„Nyomban elbocsátottam a nőt. Végül is az én házam nem átjáróház, nem igaz?"

„És képzelje csak: azok ketten voltak olyan ízléstelenek, hogy mint Jedermann és a táncoló apáca jelentek meg egy bálon, ahol a társaság krémje..."

„De kedves asszonyom, ilyen diéta mellett hogyan akar szert tenni annyi erőre, hogy három jótékonysági bizottságban is dolgozzék?"

„A nő kijelentette neki: elegáns férfi a nyakkendőjére fordítja a legnagyobb gondot, és ha velem akar mutatkozni a korzón..."

A százados nem érezte itt jól magát, ennyi nő között, és ráadásul ebben az időben, amikor otthon kuktáskodhatott volna, és vacsora előtt még módja lett volna gyorsan kipróbálni egy tejfölös mártást. Annak sem örült, ami ide hozta. Wallyra várt, és a puszta gondolatra, hogy miféle ajánlattal akar előhozakodni, olyan nyilallást érzett a szíve meg a gyomra táján, mint a felvételi vizsgán, a kadettiskolán vagy megboldogult anyjának házivarrónőjével megesett első szerelmi kalandja alkalmával, avagy nemrégiben is, amikor két ízben látogatást tett ennél az üzletembernél, Gelusichnál. Úgy érezte, mintha a teste üregessé válna, mert elcsorog belőle minden erő.

Gelusich mindkét alkalommal nagyvonalúan udvarias volt. A kártyaadósságok kifizetésére sürgősen kért két összeget — először ezernyolcszáz, a másik alkalommal háromezer koronát — nyomban kölcsönözte, és egyáltalán nem üzletszerűen, hanem egyszerű nyugta ellenében, „mondhatnám tiszti becsületszóra". Amikor a második kölcsönt kapta, miért is nem búcsúzott el épp olyan gyorsan és formálisan, mint az első látogatása alkalmával? Minek is maradt ott, minek bocsátkozott társalgásba, sőt, még ajánlkozott, hogy kettesben tarokkozzanak egyet? A harmadik vagy a negyedik partinál történt a dolog. Gelusich a kártyát keverte, és közben mellékesen

megkérdezte, hogyan jutott eszébe, hogy éppen őhozzá forduljon. Netán valamelyik bajtársa tanácsolta?

„Nem — csúszott ki Poldi száján —, mulatságos, de Wally adta az ötletet."

„Egy nő? Teringettét, ez már érdekes. Ki az?"

„Á, csak egy másodfokú unokatestvérem, Reither úr unokája. Azt hiszem, ismeri is a lányt. Arndthem bárónétól. Emlékszik?"

„Alexander Reither unokája... várjon csak, azt hiszem... igen, rémlik valami, egészen ifjú hölgy, de micsoda szeme van! Zöld, ugye? — Majd egy széles mosollyal, amitől Poldi libabőrös lett, így folytatta: — Ide figyeljen, százados úr, szervezze meg valamiképp, hogy egyszer összejöhessek ezzel a szép szeművel. Vagy talán saját maga érdekelt nála?... Nem? Akkor all right,* igaz? Nem kívánok öntől semmi olyat, amiért mint a hölgy rokona és mint tiszt, ne vállalhatna felelősséget, ez magától értetődik. De azért csak nem fog megtagadni tőlem egy ilyen úriemberek közötti, baráti szolgálatot?"

Ezért ült most itt Poldi, ezért döfködött kedvetlenül egy szelet dobostortát (aminek a krémjébe — mint mellékesen megállapította — nem ártott volna valamivel több mogyoró), és azt hányta-vetette magában, hogyan tegyen eleget a megbízásnak. Mi lesz, ha Wally nemet mond, vagy éppen botránnyt csap?

Átkozott dologba keveredett! Atilláját egyszeribe szűknek érezte. Két ujjával lopva a gallérja mögé nyúlt, és megigazgatta a celluloid betétet.

Úgy érte, mint egy ütés, amikor Wally ráköszönt, „Halló, Poldi!" Felpattant, és rekedten makogta:

— Csókolom a kezed! Szervusz, Wally!

Wally ragyogva állt ott, ezüst gombos, hódprém galléros, szorosan simuló zöld spencerben. Széltől kipirult arcán jobboldalt apró, szív alakú szépségtapasz ült. A divatos bolgár sapka alól, mely kissé fiússá tette az arcát, kikandikált egy fürt. A hajfürt tiziánvörös volt.

Poldinak e pillanatban egyetlen gondolata támadt: „Csak nem festette be a haját? No de ilyet!"

Wally nem hagyta töprengeni. Nevetve megszólalt:

— Poldikám, nem vagy valami lovagias! Elcsalsz ebbe a kávénénik cukrászdájába, s amikor fogadnod kellene, néma vagy, mint egy csuka!

— Nem... nem tudtam, hogy nem szereted ezt a helyet... ne haragudj, azt gondoltam...

— Kedves Poldi, ha te elkezdesz gondolkodni, akkor már általában minden kátyúba rekedt. Nem, köszönöm, nem vetem le a kabátkámat, mert valóban csak egy percre maradhatok. — Wally a pincérnő felé fordult, aki Poldi intésére éppen hozzájuk lépett egy nagy csésze csokoládéval: — Nekem hozattad? Mert én nem szeretem ezt az émelyítő pempőt. Kérem, hozzon nekem inkább... De mit kapni itt? Á, igen, biztosan tudnak adni teát konyakkal... nem? Akkor hozzon nekem egy konyakot, tea nélkül! — Mulattatta a pincérnő zavara, és ugyanennyire Poldi csendes elképedése is, ezért hozzáfűzte: — Illetőleg hozzon mindjárt két konyakot: a százados úrra is ráfér egy kis szíverősítő.

Kicsit hátrább tolta a székét, és keresztbe rakta a lábszárát.

— Rajta, kezdj hozzá, Poldi, sietned kell, mert húsz perc múlva találkám van a Lőportoronynál, és arról nem maradhatok le. Különben is csak azért jöttem el, mert felajzottad a kíváncsiságomat. Mi újság? Mi közölnivalód van? Remélem, nem akarsz a lábaim elé helyezni valami szerelmi vallomást, mert az kilátástalan vállalkozás volna, de ezt magad is jól tudod. Nos?

Leopold von Wrbata a szék támlájára akasztott kardjának bojtjával játszott. Valami megfelelő bevezetőn törte a fejét, de eredménytelenül. Végül kitört belőle:

— A teremburáját! Pardon, megbíztak valamivel, de nem szeretném, ha te... ugyanis csöppecskét kényes megbízatás, és nem tudom, hogyan fogadod.

Wally száját csücsörítve válaszolt:

— Kedves Poldi, a katonai dolgokhoz semmit nem értek, de úgy hiszem, a törökök a te mostani hadmozdulataidat stratégiai visszavonulási kísérletnek neveznék. Kerülgeted a forró kását, egyre kerülgeted. Csak nem valami házassági ajánlat közvetítésére vállalkoztál?

— Nem éppen házassági ajánlatról van szó.

— Hát miről? Nesze, igyál, majd megjön a bátorságod! — A pincérnőtől átvette a két poharat, egyiket a százados felé tolta, a másikat egy hörpintésre kiitta.

A szomszédos asztaltól néhány idősebb hölgy lornyettjén át felháborodva mustrálta őket.

A százados úgy érezte, mintha az egész teste ragyaverte volna.

— Kérlek, Wally, nem volnál szíves kissé ildomosabban viselkedni? — Az ildomosabb viselkedésre vonatkozó intelme közepette eszébe jutott, maga milyen javaslattal készül előhozakodni; ettől torkán akadt a szó, felkapta a poharát, felhajtotta a konyakot, majd színtelen hangon így folytatta: — Vigye el az ördög! Pardon! Hm, tudod, ez a Gelusich, egyszóval felkerestem, ahogy nemrégiben tanácsoltad, emlékszel még?

— Á, igen. No és mi történt? Nem hagyta, hogy megvágd?

— De igen. Csakhogy... — Poldi izgett-mozgott ültében. Szeme, melyet mintha pókháló borított volna, feszülten meredt a Wally zöld szemének zöld szivárványhártyáján táncoló, aranyló pontocskákra. — Megkért, hogy... szeretne egyszer velünk, helyesebben veled összejönni, azaz... — Elhallgatott, és a kardja után kapott, mert az imént meglökte, és nagyot csörrent.

A szomszédos asztaltól a hölgyek ismét feléjük fordították lornyettjüket. Poldi átkozta önmagát, Wallyt, Gelusichot, az egész világot.

Wally erre megszólalt:

— No és, mi ebben a borzasztó? Ezért nem kell ilyen zavartan fészkelődnöd!

Poldi megkönnyebbülten kérdezte:

— Szóval nincs ellenvetésed?

— Zseniálisan olvasol a gondolataimban, Poldi.

— Pardon, egyszóval úgy értem, valóban közölhetem Gelusichcsal, hogy beleegyezésedet adtad?

— *Précisément.** Gondolom, nem akar nyomban bekapni, jóllehet olyan szakálla van, mint Ali baba meséjében a rablóknak. Egyébként keleti származású?

— Nem, azt hiszem, horvát. A nevéből legalább is erre lehet követ-

keztetni. De szlovén is lehet vagy szerb, vagy más balkáni szerzet. De mi van veled?

— Semmi, csak nagyon meleg van itt. — Wally egy pillanatra színt váltott. A Balkán említésére eszébe jutott a süldőlány korában megbámult reprodukció: nőrablás Montenegró hegyei közt. De már legyűrte magában a bénító érzést. Lassan felállt: — Ugyan hány éves lehet ez a te Gelusichod?

— Hogy hány éves lehet? — Poldi sima homloka ráncba futott; kissé szédült, mint aki csak félig aludta ki mámorát. — Nem tudom, kicsikém. Talán negyven. — Élénkebben fűzte hozzá: — Mindenesetre igazi lovag.

— Persze! Ha a te barátodról van szó, mi más is lehetne? — Begombolta kabátkáját, és kezet nyújtott Poldinak. — Hát, beszélj meg vele valami időpontot. Most mennem kell. Hat óra elmúlt. Adieu, Poldi!

— Adieu. Kezedet csókolom, Wally. És köszönöm szépen. — Összeütötte a sarkát, és még mindig kábultan bámult a lány után, ahogy az, a seregnyi asztal között, az ajtó felé tartott. Zöld kabátkájának vállán ott csillogott-villogott egy tiziánvörös fürt.

Pont az ajtó előtt Wally meglepődve megtorpant, de csak gyorsan még egyszer visszaintett Poldinak, és azzal el is tűnt.

„Csuda kis bestia! Pardon!" — mondta magában a százados. Nagy megkönnyebbülést érzett.

— Még egy konyakot, kisasszony! — adta fel a rendelést hangosan. A szomszéd asztaltól a hölgyek ismét rá irányították a lornyettjüket, de Poldi most megvetően elnézett a fejük felett.

TIZEDIK FEJEZET

— Nem, a hölgyek és urak még nincsenek itt. — Így válaszolt Schönberg kisasszony, amikor Alexander, hazaérve, csodálkozva kérdezte, miért van sötétség az egész utcai fronton — vagy Helene meg Rankl talán már el is ment? — Ők a nagyságos úr nővérével a kék szalonban üldögélnek, de a nagyságos asszony csak az állólámpákat gyúj-

tatta meg, mivel a csillár túl vidáman hat. — Schonberg kisasszony elvette Alexander kalapját és kabátját. — Reither úr, jelentsem, hogy megérkezett?

— Bejelentem? Engem? Miféle új szokások ezek, Montebello?

— A nagyságos asszony úgy gondolta, hogy esetleg elő kellene készíteni Reither urat.

— Elokészíteni? Micsoda otlet ez megint! — Alexander faképnél hagyta a házvezetónot, és sietve elindult a szalonba. Hogy ez a Karoline mindig a spanyol etikett szerint rendezi a dolgokat! A családi botrányhoz túl vidám a csillár, haha! Micsoda gyász pompájú felhajtást otolhetett ki már megint? No, o majd belepancsol a rendezésbe!

Harcias hangulatban nyitott be a szalonba. Félhomály derengett az ősok galériájában: a falakon, a bekeretezett Wrbatákat alig lehetett felismerni, a dohányjovedéki fobizományosból csak a gallérja csücskének két fehér háromszoge látszott.

Karoline a kandallónak támaszkodva állt, de most Alexander felé libegett. Bő, lila ruhát viselt, sok fodorral. Keblén fekete vállkendo csücskei rezegtek.

„Akár egy Párka — villant át Alexanderon. — Rankl pedig egyenruhába bújt. Valószínűleg ezzel akar bátorságot ontení onmagába." — Alexander osszehúzta a szemét. Bagolyszerű szemoldoke ránganí kezdett.

Von Treuenfels nemzetes asszony ugyet se vetett erre. Két karját Alexander felé nyújtotta. Arcán valamí galád részvét ult, mert mogule, mint valami szennyes alsószoknya csucske, szenzációra éhes mosoly villant elő:

— Ali, drágám — fuvolázta —, teljesen magamon kívul vagyok!. .

Alexander a szavába vágott:

— Akkor nyilván az volna az első teendo, hogy magadhoz térj! — Karoline elszornyedt óbégatását egyetlen nyers mozdulattal leintette, és így folytatta: — Kérlek, mellozd az ágálást. Nem színpadon vagyunk. — Ügyet sem vetett a kezét tordelo Karolinéra, hanem Ranklhoz fordult. Rankl, mióta az apósa megjelent, úgy állt ott, mint egy rapportra rendelt katona. — Mi történt nálatok, Friedrich? Miféle gyerekségeket műveltek? Hol van Ottilie?

— Ot...ototot... — dadogta Rankl, és szája tátva maradt.

Alexander hirtelen vágyat érzett, hogy odavágjon veje sajt színű, verítékező képébe. Viszkető tenyerét odadörzsölte a bal karjához. Ekkor megpillantotta Helenét. Ott állt az egyik ablakmélyedésben, karját hátul összefonta, szemét lehunyta, mint akinek erőfeszítésébe kerül, hogy megálljon a lábán. Hirtelen ellenszenv támadt benne Helenével szemben. Őt is a szenzációéhség hajtotta ide? Alexander vizslatva nézett rá, és most vette észre először az álla alatt kezdődő ráncokat. Áporodott ízt érzett a szájában, mint amikor ismét rágyújt egy kialudt szivarra. — No és te, Helene?

Az asszony fáradt hangon válaszolt:

— Ottilie elment hazulról. Egy veszekedést követően. Rankl nem tudja, hová ment. Nálunk kereste, majd az volt a kívánsága, hogy Max legyen a segítségére, de Max, hiszen ismered... ezért én jöttem ide Rankllal.

— Ezt okosan tetted. Úgy látom, több férfiasság van benned, mint itt, a kedves sógorodban! — Alexander maga is csodálkozott, milyen nyugodtan mondta ezt, de közben érezte, hogy fergeteges harag gyülemlik fel benne e miatt az egész együgyű dolog miatt. Nyomban ráförmedt Ranklra: — Képtelen vagy elmondani a magad dolgát? Mit kell neked dajka? — Megvetően felnevetett. — Máskor, ahogy téged hallgat az ember, azt hinné, egész birodalmakat forgatsz ki a sarkukból, és most kiderül, hogy a feleségedet sem tudod megkeresni. És az ilyen ember beszél a háború szükségességéről meg az elszánt akaratról, mely naggyá tesz! Haha! Nos, erre mit felelsz? Megnémultál? Nincsenek már tartalékban nagy szavak? De ilyenek vagytok ti mind. Ha üt az óra, összecsuklotok, mint a rongybabák. És ti akarjátok megújítani Ausztriát? Előbb újítsd meg a családi életedet!

Rankl meghátrált Alexander kitörésére, de most összeszedte magát. Oldalához szorította a kardját. Felfújt képében a szabdalások hege pulykavörösen rajzolódott ki.

— Ha te... ha Ottilie nem a te lányod volna, és a fiam anyja... — dadogta, és Alexanderhez lépett.

Karoline közéjük vetette magát:

— Ali! Friedrich! Ne vétkezzetek!

Rankl visszatántorodott.

Alexander elővette a zsebkendőjét a mellzsebéből, és körülményesen kifújta az orrát.

— Elég legyen! — jelentette ki metsző hangon. — Kíméljetek meg a hisztériás ostobaságaitoktól. Egy szót sem akarok hallani az egészről. Miattam Ottilie akár a hottentottákhoz is menekülhetett.

Helene megpróbált közbelépni:

— Papa, kérlek, nem beszélhetnénk nyugodtan a dologról? Végül is a lányodról van szó. — Nem volt szándékában, hogy így beszéljen. A hír, hogy Ottilie megszökött, először roppantul feldúlta. Mintha egy régi seb szakadt volna fel benne: csalódás a saját házassága miatt, a vágy, hogy maga is szabaduljon. Ó, ha maga is meg tudná tenni azt, amit Ottilia tett! Egyszerűen faképnél hagyni a férfit, akit nem szeret, elmenekülni egy rég hazugsággá vált összetartozás szürkeségéből, egy ugrással eljutni a kalandok és az álmok színes birodalmába! De azután gyorsan elpárolgott izgatott lelkesedése, és most már csak teljes kiégettséget, halálos fáradtságot érzett. Gépiesen megismételte: — Végül is a lányodról van szó. — Valami hamis csengése volt ennek, Helene szégyellte is magát miatta. Sietve hozzáfűzte: — Szeretnék elmenni. És felejtsd el, kérlek, amit mondtam.

— Nem, nem, hiszen igazad van — kezdte Alexander, most már teljes önuralommal —, szép nyugodtan végig kell gondolnunk a dolgot. Egyszóval nem tudjátok, kihez fordulhatott Ottilie? A rendőrségnél már érdeklődtetek?

— Istenem, a rendőrségnél! — nyögte von Treuenfels nemzetes asszony.

Ranklban végre feloldódott a merevség, és hozzáugrott:

— Nyugodjék meg, Karoline néni! — Egy korty vizet töltött a szájába.

Karoline sokatmondó pillantással mondott érte köszönetet, és felsóhajtott:

— *Dieu merci*,* hogy akad még itt egy férfi, akiben van elegendő lovagiasság! — Intett Ranklnak, hogy nyújtsa oda a legyezőjét. — Hát nem... a rendőrséget... képtelenség!

Rankl hátravetette a fejét:

— Kérem, ne fáradjon tovább senki, idegen segítség nélkül is megtalálom a feleségemet! — Hangján ismét érződött kissé az a fémes csengés, mely egyébként jellemezte.

— Büszke legyen a spanyol! — szavalta Alexander.

Ekkor nyílt az ajtó, és bependerült Wally.

— Szép jó estét mindenkinek! — kiáltotta oda ingerlő könnyedséggel. Mivel választ nem kapott, csodálkozva nézett körül. — Na, mi történt? Te szent ég, de furák vagytok valamennyien! Mi történt? — Valami sejtelem gyulladt ki benne. — Összeveszteték? És tulajdonképpen miért sír Ottilie néni?

— Ottilie? — kérdezték a többiek kórusban. Majd egymást túlkiabálva így folytatták: — Hol van? Láttad? Mit tudsz róla? Merre jártál? Hol találkoztál vele?

Wallynak nem volt sürgős a dolog. Kigombolta rövid kabátkáját, muffjáról lefújt egy cérnaszálat, lassan leült, és végre megszólalt:

— Ottilie nénit egy órája láttam. A Stutzig cukrászdában. Ott ül kisírt arccal, és egyik adag habot a másik után fogyasztja.

Ranklnak leesett az álla.

Karoline közben felállt, de most egy csuklással visszahanyatlott a karosszékbe.

Helene valami belső ideges rángással küszködött.

Alexander hiába igyekezett elfojtani hahotázó kedvét; félrefordult, köhentgetett, de semmit nem használt: harsogva kitört belőle a nevetés. Minden mérge elpárolgott. Valami üde, csengő ürességet érzett magában, mint régebben, egy-egy igen bolondul mozgalmas éjszaka után. „Ilyen az élet — állapította meg magában —, kiszámíthatatlan, bolond." Hirtelen ismét mintha kakukkfű illatát érezte volna. — „Bolond — folytatta az elmélkedést —, de meg kellene keresnem Irenét, újból el kellene utaznom Bécsbe és felkutatnom. Menekülés ez, esztelenség, de mit számít? Nem végződhet nevetségesebben, mint Ottilie szökése, és hősies lemondásra nincs már időm, a beletörődés pedig nem kenyerem." — Helene felé pillantott: szánandónak látta az asszonyt.

— Hazakísérlek, gyermekem — ajánlkozott. — A sok izgalom után csak jót tehet egy kis esti séta.

— Papa, neked mindig ragyogó otleteid vannak! — válaszolta Helene, és apósába karolt. Halvány mosoly ult az ajkain.

„Akár egy préselt virág — fordult meg Alexander fejében —, mint egy nefelejcs, az emlékkonyv lapjai kozott." — Szomorkás gondolat volt, de Alexander most úgy élvezte a melankóliát, mint a jovendő oromok egyszerű aláfestését.

A parasztember is ezért iszik egy kupica gyomorkeserűt, mielott a lakodalmas asztalhoz ül.

TIZENEGYEDIK FEJEZET

A koratavasz ez alkalommal rászolgált a nevére. Szokatlanul korán koszontott be. Feljebb, az oreg malmokon túl, már március kozepén megtort a Moldva jege. Néhány nap múlva az utolsó jégkoloncok is csikorogva tortek szét a Károly híd hullámtoróin. És jóformán ugyanekkor, a város parkjaiban, a már porhanyós foldból kidugta zsengezold hegyét a tulipán meg a jácint.

A Várárok utcán kultelki gyerekek kis ibolya- meg hóvirágcsokrokat árultak. A téli raktárakból kihordták a gerendákat a folyon sorakozó uszodákhoz. A Moldva partján végestelen végig a csónakkolcsonzók mázolták a ladikokat.

Április elso hetében néhányszor még finoman szitált a hó, de utána napsutéses, meleg napok kovetkeztek, és simogatásukra gyorsan, szinte mohón kifeslettek a vadgesztenyefák ragacsos rugyei. Hátrahajtották a fiákerok sotét bórernyóit. A Laurenzi hegy oldalában pirosan és fehéren, a cseh tartomány színeiben pompáztak a virágzó gesztenyefák. A régi kis oldali Palota kertjeiben tundokolt az aranyeső. És, szinte a virágpompa visszhangjaként, szalagos napernyők és széles karimájú, virágos kalapok jelentek meg az utcákon. Még a fiákerstandokon a tócsák vizébol is tavasz szaga áradt.

Adrienne-t ezekben a napokban egészen vegyes érzések toltották el. Örult, hogy élete kitágult egy új terulettel, új ismeretekkel, új bará-

tokkal, de örömébe valami meghatározhatatlan sóvárgás és időnként fel-feltámadó nyugtalanság is vegyült. Josef Prokophoz fűződő, szemre egyszerű és indokolt barátságában, volt valami kiismerhetetlen, valami meghatározhatatlan. Vidám és komor érzések gyorsan váltakoztak, kavarogtak Adrienne-ben, szerette volna kimondani őket, és visszhangra várt, azonos hangulatú vallomásokra.

De kinek önthette volna ki a szívét? Most már rendszeresen eljárt az ifjúsági csoport estéire, és ott a lányok jó pajtásai voltak, de gyermekkoruk számára idegen élményei és a számára ugyancsak ismeretlen létfenntartási gondjai valami gátat emeltek közéjük. Wally pedig — jóllehet ő keltette fel Adrienne-ben a vágyat, hogy a maga útját járja, hogy új eszmékkel ismerkedjék — őt az utóbbi időben nagyon lefoglalták valamiféle titokzatos ügyek. Adrienne nem talált rá lehetőséget, hogy kibeszélgesse magát unokatestvérével.

De ma nem lesz menekvés Wally számára. „Ma nem, ma nem!" — fogadkozott Adrienne, amikor felkerekedett, hogy meglátogassa Wallyt.

Miközben azt rendezgette magában, mi mindenről akar bizalmasan beszámolni Wallynak, már maga mögött hagyta az óvárosi utcák kavargását. Kitárult előtte az a hatalmas és elbűvölő látvány, amelyet senki el nem felejthet, ha csak egyszer is látta: elöl a széles folyó, csupa dacos erő és anyás érettség; mögötte, a Hradzsinban, a vár ágaskodik sima, sok ablakos homlokzatával, és hatalmas tornyaival a Szent Vitus székesegyház, akár egy költő kőbe faragott álma. Fent pedig az égbolt, mint sápadt kék fátyol, leheletnyi ezüstös csillogással.

Adrienne levette barettjét és egy pillanatra megállt, mielőtt rálépett volna a kis gyaloghídra. A vízen lágyan ringott a parti fák tükörképe. Ugyanilyen ütemben ringott-lengett a kishíd, az ember lépte nyomán. Fent az acélhuzalok és láncok zengtek a szélben. Virágzó fák illata szállt a széllel.

A színek, a hangok, az illatok és ez a ringás-lengés egyetlen árammá egyesült és megtöltötte az ember szívét: kitágult és fájt a boldogságtól.

Igen, Adrienne ma sok mindent meg akart beszélni Wallyval:

önmagáról akart beszélni, a világról, a lét értelméről, az új ifjúságról, boldogságról és szolidaritásról és egy igazságosabb rendről, ami megszüntet minden jogtalanságot — és beszélni kívánt még sok egyébről, arról is, ami gomolygón és meg nem fogalmazva ott rejtőzött türelmetlen sóvárgása mélyén.

Ámde ahogy megérkezett a Radetzky térre, Reitherék házához, és Wallyt kereste, kiderült, hogy nincs otthon.

„Rögtön jövök! Kérlek, ne haragudj! Valami sürgős elintéznivalóm van még!" — ez volt firkantva arra a cédulára, melyet a szobalány átadott Adrienne-nek.

Adrienne szeplős arcára gyerekes kétségbeesés ült, amikor a lány hozzáfűzte, hogy von Treuenfels nemzetes asszony szeretne vele beszélni. Egyszóval a Wallyval folytatandó bizalmas beszélgetés helyett unalmas faggatózás vár rá, családi étrendekről, cselédpletykákról és iskolai eseményekről.

Kellemes meglepetésként érte Adrienne-t, hogy von Treuenfels nemzetes asszonyt aznap nemigen érdekelte az unokahúgával folytatandó társalgás. Látszott, arra feni a fogát, hogy az Adrienne betoppanásakor félbehagyott olvasmányát, a *Wiener Illustrierte* külön számát, mielőbb újra kézbe vehesse, ezért már néhány perc múlva be is fejezte a kihallgatást. „Köszönöm a látogatást, gyermekem. Legközelebb majd hosszabban elbeszélgetünk. Szólj Schönberg kisasszonynak, Wally szobájában tálaljon neked teát. Gondolom, Wally bármely pillanatban megérkezhet. Fogalmam sincs róla, miért van most annyi dolga a városban." — Méltósággal nyújtotta oda a kezét, akár az oltáriszentséget.

Adrienne szorosan összezárt ajkakkal érintette meg a pergamen tapintású, glicerinszappan és eibis-cukor illatú keze fejét. Bár éppen csak súrolta, úgy érezte, mintha valami fagyos zsiradék tapadt volna meg a száján. Csak keservesen tudta megállni, hogy le ne törölje az ajkait.

— Adieu, Karoline néni, kezét csókolom!

— Viszontlátásra, gyermekem. Üdvözlöm az otthoniakat. Várj csak egy pillanatra, hadd nézzelek meg! — A lornyettjén át jól

szemügyre vette. — Szörnyű ez a divat, a bokán felül érő szoknyával, a zsebes kabátkával. Ha valaki kíváncsi a véleményemre, meg kell mondanom, nem értem, mi szép van abban, hogy ilyen férfiassá teszik a női ruházatot. — Egy sóhajjal leengedte a lornyettjét. — Micsoda erkölcsök! A nők partout utánozni akarják a férfiakat, a férfiak pedig... ó, egek! Hogy velük mit meg nem ér az ember! Olvastad a tudósításokat a rablógyilkos Sternickel perének tárgyalásáról? Most ítélték halálra az Odera menti Frankfurtban.

— Nem olvastam, Karoline néni.

— Na, jobb is. Végül is nem a legépületesebb olvasmány egy ifjú hölgy számára, habár a legjobb családból való fiatal lánynak is tudnia kell, hogy manapság miféle veszélyeket és buktatókat rejteget az élet mindegyikünk számára. De erről majd máskor. Isten veled, gyermekem!

— Adieu, Karoline néni!

Von Treuenfels nemzetes asszony kissé türelmetlenül nézett Adrienne után, amint túlzott jólneveltséggel, lassan kifelé tartott a szobából, majd ismét sietve nyúlt az újságért.

Kinek lett volna mersze, hogy bepillantson ennek a Sternickelnek sötét lelkébe — olvasta, és teljesen megfeledkezett róla, hogy szopogassa az eibis-cukrot —, abba a lélekbe, melyet csak az sarkallt, hogy az erdőket rója, betörjön magányos tanyákra, öregeket lemészároljon, majd tettét követően felgyújtsa a házat? Ki tudja megfejteni ennek a szörnyetegnek a lelkiségét, hiszen a bestiális gyilkosságot követően tejlevest főz a malackáknak, a teheneket gondosan kicsapja a legelőre, és remegve térdre hull fiatal lányok előtt?

Karoline kéjes borzongással mérlegelte, hogy mégis szóba kellene hozni a dolgot a két lánynak, „már csak azért is, hogy — ne adja Isten! — valami hasonló helyzetben tudják, hogyan viselkedjenek. Szűz Anyám, az effajta tacskónak fogalma sincs ilyesmiről!"

Ezalatt Adrienne a fehérneműs kamra ablakdeszkáján ült — sokszor megtette ezt, gyerekkorában, amikor látogatóba jött a nagyapja házába — és elnézte, ahogy Schönberg kisasszony kötegekbe rakta az ágyneműt.

A házvezetőnő egy nagy kosárból szedegette ki a frissen vasalt holmit, és hatosával kötegekbe rajta. Néha megszakította tevékenységét, széthajtogatott, és alaposan szemügyre vett egy-egy darabot. Végül lazac-rózsaszín selyemszalaggal átkötötte mindegyik köteget, és berakosgatta a faliszekrény polcaira, melyek mélyéről az ott tárolt levendulaszappan illatozott.

Munka közben Schönberg kisasszony nyelve egy percet nem pihent. Mondókájában az emberi jellemre vonatkozó általános észrevételek váltakoztak az inasnak, Jabureknek, szerelmi ügyeire vagy a sarki péknek és feleségének életmódjára vonatkozó megjegyzésekkel. Közben, látszólag célzatosság nélkül, nyilatkozott Wally hirtelen támadt koncertlátogatási szenvedélyéről.

— Wallyka igazán rettentően szereti a művészeteket — suttogta, és táguló mopszliorral szemlélt egy párnahuzatot. — Először egyre a festőakadémia járt az eszében, most pedig von Arndthem báróné házi hangversenyeit látogatja.

A szakácsnő szakította félbe mondókáját, ugyanis beszólt, hogy megjött Janko, a drótostót, aki minden tavasszal és ősszel beállított, hogy megdrótozza a megrepedt cserépedényeket, és megjavítsa az eltort egérfogókat.

— Pont most! — sóhajtotta Schönberg kisasszony, és sajnálkozón felhúzta a vállát, ahogy kifordult a fehérneműs kamrából.

Adrienne csak üldögélt az ablakdeszkán.

A csend dalolni kezdett; egy óriási dongólégy zúgott-zümmögött bent, és fejével újra meg újra nekiment az ablaknak, de ez éppolyan kevéssé zavarta a csendet, mint az ajtó fölött függő, faházikós óra ketyegése. Adrienne-nek eszébe jutott gyermekkori hiedelme, hogy a faházikóban törpék kovácsműhelye van elrejtve. Ezzel az emlékkel együtt rájött Adrienne-re az ebben a meleg zugban eltöltött, gyermekkori délutánok álmossága.

Körötte a tárgyak aranyos ködbe mosódtak.

Az idő méretlen-számolatlan rohant tova.

Kintről léptek hallatszottak, majd neszük elhalt Wally szobájának irányában. Adrienne megdörzsölte a szemét, és lehuppant az ablakdeszkáról.

Wally szobájának ajtaja csak be volt hajtva.

Adrienne hallani vélte, hogy Wally bent tesz-vesz, de amikor kinyitotta az ajtót, senkit nem talált a szobában. A szél befújt a nyitott ablakon, kövérre dagasztotta a virágos függönyöket, és játszadozott az íróasztalon álló két cserepes virággal.

A két cserép virág felkeltette Adrienne érdeklődését. Az egyik azálea volt, a másik ciklámen. A lombos azálea bokor, valóságos fácska, szép formájú porcelán virágtartóban ült, melynek halvány rózsaszín árnyalata pontosan illett a virághoz. Ilyen virágtartókat Adrienne eddig csak a Várárok utca legelőkelőbb virágüzleteinek kirakatában látott. Mellette, közönséges cserépben, a halványlila ciklámen csak olyan volt, mint egy petrezselymet áruló lány.

Adrienne-nek nevetnie kellett ezen a hasonlaton. Igen, ezek a virágok akaratlanul is a házi bálokat juttatták az eszébe. De hiszen már vége a báli idénynek! És annak is hat hete már, hogy Wally a születésnapját ünnepelte!

Adrienne homloka ráncba futott. Schönberg kisasszony feléből-harmadából elmondott észrevétele Wally hirtelen támadt zeneimádatáról most vált igazán érdekessé.

„Honnan ez a sok virág?" Az íróasztal felső rekeszsorából a jobb oldali kis fiókon megakadt a pillantása. Itt tartotta Wally a levelezését. A fiók széle és a rekesz közti hézagból kikandikált valami papír; hajtűvel feltehetően ki lehetett volna horgászni.

„Pfuj, hogy vetemedhet valaki ilyesmire?!" — nyomban így utasította rendre önmagát. Érezte, hogy a vér is fejébe szökött. Gyorsan dörzsölgetni kezdte az ujjait, mintha valami piszkot akarna róluk eltávolítani. De csak még erősebben tért vissza a vágy, hogy a papírt kihalássza a fiókból. Csalánkiütés módján égette bőrét a kísértés, és tudta, hogy erre csak egy orvosság létezik: ha enged a kísértésnek. Az iskolában is egyszer-egyszer rájött ilyesmi: a hittanórán vagy a császár nevenapján hirtelen elfogta a nevetés, és semmi úton-módon nem bírta elfojtani.

Adrienne kihúzott a hajából egy tűt, horgosan behajtotta a végét —

és máris kezében tartotta a papírlapot. Hosszúkás boríték volt. Adrienne csak tapogatta, forgatta. Francia bélyegek! No persze, a két lengyel nemrég elutazott. Nyugatra — így hangzott a rejtélyes tájékoztatás. Adrienne kivette a levelet a borítékból. Igen, Szasa szálkás, balra dőlő írását pillantotta meg.

Chère Valerie — írta —, *itt volnánk hát Párizsban, olyan utazás után, melyben az volt a szenzációs, hogy semmi szenzáció nem akadt. A régi barátaink közül már csak néhányat találtunk. Erős hitük a régi, de a bank-ügy kissé megviselte őket. A megrázkódtatást nem annyira a tárgyalások sok tragikus élménye okozta. Inkább az általános körülményekben van a baj: az anarchizmus fél esztendeje még a nagyközönség gyűlöletének és a titkos csodálatnak középpontjában állt, de mára egyszerűen feledésbe ment. Az érdeklődés előterében a hatnapos munkahétért folyó hadakozás és a miniszterek szerelmi kalandjai állnak. Egy-egy hazafias és antimilitarista tüntetésen még nekilelkesülnek az emberek (bár titokban persze mindenki tudja, hogy a tudomány és technika mai állása mellett képtelenség a háború a nagyhatalmak között). De elég ebből! Megkaptad a küldött brosúrákat, és el is olvastad őket? És szereztél-e némi pénzt? El sem tudod képzelni, menynyire bánt, hogy szóba kell hoznom a Mammont, de az utazás felemésztette a maradék pénzünket is, az itteni barátainknak pedig egy fityingjük sincs. Egyszóval Te vagy az egyetlen reményünk. Nos, én teljesen megbízom Benned!*

Szasa olyan kacskaringóban futtatta ki az utolsó betűt, hogy merészen körülfonta a felkiáltójelet. Közben biztosan hátravetette a haját azzal a bonyodalmas mozdulattal, Manja pedig... de volt ott valami utóirat is, Manja keze írásával.

Párizs egyébként is megváltozott — így szólt az utóirat. — *Azokból a festői alakokból, akiket néhány esztendeje még mindenütt láttunk a Quartier Latinben, már csak néhány nyavalyás maradt mutatóba. Az ősdiákok helyén, akikről már messziről meglátta az ember, hogy valami à la Verlaine manzárdszobában tanyáznak, most kifogástalanul*

öltözött külföldiek nyüzsögnek, a grizettek pedig kihaltak. Ámbár lehet, hogy ennek a változásnak megvan a jó oldala is. A seregnyi szegény és komoly diákból lehet talán újoncokat toborozni a mi ügyünknek. Persze, azok közül, akiknek a tanulás és némi kenyérkereset mellett marad még idejük arra, hogy forradalmi filozófiával foglalkozzanak, sokakat jobban vonzanak szent Marx és Engels tanai, mint az anarchizmus eszméi. Nos, erről és más egyébről legközelebb majd többet, most főznöm kell. Ezen talán csodálkozol, de valóban nincs pénzünk.

Üdvözletünket küldjük az unokatestvérednek. Még most is össze van boronálódva a „szervezettekkel"?

Adrienne mosolygott, ahogy ezeket a szavakat olvasta. Igen, még most is össze van boronálódva a „szervezettekkel" — helyesebben nem elég szorosan, nem annyira, mint hite szerint szükséges volna. Egyébként erről is akart ma beszélni Wallyval. És mindabból, amit Szasa a levelében csak érintett, sok minden szintén ide tartozott.

Adrienne arcáról eltűnt a mosoly. Eltöprengve újból a levél fölé hajolt.

Wally ekkor gyors léptekkel a szobában termett. Már az ajtóban kibújt ezüstszürke kosztümkabátjából, és egyébként is annyira lefoglalták egyéb dolgok, hogy nem vette észre Adrienne zavarát.

Adrienne felpattant, és megpróbálta elrejteni a levelét.

— Be kell vallanom valamit — nyögte ki az első üdvözlő szavak után. — Ahogy itt vártam rád, ez a levél, itt... a kezembe került, és nem bírtam megállni. Elolvastam, Wally. Bocsáss meg, kérlek! — Átnyújtotta a levelet Wallynak.

Wally szemlátomást nem háborodott fel, még csak nem is csodálkozott.

— Meg is akartam neked mutatni — jegyezte meg szórakozottan, és a fésülködőasztalra hajította a levelet. — Egyébként én is tartozom neked egy vallomással.

— Igen? Miről van szó?

— Szeretném megváltoztatni a mai programunkat, szívecském. Sajnos. Valóban rettentő kínos számomra, de van valami kötelezett-

ségem, aminek eleget kell tennem. — Wally tégelyek meg flakonok közt kotorászott, és észre sem vette, hogy Adrienne-nek remeg a szája a csalódottságtól. Vidáman tovább fecsegett: — Némelykor valóban mintha megbabonáztak volna mindent. Semmi nem stimmel. Egyébként úgy vélem, nemigen van kifogásod ellene, ugye, édesem? Végül is nem olyan nagyon fontos, amiről cseverészni akartunk, nem igaz? De persze, ha mindenképpen ragaszkodsz hozzá...

— Nem, nem, hová gondolsz! — Adrienne idegesen morzsolgatta az azálea leveleit.

Wally kérdőn feléje sandított.

— Ha kitűznél egy szálat, csak törj le belőle! — Adrienne heves tiltakozó mozdulata láttán gurgulázva nevetett. — Nyugodtan levehetsz belőle, marad nekem elég, és nem is ragaszkodom hozzá. Nem vagyok ennyire szentimentális. Hála istennek! — Ismét gurgulázott. — Egyébként mit szólsz Szasa leveléhez? Bolondos, nem? És egy kissé unalmas. Kezd már untatni ez a sok összevissza beszéd és fontoskodás anarchiáról, filozófiáról, forradalomról. Téged nem? De mi történt? Csak nem akarsz már menni? Legalább addig maradj, míg átöltözöm. Mellesleg mit szólsz a virágoskertemhez? Egy szavad sem volt róla. A ciklámen Estétől kaptam, mert még most is reménytelenül belém van esve, a szegény. Ez a pompás növény pedig — most felemelte a porcelán tartót az azáleával, a vállára vette, és kacér tánclépésekkel körbelejtett vele. — No, találd ki, hogy ezt kitől kaptam? Ámbár sokáig találgathatnál. Adi, ha szép illedelmesen leülsz oda, és meghallgatsz, ahelyett hogy ilyen nevetséges képet vágsz, mint egy nevelőnő, akkor elmondok neked egy titkot. Na, mész vagy maradsz?

— Nem, megyek! — Adrienne erőlködött, hogy lehetőleg nyugodtan, sőt, barátságosan beszéljen, de nem sikerült. Hangja nyersen csengett. Bosszantotta, hogy nem bír uralkodni magán, és az is, hogy annyit várt ettől az együttléttől Wallyval. Sietve felhúzta a kesztyűjét, de ez a mozdulat is bosszantotta; alig érthetően elmormolta: „Viszontlátásra, ne haragudj, dolgom van!", s azzal elrohant.

Wally visszatette az azáleát az íróasztalra:

— Adrienne, maradj hát, ne légy ilyen gyerekes! — Egyet lépett az

ajtó felé, mely már bezárult Adrienne mögött, de megállt és komikusan felsóhajtott. „Nincs mit tenni. Úgy bizony." Csúfondárosan elbiggyesztette a száját, és a nyírfából készült szekrény ajtajába beépített, nagy tükör felé fordult.

TIZENHARMADIK FEJEZET

Alexander türelmetlenül belefújt a telefonkagylóba. Végre-valahára jelentkezett a szerkesztőség. Most Dr. Kochot kérte. Újra azt felelték: „Azonnal!", és megint várnia kellett.

— Halló, Koch! — szólalt meg, amikor egy idő múlva jelentkezett a hívott fél. — Valtaképpen mi történik ott, maguknál? Egy örökkévalóságba kerül, mire megkaptam magát.

— A szedőteremben voltam. Egyébként egész nap hiába próbálkoztam vele, hogy magát felhívjam. Rossz lehetett a vonaluk.

— Erről nem tudok. De ki ismeri a telefon rejtelmeit? Miért keresett? Történt valami rendkívüli?

— Nem. Csupán meg akartam kérdezni, van-e valami híre Bécsből. Tudja, ama hazafiasan Jenő herceg Abraktakarmány rt.-nek elkeresztelt szélhámos vállalkozás ügyében... De ha nem csalódom, aligha lehet ebből valami szenzációs dolgot kihozni.

— Melléfogott, kedves barátom, méghozzá alaposan! Most, nyomban, átküldöm azt a tájékoztatást, melyet Seelmeyertől kaptam, és majd meglátja: igazi bomba rejlik benne. Csak majd ki kell módolnunk a dolgot, hogy el ne kobozzák a lapot.

— Á! Egyszóval mégis igaz, hogy a hadsereg gazdasági hivatalát csőbe húzták?

— Ha csak ennyi volna!

— Ó, lala! Akkor valaki, a legfelsőbb körökből, nyakig ül a pácban.

— Eltalálta.

— Huh, roppantul izgatott vagyok.

— Lehet is, Koch. Én mondom magának, hogy ez I/a história. Arról nem is szólva, hogy számomra, személy szerint, van valami

rémdrámába illő adaléka. Biztosan emlékszik rá, hogy legutóbbi bécsi utamat követően beszéltem magának egy titokzatos ismeretlenről, aki partout össze akart jönni Seelmeyerrel, de végül is nem jelent meg? Ő az a miniszteri tanácsos, aki zavarodottságában most levegőbe röpítette a vállalkozást. Úgy látszik, akkor bizalmas vallomást akart tenni régi iskolatársának, Seelmeyernek, de az utolsó pillanatban visszarettent... No, mindezt megtalálhatja Seelmeyer episztolájában. Most be kell fejeznem. Este, amikor bemegyek a lapocskához, majd még részletesen beszélünk a dologról... Nem, most nem mehetek. Elígérkeztem. Egyszóval viszontlátásra este!

Alexander letette a kagylót. Seelmeyer beszámolóját új borítékba dugta, és ráírta: „Dr. Koch részére. Sürgős!" Az utolsó szót olyan erélyesen húzta alá, hogy a toll hegye szétnyílt. A papírra egész csóvában hulltak apró tintapettyek. „Ha Ludwig látná, hogy még rám, öreg rókára is hogyan hat ez a história!" — gondolta mosolyogva, miközben az itatóst megbillegtette a tintafoltokon.

Igen, ez a história valóban I/a-nak minősül! Egy miniszteri tanácsos eszét vesztette afeletti bánatában, hogy segédkezet kellett nyújtania egy csalás eltussolásához. De a hivatalában eleinte észre sem vették, hogy megbolondult, ugyanis — Seelmeyer szerint — „A hivatal miatt már eleve nem kívánatos az ész". Az őrült tehát tovább szolgált, míg egy napon az utcán, a járókelőknek, titkos aktákat nem kezdett osztogatni, melyekből kiderült, hogy a Jenő herceg Abraktakarmány rt. lovaknak szánt különleges takarmányként, közönséges szecskát szállított a hadsereg gazdasági hivatalának. Legfelsőbb parancsra elindították a vizsgálatot, de hamarosan leállították, mivel úgy látszott, hogy az ügybe a császári ház is belebonyolódott egy idősebb főherceg gáláns kapcsolata révén, mely a főherceget az Abraktakarmány rt. egyik igazgatójának feleségéhez fűzte.

„Micsoda hamisítatlan osztrák bohózat! — Alexander így foglalta össze gondolatait, mialatt csengetett Jabureknek. — Hol találni még meg a komédiának, a cselédlépcsős romantikának, a bűnözésnek és a tragikumnak ilyen tökéletes keverékét?"

Alig vette le ujját a csengőről, Jaburek már ott állt az ajtóban, és jelentkezett:

— Parancsára, kapitány úr!

„Ez is egy osztrák vígjátéki figura! — állapította meg magában Alexander, ahogy megpillantotta Jabureket. — Úristen, micsoda együttest találna nálunk egy Balzac valami *Comédie Autrichienne** megírásához!" Mosolyogva állapította meg, hogy Jabureket ismét megszállta Königgrätz szelleme. „Úgy jön rá, mint az időszakos alkoholistára a mámor." Ez a gondolat mulattatta Alexandert. Egy ideje (mióta arra az elhatározásra jutott, hogy ismét elutazik Bécsbe és megkeresi Irenét) maga is valami enyhén lázas izgalomban élt. Mámoros állapot volt ez, amit annyira kellemesnek érzett, hogy már nem is volt számára olyan sürgős az utazás. „Igen, mondhatni, szinte mindegyikünkre rájön hébe-hóba valami titkos mámor — legalábbis a vágy valami mámor után."

Alexander megdörzsölgette a kezét:

— Komótosan, Jaburek, mindig csak szép komótosan! Tessék, gyújtson rá! — Jaburek felé tolta a vendégszivarral teli dobozt. Szőke virzsínia volt benne, a Habsburg birodalom ranglétrájának megfelelően ilyet pöfékelt a járási főnök, és tőle felfelé, egészen Ő Apostoli Felségéig. — Utána pedig menjen el ezzel a levéllel a szerkesztőségbe. — A kandalló párkányán álló órára pillantott. A kék Dunánál táncoló pár fölött a mutatók a négyesen álltak. — „Micsoda osztrák koncepció ez is! Háromnegyedes ütemben méri az időt, akár vidám, akár viharos." — Hangosan így folytatta: — Most el kell mennem Arndthem bárónéhoz. Kérem, hozza be a szalonkabátomat, és egyben nézzen utána, előállt-e a kocsi.

Jaburek méltóságosan kihorgászta a dobozból a legszebb szivart, majd harcias testtartással kimasírozott.

Most Alexander is kiválasztott egy virzsíniát. A rágyújtás szigorú szertartás szabályai szerint ment végbe. Az ember először könnyedén megmasszírozta a szivart, utána kihúzta belőle a szalmaszálat, ezt meggyújtotta, majd a lángjánál izzásba hozta a szivart. Közben Alexander eltöprengett, nem volna-e jobb, ha mégis a szerkesztőségbe menne, nem pedig Amaltheához. Az Arndthem szalonban feltehetően bosszús és kedvetlen a hangulat a presztízsveszteségek miatt, ami nyilvánvalóan nem csupán a hadsereg gazdasági hivatalát, de az

aktivista mozgalmat is érte a takarmány ügy révén, hiszen mindazokat, akik nyakig benne voltak a pácban, a főherceget éppúgy, akár az rt. igazgatótanácsának tagjait és a felelős tábornokokat, keménykötésű aktivistákként ismerték. Ámbár éppen ezért helyes lesz megjelenni, egy kicsit körülszaglászni, kipuhatolni a hangulatot, például Gelusichnak vagy ennek a Redl ezredesnek hangulatát...

Alexander hirtelen mozdulattal kivette szájából a szivart. Már az előbb is, amikor az immár felderített titokzatos telefonhívásra vonatkozó részt olvasta Seelmeyer tájékoztatójában, a Seelmeyerék ebédlőjében lejátszódott jelenettel párhuzamosan felidéződött benne a másik jelenet is, ott, a pályaudvar postahivatala előtt. Most tisztán maga előtt látta azt a magas termetű, cilinderes urat. „Furcsa — gondolta —, hogy akkor nyomban nem jutott eszembe: alakjáról ítélve ez a Redl is lehetett volna."

Elmélkedésében Jaburek zavarta meg: hozta a szalonkabátját, a kalapját meg a sétapálcáját. A szalonkabát gomblyukában friss fehér gardénia ékeskedett.

— Jaburek, maga egy kincs. Itt a Dr. Kochnak szóló levél! — Alexander megvárta Jaburek távozását, majd gyorsan a tükörhöz lépett, és a szemöldökére meg a barkójára tett egy kis brillantint.

A lépcsőházban, lent, éppen akkor nyílt a lakás ajtaja, amikor Alexander odaért.

Adrienne rohant ki.

Alexander úgy látta, Adrienne kissé zavarban van, de lehet, hogy csak sietős a dolga. Bármi volt is az igazság, kitűnően állt neki, hogy barettje alól lengedezett a haja, és kipirult az arca.

Alexander azzal a vidám lovagiassággal köszönt vissza unokájának, melytől éppolyan távol állt a nagypapás lekezelés, mint a holmi szoknyavadászra valló udvarlás, és ez mindig meg is nyerte számára a fiatal nők szívét.

— Elvihetlek a kocsival egy darabon? — érdeklődött.

— Köszönöm, igen! — Adrienne még mélyebben elpirult. — Tulajdonképpen nincs semmi különös tervem. Ha megengeded, végig veled tartok, jó? Egyébként is... — Elhallgatott.

— Nos? — bátorította Alexander. — Nem is tudtam, hogy ilyen félénk vagy.

Adrienne könnyed választ kényszerített ki magából:

— Egyszer úgyis le akartalak rohanni.

— Ó, jaj! Egyszóval egyenesen besétáltam a csapdába! De ha az útonállónak ilyen csinos pofija van, az ember szívesen belenyugszik. Kiválthatom magam most, nyomban? — A zsebébe nyúlt, és elővette a pénztárcáját.

Adrienne teljesen megrökönyödve tiltakozott:

— De nagyapa, mit nem tételezel fel rólam!

— Hogyhogy? Ha valakit megtámadnak, általában arról van szó, hogy pénzt vagy életet! És én nagyon jól el tudom képzelni, hogy egy ifjú hölgynek, bizonyos célokra, pénzre van szüksége. Vagy tévednék? Egészen ünnepélyesen tagadó arcot vágsz. No, szálljunk be!... Nem, nem, csak utánad, gyermekem, most már olyan korban vagy, amiből lovagi kötelességek hárulnak még a nagyapádra is. — Besegítette Adrienne-t. A kocsisnak pedig utasítást adott: — A régi sáncokhoz, Johann, de lassan, mintha szerelmespárt vinne!

A kocsis csettintett a nyelvével. A ló elindult. A kocsi elegáns kört írt le a Radetzky emlékmű körül, majd bekanyarodott a Waldstein utcába, melyet a Wallenstein kastély kertjében virágzó bokrok illata töltött meg.

Alexander néhány másodpercen át szótlanul elgyönyörködött a parkot körülvevő, zölddel befuttatott fal és mögötte a virágokkal borított lejtős oldal látványában, melyet a dóm filigrán és mégis hatalmas tornyai koronáztak meg. Majd újból az unokájához fordult:

— Nos, fáj a kis szíved? Vagy rossz lélekbúvár a nagyapád?

Adrienne egy pillanatig habozott. Hirtelen valami gyengéd bizalom támadt benne nagyapja iránt, és meg akarta gyónni Wallyval kapcsolatos csalódását, és azt, hogy milyen tanácstalanságba ejti az egész környező világ. Meg akarta kérdezni a nagyapját, akit mindig olyan okosnak és fölényesnek látott és aki ma kezelte őt első ízben felnőttként, mi a véleménye azokról a dolgokról, melyek őt nyugtalanítják. De most egyszeribe roppant nehéznek, sőt megvalósíthatatlannak érezte szándékát. Felsóhajtott.

Alexander hozzáhajolt, és halkan megkérdezte:

— Egyszóval mégis van valami bánatod?

Adrienne a fejét rázta:

— Nem. Legalábbis nem úgy, mint talán gondolod, nagyapa. Csak minden olyan szörnyen bonyolult: a világ, és általában minden.

Alexander mosolygott, és megcirógatta Adrienne kezét.

Adrienne legyűrte zavarát.

— Úgy értem, olyan nehéz eligazodni. Az ember lát ugyan egy célt, de nem tudja biztosan, hogy valóban jó úton jár-e. Ezért is szerettem volna... hiszen te olyan tapasztalt és elfogulatlan vagy... szívesen meghallgattam volna a véleményedet. Például... hogy is mondjam? Á, igen. Például itt van a feltétlenség kérdése: tehát az, hogy az ember valamit teljes szívvel tegyen, vagy egyáltalán hozzá se fogjon, hogy az embernek csak akkor legyen bármilyen meggyőződése, ha abból minden következtetést levon. Ó, istenem, látom, nem is tudsz megérteni, mert olyan zagyván beszélek! — Bátortalanul elhallgatott.

Alexander teljes együttérzéssel hallgatta. Ismét a saját ifjúsága jutott az eszébe: lelkesedése az akkor új liberális eszmékért. Ah, mi lett belőlük? De ennek az ábrándos szemű, kipirult arcú lánynak szabad-e beszélnie a maga öreges tapasztalatairól és kétkedő bölcsességeiről? Tapogatózva kereste a megfelelő szavakat, és úgy mondta:

— Nagyon szép a bizalmad, Adi. Nagy örömet szereztél vele. És igazán szívesen segítenék rajtad a tapasztalataimmal. De tudod, mások tapasztalatai lehetnek ugyan tanulságosak, de akkor sem a magunk tapasztalásai. Az embernek magának, egyedül kell megtapasztalnia a dolgokat, itt nincs segítség.

Tovább beszélt, de Adrienne már nem hallgatta. Az a szó, hogy „egyedül", seregnyi érzést kavart fel benne. „El kell mennem — gondolta —, el ebből a családból, ahol senki sem ért meg engem. El kell mennem a magányosságnak ebből a sivatagából."

Amalthea von Arndthem ott ült kis oszlopokkal és puttókkal díszített, hatalmas öltözőasztala előtt. Ezt a barokk bútordarabot Gelusich szerezte egy aukción, Rómában, és azt állította, hogy a művészeteket és divatot kedvelő Colonna házból származó seregnyi bíboros öltözőjének szolgált tartozékául. Amalthea nem egészen vette készpénznek Gelusich történetét, de úgy érezte, mintha az asztal egészen halvány tömjénillatot árasztana. Ez az illat minden alkalommal frivol mosolyt csalt az ajkaira, így ma is, jóllehet egyáltalán nem volt mosolyoghatnékja. A fodrásznője cserbenhagyta, és a sietségben nem gondoskodhatott másról, így hát magának kellett igyekeznie, hogy valamiképp kibodorítsa fürtjeit.

A szobalánya — ez a kövérkés, parasztosan pirospozsgás arcú lány (Amaltheának elve volt, hogy csinos cselédlányokat alkalmazzon, de „in puncto",* mégse legyenek olyan mutatósak, mint jómaga) — édeskevés segítséget nyújthatott ehhez.

— Uh! megint húzza a hajam, vigyázzon hát! És a vas is túl forró, érzem is az égett haj szagát! — kiáltotta bosszúsan, és kiszedte a lány kezéből a sütővasat, hogy sötét hajában azt a kényes fehér fürtöt maga vegye kezelésbe. — Hogyan lehetséges, Betty, hogy ennyire nem tud bánni az ondolálóvassal?

A lány bűntudatosan mentegetőzött: — Sajnos, egyáltalán semmi gyakorlatom nincs benne, nagyságos asszony.

— Nocsak, Betty! Hogy miket nem mond! Magának mindig igen csinos a frizurája.

— Á, a szakácsnő szokta megcsinálni a hajamat, nagyságos asszony. Én képtelen volnék rá. És ha rajtam múlna, legszívesebben kibontott, rövidre nyírt hajat viselnék.

— Rövidre nyírt hajat? Micsoda ötlet! Mondja, Betty, honnan támadt ez a gondolata?

A lány elvörösödött.

— A Henny Portenen láttam, nagyságos asszony kérem, a *Tündérkirálynő*-ben, és úgy gondoltam... — Felemelte a köténye csücskét, és eltakarta az arcát.

— No persze. Egy filmcsillagról másolná le. Igazán lehetne egy kicsivel tobb esze, Betty! — Amalthea rendreutasító hangon beszélt, de titokban nevethetnékje támadt. A Tundérkirálynő mintájára rovidre nyírt haj... ó, de romantikus! Milyen ifjú módon romantikus! Á, igen... Amalthea elfojtott egy sóhajt. Egyébként ami a divatban ma még hóbortosnak, kuloncnek tetszik, holnap már *dernier cri*-nek* számíthat. És amilyen határozottan torekszenek a fiatalításra, az apródfrizurának van jovője, nem is sejtett jovője... Persze, egyelőre még nem tartunk ott. Marko egyébként is a hangsúlyozottan nőies dolgokat szereti, a suhogó alsószoknyát, a gombolyű idomokat, a selymes fürtoket és hasonlókat. Legalábbis tegnap újból ezt bizonygatta. De szerelmi dolgokban ugyan mit számít a férfiak erőskódése? Vagy kegyes onámítás az, vagy megtévesztés, mindegy, hogy jó szándékú vagy galád. Megtévesztés csupán. Amalthea most meghokkent. Hirtelen olyan gondolata támadt, hogy Gelusich, aki egy kis ideje különösen bokezűvé vált bókok és ajándékok dolgában, netán csak alibit akar biztosítani magának. Ó hogy a nőnek, ha már lemúlt róla az ifjúság hamva, orokké résen kell lennie! Állandóan védekezésre készen kell állnia! És emellett akadnak a nők kozott olyan életművészek, akik úgy tesznek, mintha ez az orokos *qui vive** különosen rafinalt élvezetet jelentene. Egyszerűen nevetséges. Valóban nevetséges? Nem inkább szomorú, reménytelen dolog-e? De hová vezet mindez? Amalthea intett a lánynak, aki éppen levett a spirituszlángról egy kolmizó vasat, és feléje nyújtotta.

— Nem, koszonom, Betty, gondolom, inkább befejezzuk. — Felállt, kibújt a fésulkodokopenyéből és még egy utolsó vizsgálódó pillantást vetett a tukorbe. — Egészen elfogadható, mit gondol, Betty? — Választ nem is várva, elbocsátotta a lányt: — Elmehet. Segítsen a konyhán, itt már nincs szukségem magára. Koszonom!

A szalonban jeges csend honolt, jóllehet néhány korai vendég már ott lézengett, és most is tobben érkeztek. A halk léptek, az elmormolt koszöntések, egy állóóra hangos tiktakolása még érezhetőbbé tette a kínos feszengéssel teli hallgatást.

Amalthea első pillantásra látta, hogy Gelusich sehol, és hogy

Alexander, akit az éppen most érkezettek között látott, nem a csinos unokája kíséretében jött el. Vajon van valami összefüggés Gelusich és Wally távolmaradása között? Amalthea erővel elfojtotta ezt a halvány sejtelmét (mert nem volt több ennél), és belevetette magát háziasszonyi feladataiba. A büfében az inasoknak utasítást adott, hogy nyomban szolgálják fel a teát meg a süteményt. Egy kis csoport, szalonkabátba öltözött, idősebb urat, akik úgy festettek, mint egy csapat bánatos, kövér holló, azzal villanyozott fel, hogy van a házban új szerzemény: egy miniatűr rulett. Egy szolgálaton kívüli, testes udvari operaénekesnőnek, aki csak arra várt, hogy ragyogó múltjáról beszélhessen, hallgatóságot és csodálókat teremtett. Most már magától is kikristályosodott a csevegők több, kisebb csoportja.

Amalthea csak most hagyta abba az ide-oda cikázást. A társalgási gépezet úgy működött, mint egy jól olajozott masina. Itt-ott női kacagás csapott fel az élénken csörgedező, általános csevegésből.

Amalthea ismét kényelmes kószálásra indult a szalonon át. A Bechstein zongora mögött álldogált egy csoport, ahol a kedélyek mintha nekitüzesedtek volna. Amalthea hozzájuk lépett, hogy ha szükséges, valami elterelő szóval lecsillapítsa őket. De lemondott róla, hogy bármi módon beavatkozzék, ugyanis a csoport közepén meglátta Alexandert és Redl ezredest. Azok ketten úgy álltak egymással szemközt, mint két rutinos, lámpalázat nem ismerő színész: Alexander a zongorára könyökölt, támaszkodó baljában tartotta égő virzsíniáját, Redl pedig terpeszállásban állt előtte, és időről időre játékosan hintázott egyet. Láthatatlan kardjuk így keresztezte egymást (merthogy ez volt a találó megjelölés erre a vívó stílusban folytatott vitára).

— Egy dologban igazat adok önnek, ezredes úr — mondta Alexander, és összehúzott szemmel mosolygott. Egyre csak arra várt, hogy Redl tudatosan kaszál majd egyet a bal lábával — de hiába. És ha az ezredes tesz is ilyen mozdulatot, nevetséges volna a könnyed biztonság és erő eme mintaképét a leglazább kapcsolatba is hozni azzal a rongybábuval, ott, a pályaudvar postahivatala előtt. Márpedig Alexander éppen ezt tette, s ez a gondolat kényelmetlen érzéssel töltötte el, amit kétszeres könnyedséggel és iróniával igyekezett leplezni.

— Igen, egy valamiben igazat adok önnek — ismételte. — E miatt a takarmánybotrány miatt nem fog tönkremenni a hadsereg. Ha ez megtörténne, nem is volna tipikusan osztrák intézmény, márpedig az: szívós, hanyag és bajhoz szokott. Azt inkább el tudnám képzelni, hogyha egyszeribe sehol semmi botrány nem akadna, az kárára volna, olyanformán, ahogy az alkoholista vagy kokainista is megsínyli a megszokott méreg radikális elvonását.

— Megálljunk, igen tisztelt Reither úr! Most ön is egy tipikusan osztrák vétket követ el: egy viccjelentette kisajtón át ki akar térni egy komoly vita elől. Én változatlanul azt állítom, hogy egy hadseregnek, mely nem harcol, több félnivalója van az effajta botrányok bomlasztó hatásától, mint egy akcióban levő hadseregnek. Ha forgatják a kardot, nem rozsdásodik.

— Rozsdásodni talán nem rozsdásodik, de eltörhet. Az pedig aligha kétséges, hogy egy háborúból mi megverten és összezúzva kerülnénk ki.

— Pardon, ha szabad kérdeznem, honnan van önben ez a bölcsesség?

— Nyertünk mi valaha háborút? Úgy értem: egyetlen félig-meddig modern háborút, az utóbbi száz-százötven év folyamán?

Itt beleszólt Gelusich, aki közben nesztelenül felzárkózott a hallgatósághoz:

— Hajszálra így igaz, Reither úr! De mi következik ebből? Hogy egy teljesen megújult, aktivizált Ausztria kell nekünk... amivel persze nem szándékom, hogy propaganda céllal kezdjem most verni a nagydobot. — Felnevetett. — Éppen ellenkezőleg. Azt akartam javasolni az uraknak, hogy egy kicsit hagyjuk a magas politikát, és játsszunk egyet. — A krupié hanglejtését utánozva folytatta: — *Allons, Messieurs, faites votre jeu!** A rulett a szomszédban van, a kártyaszobában! Jöjjön, Reither úr, kezdjük meg mi a játékot! Apropos, miért nem hozta magával unokáját, azt a bájos ifjú hölgyet? Hol bujkál? Újabban miért nem lehet látni?

Fölényesen hangzott ez, és Gelusich közben Amaltheára hunyorított, mint aki ezt mondja: „Látod?!... így légy féltékeny egy süldő-

lányra!" De ha arra szánta ezt a manóvert, hogy elaltassa Amalthea gyanakvását, akkor teljesen célt tévesztett.

A báróné egyszeribe egész pontosan tudta, hogy homályos sejtésével nem fogott mellé: Wally és Gelusich között szövődött valami. És ha eddig nem, akkor majd ezután. Veszély kozeleg.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

Wally figyelmesen nézegette magát a tükörben.

Szerinte jó lett volna, ha a szempillái valamivel hosszabbak, de mit tehetett? A szemébe ellenben már nem kellett tobb csepp belladonna: nagy volt, fényes zöld, makulátlan. A szemoldokén sem akadt semmi kivetnivaló, ezt már Raoul Hochstädter is megmondta (tokfej, az bizonyos, de festészeti dolgokhoz ért valamicskét, és ha szerinte a szemöldoke egyenesen klasszikus ívelésű, akkor van abban valami igazság). A felső ajka a kívántnál keskenyebb volt, de ez nemigen aggasztotta Wallyt: egy kevéske rúzzsal helyre lehetett hozni a hibát. És a fogai kifogástalanok voltak. Wally, fogait villogtatva, sokféle mosolyt kipróbált. Alaposan szemügyre vette még az állát, az orcáit és a fülcimpáit, majd kipróbált néhány hatásos pillantást (nem olyan színpadias pillantást, mint Asta Nielsené, de egy kicsit az ő stílusában), majd egy kis sóhajjal megállapította: „Igaza van: csábító, csakhogy..."

Mi az a „csakhogy"? Mire gondolt Gelusich, amikor tegnap, a hangverseny végeztével, odasúgta neki: „Talán sejti, hogy mennyire csábító, Wally. És maga ösztönösen jól fogja magát elcsábíttatni. De azért a szerelemben a tudás és a tapasztalat számít, minden egyéb mellett. Csak akkor lesz százszázalékos nő, ha pontosan tudja, mit akar, amikor csábít, és amikor hagyja magát elcsábítani."

Gelusich szavaiban volt némi hízelgés, de egyben valami kegyes leereszkedés is. Wally elhúzta a száját. Nem akarta, hogy kioktassák, hogy úgy bánjanak vele, mint egy kis ártatlansággal. Végül neki is vannak már tapasztalatai. Igazi tapasztalatai? Gondolatai megtorpantak, majd, egy kelletlen mozdulattal, megpróbálta elhessenteni

a Hochstädter műtermében lejátszódott élmény emlékét. „Nem, az akkor csak kínos volt." Wally megrázkódott. „Akár egy fiók, megtömve piszkos harisnyával. Ki kellene almolni onnan, de az ember irtózik tőle, ezért inkább gyorsan visszatolja a fiókot."

Wally leengedte a szempilláit: mintha függönyön át látta volna a tükörképét. Ugyanazt a feszült izgalmat élte át, mint előző nap, amikor Gelusich felsegítette a kabátját, és közben szakállával a nyakához ért.

„Akár egy óra hosszat segíthette volna rám a kabátot!" — gondolta Wally. Ó, nagyon is jól el tudta képzelni, miként érhetné el, hogy tudatosan elcsábíttassa magát. Remekül el tudta képzelni, és majd be is bizonyítja a férfinak, úgy bizony!

Mint sok fiatal lány, akiben elég eleven képzelőerő és érzékiség lakozik, de kevés élményben volt része, Wally is szeretett a tükör előtt öltözni, vetkőzni. A szemét még most is félig lehunyva tartotta, és hozzálátott, hogy levesse felsőruháját és fehérneműjét.

Egy hirtelen szélroham most felkapta a függönyoket, lerepítette a lengyelek levelét az oltözőasztalkáról, befújt az inge alá, és libabőrössé tette a lába szárát. Wally az ablakhoz indult volna, de nem került rá sor. Kinyújtózott, és felemelte a karját. A szél a padlón görgette a levelet. A papír zörgött, zizegett. Wally elgondolkodva nézte a szürkésfehér levélpapírt, Szasa erősen stilizált írásával. Hirtelen lehajolt, felvette, tenyerén táncoltatta, majd végül hozzálátott, és apró darabokra tépte.

Most leengedte az ingét, beburkolózott egy fekete csipkesálba, és vállával, csípőjével olyan táncba kezdett, hogy közben nem mozdult el a helyéről.

Az ablakhoz csatlakozó kis balkonról az ifjú Rankl (ő ugyanis oda menekült, amikor váratlanul belépett Adrienne, mivel nem akarta, hogy ott érjék Wally szobájában) kitágult szemmel bámulta imádott unokatestvérének minden mozdulatát. Amikor Wally az ablak felé fordult, közel járt hozzá, hogy felpattan és kiveti magát az udvarra. Most, hogy Wally lecsúsztatta válláról a sálat, és gyengéd mozdulattal átfogta remegő kebleit, Franz Ferdinand nagyokat szuszogott.

Wally lekuporodott. Félelem suhant át az arcán. Majd nyomban felhúzta a sálat, és az ablakhoz szaladt.

A kamaszon hol hideg, hol meleg futkosott. „Most pedig ugorj le!" — adta ki a parancsot onmagának, csakhogy a tagjai mintha megbénultak volna. Összehúzózkodott, abban a kétségbeesett reményben, hogy Wally nem fogja észrevenni.

De már hallotta is bosszús és gunyoros hangját:

— Te vagy az, Este? Szép dolgokat művelsz! No, lépj be, és tűnj el. De egykettő!

Franz Ferdinand nehézkesen bemászott az ablakon. A szeme káprázott. Undorodott onmagától. Rá sem nézett Wallyra, úgy dadogta:

— Én... én egyáltalán... nem is akartam...

Wally a szavába vágott:

— Ugyan, akkora szornyűség azért nem történt. — Hangja résztvevón csengett, de ettol a fiú még nagyobbnak érezte a bajt. — Jó, jó, menj már. Állj! Várj egy pillanatra!

A fiú roskadt vállal állt meg az ajtónál, mint egy tetten ért besurranó tolvaj.

Wallyból kitört a nevetés. Most végtelenül mulatságosnak látta az egész esetet. Táncos mozdulattal előrehajolt, hogy belenézhessen a lehorgadt fejjel álldogáló Franz Ferdinand arcába, és búgó hangon kérdezte:

— Mondd, igazán olyan nagyon tetszem neked?

A fiú némán elfordította az arcát. Ahogy Wally megfogta a kezét, visszarántotta, és kirohant a szobából.

Wally hallotta, amint haragosan felsír a folyosón, bizonytalanul lép néhányat, majd rohanva távozik.

Wally ismét a tükor elé lépett, hátravetette a csipkesálat, és újból elmerülten, szerelmesen szemlélte a tulajdon testét.

Ó, ó majd hamar megtanulja, hogyan lehet „százszázalékos" nő, akkor pedig... Lehunyta a szemét. Gelusich képe merült fel benne, majd tovatűnt. Más képek tolakodtak elő, kalandos kinézetű férfiak, piros fezzel, gorbe karddal, szpáhi-szakállal. Utána ezek is eltűntek. Lehunyt szemhéja alá most csak a napfény tort be. Minden piros volt, mintha vorös kodbe merült volna.

Az élet, ez a titokzatos, ismeretlen part, itt húzódik, egészen közel, és arra vár, hogy felfedezzék, meghódítsák.

NEGYEDIK RÉSZ

ELSŐ FEJEZET

A prágai, délelőtti gyors lassan, szinte kimerülten gördült be a bécsi Ferenc József pályaudvarra. Két óra volt. Menetrend szerint a gyorsnak már másfél órája meg kellett volna érkeznie.

— Hát maguk hol lopták a napot már megint? — A várakozó takarítónők közül valaki ezt kiáltotta oda a masinájáról lekászálódó mozdonyvezetőnek.

A vörös képű férfi morgott valamit, majd széles mozdulattal rámutatott a szokatlanul hosszú szerelvényre.

— Csupa külön kocsit kapcsoltak ránk — magyarázta helyette a fűtő, akinek kormos krampuszábrázata előbukkant a szerkocsiból —, és mind tömve, rogyásig. Egy sereg új tartalékost hoztunk.

— Jesszusom! — sápítozott az asszony. — A végén talán még igazából háborúzni akarnak a hülye albánok miatt! — Jobb tenyerével elernyőzte a szemét — a májusi napsütés még a csarnok kormos üvegtetején át is vakított —, és végigjártatta tekintetét a szerelvényen.

A nyitott kocsiajtókon csak úgy özönlöttek ki az utasok a peronra. Aki ismerős volt errefelé, az feltétlenül meglátta, hogy a kavargó embertömeg sokkal nyugtalanabb, mint a késés önmagában indokolta volna.

— Látni ám, teljesen föl vannak bolydulva! — jegyezte meg az asszony. Fojtott volt a hangja, de azután már reménykedőbben kérdezte: — De hol vannak a tartalékosok? Egy árva katonaládát se látok!

— No és? — kérdezte a fűtő kihívóan. — Csak nem akarja azt mondani, hogy nem is hoztunk tartalékosokat? Mit gondol, majd gyorsvonaton szállítják a legénységet? — Szünetet tartott, és komor elégedettséggel élvezte a megjegyzése nyomán támadt riadalmat. Megfente kurta bajuszát és így folytatta: — Tartalékos tisztek ezek, hadnagytól fölfele. Oda nézzen, látja a kardokat? — Egy megrakott targoncára bökött: több bőröndre kard volt szíjazva.

Az asszony feljajdult:

— Akkor hát kezdődik? Szűzanya Máriám! Tán még az én Peppimnek is be kell rukkolnia. Mért nem tudnak békességben maradni ezek a montenégerek, szerbek meg oroszok?

A mozdonyvezető eddig mozdulatlanul állt ott, és most nagyot sercintett.

— A mieink tán jobbak? Ők tán nem akarják, hogy meginduljon a tánc? Csak hagyjuk! Mit csinálnának akkor a tollbokrétás meg frakkos urak? Ez az egész arisztokrata meg kapitalista bagázsi csak az alkalomra vár, hogy azt rikoltozhassa: az kezdte, a másik!

Az egyik asszony rákérdezett:

— És el is kezdték már?

A mozdonyvezető megvonta a vállát.

— Mi úton voltunk. De maguk... Biztosan van maguknál *Arbeiterzeitung*?* Nincs? Hát ilyenek maguk, fehérnépek! Lamentálni azt tudnak, de semmi okos dologra nem kaphatók. — A fűtőhöz fordult: — Franz, benézek a kollégákhoz. Addig feltöltöd az olajat, jó? Egykettőre itt vagyok. — Sapkáját a tarkójára tolta, és elballagott.

A fűtő a szerkocsiból átlendült a mozdonyra, és tett-vett a masina körül. Amikor hallotta, hogy lent az asszony felsóhajt, félbeszakította a munkáját.

— Nem eszik a kását olyan forrón — vigasztalta —, és ha kitör a csetepaté, úgyse tehetünk semmit. Meg kell hagyni, nyugtalan időket élünk, és a magunkfajta csak kapálózik, mint légy a tejben.

Alexander az emberáradat első hullámával sodródott el a mozdony mellett, és fültanúja lett ennek. Felpillantott. A mozdonyról letekintő férfi krampuszarca élesen az emlékezetébe vésődött. „Mennyire kifejezi a katasztrófát sejtető hangulatot és a közönyösséget! — elmélkedett. — Az emberek tudják, hogy minden reménytelenül csődbe jutott, de mivel így van ez már régóta, miért ne mehetne így még tovább? Másutt talán komoly a helyzet, de nem reménytelen. Nálunk reménytelen ugyan, de azért nem komoly. Tovább pepecselünk, ez már életelvvé vált."

A tömeg megtorpant. Egy kerekeken gördülő újságosállvány körül

csődület támadt. Az újságárusnak valósággal a kezéből tépték ki a lapokat.

Az Alexander mellett álló férfi — külsejéből ítélve nyugdíjas kisember lehetett — megkaparintott egy újságot, és régimódi cvikkert csíptetett az orrára. Alexander a vállán át beleolvasott az újságjába. Nem szerette ezeket az új divatú, nagy betűkkel kiemelt sorokat (ez az amerikai találmány vásári kikiáltót csinál az újságíróból, az olvasót pedig szellemi tunyaságra neveli), de most találónak érezte ezt a szenzációt aláfestő nagyítást. Megfelelt a világ állapotának, mert jól látszott belőle, hogy éppen tótágast áll.

A nagyhatalmak, hosszadalmas, nehéz tárgyalások eredményeként, megegyeztek abban, hogy létrehozzák az Albán fejedelemséget, most pedig Montenegró egyszerűen megszállta Szkutari albán várost, és fütyült a jövendő Albánia területének védelmére hivatott nemzetközi flottára, s erre mit tett Ausztria — ez csak természetes! — különleges intézkedésekkel fenyegetőzött, tartalékosokat hívott be és ultimátumot küldözgetett Montenegrónak. Ferenc József rendkívüli koronatanácsra hívta egybe a minisztereket és tábornokokat a schönbrunni kastélyba, és a tőzsdén már határ menti villongásokról, megtorló intézkedésekről és háborúról szóló híresztelések keringtek.

A nyugdíjas Alexanderhez fordult.

— Az embernek megáll az esze! — kiabálta, és cvikkerével hadonászott hozzá. — Ezek a montenegróiak a bolondját járatják egész Európával! De ezt a saját úri modorunknak köszönhetjük. Hogy fogadtuk azt a montenegrói Nikitát! Mint egy igazi királyt, nem mint egy birkatolvajt. — Cvikkerét ismét az orrára csippentette, szeme az üveg fölött villogott. — Császárunk évek óta, minden karácsonyra, két lipicait ajándékoz neki, két válogatottan szép szürkét. És a biztonság kedvéért megy velük még egy harmadik paripa is, ha a kettő közül az egyik netán lesántulna. Mit gondol, hányszor esett meg, hogy lesántult az egyik? Minden alkalommal, uram. Onnan tudom, mert a vőm udvari lakáj Kinsky grófnál, a főistállómesternél. Úgy bizony: az a Nikita minden alkalommal megtartotta mind a három paripát. És mi? Mit tettünk mi? — Hangja megcsuklott a felháborodástól. — Hallgattunk, uram, nemesen hallgattunk, meg se pisszen-

tünk! Ez, persze, fejébe szállt a fickónak, és most azt hiszi, majd úgy táncolunk, ahogy ő fütyül. Mindig is mondtam: ez a szerb—montenegrói csőcselék addig nem marad nyugton, míg jól közéjük nem csördítünk.

A korlátok mögött Alexander várt néhány percet, míg az emberáradat kissé meg nem ritkult; csak ekkor hagyta el az állomás épületét.

Eltöprengett, mi legyen az első dolga: beüljön-e valamelyik kávéházba, ahol elolvashatja a délutáni lapokat, és talán felhívhatja Seelmeyert is, vagy előbb hajtasson el egy szállodába. Ez alkalommal nem akarta igénybe venni barátjának vendégszeretetét. Seraphine asszony valahol a Riviérán tartózkodott; a Schwarzspanier Strassén a palotát — amint barátja nemrég tréfás kétségbeeséssel közölte — végestelenvégig újratapétázzák, és részben újonnan is bútorozzák; egyébként Seelmeyernek bizonyára annyi a tennivalója az albán válság miatt, hogy azt sem tudja, hol áll a feje.

Mialatt Alexander tanácstalanul álldogált, megszólította egy izmos fickó, aki ingujjban volt, és zsíros keménykalapot viselt:

— Parancsol kocsit nagyságod? Vagy hintóra vár? — Mivel Alexander nem adott választ, csak szórakozottan hunyorgott feléje, a fickó megismételte a kérdést, és még hozzáfűzte: — Ugyanis én vagyok a vizes a szemközt levő fiákerstandról. — Elegáns mozdulattal megemelte keménykalapját.

— Jó, menjünk — felelte Alexander. Még be sem fejezte a mondatot, amikor megpillantotta Seelmeyerék zárt hintóját: nagy ügetéssel közeledett feléje a két jól ismert fakó.

Seelmeyer római szabású, sima, kerek feje már fel is bukkant a kocsi ablakában.

— Halló, Alexander! — kiáltotta, pedig a hintó még jóformán meg sem állt. — Ilyen esetben mondják az emberre, hogy több a szerencséje, mint az esze. Biztosra vettem, hogy elkerüljük egymást. No, szállj be nyomban, még éppen haza tudlak vinni a Schwarzspanier utcába... Micsoda? Szállodába? Nevetséges! Csak természetes, hogy nálunk laksz. Seraphine megérkezett. Az iparosok el-

kotródtak a házból, legalábbis néhány napra. Szerencsére a te megszokott szobádhoz még hozzá sem fogtak; az tehát készen áll fogadásodra... No, szállj be már, gyerünk, gyerünk! Legkésőbb húsz perc múlva a tőzsdetanácsban kell lennem.

MÁSODIK FEJEZET

— Igen, Alexander, éppen szép kis zűrzavart élünk át! — Seelmeyer, szokásától eltérően nem húzódott a kocsi sarkába; egyenes derékkal ült ott, és kivörösödött homlokáról selyemzsebkendőjével itatgatta a verítékcseppeket. — Jó kis zűrzavar ez, és nem is oldódik meg valami gyorsan és egyszerűen. Ellenkezőleg: feltehető, hogy még csak most jön a hadd-el-hadd, amint hőn szeretett porosz atyánkfiai mondják. — Azzal, minden további bevezetőt mellőzve, feltálalta, mit tudott meg az utóbbi órák folyamán a válság kiéleződéséről.

A koronatanácsban a háborús párt, legfőként a külügyminiszter, Berchtold gróf és a vezérkari főnök, Conrad von Hötzendorf, sürgette, hogy azonnal vonuljanak be Montenegróba. Javaslatukat nem fogadták el, de nem is szavazták le; másnap döntenek majd róla a koronatanács ülésén. Közben a montenegrói és szerb határ mentén háborús létszámra töltik fel a hadtesteket, és egyéb előkészületeket is tesznek a támadásra. Minden jel arra mutat, hogy ez alkalommal keresztül viszik akaratukat „a birkatolvaj ellen indítandó, hasznos kis hadjárat" elméletének hívei.

— És ráadásul a Berlinből érkezett tanács ellenére! — Seelmeyer e pillanatban sem állhatta meg, hogy a „porosz ősellenség" említésére komikusan viszolygó fintort ne vágjon, és ne utánozza az észak-német hanglejtést. — Úgy bizony, Alexander, drága barátom, egészen megbízható forrásból tudom, hogy a pifkék most, kivételesen, tartózkodók. A német katonai attasé, von Kageneck ezredes, sietve óvta a vezérkari főnököt attól, hogy Szkutari ügyében háborús akcióba kezdjen. Egyetlen német polgár sem értené, ha egy nyavalyás albán halászfalu miatt Európa háborúzna, és neki hadba kellene vonulnia. Erre a kijelentésre állítólag Conrad von Hötzendorf dühében olyan

fehér lett, mint egy Radetzky idejéből való atilla (a Hadügyminisztériumban legalábbis ez a hír járja), majd megkérdezte a katonai attasét, hogy Németország a velünk kötött véd- és dacszövetséget vajon csak békeidőre óhajtja-e érvényesnek tekinteni. Mire von Kageneck úr egészen rideg, pattogó hangnemben közölte: „Excellenciás uram, én megbízásból cselekszem, tehát hozzám nem lehet kérdéseket intézni." Nos, azóta a vezérkari főnök fűnek-fának elismétli, hogy Berlinből már kiveszett a kurázsi, de ez sem tart bennünket vissza attól, hogy kellő eréllyel lépjünk fel.

Seelmeyer még egyre beszélt, de Alexander már fel sem fogta a szavait. Leperegtek róla, visszapattantak az őt körülvevő láthatatlan üvegburáról.

A kocsis hirtelen lefékezett egy utcakereszteződésnél. Az üvegbura felemelkedett. Alexander magához tért révületéből. Miért, hogy az utóbbi napokban minduntalan Irene járt az eszében? Igaz, azért van valami összefüggés Irene és Seelmeyer mondanivalója között. Mert őt, Alexandert, tulajdonképpen valami váratlan katasztrófától való félelem ösztökélte erre a bécsi utazásra. De ha gondolatban Irenével foglalkozik, ez egyben menekülés is abba az illúzióba, hogy ha csak egészen rövid időre is, de azért megy minden tovább, katasztrófa nélkül, háború nélkül — valahogy majd csak lesz.

Alexander óhatatlanul elmosolyodott. Nem maga gúnyolta-e ki ezt a tovább pepecselgetést mint életelvet? Most azután kiderült, maga is mennyire részese ennek az osztrák magatartásnak. De az ő esetében lehet-e sajátos osztrák magatartásról beszélni? Nem általános emberi reakció-e ez? Nem tudja-e minden ember, hogy egyszer meg kell halnia, és mégis, minden tapasztalat és józan ész ellenére, titokban, mindenkiben él az a balga, édes reménység, hogy jómaga kivétel lehet, számára nyílhat valami csodás kiskapu, amin elmenekülhet a halál elől?

Seelmeyer félbeszakította mondókáját:

— Figyelsz még rám egyáltalán, Alexander?

— Persze! Hogyan jut ilyesmi az eszedbe? Csak azt nem látom tisztán... azt mondod, Conrad von Hötzendorf maga sem tudja,

hogy egy kis háborút, délkeleten, lehetne-e lokalizálni, egy nagy háborúról pedig nem merné állítani, hogy túléljük?

— Így van. A múlt esztendei válság idején ezt bizalmasan ki is fejtette néhány felsőházi tagnak.

— Igen, de Hötzendorf sem őrült. Háborút csak akkor akarhat, ha meggyőződése...

— Kedves Alexander — vágott a szavába Seelmeyer —, nemrégiben véletlenül ismét belelapoztam Tolsztoj egyik művébe, a *Háború és béké*-be. A nagy bútortologatásban leesett a polcról. A magunkfajta így jut valami különleges olvasmányhoz... Nos, mit is akartam mondani? Ahogy lapozgattam benne, ráakadtam egy részre, ami pontosan beleillik mostani beszélgetésünkbe. Andrej herceg és Pierre azt taglalja, milyen okok késztetik az embereket arra, hogy részt vegyenek egy háborúban, és Andrej herceg úgy véli, hogy egyáltalán nem volna háború, ha az emberek csak meggyőződésből háborúznának. „Akkor ön miért vonul hadba?" — kérdezte Pierre. „Nem tudom — felelte Andrej herceg. — Hadba vonulok, mivel az élet, amelyet folytatok, nem ízlésem szerint való." Ezzel megkaptad a magyarázatot Conrad von Hötzendorf magatartására is. Már nem éppen fiatal, és nyilván attól fél, hogy félre kell állnia, mielőtt alkalma volna bizonyságot tennie hadvezéri lángelméjéről. Éppen ezért mindent elkövet, hogy megteremtse az alkalmat.

— És a császár?

Seelmeyer összehúzta a szemét, mintha valami egészen távoli pontot venne célba.

— Igaz, a császár nem valami jó szívvel viseltetik a vezérkari főnök iránt, és csak nemrégiben ismét kijelentette a trónörökösnek, hogy Hötzendorf zseniális, csak éppen nem tud vízzel főzni, márpedig egy osztráknak kell ehhez értenie... Hm, ez rendjén is volna, csakhogy... Tudod, Alexander, úgy sejtem, hogy az öregúr, pusztán azért, hogy békén hagyják, egy szép napon így szól majd a kardcsörtetőkhöz: „Bánom én, isten nevében gyújtsátok meg ott lent azt a tüzecskét!" Különben is mindig ugyanazt a nótát fújják neki, hogy többet már nem vághatunk zsebre a szerbektől, különben szerteszaladnak osztrák szlávjaink, hogy most még egyenként leszámolhatunk ellenségeinkkel,

de két-három év múlva ez már nem sikerulhet, és így tovább. Mindenki ezt hajtogatja neki. Egyebet se hall.

— És te miért nem mégy el hozzá? A forendi ház tagja vagy, jogodban áll, hogy magánkihallgatást kérj tole.

— Á, céltalan volna. Tudod, nem mondhatnám, hogy kegyben állok a császárnál; elhárítottam, hogy nemesi rangra emeljenek, jóllehet éppen elégszer kozolték velem hivatalosan, hogy a legfelsobb felfogás szerint bárónál kezdódik az ember. Az is tudott dolog, hogy nem bírok karót nyelten ott állni, és felmondani valamiféle hódoló beszédet, márpedig ez a kovetelmény. Mert ofelsége másoknál nem tűri a fel-fellobbanó indulatot. Úgy ám, még egy hangosabb szót vagy élénkebb mozdulatot sem tűr. Az ilyesmi állítólag sérti az uralkodo nimbuszát... Persze lehet, hogy tudnám is turtoztetni magam, csakhogy nem engednek ofelsége szine elé. Hónapok óta csupán a miniszstereket meg az udvaroncokat látta a császár, és látott még néhány jól megrostált alakot, akik rendjelre ácsingóznak. Fuggetlen, kívulálló személyekkel az udvari kamarilla minden kapcsolatot lehetetlenné tesz. Az udvari orvossal takaróznak, az ugyanis állitolag megtiltott minden izgalommal járó kihallgatást. Ilyen korulmények kozott szerinted mit lehet tenni? A kamarilla tudománya csekély, de az intrikáláshoz nagyszerűen ért. Nem, nem, semmi célja. — Seelmeyer utoljára még megtorolte a homlokát, fejcsóválva meredt a nedves, gyűrott selyemzsebkendóre, majd zsebre dugta. Arca fáradt volt. A fáradt arcról bizonyos értelemben lehull az álarc, semmit nem takar, semmit nem színlel.

Alexander megijedt a Seelmeyer arcán egyszeribe ott árulkodó, szokatlan szomorúságtól. Habozva kérdezte:

— És szerinted most mi kovetkezik?

Seelmeyer nem válaszolt nyomban. Csak bólogatott. A feje mintha magától mozgott volna, akaratlanul, mint néha aggastyánoknál látni. Végre halkan megszólalt:

— Hogy mi lesz? Nem tudom. Valószínűleg nincs is ember, aki megmondhatná. Hogy Ausztria rég túlhaladt a delelon, az nem újság. Akadt, aki már otven esztendóvel ezelott ezt írta: „Hanyatló államszervezet vagyunk." De más a hanyatlás és más a bukás. A hanyatlás

súlytalan, illik Ausztriához. A bukás drasztikus, porosz dolog. — Seelmeyer gunyorosan csippentení akart a szemével, de alig sikeredett. Bágyadt legyintéssel, mintha bucsút intene, így folytatta: — Látod, Alexander, már néhány éve sejtjuk, hogy katasztrófa kozeleg, de mind máig remeltem, sot, bizonyosra vettem, hogy a mi nemzedékunk még megússza. Szerintem most már ez is kétséges. És mégsem... — Seelmeyer hátravetette a fejét, mosolygott, keresztbe rakta a lábát, és hátradolt a kocsi sarkába, s bár mindezen valami eroltetettség érzett, a kovetkezo pillanatban már felszabadultabbnak látszott — ...es megsem birom elképzelni, hogy a mi Ausztriánk, mely szabály szerint már nem is létezhetne, jóllehet létezik, egy napon osszeomlik es ezzel vége is. — Seelmeyernek most erofeszítés nélkul sikerult egyet hunyorítania. Bánatán már felulkerekedett a vigaszt hozo, csúfolodó kedv. — Alexander, ki tudja: talán éppen azért szeretjuk ezt a keptelen államszervezetet, mert képtelen? Valamiféle romantikus hajlam ez bennunk, ez pedig meg nem engedett fényűzés a mai idokben, teljességgel megengedhetetlen fényűzés, amire messzemenoen nincs modunk. Tudod, mit mondanak a vagányok, amikor megspendírozzák az utolso garasukat? „Ha egyszer van!" És ha erkolcsi érvekkel hozakodsz elo nekik, készen áll a szépséges válasz: „Mit árt az magának? Csak semmi izgalom! Hagyjon egy kicsinyke idot magának is, nekunk is!" Ausztria dolgában is valahogy ehhez kellene magát tartania a sorsnak... és elárulhatom neked: szinte meggyozodésem, hogy így is lesz. — Seelmeyer elhallgatott, és szinte játszadozva, lassan lehúzta a haskotót a kovér havanna szivarról, melyet az utolsó szavai kozben vett ki a tárcájából.

Alexandert valami felemás, vidámság és megindultság kozt ingadozó érzés kerítette hatalmába. Seelmeyerhez hajolt, hogy megolelje, de azon a szűk helyen ez nem sikerult, ezért egyszerűen barátja vállára tette a kezét.

— Vigyázz a szivaromra!... — dormogte Seelmeyer, mint aki szinleg elhárítja, de mindjárt maga is utánozta ezt a félig ólelésnek számító mozdulatot.

Egy darabig így ultek, roppant kényelmetlenül, nagyon szinpadia-

san, és nemigen tudták, hogyan keruljenek vissza valami természetes testtartásba. Ekkor megállt a kocsi a Seelmeyer palota kapuja előtt. Nevetve kibontakoztak egymás karjából.

— Találkozunk, mihelyt a tozsdetanács ulése véget ér — szólt oda a bankár Alexandernak, mikozben a két fakó ismét ugetesbe kezdett. — Felhívlak. Addig is helyezd magad kényelembe, amennyire lehet.

HARMADIK FEJEZET

Valahányszor Alexander a Schwarzspanier utcába jott, mindig ez a foldszinti, kertre nézo vendegszoba várta. Olyan volt, mint egy csendes, szélvédett zug egy eso és vihar tépázta kornyezetben. Alexander igazából akkor ébredt rá erre, amikor kicsomagolt, megfurdott, majd a legfelso emeleten levo konyvtárbol egy konyvet akart keritem magának.

Az ajtokat javarészt leakasztották. Mindenfelé bútorok, ládák, felgongyolt szonyegek torlaszolták el az utat. Festék és padlóviasz átható szaga erzett. A lépcson cselédek nyargaltak fel, le, helyukre tologatták a bútorokat, folyt a portorolgetés, a padló beeresztése, az ablakmosás — kavargó nyugtalanság toltotte meg az egész házat.

Egyes-egyedul az oreg Franz, aki azelott kertész volt, de most már csak a szobanovények gondozása volt a feladata, o álldogált nyugodtan a konyvtárszobában levo nagy akvárium előtt, és a japán aranyhalakat figyelte: az imént szórt nekik eleséget. Pergamenszerű borrel borított koponyáján azzal a gyér hajkoszorúval és kétszárnyú császárszakállával úgy festett az oreg, mint a díszhalak akváriuma mogul, a falról — olajjal megfestve, arannyal keretezve — barátságosan, de apostoli megkozelíthetetlenséggel alámosolygó Ferenc József kozéposztálybeli mása.

— No, hogy s mint, Franz? — kérdezte Alexander. — Magát a nyugtalan idók sem kezdhetik ki, igaz?

— Ez csak a látszat, Reither úr. Ha az ember már elhagyta a nyolcvanat, a legnyugodalmasabb ido is átkozottul sok gonddal jár... merthogy olyan gyorsan múlik... de milyen gyorsan és kozben az ember maga egyre lassúbb és lassúbb, éppen csak vánszorog...

— Hát nem bánnám, ha nyolcvanéves koromra fele ilyen jó erőben lennék, mint maga, Franz. Hiszen mindig talpon van, mindig gyüszmékel... Egyébként mi volna a véleménye egy szivarról?

— Hálásan köszönöm, Reither úr, de nem dohányzom. Tubákolok. Ha megengedi? — Az öreg most megemelte szürke kabátkájának két szárnyát, és a farzsebéből előhúzott egy horpadt bádogdobozt. Két ujjal kivett egy csipet dohányt, körülményesen beszipogta előbb a jobb, majd a bal orrlikán: jóízűt tüsszentett kék-piros kockás, jókora zsebkendőjébe, majd barázdás orcáiról letörölgette a könnyeket. — A gyüszmékelés is olyan dolog — folytatta most halkabban, mintha titkot készülne elárulni —, az én koromban pusztán azért gyüszmékel az ember, mert ezzel bizonyítja, hogy él. Úgy bizony. És ugyanezért alszik keveset a magamforma. Nekünk az alvás már fél halál. — Elhallgatott, a császár képe felé pillantott, és még jobban lehalkította a hangját. — Persze ő is tudja ezt. Úgy bizony. Különben miért kelne négykor, és miért járna-kelne állandóan, jóllehet semmi szüksége rá? De persze azt mondja magában: ha egyszer fekve maradok, és nem kelek fel, azzal vége is...

Ezt még mindig Franz, a kertész mondta volna? Nem inkább az a másik öreg, Ferenc József, isten kegyelméből Ausztria császára, Magyarország apostoli királya, Csehország királya?...

Alexander tenyerével végigsimított a szemén, és összehúzott bagolyszemöldökén.

— Hogy érti ezt, Franz? Minek lesz vége?

— Mindennek, kérem szépen!... Ha megengedi? — Újra megemelte kabátkája szárnyát, és elővette a tubákos szelencét. — Hát az egész Monarchiának.

— Nocsak! Ezt meg honnan tudja?

Franz nem hagyta, hogy megzavarják a tubákolás szertartásában. Csak akkor válaszolt, amikor már összehajtogatta a kék-piros zsebkendőt, és zsebre is tette:

— Hát, csak úgy érezzük a csontunkban, Reither úr.

Alexandernak ismét az az érzése támadt, hogy nem csupán ez az öregember szólt, de az a másik is, fentről, az arany keretből.

Most beviharzott Seraphine asszony, bő keppben és bólogató

strucctollakkal díszített kalapban, és Alexandert kizökkentette gondolataiból.

— Á, hát itt van! *Welcome, my dear!** No, hogy érzi magát ebben a felfordulásban? Rémes, ugye? Magam sem értem, miért engedtem Rankensteinné rábeszélésének, hogy térjünk vissza Bécsbe. Ráadásul olyan jól megvoltunk Mentonban! Isteni volt a társaság, és úgy egyáltalán. De egyszerűen megbolondított a rögeszméjével, hogy kitör a háború, ezért feltétlenül otthon kell lennünk. Hát mit szól hozzá: háború! Mintha nem volna évente kétszer is válság a Balkán miatt... És különben is mi közöm nekem bármi háborúhoz? E pillanatban egészen más dolgok érdekelnek... *Goodness gracious*,* már a Fenstergucker kávéházban kellene lennem! Csupán annyit akartam mondani, hogy Louis fél óra múlva várja bent, az irodájában. Ha akarja, egy darabon jöjjön velem a kocsin, bár nem egészen arra visz az utam, és már szörnyen el is késtem...

Alexander sietve elhárította az ajánlatot:

— Kézcsókom, Seraphine asszony, de igazán nem fontos, hogy elvigyen. Szívesen gyalogolok egy darabkát. Becsületszavamra mondom, semmi az... Nem, most már egy percig se zavartassa magát... Sőt, egy kis járás nagyon is jót fog tenni nekem.

NEGYEDIK FEJEZET

A Louis Seelmeyer Bankház központi irodája a tőzsde közelében volt, a Schottenringen.

A széles, napsütötte Ringstrasse ebben a késő délutáni órában mozgalmas, színes látványt nyújtott. Nevelőnők meg gyereklányok a sétáról hazafelé tartottak védenceikkel. A bankokból a küldöncök dagadozó táskában cipelték az utolsó levelezést a postára. Elegáns utcai ruhába öltözött hölgyek bevásárló körúton jártak. Nyugdíjasok, akiknek már hűvös volt a Duna-parti padokon, törzskávéházuk felé ballagtak. Középiskolás lányok, kettesével, hármasával összekarolva, látszólag semmire nem gondolva lejtettek az Universitätsstrasse felé,

ahonnan csoportosan ozonlottek a Ringre a színes sapkás egyetemisták.

Az Augarten-híd felól nemesi fogat kozeledett, mely messze kirítt a tobbi kozul: a két szurkén piros szerszám, bokrétadísz; a nagy bajuszú kocsison pepita nadrág, posztókabát, keménykalap. A kocsi mélyén csillogó-villogó egyenruhás dragonyos tiszt, oldalán pedig egy holgy, aki jóformán eltűnt széles karimájú szalmakalapja alatt. Mintha egy óriási napraforgót kocsikáztattak volna.

A villamosok vidáman csilingeltek. Az ívlámpák fele magasságába felrakott kosarakból rózsaszínen és rikító pirosan virítottak a muskátlik. Mindebbol életorom, tavaszi hangulat és béke áradt. Legfőképpen béke. De Alexanderban a kozelgó katasztrófa bizonytalan megsejtését nem enyhítette a kornyezet vidámsága, hanem még csak fokozta.

„Így nem is tarthat tovább — elmélkedett szinte keseregve —, túlságosan nyugalmas és szép ez. Valósággal kihívja a riasztó véget." De nyomban le is hordta magát: „Mit be nem beszélek magamnak! Valóban pipogya alak vagyok!" Kikényszerített magából egy nevetést, de ez hirtelen szorongásba fúlt. Hol van Irene? Rátalál-e megint? Szorongása notton-nott. Úgy érezte, mintha valami titkos, egyre tátongóbb seb volna a szívén.

Megállt, tenyerét a mellére tapasztotta. Egy asszony megfordult utána, csak úgy, futtában, és mire Alexander megpróbálta volna rogzíteni az arcát, rémulten kitágult szemét, már el is tűnt. Csak az álla alatt megkotott piros szalag maradt meg az emlékezetében.

„Ha a kovetkezo sarokig utamba kerul olyan nő, akin valami piros ruhadarab van, akkor még minden jóra fordul." Ez villant Alexander eszébe. Feszulten figyelt jobbra, balra. Egyetlen nó sem mutatkozott, akin valami piros holmi lett volna. Lelassította lépteit (nem nagyon feltűnően, kulonben érvénytelen a sorssal kotott fogadás); nagy ívben kitért egy gyerekkocsi útjából, egy cigarettázó fiatalembertol pedig tuzet kért. De ez a fondorkodás nem vezetett eredményre.

Itt egy lány lilás rózsaszín kalapban! Csakhogy a rózsaszín nem piros, ámbár talán mégis megteszi, végszukségbol... nem, igazi pirosnak kell lennie!

Az ördögbe is, hová lettek egyszeribe a nők? Csak gyerekek meg férfiak járnak erre?

Ott egy piros kiskabát! De nem: csak egy honvédhuszár dolmánya virított. Mögötte pedig, szinte az ő megcsúfolására, két hordár, málnaszín sapkában.

Hát egyetlen nő sem mutatkozik? Már alig húsz lépés választotta el az utcasaroktól. Végre több nő is jött, de egyikük ruházatán sem volt semmi piros, még egy gomb se.

Itt a sarok! Alexander megtorpant. Most kellett volna felbukkannia a nőnek, akin valami piros van, most, az utolsó pillanatban, szinte mint egy mentőangyalnak. Leejtette a kesztyűjét. Lassan, egész lassan hajolt le érte. A nő még most sem mutatkozott. Az utca túlsó oldalán ott álldogált a bank portása; megismerte Alexandert, és átköszönt.

„Nincs más hátra!" — állapította meg magában Alexander, és átkelt az úttesten. Közben búbánatos érzés fogta el, de igyekezett mulatni rajta. „Haha! Micsoda csengése van ennek: nincs más hátra!"

Sebtiben elmormolt köszöntéssel sietett el a portás mellett, és felment a lépcsőn, Seelmeyer dolgozószobájába.

Az előszobában a díványon ülve szunyókált egy kifutófiú, szája nyitva; kimerültnek látszott; két markával a sürgönyposta dossziéját fogta.

Alexander lábujjhegyen ment el mellette, és kopogtatás nélkül benyitott Seelmeyer szobájába.

Amikor belépett, a bankár a telefonnál állt. Csak intett, hogy helyezze magát kényelembe a dohányzóasztalnál, és már folytatta is a telefonbeszélgetést. Rövid, pattogó mondatokkal igyekezett meggyőzni a drót másik végén levő partnerét. Az erélyes beszéd arra késztette Alexandert, hogy füleljen, de nem tudott kiokosodni abból, amit hallott. Úgy vélte, valami üzleti ügyről van szó, melyben villámgyorsan kell dönteni. Seelmeyernek elfogyott a türelme.

— Hallgasson meg, tisztelt uram! Ilyen helyzetben, szerintem, bármit veszíthet az ember, akár egy vagyont is, csak egy valamit nem:

időt... Nos, jó, kérdezze meg a társát. Fél órán belül még elérhet itt... Hogyan? Reggel? Ki van zárva! — Ott hagyta a telefont, és Alexanderhoz ment. Kerek, mozgékony szeme dévaj jókedvtől csillogott; pákosztos szája mosolygott. — No, Alexander! — Jót csípett barátjának felső karjába. — Mit nézel rám ilyen csodálkozva?... Vagy úgy! Nyilván még semmit nem tudsz.

— Nem. Mi újság?

— Pompás hírem van, fiacskám! — Seelmeyer csücsörített, majd halkan csettintett egyet, mint aki éppen valami egészen különleges fajta bort kóstolgat. — Hegyezd csak a füled: az európai válságot lemondják, a háború elmarad. — Látható elégedettséggel élvezte szavainak hatását, és Alexander kérdő mozdulatára buzgón így folytatta: — Ez teljességgel bizonyos. Pont egy órája közölte velem párizsi ügynököm, hogy Lepère, az egyik tőzsdei alkusz, aki a montenegrói király megbízásából dolgozik, nagy tételekben vásárol francia és angol állampapírokat... Na? Nem érted? Nikita olyan kötvényeket vásároltat, amik az utóbbi napokban, a háborús hangulat hatására, szédületesen zuhantak. — Seelmeyer csalódottan látta, hogy Alexander felhúzott szemöldöke még feljebb rándul. — Úgy látom, egyáltalán nem érted, mit jelent ez.

— Őszintén megvallom, nem. Azaz el sem tudom képzelni... — Alexander elhallgatott. — Nem, el sem tudom képzelni.

— Mit nem tudsz elképzelni? Hogy Nikita csak blöffölt? Hogy Szkutari megszállása megrendezett dolog volt csupán, ami azt a célt szolgálta, hogy Montenegró felséges uralkodója számára megteremtse egy tőzsdei ügylet lehető legkedvezőbb feltételeit? Mi ezen olyan nehezen elképzelhető, ha szabad kérdeznem?

— Ez egész ügyesnek látszik, olyan, akár egy anekdota, de valójában...

— Szentséges ég! — Gömbölyű, kivörösödött koponyája fölött Seelmeyer összecsapta a tenyerét. — Alexander, nem is tudtam, hogy ilyen falusi ártatlanság vagy! Ugyan menj már! Mint öreg zsurnaliszta, magad is éppúgy tapasztalhattad, akár jómagam, hogy napjainkban a magas politika csupán a nagy üzletelés folytatása más eszközökkel. Nikita ragyogóan megértette ezt. Megrendez egy európai

válságot, az árfolyamok feneketlen mélyre zuhannak; mihelyt ügynökei lebonyolították a kellő vásárlásokat, kiüríti Szkutarit, mire a feszültség feloldódik, és ezzel megkezdődik az *hausse*.* Amilyen egyszerű, olyan zseniális manőver. Csak azt sajnálom, hogy párizsi képviselőm közlése nem még tőzsdei zárás előtt érkezett. Így csak holnap szállhatok be a Nikita-féle üzletbe. Egyébként veled mi a helyzet? Ha külön jutalékként ideígéred egyik Rodin-rajzodat, beveszlek az üzletbe... Komolyan beszélek, teljesen bizonyos vagyok a dolgomban. Százszázalékosan. De ha nem akarsz hinni nekem...?

— Dehogynem, hiszek neked! — Alexander érezte, hogy rámenős vidámság szállja meg. Egyszóval mégis teljesül az esztelen, édes reménység! Ismét minden elcsitul, katasztrófa nélkül! Akkor mégis viszontláthatja Irenét! Vállon ragadta a meglepett Seelmeyert, és megperdítette a tengelye körül. — De még mennyire hiszek neked! Ide hallgass, Ludwig, ezt meg kell ünnepelnünk! Ugyanis tartozom neked még egy vallomással...

A telefon éles berregése elhallgattatta.

Seelmeyer megjegyezte:

— Aha, jelentkezik az előbbi hitetlen Tamás! De lefogadok, hogy közben már hivővé vált. Megengeded, ugye? — A készülékhez ment, és levette a hallgatót: — Halló? Nos? Rájött, hogy mi előnyös önnek?... Nohát! — Seelmeyer tréfás hangon néhány üzleti megállapodást kötött, de közben jelezte Alexandernak, hogy a dohányzóasztalka mellett álló polcról vegyen el egy üveg konyakot, és töltse meg a már kikészített két poharat. Majd így fejezte be a beszélgetést: — Akkor viszonthallásra holnap! Gondoskodjék róla, hogy itt legyenek az utasítások... Nem, kétség kizárva... Hogyan? Esetleg eladja a hazáját, csak aztán elfelejti leszállítani? Nem rossz, hahaha! Viszont ez alkalommal nem ad el, hanem vásárol, mégpedig készpénzért, ezt biztosra veheti... Tiszteletem! Viszontlátásra!

Seelmeyer a kezét dörzsölgetve tért vissza az asztalhoz, és felemelte a poharát.

— Egészségedre, Alexander! Igyunk Szkutarira! Világos, hogy ezt meg kell ünnepelni. Egyébként miféle vallomást akartál tenni nekem?

— Á, pillanatnyilag nem is olyan fontos. — Alexander mosolygott.

Hirtelen megszállta a gondolat, hogy minden keresés nélkül is rábukkan Irenére: valahol az utcán vagy egy kávéházban, talán a Práterban, minden előkészület nélkül, de nem véletlenül — ahogy az első alkalommal is találkoztak. Igen, már holnap sor kerülhet rá, holnap, holnapután, de legkésőbb három nap múlva. Teljesen alaptalan elképzelés ez, de nem éppen most váltak-e valóra más, szintén valószínűtlen álmai? És miért ne adhatna a sorsnak egy kis haladékot? Mennyit veszthet vele? Egy napot? Egy hetet? Ezen már nem múlik! Hiszen olyan gazdagnak érzi magát. — Nem, ráérünk — folytatta fennhangon —, most inkább énekeljük el a *Nunc est bibendum*-ot,* mint egykor, régen. Gyerünk, hadd halljam dörmögő basszusodat: Nunc est bibendum, most igyunk, most táncoljunk fürge lábbal, dobogva! — Alexander az utóbbi mondatokat éneklést utánzó hanglejtéssel mondta el; kiitta a poharát, és újra töltetett. — Egészségedre! Éljen az a bizonyos, jellegzetesen osztrák tulajdonság! A bizalom a sors slamposságában! A haladásban, rák módján, keringőütemre!

— Állj, állj! — kiáltott rá Seelmeyer. — Valóságos ünnepi beszédet tartasz. Csak nem csíptél be két pohárkától? Vagy... netán szerelmes vagy? Nálad sosem tudhatja az ember.

Alexander pattintott az ujjaival:

— Egyáltalán mit tud az ember? Azt, hogy az élet, mint ti, bécsiek mondjátok, színház. De ezzel ki is merül a tudományunk. Még azt sem tudjuk eldönteni, komédia-e vagy tragédia... valószínűleg mindkettő, és némelykor, mint ma is, komikus opera, csillogással, tremolóval és nagyzenekarral.

— És emögött megint mi rejlik? — elmélkedett Seelmeyer.

Választ nem kapott. Alexander tekintete befelé fordult. Irenét látta, amint egyenesen vele szemközt ott jön egy napos úton, lassan, andalogva.

ÖTÖDIK FEJEZET

Már május második felében kiteljesedett a nyár, buján, mint az egyetlen éjszakán kinyílt pünkösdi rózsa. Mintha a természet segítségére akart volna sietni az embereknek, hogy egykettőre elfeledjék a válság heteinek minden aggodalmát és izgalmát, és maradéktalanul élvezhessék az újra visszatért békés életet.

A Duna vize, még Bécs szívében is, Wachau dimbes-dombos vidéke, a messziség, sőt a tenger levegőjét árasztotta. Virágok illatának egész felhője vegyült bele, meg édes benzingőz, parfüm, lovak verítéke és a nagyváros száz más, nyári szaga.

A Ringen és a Kärtnerstrassén úgy csillogott és örvénylett a korzó, mint még soha, ott kellette magát a nagyvilág és a félvilág: szép hölgyek, akik új tavaszi kalapjukat és régi családi ékszereiket szellőztették, önnön népszerűségükre kíváncsi ifjú főhercegek és udvari operaénekesek, világfiak, lenge kabátkájuk gomblyukában ibolyacsokorral, sarkantyújukat pengető lovassági tisztek, akik elegancia és féktelen jókedv dolgában egymáson akartak túltenni... megannyian egy szédítő látványosság szereplői és egyben nézői.

A Práter és a peremkerületek kerti vendéglői, és bent, a városban a kávéházak zsúfolásig megteltek tartalékosokkal, akiket a délkeleti határon hosszú hónapokon át teljesített készenléti szolgálatból most, végre, leszereltek. Ober-Sankt-Veitben, a zöldvendéglőkben, sramlizenekarok kvartettja, a hegedű, a gitár, a klarinét és a harmonika — vagy bécsiesen: a nyifogó, a pöngető, a nyalóka és a fújtató — „lendületes és jópofa" új dalt játszott, és nyomukban egész Bécs énekelte:

Franciáknál valamerre,
Tán Bordeaux-nál nőtt a tőke,
A Garonne-nak vére,
S a mi napunk heve
Hej, de jó!
Pardon: comme il faut.*

A Hadügyminisztériumnál a kocsifelhajtó szinte elnéptelenedett, és az első emelet nemrég még késő éjszaka is lámpafényes ablakain most, világos nappal, le voltak engedve a redőnyök, mint egy nyári elhagyatottságba süppedt, molyirtóba pácolt városi lakásban.

Seelmeyer érdekes tájékoztatását követően Alexander nyomban értesítette prágai munkatársait, mi az enyhülés háttere. „Ehhez igazodjanak újságírói szempontból, de üzletileg is — írta Kochnak és Maybaumnak. — Én még egy ideig Bécsben szándékozom maradni, hogy többet megtudhassak. Egyébként is bizonyára nem sürgős a visszatérésem."

„Nem, nem sürgős — biztosította Koch postafordultával —, elboldogulunk." És elküldte a kefelevonatot a következő vasárnapi számban megjelenő vezércikkéről, melyben a régi Dreyfus-párti harcos hevével ostorozta „a nemzetközi válság fezőreit".

Maybaum úr is úgy vélekedett, hogy Alexander nyugodtan megengedhet magának egy hosszabb bécsi tartózkodást. „Minden előkészületet megtettünk, hogy az üzleti életben (tehát a nyomdaiparban is) várható konjunktúrát, ha isten is úgy akarja, a legelőnyösebben kihasználjuk."

Seraphine asszony egy csoport ifjú muzsikussal és színésszel Dalmáciába készült, ahol az egyik szigeten művésztelepet akart létrehozni a modern színjátszás ápolására.

— Tartson velünk — hívta Alexandert. — Ugyan mi keresnivalója van magának Bécsben?

— Ó, drága asszonyom, talán több, mint sejtené... De komolyan mondom: meghívása csábító, és ezer örömmel eleget is tennék neki, de még le kell itt bonyolítanom egy üzleti ügyemet.... nem, nem, igazán nem ámítom: valóban el kell intéznem még egy üzleti ügyemet.

Az üzleti ügy pedig az volt, hogy megbízást készült adni a Seelmeyer Bankház információs osztályának, nyomozza ki egy ifjú tiszti asszony, Irene von Claudi tartózkodási helyét és életkörülményeit, ugyanis a nevén és férje rangján kívül egyebet nem tudott róla.

— Némi türelemmel kell lenned, kedves Alexander — magyarázta Seelmeyer —, ugyanis von Claudi főhadnagy a katonai címtárban

úgy szerepel, mint aki átmenetileg szabadságon van, ezért előbb azt kell megtudnunk, szolgál-e ismét, vagy hol-merre van. Csak ezután kezdhetünk nyomozni egyebek után. Ráadásul legalább annyi diszkrécióval akarunk eljárni, mint egy kis balkáni kölcsön körülményeinek feltárásánál.

— Nem sürgetlek benneteket — válaszolta Alexander —, mivel az egész ügy nem olyan égetően sürgős.

Egykedvűséget színlelt ugyan, de mindennap már kora reggeltől az utcákat rótta. Keresztül-kasul csatangolt a városban, és egyre azt várta, hogy valamelyik sarkon egyszerre csak előtte terem Irene.

A várakozás, a sok kóborlás, az újra meg újra lehervadó és megint feltámadó reménykedés egy csodával határos, véletlen találkozásban, valami remegő feszültséggel töltötte el Alexandert, és egyre nagyobb erőfeszítésébe került, hogy úrrá legyen fölötte. Éppen ezért úgy érezte, a sors kétszeresen szerencsés rendelése, hogy egy és ugyanazon a napon (május utolsó hetének vége felé), Maybaum úr jelezte óhaját, hogy valamit szeretne megtárgyalni vele, Seelmeyer pedig azzal a hírrel jött, hogy nyomára akadtak von Claudi főhadnagynak.

— Most már nem sok idő — kecsegtette meg a bankár —, és rejtélyes hölgyedre vonatkozóan meglesz minden érdemleges információd.

Alexander megérezte a „rejtélyes" szó hangsúlyában rejlő enyhe szemrehányást. Nevetve belekarolt Seelmeyerbe.

— Gyerünk, öreg fiú! Nem szeretném, ha hálátlansággal és titkolódzással vádolnál. Feltárom előtted a rejtélyt. Valami jó harapnivaló és jó itóka mellett. Rendben?

HATODIK FEJEZET

— Hová menjünk? — kérdezte Seelmeyer. — A Grand Hotelba? Vagy a klubomba? Esetleg a Praterba?

— Á, menjünk csak a Sacherhez! — javasolta Alexander. — Úgy bizony, még akkor is, ha emiatt javíthatatlan vidékinek tartasz, akinek számára egy vacsora Sachernél az élvezetek teteje! De az a hely valahogy a gyengém. Ott vendégeltek meg életemben először, mégpedig

az apám, bérmálkozás után. — Alexander tüsszögve nevetett. — Még ma is el tudnám sorolni az egész akkori étrendet. Utóételnek roquefort volt, amit addig még nem ettem. Még most is hallom apám szavait: „Figyelj, fiú, most következik őfelsége, a sajtok királya, és a királyok sajtja!" És állítom, hogy a roquefort-nak azóta sem éreztem olyan csodás ízét, mint akkor, először.

Útközben Alexander végig ilyen történeteket mesélgetett. A bankár ezalatt óhatatlanul arra a megállapításra jutott, hogy barátján van ma valami különös. „Mintha lefojtott ragyogás szellemítené át — állapította meg Seelmeyer —, furcsa, de valóban így fest!"

A Hotel Sacher nagy éttermét zsúfolásig megtöltötték a vacsorázók. Csak egyetlen asztal volt még szabad, de amikor a két barát arra tartott, útjukat állta a főpincér, egy rózsás képű, idős férfiú, ezüstös hajjal, az udvari tanácsosok körében divatos, gondosan fésült pofaszakállal.

— Sajnálom, uraim, már odaígértük az asztalt! — Megismerte a bankárt, és sietve hozzátette: — Kralik főállamügyész úr foglaltatta le. Von Seelmeyer úr talán átfáradna a kis terembe. Vagy ha az urak egy egész kicsikét várnának... mert úgy látom, a mellette levő asztal hamarosan felszabadul.

— Nem, nem, átmegyünk a kis terembe — döntött Seelmeyer. — Ugye, Alexander? Vagy netán ragaszkodsz a nagy teremhez?

— Á, dehogy!

— No, akkor gyerünk a kis terembe! — fordult Seelmeyer a főpincérhez.

Az tessékelve meghajolt:

— Parancsoljanak! — Hóna alá szorította a bőrbe kötött étlapot, mint egy diplomata a táskáját, és megindult előttük.

Ahogy ott lépdeltek a nyomában, Seelmeyer odasúgta Alexandernak:

— Barátom, ezt aztán szerencsésen megúsztuk. Még csak ez hiányzott volna, ez a savanyú Kralik a szomszéd asztalnál! És éppen most, hogy semmi nem lett abból a vidám csihi-puhinak képzelt háborúból, amire pedig biztosan számított. Ott ni! Ugye, milyen búval bélelt? Nézd csak!

Alexander követte a bankár tekintetét, és megpillantott egy alacsony férfit, akinek sárga, ráncos teknősbékaképéről mogorvaság rítt le. Éppen akkor lépett be az ajtón, egy zöld atillában feszítő, daliás tiszt kíséretében.

— De hisz ez Redl ezredes Prágából!

— Igen, ezek ketten puszipajtások. Még abból az időből, amikor együtt vadásztak kémekre; Redl akkor a kémelhárító főnöke volt a vezérkarnál. Egyébként úgy látom, az ezredes úr is igen bősz kedvében van. Láttad, hogy ráförmedt a pikolóra, amikor le akarta segíteni a köpenyét? No, valóban örülhetünk, hogy megmenekültünk ettől a szomszédságtól.

A kis teremben, ahová most beléptek, az asztalok javarészt szintén foglaltak voltak, de itt tompábbnak érzett minden zaj és jövés-menés, akár a sárga selyemernyőn átszűrődő lámpafény.

— Talán ide, ha megfelel, uraim! — invitálta őket a főpincér, és intett a legközelebbi pincérnek, hogy a fal mellett, az egyik asztalnál, igazítsa el a székeket. — Kitűnő hely. Senki, semmi nem zavar. — A pincértől elvette a szalvétát, és jelképesen végiglegyezte a kifogástalanul megterített asztalt. Utána szertartásosan felütötte az étlapot. — Elsőnek parancsolnak az urak *hors-d'oeuvres variés*-t?* Ma van rákleves. Nagyon tudnám ajánlani. Utána talán kékre főzött pisztráng jöhetne. Vagy rombuszhal. És stájer pulár karfiollal. Vagy fogoly, szalonnával tűzdelve.

— Hm, nem rossz — jegyezte meg Seelmeyer, ahogy tűnődő arccal, magában mérlegelve hallgatta a felsorolást. — A pisztránghoz sós vagy újburgonyát adnak?

— Ahogy parancsolja.

— Akkor újburgonyát, természetesen barna, de csak leheletnyi barna vajjal kérem. Utána jöhet a fogoly. És van gyümölcsfagylaltjuk?

— Giardinetto? Természetesen.

— Akkor gyümölcsfagylalt. Vagy talán Sacher-torta? Mi a véleményed, Alexander?

— Magam sem tudom. Tulajdonképpen másra van gusztusom.

— Kérem, parancsoljon! — A főpincér szolgálatkészen Alexanderhoz hajolt, és odatartotta az étlapot. — Talán...

— Galambot ennék — mondta Alexander —, töltött galambot. Van?

— Igen, természetesen.

— Áfonyakompóttal és sült gesztenyével?

Seelmeyer összeráncolta a homlokát.

— Sült gesztenye? Az téli étel. És a galambpecsenyének nem is tartozéka.

— Sebaj. Erre támadt kedvem. Mi a helyzet, főúr, kaphatok sült gesztenyét?

Az öreg megsimogatta pofaszakállát, és olyan képet vágott, mint egy professzor, akit egy hírneves férfiú képzelt betegségei ügyében faggat.

— Természetesen. Ahogy parancsolja. — Feljegyezte a rendelést, a bort is, amelyet Seelmeyer keresett ki, majd a cédulát átadta az egyik felszolgálónak, aki libegő frakkjában máris elviharzott. Utána méltóságteljesen meghajolt, és sietség nélkül távozott.

— A galambpecsenye sült gesztenyével szerepelt az étlapon, amikor apáddal itt jártál? — kérdezte Seelmeyer, amikor a tálak már az asztalon álltak.

— Nem. — Alexander hátradőlt, és a borospoharát pörgette, forgatta. — Akkor nem. — Megkóstolta a bort, majd jót hörpintett. A bor kellemes volt, azok közé az alsó-ausztriai fehér borok közé tartozott, amelyek sem illat, sem zamat dolgában nem maradnak el híres touraine-i testvéreik mögött, és akár a francia borok, súlytalanná teszik a gondolatokat, de nem kuszálják össze. — Akkor nem, hanem egy más alkalommal. És ezzel máris *in medias res** járunk. Hiszen tudod, megígértem, hogy feltárom neked azt a... titkomat. — És azzal neki is fogott, hogy elbeszélje találkozását Irenével.

Amikor befejezte, kis szünet támadt. Majd Seelmeyer, parányit remegő hangon, ami ellen diákosan huncut arckifejezésével próbált küzdeni, megszólalt:

— Ez aztán a kaland! Tudod, Alexander, évekkel ezelőtt láttam

egy színdarabot. A címét már nem tudom, és a tartalmából sem emlékszem semmire, egyetlen mondat kivételével, de ez azóta is életfilozófiám házi kincsestárába tartozik: „Fizetni nem nagy dolog, ha az embernek van pénze." Ezt szeretném kissé variálni: „Nem nagy dolog, ha valakinek húsz- vagy harmincéves korában szerencséje van a szerelemben!" De ha valakinek, mint neked is, már több mint ötven esztendő nyomja a vállát, ráadásul ilyen történelmi időkben, akkor már szinte életművésznek, lángelménének nevezném.

— Ohó, ohó! — vágott közbe Alexander. — Csak ne tégy úgy, mintha te meg öregnek éreznéd magad! Egyáltalán megöregszik az ember, Ludwig? Másoknak, a fiataloknak szemében talán igen. De önmaga számára nem. Mert mi is az a vacak öt és fél évtized? Ha meggondolom... számomra szinte elrepült az idő. Nos, mindenesetre egyáltalán nem érzem magam kimustráltnak. Ami pedig a történelmi időket illeti, rosszabbakat is megértünk már. Ráadásul határozottan úgy fest, hogy jobb napok is köszöntenek ránk.

— Ezt nevezem bátor életszemléletnek! Akkor hát igyunk a magunkfajta érettebb ifjúság szerencséjére a szerelemben!

Vidám emlékeiket idézgetve végére jártak egy második palacknak is, majd felkerekedtek. Alexander még aznap este hazakészült Prágába.

Ahogy végigmentek a nagy éttermen, a bankár könyökével meglökte Alexandert, és biccentett egyet. Alexander a jelzett irányba fordult. Redl ezredes és a kis főállamügyész ott ültek, előttük megrakott tányérjuk, és ezer ráncba futó képpel győzködtek egymással.

— Igazad van, Alexander — vélekedett Seelmeyer —, jobb időknek *kell* jönniük, ha két ilyen derék kardcsörtető ennyire borús. Apropos, borús! Ezeknek az uraknak beborult, méginkább: beháborult. Huh, de buta szójáték, már bocsánatot kérek!

— Megadatik. Mivelhogy maga a tény annyira örvendetes, hiszen az, hogy nekik beháborult, a békét jelenti. — Alexander összehúzta a szemét. — És remélem, tudod még, hogy mondják görögül a békét?

— Vidám tüsszögéssel nyugtázta Seelmeyer értetlen fejcsóválását.

Csak néhány óra múlva, már a vasúti fülkében ötlött fel benne egészen váratlanul, hogy az ezredes válla olyan furcsa volt, mintha

csak az atillája tartotta volna. De éppen ekkor futott be a vonat arra a Csehország déli részén levő kis állomásra, melynek peronján valamikor ott állt Irene... és ettől a pillanattól kezdve egészen addig, hogy megérkezett Prágába, csak a szerelmese járt az eszében.

HETEDIK FEJEZET

Wally kilépett a házból. Az ünnepnap nyugalma áradt el a Radetzky téren, árkádsorain és a házak oromzatát díszítő barokk szobrokon. Csak itt-ott lehetett embert látni, és azoknak sem volt sietős a dolguk. A nemrég felbontott macskafejes kövezeten járműnem zavarta a galambokat. A Waldstein utca bejáratánál ott állt a konflis. A ló lustán ropogtatta az abrakot az elébe kötött tarisznyából, a kocsis pedig a Montag-féle vendéglő előtt üldögélt, és nagy bajuszát a barna söröskorsó tetején rezegve púposodó habba mártogatta.

Kora reggel volt és vasárnap — május utolsó vasárnapja.

A kis Radetzky kávéházban, melynek ablakai előtt a bronz tábornagy állt vadászai és huszárjai vállán, éppen leborogatták a székeket az asztalokról, és a kenyereskosárkákat megrakták friss péksütemménnyel. Wally arra haladtában látta, amint a kávéház tar fejű tulajdonosa számolja a kifliket meg a zsemlyéket; egyenként a kezébe vette, és megnyomogatta őket, hadd lássa, ropogósak-e. Az egyik pikoló, ingujjban, a hamutartókat és a szódásüvegeket fényesítgette. Úgy kéklettek az üvegek, akár az égbolt.

Wally vidáman felkacagott. Eszébe jutott, hogy ugyanezt a ragyogó kék eget hányszor látta förtelmesnek, mivel kiránduló időt jelzett.

Ó, azok a gyerekkori kirándulások, Karoline néni vezénylete alatt! Azok az expedíciók a „szabad természetbe", mely börtönné változott, hiszen nem volt szabad letérni az előírt útról, folyton-folyvást ügyelnie kellett a ruhájára, vagy növénytani, történelmi meg erkölcsi okításokat kellett hallgatnia. Csupán azért, hogy bosszút álljon von Treuenfels nemzetes asszonyon, Wally egyszer megtette, hogy lehunyt szemmel üldögélte végig, míg csónakjuk áthaladt a Szent János zuhatagokon. Eléggé nehezére esett, hogy ne bámulja meg a csónako-

suk által fennhangon magasztalt természeti csodát. Szorosan lezárt szemhéja mögött is csak nehezen tudta visszatartani a könnyeit. De utána, az a győzelem! Karoline, bármennyire igyekezett is fegyelmezni magát, valósággal pukkadozott.

Már tíz esztendő telt el a nevezetes kitörés óta, de Wally nem bírt ellenállni a kísértésnek, hogy ne utánozza von Treuenfels nemzetes asszonyt: *„Ah, non, cette enfant!** Ó ez a haszontalan kölyök, ez a rosszcsont, még sírba visz!"

Micsoda óbégatást csapna Karoline, ha sejtené, hogy neveltje mára saját ízlése szerint való kirándulást tervezett, kirándulást valóban a *szabadba.*

*Mais non, c'est incroyable!** — sipákolta Wally, von Treuenfels nemzetes asszony hanghordozásával. Kirándulni kettesben egy férfival! Ráadásul olyannal, aki másfelé már le van kötve, *ça me tue!***

Nem, egyszerűen elképzelhetetlen volt, mit művelne Karoline, ha tudomást szerezne Wally szándékáról. Éppen ezért (és merő emberbaráti érzelemtől vezetve) Wally nem is akarta megfosztani illúzióitól. Nem, von Treuenfels nemzetes asszony nem szerez tudomást semmiről, legfeljebb annyit tud majd, hogy Wally, Adrienne társaságában, egy iskolatársnőjüknél járt falun.

Wally tulajdonképpen szívesebben vette volna, ha unokatestvérét nem kell beavatnia a dologba. És bizonyára mást is találhatott volna, aki alibijét igazolja, ámde Gelusich csak az előző este hozakodott elő javaslatával. Így aztán nem maradt más hátra, mint hogy felkeresse Adrienne-t, és megkérje, szükség esetén tanúskodjék, menynyire ártatlan volt ez a kirándulás. Az utóbbi időben ugyan kissé eltávolodtak egymástól, de ilyen apró szívességet még most is kérhetett Adrienne-től, és elidegenedésük is feloldódna, ha Adrienne is az *igazi* élet felé fordulna... Ámbár nem: elidegenedésük végleges. Wally számára ez egyszeribe teljesen bizonyossá vált. Adrienne már olyannak született, hogy folyton csak küszködik önmagával, és másokért akar élni, ahelyett hogy elfogadná a világot olyannak, amilyen. Wally ezt hóbortosnak és nevetségesnek tartotta, de ha egyszer Adrienne-nek ez a rögeszméje, hogy holmi szűfrazsett vagy szo-

cialista vagy egyéb idealistán kerge alak akar lenni, ám tegye, ő nem áll az útjába!

Wally már túljutott az efféle rajongásokon. Számára nem az „ügy" volt érdekes, hanem az élet, nem az eszme, hanem a kaland. Nem megváltoztatni akarta a világot, hanem felfedezni és meghódítani. Ez jelentette a szabadságot, amelyre Wally mindig is vágyott, már akkor is, amikor a tragikus banditákért, Szasa és Manja barátaiért lelkesedett.

Igen, ez jelentette a szabadságot, és Wally most éppen útban volt feléje. Micsoda pompás, diadalittas érzés!

Csakhogy Wally mámoros hangulatára váratlan hideg zuhany zúdult: kiderült, hogy Adrienne nincs otthon.

— Elment? — kérdezte a szobalányt, akitől a felvilágosítást kapta. — Hová? — Majdhogy el nem szakította csipke kesztyűjét, ahogy zavarának leleplezésére felhúzogatta.

A lány is igen elcsodálkozott:

— De Wally kisasszony, hiszen Adrienne kisasszony azt mondta, hogy magához készül.

— Á, akkor minden rendben van. Úgy látszik, elkerültük egymást az utcán, és Adrienne eddig már ott ül nálam. — Wally kurtán odabiccentett a lánynak, és elment. Arcán töprengő mosoly ült. „No, nézd csak, Adrienne-nek is titkos útjai vannak! Vajon ő is randevúra készül? Vagy csupán a *mozgalom* ügyében akadt valami dolga? Egyre megy. Mindenesetre valamiféle alibi igazolására épp annyira szüksége van rám, mint nekem rá. Hihi, de jól elboronálta ezt a sors! A makrancos lányokról szóló regényekben is mindig így történik. A kegyes sors végzéséből mégis összekerül Aranyos Erzsike és szívszerelme. Hej, mulatságos az élet!"

A diadal érzése újból szárnyat adott Wallynak. A lába mindenáron tánclépésre akart igazodni, de az utcán mégsem tehette!

Hanyag eleganciával intett egy konflisnak, és elhajtatott a Lövészszigetre. Egy másik kocsiban ott várt rá Gelusich.

Amikor feltűnt a sziget, Wally elővette zsebtükrét és szájrúzsát. De egy pillantást vetett a tükörbe és így döntött: „Nem, jobb, ha úgy jelenek meg, mint egy ártatlanság. Rózsabimbó, mely most készül kibomlani. Ez hatásosabb."

Az elmélkedés bölcsői — Max Egon Reither így nevezte egyik töredékes költeményét; időről időre írt efféle verseket, és el is szokta küldeni egy bécsi irodalmi folyóiratnak, melynek kiadója viszonzásul szintén szóhoz jutott a *Napi Híradó* szórakozást kínáló mellékletében.

Az elmélkedés bölcsőit a vasárnapnak „szürkés-ezüstösen tovacsordogáló, ünnepélyesen csendes", az ébredés és a felkelés között eltelő órái jelentették. Max Egon, amint erre szívesen utalt is, ezekben az órákban kapta a legjobb inspirációit az életről mint planétánk betegségéről szóló filozófiai esszéjéhez.

Amikor Max Egon végre elhagyta az elmélkedés bölcsőit, Helene többnyire már visszavonult délutáni pihenőjére. Így történt, hogy vasárnaponként a házastársak általában csak a vacsoránál találkoztak.

Adrienne feltételezte, hogy aznap este sem lesz másként, és mivel szerette volna, ha üzenetét apja olvassa el elsőnek, nem az előszobában a tálcára tette le céduláját, hanem odatűzte Max Egon rokokó szekreterjének fedelére.

Mégis Helene látta meg elsőnek. Mivel a telefon felébresztette, korán kelt fel, és ezért nagy fürdőzéssel akarta magát kárpótolni. Az effajta fürdőzésnek tartozéka volt a cukrozott narancshéj és egy könyv: rövid elbeszélések vagy versek. A narancshéjból már csak kevés volt, és a szobájában található könyvek közül egy se volt ínyére.

Ahogy alkalmas könyvet keresgélt, bement férjének dolgozószobájába. Először észre sem vette a cédulát, és már távozni készült egy új könyvvel (tetszett neki a címe: Rheinsberg: *Képeskönyv szerelmeseknek*), amikor pillantása véletlenül a szekreterre esett. Az odaszúrt, összehajtogatott papíron néhány szó állt, és Helene megismerte lányának szálkás betűit. Elolvasta: „Apu és Anyu részére! Személyes ügy!" Közben enyhe szorongást érzett, mint mindig, amikor valami váratlan dologgal találta magát szemközt.

Habozva nyúlt az összehajtogatott céduláért, és azon mód becsúsztatta a könyvbe, hogy majd később, a kádban, elolvassa.

Mialatt csobogott a víz, Helene azzal szórakozott, hogy homlokát a tükör lapjának támasztotta és figyelte, ahogy tükörképén a két szeme egybefolyik: egy szeme lett, két szemgolyóval.

„Jó reggelt, küklopsz szemű!" Helene kancsalított azzal a két golyóból álló egyetlen szemével; ez mulatságos volt, de kicsit ijesztő is.

Régi játék volt ez. Kislány korában egy pajtása, Hans Schönkopf tanította meg rá. „Gyere, csináljunk küklopsz-szemet" — mondta Hans, és homlokát Helene homlokának támasztotta. Azt is tudod, kik voltak a küklopszok? Nem? Majd elmesélem, figyelj csak." De a szemtelen fickó, ahelyett hogy mesélt volna a küklopszokról, szájon csókolta.

Á, Hans — vajon mi lett belőle? Író akart lenni, író, természetbúvár és kerékpározó akrobata, egyszerre. Helene szinte újra látta, amint fellapoz egy viaszosvászon fedőlapos, vastag füzetet, és rejtélyesen kijelenti: „Bizalmasan közlöm veled, hogy ez a könyvem kézirata. Regény lesz, legalább annyira szép, mint az *Arkansas szabályozói*. Az eleje már kész." És valóban, az első oldalra már leírta: „Ezalatt Kilian a kunyhója előtt ült."

„És hogy van tovább, Hans?"

„Csak várd ki, majd olvashatod!"

De Hans nem jutott tovább a regényével; hamarosan le is mondott tervéről, hogy író, természetbúvár és kerékpározó akrobata legyen; ehelyett elment fogorvosnak vagy banktisztviselőnek, valahová vidékre.

Helene gondolatai elkalandoztak, de most magára ébredt. A széles fajansz fürdőkád szinte csordultig megtelt. Elzárta a csapot, és egy marék fürdősót dobott a vízbe. Gyerekes érdeklődéssel figyelte, hogyan oldódnak a zöld kristályszemcsék: mintha füstöltek volna a víz alatt.

Eltűntek a kristályok. A víz smaragdszínű lett, és különös virágok illata áradt belőle. Helene gyengéd pillantással ölelte át a krómozott csapokat, a színes mintás csempézést, a víz zöld oválját a habfehér keretben. Beszívta az illatot. Már gyerekkorában is szerette az illato-

sított fürdővizet. Akkoriban persze tiltott élvezet volt ez, akárcsak az arckrém, a parfüm vagy az illatos mosdószappan. „A színszappan teljességgel megteszi!" Hányszor hallotta ezeket a szavakat az aszketikusan szigorú apai házban! Persze csak annál mohóbban vágyott rá, hogy titokban megszerezze ezeket a kozmetikai gyönyörűségeket.

Egyszer valami lila fürdősó olyan foltokat hagyott a bőrén, akár a tintaceruza. Apja persze nyomban felcsattant, a tévedhetetlen járásbírót jellemző, hivatalos hangon: „Miféle kék foltok vannak a nyakadon, Helene?"

„A ... az előbb kékítőt készítettem. A te ingeidhez." Pedig az ingek kimosva, vasalva már ott sorakoztak a szomszéd szobában, a fehérneműs szekrénykén!

Helene önkénytelenül a hajába szántott, és frufruját, mint valami függönyt, a szemére cirógatta. Még most is szívdobogása támadt, valahányszor a szépítkezéssel kapcsolatos első titkaira gondolt: a lila fürdősóra vagy a Cleo gyümölcsszappanra, azzal az apja gyanakvását felkeltő, átható citromillatával.

Helene lassan kibújt törökös pongyolájából, és beszállt a kádba. Felhúzott térdét körülfonta a karjával, és csendesen ringatózni kezdett. A víz mozgásba jött. Az apró meleg hullámok végigszaladtak a vállán, fel a nyakára, majd ismét vissza. Olyan volt ez, mint a cirógatás.

Hirtelen valami halk szomorúság szállta meg. Kevéske vizet merített a markával, és nézte, ahogy elcsorog a két tenyere közt. „Így illan el az idő is. Az ember alig is veszi észre, és máris odavan életének legszebb része." Helenét egyre jobban elborította a szomorúság. „Mi marad? Hány nap, hány év múlik el minden nagyobb megrendülés, minden élmény nélkül? Azelőtt legalább ott állt előtte a jövő, de most már csak a múlt maradt, az pedig egyenlő a semmivel. Megöregszem, pedig nem is éltem!"

A meleg ellenére megborzongott, és hogy másfelé terelje gondolatait, nyúlt a cukrozott narancshéjért meg a könyvért. Csakhogy a szerelmeseknek szóló történet lapjai közt ott lapult Adrienne cédulája, és Helenének olyan sejtelme támadt, hogy az összehajtogatott papír-

lap valami nyugtalanító közlést tartalmaz. Visszarakta a könyvet, és mint fürdés közben gyakran megtette, most is halkan énekelni kezdett. Szívesen választott valami gyermekdalt vagy cseh népi dallamot. Most is így volt:

Gondoztál engemet,
Ó én anyácskám,
Mint egy piros képű,
Fényes almácskát...

Helenének mély hangja volt, kissé rekedtesen és iskolázatlanul csengett, de volt benne valami természetes báj, és a parasztlegény búcsúját éppen úgy énekelte, ahogy a cselédlányok éneklik ablakmosás közben: teljes átéléssel mondta a szöveget, mintha a saját sorsát énekelné meg, azt panaszolná:

Gondoztál engemet,
Ápoltál engemet,
Mint egy almácskát.
Többé nem gondozhatsz,
Most már csak megáldhatsz,
El kell mennem világgá...

Helene felsóhajtott. Nem könnyebbült meg a dalolástól. Nincs mentség, el kell olvasnia a cédulát! Mielőtt széthajtogatta volna, még gyorsan bekapta a maradék narancshéjat. Sejtelme nem csalta meg: Adrienne üzenetének már az első szavaitól elszorult a szíve.

Drága Szüleim! — írta Adrienne. — *Kérlek, ne ijedjetek meg, ha most hosszabb időre búcsút veszek Tőletek. Így búcsúzom, mert szerintem így a legkönnyebb mindegyikünknek. Nem úgy megyek el Tőletek, mint egy meg nem értett gyerek, hanem szerető és hálás szívvel, és azt sem szeretném, ha romantikusan képzelgő süldőlánynak tartanátok, aki hagyja, hogy megszöktessék, vagy pedig kalandvágyból megy el. Egész egyszerűen, az a helyzet, hogy komoly megfontolás*

után arra az elhatározásra jutottam, nem élhetek tovább úgy, mint eddig, ilyen önállótlanul, ellentétben azokkal az eszmékkel, amelyekben hiszek. Hosszadalmas volna, és nem is sikerülne megmagyaráznom Nektek, miért elkerülhetetlenül szükséges ez a lépésem. Remélem, egyszer, később, amikor viszontlátjuk egymást, majd képes leszek rá. Addig is biztosítlak Benneteket, és higgyétek el nekem, hogy elhatározásomban a legtisztább okok és szándékok vezérelnek. Nagyon kérlek Benneteket, egy szemernyit se aggódjatok miattam! De ne próbálkozzatok eltéríteni tervemtől, és ne is keressetek. Rendszeresen hírt adok majd magamról. Kedves Papa és kedves Mama, még ha netán úgy vélnétek is, hogy nincs igazam, és majd csalódás ér, hagyjatok, hadd járjam a magam útját. Végül is, amint Nagyapa mondja, mindenkinek magának kell a dolgokat megtapasztalnia. És érzem, hogy a boldogságom, az életem tudatossága érdekében erre feltétlenül szükségem van. Csókollak Benneteket, Adrienne.

Helene kezéből kihullt a cédula. Egy ideig ott ringatózott a vízen, majd lemerült. Helene elcsodálkozott, hogy a tulajdon nyugtalansága az üzenet olvasása közben nem hogy nőtt, hanem éppen alábbhagyott. Valamiféle sóvárgó irigység fogta el.

Most már csak megáldhatsz,
El kell mennem világgá...

Csak később, ahogy tovább énekelte a dalt, akkor költözött beléje valami kellemes megindultság.

Mire visszatérek,
Hajad hófehér lesz,
Ó, én anyácskám...

Helene hátradőlt a kádban.

A meleg, jó szagú víz körülfogta vállát, nyakát, állát. Könnyes szemét lehunyta, és átadta magát az önsajnálatnak.

A villamos megállt. Az utasok mind kiszálltak.

— Végállomás! — szólt oda a kalauz Adrienne-nek, aki egymaga ott üldögélt még mindig. — Hová igyekszik? Vagy úgy! — kapott észbe. — Maga kérdezte, hol a Régi Vámsorompó. Hát még egy darabkát gyalogolnia kell. Egyenesen előre, a harmadik utcáig, aztán balra, majd kétszer jobbra és megint balra. — Segített Adrienne-nek a leszállásnál, leadogatta a magával hozott két bőröndöt. — Nincs messze. Hat-nyolc perc alatt odaér. Biztosan megtalálja.

— Igen, igen, persze. Köszönöm szépen! — Adrienne mereven lépdelve indult el, mint aki karót nyelt. Nem akarta, hogy a kalauz azt higgye, nehéz neki a két koffer.

Az fejcsóválva nézett utána. Mi keresnivalója van ennek a jól öltözött úrilánynak a smichovi munkásnegyed peremén? És ráadásul két bőröndöt cipel!

Adrienne jól kilépett. Már elérte a harmadik utcasarkot. Balra kanyarodott. Itt már keskeny, hepehupás volt a járda. A házak között üres telkek. Most jobbra! De arra két kis utca is nyílt. Adrienne a szélesebbe fordult be. Megint jobbra. És most balra. Ott lesz a Régi Vámsorompó utca. Nem, nem az volt. Akkor most vissza, és a másik sarkon kell befordulni! Ott meg egy zsákutcában kötött ki. Megint vissza! És most merre?

„Megkérdem — döntötte el magában Adrienne —, ez a legegyszerűbb." De nem kérdezősködött. Valami megmagyarázhatatlan félénkség visszatartotta. Konokul tovább keresgélt. Néhány gyereknek szemet szúrt, és nyomába eredtek. Most már felnőttek is megfordultak utána. Nyilván feltűnést keltett ebben a szegényes, szinte falusi környezetben. Adrienne megszaporázta lépteit. Kimelegedett. A tenyere már égett.

„Egyszeribe milyen nehéz ez a két bőrönd! Pedig csak a harmadrészét csomagoltam be annak, amit magammal akartam hozni. Minek is jöttem villamossal és nem konflissal? Ámbár Josef akkor joggal bosszanthatna: vagy úgy, gumirádlis kocsin szökik meg hazulról, no persze, az úri kisasszony! Ó, Istenem, már sosem találom

meg azt az utcát!" Adrienne megállt, és letette a két bőröndöt. Tanácstalanság, kétségbeesés fogta el. „Miféle idétlen vállalkozásba keveredtem!"

A gyerekek széles karéjban körülállták, és sutyorogtak. Az egyik pöttöm szeplős lánykát így csúfolták a többiek: „Nézd csak, éppolyan pulykatojás képe van, mint neked!" És ujjukkal Adrienne felé bökdöstek.

Az idegennek és ellenségesnek látszó piros téglaházak ablakaiból is lesték Adrienne-t. Sírás fojtogatta. A szülei már biztosan megtalálták a levelét. Azt kívánta, bár a föld alá süllyedhetne. És ekkor a közvetlen közelben, egy sarokházon, megpillantotta a táblát: „Régi Vámsorompó." Felkapta a két bőröndöt, és elindult.

A többszöri csengőrángatásra deresedő hajú, ráncos arcú asszony, kötényesen, fejkendőben nyitott ajtót; csodálkozva méregette Adrienne-t, majd cschül megkérdezte:

— Mit óhajt?

Adrienne arra számított, hogy Josef Prokop nyit majd ajtót. A meglepetéstől torkán akadt a szó.

Az öregasszony tovább méregette. Ráncos arca közben felderült.

— Mit óhajt? — kérdezte barátságos hangon.

Adrienne túljutott első zavarán és elmosolyodott:

— Keresek valakit, aki állítólag itt lakik. Prokop urat, Prokop szedősegéd urat. Vagy nem jó helyen járok?

— De, jó helyen jár — felelte az öregasszony folyékony, de darabos németséggel (észrevette ugyanis, hogy Adrienne-nek nehezen megy a cseh beszéd) —, jó helyen jár. Mert itt lakik. Csak nincs itthon. — Észrevette, hogy Adrienne ettől a felvilágosítástól újra zavarba jön. Tessékelve kitárta előtte a konyhaajtót. — Nem ülne le egy kicsikét?

Adrienne csak állt, mint aki nem is hall. Annyira számított rá, hogy itt találja Josefet! Hogyan is lehetséges, hogy nincs itt, amikor eljön hozzá tanácsot kérni, segítséget az új életbe vezető úthoz, amin el szeretne indulni? Adrienne-nek keserű lett a szája íze, nekikeseredett a szívében, minden porcikájában. Micsoda csalódás, sőt, több ennél: micsoda árulás! De honnan sejthette volna Josef, hogy ő

éppen ma hagyja ott a családját, és hozzámenekül? Ámbár... De nem: Josefet nem illeti szemrehányás.

Az öregasszony közben odahozott egy széket, és kötényével letörölte.

— Pihenjen meg valamicskét, kisasszonykám. Maga is Prokop egyik elv... ismerőse?

Adrienne habozva válaszolt:

— Igen, Prokop úr jó ismerősöm, mondhatnám gyerekkori pajtásom.

Az öregasszony rábólintott:

— Mindjárt gondoltam, hogy nem idevalósi. — Közben a két bőröndre mutatott. — Na, és most mit tegyünk? A Prokop csak este jön meg. Kirándulni ment. Szokása szerint. Azzal a lánnyal, akinek udvarol. De mi baja, kisasszonykám? Rosszul van? Olyan fehér, akár a gyolcs. Inna talán egy pohár vizet?

— Nem, köszönöm, semmit se kérek! — Adrienne ajkai remegtek. Először úgy érezte, mintha pöröllyel úgy szíven sújtották volna, hogy mindjárt lerogyik bele; de már le is múlt róla a tompa kábulat, és valami ismeretlen fájdalom hasogatta a szívét. „Mi van velem? — kérdezte magában rémülten. — Hiszen nem vagyok belé szerelmes, miért veszem így a szívemre? Vagy mégis szeretem?" Megrázkódott. „Nem, nem szeretem. Csak hát barátok voltunk, meg kellett volna mondania. Ó, miért is titkolta el előttem? Miért vezetett félre? Milyen aljas is a világ!" Adrienne észrevette, hogy az öregasszony kíváncsian, de nagy részvéttel nézi, nézegeti, és erre elfordította az arcát. Szégyenkezés és dac áradt el benne. „Engem ne sajnáljon senki! Josef már épp elégszer megalázott" — mondta magában, és hangosan így szólt:

— Semmi bajom! Kérem, tessék megmondani Prokop úrnak... nem, ne tessék neki mondani semmit, nincs értelme. Isten vele!

Ahogy az ajtó felé tartott, hangtalan zokogástól rázkódott a válla. Megállt, homlokát az ajtófélfának támasztotta, és a zsebkendőjét keresgélte.

Az öregasszony mögéje lépett, és elvette tőle a két bőröndöt.

— De kisasszonykám, kisasszonykám!

Adrienne összerezzent, mint akit megütöttek.

— Tessék hagyni — suttogta szinte önkívületben. — Mennem kell, kell... — Vörhenyesbarna hajfonatai kibomlottak. Haja az arcába lógott. Szemét elöntötte a könny. Minden elmosódott körötte.

TIZEDIK FEJEZET

— Fátyol nélkül? — képedt el Gelusich, amikor kinyitotta a konflis ajtaját, hogy Wallyt kisegítse. — Szép, de vigyázatlan. Ezen nyomban segítenünk kell. Szerencsére számítottam valami ilyesmire. — Gelusich közben megfogta Wally kezét, kissé letűrte a kesztyűje szárát, és belül megcsókolta Wally csuklóját.

Wally karján forró borzongás futott végig, és egész testében megremegett. De összeszedte magát, mert Gelusich éppen ekkor emelte fel a fejét. Wally belenézett kékesfekete szakállal keretezett barna arcába, vörösbarna szemébe. Már-már lebírhatatlan vágy fogta el, hogy engedjen ennek az édesen bénító érzésnek, de azért ellenállt.

— Magánál ez a módja, így akarja helyrehozni vigyázatlanságomat? — Közben a csuklójára pillantott, ahová Gelusich az imént csókot nyomott.

— Jól paríroz! — dicsérte a férfi. — Mindig is tudtam, magában megvan az adottság, hogy nagystílű nő legyen. Csak némi tapasztalat hiányzik még.

Wally kicsit duzzogva biggyesztette el a száját.

Gelusich sietve folytatta:

— Ez egyáltalán nem szemrehányás, szép hölgyem, leckéztetés pedig végképp nem. Éppen ellenkezőleg: így, ahogy van, el vagyok ragadtatva magától. Wally, magán mindent elbűvölőnek látok. Azt is, hogy nincs tapasztalata. Ezt ugyanis egyáltalán nem érzem hibának, hanem ígéretesnek, a jövő szempontjából. És azért is, mert így lehetőségem kínálkozik, hogy magával kapcsolatban játszhassam a Gondviselést. — Ezekkel a szavakkal átadott Wallynak egy csomagot, amit eddig a háta mögött rejtegetett. — Csak bontsa fel nyomban!

Segített leszedni a madzagot. Leheletvékony anyagból készült

ezüstszürke körgallér és azonos színű fátyol került elő a csomagból. Gelusich gyakorlott mozdulattal Wally vállára borította a gallért.

— Wally, a szürke ideális aláfestés a maga tiziánvörösbe hajló szőkeségéhez! Tudtam ezt nyomban, de nem is sejtettem, hogy ennyire igazam van. — Egy lépést hátrált, és mosolyogva figyelte, amint Wally gyerekesen meglepett örömmel néz végig magán. — Arab porköpeny — magyarázta a férfi, megelőzve Wally kérdését —, ilyesmit viselnek, amikor a sivatagban lovagolnak. Ezt a fajta köpenyt át lehet húzni egy normális kézre illő gyűrűn. Ha óhajtja, elvégzem a kísérletet... nem, nem most azonnal! Most szépen tartsa magán a köpenyt, kösse fel a fátylát is, mert nyitott gigen fogunk utazni.

Gelusich egy elegáns kétkerekű kocsira mutatott, mely ott állt a hídfőnél, a kis vámház mellett. Kék kabátos, szürke cilinderes kocsis foglalatoskodott a lószerszámmal, a ló pedig játékosan kapált a mellső lábaival. Rendkívül szép állat volt, karcsú lábú sárga, a szőre fényes, sörénye dús; a két szemét hófehér monokli keretezte.

— Micsoda ló! — lelkesedett Wally; felkötötte a fátyolt, és Gelusich oldalán odalépett a kocsihoz. — Pompás! A magáé? Milyen különleges az a folt a szeme körül! Az ember azt hinné, fehér atlaszálarcot visel, mint a farsangi bálokon szokás.

— Nézd csak, milyen tehetséges szakértő! Draga valóban szeszélyes, akár egy bálkirálynő, és fáradhatatlan, mint egy ifjú lány, aki az első farsangot táncolja át. Nem igaz, Draga? — Gelusich megpaskolta a ló nyakát, s az, a becézésre, hátravetette a fejét, és beleharapott a zablába. — Ügetésre termett kanca, amilyet csak ritkán látni, ír telivér. No majd meglátja, mi mindent tud Draga. Kérem, foglaljon helyet itt, a kocsisülés mellett! Kényelmesen ül?... Akkor indulhatunk. — Gelusich fellendült a bakra Wally mellé, átvette a gyeplőt meg az ostort, és intett a kocsisnak, aki egy köszöntéssel hátralépett.

Csettintés. Draga óvatosan megindult, majd könnyed ügetésbe kezdett.

A cél egy kis birtok volt, melynek igazgatását, távollevő barátja helyett, Gelusich ellenőrizte, és útjuk a királyi kerteken át vezetett, az úgynevezett császári malom mellett, a Moldva alsó folyása mentén.

A folyó alacsony dombokkal szegélyezett, széles völgye a maga faluival, gyümölcsöseivel és szántóival nem volt különös látványosság. De elömlött rajta a csehországi tájakat jellemző sajátos báj, hiszen mindenütt egyszerű, akár a mindennapi kenyér, busongó, mint a cseh jobbágyok ősi dalai, és kedves, mint a takaros parasztlányok mosolya, amikor Nepomuki Szent János napján búcsúba mennek.

Gelusich az utazásairól és lovakról mesélgetett. Egyszer-egyszer félbehagyta, és felhívta Wally figyelmét egy-egy különös alakú templomtoronyra, egy tovasikló csónakra, egy mátyásmadárra, mely fölöttük körözött. Majd ismét előrehajolt, és valami idegen nyelven néhány szót vetett oda a kancának. Egyébként akkor is, amikor Wallyhoz beszélt vagy figyelmeztette valami látnivalóra, fél szemét mindig a lovon tartotta, és egyáltalán Wallynak az volt az érzése, Gelusichot annyira leköti a hajtás, hogy bármi egyébre már csak szórakozottan figyel.

Wally a szeme sarkából vizslatta. Hanyag, de ugyanakkor feszült testtartással ült ott, mint aki lesen van: a hátát kissé meggörbítette, arcizmai megfeszültek. Wallynak eszébe jutott, mit mesélt Gelusich a gyerekkoráról, amikor apjával, egy horvát lócsiszárral, vásárokra járt. Akkoriban a legvadabb csődöröket is betörte, és Laibach meg Mostar között minden vásáron ismerték hármas ostorpattogtatását.

— Megkaphatnám az ostort? — szólalt meg Wally váratlanul, és Gelusich csodálkozó pillantására gyorsan hozzátette: — Ugyanis szeretném kipróbálni a maga háromszoros ostorpattogtatását, amiről mesélt. Hiszen tudja. Vagy kell most magának a hajtáshoz?

— Nem, ha Dragával megyek, nincs szükségem rá. — Gelusich átadta az ostort Wallynak. A lány nyomban lendítette volna, de Gelusich visszatartotta.

A kocsi éppen egy terephullám tetejére ért. Az út nyílegyenesen tartott lefelé a lejtőn, mely ezen az oldalon meredekebb volt, mint a kapaszkodón, a lejtő lábánál pedig korlát nélküli fahídban folytatódott, egy mély ágyban csordogáló patak fölött, majd az út beleveszett egy kicsi, de sűrű, lombos erdőbe. Gelusich lefelé mutatott.

— Kérem, várjon az ostorpattogtatási gyakorlatokkal, míg át nem

érünk a hídon. Különben... Aha! — A mondat közepén erélyesen meghúzta a gyeplőt, és ismét néhány szót vetett oda a kancának.

— Miféle titkaik vannak magának meg a lónak? — Wally bizonytalannak érezte magát, ezért komiszkodó hangot ütött meg. — Szinte úgy hangzik, mintha értene a lovak nyelvén. Hol tanulni ilyesmit?

— Tanulni? — Gelusich szeme nevetett, de arcizmai nem engedtek fel. — A lovakat érteni... Azt hiszem, ezt a művészetet tanulni nem lehet. Az ember vagy vele születik, vagy holtáig csak kontár marad. Ugyanez érvényes arra is, hogyan kell bánni a nőkkel.

Gelusich szavai, de még inkább a mód, ahogy beszélt és mosolygott, felbosszantotta Wallyt.

— Csak nem azt akarja mondani, hogy egy kalap alá veszi a nőket meg a lovakat?

— Nem egészen — felelte Gelusich. Wally hitványságnak érezte ezt a gúnyolódást, és kijött a sodrából, de Gelusich ezt vagy nem vette észre, vagy nem törődött vele. — Persze vannak különbségek — folytatta —, de nézze csak meg Dragát: hátracsapta a fülét, és olyan álnokság ül a képén, mint egy féltékeny nőszemélynek. És fogadok, hogy féltékeny is...

Szavai valami horvát nyelvű szitokba csaptak át. Wally, hirtelen támadt dühében, teljes erővel rásuhintott a lóra. A kanca felágaskodott, és nagy ugrásokkal száguldott lefelé a lejtős úton, a könnyű kocsi vadul táncolt jobbra, balra. Wally megfogózott az ülésben; nemigen értette, mi történt. Kitágult szemmel meredt Gelusichra: a férfi felpattant, és az erőfeszítéstől szederjesre vált arccal rángatta a gyeplőt, közben pedig hol durva szidalmakat, hol hízelgő becenéveket üvöltött oda a lónak.

Pontosan a patak előtt sikerült úrrá lennie a ló és kocsi felett, de a híd közepe táján ismét megbokrosodott a kanca. Kibillentette a giget, és annak bal kereke lefutott a hídról. Úgy látszott, menthetetlenül lezuhannak. De Gelusich villámgyors mozdulattal jobbra vetette magát, éleset kiáltott, amitől Draga úgy felágaskodott, mintha zabolázták volna. Egy másodperc töredékrészéig a hátsó lábain állt, majd nagy ugrással előretört, visszarántotta a kocsit a hídra, majd ki a partra. Utána remegve nyomban megállt.

Gelusich leszállt. Wallyra egy pillantást sem vetett, paskolgatta a ló farát, belefújt az orrlyukába. Draga halkan nyihogott, és orrát Gelusich vállához dörzsölte.

Wallynak néhány másodpercre volt szüksége, hogy magához térjen a ráereszkedett sötét kábulatból. Lassan lekászálódott az ülésről és Gelusichhoz lépett. Látta, hogy a férfi füle mögött patakzik a veríték, a nyakán duzzadtan lüktetnek az erek. Kavargó, ellentmondó érzések szállták meg Wallyt.

Gelusich ebben a pillanatban megfordult.

— Mi ütött magába, he? — ordított rá Wallyra. — A maga tréfája eredményeként mindketten a nyakunkat törhettük volna! Hogyan támadhatott ilyen gondolata, he? És egyáltalán: jegyezze meg egyszer s mindenkorra, hogy a lovat nem ütjük! — Elkapta Wally csuklóját, és úgy megszorította, hogy ropogtak bele a csontjai.

Wally érezte, hogy arca eltorzul a fájdalomtól, és kéjes bágyadtságtól gyengül a térde, de összehúzott macskaszemmel dühösen fújt Gelusich felé:

— Mi nem jut eszébe, maga goromba fráter! — förmedt rá. — Vigyázzon, még eltöri a csontomat. Nem is a lóra kellett volna ráhúznom, hanem magára... maga...

Belefojtották a szót. Gelusich hirtelen fölébe hajolt, és ajkát a szájára szorította. Sós ízű, nyers csók volt. Férfi és ló csípős szaga borította be Wallyt. Felnyögött. „Akár egy vadmacska" — állapította meg Gelusich. Majd a lány átadta magát az édes elernyedésnek.

Gelusich felkapta Wallyt, és gyors léptekkel a közeli kis erdő szélén sorakozó mogyoróbokrok mögé vitte.

TIZENEGYEDIK FEJEZET

— Igyon, és harapjon hozzá! — biztatta a ráncos arcú öregasszony, amint ott ült Adrienne-nel szemben, a barátságosan megterített konyhaasztalnál. — Erősíti a testet, de jót tesz a léleknek is!

Adrienne hamarosan már szófogadón emelgette szájához hol a kék-fehér kockás mázzal bevont cserépbögrét, benne a se-ízű malátá-

kávéval, hol a kerek túrós lepényt (egyébként ki nem állhatta a túrót); akár egy jól nevelt gyerek, aki mosolyogva nyeli le a csukamájolajat, bár szíve szerint megrázkódna tőle.

Mióta Kalivodáné, Josef szállásadónője, utánasietett az utcára, és visszakísérte a konyhába, mindent, ami körötte és benne lejátszódott, mintha csak félálomban, az alvás és a teljes ébrenlét közötti állapotban látott volna, amikor minden és mindenki testetlen, akár a délibáb.

Ebben az állapotában Adrienne megszabadult a szégyenkezés és bátortalanság okozta minden gátlásától, és kiöntötte szívét Kalivodánénak, amit Wallynak nemigen tehetett volna meg, anyjának pedig végképp nem. Elmondta, hogyan jutott arra az elhatározásra, hogy elhagyja a szülői házat, és ideiglenesen Josefnél keres menedéket. Megvallotta, számára nagy csalódás, hogy Josefet egy (Adrienne itt belegabalyodott a mondókájába, és többször is nekikezdett, mire folytatni tudta)... egy másik lányhoz igazibb barátság fűzi, mint hozzá. Közben pedig egyre hangoztatta, hogy most már kigyógyult minden illúziójából, és már semmiben sem hisz. „Senkinek és semmiben. Eszmékben sem hiszek!"

Kalivodáné kényelmesen üldögélt ott, állát a tenyerébe támasztotta. Egyszer-egyszer bólogatott, odatolta Adrienne elé a kávéskannát meg a tányért a túróslepénnyel. „Igyon, és harapjon hozzá, kisasszonykám, jót tesz a léleknek is!"

Vigasztaló, nagy nyugalom áradt a terebélyes asszonyból, akinek ráncos kerek arca, piros orcáival és világoskék szemével, olyan mozgékony és kifejező volt, mint bizonyos fajta embereknek, akiket a hallgatás művészeinek lehetne nevezni: elég, ha odahallgatnak, s az ember máris megkönnyebbülést, biztatást vagy örömet érez.

De Kalivodáné (vagy mint Adrienne gondolatban nyomban elkeresztelte: Kalivoda mama) nem csupán a hallgatáshoz értett. Amikor Adrienne teljesen kiöntötte a szívét, az öregasszony kezdett beszélni. Magáról, az életéről beszélt. Hogy az apja, aki egy szénbányában volt vájár, hogyan lelte halálát egy sújtólég-robbanásnál, és hogy neki, az akkor tizenöt éves kislánynak, hogyan kellett vállalnia a gondoskodást béna anyjáról és három kis testvéréről. Hogy éveken át hajnali ötkor kelt, egy órát gyalogolt a gyárba, tizenegy órát állt

a szövőgép mellett, újabb egy órát kutyagolt haza, és még akkor látott hozzá a főzéshez, mosáshoz, foltozáshoz. Elmondta, hogyan ismerkedett meg egy sztrájk alkalmával Roberttal, későbbi férjével; Robert a közé a húsz-harminc észak-csehországi takács közé tartozott, akik abban az időben az első nagy sztrájkokat szervezték a szerződéses bérezésért és a tízórás munkanapért.

— Várjon csak, kisasszonykám, mindjárt megmutatom, milyen volt akkoriban megboldogult férjem! — Kalivodáné elővett egy vaskos albumot, melyben tarka összevisszaságban sorakoztak fényképek, képeslapok, iskolai bizonyítványok, színjátékra szóló meghívók, röpcédulák, újságkivágások, szakszervezeti igazolványok és mindenféle nyugta. — Itt van! — Kalivodáné egy barna foltos fényképre mutatott. Csoportkép volt: a férfiak, hosszú zakójukban, hatalmas karimájú puhakalapjukban, libegő Lavallière nyakkendőjükkel úgy hasonlítottak egymásra, mint egyik tojás a másikra; egyikük táblát tartott ezzel a felirattal: „Éljen a munka! 1895. május 1." Egy másik kezében zászló. — Ez Robert — mondta Kalivodáné, és arra mutatott, aki a zászlót tartotta. — Elvtársaival van itt, a textilmunkások uniójától. — Zökkenés nélkül mondta ki az idegen szót, de hanghordozásában volt valami ünnepélyes. — Mindig ő vitte a zászlót, minden felvonuláson. Az én Robertom általában mindig az első volt. Mindig elöl járt. — Kalivodáné szeme párásan kezdett csillogni, de megindultságát legyűrte egy mosollyal. — Azért is fenekedtek rá úgy a sárgák. Meg a csendőrök is. És a mesterek. Eleinte csupa aggodalom voltam miatta, de azt mondta, nézd Anna, így mondta, ha mindenki visszahúzódik, senki nem akar harcolni a dolgozó nép jogaiért, hogyan jöjjön el akkor számunkra egy jobb világ? Ez megmaradt bennem, és attól fogva az én Robertomnak nem volt oka panaszra, merthogy elbúsítom, vagy mert vissza akarom tartani. Soha többé, kisasszonykám. Néha persze nehezen ment, elhiheti. Egyszer megtámadták a sárgák, amikor hazafelé karikázott a szakszervezeti gyűlésről. Itt van, nézze csak meg, itt áll írásban, hogy elbántak vele.

Kalivodáné lapozgatott az albumban, de meg is találta az újságkivágást, és odatette Adrienne elé.

Kalivoda Robert szaktárs rendőrorvosi vizsgálata során megállapítást nyert — olvasta Adrienne —, hogy jobb oldalt eltört négy bordája, és eltört a bal alsó karja. Ezenkívül nevezett arcán és mindkét lapockája alatt vágott és szúrt sebek, nyakán pedig zúzódások láthatók.

— Igen — jegyezte meg Kalivodáné, aki vele együtt olvasott —, először vasrúddal ütötték, utána késsel estek neki, legvégtére pedig meg akarták fojtani, de egy postás arra jött, s akkor ott hagyták. Utána öt hónapot feküdt a kórházban, a fiam, Robert, aki most huszonkét éves, akkor négyesztendős volt. Az Anton pedig útban volt. Máig sem tudom, hogy a gyárban, ahol elhelyezkedtem, hogyan nem vette észre a művezető a nagy hasamat. No, persze, jobb is, különben nem lett volna kenyér, felköthettük volna magunkat. Elárulhatom, kisasszonykám, nem volt szép az az öt hónap. De nem kívánnám kitörölni az életemből, nem, kitörölni nem. De a többi nehéz időt sem, és isten a megmondhatója, több nehéz hónapot éltem meg, mint gondtalan napot, ezt nyugodtan elhiheti.

Adrienne rábólintott. És újra meg újra bólogatott, ahogy Kalivodáné tovább beszélt az életéről: a kizárásokról és a fekete listákról, egy elvételéséről, az álláskeresés véget nem érő heteiről, férjének hirtelen haláláról, az éjszakai munkáról és az elhunyt férje helyett cseperedő fiaiért állt sztrájkőrségről, a férje helyett végzett szakszervezeti propagandamunkáról. Adrienne csak hallgatta, hallgatta, és egyre jobban szégyenkezett. A maga bánata, amelyet az imént még olyan világfájdalommal érzett át, milyen semmiség ahhoz képest, amit ez az asszony elszenvedett! Jómaga fiatal, tehát bátrabbnak, bizakodóbbnak, hivőbbnek kellene lennie, mint ez az öregasszony — márpedig éppen fordítva van!

Kalivodáné befejezte elbeszélését. Adrienne eddig csak mereven bámult lefele, az asztalra, de most felemelte fejét, az öregasszony arcába nézett: ráncain és szája körül rejtőzködő mosolyt, világos szemében lobogást látott.

— No? — kérdezte Kalivodáné. — Azt hiszem, eltöprenghetne egy kicsit, Adi kisasszony, nem gondolja?

— Min? — kérdezte halkan Adrienne. Ismét lesütötte a szemét.

— Hát például azon a bizonyos új életen. Kinek használ vele, ha megszökik hazulról? A fenének se, tisztesség ne essék szólván. És mire megy vele? Semmire.

— Igen, de mit kellene... a néni mit tenne?

— Látja, Adi kisasszony, az én megboldogult Robertom gyakran mondta: Nézd, Anna, persze hogy kell harcolnunk, újra meg újra harcolnunk kell, még ha ott hagyjuk is a fogunkat. De a fiúk először is tanuljanak. Tanuljanak, ezt mondta. Nem azért, hogy egyszer nagy úr legyen belőlük, ez rettentő hiba volna, hanem hogy taníthassák elvtársaikat, hogyan lehet jobban harcolni. A dolgozó nép javáért, mondta, a proletariátus győzelméért.

Kalivodáné hanghordozása ismét ünnepélyessé vált. De Adrienne nem figyelt rá. Felpattant, és égő arccal kijelentette:

— Kedves néni, most már mindent belátok. Mindent. És visszafordulok... Otthon valószínűleg teljesen kotyagosnak fognak tartani. Hát persze.

Kalivodáné csak nehezen tudta visszatartani, hogy nyomban fel ne kerekedjen.

— Annyira azért nem sürgős, Adi kisasszony. Maradjon még, legalább vacsoraidőig. Akkor az én két fiam is itthon lesz már. Veluk meg kell ismerkednie. És biztosan Joseffel is akar beszélni?

— Nem! Vele nem akarok beszélni. Őt nem akarom látni. Számomra ez befejezett ügy. — Adrienne arca kivörösödött, a szeme égett. — Nem, soha!

— Nono, kisasszonykám! — Kalivoda mama mosolyogva lenyomta Adrienne-t a székre és végigsimított rozsdabarna haján. — Ne vegye így a szívére ezt a dolgot Joseffel. És azt, hogy „soha", én nem mondanám ki ilyen egykettőre. Ezt csak úgy odavágja az ember, kisasszonykám, utána pedig nagy teher a lelkiismeretén.

— Egyáltalán nem is veszem a szívemre! — Adrienne hangja remegett, éppen ezért sietve bizonygatta, hogy Jo..., illetőleg Prokop úr igazán nem érdekli. — Becsületszavamra mondom: számomra közömbös, teljesen közömbös. Minek kellene akkor viszontlátnom? Nem, nem is maradok.

De mégis maradt.

A mogyoróbokrok mögött, a kis erdo legszélső fái alján, magasra nőtt a fű és sűrű volt, akár a szőrme. Wally hanyatt feküdt. Két karját a tarkója alá tette: folfele bámult. Bükkfák csendesen hintázó zsengezöld lombozata keretezte az üvegszerű égboltot, ahol két gyöngyház fényű felhő vonult át: egy kicsi, ami béka formájúnak látszott és egy hosszú, kígyószerű, nagyra tátott szájjal.

Vajon utoléri-e a kígyó a békát? Egy ideig úgy látszott, majd mindkét felhő hirtelen megállt. A bükkök koronája sem hintázott többé. Fokozódott a meleg, és mélyebb lett a csend.

Wally még egy ideig az égboltra meredt, majd félrefordította a fejét. A fűtől semmit nem láthatott. Leeresztett szempilláin át a fűszálak mesébe illően hatalmasaknak látszottak. Mintha egy óriás páfrányokkal benőtt erdőbe jutott volna. Egy lila bükköny liánná változott. Vagy nem így hívják azokat a virágnak tetsző, egzotikus fákat, amiket a mozgófénykép-színházban látott? Nos, a név nem számít. A bükköny most mindenesetre a Celebes zsarnoka című filmdrámában látott trópusi növényhez hasonlított. A sátáni zsarnoknak egyébként szintén fekete szakálla volt, mint Gelusichnak.

„Huhu, nem!" — Wally nevetve hirtelen átfordult a másik oldalára. A napfény áttört a mogyoróbokrok levelei kozott. Falusi vasárnap délutánok szaga áradt. Valahol, oldalvást, láthatatlanul, Gelusich a kocsival meg a lóval foglalatoskodott. Most beszélgetett a lóhoz. Wallyra hirtelen rátört valami féltékeny türelmetlenség, de nyomban lerázta magáról. Pillantása egy helyre tévedt, nem messze onnan, ahol maga feküdt. A fű ott le volt hengerelve; egy derékba tört okörfarkkóró mélyen a földre hajolt. Az előbb, amikor alámerültek a semmibe, sárga virága ott csüngött Gelusich válla folött.

Wally szeme lehunyódott, ahogy erre gondolt. Fülében újra kezdődött a zúgás és Gelusich rekedt hangú, szemérmetlen suttogása.

A feje alatt összefonta a két karját. Korotte a zúgás, zizegés olyan volt, mint egy hatalmas óramű tiktakolása. Az idő csordogált tova. Wally kinyitotta a szemét. Fent a két gyongyházfényű felhő újra elindult. A kígyó ott kúszott a béka mögött, de nem érte utol.

Jóleső érzés bizsergett végig Wallyn. „Olyan, mint egy medve" — gondolta. Kéjesen emlékezett vissza rá, hogy utána a férfi felemelte, feldobta és elkapta, egyszer, kétszer, háromszor, hogy a végén egészen beleszédült. „Igen, erős, olyan őserő lakozik benne, mint egy medvében!" Hirtelen újból elfogta a vágy, hogy ismét feldobja a magasba. Miért is nem jön? Még tobb időt akar pocsékolni arra a kancára?

Wally felült.

— Marko! — Félelem állt bele a tarkójába, valami ostoba, alaptalan szorongás, amit szégyellt, de nem bírt legyűrni. — Marko! — kiáltotta még hangosabban. — Medve! Mackó!

A férfi ekkor kilépett a mogyoróbokrok közül: zakó nélkül, felgyűrt ingujjban, az inge elöl is nyitva, hogy kilátszott barna, szőrös mellkasa. Kékesfekete haja kócosan lógott a homlokába. Egy flaskót lóbált.

— Mi az? Hogy szólítottál?

Wally újból elnyújtózott, amikor a férfi megjelent. Egy elkényeztetett gyerek arckifejezésével méregette a férfit.

— Ilyen sokáig magamra hagysz! — mondta duzzogva. — Hol jártál?

Gelusich lehuppant melléje a fűbe.

— El kellett látnom a lovat — magyarázta. — Bocsáss meg, de ez már a véremben van. És hozni is akartam valamit — feltartotta a flaskót. — Raki! Ismered a rakit? Az én hazámban főzik. Arrafelé úgy tartják, hogy három öröme van a férfinak: a szép szerető, a fürge ló és egy jó kupica raki. Meg kell kóstolnod. Ide nézz, megmutatom, felénk hogyan nyitják ki az üveget, figyelj csak! — Gelusich a tenyerével rövid, erőteljes ütést mért az üveg fenekére, és a dugó máris széles ívben kirepült az üveg szájából. — Így ni. Most megkóstolhatod. A rakit a legjobb üvegből inni. De vigyázz, lever a lábadról. Mondják, ártatlannak néz ki, mint a szűz lány könnye, pedig olyan erős, akár az ördög.

Gelusich odatartotta Wallynak az üveg rakit. Wally megfogta, és odavágta egy fához. Az üveg reccsent, és szilánkokra tört.

Gelusich felhörkent:

— Mit jelentsen ez? — Világosbarna szemének fehérje vérbe borult.

Wally lustán nyújtozott egyet.

— Hogy mit jelentsen? — felelte bószító vontatottsággal, és kozben egyenesen a férfi arcába nézett. — Azt, hogy mellettem nem fér meg semmi. Semmifele rakı. Semmilyen ló. Bizony, ennyit jelent ez.

Gelusich egy pillanatig hallgatott. Utána harsogó hahotázás rázta meg hatalmas testét.

— A fenébe is, nem vagy valami szerény! — Magához rántotta Wallyt. — Az áldóját, micsoda boszorkány!

— Te pedig micsoda medve vagy! — Wally zold szeme elsotétult a szenvedélyes vágyakozástol, de benne lángolt — bár Gelusich nem vette észre — valami uj, diadalmas felismerés, a saját hatalmának tudata.

TIZENHARMADIK FEJEZET

Kalivodáne két fia sem kulsore, sem viselkedésre nem hasonlított egymásra. Aki eloszor látta oket, nem támadt volna olyan gondolata, hogy ezek ketten testvérek.

A fiatalabb, Anton, aki éppen most nott ki a tanonckorból, alakra olyan gombolyded volt, mint az anyja, tole orokolte ude színeit, világos gyerekszemét, kerek godrocskés állát is. Furge volt, igen szapora, de választékos beszédű, és szívesen nevetett. Segédként dolgozott egy villanyszerelonél, aki szívesen látta volna vejének — de Antonnak esze ágában sem volt, hogy „máris kikottesse magát egy ágy lábához". Attol a paprikajancsi-vigyortól, amivel az elobbi fogadkozásnál beletúrt lenszoke bozontjába, szavaiból kiveszett minden sikamlósság, ezért Adrienne is vele mulatott.

Antont erdekelte a mozgofénykép, a szikratávíro, a dzsiu-dzsicu, a bokszolás, a labdarugas és a szajharmonikázás. Pontosan tájékozva volt a világ legújabb műszaki vívmányairól, akár a Woolworth New York-i épületérol volt szo, akár a német óceánjaro óriásról, az Imperatorról, s aki ot hallgatta, azt hihette, részt vett a felhokarcoló

építésében és az „úszó nagyváros" első útján. Anton rajongott a szerb komitácsikért, a cseh antimilitaristákért, Pégoud-ért, a bukfencező repülőért és a nagy orosz lélekért. Mindezt csak sietős rágcsálással és nyeldeséssel megszakított, áradó szóözönnel adta elő, és közben hol a zavartan hallgató Adrienne-hez, hol a higgadtan figyelő anyjához fordult.

Robert, az idősebb fiú, hallgatagon ült az asztalnál. Világosbarna hajú, magas növésű, sovány fiatalember volt. Keskeny arcát, azokkal a kissé kiálló pofacsontjaival, szigorúnak, sőt komornak mondhatta volna az ember, ha nem lett volna a szeme: szürke, kissé ferde metszésű szeme olyan szelíden fénylett, mint gyakran előfordul rövidlátóknál.

— Itthon nem hajlandó hordani a szemüvegét — panaszolta Kalivoda mama —, pedig olyan jól áll neki. Úgy néz ki vele, mint egy tanult ember. De Robert nem is akármilyen fiú: még nem töltötte be a huszonharmadik évét, de az üzemben ő a legjobb litográfus. No jó, jó, Robert, többet nem szólok róla. Mert nem állhatja, ha dicsérem, de azért egy anya csak büszkélkedhet, nincs abban semmi rossz. No, de most már abbahagyom. Nézze csak, Adi kisasszony, olyan képet vág, mint egy emberevő, csak mert valami szépet mondtam róla. Látott már ilyet?

De Adrienne nem nézett Robertra. Egész idő alatt kerülte, hogy pillantásuk találkozzon. Robertot illetően bizonytalan volt. Talán azért, mert a fiú némán ült az asztalnál, és csak fülelt. Vagy még nem csitult el megrendülése, ami a fiú szavai nyomán támadt benne már az üdvözléskor, amikor Kalivoda mama fel akarta hívni a figyelmét, milyen idegen hangzású Adrienne neve, de Robert egy megjegyzéssel elsiklott fölötte: számára nem ismeretlen név, már hallotta Joseftől.

De amikor Adrienne a vártnál korábban érkező Josef megjelenésére kínos zavarba jött — ugyanis Kalivoda mama nyomban kirukkolt „békéltető" szándékával, és ezzel kiszolgáltatta Adrienne minden keservét —, Robert mentőangyalnak bizonyult. Néhány szóval mindent tisztázott, feloldotta a feszültséget, rendet teremtett az érzelmekben és kapcsolatokban. Éppolyan darabosan beszélt németül, mint az anyja, és szó szerinti fordításban használt cseh nyelvi fordulatokat,

ami furcsán hangzott. Egyszer-egyszer némi fáradságába került, mire megtalálta a helyes kifejezést, de éppen ez az idegenszerű íz, a nyelvvel való küszködés miatt volt a szavaiban valami megható, ez tette még hatásosabbá. Adrienne kísérlete, hogy utat törjön magának egy új életbe, elhatározása, hogy elmegy Josefhez, és csalódása a fiú vélt árulása miatt — mindebben, ahogy Robert fejtegette, már nem akadt semmi idétlenség. Nagyon is érthető (habár helyeselni nem lehet, de mégis jobb így, mert saját belátása szerint cselekedett). Éppígy érthető — Robert magyarázata szerint — Josef magatartása is, félénksége, hogy személyes dolgairól beszéljen Adrienne-nel. Éppannyira érthető, éppolyan kevéssé helyeselhető és épp annyira változtatásra szorul az ő magatartása is. Tehát egyikük se nehezteljen a másikra... De most már itt az ideje, hogy Adrienne haza induljon. Robert most fordult először közvetlenül Adrienne-hez (a lány úgy érezte magát, mint aki készületlenül ment az iskolába, és felszólítják):

— Jó háromnegyed óra út hazáig, elvtársnő, és a szülei már biztosan nagyon izgulnak.

Robert kísérte ki Adrienne-t a villamoshoz. Útközben arról beszélt, hogy a községi tanács milyen mostohán bánik a város külső kerületeivel, ahol munkások laknak.

— No persze, azért van ez, mert a legutóbbi választásnál a tanácsban csak hét helyet szereztünk meg a húszból. De várjon, azt nézze meg, ha majd meglesz a szocialista többség... — És rövid mondatokban teljes programot vázolt fel Smichov előváros újjáépítésére: három modern lakótelep, a házak között sok zöld területtel, poliklinika, több játszótér lubickoló medencével, még több villamosvonal, és így tovább. Mindezt olyan határozottan és természetesen adta elő, hogy az ember szinte azt hihette, már meg is nyerték a következő községi választásokat, és csak arról van szó, hogy a ma még csupán papíron meglevő tervek holnap kőben, betonban, acélban öltsenek testet.

Adrienne szótlanul hallgatta. Többször is helyeselt volna, fennhangon, lelkesen, de az utolsó pilllanatban valami furcsa félénkség lakatot tett a szájára. Csak amikor felvillantak előttük a végállomás lámpái, akkor mondta kapkodva és nagy zavarában sokkal patetikusabban, mintsem szándékában volt:

— Csodálatos, ahogy ezt maga megfogalmazza. És egyáltalán... remélem, nem ért félre... szerintem maga nagyszerű elvtárs... az-az... — Belegabalyodott, és zavartan elhallgatott.

Robert Adrienne és a saját zavarát is egy nevetéssel feloldotta:

— Ugyan, még hogy én nagyszerű vagyok! Mi nem jut eszébe! Ehhez jóformán semmi sincs meg bennem. És fogalmam sem volt róla... nem, várjunk csak! Ha múlt év januárjában járnánk, mutathatnék magának néhány nagyszerű elvtársat. Oroszokat. A Szociáldemokrata Munkáspárt küldötteit. Itt tartották a konferenciájukat. Nagy titokban, mivel a mi rendőrségünknek és a cári ügynököknek nem volt szabad tudomást szerezniük róla. Egyikükért kora reggel nekem kellett elmennem a szállására, és én kísértem el a Népházba, este pedig ismét visszavittem. Az volt csak az elvtárs! Megjárta Szibériát, az egyik fivérét az ohrana akasztófára juttatta, maga már évek óta száműzetésben élt, a pártját otthon üldözték, s amint az oroszok mondják: föld alá kényszerítették... de amikor az ember őt hallgatta, tudta, hogy a munkásosztály számára nincs olyan vereség, amiből valami út ne vezetne a győzelemhez, ha megvan az igazi felismerés és az igazi harckészség. Azt hiszem, Leninnek hívták. Legalábbis ez a név állt azon a levélen, amelyet át kellett adnom neki. De az is lehet, hogy csak fedőnév volt. Anyám konokul erősködik, hogy járt már itt, Prágában, úgy tíz esztendeje, és hogy akkoriban megfordult a szomszédainknál, Modráčekéknél, és ott Majernak mondta magát. De teljesen mindegy, hogy hívják! Azok közé az emberek közé tartozik, akiket sosem felejt el az ember, ha csak egyszer is együtt lehetett velük, mivel úgy látják és magyarázzák a világ dolgait, hogy a magunkfajta számára egyszeribe minden világossá válik: a múlt, a jövő és... Vigyázzunk, csenget a villamosa, elvtársnő. Szálljon be! Viszontlátásra!

Igen, minden, ami történt, és sok minden, aminek a továbbiakban történnie kellett, Adrienne számára egyszeribe világossá vált, nem volt már ködös, kusza. Mintha valaki ügyes kézzel egy bonyolult gépezetet szétszedett volna a legegyszerűbb alkatrészeire.

Adrienne ezt a képet látta maga előtt, mialatt ott állt a villamos elülső peronján, és elnézte a vezető higgadt, biztos mozdulatait. Fel-

tartóztathatatlanul közeledtek a város belterületéhez. Szégyen és megindultság hulláma öntötte el arra a gondolatra, hogy hamarosan ott fog állni a szülei előtt, de ugyanakkor vidám, győzelmes megkönnyebbülést is érzett.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

A szokott negyedóránál hosszabbra nyújtott zuhanyozás paskolásától felfrissülten és pecsenye pirosan hevert Alexander tágas fürdőszobájában, a külön erre a célra ácsolt padon, és Jaburekkel dagasztatta az izmait.

Mint mindig, amikor hosszabb távollét után hazatért, most is minden porcikájával élvezte, hogy újra kezdődik a megszokott reggeli ceremónia. Jaburek hasonlóképpen érezhetett, mert masszőri tisztét ilyen alkalommal egészen nyilvánvaló ünnepélyességgel látta el.

Amíg Alexander vádliját, combját, karját dagasztotta, egy szó sem esett, de mihelyt a hátára került sor, valami íratlan törvény szerint a társalgásnak is meg kellett indulnia. Alexandernak kellett megkezdenie a beszélgetést, és elsőnek, természetesen jóízű sóhajjal juttatta kifejezésre örömét, hogy ismét itthon lehet, heverhet a „vasalódeszkán", és ott érezheti magán Jaburek szakavatott kezét. Alexander itt félbehagyta mondókáját, és megkérte Jabureket, hogy a két lapockája közti részt még egyszer dögönyözze végig: „Amúgy istenesen, amihez ott, Bécsben, egy fikarcnyit sem értenek!" Ez adta meg az átmenetet ahhoz a derűsen rezignált megjegyzéshez, hogy Bécs egyre kevésbé hasonlít a régi szép napokból ismert Bécshez, de azért mégiscsak Bécs marad, meg hogy Jabureknak legközelebb vele kell tartania, hogy tisztelegjen a Stefanskirche tornya előtt, mely szerencsére pontosan úgy néz le a bécsiekre, mint régebben.

Erre a königgrätzi tüzér utóda, a játékszabályoknak megfelelően, így válaszolt: „Köszönöm szépen, de a hat évvel ezelőtti, utolsó bécsi utamról még nagy csalódottság él bennem."

Alexander persze ismerte csalódásának okát, de ragaszkodott hozzá, hogy újból hallhassa. s erre Jaburek elpanaszolta bánatát:

— Akkor úgy intéztem a szabadságomat, hogy augusztus 18-án ott lehessek Bécsben, a császári díszszemlén. És kiderült, hogy nincs is császári díszszemle. Még a főherceg, a trónörökös se jelent meg, hogy fogadja a tisztelgést.

Alexander vigasztalni próbálta a csalódott férfiút.

— Valami baja lehetett a császárnak. Aki a nyolcvanas éveit taposa, azzal megeshet, hogy le kell mondania a lovaglásról. Még a születésnapjára rendezett díszszemlén sem jelenhet meg. Csoda, hogy így is tartja magát az öregúr. Persze, felséges úr ő, körötte vagy százan csak az egészségével törődnek és igyekeznek lehetőleg minden kellemetlenségtől megóvni, de tulajdonképpen szörnyen kényelmetlenül él. Tudja-e, Jaburek, hogy még csak egy igazi fürdőszobája sincs, és első komornyikja, Ketterl önti nyakon egy sajtár vízzel? Azt még értem, hogy nem állhatja az automobilt és a gépelt aktákat, de hogy minek nyakaskodik, amikor korszerű fürdőszobáról van szó, például ilyesforma tusolóról, mint nekünk van, vagy hogy nem kell neki az amerikai frottírkesztyű... Áh, Jaburek, húzzon csak végig azzal a kesztyűvel a csípőm táján; kimaradt ott egy darabka, nem ott, kicsit följebb, és még jobban balra, á, most már jó, köszönöm! Hát igen, ezt a fajta konzervativizmust nem értem, de valószínűleg úgy vélekedik az öregúr, ha ő megváltozik, akkor nincs többé megállás, de ráadásul nincs is értelme már, hogy megváltozzék! Persze, már húsz esztendővel ezelőtt is ez volt a legfőbb életbölcsességünk, és ki tudja, talán húsz évig megy is még tovább minden úgy, mint eddig, és a nagy csinn-bummra csak akkor kerül sor, amikor mi ketten, Jaburek, már békésen nyugszunk a földben. Akkor aztán nevethetünk, igaz-e?

— Igenis — felelte Jaburek, akinek gondolatai nyilván még azon a császári díszszemlén jártak, amitől elesett —, ami volt, annál jobb nemigen jön. Például, tisztesség ne essék szólván, amikor a trónörökös, Ferenc Ferdinánd főherceg lesz a császár. Hát, magam sem tudom, de ha tisztesség ne essék szólván, én lettem volna felséges nagybátyja helyében, és engem kérdez meg, elveheti-e Chotek grófnőt, én sosem adtam volna meg a császári engedélyt. Fegyelemnek muszáj lenni. Az is képtelenség, hogy egy hadnagy komótos cipőt húzzon az atillához. Nem igaz? No, persze. Látszik is, hova vezet,

ha csak egyszer is megengedik, hogy lábra kapjon a rendetlenség: először balkézről házasodik, utána egyszerűen nem jelenik meg a díszszemlén, ahelyett hogy helyettesítené a császárt, márpedig, tisztesség ne essék szólván, éppen ez a feladata. A végén, egy szép napon, arról is meg fog feledkezni, hogy uralkodnia kell.

— Ettől nyilván nem kell félni — nyugtatta meg Alexander Königgrätz szellemének örökösét —, talán éppen egy kicsit sok lesz az uralkodósdiból. No, készen vagyunk? Megkaphatnám a házi cipőmet meg a fürdőköpenyemet?

Alexander egy lendülettel lent termett a gyúrópadról, és bement az öltözőül szolgáló szomszéd fülkébe. Jaburek már kikészítette a fehérneműjét és a felsőruháját, és csak úgy tett, mintha segédkeznék az öltözködésnél. Közben újrakezdődött a beszélgetés, de a társalgás témáját most az Alexander távollétében lejátszódott házi és családi események szolgáltatták.

Mialatt Alexander az ingébe és nadrágjába bújt, tudomására jutott jó egynéhány összecsapás von Treuenfels nemzetes asszony és Schönberg kisasszony között. A szokásos nagy jelenetek voltak ezek, az összes tartozékukkal, úgymint: felmondás mindkét részről, migrén, sírógörcs, a felmondások záradékkal ellátott visszavonása, majd a feszültséget feloldó közös támadás a mosónő vagy valamelyik családtag ellen, aki a villámhárító szerepét töltötte be. Mialatt a diszkrét virágmintás plasztron-nyakkendőt felvette, és beleszúrta a gyöngyfejű tűt, Alexander meghallhatta a történetet Adrienne távozásáról a szülői házból, majd váratlan visszatéréséről. És mialatt a frakkját gombolgatta, kimerítő tájékoztatást kapott a szokatlan látogatásról, amelyet Poldi von Wrbata tett a Reither házban, valamint az orchideacsokorról, melyet „ismeretlen személy" adott le Wally számára.

Alexander csupán egy-egy rövid megjegyzésre szorítkozott. Most, hogy Jaburek végzett a híreivel, megkérdezte:

— És a százados úr látogatásában tulajdonképpen mi volt szokatlan?

— Kérem, a százados úr rosszkedvű volt. Ez máris nagyon szokatlan nála. Ráadásul nem akarta kimutatni a rosszkedvét, ez pedig még szokatlanabb.

— Vagy úgy. Hm. — Alexander befejezte az öltözködést, és még egy utolsó pillantást akart vetni a tükörbe, hogy megbizonyosodjék, teljesen kifogástalan-e az öltözéke. — És maga mégis hogyan jött rá? — Látta, hogy ettől a kérdéstől elkomorul Jaburek képe, ezért sietve hozzátette: — Tudom én, hogy furfangos maga, de azért szeretném hallani, hogyan jött rá ebben az esetben.

Jaburek megenyhülten mosolygott.

— Nem volt ebben semmi különös. Tudom jól, hogy valahányszor a százados úrtól elveszem a csákóját meg a kardját, mindig elsüti ugyanazt a tréfát. Azt szokta mondani: „Vigyázzon, Jaburek, el ne kallódjon a szablyám, mert még ma fel kell trancsíroznom egy kappant", valahogy így. De most csupán azt kérdezte, hogy a nénikéje őnagysága és Wally kisasszony otthon van-e, de csak a nagyságos asszony volt otthon, és kerek egy óra hosszat időzött nála, pedig egyébként húsz percig se bírja ki. És amikor kifelé tartott, olyan furcsán nézett körül, mintha még maradt volna, pedig állítólag csak azért jött, hogy közölje, előléptették őrnaggyá, de akkor másképpen kellett volna kinéznie.

— Hogyhogy? Magam is olvastam az újságban, hogy előléptették.

Jaburek szomorkás elnézéssel mosolygott.

— Az bizonyos, hogy a százados urat előléptették őrnaggyá. Csakhogy amikor ott járt látogatóban, nem érezte magát őrnagynak. Egyáltalán nem. Inkább úgy, tisztesség ne essék szólván, mint egy káplár, amikor rapportra szólítják. Ha kell, hát a nyakamat teszem erre.

— Szükségtelen, Jaburek, készséggel elhiszem magának. A derék Poldinak valószínűleg nem tett jót az előléptetése örömére rendezett mulatság. A tiszti kaszinóban leginkább kleinoscheggi pezsgőt tartanak, s a követő macskajaj minőségben megfelel a pezsgőnek. Ezen nem lehet segíteni. Ilyen az élet. — Ezekkel a szavakkal Alexander hátralépett a tükörtől: elégedett volt a külsejével, Jaburek mesélgetése felvidította, és jólesőn kiéhezett a reggelire. — Nos, Jaburek, elvonulok. Viszontlátásra!

A reggelihez az ebédlő fülkéjében terítették meg az asztalt. A reggeli napfény széles pásztákban áradt be a redőzött biedermeier függönyön, és zománcos ragyogással vonta be a fehér abroszt, az Altwien porceláncsészék sápadt kékjét és a sárgálló mézes tálacskákat.

Alexander megállt a küszöbön, hogy előbb „a szemét legeltesse". Majd fürgén odalépett az asztalhoz. Máris körülfogta a friss diósbejgli édes illata; ezt hazatérése tiszteletére hozták a Melzer cukrászdából, a Felső Újvárosból. A fényes barna bejgli a kalácsos kosárkában, csillag alakú papírcsipke terítőn nyugodott; ezen, pompás dombornyomással, a Bourbonok liliomos címere és ez a felírás díszelgett: La Friandise Royale — Melzer, Őfelségének, Franciaország királyának udvari szállítója. Mint mindig, Alexandernak most is eszébe jutottak apja történetei a vastag ajkú X. Károlyról; látta az emigráns királyt, amint lustán kószál Prága utcáin és betér Melzerhez, hogy karlsbadi tejeskávéval és diós bejglivel vigasztalja magát a júliusi forradalomért és a francia trón elvesztéséért.

Von Treuenfels nemzetes asszony már az asztalnál ült. Egymásra boruló fodrokkal díszített, püspöklila taft ruhában feszített, a haját jól feltornyozta, amitől úgy festett, mint egy aszott kakadu.

Wally helye üresen állt.

Alexander ezzel a felkiáltással köszöntötte nővérét:

— Tüneményesen nézel ki ma, Karoline! — Csontos kezére hajolt, egy jelképes csókra. — Bocsáss meg, hogy ilyen későn jelentkezem, de utazást követően az ember szereti kiélvezni a megszokott fekhelyének örömeit. Egyébként, megnyugodva látom, hogy nem én vagyok az utolsó. Vagy Wally már elment hazulról?... Nem? Akkor javaslom, lássunk hozzá nélküle. Éhes vagyok, mint egy farkas, és ráadásul valami meglepetést szimatolok. — Beleszaglászott a levegőbe és úgy tett, mintha most látná meg a diósbejglit. — A királyi nyalánkság! Karoline, egészen meghatódtam! — Kezét a szíve tájára tette, szeme fennakadt. — Tölthetek neked kávét? Hogy illatozik itt minden, tej és méz, az ígéret földje! Hát, mindig mondom is: a legjobb itthon. Ezt rajtad is meglátni, drágám, virulsz, igazán tüneményes vagy!

Von Treuenfels nemzetes asszony szeme, a könnyzacskó fölött, keserédesen mosolygott. Amikor Alexander belépett, magára öltötte azt a szenvedő arcot, mellyel kéjutazásról hazatérő bátyját (márpedig Karoline szerint Alexander minden útja kéjutazás) minden alkalommal emlékeztetni kívánta, hogy neki és az egész családnak mekkora áldozatot hoz a maga kizárólag a családnak szentelt, magányos özvegyi életével. Alexander bókjai felborították Karoline elképzeléseit. Nem tudta, hogyan őrizze meg szenvedő arcát, és hogy szegezze Alexandernak az előre elkészített csípős kérdéseket.

Alexander rájött, mekkora előnyre tett szert, és ragyogó arccal, szemével csippentgetve, teli szájjal folytatta hízelgő megjegyzéseit:

— Pardon, drágám, de csuda jó kedvemben vagyok. Akár egy kamasz. Hát nézd el, hogy teli szájjal beszélek. Ez a szobahárs is mekkorát nőtt! Igazán áldott kertészkedő kezed van, Karoline. Veszek még egy szelet bejglit, ma különlegesen finom. És te? Kérsz még? Vagy félted a karcsú derekadat? Azért ne aggódj. Ez a püspöklila jól áll az arcodhoz, bár a korodhoz képest kissé túlzottan komoly. Kaphatnék még egy kis lekvárt? Biztosan haspóknak tartasz, pedig csak örömömben eszem, hogy viszontláthatom otthonomat!

Amikor végre úgy érezte, kifogyott a mondókájából, és von Treuenfels nemzetes asszony úgy vélhette, most eljött az ő ideje, Wally libbent be a szobába. Úgy volt öltözve, mint aki a városba készül: fehér ruhát viselt, vörhenyes sárga margarétákból összeállított selyemövvel, ami pontosan illett a haja színéhez. Wally meglepődött, hogy ott látta Alexandert. Nyilván teljesen megfeledkezett róla, hogy mára várták haza. De sietve beleélte magát a helyzet diktálta szerepbe. Csicseregve röpült az ő „aranyos, öreg, ifjú, elbűvölő nagypapája" felé. Kavargó jelenetként zajlott le az üdvözlés, kacagások és ölelések közepette, majd vidám vita kezdődött a margarétás öltözékről, miközben Wally Alexander székének karfáján kuporgott és elfogyasztotta az utolsó néhány szelet bejglit.

— *Charmant** — vélekedett Alexander —, van ízlésed, gyermekem. Majdhogynem párizsi kreáció!

Wally elhúzta a száját.

— Á, csak majdnem! Bárcsak valami mással bizonyíthatnám neked jó ízlésemet, nem ezzel a kis ronggyal.

— Hát, szerény mércével már ez a kis rongy is igen ízléses.

— Szerény mércével! Nem is tudtam, hogy nálunk, Reithereknél, egyáltalán létezik ilyesmi. Vagy tévedésben élnék örökségemet illetően?

Karoline néhányszor már rosszallóan köszörülte a torkát, és most közbeszólt:

— De Wally! Az ifjúság a legszebb öltözék. De látom, énrám már senki nem hallgat. Az én időmben...

— Változnak az idők, kedvesem, erre már a régi rómaiak is rájöttek, és egyetlen szabályként azt ajánlották, hogy magunk is változzunk velük. — Alexander elővette levéltárcáját, miközben ismét Wallyhoz fordult: — Elismerem vereségemet. Vereséget szenvedtem és fogságba estem. Mennyi váltságdíjat óhajtasz? Mert hiszen erre megy a játék, igaz?

— De nagyapa!

— Nocsak! Most talán én tévedtem volna? Nincs szükséged új ruhára? — Két darab kék bankót nyújtott feléje.

Wally viharosan átölelte.

— Ezt meg hogy találtad ki? Megvallom, számítottam nagylelkűségedre, és már meg is rendeltem egy ruhácskát, helyesebben kettőt, tudod, alkalmi vétel mindegyik, bűn lett volna elszalasztani. Egyébként az egyik teljesen egyszerű. Sima lenvászon. És a másikon sincs semmi hivalkodó. Muszlin, ezüst hímzéssel. Meggyőződésem, hogy ez szerinted is megfelel a *chic parisien*-nek.* Majdnem futja a pénzből. Csak még egy kevéske... De most igazán rohanok, már rég ott kellene lennem az előadáson. Igen, így jár az ember, ha ilyen kedves, igazi gavallér nagypapája van! — Wally ezzel már el is tűnt.

Von Treuenfels nemzetes asszony jóformán ki sem nyithatta a száját, hogy végre megszerezze első értesüléseit Alexander bécsi élményeiről, amikor megjelent Schönberg kisasszony. A házvezetőnő azzal az ürüggyel jött be, hogy a háztartással kapcsolatban meg kell beszélnie néhány halaszthatatlan ügyet, de persze „ez a mopszli" — mint Karoline dühösen megállapította — csak sütkérezni akart Alexander mosolyában.

Alexander valóban harsogva köszöntötte: „Halló, régóta és fájdalmasan nélkülözött Montebello!", és beszélgetésbe elegyedett vele; ennek során újra meg újra „szerelmetes Montebellóm"-nak, „drága gyermekem"-nek nevezte, amire minden alkalommal süldő lányos vihogás volt a válasz.

Von Treuenfels nemzetes asszonyra ettől egykettőre rájött a bolondóra. Egy ideig szótlanul háborgott magában, de végül nem bírta tovább.

— Kedves Ali... — Nyilván arra számított, hogy öccse, szokás szerint, most is méregbe gurul ettől a megszólítástól, ámde most elmaradt a hatás, s ez még csak növelte Karoline ingerültségét. — Kedves Ali, azt hiszem, Schönberg kisasszonynak halaszthatatlan elintéznivalói vannak.

Alexander bűnbánóan verte a mellét.

— Ó, pardon, nem akarlak zavarni benneteket. — Felállt az asztaltól.

Karoline égnek emelte karját, hogy fodrai zizegve hullámoztak.

— Igazán nem így értettem, Alexander. Maradj hát. Csak gyorsan el akarom intézni Schönberg kisasszonyt. Utána még elüldögélünk egy kicsit, és végre nyugodtan válthatunk néhány testvéri szót. Vagy *partout** el akarod vinni a nyugalmunkat?

— Ellenkezőleg, kedvesem! Úgy érzem, éppen elég nyugtalanságot hoztam ide, közétek. Biztosan sokkal nyugodalmasabb lesz itt, ha távozom. Egyébként is, üzleti dolgaim után kell néznem. Adieu, hölgyeim! — Közben hóna alá csapta az újságokat — hétfő lévén, jóval kevesebb volt, mint egyébként —, és kiment. Mielőtt behúzta volna az ajtót, még gyorsan visszaszólt: — Igen, hogy el ne felejtsem: ne várjatok ebédre, házon kívül eszem, ügyfelekkel.

Az ajtó becsapódott, mielőtt Karoline teljes megrendültségéből visszanyerte volna a hangját.

— De Ali... — hápogta végül —, nem, ilyesmit velem... — Mérgében egyetlen mondatot sem tudott tisztességesen befejezni. — Hát, hihetetlen... — Pillantása a házvezetőnőt kereste, de az helyesebbnek látta, ha szótlanul eltűnik.

Karoline csontos arcán piros foltok ütköztek ki. Gyorsan megnézte,

asztalon van-e ez a bizonyos csészealj, a hajszálvékony repedéssel. Megnyomta a csengőt, megvárta, hogy felhangozzanak a szobalány léptei, metszo hangon felsírt, és foldhoz csapta a csészealjat.

A szobalány úgy talált rá, hogy a cserépdarabok kozott ott fekudt a padlón, de a feje, gondosan, a szonyegul szolgáló egyik tigrisbóron pihent.

TIZENHATODIK FEJEZET

Alexander a második emeletre igyekezett, s kozben rágyújtott egy virzsíniára. Elegánsan megemelt jobbjának két ujja kozt tartotta a fehér hamusapkás szivart, így lépett be az A. Reither és Fia cég irodájába. Ahogy megjelent, a zsongás, sustorgás alábbhagyott. A papír zizegése, a logarlécek csattogása és az újonnan beszerzett írógépek kopogása ellenben erősodott.

Alexander, jobbra-balra koszongetve, a tejüveggel elkerített igazgatósági iroda felé tartott. Ott várt rá Maybaum, mellének szorítva egy koteg fontosnak látszó üzleti irományt.

— Nos, Maybaum, egyre a poszton? Hogy s mint?

Az elso cégjegyzo meghajolt, mikozben a nyakát előrenyújtotta magas gallérjából, a fejét pedig oldalt billentette.

— Engedje meg, Reither úr, hómo, hogy kifejezésre juttassam azt az általános oromet, egemm, hogy ismét itt udvozolhetjük, a munkatársak, a cég tisztviselói és alkalmazottai korében.

— Köszonom, Maybaum, ez igazán roppant kedves. Az orom kölcsönos! — Ezzel Alexander belekarolt első cégjegyzőjébe, és eltűnt vele a tejuveges ajtó mogott.

Maybaum beszámolt a folyamatban levő ügyekről. Alexander magához vett néhány iratot, ami még alaposabb tanulmányozásra szorult. Utána sort kerítettek jó néhány ügyre, amiben ideje volt donteni.

Még egy rovid beszélgetés kovetkezett a fokonyvelővel és a pénztárosnovel, majd Alexander ugyanúgy távozott a második emeleti irodából, ahogy ideérkezett.

Ahogy a lépcsőn felfelé tartott a dolgozószobájába, zsebébol ki-

húzta az újságokat. Szája sarkában a virzsíniával, végigfutotta az első lapot. „Sovány, sovány!" — dünnyögte, és lapozott egyet. Arcán csak még elmélyült az unatkozó vonás. Hogy mindig ugyanazok az ostobaságok ismétlődnek! Magyarországon a miniszterelnök, már ki tudja, hányadszor, párbajozni akar az ellenzék egyik tagjával. A német császár lánya esküvőjén megcsókolta az angol királyt, a trónörökös azonban, egy tiszti gyülekezet előtt, támadta „Albion kalmár szellemét". Londonban véget nem érő előkészületek folytak a balkáni békeszerződés aláírására, közben pedig a Balkánon tovább tartottak a súrlódások a szerbek, a görögök és a bolgárok között.

Alexander éppen össze akarta hajtogatni az újságot, amikor a *Vegyes hírek* végén egy, nyilván lapzárta előtt érkezett, és ezért egészen apró betűkkel szedett bécsi jelentés felkeltette figyelmét.

Halkan füttyentett, felrántotta bagolyszemöldökét, amikor az alábbi hírt olvasta:

Legfrissebb értesülésünk szerint a prágai hadtest vezérkari főnoke, Alfred Redl ezredes, tegnap éjjel öngyilkosságot követett el egy bécsi belvárosi szállodában. Az öngyilkosságot tiszti szolgája fedezte fel kora reggel. Nyomban értesítette a térparancsnokságot, s ez bizottságot küldött a tett színterére. Alapos helyszíni vizsgálatot tartottak, de nem derült fény a tett indokára. Ez kétségtelenül magánjellegű, mégpedig valószínűleg pszichológiai eredetű. Pénzügyi okok nem jöhetnek számításba, mivel Redl anyagilag rendkívül jó körülmények között élt. Szolgálati szempontból az ezredesnek kitűnő híre volt, és felettesei rendkívül becsülték. Az elhunyt bajtársai úgy sejtik, hogy az ezredes túlfeszített munka által kiváltott idegösszeroppanásban követte el tettét. A rendkívül tehetséges tiszt halálhíre — mivel szakértőként tevékenykedett számos nagy kémperben és ennek folytán a szélesebb nyilvánosság is ismerte — nyilván rendkívüli sajnálkozást vált majd ki.

Alexander lehunyta a szemét. Maga előtt látta Redl ezredest, ahogy előző este a Hotel Sacher éttermében ott ült sápadtan, roskadt vállal, melyet mintha csak az atillája tartott volna... atilla vagy ele-

gáns télikabát! Igen, igen, világos: Redl volt az a cilinderes, télikabátos úr, akit annak idején Bécsben, a pályaudvar postahivatala előtt látott.

„Ahogy én szemtanúja lehettem találkájának azzal a homokos ficsúrral — kombinált tovább Alexander, és közben eltöprengve pöfékelt —, ugyanúgy más is láthatta. Egy zsaroló... talán éppen az a ficsúr zsarolta... a rendkívül jó anyagi körülmények ilyen esetben nagy vonzóerőt jelentenek." Virzsiniáját néhányszor elvándoroltatta jobb szája sarkából a balba, onnan pedig vissza. „Tovább is adom a tippet Kochnak. Azt hiszem, olyan nyomra bukkantunk, ami elvezet az öngyilkosság valódi indokához."

Néhány hosszú lépéssel fent termett a lépcsősor tetején, és berontott a dolgozószobájába. Felkapta a hallgatót, de ismét letette. A pályaudvar postahivatala előtt lejátszódott jelenet nagyon is szorosan kapcsolódott Irenétől való búcsújához. Ezt nem bírta, nem is akarta kiszolgáltatni. „És egyáltalán kinek van joga hozzá, hogy beleturkáljon a holtnak legsajátabb magánügyeibe? — állapította meg. — Igaz, egy magas rangú katonatiszt öngyilkossága közérdekű ügy, és újságírói szemszögből nézve nem is lehet kétséges, sőt... De nem, én egyszerűen képtelen vagyok erre."

TIZENHETEDIK FEJEZET

„Ma se vége, se hossza ennek?" Alexander egész délelőtt látogatókat fogadott, és még arra sem futotta az idejéből, hogy átnézze a postáját. Már egy óra volt, de Jaburek ismét megjelent egy névjeggyel.

— De ez legalább az utolsó?

— Rankl doktor úr szintén szeretne még beszélni kedves apósával. Sürgős ügyben, mondja.

— Vagy úgy, persze, sürgős, nála nem is lehetne másként. És ez az úr mit óhajt? — Alexander elvette a névjegyet Jaburek tálcájáról, és ürgette, forgatta. A pergamenszerű, arannyal metszett kártyán díszes betűkkel ez állt: Guido Frank (Gottlieb Frankenfeld) író és publicista. Alatta pedig kézírással: *Különleges magánügyben.* A *kü-*

lönleges szó alá volt húzva. A névjegy egész kiállítása bizalmatlanságot keltett Alexanderban. „Bizonyára afféle félreismert lángelme — gondolta —, tárcákat ír a nem és jellem témáról, és szeretné, ha nyomtatásban megjelentethetné. Ezt már ismerjük, barátom." Alexander az asztalra dobta a névjegyet, és az órára pillantott. „A tetejébe jön még ez a Rankl is. Köszönöm, nem kérek belőle!"

Jaburek kitalálta Alexander gondolatait. Megkérdezte:

— Talán közöljem, hogy sajnos...

A megkezdett mondatot nem tudta befejezni. Az ajtó előtt ketten i ngerült hangon vitáztak:

— Bocsásson meg, de kénytelen vagyok megkérni, lássa be...

— Nem, *ön* bocsásson meg, mert szerintem...

Közben kinyílt az ajtó, és a két nem szívesen látott vendég egyszerre furakodott be a szobába.

Jaburek már készülődött, hogy ráront a betolakodókra, de Alexander egyetlen intésével visszatartotta. Felpattant. Bagolyszerű szemöldökei között éles függőleges ránc támadt. Ezt dörögte:

— De uraim, mit jelentsen ez?

Rankl és az idegen meghátrált. Csend támadt. Alexander méregette mindkettőjüket. Azok ketten ugrásra készen álltak ott, és acsarogva néztek egymásra. A szőke, bajuszos Rankl fejjel magasabb volt borotvált, kékes arcú ellenfelénél. Teltebb is volt nála, és színei elevenebbek voltak. De a másik minden hátrányát kiegyenlítette mozgékonyságával. Fejét, azzal a csapott homlokával, különös módon felvetette, végigsimította göndör haját, nedvesen fénylő szeme kihívóan villogott, az állát előreszegte.

„Julius Caesart játszhatná valami vidéki színpadon — állapította meg Alexander magában —, sőt, talán..."

— Ezer bocsánat! — Bariton hangon, enyhén éneklő hanglejtéssel így fordult az idegen Alexanderhoz.

— Bocsáss meg — kezdte rá Rankl is. Dühös elégtétellel hangsúlyozta a tegezést. — Bocsáss meg, kedves apám!

Rankl utolsó szavaitól az idegenen villámgyors változás ment végbe. Csapott homlokáról tovatűnt a kedvetlenség felhője. Szemének nedves csillogása még erősödött, és melegséggel telítődött. Eszmélő

mosolyra nyílt ajkai közül sárga lapátfogak tűntek elő. Mielőtt a meghökkent Rankl rájöhetett volna, mi is történik vele, csodálatos változáson átesett ellenfele már mindkét kezét megragadta.

— Micsoda kellemes meglepetés! — kiáltott fel az író és publicista, miközben vég nélkül rázogatta Rankl kezét. — Ha sejtettem volna! No de ilyet! — Baritonja minden ámuldozó szónál egyre lágyabban csengett. — Igazán nem gondolhattam, hogy egy rokonommal kerültem össze... Igen, abban a kellemes helyzetben vagyok, uraim, hogy rokoni kapcsolatok fűznek önökhöz. Én ugyanis... — most végre elengedte Rankl kezét, és egyet lépett Alexander felé —, én ugyanis Reither úr egyik unokahúgának a fia vagyok, s ez, reményem szerint feljogosít, hogy önöket nagybátyámnak, illetőleg unokaöcsémnek tekintsem. És erre ilyesmi esik meg velem! Igazán vigasztalhatatlan vagyok! Persze, mentségemre felhozhatom, hogy Reither urat mindössze ifjúkori fényképéről ismerem, és abban bizonyára igazat adnak nekem, hogy még a fiziognómiában gyakorlott ember is csak nehezen ismerheti fel a felnőtt fiút nemzőjének ifjúkori fényképéről... Hogyan, kérem? Hogy a veje? Ez hát teljesen engem igazol, uraim... azaz, ha megengedik: szeretve tisztelt nagybátyám és... hogy is mondta becses nevét? Rankl? Á, igen, Friedrich Rankl professzor! Hogyan is feledhettem el! Hát kérem, ne nehezteljenek rám! — Újból elkapta Rankl mindkét kezét, hogy megrázza. — Boldog vagyok, hogy minden ilyen nagyszerűen összejött. Valóban boldog vagyok. De nem szeretnék tovább zavarni. El sem tudják képzelni, milyen szörnyű számomra a gondolat, hogy útját állom egy családi *tête-à-tête*-nek.*

De esze ágában sem volt távozni. Csak úgy dőlt belőle a szó, szünet nélkül. Áradat volt az, ellenállhatatlan, de mégis kitervelt, mint valami mesterséges vízesés. Hiábavaló lett volna bármi kísérlet, hogy megállítsák. Alexander és Rankl tudomásul vette ezt — az előbbi derűs megadással, a másik fogcsikorgatva —, így hallgatták végig az újonnan felbukkant rokon teljes életrajzát.

Kiderült, hogy Gottlieb Frankenfeld (polgári nevén így hívták az idegent) Alexander egyik oldalági unokanővérének a fia. Ennek második férje egy szlovákiai rabbi volt — a mostohafiú fogalmazása sze-

rint „csodatévő, istenes ember". A csodatévő férfiú a teológia felé terelte az ifjú Frankenfeldet, de az már két félév elteltével lemondott a papi pályáról, és az irodalom meg az újságírás felé fordult, hogy „az egyetlen hathatós, mert egyetlen korszerű eszköz, a nyomtatott szó" révén szolgálja az igazságot. Elment gyakornoknak egy kassai családi laphoz, jó egynéhány karcolata jelent meg pozsonyi és budapesti lapokban is, és már éppen abban buzgólkodott, hogy *A lelkiismeret szerepe a mindennapi életben és a politikában* témáról szóló, nagyobb lélegzetű tanulmánnyal utat törjön magának a rangos sajtóhoz, amikor anyjának váratlan halála megfosztotta attól a pótlástól, amelyre a létfenntartáshoz még szüksége volt.

— Életem ekkor fordulóponthoz érkezett — állapította meg Frank-Frankenfeld, és előreszegte az állát. — Elhunyt anyámnak az volt az utolsó kívánsága, hogy jöjjek fel Prágába, és kedvelt unokatestvérének irányításával, annak eszménye szerint való tollforgató váljék belőlem. — Közben elővett a zsebéből egy ezüst medaliont, anyja képmásával, és mint az elhunyt végső búcsúnak szánt ajándékát, letette Alexander íróasztalára.

A megindultságának érzékeltetésére tartott szünetet Rankl most durván megzavarta. Egyébként is már az egész idő alatt szinte tűkön állt. Mások szónoki teljesítménye már önmagában is idegesítette. Ehhez járultak még azok a sajátos körülmények, melyek közepette idegeinek ki kellett állniuk ezt a próbát. A délelőtti tanítási órák alatt írt egy költeményt — *Elégia Alfred Redl csász. és kir. ezredes váratlan elhunyta alkalmából* —, s ezt azonnal el akarta küldetni Koch úrnak, de Alexander ajánlásával, ugyanis a főszerkesztővel, annak franciabarát érzelmei miatt, igen rideg viszonyban volt. Régebbi tapasztalatai alapján sejtette, Alexandert vajmi nehezen tudja rávenni, hogy járjon közbe érdekében. Viszont neki, Ranklnak, már kettőre vissza kellett térnie az iskolába egy fegyelmi tárgyalásra, ahol az ő javaslata alapján karcerre szándékoztak ítélni néhány diákot, mert azon kapták őket, hogy lányokkal sétálgattak.

Nem volt vesztegetni való ideje! Rankl egyszeribe félretuszkolta az írót és publicistát, most már ő állt oda Alexander íróasztala elé, és

elégiájának kéziratát rátette a medalionra. Hadarva eloadta dolgát apósának.

Frank színészi produkciója miatt Alexander teljesen megfeledkezett róla, hogy néhány ugyfele várja a Kék Csillagban. De most, hogy Rankl odatolakodott, máris eszébe otlott.

— Nagyon sajnálom, uraim, de nincs idom, fontos uzleti megbeszélésre várnak. — Már vette is a kalapját meg a kesztyűjét. — Frank, örulok, hogy megismerhettem. Azt hiszem, legjobb, ha leírja nekem az életrajzát, minden tartozékával egyetemben. De ne amolyan széplélekre valló értekezést írjon! Teljesen tárgyilagos *curriculum vitae*-t* kérek. Utána majd megfontoljuk, mit lehet tenni... Te pedig, barátom — mondta, és vállon veregette Ranklt, de közben már kifelé tartott —, te pedig itt hagyod a művedet. Mihelyt hazajovok, elolvasom. Nos? Van még valami? Nem vagy elégedett? De drága barátom, mit tegyek? Most igazán nem olvashatom el a kéziratodat, és hogy olvasatlanul kuldjem el ajánlásommal Kochnak, ez ellen a te koltői büszkeséged éppúgy berzenkedik, akár az én felelősségérzetem.

— Bocsánatot kérek — Rankl eroltetetten kohécselt —, úgy vélem, bizonyos korulmények kozott meg kell lennie a kelló bizalomnak az iránt a férfi iránt, akire az ember rábízta a leányát, egy életre szólóan.

— De kedves. jó barátom, én bízom a képességeidben, és ha csupán egy szokványos hazafias kolteményról volna szó... habár számomra ez a műfaj a kevésnél is kevesebbet mond... de akkor nem haboznék egy percig sem, írnék Kochnak, hogy kozolje. De Redl esetében szerintem tanácsos egy kissé tartózkodónak lenni.

— Ha ezzel arra az ellentétre célzol, ami koztetek, mint liberálisok és az aktivisták kozt fennállnak, mivel az elhunyt ez utóbbiak kozé tartozott, akkor szeretném emlékezetedbe idézni, hogy holtakkal szemben, a lovagiasság torvénye szerint, még ha politikailag más nézeten voltak is...

— Nem csupán erről van szó, kedves Friedrich.

— Hanem miről, papa?

— Ezt most nem fejthetem ki.

— Bocsáss meg, kedves papa, de nem hagyhatom, hogy így lerázz.

Végül is többről van szó, mint az én költői büszkeségemről. Fontosabb dolgok forognak itt kockán. A harckészség eszméje...

Alexander nem bírta megállni, hogy türelmetlen mozdulatot ne tegyen. Ebben a pillanatban ráadásul Frank is közbeszólt:

— Ha szabad véleményt nyilvánítanom, akkor Redl ezredes ügyében magam a legnagyobb óvatosságra intenék. A tisztázatlan okokból elkövetett öngyilkosság bárhogyan értelmezhető, kényes indoka is lehet. Mivel így áll a dolog, a tisztelt nagybátyám által említett tartózkodás a szerkesztői bölcsesség anyja. Egyébként úgy vélem, hazafias szempontból bizonyos kifogásokat lehet támasztani egy tiszt öngyilkosságával szemben, vallási megfontolásokról már nem is beszélve.

Rankl felfortyant.

— Talán rabbiszemináriumban vagyunk? — Arcán a szabdalások hege kivörösödött.

Frank remegő kézzel végigsimított a haján.

— Ott biztosan nem. Ott a vitában kerülni kell a személyes élű érvelést, kedves unokabátyám!

Rankl hápogott.

— Hogy érti ezt? Netán azt akarja mondani?...

Alexander csattantott a tenyerével:

— Elég, elég!

Frank széles karmozdulat közepette meghajolt, mint aki leengedi a kardját Alexander és Rankl előtt.

— Ó, kérem! — Lebegő mosolya békülést ajánlott Ranklnak. Rankl azonban elfordult, és tekintete dacosan meredt fölfele, a lépcsőre. Bajusza vége rezgett.

Alexander megszánta. Ehhez járult még az a hirtelen támadt vágya, hogy megrendítse Frank biztonságát.

— Az egész nem olyan fontos — jelentette ki. — Koch közölje le az elégiát. Itt az aláírásom. A kéziratot add át Jabureknek, tegye a többi papírhoz, ami a szerkesztőségbe megy. És most adieu! Remélem, uraim, nem fognak ismét egymásnak esni!

— Á, tisztelt nagybátyám, ez az egész félreértés volt csupán — bizonygatta Frank —, ugye, professzorkám? — Mielőtt Rankl vissza-

hőkölhetett volna, elkapta a kezét, és harmadszor is megrázogatta. Rankl kelletlenül tűrte. Úgy festett, mintha *A lelkiismeret szerepe a mindennapi életben és a politikában* című értekezés szerzője valami szivattyú berozsdásodott karját rángatta volna.

Alexander ott hagyta őket, és közben hangtalanul nevetett magában.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

Amikor Alexander néhány óra múlva hazatért, és a ház előtt kiszállt a kocsiból, Frank várakozva ácsorgott a ház kapujában.

— Jó napot, tisztelt nagybátyám!

— Nocsak! — kiáltott fel Alexander, nem éppen lelkendezve. — Maga még itt van?

— Már ismét! — válaszolta Frank, sokatmondó mosollyal. — Elkészültem az életrajzzal. — A zsebébe nyúlt, és előhúzott egy nagy borítékot. Úgy gondoltam, egy órával sem várakoztatom tovább, mint szükséges. Remélem, úgy sikerült, hogy meg lesz vele elégedve.

— Mennydörgettét! — szólalt meg Alexander, akaratlanul is barátságosabban. — Magában szemlátomást jókora adag van abból, amit modern tempónak szokás nevezni. Habár jómagam nem tartozom azok közé, akik abban látják hivatásukat, hogy végigszáguldjuk az életet, de a mi időnk irama a gépkocsi sebességéhez igazodik. Majd üzenek magának. Nem éppen holnap vagy holnapután, mert vannak még egyéb elintéznivalóink is, de hamarosan!

Barátságosan intett Franknak, és mellette ellépdelve már el is tűnt volna a házban, de Frank ügyesen félremagyarázta Alexander kézmozdulatát, és csatlakozott hozzá. Sűrű szemforgatás közepette fejezte ki háláját a biztató szavakért, és kérte, ne vegye türelmetlenségnek, hogy az életrajz ilyen gyorsan elkészült.

— Semmi nem áll tőlem távolabb, mint hogy sürgessem a döntését, tisztelt nagybátyám. De az a helyzet, hogy ha az embernek nincs egyéb dolga... — És szapora szóval máris ecsetelte azt a valamit, amit ő a kényszerű tétlenség kínjának nevezett. Most már csak egy lépés választotta el attól, hogy megérdeklődje, valamiképpen nem

tehetné-e magát hasznossá addig is, míg ügye el nem intéződik. Frank természetes könnyedséggel tette meg ezt a lépést, de azért biztosította Alexandert, hogy a világért sem akarja magát rátukmálni. — Isten ments! De talán akad valami, amit rendezgethet, egy iratszekrényt vagy könyvtári katalógust. Könyvtárban mindig akad rendeznivaló, és ebből az alkalomból legalább megismerkedhetne a Reither-féle könyvgyűjtemény értékes darabjaival, amikről megboldogult anyja beszélt.

— Jó, jó! — Alexander végre félbeszakította kísérőjének szóáradatát. — Rendben van, fiatalember, nem bánom, foglalatoskodjék a könyveimmel, jöjjön csak! — Közben felértek a harmadik emeletre. Alexander mindeddig azzal a jóindulatú kíváncsisággal figyelte Frank igyekezetét, ami egy bogár megfejthetetlen nyüstörgése láttán támad az emberben, de most hirtelen bosszúság fogta el. A könyvtár ajtajához sietett, és kinyitotta. — Tessék. Itt vannak a könyvek. Jó mulatást... Nicsak, ki van itt?

Az alacsony zsámolyról, ahol eddig feszengve üldögélt, miközben Wally vele szemben lustán elnyúlt egy hintaszékben, Leopold von Wrbata emelkedett fel, és üdvözlésül bokázott egyet.

— Á, Poldi! Szervusz, szervusz! — Alexander az őrnagyhoz lépett. — Utólag is szívből gratulálok az előléptetésedhez! — Összehúzta a szemét, és ironikus tetszéssel mustrálta Poldit. Az őrnagyon vadonatúj atilla, arany gallérral és szikrázó csillagokkal. Az összes rendjeleit kitűzte, az arany érdemérmet a vörös szalaggal, a Signum Laudist Ferenc József szakállas profiljával, az 1908-as boszniai bronz medáliát és az impozáns Lippe-Detmold házi rendjelet — a hála jele volt ez, az egyik hadgyakorlat főméltóságú vendége adta Poldinak a fejedelmi tábori étkezések körül kifejtett lankadatlan buzgalmáért.

Az őrnagyon minden csillogott, villogott, a karmazsinpiros bársonyhajtókától kezdve az elegáns mozdulattal a csípőjéhez szorított csákó fekete lakkjáig és a keskenyedő orrú cúgos cipőig.

— Pompás! — állapította meg Alexander. — Egyszóval most már csak egy kicsivel nagyobb pocak kell, és máris megértél a tábornoki rangra. De mi van veled? Micsoda képet vágsz?

Poldi borús arckifejezése valóban szöges ellentétben állt megjelenésének pompájával. A homloka csupa redő volt, az orra pedig olyan nekivékonyult és bánatos, mintha sosem szagolt volna vagdalt szarvasgombával készült bressi pulárt vagy pezsgőben párolt kecsegét à la Poldi (a nemesi társaságbeli amatőr szakácsok Brillat-Savarinről elnevezett klubjának versenyén ezek voltak Poldi legújabb díjazott kreációi).

— Ugye? — kérdezte Wally, aki közben felállt, és hozzájuk lépett. — Az ember hascsikarást kap gyászos ábrázata láttán!

— No de, Wally, micsoda kifejezés ez egy ifjú hölgy szájából! Új ruhakölteményed egész muszlinos varázsát lerontja. Egyébként, hadd lássalak! Pompás, pompás!

— Köszönöm, nagyapa, mindig is te voltál a legkedvesebb lovagom! Persze, igazad van: a hasfájás egyáltalán nem illik a muszlinos varázshoz. De mit gondolsz, a mi hadvezérünk észrevett-e valamit is ebből a varázsból? Szó sincs róla!

— Nekem végül fizetnem is kell érte, gyermekem — oktatta ki unokáját Alexander —, és férfiember érzékét a ruhaköltemények iránt semmi nem finomítja annyira, mint ha fizetnie kell érte, vagy ha csábítani óhajt. Mivel Poldira nem érvényes az első eset, és remélhetőleg a második sem... — Nevetve elhallgatott, amikor Wally mókásan szörnyülködni kezdett, majd így folytatta: — Mivel tehát Poldinál mindkét indíték hiányzik, elnézőnek kell lenned vele szemben.

— Azt is teszem. De végül is mindennek van határa. Már majd egy órája ül itt, és nem tud jobb szórakozást, mint...

— Wally, kérlek! — Az őrnagy könyörgő mozdulatot tett, amiben roppantul akadályozta a jobbjában szorongatott csákó.

— Ugyan! — Wally nevetett. Semmi megértés nem élt benne Poldi bánata iránt. Poldi ugyanis azért jött, hogy elpanaszolja, Gelusich egy ideje elérhetetlen számára. Wally idétlennek tartotta, hogy búsul emiatt, mivelhogy Poldi egyáltalán nem egy újabb kölcsönért akart bejutni a pénzemberhez, hanem éppen mert valamennyit törleszteni óhajtott régi adósságából. „Micsoda bolondság!" Wally már korábban ezt válaszolta az őrnagy panaszára, és ugyanezekkel a szavakkal fogott hozzá most is, hogy Alexander előtt leleplezze gyá-

szos hangulatának okát, de ekkor megpillantotta Frankot: a fiatalember egész idő alatt elfeledten ott lapult az ajtó közelében.

Alexander követte unokája pillantását.

— Vagy úgy, megfeledkeztem róla, hogy a hölgyet és az urakat bemutassam egymásnak. Guido Frank, egy elhunyt unokanővérem fia, von Wrbata őrnagy, szintén unokaöcs-félém, és az unokám, Wally. Az esetleges közelebbi ismerkedést segédletem nélkül kell lebonyolítanotok. Nekem, sajnos, dolgom van.

Alexander eltávozott, magukra hagyta hármójukat egy társalgás zajos sivárságában, ahol a témát, sorrendben, az átöröklés problémája, Asta Nielsen legutóbbi filmje és Thomas Mann éppen akkor megjelent műve, a *Halál Velencében* szolgáltatta. Amikor eddig jutottak, Poldi búcsút vett, mivel „egyszerűen kellemetlen" volt számára bármi beszélgetés betegségről meg halálról.

Guido Franknak már eddig is oroszlánrészt kellett vállalnia a társalgásból. Wally pedig most teljesen átengedte neki a szót. Kényelmesen hátradőlt a hintaszékben, az áttetsző muszlin szoknya alatt keresztbe vetette a lábát, két karját pedig átfonta tiziánvörös kontya alján. Félig lehunyt zöld szemének pillantásától Guidót valami ismeretlen elfogódottság szállta meg. Egyszerre csak elakadtak egyébként oly tékozló bőségben rendelkezésére álló mozdulatai, szavai. Kontár szóképei sántítottak. Végül valami hallatlan dolog esett meg vele: megrekedt egy mondat közepén. Erőlködésről árulkodó képpel meredt a padlóra, végigsimította göndör haját. Kiverte a veríték. Zavartan felpillantott. Wally mosolygott. Különös mosoly volt az, amitől fojtott szorongás szállta meg.

— Nos, Frank úr? — Wally hangja mintha ködfalon át hallatszott volna. — Feszülten várom, hogy folytassa a pointillizmus és a kubizmus szellemes összehasonlítását. — Wally minden szavánál kicsit meghintáztatta cipője orrát.

— Á, igen, a kubizmus! Már nem is tudom... mondja, lehetséges, hogy e pillanatban azt se tudom, hol hagytam abba?

— Igazán? — Wally újra meghintáztatta a lábát. Csúfondárosan nézett Frankra, és a fiatalember éneklő hanglejtését és baritonját

utánozva, lassan idézte: — A pointillista festők... így mondta... a fényt akarták megfesteni; most pedig a kubizmus a dolgok megvilágításából eredő absztrakt konzekvenciáit akarja ábrázolni, és tudott dolog, hogy ezek... Mi ez a tudott dolog?

— Igen, a dolgok megvilágításából eredő absztrakt konzekvenciái! — Wally hintázó cipőjének orra belefúrta magát Guido gondolataiba, szétrombolta, összegabalyította őket. Erőlködött, hogy befejezze a mondatot, csak ezt az egyetlen mondatot a konzekvens, illetőleg dehogy: a konzekutív fényabsztrakciókról... a fenébe is!

Wally hirtelen abbahagyta a hintáztatást, felállt és lesimította a ruháját.

— Úgy látom, Frank úr, önnek is egy kissé művelnie kellene a kubizmust, azaz el kellene vonatkoztatnia bizonyos dolgoktól!

Azzal elsuhant mellette, és ki az ajtón. Guido meredten bámult utána, fejét behúzta a két válla közé, nyitott ajkai lefittyedtek.

Így állt ott egy ideig. Majd pillantása az ablaküvegen visszaverődő tükörképére esett. Odalépett, kihúzta magát, felvetette a fejét, és dühösen előreszegte az állát.

TIZENKILENCEDIK FEJEZET

Két nap múlva Guido Frank éppen Alexander dolgozószobájának előterében üldögélt, amikor a lépcsőház felől hirtelen felpattant az ajtó. Vörösen fénylő koponyáján három hitvány tinccsel ékeskedő, gömböc férfiú rontott be, megcsúszott, és csak azért nem vágódott el, mert hirtelen megkapaszkodott Frank székében. Majd hogy fel nem döntötte Guidót. A gömböc valami bocsánatkérést dörmögött, furcsa szuszogás közepette felkapdosta néhány leejtett papírját, és azzal el is tűnt Alexander szobájában, mielőtt Jaburek, az inas, tiltakozhatott volna.

— Micsoda illem, micsoda szokások! — mormogta Jaburek a betolakodó után. — A fegyelem ismeretlen! Ki, be... mintha holmi galambdúc volna itt! — Közben célzatos pillantást vetett Frank felé,

de ennek sikerült valamicskét lecsillapítania a felháborodott férfiút, ugyanis néhány dicsérő szót ejtett a régi szép idők fegyelméről.

— Ki volt ez az úr? — érdeklődött Guido egy idő múlva.

— Hát nem ismeri? Dr. Koch.

— Á, a *Napi Híradó* főszerkesztője? Ugyan mi baj érhette? Azt hittem, nyomban megüti a guta.

— Emiatt gondolja? — Jaburek a tulajdon koponyájára bökött. — Ennél az semmit se jelent. Mindig úgy néz ki, mint aki nyomban fölrobban. De hogy három órakor beviharzik ide, jóllehet ez idő tájt mindig a Continental kávéházban szokott üldögélni, ez már jelent valamit. A világtörténelemben eshetett meg valami.

— Ne mondja! Volt is nála egy halom távirat. Piros bélyegzős.

— Sürgős táviratok a sajtó részére. Na, akkor már itt is van magának a történelem.

— Hogyhogy? Micsoda?

Jaburek behúzta a fejét és összeráncolta a homlokát. Olyan mozdulatot tett, mint aki jelzi, hogy ez szerkesztőségi titok, majd hóna alá csapta a mappát, melyben az imént elrendezte az iratokat és kiment.

Frank ülve maradt, de a feje és az egész felső teste megcélozta az ajtót, mely mögött Koch eltűnt.

Most éppen felsipákolt Koch fisztulásan rikácsoló hangja. Frank a „botrány" és a „szenzációs lehetőség" szavakat vélte hallani. Mintha parázson ült volna. Mialatt ő tétlenül itt gubbaszt, ott bent nagy újságírói sakkhúzások megbeszélése folyik, és másnak juttatják a lehetőséget az érdemszerzésre. Rá bezzeg nem gondolnak. Pedig kétségtelen, hogy neki már ott a zsebében a főszerkesztői vastag ceruza, az újságírás marsallbotja.

„Csak engedjék, hogy megragadjam a lehetőséget!" — gondolta. Valami ellenállhatatlanul az ajtóhoz vonzotta, de türtőztetnie kellett magát. Jaburek bármely pillanatban visszajöhetett. „A fene egye meg, hogy nem lehetek bent! Teremtőm, hogy rikácsol az a gömböc!"

Dr. Koch valóban teljesen kikelt önmagából. Fújtatva fel s alá nyargalászott a szobában.

Hogy ilyesmi essék meg a *Napi Híradó*-val! Redl ezredest leleplez-

ték, kém volt, s ez nem csupán teljes meglepetésnek, de blamázsnak is számított.

— Egy csász. és kir. hadtest vezérkari főnöke az oroszok szolgálatában! — szavalta Koch. — A kémelhárítás egykori főnöke maga is kém! Micsoda alkalom egy *J'accuse*-re!* Mi pedig teljességgel melléfogtunk. Lehoztuk az ön vőurának magasztaló tákolmányát! Dicsőítettük a kémet. És balszerencsénket betetőzi, hogy valaki a konkurrenciától tárta fel az egészet. A *Bohemia* egyik teljesen ifjonc helyi tudósítója... És hogy hogyan jöttek rá! Ez megcsúfolása az újságírás minden szabályának! — Koch teljesen kifulladva megállt, és úgy evezett a két karjával, mintha levegőt akarna pumpálni magába. — Tudja, hogyan jött rá, hogy Redl azért végzett magával, mert felfedték kémtevékenységét? Mint futballista. Kapitány egy futballcsapatnál, és vasárnap cserbenhagyta a középcsatára. Erre fölkereste otthon, és kiderítette, hogy középcsatára azért nem jelent meg a pályán, mert lakatos lévén megbízták, nyissa fel Redl lakásán a szekrényeket egy katonai bizottság számára. Na, mit szól ehhez? A Continental kávéházban a kajánkodók már javasolták a szerkesztőinknek, adják el a töltőtollukat, és helyette szerezzenek be futballcipőt. — Koch ismét megállt, és hadonászott. — Hallatlan! Egyszerűen hallatlan az egész! És ha csak a kormány blamálta volna magát! De hogy velünk esett meg ilyesmi!

Koch még egy ideig fel-le száguldozott, majd hirtelen odalépett Alexanderhoz, aki nyugodtan ült az íróasztalánál. Tulajdonképpen mi ütött az öregbe? Miért nem tombol ő is? Koch biztosan számított Alexander kirohanására, nem utolsósorban azért hergelte fel annyira önmagát. Most valahogy csalódottságot érzett.

Alexander sejtette, mi játszódik le Kochban. Különös mosollyal mondta:

— Kedves Koch, most valószínűleg azt hiszi, hibbant vagyok, mivel mindezek hallatán sem jövök ki a sodromból. De ma egyszerűen nem érzek hajlandóságot, jóllehet ez a história valóban undorító. Minden szempontból undorító. Csakhogy, amint már mondtam, ma nincs bennem hajlandóság felindulásra. Persze, persze, tudom én, most meg van győződve róla, hogy bolond vagyok, sőt, tetejébe még

árulója is lapocskánk ügyének, és meglehet, holnap reggel már magam is ezt a nézetet fogom vallani, de ma... ma mindez egyáltalán nem fontos számomra.

— De bocsásson meg, nem értem — dadogta Koch. — Mitévők legyünk most, úgy értem, hogy olvasóinknak meg kell magyaráznunk magatartásunkat, és...

— Mit kell itt sokat magyarázni, kedves Koch? Egyszerűen be kell számolnunk róla, mi a helyzet a Redl ügyben. Szerencsére nem mi vagyunk az egyetlenek, akik lépre mentünk Redlnek. Egyébként pedig talán jól tennénk, ha tanulnánk a konkurrenciától. Nono, azért ne ájuljon el mindjárt, csupán úgy értem, nem ártana, ha kissé felfrissítenénk a szerkesztőség törzsgárdáját. Új erők, friss vér. Nocsak, mi az?

A nyitott ajtóban ott állt Guido Frank, hökkenten, akár ezek ketten, csakhogy ő sokkal előbb erőt vett magán.

— Bocsánat — kezdte, és valami pukedlifélét vágott ki —, bevallom, kint akaratom ellenére végighallgattam beszélgetésük egy részét, és egyszerűen nem állhattam meg tovább. Kérem, tisztelt nagybátyám, adjon nekem lehetőséget! Szeretném bebizonyítani, hogy én vagyok az az ifjú vér, melyről beszélt. Adjon alkalmat, könyörgöm! Nem fogja megbánni... Talán szabad arra is emlékeztetnem, hogy éppen Rankl professzor elégiája ügyében óvatosságot javasoltam...

— Elég! — szakította félbe Alexander, és türelmetlenül felnevetett. — Rendben van, megkapja a lehetőséget. Koch, itt az a fiatalember, akiről egyébként is beszélni akartam magával. A következő napokban táncoltassa meg. Hadd lássuk, mit tud. Próbaképp dugja be a helyi hírek szerkesztőségébe, vagy találjon neki valami mást, majd meglátja. Most pedig, kedves barátaim, volt szerencsém! — Kochba karolt, és óvatosan, mint egy betegápoló, az ajtóhoz vezette. — Drága barátom, maga először pihenje ki felindultságát. Nem eszik a kását olyan forrón... Később benézek a lapocskához, és majd kisütünk valamit, hacsak magának nem támad már előbb valami jó ötlete. Most pedig szervusz! — Elhárította Frank lármás hálálkodását, és barátságos lapockaveregetés közepette kituszkolta Kochot.

Koch annyira meghökkent, hogy egy szót sem bírt szólni; sokáig álldogált a tükör előtt és tincseit rendezgette. Közbe-közbe rándított egyet a vállán, és ajkai hangtalan monológot motyogtak. Végképp nem tudta volna, mit gondoljon Alexanderről, ha most láthatta volna: alig csukta be az ajtót barátságosan kituszkolt vendégei mögött, bakkecske módján ugrott egyet, és máris rohant az íróasztalhoz, hogy újból elmerüljön egy levél olvasásában, amit máris betéve tudott.

Seelmeyer keze írásával írt levél volt az.

ÖTÖDIK RÉSZ

Kedves Barátom — írta Seelmeyer —, *információs osztályunktól éppen most értesültem, hogy együtt vannak az általad kért adatok. Kurt von Claudi úr ismét aktív szolgálatban van. Feleségével együtt egy kétlakásos családi ház felét lakja Salzburgban, Mönchsberg, N. C. 348. A Claudi házaspár visszavonultan él. Amint bizalmas úton megtudtuk, a főhadnagy pénzügyei nem állnak jól. Az utóbbi években négyszer vett fel kölcsönt kétes helyekről. A kamatok hajmeresztők. Ezek egy részét csak újabb váltók segítségével sikerült kifizetnie, ami a jövőben múlhatatlanul még nagyobb nehézségeket fog okozni. A főhadnagy anyjának, Claudi-Sterneck asszonynak, kis birtoka volt Csehország déli részén. Az asszony néhány hete meghalt. Hagyatéka csak adósságokból áll. A főhadnagy felesége, Irene asszony, lánynevén Fischart, csupán szerény hozományt hozott a házasságba. A kaució egy részét a Sterneck birtokra felvett második jelzálogkölcsönnel kellett előteremteni. Irene asszonynak mindenesetre van némi kilátása egy örökségre, mégpedig nagybátyja, Ernst Fischart részéről, aki körülbelül harminc esztendeje kivándorolt Amerikába. Ez a nagybácsi, mint tehetős agglegény, akinek egyéb hozzátartozója nem volt, 1906-ig szabályos időközökben küldözgetett pénzt árván maradt unokahúgának. De azóta, hogy az említett évben elköltözött addigi lakóhelyéről, a Philadelphia közelében levő Germantownból, semmi hír nincs róla. Itteni és amerikai nyomozóirodáknak semmi nyomát nem sikerült felkutatniuk. Éppen ezért nemigen lehet felmérni, hogy az adott körülmények között mennyire reális a kilátás erre az örökségre, melyet egyébként a főhadnagy — és nyilván annak anyja is (Irene, mint nevelt lánya, nála nőtt fel) — a házasságkötésnél számításba vett. Magam még egy ezrelékkel sem előlegezném meg a szóban forgó örökséget. tekintettel erre a helyzetre, egy bizonyos harmadik személy számára van lehetőség, hogy szívességet tegyen a főhadnagy úrnak — vagy éppen ellenkezőleg: ne tegyen.*

Az utolsó mondat furcsa érzést váltott ki Alexanderből, amiben volt vágy, de lelkiismereti háborgás is. Miféle cinizmus bújik meg Seelmeyer szavai mögött? Miféle cinizmus, vagy miféle hidegvérrel átgondolt spekuláció?

Amikor Alexander megkérte barátját, szerezzen be információkat a Claudi családról, fogalma sem volt róla, hogy utána mihez is kezd.

Most sem tudta. Írjon Irenének? Keresse fel? Mindkettő ellene volna Irene kívánságának, hogy soha többé ne lássák egymást. Alexandernak azonban az volt a meggyőződése, hogy Irene valódi érzései ellenére szakított vele, és hogy titokban éppannyira vágyik a viszontlátásra, mint jómaga. De egy esetleges levél vagy látogatás nem hozna-e kellemetlenséget, sőt veszélyt az asszonyra? Nem jobb-e várni, hogy Irene keresse meg azt az utat őhozzá? De mi történik akkor, ha büszkesége tiltja ezt? Büszkesége vagy függősége attól a férfitól, akit nem szeret ugyan, de akihez szemlátomást mégis kötve érzi magát. És mi történik akkor, ha Irene elhatározása, hogy maga kezdeményezi a viszontlátást, már elkésne — elkésne az ő számára?

Ezekben a szemre derűs, de a Redl ügy miatt feszültséggel teli júniusi napokban újra és újra ilyen gondolatok foglalkoztatták Alexandert. Megesett, hogy Irene megszöktetését forgatta a fejében egy szerkesztőségi ülésen, amikor éppen Kochnak a háborús párt fondorlataira vonatkozó fejtegetéseire kellett volna figyelnie, nevezetesen, hogy a háborús párt zsidónak akarja feltüntetni Redlt, és így akar létrehozni valamiféle Dreyfus ügyet, aminek révén felmentést kaphatna a hadsereg vezetősége. Máskor pedig, ahogy emlékezetébe villant Irene egy-egy mozdulata, mosolya, az éppen előtte fekvő levélben egész fejezeteket ugrott át, ahol Seelmeyer a hadügyminiszterről szedte le a keresztvizet, mivel az jól tudta, hogy szigorúan titkos felvonulási terveit elárulták idegen hatalmaknak, és mégis nagy győzelemként ünnepelte, hogy sikerült megakadályoznia az erről az árulásról szóló parlamenti vitát. Egy más alkalommal pedig, amikor Alexander éppen cikket írt az újonnan bevezetett tiszti ájtatosságokról — a Redl ügyet követően a trónörökös ezt a reformot vezette be a hadseregnél — hirtelen vad kapuzárási pánik fogta el.

Ilyen hangulatban történt, hogy Alexander egyszer minden meg-

fontolást félretett, és írt Irenének. Volt még egy képeslapja, amit az erdei fogadóban vásárolt. Az ibolyást lehetett rajta látni, giccses színpompában: a spenótzöld fák fölé sárga holddal ékesített éjszakai égbolt borult. A „közlendőknek" szánt helyet szűkösre méretezték, de teljesen elegendőnek bizonyult arra a híradásra, melyet Alexander némi gondolkodás után odafirkantott, finom, elmásított írással, hogy bárki azt hihette, Irene egyik barátnőjétől jön az üdvözlet:

Hogy vagy, Irénke? Gondolatban gyakran Veled vagyok, és mindig megbízom a fákat, hogy adják át üdvözletemet. Vajon megteszik-e? Lehet, hogy hamarosan eljutok Salzburgba és felkereslek. Adj hírt magadról. Viszontlátásra!

Aláírásként valamilyen női nevet akart választani, de mást gondolt, és így írta alá magát: „Ultramarina".

Elmúlt egy hét, két hét. Június végén jártak. Megkezdődött július, annak is a második negyede. Irene nem válaszolt. Lehetséges, hogy a főhadnagy elfogta a képeslapot? Vagy Irene félreértette a híradást? Talán arra vár, hogy ő bukkan fel Salzburgban? Vagy valóban nem óhajtaná a viszontlátást? Komolyan gondolta volna a visszavonhatatlan elválásról szóló kijelentését?

Nyári hőség köszöntött be. Von Treuenfels nemzetes asszony Karlsbadba utazott kúrára, Wally pedig elkísérte. Maybaum úr is szabadságot vett ki. Csend és üresség honolt a házban. Moszat szaga áradt a folyó felől — akkorát apadt, hogy a Károly-hídról látni lehetett legmélyén a bronz színű vízmérő cölöpöket. A Waldstein palota kertjében lekaszálták a füvet; az aratásnak, a nyár végének illata érzett.

Minél jobban múlt az idő, Alexander annál inkább hajlott arra, hogy mélabúsan értelmezze Irene hallgatását. „Ez hát a vég!" Édesen sajgó, borongós hangulat szállta meg. Átadta magát neki, mint valami álomnak, melyben az ember szeret és meghal. Közben fel-feltámadt benne a kapuzárás okozta szorongás, vagy lázadozott a vágy. De hamarosan megint elborította a búskomorság, akár egy sötét, puha felhő.

Egyik nap, késő délután, amikor a Laurenzi hegyen sétált, összeakadt menyével, Helenével. Medici-galléros, levendulakék szalaggal díszített, elomló fémszürke ruhájában kissé különcen festett — Helene egyébként szerette ezt —, és sápadt arcán, melyet napfény pettyezett a madeira hímzéses ernyőn át, valami mélységes titokzatosság ült.

— Egyedül? — kérdezte Helene, ahogy köszöntötték egymást.

Ez olyan csodálkozón hangzott, hogy Alexandernak mosolyognia kellett.

— Te is csak a magad társaságában vagy. Persze, el kell ismernem, hogy az jobb társaság, mint amiben magam mostanáig voltam.

— Én is valami hasonlót gondoltam rólad.

— Akkor egy darabkát sétálhatnánk együtt.

— Örömmel.

Ez akár egy báli beszélgetés is lehetett volna, és mindketten önkéntelenül úgy viselkedtek, mint egy táncos pár. Lassan lépdeltek a parkban. Egy falra csipkerózsa bozontja borult.

Az alig kinyílt bimbók mellett már akadtak hervadt virágok is. Helene megállt.

— Szép, de azért... — Elhallgatott, majd olyan halkan folytatta, mintha a szavakat mélységes elfeledettségükből keresgélné elő. — Olyan dolog ez, amit senki nem gondol végig..., hogy minden tovasuhan, elmúlik.

Alexander meghökkenten nézett rá.

— Te ismered ezt?

— Persze. Hofmannstahl verse. Valamikor ő volt a kedvenc költőm.

— Akkor azt is tudod, hogyan fejeződik be a költemény?

— Igen. De most nem akarok rá gondolni. — Helene lehunyta a szemét. Felső ajka remegett.

Így remegett Irene ajka is. Alexander gyorsan félrefordult.

Ekkor megütötte fülét Helene hangja:

— Azt hiszem, haza kell mennem.

— Hogyan? Máris?

Helene bólintott. Alexander elkísérte a legközelebbi fiákerstandhoz, és sokáig integetett utána.

Amikor késő este hazatért, íróasztalán egy halom táviratmásolat hevert. Kényelmesen átnézte őket. Bulgária megtámadta tegnapi szövetségeseit, Szerbiát és Görögországot. A törökök is ismét meneteltek. A románok pedig csapatokat vontak össze a déli határon.

„Megint lövöldöznek egymásra — gondolta Alexander —, ebben a percben talán száz vagy ötszáz ember is meghal. Miért? De miért *élnének?* Miért él az ember egyáltalán?" A többi sürgönyt olvasatlanul félretolta, és rágyújtott egy virzsíniára. De nem talált benne élvezetet, seízű volt a dohány. Eloltotta a szivart. Pillantása közben ismét a félretolt táviratokra tévedt. A sajtó részére érkezett sürgönyök másolatai között csak most látta meg azt a közönséges táviratot. Kihúzta a halomból, és elolvasta. A betűk táncolni kezdtek a szeme előtt. Alexander gyorsan az ablakhoz lépett, homlokát kitartotta a könnyű esti szélbe. Az angolkisasszonyok zárdájának tetején, a barokk angyalok fölött, az éjsötét égen, valószínűtlenül sárga hold csüngött. Képeslapra illő hold.

De hirtelen mintha fenyőillat szállt volna valahonnan.

A betűk már nem táncoltak a szeme előtt. De még most sem mert hinni abban, amit olvasott: „Az erdei fogadóban, kedd este."

MÁSODIK FEJEZET

Alexander úgy intézte, hogy már kora délután megérkezzen az erdei fogadóba. Két nagy kosarat hozott magával. Az egyikben befőtt volt meg finom füstölt falatok és dió, mandula. A másik kék ciklámennel volt teli.

A kancsal szolga nem volt látható. Amikor Alexander érdeklődött utána, a legényke, aki kinyitotta a kocsi ajtaját, tátott szájjal, kitágult szemmel meredt rá.

— Részeg volt, leesett a trágyahordó kocsiról, és kitörte a nyakát — adta meg végül a felvilágosítást. — Az úr talán látni akarja a sírját? Mert itt van egy ugrásra.

— Nem, köszönöm. Tulajdonképpen nem is ezért jöttem, csak

eszembe jutott, hogy a maga előde egyszer üdvözlésül rám mordult. Persze, merő barátságból.

— Hát, meg kell adni, kicsit nyers volt a Pointner Christoph — bólintott rá a legényke. Felengedett. — Egyszer mondta is nekem: Xaver, tudod, ide azt a borravalót, aztán tőlem mehetnek a fenébe a vendégek. Főleg a nőszemélyek. Jegyezd meg, Xaverl, férfiember számára az asszony csak méreg.

A vendéglős most közbelépett, megkaparintotta a vendéget, mert nyomban ráismert. Gyors pillantást vetett a virágra, és megérdeklődte, hogy Alexander óhajtja-e a régi szobáját.

— Melyik is volt az?... Aha, persze, a gyümölcsösre néző nagy szoba. Xaver, vigye a báró úr holmiját az alkóvos szobába! A vacsorával kapcsolatban milyen kívánsága van uraságodnak? Két teríték, mint legutóbb? És hol terítsünk? A nagyságos asszony valószínűleg megérkezik vacsorára... Minna, nyomban locsolja meg a virágokat! Ha megfelel, készíthetek omlettet szárnyashússal és pástétomot.

— Nem, pástétomot ne, de...

A vendéglős feledte az üzletszerű udvariasságot.

— Persze, most jut eszembe, a nagyságos asszony nagyon kedveli a galambpecsenyét. Szeretett volna még egy adag áfonyát, és sajnáltam is, hogy már nem volt. Most, szerencsére, több idő van a felkészülésre. Egészen más dolgokat lehet remekelni, például utóételnek eperfelfújtat, ehhez mit méltóztatna szólni? No, semmiképp ne legyen gondja, báró úr... Xaver, a palackokat még nem kell jégre tenni! Volna valami egyéb kívánsága, báró úr?

Alexander tagadólag intett, mire a vendéglős libegő köténnyel eltűnt a konyhában, ahonnan nyomban edénycsörgés hallatszott.

Alexander elment szemrevételezni a szobát. Ott semmi sem változott. Átható gardénia- és ciklámenillat terjengett a szobában. Mintha kakukkfű illata is érzett volna. Tenyere végigsiklott a festett parasztbútorokon, itt-ott másként állította a virággal teli kancsókat, egy ideig elüldögélt az ágyon a hálófülkében és elnézte, hogy táncolnak a porszemek az ablak egyik csukott fatábláján, a szív alakú leskelőn beeső, keskeny fénypásztában. Így köszöntött be akkor is az a reggel, a búcsú reggele.

Alexander összeszedte magát. Idejéből futotta még egy sétára az ibolyásba.

A fenyőfák zsenge hajtásai karácsonyfadíszként csillogtak a sötétebb ágak végén. Az egyik tisztáson somkóró virágzott. Rajostul csüngtek rajta a méhek. A moha és a fű vörhenyesen fénylett. „Mint Irene szemöldöke!" Igen, most megesett vele, hogy „minden gondolata mélyén az ő neve rejlett, ő szólt hozzá a természet minden talpalatnyi darabkájából". Mélyet lélegzett, levetette magát a földre és belevájta ujjait a puha földbe. „Ó, nyár, nyár, élet, boldogság, Irene!"

Ahogy visszafelé tartott a fogadóba, elhaladt egy kápolna mellett. Közelében több sírkő is állt. Kicsivel odább útszéli kereszt: rajta tábla, szentképpel és kis lámpával, egy szerencsétlenül járt ember emlékére. Alexander odament. Egy szakállas Szent Kristóf, a Bibliától rátestált tisztének megfelelően, ott gázolt a vízen át, hogy segítségére legyen egy férfinak (ez persze már nem állt a Bibliában), aki éppen lezuhanni készült egy szekérről. A szent nyilván későn ért oda. A táblán ez a felirat volt olvasható:

CHRISTOPHER POINTNER
EMLÉKÉRE
Halálra zúzta magát 1913. Úrnapjának előestéjén.
Úgy nő fel az ember, mint egy virág,
majd leszakítják.
Gyászoló özvegye és anyósa

Hát itt nyugszik a kancsal nőgyűlölő! Egyszóval mégis eljutott a sírjához.

„No, béke poraira!" Alexander továbbment. Most érezte igazából, mekkora életöröm pezseg benne.

A fogadó kapuja előtt a falu postájának a küldönce beszélgetett a fogadóssal. Ez odaszólt Alexandernak:

— Távirata jött, báró úr!

— Adja ide! — Alexander átvette az összehajtogatott cédulát, és némi pénzt nyomott a küldönc markába.

A küldöne tisztelgett.

— Várjak? Uraságod talán választáviratot óhajt küldeni?

— Köszönöm, nem. — Irenén kívül senki nem tudhatta, hogy itt van, neki pedig mi egyéb közölnivalója lehetett, mint hogy ekkor és ekkor érkezik. Hanyagul felnyitotta a táviratot.

— Mikor tehetem a sütőbe a galambot, báró úr? — érdeklődött a vendéglős. — Fél óra kell, hogy ropogósra süljön.

Alexander vakon meredt rá. Irene távirata így szólt:

Közbejött akadály miatt nem mehetek. Kérlek, ne írj, ne táviratozz. Levelem Prágába útban van. Ezer csók. Szomorú vagyok — Irene.

A fogadós megismételte kérdését.

Alexander gombóccá gyúrta a táviratot.

— Nem. El kell utaznom. Azonnal. Kérem, állítsa össze a számlát: a vacsorát, a szállást, mindent. Mintha én és... egyszóval mindent. És hozasson kocsit. De kérem, amilyen gyorsan csak lehet.

A dermedten bámuló fogadós mellett bement a házba, fel az alkóvos szobába. Ott találta a gazda, az ágyon elterülve, amikor jelentette, hogy várja a kocsi.

— Talán rosszul érzi magát, báró úr? Történt valami?

Alexander tagadóan intett.

A bécsi nyugati pályaudvarhoz hajtatott — ugyanaz az út volt, melyet a búcsúzás reggelén tett meg Irene oldalán, de tőle mégis annyira távol —, és felült a Salzburgba tartó legelső vonatra.

HARMADIK FEJEZET

Kora reggel érkezett meg Salzburgba. A nap csak az imént kelt fel, és most mint egy tompán fénylő lampion csüngött a ködös égbolton. A város szürkeségben úszott. A hegyek csúcsa hiányzott, mintha lemetszették volna. Hűvös szél fújt, szitált az eső. Az utasok türelmetlenül, sokan mogorván topogtak a peronon. Minden zaj fülsértően hangzott.

Alexander mindezt személyesen ellene irányuló inzultusnak fogta fel, és ettól csak fokozódott kellemetlen érzése.

Ki nem élt már át ilyen macskajajos hangulatú érkezést olyan utazás során, ami bizonytalanságba vezetett? Az ember vacog, gyomra korog, szemhéja ólmos. Kedvetlenul dörzsölgeti borostás állát, ásít, hogy az állkapcsa belesajdul, és dühösen azt kérdi magában, mi az ördögnek vágott neki ennek az utazásnak, hiszen csak kellemetlenséget hozhat.

Amikor Alexander idáig jutott mogorva elmélkedésében, egyszeribe nevetnie kellett önmagán. A pályaudvar kapusa szúrós szemmel méregette, de Alexander nem zavartatta magát újra feltámadt jókedvében. Fürgén ellépdelt az ácsorgó szállodai szolgák sora előtt, elereszteti füle mellett az Europe inasának köszöntését — régebben ugyanis gyakran szállt meg náluk —, és odaintette az Österreichischer Hof kocsiját.

A nap első sugaraitól bearanyozott, ébredező utcákon át hajtatott be a városba. Az Österreichische Hofban a Salzachra néző egyik legszebb szobát vette ki; megborotválkozott, élvezettel, hosszan fürdött, harapott valamit, aludt két órát, gondosan felöltözött, és kiadós második reggelije után élvezettel elszívott egy különleges aromájú virzsiniát. Végül felkerekedett — közben már tíz óra lett, ragyogott a nyári nap —, és elindult a Mönchsbergre.

Nem sietett. Irene csak most kelhetett fel, a főhadnagynak pedig még biztosan akadt kétórányi elfoglaltsága a gyakorlótéren.

A Salzach partján ballagott, majd a városi hídon át, hemzsegő utcákon és átjáróházakon keresztül, ahol gyertyaöntők, mézeskalácsosok és egyéb ősi mesterség pezsdítő szaga érzett, egészen ki a piacra, ahol kolbászfőző asszonyok gőzölgő májashurkát horgászgattak kis üstjükből, és parasztasszonyok versengve kínáltak tojást, zöldséget, zöld levélen díszelgő vajat.

A templomnál vett egy nagy csokor enciánt az egyik virágárustól, a szomszéd régiségkereskedésben pedig egy türkizkék kövekkel kirakott barokk melltűt.

A dómban, majd nyomban a ferencesek templomában is fél tizen-

egyet ütött az óra: ugyanaz a hang, de egyszer mélyet kondult, másszor magasan csengett. Maga mögött hagyta a piacot, és kezdett felfelé kaptatni a Mönchsbergre, előbb a lépcsőn, majd tovább az úton. Egyszer futólag körülnézett. Lentről ide látszott a lovaglóiskola. Néhány tiszt a gátugratást gyakorolta. Talán köztük volt Claudi főhadnagy is.

A látóhatár egyre tágult. Mint egy fehér és aranybarna színben pompázó kámea rajzolódott ki a város a hegyek foglalatában, de Alexandert most már annyira hajtotta a türelmetlenség, hogy nem tudott belefeledkezni a szépséges látványba. Még szaporábban lépdelt. Már néhány perc múlva felbukkant előtte a kis villa: ott lakhat Irene.

Már az ajtónál állt, amikor felötlött benne, hogy Irene valószínűleg nincs is egyedül, hogy talán éppen a férje társaságában van. De már meghúzta a csengőt.

Döngő szívverése néhány végtelennek tetsző másodpercen át betöltötte egész mellkasát és a fejét. Aztán kinyílt az ajtó.

Irene állt ott, könnyű, fehér házi köntösben, feltűzött hajjal, ajkát gyermekdeden előrebiggyesztve.

Az asszony hunyorgott a vakító napfényben, de Alexander összehúzott szemhéja között, azon a keskeny résen át is látta a sötét borostyánszín íriszben villódzó arany pontocskákat.

— Irene!

Az asszony visszahőkölt. Arcára riadtan boldog csodálkozás ült ki.

Alexander átlépte a küszöböt, és magához rántotta szerelmesét.

Az asszony odakínálta ajkait, de nyomban meg is rettent, és sietve kibontakozott a karjából.

— Hogy kerülsz ide? — susogta. — Hiszen én... Ha valaki meglát! Azonnal menj el! — Szeme elsötétült és kitágult, meg akart bújni a virágok mögött. — Nem maradhatsz itt.

— Megyek is mindjárt. Csak azt mondd meg, később hol találkozhatunk. Az Österreichischer Hofban szálltam meg.

— Nem! Mit nem gondolsz! Itt, Salzburgban? Nem, lehetetlen, itt nem találkozhatunk, kérlek, menj el! Milyen szépek ezek a virá-

gok, szeretem az enciánt. De most már menned kell, drágám, képtelenség ez, bármely pillanatban jöhet... nem, hagyj kérlek, nem szabad! Mit tettél? Á, nem bánom, négy órára légy a Mirabellgartenben, a kastélynál... ó, te... Most menj, drágám! — Az utolsó szavak közben Irene megcsókolta, és szelíden kituszkolta.

Az ajtó becsukódott.

Az úton, amerre Alexander feljött, léptek csikorogtak. Alexandernak már mindössze annyi ideje volt, hogy feltegye a kalapját, és magára öltse a jámbor sétáló testtartását, aki egy pillanatra megállt, hogy megbámuljon egy virágzó fácskát, amikor felbukkant egy tiszt, és máris befordult a villába. Lovaglóruha, sötét pofaszakáll, sasorr — Alexandernak mindössze ennyit sikerült elcsípnie belőle, ahogy a válla felett hátrapillantott.

Egy ideig még ott álldogált, arra várt, hogy valami hangot hallhat, vagy kivehet egy mozdulatot a függönyök mögött.

De semmi nem mozdult.

Folytatta útját a hegyről lefelé. Most nagyobb nyugalommal élvezte az egyre tisztábban kirajzolódó panorámát. Szép, nagyon szép ez a város, ahol Irene lakik! Mint kővé vált napsugár csillogott a házak okkersárga barokk homlokzata. A folyó, mint a parasztok ezüst veretű derékszíja. Körben a hegyek felhősen kéklő koszorúja. Déli város, az Alpoktól északra!

„Mennyi muzsika árad ebből a képből! — elmélkedett Alexander. — Osztrák muzsika. Haydn vagy Mozart. Német, de szláv akkordokkal és olasz ragyogással. Nagyságában is kedves, és tele táncos vidámsággal. Túl szép, hogysem tartós legyen... ugyan! most csak a mára szabad gondolni!"

NEGYEDIK FEJEZET

Még el sem némult a négy órát kongató sok-sok harang, amikor Irene ott termett Alexander előtt.

Alexander nem látta, honnan érkezett.

— Igen, bent jártam a kastélyban — magyarázta Irene —, onnan

pedig nem vártál, igaz? — Elhúzta a karját, mert a férfi bele akart karolni. — Drágám, ezt itt nem lehet, nem vagyunk idegen városban, sajnos. Nagyon jólnevelten és illedelmesen kell sétálnunk egymás mellett itt, a jázminoson végig; és így nem szabad rám nézned. Á, micsoda rosszul komolykodó sétáló partner vagy! — Irene nevetett.

Így nevetett az ibolyásban is, amikor elmesélte a fák tökéletlen nyelvezetének történetét.

— Emlékszel?

Irene rábólintott. Persze!

— A galambra nem volt szó. — Az asszony újból nevetett.

— Igen, hiányzott a galamb szó, és még néhány, talán még fontosabb szó. Egyébként tegnap is galambpecsenye lett volna. Már a sütőben volt, kis Irene, akkor jött a táviratod, én pedig egyszerűen elutaztam, idejöttem.

— És mi lett a galambbal? A végén még a kancsal szolga ette meg?

— Nem, neki szegénynek, ez már nem állt módjában. — Alexander elmesélte, mit hallott, milyen véget ért a kancsal legény, és hogyan bukkant rá az útszéli keresztre. — Ott nyugszik most, még halála után is áldozatul esett az asszonynépnek, akik a sírfeliratát készítették. Áldozatul esett, mint mindnyájan!

És Alexander ironikusan elmesélte, hogyan zajlott le megérkezése Salzburgba, kaptatása fel, a Mönchsbergre, majd találkozása a sarkantyúját pengető tiszttel, nyomban azután, hogy kilépett a villából. — Ő volna a férjem uram? Nem? Kár! Így hát a féltékeny képzeletnek még egy libegő pofaszakáll nyújtotta ingatag támpontja sem maradt. De most már eleget beszéltünk rólam. Rajtad a sor, kedvesem. Miért küldted tegnap azt a lemondó táviratot? — Látta, hogy kérdésére Irene szeme bepárásodik, ezért nem is hagyta szóhoz jutni. — Inkább szót se ejtsünk a tegnapi napról. Minek? Ami elmúlt, elmúlt. Csak a ma számít. — Alexander Salzburg szépségéről kezdett beszélni, ahogy a Mönchsbergről lepillantva elébe tárult: a színek és formák zenéjéről, a város olaszos ragyogásáról. Hirtelen témát változtatott: — Tudod-e, hogy a te déli metszésű arcéled és lágy, magas hangod mennyire illik ide? Ha meggondolom, tulajdonképpen énekelned kellene, Irene. Mozart áriákat, és más ilyesmit.

— Meg is teszem! — Irene összecsapta a tenyerét. — Teszem is, illetőleg *kellene* énekelnem. Mégpedig énekórán. De akkor többnyire nem futja az időből. Ugyanis elmerülünk Madame Monatini régi diadalainak emlékében... De látom, te szegény, hogy egyáltalán nem ismered ki magad ebben a zavaros ügyben.

— Nem. De hogyan is ismerhetném ki magam benne? Ki az a Madame Monatini?

— Az énektanárnőm. A Mirabelle kastélyban lakik. Csupa nyugalmazott tiszt és hivatalnok meg fogorvos és tanítónő lakik ott, de igazából csak Monatini illik bele abba a környezetbe. Látnod kellene a szobáját: mindenfelé tükör, török szőnyeg, babérkoszorú, főrangú személyek dedikált fényképei és felvételek Madame Monatiniról, a legkülönfélébb kosztümökben. Ugyanis híres operacsillag volt. Úgy ötven esztendővel ezelőtt. Az „isteni Monatini" miatt boldogtalan gavallérok verekedtek meg nehéz karddal, vagy meredek szikláról a tengerbe ölték magukat. Egy hindu herceg őrülten beleszeretett; a hajából készült óraláncot Monatini most is hordja... Nevetsz, de ha látnád! Úgy néz ki, mint egy aszott pók. De még most is a bájairól beszél. Hát igen, számomra ő a mulatság egyetlen forrása. Azért is járok őhozzá órákra, nem pedig a Mozarteumba, ami pedig sokkal okosabb volna, de kevésbé mulatságos. Márpedig itt, a barokk és az olaszos ragyogás ellenére, igen kevés mulatság akad! Bizony, gyakran eszembe jut: ha majd én leszek ilyen öreg és aszott, miféle kalandokra és indiai hercegekre emlékezhetem majd? — Hangja szomorkásan csengett.

Alexander gyorsan megszólalt:

— Egy szavadba kerül, és nehéz karddal megverekszem a fekete pofaszakállassal. Vagy megszöktetlek. Elutazunk Indiába, és te is csináltathatsz óraláncot a hajamból. A fehér ráadásul igen elegáns.

— Nem, nem! — Irene újra felvidult. — Már nem is divat a hajból készült lánc. És a herceget ráadásul megmérgezte egy ellenséges trónkövetelő.

— Ebben nem mérkőzhetem vele — vallotta meg Alexander —, egyébként azonban, amint mondtam is... — Széles mozdulattal jelezte, hogy mindenre kész.

Mindketten nevettek. Kérésére Irene még mesélgetett Madame Monatinirol és „salzburgi panoptikumának" tobbi alakjairól. Az öreg báróról, aki minden istenáldotta reggel ott sétál a Mönchsbergen, és minden tizedik lépés után térdhajlítást végez, hogy jó formában legyen a Zipfer sorozó pincérnőjével tartandó pásztorórára. A vezérőrnagy szakállas feleségéről, aki megszámlálhatatlan lányát szolgálati úton házasította ossze alacsony rangú, nőtlen tisztecskékkel. A tartományi torvényszéki tanácsos két elvetemült húgáról, akik felhasított szoknyában járnak, tangót táncolnak, és buszkén felszegett homlokukon „valamiféle viszony" Káin-bélyegével lépdelnek tova az úri társaság gyűlolete és irigy csodálata kozepette.

Alexander csak hallgatta, elbűvölte a mód, ahogy Irene mindezt elbeszélte; még jobban elbűvolte hangjának csengése, asszonyosan lágy felso ajkának csücsorítése, domború homlokának valami újabb tartása. Egészen megrémult, amikor Irene egyszerre csak felkiáltott, hogy késore jár, nagyon későre, nyomban haza kell mennie.

— Szálljunk kocsiba — javasolta Alexander —, elkísérlek egy darabon.

— Nem, lehetetlen. Elég vakmerőség volt, hogy két óra hosszat itt sétálgattam veled fel és alá. Fogalmad sincs róla, hogyan van az errefelé, hogyan él itt egy alacsony rangú tiszti asszony. De ezt most nem magyarázhatom el. Isten veled, drágám!

— És mikor látjuk egymást újra? Később, este?

— Nem, színházba megyek. Ezredünknél az egyik őrnagy felesége nagy művészpártoló. Nekünk, fiatalabb tiszti asszonyoknak sorrarendre vele kell tartanunk a színházba, ami egyébként nem is nagy baj. Ma ráadásul klasszikus darabot játszanak: Alexander Moissi nyári vendégjátéka ez, Hamletet alakítja. De most már mennem kell. Holnap küldok neked egy levélkét.

— Jó. Ma este pedig elmegyek a színházba. Ne aggódj, majd ott ülök valamelyik páholyban, nagyon illemtudóan, és csak lopva pillantgatok majd feléd. Hol fogsz ülni? Ha nem mondod meg, akkor meg kell lesnem téged a színház előtt. Hát inkább áruld el most.

— Te aztán...

— Igen, beszámíthatatlan vagyok. Szeretlek, Irene, a szerelmes

ember pedig beszámíthatatlan. Egyébként a szemedről látom... várj, maradj, nem engedlek el, míg meg nem mondod, hol ülsz a színházban...

— Hallgass! Valóban teljesen megbolondultál. Valószínűleg... a bal hármas vagy négyes páholyban, az első sorban. Most pedig engedj el. A kocsis már egészen bizalmatlanul sandít felénk. Ó, te! Viszontlátásra!

ÖTÖDIK FEJEZET

A nézőtéren sötét volt, a színpadról Claudius király éppen akkor bocsátotta el Norvégia követeit, amikor Alexander a páholyba lépett, ahol az ügyelő, egy meleg kézszorítás eredményeként kiutalt számára egy helyet.

Elöl, a páholy mellvédjénél, három férfi ült, egyikük állami tisztviselő volt, egyenruhában, a másik kettő katonatiszt — amennyire Alexander a félhomályban megállapíthatta.

Elhelyezkedett a hátul meghúzódó kis padon, beállította a látcsövét, és Irenét kutatva, sorra vizsgálgatta a szemközt húzódó páholysort. Szeme már megszokta a félhomályt, de mégse tudta megtalálni Irenét, amikor hirtelen hullámzás szaladt végig az egész nézőközönségen. A színpadról Hamlet első szavai hallatszottak, halk és mégis csengő hangon, olyan lírai dallamossággal, hogy Alexander is felkapta a fejét. A páholyok közönsége mindenütt kihajolt a mellvéd fölött, és Alexander ebben a pillanatban meglátta szerelmesét.

Irene, több hölgy társaságában, ott ült az egyik szemközt levő páholyban, ahová jutott némi fény a színpadról. Irenét eddig eltakarta előle testes szomszédnőjének strucctollas ékessége. Irene arca sápadt volt, és ujjai idegesen babrálták sötét ruhájának prémszegélyét. Pillantása néhányszor végigsiklott a földszinten, az egyes sorokon, nyilván Alexandert kereste, de ott, a páholy mélyén, a sötétben, nem láthatta meg.

Az előrehajló kövér hölgy most felegyenesedett. Irene ismét láthatatlanná vált. A szünet előtt már aligha kínálkozik lehetőség, hogy jelt adjon neki.

Alexander pillantása a színpadra tapadt. Az első felvonás végéig még jócskán volt idő, Hamlet az első rövid monológjánál tartott. „Ó, hogy nem olvad, nem higul s enyész Harmattá e nagyon, nagyon merő hús!" Ez az aszkéta arcú, a macska kecsességével mozgó Hamlet nem a megszokott módon deklamálta ezt; egy sarokból beszélt, halkan, sejtelmesen, csupa visszafogott izgalommal és gyásszal, lappangó gyanakvással, mely hirtelen egy kiáltásban, egy szóban sistergett fel belőle.

Moissi hangja úgy hízelegte be magát az emberek fülébe, mint egy régi mesterhegedű zengése, és elkábította a hallgatóságot. Alexander feledte saját türelmetlenségét, és belefeledkezett a nagy színész szavaiba, mozdulataiba.

Most változott a szín, Hamlet elvonult, a bűvölet elszállt, és visszatért a türelmetlenség, míg csak megint háttérbe nem szorította, el nem varázsolta Hamlet hangja, elszörnyedő suttogása meggyilkolt apjának szellemével folytatott párbeszédében, és barátaihoz szóló vésztjósló intelme: „Több dolgok vannak foldön és egen, Horatio, mintsem bölcselmetek álmodni képes!"

Felzúgott a taps. A lámpák kigyúltak. A nézők java része felkelt. Alexander is felállt, kissé hunyorogva és elfogódottan. Tekintete Irenét kereste. Ott állt a páholy mellvédjénél, és éppen errefelé nézett. Most köszöntésül biccentett egyet, sőt, súgott valamit a strucctollas hölgynek, s ez követte Irene pillantását, errefelé mosolygott, és integetett.

Alexander ámultan engedte le látcsövét. Csak most jött rá, hogy az üdvözlés nem is neki szólt, hanem az első sorban a három szék tulajdonosának. Csodálkozása csak nőtt, amikor az egyik katonatisztben ráismert „a mönchsbergi lengő pofaszakállra". Közben a másik tiszt Alexanderhoz lépett, és megszólította:

— Reither úr, ha nem tévedek?

— Így hívnak, csak *én* nem tudom, kihez van szerencsém.

— Raoul Hochstädter festőművész vagyok. Abban a megtiszteltetésben volt részem, hogy a Prágai Képzőművész Egyesület tavaszi

tárlatán bemutattak önnek. Az ön kisasszonyunokája volt olyan kedves, és felhívta az ön figyelmét *Kék őzek* című festményemre.

— Úgy van! Most már én is megismerem, Hochstädter úr. Csak az egyenruha zavart meg. Fegyvergyakorlaton van itt?

— Igen. Mi, Hochstädterek, mindnyájan a salzburgi házi ezrednél szolgálunk. Afféle családi hagyomány ez. Egyébként megengedi, hogy bemutassam önnek bajtársaimat? — Hochstädter a két másik úr felé fordult, de azok közben már eltűntek.

Alexander is kifelé tartott a páholyból.

— Nem akarom tovább feltartani, Hochstädter úr. Bajtársai már valószínűleg hiányolják.

— Ó, alig hiszem. Ők most más társaságra vágynak. Tehát ha megengedi... — A festő előzékeny mozdulattal kinyitotta a páholy ajtaját, és Alexander mögött kilépett a folyosóra. — Szabad meghívnom a büfébe egy pohár tiroli borra?

Alexander az egész szünetben nem bírt megszabadulni a festőtől. Az előcsarnokban látta Irenét, amint ott álldogált a strucctollas hölgy és még néhány asszony társaságában, egyenruhás férfiak gyűrűjében. Irene pillantása egy másodperc töredékrészére találkozott az ő tekintetével, de nyomban tova is suhant. Az egyenruhások között, akikkel Irene — Alexander megítélése szerint — nagyon is élénken társalgott, megpillantotta páholyából a lengő pofaszakállast és az állami tisztviselőt. Alexander mogorván baktatott ki az előcsarnokból, a mit sem sejtő Hochstädter kíséretében, aki vidáman csevegett a finomkodó nők modern típusáról: „Ez a gyümölcsöt nem hozó virág ártott meg nekünk, művészeknek."

Irene csak akkor jelent meg a páholyában, amikor a lámpák már kezdtek kialudni. Ugyanakkor tért vissza a festő két bajtársa is. Alexander egyre Irene páholyára szegezte látcsövét, de szerelmese nem volt látható. Észrevette, hogy páholyának első három helyéről is ugyanoda szegezik a látcsövüket. Irene továbbra is láthatatlan maradt. Alexander végül is nem meresztgette tovább a szemét. A színpadot figyelte, de az történt vele, ami némelykor olvasás közben megesik az emberrel, ha tekintete és gondolatai eltérő utakon járnak: látta, mi történik a színpadon, de a látottak nem értek el a

tudatáig — míg csak Hamlet hangja át nem hatolt ezen a szórakozottságból és kedvtelenségből álló ködfalon.

Egy negyedórára csak Helsingör vára létezett a világon. Csupán Hamlet találkozása a komédiásokkal. Csak az ő monológja a játékról mint a lelkiismeret csapdájáról.

HATODIK FEJEZET

A második szünetben Hochstädter bemutatta Alexandernak barátait, Wischniak századost és Ullrich helytartósági titkárt. Néhány semmitmondó szót váltottak az előadásról. Alexander figyelmét nem kerülte el, hogy a helytartósági titkár, ez a fiatal, szőke férfi, szája szegletében azzal a világfira valló árokkal, lopva többször is Irene felé pillantott, aki a páholyban maradt, majd, mintegy véletlenül, könyökével megbökte bajtársait. Mivel egyikük sem értette meg a jeladást, nyersen megszólalt:

— Nem szeretnék udvariatlan lenni, de ha még hosszan eltársalgunk, ugyanis a szünet csak tíz percig tart, egyszóval, mindenesetre kérem, bocsássák meg, ha távozom. — Szögletesen meghajolt, és kiment.

Hochstädter és a pofaszakállas százados sietve követte.

Szemközt Irene ott állt a páholy mellvédjénél. A páholyok és a földszinti sorok nagyrészt kiürültek. Ahogy most Alexander páholyának széléhez lépett — bár a nézőtér teljes szélessége választotta el tőle —, mégis furcsán közel és pontosan szembe került szerelmesével. „Kicsit romantikus helyzet — állapította meg magában Alexander —, Hero és Leander, ki-ki a maga partján."

Pillantásával odaköszönt. Irene, viszonzásul, mosolyogva lehajtotta a fejét. Sápadt arcában az a kissé karikás szeme most még a szokottnál is nagyobbnak tetszett. A fehér prémszegélyes, fekete ruha kiemelte érett alakját.

Alexander egy másodpercre lehunyta a szemét. Amikor ismét kinyitotta, látta, hogy Irene már nincs egyedül. A helytartósági titkár, a százados és Hochstädter egymás után kézcsókra járult hozzá. Fel-

bukkant még néhány tiszt. Mozdulataikból és arckifejezésükből az látszott, hogy jobbról, balról bókokkal halmozzák el Irenét. Irene azzal az elevenséggel válaszolt, amely már az előcsarnokban olyan kellemetlenül hatott Alexanderra. Nevetése, mely hozzá is elhallatszott, izgatottan csengett.

Alexandernak arcába szokott a vér. Dobbantott. Egy szempillantás múlva már szégyellte, hogy nem bírt uralkodni magán. „Mi ez? Féltékenység?" — kérdezte magában, és pattintott egyet az ujjaival. „Esztelenség!" Elmerült a színpad barokk festésű függonyének szemlélésében.

A nézőtér újra kezdett megtelni. Szólt a csengo. Ahogy Alexander a jobb szeme sarkából megfigyelte, Hochstädter és a két másik férfi elkoszont Irenétől. Hamarosan be is nyitottak páholyuk ajtaján. Alexander hátralépett a páholy mellvédjétől.

Hochstädter megszólalt:

— Ha szívesebben ül elol, Reither úr, orommel helyet cserélek onnel.

— Ó, nem, nagyon koszonom, ez az ulés teljesen megfelel nekem. Egyébként jól szórakoztak? — Ez utóbbi szavakat Alexander valami kényszer hatására mondta ki; most már legszívesebben elharapta volna a nyelvét.

Hochstadter semmit nem vett észre Alexander zavarából, es kezét dörzsölgetve így válaszolt:

— Á, hát figyelt bennunket? Nos, mit szól rajongásunk tárgyához? — Irene felé mutatott. — Remek nó. A férje pedig elhanyagolja. Teljességgel! Becsuletszóra mondom! Itt van Wischniak százados, aki egy ezredben szolgál a férjével, és már egy esztendeje vérző szívvel nézi ezt a tragédiát. Igaz, Wischniak?

A százados zárkózott képpel morgott valamit.

Hochstädter nevetett:

— Hát ezt nézze meg. Ki hinné? Némelykor egy aktiv századosnak is teljességgel mimózalelke van, ha noről van szó. Nekunk, tartalékosoknak kell kirukkolnunk.

— *Nekünk?* — vágott szavába a helytartósági titkár, álnokul trefálkozó hangon. — Jol hallottam: *nekunk?* Kedves Hochstädter,

teljesen elhibázott itt többesszámot használni. Remélem, tisztában vagy vele, hogy nem valami szabad vadászterületről van szó.

A nézőtér elsötétedett, és a titkár elhallgatott. Alexanderban fojtott düh kóválygott. „Nem szabad vadászterület? — morfondírozott. — Ohó, ez az úr vadásznak véli magát!" Gyűlölettel meredt maga elé, a férfi fejére, elválasztott, pomádés frizurájára, kiborotvált nyakára. „Csak vigyázz, fiacskám, hogy ne *téged* vegyenek űzőbe és el ne kergessenek, hehe! Egy rúgással!" Teljes részletességgel elképzelte ezt a rúgást, és közben jóleső érzés járta át a testét. „Úgy hiszem, *te* tisztában vagy vele, hogy ez nem szabad vadászterület."

Alexander felrettent monológjából. Az elnéptelenedő színpadon Hamlet egy holttestet vonszolt, Poloniusét, aki „most komoly, titkot tart, hallgatag", és a férjgyilkos királynénak odamormolta azt a rút, sokat sejtető köszöntést: „Jó éjt, anyám!"

A függöny legördült.

Alexander a kigyúló fényben kapott csak észbe, hogy a pad legszélén kuporog, két öklét pedig félig felemeli. Csuklójával szinte érintette a helytartósági titkár zakóját. Most felpattant, és két kezét a háta mögé rejtette, mint a tolvajláson ért kamasz.

Hochstädter hátrafordult:

— Reither úr, ez alkalommal nem tartana velünk a *mi* szép hölgyünk páholyába? — Nyilván azzal a szándékkal, hogy bosszantsa a titkárt, a „mi" szó előtt és után kis szünetet tartott, és mindehhez még hunyorított is egyet.

Alexander udvariasan el akarta hárítani. De ekkor észrevette, hogy a helytartósági titkár arcán csúfondáros mosoly villan át. Mit jelentsen ez? Sejt valamit ez a fickó? Netán látta őt Irenével? Á, ostobaság! Alexander odabólintott Hochstädternek.

— Ha az urak megengedik?

A titkár elhúzta a száját.

— Csak természetes! Örömmel! — A szeme kicsi volt és fénytelen.

Ezt a találkozást Irenével, ilyen körülmények között, hogy rá a kibic szerepét osztották, míg a többiek udvarolnak szerelmének, hogy részt vesz egy érdektelen társalgásban, aminek minden szavában Irene és az ő számára valami rejtett értelem bujkál — mindezt inkább mulatságosnak érezte volna, mintsem kínosnak, ha a titkár végzetes fintora és Irene látható idegessége nem idéz elő benne valami kényelmetlen feszültséget.

Alexander örült, amikor a csengő a szünet végét jelezte.

Hochstädter, aki az imént, a kövér őrnagynéval folytatott beszélgetés közben, már áradozott a kíséretében levő ifjú hölgy bájáról, most, hogy elhagyták Irene páholyát, a százados és a titkár ugratására, újból megpendítette a témát.

— A magatokfajta nyárspolgár hogyan érhetné fel ésszel egy szépasszony igazi értékeit? Mit tudtok ti egyáltalán róla? — Közben Irene felé biccentett, mert már visszatértek a saját páholyukba. — Mit nyertek vele, ha meghódítotok egy ilyen asszonyt? Igazából nem is tudjátok értékelni. Nincs is szemetek ehhez a raffaeli profilhoz, szemöldökének elnyújtott, klasszikus íveléséhez.

— Hogy mit össze nem fecsegsz! Ha nincs klasszikus ívelése, nálad már számításba sem jöhet, mi? — A titkár elbiggyesztette a száját. — Eláruljam, hogyan lehet meghódítani? Mint bármelyik nőt. Nem azzal, hogy szemed van a festőiségéhez, hanem ezzel... — Obszcén kézmozdulatot tett. — Érted? Ezzel nyer meg az ember egy fehérszemélyt, ezzel becsüli meg értéke szerint.

— Von Claudinénál ez aligha ilyen egyszerű.

— Ugyan, menj! — A titkár disszonánsan nevetett. — Azt hiszed, a kis Iréne afféle szent, és nem szereti, ha egy belevaló férfiember a szoknyája alá nyúl?...

Szavai bugyborékolásba fulladtak. Alexander baljával mellen ragadta, és kesztyűs jobbjával szó nélkül képen törölte.

Mindez néhány másodperc alatt játszódott le. Amikor Hochstädter és a százados felugrott, hogy szétválassza a két ellenfelet, és a szom-

szédos meg a szemközti páholyokból is felfigyeltek a jelenetre, Alexander éppen lehúzta jobbjáról a kesztyűt, és menni készült.

— Ezért elégtétellel tartozik, uram! — rikácsolta a titkár. Arca ólomszürke volt.

— Minden bizonnyal! — Alexander fogta a kalapját, és a fekete selyemszalagról lefújt egy porszemecskét. — Majd nádpálcával! — Meghajolt a százados és Hochstädter előtt, majd — egy hirtelen támadt belső indításra — meghajolt a szemközt levő páholy felé is, utána sarkon fordult, és távozott.

Amikor jókora kerülővel hazatért a szállodába, indulata már elpárolgott. Alaposan végiggondolta, mi is történt, és hogy ennek miféle fejleményei lehetnek. Elmélkedésének eredménye megnyugtatta. Nem kompromittálta Irenét. Bárki kívülálló annyit láthatott, hogy kissé tüzes védelmezője a női becsületnek általában. Senki nem sejthette kitörésének valódi okát. Ha az esetnek netán híre megy Prágában, salzburgi útjára könnyűszerrel talál kézzelfogható magyarázatot. És ha a megrendszabályozott férfiúnak netán eszébe jutna, hogy a tudtára adott elutasítás ellenére újból elégtételt kérjen... Hát, ez az elképzelés igazán mulatságos volt, ugyanis eszébe jutott délutáni beszélgetése Irenével: „Egy szavadba kerül, és nehéz karddal megverekszem!"

Alexander nyugodt hangulatban volt, amikor a portástól szobája kulcsát kérte.

— A társalgóban várják, Reither úr — közölte a portás.

— Látogatóm van? Ilyenkor? — Alexander felhúzta bagolyszerű szemöldökét. — Két úr? Tisztek?

— Sajnálom, Reither úr, nem szolgálhatok felvilágosítással. Csak az imént vettem át az éjszakai szolgálatot, és mindössze annyit tudok, amennyit írásban rám hagytak. De ha óhajtja, megnézhetem.

— Nem, maradjon csak, majd magam megyek.

A társalgóban nem égett a mennyezeti világítás. Csupán néhány asztali lámpa világított. Három szállóvendég, nyilván üzletemberek, a levelezésüket intézték; egy negyedik vendég újságot olvasott. Az egyik

pamlagon, háttal az ajtónak, egy nő ült. Csak nem...? Igen, ez az ő ruhája, a fekete ruha, fehér prémszegéllyel!

„Ugyan már! Képtelenség!" — Alexander elutasította ezt a gondolatot, ahogy habozva egyre csak álldogált az ajtóban.

De ekkor a hölgy felállt. Irene volt. Nagy szeme lázasan csillogott sápadt arcában.

Alexander megfogta a kezét: forró volt és száraz. Úgy érezte, mintha egy fészkéből kiesett madarat tartana a tenyerében.

— Irene, az isten szerelmére, mi történt?

Irene mosolygott, a felső ajka remegett.

— Semmi, nekem semmi bajom nem történt. Gyere, üljünk le, beszélnem kell veled, Alexander. Döntöttem: elmegyek. Tudod, az anyja már meghalt, egyszóval... Nem, kérlek, ne szakíts félbe! Mielőtt elmentem volna a színházba, már akkor döntöttem. Sőt, tulajdonképpen már jóval korábban, csak Kurt ismét meggondolásra késztetett. Igen, tulajdonképpen már akkor elszántam magam, amikor táviratoztam neked, hogy nem tudok menni, és hogy Prágában majd vár tőlem egy levél... Azért tettem, mert nem tudtam... mert nem akartam, hogy azt hidd, azt várom tőled...

— Irene! — Alexander erőnek erejével fegyelmezte magát, hogy halkan és nyugodtan beszéljen, de az erőfeszítéstől veríték ült ki a homlokára. — Irene, hová gondolsz? Hiszen úgy kerestelek! Egész idő alatt!

— Tudom — lehelte az asszony, és borostyán szín szeme elsötétült. — Tudom, drágám!

— Ó, hogy éppen ebben a hülye szalonban vagyunk! Hogy nem mehetünk fel! Vagy talán...?

— Minden eljön, drágám: a mi időnk, lesz számtalan napunk.

— És éjszakánk.

— Igen, igen. — Ajka már nem remegett, amikor mosolygott. — Sok-sok éjszakánk.

Ott ültek egymással szemközt. Irene összébbhúzta a fejét és a vállát borító sálat, és hosszú szárú kesztyűjét nagyon lassan és gondosan begombolgatta. Alexander a két térdén átfektette sétabotját, rajta tartotta a kalapját. Mindketten mereven ültek. Az ember azt

hihette volna, valami jogi kérdésben tanácskoznak, vagy távoli rokonok, akik egy többé-kevésbé izgalmas családi ügyet beszélnek meg.

Az a férfi, aki újságot olvasott, most felállt és távozott. A levelezését bonyolító három férfi tolla halkan sercegett.

Alexander ajkai hangtalanul suttogták:

„Tudod, hogy látlak most, Irene? Mint akkor reggel, az ablaknál."

„Csitt! Hallgass! — felelte az asszony ugyanolyan hangtalanul. — Igen, szeretlek!"

NYOLCADIK FEJEZET

Alexander és Irene még ugyanaznap éjjel elhagyta Salzburgot. Bécsbe mentek. A külvilágtól teljesen elzárva, egy hetet töltöttek el az erdei fogadóban — egy hetet, melyről később úgy érezték, hogy egyetlen ébren töltött éjszaka volt...

Mielőtt Alexander egyedül előreutazott volna Prágába, hogy minden szükséges előkészületet megtegyen Irene fogadására, összeismertette Seelmeyerrel.

— Örülnék, ha már mögöttem lenne ez a látogatás! — sóhajtotta Irene, ahogy ott ült Alexander mellett, a két fakó vonta kupéban, mely a Schwarzspanierstrasséba tartott velük.

— No de, kis Irene, ez úgy hangzik, mintha félnél!

— Persze, furcsállod — felelte, nem egészen felszabadult nevetéssel —, de nem tehetek róla. Valami bizonytalan érzés lakozik bennem. Mint a parasztlányban, aki mátkájának bizonytalan rokonságához utazik háztűznézőbe.

— A menyasszonyi érzéseidhez csak helyeselni tudok, kedvesem, de ami a bizalmatlan rokonságot illeti, ezzel nagy igazságtalanságot követsz el Ludwig ellen. Figyeld csak meg, biztosan mindent olyan ügyesen intézett, hogy otthonosan érzed majd magad. Fogadjunk, hogy egy óra leforgása alatt az lesz az érzésed, mintha már kölyök korában fogócskát játszott volna veled.

— Akkor hát minden rendben van — felelte Irene, de a tekintete meghazudtolta szavait.

Seelmeyer a kapu előtt várta őket. Irene láttán őszinte öröm ragyogta be telt arcát.

— Ugye, megengedi, hogy irigykedve gratuláljak Alexandernak? — jegyezte meg Irenéhez fordulva, és megnevettette csibészes fintorával.

— No, milyen próféta vagyok? — szólalt meg Alexander. — Ludwig valóban már az első szavaival behízelegte magát nálad!

— Csak félig, ugyanis most következik a megvesztegetés második része. — A bankár egy piros szaffiánbőrrel bevont dobozkát vett elő, és átnyújtotta Irenének. — Köszöntésül egy kis ajándék!

— Hogyan illetne meg ez engem? — kérdezte Irene zavartan. — Alexander, mit szólsz hozzá? — Tanácsot kérőn pillantott a férfira.

Alexander olyan mozdulatot tett, mint aki ezt mondja: „Ludwig már ilyen."

Seelmeyer rábeszélőn folytatta:

— Fogja csak. Csupán egy amulett. Látja? — Ezzel felpattintotta a dobozka tetejét. Egy tokocska, velencei aranydrót-munka tűnt elő. — Szerencsét hozó amulett. Kedves asszonyom, ezt igazán nem utasíthatja vissza.

Irene habozva, de örömmel nyúlt a tokocskáért, és pergette, forgatta az ujjai közt.

— Amulett? Milyen érdekes! — Alsó ajkát kíváncsian előretolta. — Kinyithatom?

— Természetesen. Orákulumot talál majd benne, mely pontosan nyilatkozik majd önről.

— Ó, ezt igazán izgatottan várom! — Irene buzgón matatott a tokocskán, mert nem akart nyomban kinyílni; alsó ajkát még előbbre tolta. — Ejnye! — És ekkor felpattant a tokocska. Belsejében tükör volt. Irene arcán elképedés, sőt, csalódás suhant át, de nyomban mosolyra derült. Ösztönös mozdulattal nyújtotta kezét a bankár felé. — Köszönöm, Seelmeyer úr. Alexandernak teljesen igaza volt, ön nem engedi, hogy az ember idegenül érezze itt magát.

— Ön túloz, helyesebben túlbecsüli az én érdememet, a sajátját pedig teljesen számításon kívül hagyja.

Alexander itt közbeszólt:

— No, most aztán igazán elég a kölcsönös bókolásból!

— Ó, jaj, féltékeny! — jegyezte meg Seelmeyer, színlelt megrökönyödéssel. — No, többet egy szót se szólok. De azért még asztalhoz kísérhetem a hölgyet? — Szándékosan eltúlzott, mély meghajlással karját nyújtotta Irenének.

Az ebédlőben hat személyre volt terítve. Alexander gyors pillantást vetett az asztalra, majd a barátjához fordult:

— Hogy van ez, Ludwig? Nem azt írtad, hogy csak hármasban leszünk?

Seelmeyer megpaskolta simára borotvált tarkóját.

— Igen, mindenesetre ez volt a terv. De tudod: ember tervez, és másvalaki végez. A mi esetünkben ez a valaki... Seraphine. Elámultál, ugye? No, magam is nem kevéssé csodálkoztam, amikor ma reggel itt láttam. Egyik pillanatról a másikra csak úgy rájött, hogy Dalmácia nincs ínyére, és hogy a lehető legsürgősebben útra kell kelnie északi országok felé. Persze, nem egyedül. És éppen a kísérőit várjuk vendégségbe: két elbűvölő emberpéldányt... — Az ajtó felé mutatott, és félben hagyta a mondatot. — Á, itt van Seraphine!

Seelmeyerné belibegett egy meglehetősen fiatal férfi oldalán; ez félreismerhetetlenül bohém típus volt, rövidlátó és satnya, egészen a gondolkodóra valló, széles, gondosan művelt homlokáig.

— Dr. Silberer úr, az ismert műkritikus! — Seraphine asszony így mutatta be kísérőjét, miután Irenével már összeismerkedett. Tekintete nyugtalanul ugrándozott hol egyik, hol másik vendégére, és éppilyen nyugtalan volt a csivitelése is. — Remélem, hamarosan eszünk, Louis, teljesen ki vagyok éhezve. Egész délelőtt termet keresgéltünk egy atonális hangversenyhez. Ó, ez a Bécs! Szörnyen elcsüggeszt. Önt is, drágám? Hogy is mondta a nevét? Bocsásson meg, de női neveket nagyon nehezen jegyzek meg. Szerintem Bécs nyáron elviselhetetlen, népes sivatag... De ez talán a korral jár. Ne mosolyogjon olyan öntelten, Alexander. Látom, nevetséges figurának tart, ugye? Hát, nem adatott meg mindenkinek, hogy szenvedélyek és bűnök révén megmaradjon frissnek. Egyébként mi van a maga vesszőparipájával, azokkal a Rodin-rajzokkal? Jó volna, ha Dr. Silberer

egyszer tájékoztatná magát az egyetlen igazi művészetről, az ó-etruszk művészetről. *I am crazy about it...** Istenem, hol marad maestro Decarini?

— Már itt van! — szólalt meg mogotte egy daloló hang. A hang tulajdonosa szintén fiatal ember volt, dél gombolyded szulotte, gondor fekete hajjal és nagy, kerek szemmel; akkor érkezett, mialatt Seraphine beszélt, és a puha szőnyegen hangtalanul lépdelt az asztalhoz.

Seelmeyerné megpenderült.

— Pfuj, micsoda modor ez, odalopakodni valakihez? No, mindenesetre jó, hogy itt van... Von Claudi asszonynak ne olyan tüzesen csókoljon kezet, maestro, mert különben nyomban három embert tesz halálosan féltékennyé... úgy bizony, hármat: engem, Reither urat és Louis-t is, ezt már az orra hegyéről látni... *My God,** von Claudi asszony, on igazából elpirult; nem tudtam, hogy még létezik ilyesmi. Hogyan csinálja ezt, drágám?

Irene zavarba jott, de mielőtt válaszolhatott volna, Seelmeyer kozbelépett:

— Seraphine, szívecském, nem azt mondtad az imént, hogy éhen halsz? Tálalva van.

KILENCEDIK FEJEZET

A csuka után Seraphine asszony megpendítette a modern házasság témáját.

— Nos, drága asszonyom — kezdte kérdón, és hideg pillantásával Irenét vette célba —, on szerint ez az úgynevezett pajtásházasság előmozdítja-e a házasságon kívuli „regényeket" vagy nem?

Irene igyekezett úgy tenni, mint aki nem is hallotta a kérdést, de Seraphine nem tágított.

— Csak ne lapítson, drágám! — Majd így folytatta Alexander felé fordulva, az ugyanis elórehajolt, hogy segítségére legyen Irenének. — Csitt, Alexander, nem magától akarom hallani. Csak maradjon szép csendben, és hagyja, hogy a szépasszony maga nyilatkozzék.

Irene a ruhájára tűzött virággal játszott.

— Ó, nagyságos asszonyom, tartok tőle, hogy az összes jelenlevők közül én vagyok a legkevésbé illetékes a kérdés megválaszolására. Semmi tárgyi ismeretem nincs ezen a téren.

— C-c-c! — Seraphine különösen mosolygott, s ettől olyan lett az arca, mint egy boszorkáé —, csak ne szerénykedjék ennyire, kedvesem. Önben megvan az a valami, ami az ilyen regények elindítója. De igen, igen! Higgye el ezt annak az asszonynak, aki, sajnos, sosem élt át igazi regényt, még csak románcot se, bármit fecsegnek is róla.

Seelmeyer most közbeszólt, és másfele terelte a beszélgetést, ugyanis délszláv nők románcairól kezdett mesélgetni. Ezen a különleges területen szokatlan tájékozottságról tett tanúságot, idézeteket és anekdotákat vegyített saját megfigyeléseivel, verseket mondott, sőt, énekelt is néhány strófát — egyszóval olyan teljesítményt nyújtott, amit Alexander később, Irenével folytatott beszélgetése során, hamisítatlan Seelmeyer-féle gálaestnek nevezett.

Mindenki érdeklődve hallgatta, Decarini kivételével. A gömbölyded maestro, mióta csak asztalhoz ült, minden figyelmét a tányérjának szentelte. Derékból előredőlt, rózsaszín tokáját nekiszorította a gallérjába gyűrt asztalkendőnek, teljes nekiveselkedéssel nyeldekelte a különféle ételeket, és a felszolgáló inas segítségével többször is újrázott.

Majd hirtelen letette a kést meg a villát, és megtörölte a száját.

— Seelmeyer úr, csodálkozom, hogy mint egy nagy európai kultúrnép tagja, hogyan tanúsíthat ennyi érdeklődést holmi balkáni népség iránt? — vetette oda. — Nem a tudományos érdeklődésről beszélek, az még érthető volna, de ön nyilván személy szerint, emberi alapon érdeklődik irántuk.

Seelmeyer elhúzta vastag száját.

— Nem tudom, mit ért ön népségen.

— Nos, ugyanazt, amit római őseim akartak kifejezésre juttatni, amikor barbároknak nevezték a balkáni illíreket.

— Vagy úgy! Nagyon érdekes. — Seelmeyer ujjaival halkan dobolt az asztalon. — Tehát ön, mai értékítéleténél... hogy is mondta?... római őseinek mércéjét alkalmazza. Nagyon érdekes. De akkor mi,

ausztriai németek, szintén barbárok vagyunk. Ezt nevezem *bonmot*-nak.* — Felnevetett, de cikázó tekintetében harag villogott.

Seraphine asszony közbelépett.

— De Louis, miért vagy ilyen ingerült? Egészen természetes, hogy mindez azzal a bizonyos szemernyi sóval értendő, nemde, maestro?

— Pardon, ha megengedi — avatkozott be a gondolkodó koponyájú Dr. Silberer —, a szemernyi só bizonyára nem érvényes Signor Decarini nézeteire. Ő, a fajtájára jellemző szerénységgel, valóban úgy osztályozta az emberiséget, ahogy Augustus császár alatt történt a Capitoliumon: patríciusok, plebejusok és barbárok. Igazam van? — Rövidlátón hunyorgott a maestro felé, majd, hogy ez nem válaszolt, így folytatta: — Persze az egész szép rangsorolás összeomlik, mihelyt az ember kissé mélyebbre leás a történelembe és rájön, hogy a római uraságok valamikor szintén vadbőrbe öltözötten szaladgáltak az erdőben és makkot zabáltak, míg például a mi elődeink, akiket félig barbároknak tekintenek, már akkor...

A maestro közbevágott:

— De nagyon érzékenyek vagytok, ti zsidók! Folyton azt hiszitek, hogy üldöznek benneteket. Mindig találva érzitek magatokat!

— Téved — felelte Silberer, magára kényszerített nyugalommal —, legalábbis közülünk azokat a zsidókat illetően, akik magukra ébredtek.

— Silberer doktor ugyanis cionista — magyarázta Seraphine asszony, és egészen magas hangon csicsergett. — Cionista! Olyasmi ez, amit éppen őnála egyáltalán nem tudok megérteni.

Silberer a zsemléjét morzsolgatta.

— Azt hiszi, Seraphine asszony, mivel még nem törték be a horgas orromat, és az *Österreichischer Rundschau* lehozza a cikkeimet, de az egyetemen is szabad előadást tartanom, már észre sem veszem az antiszemitizmust?

Seraphine asszony színpadiasan sóhajtott egyet.

— No de ilyet, Silberer, hogy magát is megszállta ez az antiszemitizmust emlegető üldözési mánia, melyet valaki nemrég, igen találóan, a zsidók legújabb nemzeti betegségének nevezett!

— Hihihi — kuncogott a maestro, aki közben újra nekilátott az

evésnek. Az asztalkendő szárnyként libegő két csücske fölött azzal a nekivörösodott holdvilág-képével úgy festett, mint egy pákosztos puttó. — Hihihi! — Most cigányútra ment egy falatja, és nagy kóhögésben tört ki.

Seraphine asszony túltengő aggódással paskolgatta meg a hátát. Silberer haragosan sandított arra, és félhangon mormolt valamit arról, hogy bár fulladna meg, mire Decarini nyomban abbahagyta a kohögést, és epésen így vágott vissza:

— Valóban kozveszélyes betegség ez.

— Ó, még mindig ártalmatlan bizonyos egyéb betegségekhez mérten, amiket nem ok nélkül neveznek talján kóroknak.

— Ne mondja! Milyen mulatságos! Mindenesetre úgy látszik, hogy a tapintat teljesen hiányzik az ön szótárából, igaz-e?

— No de, maestro, no de, Dr. Silberer! — hüledezett Seraphine drámai hangon. — Hová jutunk így? — Szemével intett a férjének, majd megszólalt, amikor Seelmeyer nem értette el, vagy nem akarta elérteni pillantását: — Louis, csinálj már valamit, hogy feloldódjon a feszültség! Egyébként mindig jó a beszélőkéd. A magadforma diplomata...

Seelmeyer összecsapta tenyerét római metszésű koponyája felett:

— Hogy a saját felesége így félreismeri az embert! Szívem, már hogy én... diplomata volnék? Dehogy is: nyíltan kiállok verekedni a nézeteimért, némelykor még vannak önálló gondolataim, és őszintén a béke híve vagyok.

A maradék ingerültség is általános nevetésben oldódott fel.

TIZEDIK FEJEZET

Ebéd után a vén juharfákra néző verandán Alexander az egyik sarokba vonta barátját és Irenét, hogy megbeszéljék „a Claudi ügyben indítandó hadjáratot".

— Úgy gondolom, kedveseim — kezdte Seelmeyer, miközben tárcájából kiválasztott egy különlegesen kövér havannát, majd gondosan lemetszette —, a főhadnagy úrral folytatandó tárgyalásokat egyelőre

hagyjátok rám. Irene asszony röviden írja meg, hogy távozása visszavonhatatlan, és hogy kéri, egyezzék bele a válásba. Anyagi ügyekben a főhadnagy úr velem vegye fel a kapcsolatot. Már itt lehet utalni arra, hogy módomban áll megállapodni adósságainak részbeni kiegyenlítésében. Hát, úgy hiszem, nagyjából ennyi az egész. — Alexandertól kapott tüzet, és pöfékelni kezdett.

Irene eddig kissé idegesen hallgatott, most meg akart szólalni, de csak a fejét rázta, és elhallgatott.

Alexander nyomban aggódva megkérdezte:

— Mi baj, drágám?

— Hát, képzelhetitek, hogy az egész ügy kínos számomra. Legfőképpen azzal kell számolni, hogy Kurt... hogy ő... szeszélyes és kiszámíthatatlan.

Seelmeyer megnyugtatta:

— Ezt természetesen számításba vesszük. De csak bízzon rám mindent, semmi szükség arra, hogy tovább törődjön a dolgokkal. Seelmeyer bácsinak majd gondja lesz rá, hogy minden rendben menjen. — Kezet csókolt Irenének. Közben elkapta feleségének kíváncsi, kutató pillantását, ezért odaszólt neki: — Csupán egy kis üzleti megállapodás, szívem, bármilyen kiábrándítóan hangzik is ez számodra.

Alexandert ez kínosan érintette. „Micsoda ízléstelenség!" — gondolta. — „No, persze, a barátaink is csak emberek. Hát, egyszerűen azért van ez, mivel a barátom nem szereti Irenét, igen, ez az. Egyébként micsoda ötlet!"

Seraphine bosszús lett:

— Hát nem *a pure nuisance** ez az ember, amint az angolok mondják? Minél tovább élünk együtt, annál világosabban látom ezt.

— Igen, a felismerés évtizedek gyümölcse — jegyezte meg a bankár kissé megbántottan —, hogy hány évtizedé, azt nem árulhatom el, tiltja az udvariasságom.

Az ezt követő csendet Seraphine asszony éles nevetése törte meg:

— Hűséges marad a nuisance szerepéhez! Becsületszavamra, Louis, ha nem volna annyira mulatságos, hát összecsókolnálak érte.

A többiek megörültek ennek a fordulatnak, és amikor Seraphine újból elkacagta magát, rájuk is átragadt a nevetése.

— Nos, hogy tetszik neked az én Seelmeyer barátom? — érdeklődött Alexander, amikor hazafelé tartottak az erdei fogadóba, Irene ugyanis ott készült várni, míg el nem utazhat Prágába.

— Tetszik... már amennyire ilyen rövid ismeretség alapján meg lehet ítélni. Egy faun, elbűvölő modorral, remek fellépéssel, nagyobb része mélyen van, a víz alatt...

Irene szorosan melléje fészkelődött, és tenyerét a férfi szájára tapasztotta:

— Ó, hallgass, drágám! Miféle csacsiságokat hordunk itt össze. Igen, te is, én is, mindketten! Az egész nem fontos. Csupán annyi fontos, hogy egymásra találtunk, nem igaz? Csak ez. Csak ez. Ó, te! — Lélegzete elakadt, és szomjas gyengédséggel ölelte át a férfit.

TIZENEGYEDIK FEJEZET

Alexander másnap reggel hazautazott Prágába.

Amikor Irene tíz nap múlva követte, már készen várta a saját otthona: három tágas szoba egy hatalmas, régi villában, a Királyi Kertek fölött, újonnan parkettázva, világos pasztell színre kifestve, kevés, de rendkívül szép empire bútorzattal, tüzes tónusú paliszander fából, fekete oszlopocskákkal, aranyozott vasalással.

Alexander már jó egynéhány éve, egy híres cseh kastély eladása alkalmával szerezte meg ezeket a bútordarabokat, és elraktároztatta, valami különleges alkalomra várva. Többször is csak hajszálon múlt, hogy el nem ajándékozta, de utolsó pillanatban mindig meggondolta magát. Az ünnepélyesen kecses asztalok, szekrények, komódok és székek, szelíden aranyló fényükkel, már elegánsan lakályos környezetet teremtettek, s ezt pompásan kiegészítették a gondosan megválogatott finom szőnyegek és néhány modern, de nem túlzottan modern kép, köztük egy Degas akt és az egyik legszebb Rodin rajz.

Irene elbűvölten vette birtokába a lakást. Alexander itt töltötte az estéket és az éjszakákat. Hetenként kétszer, néha háromszor is nagy sétára vitte kedvesét Prága környékére, a Stern kastélyba vagy a Fehér hegyre, a Moldva mentén lefelé, a Troja kastélyhoz. Java-

részt történelmi nevezetességű helyeket kerestek fel, és a mód, ahogy Alexander a múltról beszélt, Irenében nem csupán pillanatnyi érdeklődést váltott ki.

— Tanulni akarok — jelentette ki egyik alkalommal. — Többet, még sokkal többet mesélj nekem a történelmi múltról, Alexander. Meg a festészetről. A művészetekről. És úgy általában. Ó, te olyan okos vagy, és olyan sokat tudsz. Én pedig! Mit tudok én! Mi vagyok én? — Alsó ajka megremegett.

— No de Irene — vigasztalta Alexander —, hogy mondhatsz ilyet? Tudsz szeretni, természetes humorod van, szép vagy. Ez nem elég?

Irene sírós szemmel mosolygott.

— Kérlek, drágám, ismételd el ezt! Főleg az utolsót!

— Minek? Nem tudod-e magad is?

— Egyetlen nő sem hallhatja ezt elégszer, egyébként pedig emlékszem, volt idő, amikor valóban nem tudtam, csúnya vagyok-e vagy csinos. Kislány voltam még, és a nagybátyám, Benedikt bácsi, egy sánta agglegény, rekedt hangján ezt mondta nekem: „Micsoda boszorkány vagy! Nézd csak a hosszú ujjaidat, halántékodon a rőt szálakat és a pettyeket a szemedben!" Utána órák hosszat álldogáltam a tükör előtt, és teljesen kétségbeesve meredtem a tükörképemre. Egyszer azonban megfordult nálunk valaki... azt hiszem, ő is anyám egyik titkos szeretője volt... és ahogy utánam nézett, ezt a megjegyzést tette: „Ez az Irene hogy kikupálódott! Hamarosan elcsavarja majd a férfiak fejét!" Attól kezdve már nem facsarodott össze a szívem, amikor a tükörbe néztem. De azért fontos, hogy újra meg újra megerősítsék. — Nevetve odakínálta az ajkát.

Édesen könnyű volt az élet, mint az ifjúi álom.

Az üzleti ügyekre naponta csak néhány óra jutott. Von Treuenfels nemzetes asszony és Wally még mindig Karlsbadban időzött. Maybaum szabadságon volt. Jaburekot Alexander beavatta, Schönberg kisasszony pedig rendkívül tapintatosan viselkedett, mint mindig, ha Alexanderről volt szó: csak azt látta és hallotta meg, ami teljesen ártatlan dolog. Egyszóval kezdetben nem akadt sanda pillantás, sus-

torgás, kellemetlen kérdés. Alexander úgy tervezte, hogy Irenéhez fűződő kapcsolatát később maga szabadítja meg minden titkolózástól. Szerelmesének nyíltan el kell foglalnia helyét az ő oldalán. De addig is, így vagy úgy, rendezni kellett a válást a főhadnaggyal.

Seelmeyer közölte, hogy von Claudi úr megjelent nála, de igen nagy követelésekkel állt elő. Erre a bankár megszakította vele a tárgyalásokat.

Várjunk — így hangzott Seelmeyer tanácsa Alexandernak és Irenének —, *ki kell várni, majd megpuhul a főhadnagy úr! Botrányt nemigen csaphat, mert ez azzal a veszéllyel jár, hogy eltávolítják a hadseregből. Ráadásul azt is tudja, hogy botrány esetén fuccs annak a lehetőségnek, hogy kifizessék az adósságát. A rátarti húzódozást egyébként sem űzheti sokáig, mert hamarosan összecsapnak feje fölött a hullámok. Kis idő múltán — mert csupán néhány hétről lehet szó — a hitelezőinél is sokkal kedvezőbb feltételeket érhetünk el, mint a jelen pillanatban lehetséges. Egyszóval minden amellett szól, hogy egyelőre ne bolygassuk Irene asszony házasságának formális felbontását, mivel ti ketten úgyis szerencsésen összekerültetek. Jól tudod, kedves Alexander, igazán nem vagyok fösvény, de egyszerűen nem visz rá a lélek, hogy herdáljam a barátaim pénzét olyasvalaki miatt, aki bennünket, civileket, balekoknak néz. Megboldogult apám szokta mondogatni, hogy a pénz talpra állítja az embert. Ergo: olyannak nem szabad adni, akit térdre akarunk kényszeríteni. Ez brutálisan hangzik, de így hangzik a siker minden bölcs jelmondata, aminek elismerését pironkodva, de nyomatékosan kéri tőletek öreg barátotok, Seelmeyer.*

TIZENKETTEDIK FEJEZET

Alexander és Irene a vasárnapokat egy divatjamúlt fürdőhelyen töltötte, ahol félig üresen állt az egykor hivalkodó Grand Hotel, és ahol kisvárosi családok nyaralgattak.

A szállodához egy kissé elvadult park tartozott, sok bukszus-sövénnyel meg lugassal. Halastó is volt ott, s ezen teknőszerű ladikban

evezgetni lehetett körbe-körbe. Alexander meg is tette ezt minden alkalommal, már kora reggel, nyomban felkelés után; ezalatt Irene, mivel nem lelkesedett a reggeli csónakázásért, kényelmesen felöltözködött. Az evezős tréning után Alexander az egyik lugasban találkozott vele, reggelinél.

Augusztus második felében, egyik vasárnap reggel, Alexander éppen visszafelé tartott a csónak kikötőjétől, amikor egy férfihang hallatára megtorpant. A hang tulajdonosát eltakarta a sövény, de aligha lehetett kétség: a férfi, aki a bokrok mögött egy nővel enyelgett, a veje, Rankl.

Alexander még azon töprengett, hogyan juthatna el észrevétlenül a lugasba, ahol Irene vár rá, amikor valaki a vállára tette a kezét.

— Ó, hát itt hallgatózol! — suttogta mosolyogva Irene. — De ez a párocska valóban mulatságos. Már egy ideje figyelem őket. Ha látnád a lányt! És még inkább a férfit! Szalmaözvegy, aki kirúg a hámból. Már csak az hiányzik, hogy bosszút lihegve megjelenjen a neje vagy az anyósa.

— Ez nem olyan egyszerű, de tegyük fel, hogy az apósa jelenik meg?

Irene értetlenul bámult rá. Alexander meg akarta magyarázni, mire gondolt, de már nem futotta az időből.

Rankl nyilván meghallotta suttogásukat. Már elő is rontott a sövény mögül, kalapja a tarkóján, zakója nyitva. Már kitátotta a száját, de torkán akadt a szó. Dülledt szemmel meredt apósára. Pukkadt képe lilásra váltott, bajuszának két hegye rezgett. A látvány ellenállhatatlanul nevetésre ingerelt. Alexander a zsebkendőjébe temette az arcát. A bukszus-sövény mögül duzzogón szólt ki a nő:

— Mopsi! Mi van veled? Hol bujkálsz? Mopsi? Mopsi! Mo-hopsi!

— A fenébe is! — Rankl olyan mozdulatot tett, mintha sietve vissza akarna bújni a sövény mögé. De már elkésett.

Megjelent a duzzogó hang tulajdonosa, egy dagadó keblű holgyike, rikító vörös ajkakkal, kiborotvált szemöldökkel, turbánszerű frizurával.

— Mi van veled, Mopsi? Ki látott ilyet? A holgyet egyszerűen a bokor mögött hagyja, és más menyasszonyára meresztgeti a szemét!

Ezekre a szavakra Rankl hirtelen kicserélődött. Mintha csak most vette volna észre Irenét, most fogta volna fel, milyen kapcsolatban állhat Alexanderral. Szélesen elvigyorodott. Peckes mozdulattal megemelte a kalapját, meghajolt és így szólt:

— Micsoda meglepetés, papa! Nem is tudtam, hogy itt is rokon utakon járunk!

Alexander az utolsó könnycseppet is letörölte nevető szeméről. Fölényesen elbiggyesztette a száját:

— Úgy rémlik, útjaink éppoly kevéssé rokonok, akár mi magunk, személy szerint. Mindkét esetben csupán egyoldalúan áhított sógorságról van szó.

Rankl összerándult. Szeme gonoszat villant. De azért kisajtolt magából egy hetyke heherészést.

— Hehehe, óriási tréfa! No, mindenesetre... diszkréció, kölcsönösség alapján! — Amennyire lehetett, hanyagul vágta ezt oda, karon ragadta hölgyét, aki felindultan kérdezősködött, és magával húzta a bukszus-sövény labirintusába.

Alexander csak legyintett egyet a veje után, majd Irenéhez fordult. Az asszony arca, testtartása mókás zavarról árulkodott.

— Irene, drágám, félek, egészen meggabalyított mindaz, amit az imént láttál és hallottál — jegyezte meg tréfálkozva.

— Hát igen, nem egészen értem. Egyszóval ez a férfi... hiszen úgy szólított... valóban...?

— Azt akarod mondani, hogy a fiam? Hála istennek, nem. — Alexander hangosan felnevetett Irene nyilvánvaló megkönnyebbülése láttán. — Annyira azért nem rossz a helyzet. Mindenesetre az az úr, ott, a bokrok mögött, a vejem. És ha az embert nem is lehet felelőssé tenni gyermekeinek torz párválasztása miatt... — Elhallgatott. — Irene! Hogy bámulsz? Annyira elrémít, hogy ez a közönséges kakas a vejem? Bár szerintem is kifejezetten álnokság a sorstól, hogy családtagjaim közül elsőnek éppen őt hozta a szemed elé, de ezt kár ennyire a szívedre venned.

— Ó, Alexander, nem magam miatt! Rád gondoltam. Milyen kellemetlen lehet számodra ez a találkozás. Milyen szörnyű!

— Pfff! — Alexander ismét legyintett egyet. — Nekem ez édes-

keveset számít. Mondhatnám, majdnem annyi, mint ha az ember az utcán kutyakakába lép... már bocsáss meg a hasonlatért. Az első pillanatban talán kellemetlen az ilyesmi, de nyomban feledésbe megy. Gyere, igazán nem éri meg, hogy tovább időzzünk ennél a vicclapba illő figuránál. Menjünk reggelizni. Nekem legalábbis nem vette el az étvágyamat ez a találkozás.

TIZENHARMADIK FEJEZET

Gelusich neve egészen véletlenül hangzott el.

Néhány nappal a szálloda parkjában lejátszódott, torzan mulatságos találkozás után, Alexander, beszélgetés közben megemlítette Irenének, hogy újra összefutott a vejével:

— Micsoda tekintete van annak a fickónak! Akár a megvert kutyának. Pedig, tudod-e, eszménye a német hűség meg a nagyosztrák hősiesség, és gyermekeket nevel, a máséit és a sajátjait!

— Ne mondd! Gyermekei is vannak? — kérdezte Irene csak úgy mellékesen, de valamivel élénkebben hozzáfűzte. — Csak nem ő az apja annak az ifjú hölgynek, akiről Raoul Hochstädter olyan rajongással beszélt?

— Nem, nem, ez aztán... egyszóval nem! — Némi időbe került, mire Alexander lecsillapodott, akkora nevethetnékje támadt a gondolatra: Wally mint Rankl lánya! Utána lefestette szerelmesének, milyen is a legnagyobb unokája. — Nem tudom, fog-e neked tetszeni Wally — így foglalta össze véleményét —, hiszen egyszer említetted, hogy nálad fiatalabb vagy veled egyidős nőkkel nemigen tudsz mit kezdeni. De majd meglátod, Wally egészen más fajta, mint ez a kandúr, a Rankl. Van benne, amit tőlem örökölt, más egyebet pedig az anyjától, egy francia nőtől. Ami az életkedvet illeti, ez igen rafinált keveréket eredményez, és képzelem, hogy az a fajta ifjú ember, mint ez a Hochstädter is, fülig beleszeret Wallyba. Maga egyébként Wallynál már a múlthoz tartozik.

— Hogyhogy? Már a múlté? Úgy látom, eléggé érdeklődsz unokád szívügyei iránt.

— Ó, te! De nói bizalmatlanságod ez alkalommal teljesen tévutakon jár. Minden szándékosság nélkul, *par hasard** tudtam meg, hogy Hochstädter Wally számára már „befejezett ugy". Egy régi ismerosom, Arndthem báróné panaszolta nemrégiben, szemre tréfásan, de valójában igen keserűn, hogy az unokám elcsavarta házibarátjának, egy bizonyos Gelusich úrnak a fejét.

— Gelusich? Ezt a nevet már hallottam valakitol. A...Claudítol, ha nem tévedek. Valamifele penzugyek kapcsán.

— Hogyan? Nem is tudtam, hogy neked bármi kozod is lett volna az o pénzugyeihez.

— Még ennyi sem! — Irene kezét a szájához emelte, és végigfújt a tenyerén. — Sosem avatott bizalmába, de minderről nem is akartam tudni. Csupán egyszer, amikor ismét el kellett utaznom az anyjához, akkor említette a Gelusich nevet. Marko Gelusich, megjegyeztem, mivel olyan kulonos hangzású név. Így hívják a báróné házibarátját? Igen, Alexander? Milyen kulonos! De talán nem csupán egy Gelusich van, és talán a Marko sem szokatlan keresztnév egy horvátnak vagy szlovénnak.

Majd másrol beszélgettek. De Irene megjegyzése férje uzleti ugyeirol egy Gelusich nevű pénzemberrel, ott motoszkált Alexander fejében. Lehetséges, hogy létezik két azonos nevű pénzember? Nem, egészen valószínűtlen. És így már magától merult fel a kérdés, vajon, Gelusich kozvetítésével, nem lehetne-e gyorsabban megállapodásra jutni von Claudi úrral, mint az eddig járt utakon.

Mióta Ranklllal osszeakadt, Alexander valami ideges feszengést érzett. A nyár hamarosan véget ér. Karoline, Wally, Maybaum és még mások, az ismerosok és rokonok korébol, hamarosan hazatérnek a nyaralásbol. Akkor már nem ennyire egyszerű, hogy házon kívul toltse az estéket, az éjszakákat. És az uborkaszezon elmúltával az uzleti ugyeket sem lehet osszezsúfolni a délután néhány órájára. Ha továbbra is egyutt akar lenni Irenével, be kell mutatnia a családnak. Akkor pedig surgos, hogy megállapodásra jussanak a fohadnagy úrral.

Alexander ezt írta Seelmeyernek:

Okkal tételezem fel, hogy Claudi főhadnagy hitelezői között van egy bizonyos Marko Gelusich úr is, aki egy ideje Prágában él. Nem tudnád kipuhatolni, hogy feltevésem megfelel-e a valóságnak, és amennyiben igen, mit gondolsz, nem ártok-e vele, ha ehhez a Gelusichhoz fordulok (persze nagyon óvatosan), hogy esetleg közvetítsen a Claudi ügy rendezése kapcsán?

Seelmeyer postafordultával azt válaszolta, hogy az említett Gelusich nem tartozik ugyan Claudi *közvetlen* hitelezői közé, de döntő befolyása van a legnagyobb hitelezőkre.

Kedves Alexander — folytatta —, *szándékodat illetően a legcsekélyebb ellenvetést sem lehet tenni. Magam is keresni akartam valakit, aki ismeri a főhadnagy urat, és valami enyhe nyomással megpuhíthatja, hogy elfogadja javaslatainkat. A te pénzemberedet úgyszólván a sors küldte.*

Alexander terve már készen állt, mire Seelmeyer válaszát megkapta. Vasárnapra meghívta Poldit a Kék Csillagba, pezsgős reggelire, és a második pohár után elő is hozakodott szándékával.

— Poldi, kérdeznék tőled valamit. Úgy hiszem, jóban vagy ezzel a Gelusich úrral?

Az őrnagy imént még rózsaszín és élveteg arca egyszeribe megnyúlt és bárgyún gyanakvó kifejezést öltött.

— Hogy jóban-e? Istenem, ahogy vesszük. Köszönőviszonyban vagyunk.

Alexander nagyot nézett.

— Azt hittem, kapcsolatotok bizalmasabb.

— Bizalmasabb... bizalmasabb... — Poldi krákogott, egy jókora korttyal megerősítette magát, és kényszeredett mokánysággal kivágta: — Mondd, kérlek, csak nem érte valami kellemetlenség?

— Dehogy, dehogy! A helyzet a következő: valamiért szükségem volna erre az úrra, és szerettelek volna megkérni, hogy légy a közvetítőm ebben az ügyben.

— Vagy úgy! — Poldi arca ismét kikerekedett. Felemelte a poharát. — Kérlek szépen! Örömmel állok szolgálatodra!

— Nos, akkor minden a legjobb úton van.

— Igenis. Csak... tudod, diplomáciai képességeim nem éppen... Hogyne, hogyne, kérek még egyet. Egyszóval, amint mondtam, én csupán egyszerű harcos vagyok.

— Á, szerintem éppen te vagy a megfelelő ember erre a küldetésre: diszkrét vagy és megértő. Ráadásul, bizonyos értelemben, a tisztikar ügyéről van szó. Kérsz egy szivart?

— Nem, köszönöm, a dohány és a pezsgő nem illik össze.

— Ahogy gondolod. Végül is te szakértő vagy ezekben a dolgokban. De én azért rágyújthatok?

— Kérlek, kérlek! Hopp, ne öntsd túl, kár volna érte! Mindenképpen szolgálatodra állok. Mindig, és nagy örömmel! — utánozta egy Prágában vendégszereplő énekesnő műsorából a legnépszerűbb számot; az énekesnő rekedtes szopránja és hosszú lába szára beszédtéma volt a tiszti kaszinóban. — Nagy örömmel!

— Akkor igyunk a sikerre! Így ni. És most figyelj ide: megismerkedtem egy hölggyel... — Alexander lehalkította a hangját, Poldi pedig vidám előzékenységgel egészen közel húzta székét Alexanderhoz.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

Az őrnagy már másnap reggel kért két szabad napot egy sürgős családi ügy elintézésére; meg is kapta, és nyomban elutazott Karlsbadba, mert, mint megtudta, Gelusich már egy kis ideje ott kúrálta magát.

Leopold von Wrbata örömmel vállalta Alexander megbízatását. Ámbár most, hogy arra gondolt, hamarosan találkozik Gelusichcsal, aki az utóbbi időben egyre csak kerülte őt, igen kínosan érezte magát. A tetejébe most még civilben is utazott. A szokatlanul kényelmes ruhában szinte meztelennek érezte magát, akár egy csiga, ha elveszítette a házát. Idegességében egyik szivart a másik után szívta, és közben eltörte tajtékszipkáját.

Míg a vonaton ült, egyfolytában abban reménykedett, hogy szinte véletlenül találkozik majd Gelusichcsal a fürdősétányon. De hiába tette meg az utat vagy egy tucatszor a kis ivókutak és a nagy kút között, nem ütközött bele abba, akit keresett. A nagy kút oszlopsorának túlsó végén váratlanul felbukkanó von Treuenfels nemzetes asszony végleg elűzte Poldit: hanyatt-homlok bemenekült az egyik kávéházba.

Ahogy az üdülővendégek listáját átlapozta, csodálkozva látta, hogy Gelusich nem valamelyik előkelő szállóban lakik, hanem egy távol eső kis panzióban.

Amikor némi bolyongás után rátalált a panzióra, szinte elhagyatottnak látszott a ház. Egy férfitól kapott felvilágosítást, aki a szomszéd kertben a spalír-fákról gyümölcsöt szüretelt: „Igen, egy efféle úr lakik itt a szomszédban. Fent, a második emeleten, balra. Tessék csak felmenni."

A második emeleten, a lépcsőházban, Poldi nyitva találta a bal oldali ajtót. Kopogott, választ nem kapott, és miután újból kopogott, belépett a szobába, ahol a frissen terített asztal, a gőzölgő kávéskannával, arról tanúskodott, hogy csak az imént járt ott valaki.

Az őrnagy tanácstalanul nézett körül. Az egyik szomszédos szobába vezető ajtó be volt hajtva. Poldi a torkát köszörülgette, először halkan, majd hangosabban. Néhányszor fel s alá járkált a nyikorgó padlón, esernyőjével koppantott egyet. Semmi. Hallgatózva megállt a behajtott ajtó mellett, majd kinyitotta. Egy hálószobát látott. Ember sehol. A széles ágy feldúlva. A padlón egy pár világosbarna flórharisnya és egy rózsaszín krepdesin ing.

Leopold von Wrbata riadtan vissza akart húzódni, de még a küszöbig sem ért, amikor a szemközt levő falon valaki félrehúzta a fürdőszoba bejáratát takaró függönyt.

— Marko? — kérdezte egy női hang. — Már megjöttél, mackókám? Hoztál amorelle- vagy puncstortát? Éppen most készültem el, és éhes vagyok, mint egy farkas. — És ekkor, nyaka körül négysoros korall lánccal, lábán piros lakkcipőben, egyébként azonban anyaszült meztelen, bependerült Wally.

Poldi ernyője a padlóra zuhant.

Wally sikkantott egyet, de nyilván nem is annyira kínosnak, mint inkább mulatságosnak találta a helyzetet, ugyanis utánaszólt az őrnagynak, aki már szedte a lábát:

— Poldi! Te vagy az? Civilben! Ezt nevezem meglepetésnek. Poldi! Maradj hát. Katona létedre csak nem futamodsz meg egy lány elől? És különben is... hiszen egy családhoz tartozunk. Uff, nem bírom tovább! — Szuszogva, nyögve levetette magát az ágyra, és ott kapálózott.

Az őrnagy úgy állt az ajtóban, mint akinek gyökeret vert a lába. Igyekezett nem odanézni Wally kapálózó lábaira, de azok mágnesként vonzották a tekintetét. Rogyadozó testtartásához illő, bágyadt hangon végre dadogott valamit az „erkölcsi mélypontról" és a „határtalan frivolitásról".

Wally közben már magára borított egy lepedőt, és most kíméletlenül a szavába vágott:

— Kedves Poldi, jobb, ha nem játszod az erkölcs-csőszt. Semmi célja, és ráadásul visszásan hangzik. Mert te nem vagy egészen ártatlan abban, hogy én most itt vagyok, ebben a hálószobában. Végül is te közvetítetted első találkámat Markóval. És természetesen azt is jól tudtad, hogy nemcsak dominózni akar velem.

— De Wally, hogy beszélsz! Ez ellen igazán tiltakoznom kell!

— Kérlek szépen, ha ezzel könnyítesz a lelkiismereteden!

— Wally, nagyon... könyörgöm... gondold csak meg... nem, semmi értelme... szörnyű vagy... — Leopold von Wrbata idegesen babrálta a mandzsettáit, mert előrecsúsztak a zakójából, és sehogy sem tudta őket visszadugni. — Félek, nálad süket fülekre talál minden intelem.

— Magam is attól tartok! Á, Poldi, mindez olyan nevetséges. — Wally ismét nyöszörgött, pukkadozott. — Ó, nem bírom tovább, nem bírom tovább! Ugyan már, Poldi, fordulj el egy percre, míg magamra kapok valamit. Közben meséld el, mi szél hozott erre. Micsoda? Nekem nem árulhatod el? Ne nevettesd ki magad, Poldi. Azt hiszed, Markóból nem szedek ki amúgy is mindent? Na, mesélj már! Pénzre van szükséged? Nem? Istenem, ne légy ilyen savanyú! De legyen úgy, ahogy akarod! Egyébként most már megfordulhatsz.

Még csak bepúderozom az orromat. Így ni! Most már ismét tiszteletreméltó a külsőm? Makulátlan, tökéletes ifjú hölgy! No, mit szólsz? Hallod-e, de nagyon unalmas vagy! Pedig már a saját jól felfogott érdekedben is bizalmadba kellene avatnod. Ki tud még úgy segítségedre lenni Markónál, mint én? No, látod! De várj, ne kezdj bele, előbb menjünk inkább át a szomszéd szobába. Nekem ugyan nem számít, ha Marko itt talál bennünket, de gondolom, számodra kellemesebb, ha az uzsonnaasztalnál talál bennünket, nem pedig az ágy előtt. És ez valószínűleg neki is kellemesebb. Ti, férfiak, már ilyen finom érzésűek vagytok.

Wally magával húzta az őrnagyot az első szobába, és egy harmadik terítéket is tett az asztalra. Aztán, felhúzott térdére könyökölve, meghallgatta Poldi nyúlósan terjengős beszámolóját. Smaragdzöld szeme élveteg kíváncsiságtól csillogott félig lehunyt szemhéja alatt.

Amikor Leopold von Wrbata befejezte mondókáját, Wally elárasztotta kérdéseivel:

— És milyen a nő? Fiatal? Karcsú? Szőke? Igéző? Láttad már? — Hogy az őrnagy minden kérdésre csak vállrándítással felelt, kacérul kényeskedő fintorral fejezte ki elégedetlenségét. — Ó, te! Semmit sem tudsz. De szerintem nagypapa elbűvölő. Szerinted is, ugye? Ugyan már, olyan vagy, mint aki karót nyelt! Inkább vennél róla példát, de hát erre képtelen vagy. Na, inkább vegyük fontolóra, hogyan lehetne Markót ügyesen megfőzni.

— Ohó, ez összeesküvés! — harsant fel a hátuk mögött. — Egyébként szép kis összeesküvők vagytok! — Gelusich már az egész idő alatt ott állt, és jóformán az elejétől kezdve hallotta az őrnagy beszámolóját. — És mi történik, ha nem hagyom magam megfőzni? — Egy ideig élvezte Poldi valódi és Wally színlelt zavarát, majd kijelentette: — A dolog rendben van! Bármi lovagias megállapodáshoz megszerzem a főhadnagy beleegyezését. Semmiség ez. Számomra öröm, ha Reither úrnak szolgálatot tehetek. És most egy szót se tovább üzletről! Nem, a mi üzleti ügyeinkről sem, kedves őrnagy úr! Hányszor mondjam el még, hogy a kis cédulájának meghosszabbítása miatt csöppet se fájjon a feje. Alkalmilag elintézzük. Majd jelentkezem, ne aggódjon, hehehe!

Gelusich vidám nagyvonalúsága tulajdonképpen megnyugtathatta volna Poldit. Mégis kínos feszengést érzett. Többször is megpróbálta, hogy a beszélgetést rég esedékes kötelezvényeire terelje, de eredménytelenül! Gelusich tengernyi vidám meg hátborzongató történetet mesélt utazásairól. Valódi török mokkát főzött, és bemutatott egy albán kardtáncot, amihez Poldi esernyőjét használta. Fáradhatatlan mulattató volt. Csak az őrnagy bizonyos célzásait engedte el a füle mellett, kedvesen, de könyörtelenül.

Leopold von Wrbata tehát eredménnyel járt, de önmagával mégis nagyon elégedetlenül utazott el.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

Úgy fele úton Karlsbad és Prága között, a vonat megállt egy nagyobb állomáson.

Poldi egyedül üldögélt első osztályú fülkéjében, és egyre azon morfondírozott, hogyan kellett volna cselekednie, hogy adósságainak dolgát tisztázhassa Gelusichnál. Bosszantó gondolatok voltak ezek, ezért elfogta a vágy valami gondűző után. Kiszállt, hogy egy pohár sört igyon a büfében.

A peronon egyenesen a karjába szaladt Adrienne. A lányon világoszöld dirndli-ruha volt, széles, felhajtott karimájú vászonkalap és portól fehérlő, otromba turista cipő. Nyilván hazafelé tartott valami szünidei kirándulásról. Az ifjúság körében ekkor nagy divat volt a természetjárás.

Az őrnagy úgy látta, hogy Adrienne szeplős arca most nem annyira komoly és diákos, mint máskor. Ajka teltebb volt. A kalap karimája alól előkunkorodó fürt úgy csillogott, mint a burkából csak az imént kipattant gesztenye. Adrienne láttán elszállt Poldi mogorva kedve. Tisztelgésre emelte a kezét, és ezzel a mozdulattal majdnem lebillentette fejéről a félrecsapott szalmakalapot, s ez nagyon mulattatta.

— Nézd csak, Adrienne! Szervusz, kislány! Csuda jó, hogy találkoztunk.

— Halló, Poldi! — válaszolta Adrienne, kevéssé lelkendezve, de Poldinak ez nem tűnt fel.

— Gyere, igyál velem egy pilzenit — hívta —, vagy jobban szeretnél borocskát?

Adrienne a hóna alatt szorongatott tejesüveg felé biccentett.

— Köszönöm, már elláttam magam itókával. Különben is vissza kell térnem a fülkémbe. Ugyanis várnak. Barátaimmal vagyok.

— Á, de buta dolog! Pedig már úgy örültem, hogy bájos társaságodban tehetem meg az út hátralevő részét. Fakó kék szemében bánatos fény izzott. Feszesen gömbölyödő orcáival aláfestve, mulatságosan torz kép kerekedett ki ebből: a viruló kétségbeesés képe.

Adrienne komikus megindultsággal küszködött.

— Ha óhajtod, természetesen szívesen látunk a fülkénkben — mondta némi megfontolás után —, de figyelmeztetni szeretnélek: a baráti köröm nem a rangodhoz illő társaság, és egyébként is harmadosztályon utazunk.

— Harmadosztályon, Adikám? No, sebaj! — jelentette ki Poldi, és még valamivel jobban félrebillentette szalmakalapját. — Hiszen civilben vagyok, és a barátaid csak nem fognak megenni.

A fülkében, ahová Poldi Adrienne nyomában belépett, négyen ültek: egy lány és három fiatalember. A lány Adrienne-hez hasonlóan volt öltözve, de dirndlijének szláv színei voltak, kék, fehér és piros. A férfiak levetették kordbársony kabátkájukat, ingnyakuk nyitva volt, gallérjukat szélesen kihajtották. A legifjabb, egy lenszőke boglyas hajú fiú, szájharmonikán játszott.

A zene elhallgatott. Négy szempár szegeződött Adrienne-re és kísérőjére. A csendből és a mustrálásból valami elutasítás érződött ki.

— Hát ők az útitársaim — kezdte gyorsan Adrienne —, Josef Prokop, Anni kisasszony, a menyasszonya és a Kalivoda fivérek, Robert meg Anton! — Poldi felé fordult és mindegyik nevet, bemutatásul, kézmozdulattal kísérte. Most Poldit mutatta be barátainak: — Egy rokonom, akivel véletlenül találkoztam.

— És aki rád akaszkodott koloncnak — vette át a szót heherészve Poldi. — Amolyan unoka-nagybácsija vagyok Adrienne-nek, inkább

unokatestvére, mint nagybátyja. Hehe. Ha megengedik az urak: Leopold von Wrbata, őr... — Ráébredt, hogy civilben van, és a szó másik felét lenyelte.

A többiek hallgattak. Olyan volt a csend, mint valami mocsár, ami lassan, menthetetlenül elnyeli az embert.

Poldi a kisebbik Kalivoda fiúhoz lépett.

— Megzavartuk a harmonikázásban, ugye? Kérem, folytassa. Olyan jó kis dallam volt.

Anton Kalivoda már akkor alig tudta elfojtani vigyorgását, amikor az őrnagy bemutatkozott. Most széles mosolyra derült az arca.

— Kérem szépen! Előhúzta zsebéből a szájharmonikáját. — Tehát az úr szívesen meghallgatná újból az imént játszott jó kis dallamot?

— Ne hülyéskedj, Anton, hagyd! — szólt rá a bátyja, és homloka ráncba futott.

Anton ártatlan képet vágott.

— Már miért ne? Ha egyszer az úr maga kéri?

— Persze — erősködött Poldi —, semmi áron nem szeretnék játékrontó lenni.

— No, látod! — Anton a bátyja felé sandított.

Az, válasz helyett, megvonta a vállát.

— Csak ne zavartassa magát. Kezdjen rá! — biztatta Poldi.

Anton bólintott, szájához emelte a harmonikát és már fújta is.

Az őrnagy, gyönyörködve, a zene ütemére ringatta felsőtestét és dúdolta a dallamot. Amikor Anton befejezte, tapsolt.

— Bravo, bravissimo! Valóban jó muzsika!

— Hát még a szövege! — Anton csettintett a nyelvével. Bátyja olyan mozdulatot tett, mintha vissza akarná tartani, de Anton már énekelt is, és akár az imént Poldi, csípőből ütemesen ringatta magát:

Ki hát az ágyassal,
Ki hát az ágyassal,
Ki hát a hercegi ágyból,
Ki vele!

Kend csak a guillotine-t,
Kend csak a guillotine-t,
Kenjed a herceg zsírjával,
Kend vele!

Elhallgatott, és a csínytevő elégedettségével fintorgott. A többiek mind elnéztek valamerre. Poldi lezöttyent az ülésre, kinyújtotta a lábát, és elszörnyedten meredt Adrienne-re.

— Intettelek! — szólalt meg Adrienne ideges nevetéssel. — Intettelek.

Robert Kalivoda közbeszólt, a maga nyugodt, mindent elrendező módján.

— Régi forradalmi dal ez — magyarázta, mintha az Egyenlőség Munkás Művelődési Egylet tanfolyamán lettek volna. — Negyvennyolcban sokan énekelték. Később feledésbe ment. Sok más letűnt szabadságdallal együtt csak a mi Szocialista Ifjúságunk támasztotta fel őket újra. Kissé vérengzően hangzik, de ez érthető, ha figyelembe vesszük keletkezése idejének társadalmi és politikai körülményeit, mármint a 48 előtti időket.

Poldi valami olyasmit dörmögött, hogy „persze, persze", s közben hol begombolta, hol kigombolta a zakóját.

Adrienne készségesen magyarázta:

— Robert úgy érti, hogy a negyvennyolc előtti reakció az elnyomott népi tömegekben különösen nagy gyűlöletet ébresztett az abszolutizmussal, az arisztokráciával s a többivel szemben, és hogy ez a gyűlölet szükségképpen gyakran primitív formában jutott kifejezésre, mivel a proletár osztályöntudat akkoriban még fejletlen volt, a modern munkásmozgalom még gyerekcipőben járt, érted? — Adrienne ott állt komolyan, lesve a választ, mint egy tanítónő, és ugyanakkor boldog volt, akár egy gyerek, amikor szépen elmondja az ünnepi verset.

— Igen, igen, tudom, de kérlek, Adrienne, mi az ördögöt, pardon, egyszóval nem értem, hogy *neked* mi közöd mindehhez, ehhez a proletár... na, hogy is mondják? Mindegy, egyszóval... — Poldi pillantása tanácstalanul járt körbe rajtuk.

Adrienne arca kipirult, és öreges, elnéző türelemmel válaszolta:

— Hát nem tudod, hogy tagja vagyok a Szocialista Ifjúságnak? Mind oda tartozunk, kivéve Antont, ő csak segít nekünk, valahányszor az imperialista háborús veszély ellen folytatott kampány keretében vidékre megyünk agitálni, mint ma is.

Poldi felpattant.

— Hát, Adrienne, megeszem a fejem tormával, ha egy szót is értek mindabból, amit az imént mondtál. *Mit* csinálsz? Agitálsz? Kam-pány? És *mi* ellen?

— Az imperialisták háborús készülődései ellen. Látom, nagyon elkel nálad a felvilágosító munka, Poldi.

— Nem, köszönöm! Köszönöm! De mondd csak, egyszóval utazgatsz... és beszédeket tartasz?

— Nem, én nem tartok beszédeket.

— Na, hála istennek!

Poldi fohászkodó sóhajára Adrienne arcáról eltűnt a mosoly. Hangja ismét buzgó igyekezetről árulkodott.

— Tévedsz, Poldi. Beszédet is mondanék, ha szükség volna rá. Egyelőre még nem tartunk ott. De biztosíthatlak, egy pillanatig sem habozok majd, ha sor kerül rá.

— Adrienne, te, mint ifjú hölgy, hogyan...

— Nem vagyok *hölgy* — pattogta Adrienne. — Nem akarok *hölgy* lenni. És ha úgy érted, hogy nő létemre ne avatkozzam olyasmibe, amit te valószínűleg a férfiak dolgának tartasz, akkor csak annyit mondhatok, hogy éppen nekünk, nőknek, kell embertársaink szívébe plántálni a háború iránt érzett gyűlöletet és a szocialista testvériség eszméjét. Nem a harc miatt érzett félelemből vagy gyengeségből, hanem mert azt akarjuk, hogy testvéreink és... — Adrienne szava elakadt, lángoló pír öntötte el az arcát, de aztán legyűrte gátlását, és eltökélt hangon így folytatta: — igen, mivel azt akarjuk, hogy testvérünk, férjünk önként sorompóba álljon a szabadságért, és ne váljon ágyútöltelékké dinasztikus vagy kapitalista érdekek szolgálatában. — Adrienne ökölbe fogott kezét a mellére szorította. Rozsdabarna haja a homlokába csüngött. Kifulladt. Hirtelen rádöbbent, milyen színpadiasan beszél. Kinyitotta az öklét, kezét leengedte, és halkan így fejezte be: — Egyébként csak elismételtem, amit valaki már sokkal

jobban elmondott. Clara Zetkin... ha mond neked valamit ez a név.

— Rémlik, hogy hallottam már róla — dörmögte az őrnagy. Sietve fogta a kalapját. — Vissza kell mennem a fülkémbe, hamarosan megérkezünk Prágába. Ajánlom magam, volt szerencsém! — Olyan sietősen távozott, hogy megbotlott Josef Prokop lábában.

TIZENHATODIK FEJEZET

Poldi távozása után a fülkében jó időre feszengő csend támadt. Elsőnek Josef Prokop szólalt meg. Már jó ideje a cipője orrára meredt, és most sem nézett fel, úgy kérdezte:

— Tulajdonképpen kicsoda ez a te előkelő rokonod?

— „Az én előkelő rokonom!" — Adrienne érezte, hogy a sértésre könnybe lábad a szeme; ajkába harapott. — Miféle kaján megjegyzés ez? Én talán firtatom a te rokonságodat?

— Az én rokonságom igazán nem érdekes. Nekem például nincs olyan nagyapám, aki ki tudja hány kapitalista vállalat tulajdonosa.

— A nagyapámat hagyd ki a játékból, kérlek! Lehet ő százszor polgár, de a kisujjában is több véleményszabadság van, mint benned. És az, hogy vállalkozó, egyáltalán nem tartozik a dologhoz. Friedrich Engels is vállalkozó volt.

— Friedrich Engels... na hallod!... a végén még azt állítod, hogy Alexander Reither úr, amikor pénzét örökül hagyja Adrienne Reither kisasszonyra, alapjában ugyanazt teszi, mint Engels, amikor „vállalkozói profitjából" módot nyújtott Karl Marxnak arra, hogy megéljen és írhasson!

Adrienne felcsattant:

— Ez aljasság! Nincs jogod hozzá, hogy sértegess. Mit tudod te... — Félt, hogy elsírja magát, ezért nem fejezte be a mondatot.

Az ifjabb Kalivoda mindkét kezével beletúrt bozontjába, és így sopánkodott:

— Ti ketten olyanok vagytok, mint a kutya meg a macska. Nem, nem, Adi, barátok között az ember nem teszi minden szavát patika-

mérlegre... Te pedig, Josef, szintén tudhatnád, hogy az ember nem tehet róla, milyen a rokonsága.

Josef foghegyről vetette oda:

— Azt csak meg lehet kérdezni, ki az, akit Adrienne váratlanul behoz a fülkénkbe. De ha ez őt zsenírozza...

Adrienne ismét felcsattant:

— Egyáltalán nem zsenírozl

— Na, akkor hát mondd meg!

— Kérlek szépen. Poldi a hadbiztosságnál van. Őrnagy, ha pontosan tudni akarod. És... és... — Heves mozdulattal félrefordult, és arcát a zsebkendőjébe temette.

— Na, már csak ez hiányzott! — dörmögte Josef zavartan.

Robert Kalivoda a vállára tette a kezét:

— Hagyd, Josef, csak elmérgesíted a dolgot.

Josef lerázta Robert kezét.

— Hogyhogy? Mi, proletárok, azért még lehetünk bizalmatlanok, vagy nem?

— Persze hogy. Csak kérkedni nem kell vele, kitűzni a mellünkre, mint egy medáliát. Mert így nem óv meg bennünket, csak elszigetel.

— Nocsak, úgy beszélsz, mint egy intellektuel!

— Az, hogy intellektuel, az intellektus szóból származik. Intellektus pedig annyi, mint értelem. És az értelem nem rossz dolog.

— Á, ne légy olyan nagyra azzal, amit összeolvastál. Ráadásul — és Josef most Robertről Adrienne felé pillantott — valami más bújik meg emögött.

— Hogy érted ezt? — Robert hangján most érződött először valami ingerültség. — Fejezd ki magad őszintén, *proletár* nyíltsággal!

Josef élesen vissza akart vágni, de Adrienne most közbeszólt:

— Á, elég nyílt beszéd volt ez! Ma egyszerűen pályázik rá, hogy becsméreljen engem. Nyilván úgy érzi, ez illik egy forradalmárhoz. De kijelentem neked, ha ez a proletár hála azok iránt, akik a barikád másik oldaláról csatlakoztak a munkásosztályhoz, akkor... akkor...

— Akkor...? — kérdezte Robert, hogy Adrienne-ben bennrekedt a szó. Már visszanyerte nyugalmát, és szürke szemében mosoly fénylett. — Aha, most magad is látod, milyen könnyen elveti az ember a

sulykot, ha úgy csinálja, mint Josef, egyszóval elsüti a nagyágyút, pedig még azt sem tudja, hová akar célozni. És magad is tudod, Josef, igazán nem vagyok olyan ostoba, hogy ne tudnád, mit köszönhet a munkásosztály azoknak, akik a másik oldalról csatlakoztak hozzá, például Marxnak és Engelsnek, aztán Lassalle-nak meg Franz Mehringnek... nahát! Te pedig, Adrienne, rózsaszín szemüvegen át látod a nagyapádat. De igen — hangoztatta Adrienne fejcsóválása láttán —, mert csak várd ki, hogy egyszer könyörtelen harcra kerüljön a sor, például egy sztrájkra a saját üzemében, és majd meglátod, mivé válnak liberális eszméi. És egyáltalán a liberalizmusnak ez a szemre kedves, slampos osztrák fajtája, éppen azért, mert lényegében hagyja, hogy minden menjen, bukdácsoljon tovább, a burzsoázia élenjáró gárdájából a feudális hatalmak egyszerű sleppjévé vált, és katasztrófába viszi Ausztriát, sőt, talán nemcsak Ausztriát. A liberálisok látják ezt, de liberalizmusuk meggátolja őket abban, hogy bármit is tegyenek ellene. Így hát nem marad más, mint a munkásosztály... De ezt talán hagyjuk a legközelebbi vitaesténkre, igaz?

— Végre egy józan szó! — kiáltott fel Anton Kalivoda. — Hagyjátok már az örökös veszekedést meg vitatkozást. Az embernek teljesen elszáll tőle a jókedve... Csend legyen, ha mondom, különben legközelebb nélkülem és a harmonikám nélkül utaztok. Egyszerűen pakolok, és becsületszóra, elmegyek Szerbiába a komitácsikhoz. — Zubbonya ujjával letörölte a homlokát, meggereblyézte kese haját, és fújni kezdte a harmonikáját. Néhány ütem után abbahagyta. — No, mi az, senki sem énekel velem? Rajta, rajta! — Maga kezdte el a szöveget:

Mi nem jut eszébe császár s királyunknak,
Öt regiment legényt,
Öt regiment legényt visz el katonának.

Anni, Josef menyasszonya, aki egész idő alatt egy árva szót sem szólt, most megtörte a hallgatást és vele énekelte a régi szlovén parasztdalt.

Ifjú, nőtlen daliákat bizony mind egy szálig...

Most már Robert is énekelt, és mindnyájan rázendítettek:

Biz' a mind egy szálig,
A sok lány, a szegény, árvává így válik.

Ezalatt az őrnagy fel s alá járkált dübörgő, zötyögő kocsijának folyosóján. Közben úgy érezte, mintha a koponyájában is valami gyorsvonat zakatolna. „Hogy a fene vinné el! — suttogta magában. — Akkor Wally már kedvesebb a szívemnek, azaz hogy nem, ó, a nyavalyába is, szerintem a Reitherek mind teljesen hibbantak!"

TIZENHETEDIK FEJEZET

Gelusich mindkét kezével beleszántott sűrű, fekete szakállába, két ágra osztotta, és játékosan szétgereblyézte.

— Tehát tudja már — mondta Alexandernak, aki éppen egy hosszú nyakú palack kinyitásával foglalatoskodott —, pedig azt hittem, meglepetést szerezhetek legfrissebb híremmel. Akkor hát látogatásom célja is elveszett. — Karosszékét kissé hátrább tolta és érdeklődve nézte, hogyan törli le Alexander a parafamorzsákat a palack szájáról.

— Az igazat megvallva, Gelusich úr, névkártyáját egyszerre hozták be bécsi ügyvédem táviratával. — Alexander az íróasztala felé biccentett, ahol Seelmeyer távirata hevert.

A távirat így szólt:

C. ügyben teljes siker. A tartozás kiegyenlítésével kapcsolatos javaslatunkat elfogadták. A bontókeresetet beadtuk. A férj magára vállalja, hogy ő a hibás. G. közbenjárása igen sikeres. Szívélyes üdvözletemet és szerencsekívánatomat küldöm.

Alexander a kandalló párkányáról odahozta a poharakat.

— Ugye, nem hígítja?

— Kitűnő az emlékezőtehetsége, Reither úr.

Gelusich ezt egészen semleges, csevegő hangnemben mondta, de Alexander úgy érezte, mintha más szavakat hallana ki belőle, azokat, amiket hónapokkal ezelőtt Amalthea szalonjában történt első találkozásuk alkalmával váltott Gelusichcsal, amikor is az meg akarta őt nyerni az aktivisták ügyének. Bosszús gyanakvás támadt benne. Ha Gelusich azt hiszi, mert közbenjárt a Claudi-féle ügyben, ellenszolgáltatásul netán áldozatra hajlandó bármi lelkiismereti kérdésben, akkor téved!

— Őszinte hálára kötelezett, Gelusich úr — folytatta Alexander gyorsan —, és amennyiben üzletileg... — az utolsó szót vontatottan mondta ki, és némi szünetet tartott utána — valamilyen módon meghálálhatom, örömmel megteszem.

— Ó, kérem, ne is beszéljünk róla!

— Hogyhogy? Ön igazán nem csekély szívességet tett nekem.

— Csak apróság volt, mélyen tisztelt Reither úr, becsületszavamra mondom. Ha minden üzleti ügyet ilyen egyszerűen és könnyen lehetne elintézni!

— Igen, képzelem, hogy az utóbbi időben lezajlott válságok sok fejtörést okozhattak önnek, hiszen sokféle nemzetközi érdekeltsége van. De most már itt a nyugalom.

— Csak az a kérdés, meddig tart. A magam részéről nem tennék többet erre az úgynevezett európai enyhülésre, mint egy hímpókos gebére. Egyébként az effajta, hirtelen ránk tört béke, mint most alakult ki a Balkánon, szörnyen felforgathatja a nemzetközi üzleti életet. Szinte komiszabbul, mint egy príma válság. Egyébként is hamis béke az... de hagyjuk a politikát! Szabad érdeklődnöm, hogy van a kedves nővére és Wally kisasszony? Karlsbadban láttam a hölgyeket. Az ön unokája elbűvölő ifjú hölgy. Lázba hozta a fürdősétányt, természetesen a legjobb értelemben. Feltétlenül össze kell jönnünk, úgy értem önnek, Wally kisasszonynak, Amaltheának és nekem.

Alexandernak ismét az az érzése támadt, hogy a közömbösen, egy bájcsevegő mosolyával ejtett szavak mélyén valami más értelem húzódik meg. Wally — csak nem őt szemelte ki Gelusich „ellentételnek", cserébe a közbenjárásért? Alexander kutatva nézett a bankárra, ilyen

értelmű igazolást vagy célzást várva. De Gelusich szenvtelenül témát változtatott, és már arról beszélt, hogy ősszel engedélyez magának néhány napos pihenést.

— Másfél hetet, legfeljebb kettőt. Egy kicsit vadásznék, egy kicsit halásznék, végezetül pedig következik a császári hadgyakorlat. Ez az idén rendkívül érdekesnek ígérkezik, teljesen a Hötzendorf-féle recept szerint bonyolódik majd, szabályos háborúként. De félek, untatom. Gondolom, a hadgyakorlatok egyáltalán nem érdeklik.

— Aki a sajtó területén dolgozik, azt lényegében minden érdekli.

— Valóban? Akkor megeshet, hogy a hadgyakorlaton találkozunk.

— Olyan nagyon azért nem érdeklődöm a katonai dolgok iránt.

— Á, ma így van, holnap úgy. — Gelusich ezzel fel is állt, és elköszönt.

Alexander magára maradt kényelmetlen érzéseivel. Az íróasztalnál nem volt nyugta, felkészült, hogy elmegy hazulról, de az utolsó pillanatban meggondolta magát.

„Mi van velem? — kérdezte magában. — Miért nem örülök a táviratnak? Újból átfutotta Seelmeyer táviratát. Pillantása megállt a Gelusich »sikeres közbenjárásáról« szóló mondaton. — Tulajdonképpen mit akart itt ez az ember?" Sietve összehajtogatta a papírt, és a mellzsebébe tette. Viszketett a tenyere. Szükségét érezte, hogy lesúrolja, megmossa, megtisztítsa valami láthatatlan szennytől. „Beteges képzelődés ez nálam! — gondolta. — Mintha bűnt követtem volna el. Hát igen, talán nem vall egészen jó ízlésre, hogy éppen hozzá fordultam, de tisztességtelen cselekedetnek nem lehet nevezni! Nevetséges! Hiszen nem mentem bele semmilyen kétes ízű kompromisszumba. Szívességéért semmivel nem fizettem le, ami összeegyeztethetetlen volna nézetemmel vagy önérzetemmel." — Így próbálta meggyőzni önmagát, de belső ellenkezését nem lehetett elfojtani, ezé maradt az utolsó szó: „Ebben az életben semmit nem kapunk ingyen. Mindenért fizetni kell, ha nem ma, hát holnap."

Mivel vezekelni akart a nem kegyes sors kiengesztelésére, úgy döntött, hogy egyedül tölti az estét. Felhívta Irenét, néhány szóban elmondta neki Seelmeyer táviratának tartalmát, és azt, hogy nem érez viharosan győzelmi mámort, azzal indokolta, hogy tengernyi

nyűgös üzleti tennivalója van, s ezek miatt csak másnap tudja felkeresni.

Késő éjszakáig kellemetlen gondolatok kínozták. Másnapra azonban szinte elsöpörte az öröm egész kényelmetlen érzését, minden aggályával és rossz előérzetével együtt. Most már magához veheti szerelmesét! Nyíltan, nem kell titkolóznia.

Hogy már erre gondolhatott, többet jelentett számára, mint egyszerűen egy nagy vágya teljesülését.

Egy álom válik valósággá: elkövetkezik a második ifjúság, a legmélyebb szerelmi élmény, az egyetlen igaz szerelem.

HATODIK RÉSZ

ELSŐ FEJEZET

Dr. Koch benyitott szerkesztőségi szobájába. Csodálkozva megtorpant. Az íróasztalnál, az egyik széken, lovaglóülésben ott ült Alexander, és a kefelevonatokat lapozgatta.

— Hogyhogy, maga itt? — kiáltott fel, és csak most vette le keménykalapját, két kézzel, nagy óvatosan, hogy össze ne kuszálja tincseit.

— Jó napot, Koch! Hogy van? Ember, maga úgy tesz, mintha még soha nem látott volna itt!

— No, az utóbbi időben fenemód ritkán nézett felénk. Ezért ne is csodálkozzon, hogy nem hiszek a szememnek. — A kövér férfiú közben belebújt talárnak nevezett munkaköpenyébe; szavaiban neheztelés bujkált. — Nagyon mostohán bánik a lapocskával.

Alexander a szemébe nevetett:

— Ugyan már! Micsoda melodramatikus hangok!

— Melodramatikus vagy nem, az az igazság, hogy az utóbbi hetekben szégyenletesen elhanyagolta szerkesztőségünket. És ezt maga is tudja! Tatata, csak ne is próbáljon tagadni, nálunk ezzel semmire sem megy. — Koch fújtatott, mint a gőzmasina. A legfelső kefelevonatra pillantott, és egészen más hangnemben kérdezte: — Ehhez mit szól?

— Csak az imént fogtam bele az olvasásába. Tulajdonképpen milyen következtetéssel zárul a beszámoló?

— Úgy látszik, hogy Istriában, ezen a pótválasztáson, az olasz ellenzék embere fut be. A szlovén jelölt, egy bizonyos Kragolnik vagy valami hasonló nevű páter, váratlanul hátat fordított a politikának, és visszavonul egy kolostorba.

— Hát ez gyönyörű! Egyszóval a kormány segédkezet nyújt ahhoz, hogy egy ellenzéki képviselőt választanak meg!

— Hogy jut eszébe a kormány? Arról egy szó sincs a beszámolóban.

— Az lehet. De nyilván maga sem hiszi, hogy ez a páter nem egyházi elöljáróinak szigorú utasítására vonult kolostorba? No és ha az

egyházi hatóságok efféle döntésében a mi klerikális belügyminiszter urunknak nem volt benne a keze, akkor készpénzben lefizetek magának ezer koronát.

— Jó, de miféle okai lehetnek ennek?

— Kedves Koch, okokat tucatszámra felsorolhatok magának. — Alexander visszafordult a széken, és keresztbe rakta a lábát. — Először is itt van az uralkodással kapcsolatos ősi osztrák elvünk, hogy a nemzetiségeket állandóan ki kell játszani egymás ellen. Másodszor: egy miniszteri segítséggel megválasztott ellenzéki képviselőt máris jóformán pórázon tartanak. Harmadszor: a mi nagyurainknak egy még olyan vad nacionalista olasz, feltéve, hogy katolikus és konzervatív, még mindig kétszerte kedvesebb, mint egy haladó szellemű ember vagy, ne adj' isten, egy szocialista, és néhányszor megesett már, hogy a szavazatok szétforgácsolódása miatt egy ilyen „istentelent" választottak meg. Negyedszer...

— Pompás, pompás! — vágott a szavába Koch. Megdörzsölte tar koponyáját. — Ide figyeljen, tisztelt barátom, mi volna, ha papírra vetné ezt a kombinációját? Amúgy is időtlen idők óta adósunk egy Equitanus-cikkel. Nos, mit szól hozzá? Bizonyítsa be, hogy valójában nem is mostoha hozzánk. — Felkapta a ceruzáját meg az előjegyzési naptárát. — A vasárnapi számba, rendben?

— Hm. Tulajdonképp...

— Nem, semmi tulajdonképp, és semmi de!

— Várjon csak. Nem akarok kibújni alóla, pedig valószínűleg ezt hiszi. Hajlandó vagyok elismerni, hogy kissé elhanyagoltam a *Napi Híradó*-t, és kész vagyok ezt jóvátenni.

— No hát!

— Várjon. Csak az a kérdés, ne inkább erről írjak-e. — Alexander végigkotorászta a zakója zsebeit, és előhúzott egy sárga színű, hivatalos levélpapírt. — Ezt a furcsa meghívót kaptam. Nézze csak! Ő csász. és kir. Felsége, Ferenc Ferdinánd főherceg, trónörökös katonai irodája tisztelettel közli, hogy nagyságod számára, a hadgyakorlat vezetőségének vendégeként, belépést biztosít az idei őszi tábori hadgyakorlatra. A hadgyakorlat hadsereg-kötelékekben bonyolódik... és így tovább. Nagybecsű válaszát kéri, mély tisztelettel,

Bruck őrnagy, a katonai iroda vezetője. Nos, Koch, erről mi a véleménye?

— Pompás! Az idei hadgyakorlat iránt máris nagy az érdeklődés, még kulfoldon is. Írjon egy Equitanus-cikket, amolyan előzetest, a hadgyakorlaton szerzett benyomásai alapján meg majd...

— Állj! Ott még nem tartunk. Egyelőre inkább arra hajlok, hogy lemondjam a meghívást. — Beleszimatolt a levegőbe. — Valami bűzlik korulotte. A főparancsnokságnak eddig egyszer sem jutott az eszébe, hogy ilyen ceremóniával hívjon meg liberális újságírót. Az ember legjobb esetben kelletlenul megtűrt kibic lehetett. És most egyszerre érkezik ez! Emogott van valami. Az az érzésem, hogy be akarnak hálózni. Ez a Bruck őrnagy azok kozé a fiatal, politizáló tisztek kozé tartozik, akik most a trónorokos korul nyuzsognek. Ahogy hallom, nem rossz fejű, antiliberális, aktivista, de intelligens, és mindenfelé vannak osszekottetései.

— Így még eggyel tobb oka van rá, hogy megírja azt a cikket. — Koch koponyája kivorosodott, a mondatok kozott még nagyobbakat szuszogott — már csak azért is, hogy bizonyságot tegyen fuggetlenségéről. Mellesleg eszményi téma egy Equitanus-cikkhez. Megvilágíthatja benne a balkáni háborúk most lezárult szakaszát. Diplomáciánk ostobaságait. Azt, hogy milyen mérhetetlenül sokba kerulnek az örökös részleges mozgósítások. Végul pedig kulügyminiszterünk elképesztő intervencióját a bukaresti békeszerzódés ellen! Egy ilyen cikkecske igazi élvezet lehet a maga számára.

— Cikkecske... jó kifejezés! A maga témavázlata alapján szerintem jobban illik rá az enciklopédia elnevezés. De fontolóra veszem a dolgot. Egyébként kit akar tudósítónak kuldeni a hadgyakorlatra?

— Az utobbi években egy-egy emberunk volt a két „ellenséges" hadseregnél, egy harmadik pedig a hadgyakorlat vezetősége mellett. Most is emellett maradnék, és Wituschekre, Lobre, harmadikként pedig a maga vejére gondoltam, ő ugyanis roppant nagy érdeklődést tanúsít iránta. — Koch látta, hogy Alexander szemoldoke kissé bosszúsan osszerándul, s erre olyan mozdulatot tett, mint aki legyint valamire — de ha magának nem fontos?

— Nem, számomra egyáltalán nem fontos.

— Nagyon jó, akkor majd másvalakit küldünk. Talán a maga ifjú emberét.

— Kit? Vagy úgy, erre a Frankra gondol. Teljesen megfeledkeztem róla. Hogy válik be?

— Használható fiú, csak egy kicsit erőszakos. És majd szétveti a becsvágy. Egyébként is beszélni akartam erről az új szerzeményről. De most bizonyára nem alkalmas?

— Nem, valóban nem. — Alexander egyszer már az órára pillantott. Délutánra járt és még üzleti tárgyalást kellett lebonyolítania; este pedig esedékes volt a nyaralás befejeztével szokásos családi vacsora. Ráadásul Wally is bejelentkezett egy igen fontos, „négyszemközt tartandó megbeszélésre". — Holnap azonban több időm lesz a maga számára — ígérte Kochnak. — Egészen bizonyos. A cikkről pedig még gondolkodom, amint mondtam is. Viszontlátásra!

— Lemondást nem fogadok el! — kiáltotta utána Koch. — Az Equitanus-cikknek meg kell jelennie a vasárnapi számban. Ennek megfelelően intézkedem.

MÁSODIK FEJEZET

Jaburek, az inas, aláírásra behozta a délutáni postát, és jelentette, hogy Wally megérkezett.

— Helyes. Kéretem!

Wally skótkockás kosztümöt és egyszerű ingblúzt viselt; a kitűzött banánsárga orchideától rafinált, zavarba ejtő lett az egyszerű öltözék. Wally szándékosan kimért mozdulatokkal tartott az íróasztal felé.

„Mondhatnám túlságosan biztos a dolgában" — állapította meg Alexander, ahogy felpillantott a postából. Egy székre mutatott:

— Kérlek, foglalj helyet. Egy percig légy türelemmel. Még alá kell írnom ezt a néhány levelet.

— Természetesen, NP, köszönöm! — Wally egy ideje lerövidítette a nagypapa szót. Állítása szerint az NP jobban illett Alexanderhoz; fiatalosabban hangzott. — Rágyújthatok, NP?

Alexander elébe tolta a cigarettás dobozt. Wally kivett egy cigarettát, meggyújtott egy gyufát, majd egy másodikat, utána egy harmadikat. Csak a negyedikkel sikerült végre rágyújtania, de csupán néhányat szippantott, és már el is oltotta a cigarettát.

„Általában nem szokott ideges lenni!" — állapította meg magában Alexander. Miközben átfutotta és aláírta az előtte fekvő leveleket, lopva Wallyt figyelte. „És milyen karikás a szeme. Csak nem afféle »édes titkot« hordoz? Szép kis história volna. De nem, ennél már ügyesebb, nagyon is az én unokám." — Letette a tollát, és egyenesen Wally szemébe nézett:

— Nos, gyermekem?

Wally először megpróbált elrejtőzni egy mosoly mögött, de most lesütötte a szemét.

— Nemigen tudom, hogyan kezdjek hozzá, NP.

Alexander meg volt győződve róla, hogy Wally előzőleg pontosan betanulta ezt a bevezetőt, a kislányos hanghordozást, a pirulást.

— Valóban ne tudnád? — kérdezte kissé csúfondárosan.

— De NP! — Wally nagyra nyitotta a szemét és közben valóban bizonytalanná vált. — Nem... nem is tudom elképzelni, hogyan... hogyan gondolhatod... Azért jöttem... ugyanis meg akartalak... — Mélyet lélegzett és hirtelen kibökte: — Meg akartalak kérdezni, NP, beleegyezel-e, hogy férjhez menjek. Februárban egyébként is...

Alexander befejezte a félbehagyott mondatot:

— ...huszonegy éves leszek, tehát nagykorú, akkor pedig már egyáltalán nem lesz szükségem a beleegyezésedre. Ugye, ezt akartad mondani?

— Nem, nem, ezt nem, NP, nem így. Nem így akartam mondani. — Wally kezdett kapkodva beszélni.

— Jó, jó. És ki a szíved választottja?

— Marko Gelusich.

Ahogy Wally szóba hozta férjhezmenési szándékát, Alexanderban nyomban valami gyanú villant fel. Most mégis mellbe vágta, hogy Wallytól hallotta ezt a nevet. Furcsa, de először Amalthea jutott eszébe. „Szegény Málcsi, egyszóval faképnél hagyták — gondolta. — Fel kell nyitnom Wally szemét, ki kell vernem a fejéből." De nyomban

lemondott szándékáról, legyűrte kedvetlenségét, hallgatott. Mit is mondhatott volna? Hogy nem bízik Gelusichban? Hogy lelkiismeretlen, számító és kalandor természetnek tartja? Hogy Wally túl fiatal, hogy közte és Gelusich között túlságosan nagy a korkülönbség? Hogy Wally alig ismeri választottját? Mindegyik kérdésére Wally válaszul visszakérdezhetett volna: „És te? Nem vetted-e örömmel igénybe Gelusich szívességét? Nem vagy-e magad is sokkal idősebb Irenénél? Előtte mennyi ideig ismertétek egymást?" Nem, mindent, amit Gelusich ellen vagy egyáltalán Wally házassági szándéka ellen felhozhatott volna, maga is visszásnak, nem meggyőzőnek érzett.

Ezért egyre csak hallgatott. Wally növekvő bizonytalansággal figyelte. Talán valami kitörésre felkészült, de erre a hallgatásra nem. Szempilláira könnycseppek ültek ki.

Alexander felállt, odalépett Wallyhoz, és lehajtott fejére tette a tenyerét.

— Na, na — vigasztalta halkan —, tedd, ha úgy érzed, meg kell tenned.

Wally arcához simította nagyapja kezét és megcsókolta.

— Ó, tudtam, NP. Köszönöm, köszönöm!

— Várj csak!

Wally meghökkenten, sőt riadtan pillantott fel rá.

Alexander így folytatta:

— Valamit még meg kell kérdeznem tőled. De nem azt, hogy jól megfontoltad-e a dolgot. A te korodban az ember nem sokat töpreng az ilyesmin. Azt szeretném tudni, úgy érzed-e, hogy annyira szereted, vagy annyira szükséged van rá, hogy vele *kell* élned. Bizonyos vagy-e abban, hogy nem csupán képzelgés vagy szeszély ez, hanem... — Alexander habozott. A szenvedély szót akarta használni, de vajon megértené-e őt Wally? Vannak asszonyok (a tulajdon felesége is közéjük tartozott), akikben nincs meg a képesség, hogy szenvedélyesen szeressenek, de annyira vágynak arra, hogy tessenek, hogy szeressék őket, hogy ez a vágyuk hajszálra hasonlít a szenvedélyhez. Wally esetleg örökölte nagyanyja természetét; megnyilvánulásaiból sok minden igazolta ezt a feltevést. De céltalan ezen elmélkedni. Alexander így fejezte be a mondatot: — ...hanem valami komolyabb, mélyebb, hogy úgy mondjam: szenvedély?

Wally tágra nyílt szemmel nézett Alexanderra, félig szégyenkezve, félig büszkén.

— Igen — suttogta —, igen, így van.

— Jó, akkor áldásom adom rád, amint mondani szokás! — Alexander igyekezett, hogy minél kevésbé lássék ünnepélyesnek.

Wally felpattant, és a nyakába borult.

— Olyan nagyon jó vagy, nincs is senki hozzád fogható! Soha, soha, soha nem fogom elfelejteni. És kívánom neked — alig hallhatóan súgta a fülébe a szavakat —, kívánom neked, hogy te is nagyon boldog légy.

Semmi kétség, tudott Irenéről. Gelusichcsal való kapcsolata folytán nem is lehetett ezen csodálkozni. De mit számít? Mosolyogva kibontakozott Wally öleléséből, és halk tüsszögés közepette így válaszolt:

— Egyszóval este, a családi vacsorán, mindjárt két meglepetéssel is szolgálunk az ámuló rokonságnak.

Wally újból a nyakába borult, és nagy lelkendezve megcsókolta. Majd, miközben bocsánatkérő mozdulattal elővette a púderét meg a rúzsát, és a könnyek utolsó nyomát is eltüntette az arcáról, megvallotta:

— Tudod, NP, az előbb, amikor megkérdezted, szenvedély-e ez, igennel feleltem. És ez a színtiszta igazság. De ha nagyon, nagyon őszinte akarok lenni, hát nem esküdnék meg rá, hogy ez a szenvedély örökké fog tartani. De ezért ne tarts frivolnak. Nem vagyok az. Őszintén érzem, hogy most egyszerűen nem tehetek másként. Hogy ez a vonzalom teljesen elhatalmasodott rajtam, és hogy mindezt végig kell élnem. Értesz engem? — Arca feszült kifejezést öltött, majd nyomban ismét lágy és derűs lett, amikor Alexander igent intett. — Tudtam, tudtam! És látod, egyet megígérhetek neked: odadobni sosem fogom magam. — Gyors mozdulattal odatartotta homlokát egy csókra, és már ment is. Az ajtó előtt megállt, és visszafordult.

Alexander már ismét az íróasztalnál ült, és most felvonta a szemöldökét.

— Valamiről megfeledkeztem, NP. Sajnálom, hogy feltartlak, de a következőről van szó: Marko szeretné, ha ti ketten kissé megismerkednétek egymással közelebbről is, és úgy gondolta, a legjobb

alkalom most kínálkozik erre, a hadgyakorlaton. Hiszen kaptál meghívót, és talán én is veled mehetnék?

— Nem! — Alexander hangja mély és rekedt lett a haragtól. Ez a Gelusich nyilván azt hiszi, hogy máris behálózta. Melléfogott, uram! De még hogy! Bagolyszemöldökei közt rángott az a redő. — Nem. Szó sem lehet róla!

Wally rémülten meredt rá.

Alexandernak elszállt az a gyanúja, hogy Wally tudatosan cinkosául szegődött Gelusichnak.

— Nem — ismételte meg nyugodt hangon —, ezt nem! — Meggondolta magát. Miért ne ragadná szarvánál a bikát? Gelusich szeretne vele közelebbi ismeretséget kötni? Ezt az embert meg kell táncoltatni. Ohó!

Wally észrevette, hogy Alexander arckifejezése megváltozott.

— Egyszóval közölhetem Markóval, hogy beleegyezel? — ujjongta. — Ó te, kedves, drága, édes NP! Most már egy pillanatig sem leszek a terhedre. Már itt se vagyok.

HARMADIK FEJEZET

— Schönberg kisasszony!

— Tessék, nagyságos asszony, kérem!

— Most látom, hogy eggyel több a teríték. Maga rendezte így?

— Igenis, nagyságos asszony. A nagyságos úr mondta, hogy ma eggyel több vendég lesz. — A házvezetőnőnek torkán akadt a szó attól a pillantástól, amelyet nagy előkelően kezelt lornyonján át feléje vetett von Treunfels nemzetes asszony.

Karoline lassan leengedte a lornyonját.

— Tulajdonképpen ki szabja meg itt, hogy hány terítéket kell feltenni: maga, Schönberg kisasszony, vagy én?

A házvezetőnő elzöldült a méregtől. Mézédes hangon válaszolta:

— Pusztán azt gondoltam... — A lornyonon át rá vetett pillantástól újra elnémult.

— Megkérném, kedves Schönberg, hogy ha a jövőben úgy ren-

delkezem, hogy tizenegy terítéket kell feltenni, akkor gondolkodás *nékül* tizenegyet tetessen fel. Megértette? És most gondoskodjék róla, kérem, hogy elkerüljön innen a tizenkettedik teríték.

— Bocsánat, nagyságos asszony, de a nagyságos úr kifejezetten...

Von Treuenfels nemzetes asszonyt egy pillanatra cserben hagyta méltóságteljes modora.

— Elég legyen! Ki hallott már ilyet? — Húzott tarsolyából elővette az üvegcséjét, és egy szippantással újra megerősítette magát. Nyugodt, de metsző hangon folytatta: — Háztartási ügyekben én vagyok a felettese, Schönberg kisasszony. Úgy vélem, elég régen van a háznál, tudhatja már. Most pedig... el vele! — A lornyon szára elegáns ívet írt le, majd tőrként szegeződött az Alexander törzshelye mellett levő terítékre.

Karoline kitörésére a házvezetőnő valósággal magába roskadt. Mopszlifejét behúzta a két válla közé, a száműzött terítékből remegő kézzel felvette a tányérokat és kivitte.

Közben von Treuenfels nemzetes asszony leplezetlen diadallal nézte, majd válla fölött, a lornyonján át, Ranklra pillantott, aki tanúja volt az egész jelenetnek.

— Óriási! — recsegte Rankl, és Karolinéhez lépett. — Felülmúlhatatlan volt, drága Karoline néni! De látja, igazam volt: valóban az a szándéka, hogy idehozza azt a nőt.

— Nyugodj meg, kedves Friedrich, nem hagyom bizonytalanságban afelől, hogy nézetem szerint milyen illendőség kötelezi a család legfőbb fejét.

— Ez biztos, meg vagyok róla győződve. — Rankl meghajolt. — Csak szerintem nem elegendő egyszerűen tájékoztatni a felfogásunkról. — Megpödörte a bajuszát. — Végül is semmi kifogásom ellene, hogy szerelmi kalandokat kerget, habár ötvenhat éves korára már lecsillapodhatott volna, de hát kissé forró a vére, és magam volnék az utolsó, aki zokon veszi egy férfitól, ha szoknya után... hm... úgy értem, az ember nem szűkkeblű, de azért a család hírneve... nem is merek rágondolni, milyen következményei lehetnek állami tisztviselői pályafutásomra, ha a feleségem apja nyilvánosan egy... hm... egyszóval szükségesnek tartom, hogy kereken...

— *Chut, elle revient!** — szisszegte és szemét a házvezetőnő felé villantotta: az visszatért, hogy elvigye az evőeszközöket és a poharakat is. — *Ah, oui, c'est ce qu'il fallait faire sans doute,** vagy úgy, pardon, mindig elfelejtem, hogy nem értesz franciául.

— A klasszikus nyelvek terén szerzett ismeretemmel és a német tudásommal eddig még minden helyzetben elboldogultam.

— Ugyan már, *mon cher,** miért vagy ilyen ingerült?

— Ingerült? Egyáltalán nem, drága Karoline néni. Csupán úgy vélem, hogy nemzeti ügyünket nem szabad lazán kezelni. Még apróságokban sem, höm! — Rankl elhallgatott. A szalonba vezető ajtó kitárult, és betódultak a család tagja, Alexander kivételével.

Karoline egy lépést hátrált és az orrán át kérdezte:

— Tessék?

— Úgy hisszük, NP megjött, kezdődhet a vacsora — felelte Wally —, már korog a gyomrunk.

— *Mon dieu,** Wally, micsoda örömödet leled az ilyen diákos kifejezésekben! Nem, nagyapád még nincs itt, és nem szeretném, ha udvariatlanságra udvariatlansággal válaszolnánk. — Karoline szertartásos mozdulattal az egész társaság felé fordult: — Meg kell kérnem benneteket, hogy legyetek még türelemmel.

— Nem is olyan egyszerű ez, igaz-e, Poldi? — Wally oldalba bökte a mellette álló őrnagyot, aki önfeledten meredt a padlóra. — Úgy látom, elfásultál az éhségtől. De mit művel ez a Montebello? — Wally most vette észre, hogy Schönberg kisasszony az egyik széket elcipeli az asztaltól. — Hogyan, a végén nem jön el NP-nek a...? — Rankl és Karoline sokatmondó pillantást váltott egymással, mire Wally elhallgatott.

Rankl kitört:

— Mit tudsz te arról a nőről, Wally?

— Pszt! — súgta von Treuenfels nemzetes asszony.

Rankl rá se hederített.

— Ugyan már, hiszen mindenki meg fogja tudni! Talán csak nem a kedves Karoline néni óhajtja felvilágosítani a családot?

— *Merci,** az én idegeim éppen eléggé megviseltek.

— Tulajdonképpen mi történik itt? — kérdezte most Helene. —

Semmit sem értek az egészből. — Frufrujáit kifújta a homlokából, hol egyik, hol másik családtagra nézett, majd megnoszogatta a férjét: — Max, meg tudnád mondani, mi történik itt?

Fáradt férjeura közönyösen vállat vont.

Rankl sokatmondóan megköszörülte a torkát.

— Huh, akár egy műkedvelő tenorista! — suttogta Wally unokatestvérének, Adrienne-nek, akinek egy arcizma sem rándult. — Szentséges ég, de komolyak vagytok mindnyájan, állatian komolyak!

Rankl közben beszélni kezdett:

— Kedveseim, úgy érzem, kötelességem, hogy tudomásotokra hozzak egy szomorú tényt. Ha nem az egész család becsületéről és nevének tisztességéről volna szó, hát hallgatnék. De mivel felelősségem tudatában levő férfi, férj és apa vagyok, fel kell emelnem a szavamat, ha ennek a családnak a legfőbb feje nem restelli, hogy ágyasát...

Felesége, Ottilie, felsikoltott:

— De Friedrich, hogy beszélhetsz így?

— Nyugalom, Ottilie! Tudom, mit teszek; megértem és tiszteletben tartom érzéseidet, hiszen a lánya vagy.

— Nem, nem azért szóltam — Ottilie tekintete a fiát kereste, az ugyanis megbújt az őrnagy háta mögött —, de itt a gyerek!

Rankl egy bíró fölényével intette le ezt az ellenvetést:

— Sőt, éppen mert itt van Franz Ferdinand, ugyanis remélem, hogy jellemes osztrák-német férfi válik belőle, tehát nehéz kötelességemnek és feladatomnak érzem, hogy a dolgokat nevükön nevezzem. Igen, családunk legfőbb feje nem restelli, hogy gyermekeivel és unokáival egyetemben meghívja a szeretőjét is. Úgy hiszem, etikánk és önbecsülésünk...

— Farizeus! — vágott közbe a felindultságtól rekedt hangon Adrienne. Mindenki figyelme feléje fordult. Adrienne idegesen babrálta a kesztyűjét, és közben így folytatta: — Képmutató, pfuj, pfuj, milyen undorító!

— Mit nem merészelsz!? — üvöltött rá Rankl, és felemelte a kezét.

— Képmutató! — Adrienne felvetette a fejét. Holtsápadt homlokán élesen kirajzolódtak a szeplői. Lehunyta a szemét, mint aki várja, hogy megüssék.

Ottilie belekapaszkodott a férjébe:

— Friedrich, az isten szerelmére, türtőztesd magad!

— Hagyj! — hörögte az vörös foltos arccal. — Móresre kell tanítani!

Ottilie csak még jobban a karjába csimpaszkodott, és segítségül hívta az őrnagyot:

— Poldi, gyere, tartsd vissza, ebből még baj lesz!

Mindenki keresztül-kasul kiabált. A lármából egyszerre csak kihallatszott von Treuenfels nemzetes asszony rikoltozó jajveszékelése:

— *Assez!** Időnap előtt sírba visztek! — Leroskadt egy székre. Szagoltató üvegcséjét leejtette, és az darabokra tört. Felhőszerűen gomolygott a pézsma illat.

Csend támadt. Wally a szájára szorította a zsebkendőjét. Max Egon görcsösen dörzsölgette a kezét, és krákogott. Mindnyájan várakozva fordultak feléje. Tétován mosolygott, és lassan szóra nyitotta a száját:

— Hm, kínos, kínos.

Helene idegesen felnevetett. Wally most már nem bírta visszatartani kuncogását. Franz Ferdinánd csatlakozott hozzá.

Rankl rámennydörgött a fiára:

— Azonnal hallgass el, te tökfilkó!

Szavai csak még hangosabb nevetésre ingerelték Franz Ferdinándot meg Wallyt.

Rankl magánkívül volt haragjában, felemelte a kezét és csattanó pofont kent le a fiának. Ebben a pillanatban megjelent Alexander és Irene.

NEGYEDIK FEJEZET

Egy másodpercig némán álltak egymással szemközt.

„Hát ők azok!" — gondolta Irene. Az előkészítő leírásból már ismerte Alexander családját. Felkészült rá, hogy vegyes érzelmekkel fogadják. Nem voltak illúziói. És most mégis szinte lámpalázat és aggodalmas várakozást érzett. Lopva Alexanderra pillantott. A férfi szája sarkában ironikus vonás rajzolódott ki. Irene érezte, hogy magabiztossága újra visszatér. Mosolygott.

„Még huszonöt éves sincs — mérlegelte von Treuenfels nemzetes asszony. — Az unokája lehetne. *Quelle perversité!*"* — Zajosan összecsukta a lornyonját.

„Csinos — vélekedett Helene —, sőt: nagyon csinos. És milyen boldog a tekintete. Ó, Istenem, bár lehetnék még egyszer ilyen fiatal és boldog! De sok mélység aligha van benne."

„Vajon tudja-e, hogy áthágja a polgári erkölcs korlátait? — elmélkedett Adrienne. — Vagy csak női indokok késztetik erre? De egy fiatal teremtés manapság hogyan lehet *csak* nő?"

„Csípőben kissé szélesebb nálam — állapította meg Wally —, egyébként azonban nyugodtan hordhatná a ruháimat. A szája ártatlan, akár egy gyereké. Rafinált! A melle jó. És az a rézvörös haja töve... egészen különleges. Vajon valódi-e, vagy festett?"

Alexander megtörte a csendet.

— Ez igazán kedves! Azt hittem, bosszankodtok, mert alaposan megvárakoztattalak benneteket, de látom, ragyogó jókedvetek van. Most pedig mindjárt lássunk hozzá az ínyenc vacsorához. Előbb azonban gyorsan összeismertetlek benneteket vendégünkkel, aki mostantól kezdve gyarapítani fogja hölgykoszorúnkat. Bemutatom nektek Irene von Claudi asszonyt. Kedves Irene, itt vannak az én legközelebbi hozzátartozóim. — Karjával félkört írt le, és hozzákezdett, hogy Irenének egyenként bemutassa családja tagjait, de szándékát nem tudta véghezvinni.

Rankl előlépett, és merev pillantással, vaktában meghajolt.

— Pardon, hölgyeim és uraim! — Püffedt arca sápkóros volt, csak a vágások hege izzott vörösen.

A család minden tagja megrebbent és fújt egyet — mély lélegzetet vettek, várva a szenzációt.

Rankl megtörölte a homlokát gyűrött zsebkendőjével. Bajuszának két hegye úgy rezgett, mint a csigabiga szarva.

— Pardon! Elnézést kérek, ki kell mennem. Nem vagyok jól. — Merev léptekkel, sietve elhagyta a szobát.

Wallyt újra elfogta a nevetés. A következő pillanatban odalibbent Irenéhez:

— Olyan boldog vagyok, hogy eljött! — súgta Irene fülébe. —

Szabad a keresztnevén szólítanom? És tegezhetem? Ó, de drága! — Gyors egymásutánban többször is megcsókolta Irenét.

Alexander tapsolt egyet.

— Asztalhoz! Montebello, ne kezdje most átrendezni a terítéket. Dr. Rankl talán még meggondolja magát, és visszatér. Hogyan? Már el is vitte a terítéket? Hát ez mikor történt? No, mindegy, asztalhoz!

Helyet foglaltak az asztal körül. Megkezdődött a vacsora. A lázas vidámságnak és a rokoni szívélyeskedésnek az a fajta, kontrafékkel lefogott hangulata uralkodott, mint a félbemaradt családi veszekedések nyomán szokott lábra kapni. Poldi valami véget nem érő lovassági anekdotát adott elő, de a csattanókat vagy lelőtte, vagy agyon magyarázta. A család többi tagjai, akik már betéve tudták Poldi történeteit, közbe-közbe ugratták. Még Max Egon is kirukkolt néhány aforizmával a művészetről és az életről. Csak von Treuenfels nemzetes asszony ült ott migrénes ábrázattal, és hozzá sem nyúlt a tányérján levő ételhez.

Amikor utóételnek asztalra tették a forró, aranyló buktát a borsodóval, Alexander intett a házvezetőnőnek. Ez eltűnt, majd Jaburek kíséretében tért vissza, aki fehér kesztyűs kezében pezsgős vödröt hozott: három üveg pirosló nyaka állt ki belőle.

— Teringettét, Cordon Rouge! — kiáltott fel Poldi boldog izgalommal. — Tulajdonképpen mi van ma?

— Mindjárt megtudod. — Alexander felállt.

Feszült csend támadt, s ebben a csendben igen hatásosan szólt a pezsgősüvegek dugójának pukkanása.

— Köszönöm, nem kérek! — Von Treuenfels nemzetes asszony remegett haragjában, hogy alig volt ura a hangjának. Kezét a pohara fölé tartotta, amikor Jaburek, Alexander felszólítására, nála akarta kezdeni a töltögetést. — Nem vagyok rá diszponálva.

— Csak töltsön nyugodtan a nagyságos asszonynak, Jaburek — vetette oda könnyedén Alexander —, éppen amikor az ember indiszponált, hihetetlenül jót tehet egy pohár pezsgő.

Karoline pupillái összeszűkültek a dühtől, de lenyelte, ami a nyelvére kívánkozott. Feltűnés nélkül leengedte a bal karját, és az asztal

alatt igyekezett megkaparintani Irene csipkesálját. Micsoda csalódás! Nem bírta kiszakítani.

Alexander megkocogtatta a poharát.

— Sajnos, nem rendelkezem olyan beszédkészséggel, mint Rankl, akit e pillanatban kétszeres fájdalommal nélkülözünk. Éppen ezért engedtessék meg nekem, hogy amit mondani akarok, egészen röviden és cikornyátlanul adjam elő. Két okból is emelem poharam. Emelem azért, hogy köszöntsem Irene asszonyt ebben a házban, mely az ő otthona is lesz, és emelem azért is, hogy bejelentsek még egy örömteli családi eseményt. — Alexander itt egy kis szünetet tartott, meghajolt Wally felé, majd így folytatta: — Igen, egy örömteli családi eseményt: a mi Wallynk ugyanis eljegyezte magát Marko Gelusich úrral.

A következő szavait már nem lehetett hallani. Az egész társaság felbolydult. Franz Ferdinand fellökte a pezsgős poharát, Adrienne meg Helene felpattant, és körülfogta Wallyt. Ottilie és Schönberg kisasszony meghatottan elpityeredett. Max Egon kaszált a két karjával.

Csak von Treuenfels nemzetes asszony ült ott magában, szótlanul, dühös félrevonultságban.

Alexander feléje fordult:

— Mi van kedvesem? Remélem, nem ártott meg neked a kellemes meglepetés? Mit szólnál most mégis egy korty pezsgőhöz? — Odatolta Karoline poharát.

Karoline úgy felszisszent, mint akit kígyó mart meg.

— *Merci*, nincs szükségem kábítószerre. Ebben a házban végül csak megedződtem a megrázkódtatásokkal szemben. Ez az eljegyzés, a *te* unokádé, egyébként nem is meglepetés számomra. Wallynak van, kire üssön. És most magatokra hagylak benneteket örömötökkel. Nem fog nehezetekre esni, hogy lemondjatok egy olyan hölgy társaságáról, aki régimódin tapintatos és ugyanolyan a modora is... — Pillantása a házvezetőnőre tévedt, akinek mopszliképe boldog kárörömtől ragyogott. — Még csak annyit akarok mondani: Schönberg kisasszony, a borsodó csomós volt. Hányszor véssem még az eszébe, hogy csak két perccel a tálalás előtt szabad elkészíteni. Botrány!

Alexander, Irene és Wally Gelusich gépkocsiján tette meg az utat Csehország déli részébe, a hadgyakorlatok színterére.

Gelusich, Alexanderral folytatott beszélgetése során, nyíltan kiterítette a kártyáit. Igen, ő küldette a meghívót a hadgyakorlatra, és természetesen nem csupán azért, hogy alkalmat teremtsen a fesztelen együttlétre menyasszonyának nagyapjával.

— Habár húsz-huszonöt százalékban ez a kívánságom is közrejátszott benne.

— És a hátralevő nyolcvan vagy hetvenöt százalék?

— Az, mint helyesen sejti, a politika területére tartozik.

— Egyszóval, be akarnak hálózni, igaz?

— Pardon, erről szó sem lehet. Egyszerűen az a cél, hogy az aktivizmust egyszer olyan oldaláról mutassuk be önnek, amit még nem ismer.

— Ó, ismerem én a katonaságot. De még mennyire!

— Félreértett, de lehet, hogy én nem fejeztem ki magam világosan. Ugyanis azt akartam mondani: az aktivizmussal ön eddig írók vagy tanárok, egyszóval olyasféle emberek személyén keresztül találkozott, mint Dr. Rankl.

— Saját magáról megfeledkezik, Gelusich úr.

— Ó, rólam *ön* mindeddig nem akart hallani.

— Nos, jó. Most pedig egyenruhában akarják nekem bemutatni az aktivizmust. Nyilván erről van szó?

— Az egyenruha kísérőjelenség csupán. A lényeges a hatalom. Számomra az a fontos, hogy ön benyomást szerezzen az aktivizmusnak azokról a képviselőiről, akiknél az igazi hatalom van. Egyébként az egész rendezvény vételkényszer nélkül bonyolódik.

— Az agyafúrt eladó mindig ezt hangoztatja.

— Így van! — Gelusich harsogva nevetett. — De ha ismeri a trükköt, nem kell lépre mennie. — Gelusichnak a hahotázástól eldugult az orra. Ki kellett fújnia. Furcsán végezte el ezt a műveletet: mindkét kezét használta, baljával tartotta a zsebkendőt, jobbjával nyomta meg az orrát.

Nyilván ez is afféle ifjúkorban felvett szokása volt, ami holtáig elkíséri az embert, és gyakran kisebb fajta bogárrá válik, tele babonával, és rejtett jelentőséggel. „Paraszti szokás — állapította meg Alexander —, bizonyára így fújta ki az orrát lovászgyerek korában... csak akkoriban még zsebkendő nélkül." De érezte, hogy ez a megfigyelése lefegyverzi, és valóban, minden teketória nélkül elfogadta Gelusich ajánlatát, hogy gépkocsiján ő vigye el „jövendő rokonait" a hadgyakorlatra.

Gelusich nagy biztonsággal vezette a vajszínű Mercedest. Látszott, hogy az alatt a két esztendő alatt, amit az Egyesült Államokban töltött, sokat kocsikázhatott. Ennek ellenére valami romantikus kapcsolat fűzte a géphez, biztatta az emelkedőknél, nyelvének egy-egy csettintésével tüzelte, vagy szidta, mint egy élőlényt.

A nemzetközi kapcsolatokkal és amerikai allűrökkel rendelkező pénzemberből itt megint előbújt a balkáni lovászlegény. Nem ellenszenves vonás! Alexander általában meg is állapította, hogy bár bizalmatlanná teszi a Gelusichban megnyilvánuló kettősség, és taszítja Wally jövendőbelijének inkább megsejtett, mintsem tapasztalt gátlástalansága, egészében valahogy mégis vonzza. És érdeklődve hallgatta Gelusichot, amikor az útközben a maga elgondolása szerint magyarázta, mi is a nagy osztrák birodalom eszméje.

A világ sorsát ma a gazdaság szabja meg, fejtegette. A Duna tája gazdasági erejének és természetes terjeszkedési lehetőségének kiteljesedésének hatalmas államszervezet szükséges. A császári Ausztriának ez a küldetése. Magától értetődik, hogy ennek során ki kell kapcsolni az olasz konkurrenciát. Ugyanígy tartozéka, hogy az összes délszlávokat egy birodalom határain belül fogja össze, és gazdaságilag át- meg átfonja Albániát, Bulgáriát, Romániát, talán még Ukrajnát és egyes kisázsiai területeket is.

— Egyszóval: háború? — vetette közbe Alexander.

— Nem feltétlenül, sőt, csak végső esetben.

— A szokásos megfogalmazás.

— Úgy érti, hogy nem őszinte? Pedig nekem őszinte meggyőződésem, hogy az erő inkább gátja, mintsem előidézője a háborúnak.

Nézze csak a két balkani háborút, amelyeket csak nemrég éltünk át. Először a szerbek, a bolgárok meg a gorogok estek neki Torokországnak, mivel, koztudomásúan, ez volt Európa „betege". No, amikor azután a bolgárok szemlátomást már eléggé legyongultek, nemcsak a korábbi szovetségesei rontottak rá, de a románok is. Ugyanezt teszi majd velunk Oroszország, ha gyengék vagyunk; de százszor is meg fogja gondolni, hogy tengelyt akasszon Ausztriával, ha ez rendet teremt a Balkánon és biztosítja a határát Olaszországgal szemben.

— Hogyan teremt rendet? Hogyan biztosítja a határát?

— Feltehetően már a hatalmi folényével. Akkor majd szakítani lehet az üres presztízspolitikával, a lépten-nyomon való kardcsortetéssel. Akkor már nem lehet bloffolni, viszont, ha komolyra fordul a helyzet, kell a jéghideg elszántság és a cselekvéshez szukséges ero.

— Jéghideg elszántság, ero... Gelusich úr, úgy beszél, mintha nem ismerné Ausztriát.

— Én egy megifjított, aktivizált Ausztriáról beszélek, amit még ezután kell létrehoznunk. Míg ez nincs, az általam említett távlatokból semmi sem idoszerű.

— És mik az idószerű távlatok? Gondolom, erről is vannak raktáron kialakult nézetei?

— Természetesen. Eloszor is Ausztria teljes belso újjászervezése. Korszerűsített államigazgatási módszerek. Gazdaságosság az államháztartásban is. Céltudatosság, nem pedig tengés-lengés. Most persze azt kérdezi, ki hajtsa végre ezt a programot, és erre csak azt válaszolhatom: az aktivista mozgalom, ki más? Ennek a mozgalomnak célja egy korszerű birodalom, belul nyugalom, kifelé eró. Maga mogé állította az ipar, a hadsereg, a tudományos világ dinamikus elemeit és a trónorokost is. Önt talán az zavarja, hogy azok az urak, az aktivizmus ideológusai, annyi mindent osszefecsegnek a háborús lendulet etikájáról, és még isten tudja, miról. De ez csak handabandázás. Üveggyongy a négereknek. Ezzel egy fikarcnyit se torodjon.

Gelusich csettintett, mikozben az elso sebességrol átkapcsolt a harmadikra. A kocsi felért a Luznice volgye mentén húzódó domb gerincére, most pedig lefelé tartott a folyóhoz. A folyó alsó folyása felól fújt az esti szél, és szurkésfehér gomolyfelhóket terelt maga előtt, mint

egy hegyén-hátán tolongó juhnyájat. Szállingóztak az első hervadt levelek. Az út szélén vadrózsabokrok piroslottak a lehanyatló őszi nap szelíd fényében.

— A vénasszonyok nyara idején ilyen színe van a róka bundájának — jegyezte meg Gelusich. — Az én hazámban, Horvátországban, a parasztok ez idő tájt vadásznak rókára. Wally, erre a vadászatra egyszer le kell utaznunk Horvátországba! Feledhetetlenül szép az. Utána a pihenő, tűz mellett, krumplisütés közben. Egy korty raki, ó! Az egyik nagy orosz regényben van egy leírás a rókavadászatról... — Elhallgatott, és nagyot csapott a saját combjára, mivel Alexander szemén látta, hogy csodálkozik.

— Igen, most csodálkozik, hogy az irodalomból is ismerek valamit. Őszintén megvallva, sokra nem mennék irodalmi ismereteimmel. Szívesebben hallgatom, ha valaki mesél, mintsem olvassak. Még emlékszem, milyen volt, amikor mesemondók jöttek hozzánk, a faluba... De az oroszokat olvastam: Csehovot, Turgenyevet, Tolsztojt. És nem bántam meg. Hiszi vagy nem hiszi, de amit ezekből a könyvekből tanultam, annak még az üzleti életben is hasznát láttam... No, de most ügyelnünk kell az útra.

Eddig egy másodrendű úton jöttek, ami most betorkollt a prága—bécsi országútba, és itt csak úgy hemzsegtek a trének, lovas hírvivők, csapatok. Csak lépésben lehetett haladni. Egyszer-egyszer megrekedtek. Ilyenkor mindig énekszó hallatszott, mindig ugyanazt a vontatott szlovák dalt énekelték a parasztlányról, aki hiába várja vissza hadba vonult vőlegényét.

Wally halkan beszélgetett Irenével, de egy ilyen alkalommal felkiáltott:

— Errefelé úgy tartják, hogy víg élet a katonaélet, de ha az ember a dalaikat hallgatja, nemigen hiszi el.

— Parasztok ezek — felelte Gelusich —, és nincs az a paraszt, aki vidám volna, amikor frissen szántott föld szagát érzi, de maga nem szánthat. — Fejét csóválta a tulajdon szavai hallatán, és gyorsan így folytatta: — De ez nem sokat jelent. Sose hallottad még, amikor a németek rendkívül vidám hangulatban azt éneklik, hogy *Nem értem, a dal mit idéz föl, S hogy oly bús mért vagyok?**

A távolban feltűntek a hadgyakorlat főparancsnoksága székhelyének, a meredek magaslaton elterülő Tabor városnak középkori városfalai és tornyai. A járművek és lovasok áradata gyorsabban mozgott előre. Gépkocsijuk megelőzött egy hosszú menetoszlopot: kék egyenruhás gyalogosok, nehéz üteg, almásszürkék nyergében ülő tisztekkel, derékövvel ékesített adjutánsok, csokoládébarna trénkatonák és aranyló vörös dragonyosok. Közbe-közbe ott gyalogolt egy-egy osztag, valami furcsán elmosódó szürkében, rajtuk se paroli, se fényes csat vagy gomb. Még a patrontáskájuk is szürkére volt festve és a sapkájuk ellenzőjét is fénytelenítették. A legénység fáradtnak látszott, és némán kutyagolt. A szürkeség, a hallgatás és a fáradtság mintha összetartozott volna.

— Miféle egyenruha ez? — kérdezte Irene, de nyomban meg is válaszolta: — Vagy úgy, ez az új csukaszürke harctéri egyenruha! — És magában ezt gondolta: „Milyen különösek!" Nem tudta volna megmondani, miért is különösek. Idegesen a halántékára szorította a tenyerét.

Wally hozzáhajolt:

— Fáj a fejed, Irene?

— Nem, csak... — Nem fejezte be a mondatot. A menetoszlop elmaradt a kocsijuk mögött.

Az égbolt mályvaszínűre váltott, majd a szürkület ráborította fátyolát a megfakult látóhatárra.

— Mintha elesettek lennének! — fejezte be Irene váratlanul az imént félbehagyott gondolatot. Wally a kezéért nyúlt, és kikerekedett szemmel nézett rá. Irene erőltetetten felnevetett. — Semmi baj! Csak álmodtam, kicsikém. Borzongva húzta össze a vállára dobott malaclopó két szárnyát. — Hogy lehűlt a levegő! Megérkezünk vajon hamarosan? — A sűrűsödő sötétségbe bámult.

Az országút jobb és bal oldalán húzódó krumpliföldeken fellobbantak a bivakoló csapatok tábortüzei. Irene szívére valami nyomasztó előérzet nehezedett, mely alaktalan volt, akár a sűrű köd.

— Valami kis fényre vágyom — suttogta Wallynak —, valami melegre és... — Maga sem tudta, mire.

A hadgyakorlat nagyobb „harci cselekményeket" még nem eredményező első napjának estéjén, sörözés keretében, összejöttek a megyei notabilitások a magasabb rangú tisztekkel és a hadgyakorlatra meghívott vendégekkel Tabor régi, szép városházáján, melynek tornya még a huszita időkből maradt fenn.

Az előcsarnokban éppen rázendített egy katonazenekar, amikor Alexander Irenével, Wallyval és Frankkal (a fiatalember félig-meddig véletlenül, útközben találkozott velük) a nyílt lépcsőn felfelé tartott a díszterembe. Az üstdobok, cintányérok és bombardonok dallamos csatazajt idéztek elő, dübörgésüktől szinte rengett az egész épület.

— Ez *A tartalékos álma*, a trónörökös kedvenc zeneszáma — magyarázta Frank fennhangon —, egyébként a hangverseny teljes programját ő maga személyesen állította össze.

— Honnan tudja? — érdeklődött Wally.

Frank, akinek számára egyetlen nap elegendő volt, hogy megszerezze a hadgyakorlatok minden csínját-bínját értő, régi szakértő patináját, egy mozdulattal felelt, ami ezt jelentette: ez csak természetes! Alexander mosolyától azonban elbizonytalanodott; magyarázkodni kezdett, de ebben a pillanatban elszakították a többiektől.

A lépcsőn felfelé tartó tömeg kettévált, hogy utat engedjen egy Andreas Hofer-szakállt viselő, szőke, feltűnően fiatal tábornoknak. Az atillájának két felső gombja közül kikandikáló Aranygyapjúrendjelből meglátszott, hogy viselője a császári ház tagja. Mentében rámosolygott Wallyra és Irenére, és a díszterem ajtajából még egyszer feléjük fordult.

— Ugye, a főherceg volt? — kérdezte Wally a nagyapjától.

— Úgy bizony! — felelte a másik oldalról Gelusich, aki éppen most bukkant fel. — Josef Ferdinand főherceg, a hölgyek, a bor és a kissé vaskos viccek nagy barátja.

Szinte ennek igazolására, most hangos nevetés hallatszott a külföldi katonai attasék csoportja felől: Josef Ferdinand főherceg ugyanis hozzájuk lépett.

— Ezer bocsánat, hogy eddig nem törődtem veletek — kezdte

Gelusich újra —, de úgyszólván szolgálatban vagyok. — Elhallgatott és utat engedett egy egyenruha szabású kosztümöt viselő, nagy darab csontos hölgynek.

Ez kikarolt az őt kísérő, felcicomázott vidéki asszonyságból, és kezet nyújtott Alexandernak:

— Á, Reither úr, ön itt? És ez Gelusich műve? Ugye, megismer még?

— Természetesen, nagyságos asszonyom. — Alexander udvariasan meghajolt, de arckifejezése elárulta, hogy nem túlságosan örül a Rankenstein grófnéval való találkozásnak.

De a grófné fel se vette. Állát a golyvájától kidudorodó halcsontos gallérra támasztva, gyors pillantással végigmérte Irenét meg Wallyt, majd ezt harsogta:

— Elbűvölő ifjú hölgyek! Éppen ilyeneket keresek. Ugyanis némi segítségre van szükségünk Tulipan asszony, a járásbíróság elnökének felesége, a Taborban szervezendő hölgybizottság jövendő elnöknője mellé. — A grófné most hátrafordult, és bemutatta a kíséretében levő felcicomázott hölgyet. Majd így folytatta: — A jelenlevő hölgyek közül néhányat nyomban bizottsági tagnak is meg akarunk nyerni. Hiszen tudja, Reither úr, a Légiflotta Egyesületnek dolgozom.

Egy idős úr, akinek ősz halántéka brillantintól fénylett, és a magas rangú állami tisztviselők egyenruháját viselte, most hozzájuk tipegett, és asztmás lihegéssel közölte:

— Kedves grófnő, de kár, hogy nem volt jelen! Ő császári felsége éppen valami elbűvölő tréfát csinált.

— Ne mondja, tanácsos úr! — válaszolta Ulrika Rankenstein, de közben rá sem nézett, hanem a retiküljében kotorászott, valami írást keresgélt.

— Hallgassa csak meg! Ő császári felsége a diplomaták és katonai attasék csoportjában meglátta San Marino tiszteletbeli konzulját, Berneder urat, aki civilben egyenruhaszabó, és megkérdezte tőle: „Most hogyan is van ez, kedves konzul úr: ön egy mértékadó vagy egy mértékvevő személyiség?" Nos, mit szól ehhez? Hihihi! — Az öregúr teljesen kifulladt, orcái elkékültek, úgy tátogott, mint a szárazra vetett csuka.

— Tűnjünk el! — súgta oda Wally a nagyapjának és Irenének. Pillantásával Gelusichot kereste. Hol jár már megint? A férfi viselkedése kissé bosszantotta Wallyt. Szerinte túlzottan buzgónak, túlzottan szolgálatkésznek mutatkozott, mihelyt a hadsereg rangos urairól volt szó. Erről le kell szoknia! Mialatt a grófné figyelmét még egyre a szuszogva köhécselő tanácsos úr kötötte le, Wally elhúzta onnan nagyapját és Irenét. — Na, hála istennek, ettől megszabadultunk. Vidéki nénikéket beszervezni egy hölgykoszorúba! Már csak ez hiányzik... Ó, istenem, megint itt közeleg a végzet! Lépjünk meg, Irene! — Sebtében még odasúgta Alexandernak: — Rázd le a vén skatulyát, NP, és gyere utánunk. Ott leszünk a pódiumon.

*Enfant terrible!** Alexander megfordult. Ulrike Rankenstein közben megint ott termett. De már nem a bíróság elnökének neje oldalán, hanem egy katonatiszttel, akinek beesett arca simára volt borotválva, és szeme okosan pillantott keret nélküli szemüvegén át. Ha nem egyenruhában van, Alexander vegyésznek vagy építészmérnöknek nézi.

— Hová lettek az ifjú hölgyek? — érdeklődött a grófné. — Csak nem előlem futamodtak meg? Ó, bocsánat, az urak még nem ismerik egymást: Bruck őrnagy, a trónörökös katonai irodájának vezetője... Reither úr, nagy lapkiadó és antimilitarista. Vagy talán nincs igazam?

Alexander félrebillentette a fejét, és összehúzott szemmel a távolba nézett:

— Ó, teljességgel, nagyságos asszonyom, amennyiben persze antimilitaristán olyasvalakit értünk, akinek számára minden nagyzási hóborttól vezetett szándék, ami egy bizonyos...

Körül akarta írni a nyelvére tolakvó szót, de a grófné ekkorra már kimondta:

— Háborús párt, ezt akarta mondani, ugye? — A tiszthez fordult. — Látja, őrnagy úr! A macska minden fonalgombolyagot egérnek néz, és aki igazi antimilitarista, mindenütt a háborús párt riogató szellemét látja. Elég, ha egyet köhint a vezérkar főnöke, máris háborús összeesküvést szimatolnak. Lefogadom, hogy ön, őrnagy úr, szintén rossz hírben áll náluk.

— És ebben, bizonyos szempontból, igazuk is van. — A tiszt olyan

akkurátus mozdulattal igazította meg szemüvegét, mint aki mérőműszert állít be. — Igen, mi, akik Conrad von Hötzendorf iskolájából kerültünk ki, a kedélyességet holmi rossznak tartjuk, amit minden eszközzel igyekszünk kiirtani a hadseregből. Ennélfogva úgy látszik, hogy zavarjuk a nyugalmat. Mint a kovász a tésztában.

Bruck józan hangon szólt: szigorú szájtartása, a mód, ahogy mozgott és beszélt, egy szemernyit sem hatott osztráknak. De szükségképpen bűn ez vagy veszedelem? Alexander megpödörte a szemöldöke csücskét.

— A túl sok kovász élvezhetetlenné teszi a tésztát — jegyezte meg végül.

A grófné dragonyoshoz illő hahotája felharsant:

— Haha, haha!

Bruck őrnagy, azzal az akkurátus mozdulatával, megint igazított egyet keret nélküli szemüvegén.

— A betegség előrehaladott szakaszában nagy dózis kell a kúrához — jelentette ki értekező hangon, mint aki egy taktikai kérdésről ad elő —, de más szemmel is nézhetjük. Úgy értem, másutt a forradalmat gyakran csak szükséges reformnak tekintik, de nálunk, Ausztriában, már a reformban is látnak valami kalandos vállalkozást. És való igaz, felforgató is lehet, hogy korszerűséget meg dinamizmust akarnak belepumpálni egy hadseregbe, ami régóta már csak fegyveres bürokrata testület, és számtalan vereség emlékét cipeli.

Az őrnagy ilyen hangnemben folytatta. Alexander figyelmesen hallgatta, és őszintén sajnálta, amikor a grófné őrmesteri hangon közbevágott, és új hölgybizottsági tagokra vadászva, magával cipelte az őrnagyot.

Alexander gondolatai még egyre a hirtelen félbeszakított beszélgetés körül jártak, ezért nem sikerült azonnal megtalálnia a pódiumon azt az asztalt, ahol a két ifjú hölgy ült, Gelusich és Frank társaságában.

— Halló, NP! Itt vagyunk! — szólt oda Wally. — Nos, milyen ember Bruck őrnagy? — kérdezte, mihelyt Alexander odahúzott egy széket és leült. — Marko valóságos csodákat mesélt róla.

Frank pedig ráduplázott:

— Igen, kedves bácsikám, Gelusich úr leírása alapján feszült érdeklődéssel várjuk, milyenek voltak az ön benyomásai. Ön szerint is van valami zseniális Bruck őrnagyban?

— Valami zsenialitás? — Alexander egy sószóróért nyúlt, és azzal kezdett játszani. — Ki tör mindjárt ilyen magasra?

Gelusich rábólintott:

— Önnek igaza van. De hogy Bruck őrnagy kitűnő fejű ember, azt ön már egy futó találkozásból is megállapíthatta.

— Mindenesetre új típust képviselő tisztnek látszik, s mint ilyen, érdekes. Nem a régről ismert hadfi, de nem is a hadi tudományok szakértője, inkább... nemigen tudom, hogyan is fogalmazzam... van benne valami a mérnökből és emellett a művészemberből is... nem, a művész talán sok lesz, a színész pedig túl kevés, a helyes jelző talán az volna, hogy „politikailag mozgolódó típus". Mi itt, Ausztriában, eddig nem ismertük ezt a fajta tisztet. Nyilván azért is hökkenünk meg tőle eleinte, és ezért vagyunk gyanakvók.

— Hát ez valóságos kinyilatkoztatás, kedves bácsikám! — kiáltott fel Frank. Izgatottan izgett-mozgott a székén. — Nem folytatná tovább gondolatmenetét, főleg pszichológiai szempontból?

Frank beszéd közben minden keze ügyébe eső gyufatartóból kiszedegette a gyufát, és szálanként eltördelte. Alexander most elébe tolta a sószórót.

— Talán majd máskor. Úgy érzem, most a hölgyeinkkel kell törődnünk.

— Nagyon igazat szóltál, NP! — Wally színpadiasan felsóhajtott. — Valóban szégyenletesen elhanyagoltátok lovagi kötelességeiteket. Igen, szégyenletesen — ismételte meg Gelusich tiltakozó mozdulata láttán —, ez még vadidegeneknek is feltűnt. Például ott, annak az ifjoncnak, aki egész idő alatt, míg magunkban voltunk, epekedve bámult felénk.

— De Wally — ellenkezett Irene —, az a fiatalember semmi érdeklődést nem mutatott irántunk, felénk se nézett.

— Ilyet nem fecseg ki az ember, kis Irene! Egyébként pedig éppen most pótolja a mulasztottakat.

A fiatalember, aki hanyag tartással ott ült az egyik szomszédos

asztalnál, most felállt. Magas, széles vállú, sportos jelenség volt. Két kezét zsebre dugta, és kissé megemelte a pantallóját. Puha háziszőttes öltönye viseltesnek, de mégis elegánsnak látszott. Bal halántékára egy makacs barna hajfürt borult. Hátravetette a fejét. Pillantása közben Irenére esett. Elpirult, és után kihúzta a kezét a zsebéből. A többieket mintha csak most látta volna meg. Könnyedén meghajolt Alexander felé, sarkon fordult, és elment.

— Ó, te ismered a mi trubadúrunkat, NP? — kérdezte Wally gyorsan.

— Tulajdonképpen nem. Mindössze ma reggel velem egyidőben járt a postán, és ott tolmácsoltam neki. Angol.

— Pardon, amerikai! — jegyezte meg Frank, a szokottnál is sokatmondóbb mosolyával. — Több nagy folyóirat tudósítója, érdeklik a szláv kérdések, főleg a csehek viszonya Ausztriához. Tanulmányt tett közzé a középkori Nagymorva Birodalomról és ennek esetleges újjászületéséről...

Wally elvette tőle a sószórót, amivel eddig hadonászott.

— Elég, ilyen részletekre már nem vagyunk kíváncsiak. Inkább azt mondja meg, hogy hívják?

— Stenton. Mister George Irving Stenton.

— Vezet kocsit? Bokszol? Megüli szőrén a lovat? Nőtlen vagy nős?

— No de Wally, Wally! — intette Irene elpirulva. Irene báját Alexander még sosem érezte ennyire tisztának, ennyire sosem látottan újnak.

HETEDIK FEJEZET

Egy kakas kukorékolt. Irene, már csak félálomban, átfordult a másik oldalára, és párnájába temette az arcát. Még álmosság és meleg fogta körül. Egy pillanatig úgy érezte, még elfoghatja tovatűnni készülő álmát, és mint egy csúszó takarót, megint magára húzhatja — de már el is illant, és végleg beleveszett a semmibe.

Kár, mert nagyon szép álma volt! Egy csónak ringott vele egy kis tavon át, amit végestelen-végig édesen illatozó vízi boglárka borított. Édesen és egy kicsit hervadtan illatoztak. Pontosan, mint az a parfüm,

amelyet Irene az első találkája előtt lopott magának. A sarki drogériában, ahová nevelőanyja valeriána cseppekért küldte át. Caprice d'automne — ez volt az illat neve; *Caprice d'automne, produit parisien,** kúp alakú, kék és arany színben csillogó üvegben (az ilyesmit sosem felejti el az ember). A meglehetősen átható illat Irenének akkor, régen, hirtelen eszébe juttatta bűnét, és szégyenében futva faképnél hagyta lovagját. Ha akkor nem szalad el, talán az egész élete másként fordul; igen, akkor valószínűleg annak a kedves, félénk orvosnak a felesége volna, nem pedig Kurt Claudi neje... de most már mindenképp késő...

Késő? Hány óra lehet?

Irene fülelt a kívülről tompán, elmosódva beszűrődő neszekre. Megint kukorékolt egy kakas. Furcsa! Felemelte a fejét. Sötétszürke félhomály ülte meg a szobát, de a redőny résein át nappali fehér fény szűrődött be. Hogy Kurt sosem enged ebből, és mindig zárt ablaknál, leeresztett redőnynél alszanak! De hogy történhetett ez egyáltalán, hogy ismét együtt van Claudival?

Szíve egy pillanatra kihagyott, majd nyomban őrült kalapálásba kezdett. A szeme közben megszokta a félhomályt, és pillantása tanácstalanul kóborolt az ágy láb felőli támlájának esztergályozott oszlopairól az őrbódé formájú szekrényekre és a jegesmedvebőrrel borított kanapéra.

„Istenem, hol is vagyok? — töprengett zavartan. De közben már rá is jött: Vagy úgy, Taborban. A város határában, egy kúriában." Ettől a megkönnyebbülés boldog érzése áradt el benne, de olyan erővel, hogy majd kicsordult tőle a könnye. Kiugrott az ágyból, és az ajtóhoz szaladt. Fele úton azonban eszébe jutott, hogy Alexander már nyilván hajnalok hajnalán felkerekedett, mert bejárják a hadgyakorlatok színterét; Irene tehát visszajött, hogy felhúzza a redőnyöket.

Kendőt dobott a vállára, mezítlábasan, hálóingben felkuporodott az ablakdeszkára, és hagyta, hogy arcába süssön a meleg, de már nem égető őszi nap. Tenyerével egyszer-egyszer beárnyékolta a szemét, és körülnézett. Balra minden kilátást elzárt egy magas ágasbogas sövény, szemközt és jobbra elvadult park terült el: bokrokkal

szegélyezett rét, kis fenyves, néhány nyírfa. A réten még virított elkésett harangvirág meg magelone, kamilla és cickafark. A felette levő ablak párkányáról, vékony fonalon, lassan ereszkedett alá egy pók. „Reggel ha látsz pókot, bánatot hoz, gondot"... de nem, már délelőtt van. „Esőt hoz, vagy szép időt." Gyermekláncfű magjai szálldostak el előtte. Egy árva madárka énekelt: tirili, tirili — mindig csak ezt a három hangot dalolta. Egy bükköt már beborított az ősz aranya. Egyszer-egyszer levált egy sárga levél, és libegve leszállt a földre. Irene boldogságába — nem tudni, honnan, miért — keserű íz vegyült.

„Ó, hogy minden véget ér! — sóhajtotta Irene fájó szívvel. — Hogy semmi nem marad meg!... De min jártatom az eszemet? — korholta magát azon nyomban. — Nincs-e most jobb dolgom, mint valaha is? Hát nem szeretnek, nem kényeztetnek?" De szívében, mely az imént összeszorult, csak nem akart felengedni a görcs. „Nem szabad tovább itt kuporognom, mosdatlanul, nekilustultan. Néhány órás sétára megyek — tette fel magában. — Ez az. És Wally talán velem tart."

Már ott is állt Wally szobájának ajtajában. Wally kosztümben, fején kalappal, ott ült az ágya szélén, és egy levelet tartott a kezében. Ahogy meglátta Irenét, gyors mozdulatot tett, mintha párnája alá akarná rejteni a levelet, de nem tette, hanem odaszólt Irenének:

— Ó, Irene, de megijesztettél! Nem, maradj, kérlek, maradj! Nincsenek titkaim. Őszintén szólva készültem is hozzád, hogy olvasd el ezt a bolond levelet... Itt van, olvasd csak, olvasd! — sürgette, amikor Irene, szabódva, hátratette a kezét. — Szeretném hallani a véleményedet. Hogy mit tanácsolsz, mit tegyek.

Irene habozva vette át az elefántcsont színű, merített levélpapírt, és ezt olvasta:

Kedves Reither kisasszony! Megtudtam, hogy itt van, Taborban, ahol magam is megszálltam (a Kehelyhez címzett szállóban). Habár kapcsolatunk nem volt sem tartós, sem örvendetes, legalábbis részemről nem, mégis feltételezhetem, hogy engem mint nőt, elég értelmesnek és fegyelmezettnek tart, tehát minden további nélkül elfogadja meg-

hívásomat, hogy keressen fel a szállodámban ma délután, három és négy óra között. Vagy túlbecsültem volna bátorságát és nagystílűségét? Ez csalódást jelentene számomra, ezért nagyon remélem, hogy megkíméli tőle készséges hívét. Amalthea Arndthem.

— Bolond dolog, mi? — kédrezte Wally, és ujjaival belefésült tiziánvörös hajába. — De tulajdonképpen nagyon eredeti is, ugye? Egyébként a legnagyobb fejtörés árán sem tudok rájönni, mit akarhat még tőlem. Tudnod kell ugyanis, hogy újra... egyszóval most Marko egyik üzletfeléhez fűzi közeli kapcsolat, egy bőrgyároshoz, aki minden tekintetben jobban illik hozzá, mint Marko... Na, majd meglátom. Nem akarnál velem jönni ma délután?

— Hogyan? Ezt nem tehetem. És te, csak nem fogsz?...

— De még mennyire, hogy elmegyek. Nem szerzem meg neki azt az elégtételt, hogy megfélemlített. Ráadásul — Wally most egész keskenyre összehúzta a szemét, mint egy macska —, ráadásul nagyon kíváncsi vagyok. A bárónéra, de magamra is, hogyan viselkedünk ebben a helyzetben. De te egész rémülten nézel rám, Irene, szívem, mintha tudom is én mit követtem volna el. Ó, Irene, micsoda ártatlanság vagy te még! Hadd lássam csak: a nyakad tövéig elpirultál. Egyébként gyönyörű melleid vannak, pontosan a modern forma, mint a bimbó, mondd, tulajdonképpen teszel valamit... Irene! Mi van veled? Maradj hát, hogy lehet valaki ilyen nevetségesen szégyenlős! — (A végén csak nem sértődött meg Irene? Ugyan már, mi oka volna rá?) — Kis Irene, készülj össze gyorsan. Csokoládé van reggelire. Csak rád vártam. Hallod? Csokoládé van tejszínhabbal és ropogós ostyával!

NYOLCADIK FEJEZET

Amalthea csengetett a szobalánynak. A folyosó túlsó végén elhelyezett csengőnek átható, kellemetlen zörgő-börgő hangja volt. Két ajtón és a plüss ajtófüggönyön át is behallatszott.

„Valóságos tűzriadó! — elmélkedett Amalthea. — Csak az nem hallja, aki süket, mint az ágyú." De mégsem hallhatták a csengetést,

mert senki sem jelentkezett. Amalthea újból csengetett. Ismét eltelt néhány perc, de senki sem jött be. „Ó, ezek a vidéki szállodák! Hát soha, de soha nem fogok tőlük megszabadulni?" — sóhajtotta Amalthea, türelmét vesztve. Kétségbeesett, szívszorongató keserűség kerítette hatalmába. Az az idő járt az eszében, amikor egy ripacs társulat tagjaként egyik vidéki városkából a másikba utazott, és állandó szóváltásai voltak ki nem fizetett számlák, váratlanul elzálogosított bőröndök miatt. „De akkoriban legalább fiatal voltam, tele reményekkel és illúziókkal. Persze, ma már nem fáj a fejem holmi szállodai számlák miatt, és egyébként sincs rossz dolgom, de mindez mi akkori álmaimhoz képest? Ráadásul decemberben negyvenhét éves leszek, dehogyis: negyvennyolc! Meg kell hagyni, nem látszik meg rajtam (végzetes is volna), viszont érzem a koromat. Például most is. A kiszolgálással sántít valamit, és máris migrént kapok. Még csak öt esztendeje is ilyesmi nem fordult volna elő velem. Ó Istenem, hát igen!" Bőven meglocsolta a zsebkendőjét orosz kölnivel, és homlokára tapasztotta, bár tudta, hogy semmit nem használhat — mivelhogy másutt, egészen másutt rejlett kínzó szorongásának oka. De ezt most nem akarta bolygatni, nem, most nem. Nekikeseredetten harmadszor is megnyomta a csengőt. Még erre sem jön be senki? Ez már igazán több a soknál!

Ámde éppen ekkor kopogtak. Belépett a szobalány — nagyon halkan, nagyon karcsún, nagyon takarosan —, és már hozta is magával az *Új Bécsi Újság*-ot, amelyért Amalthea éppen küldeni akart.

Homloka kisimult, ahogy ezt meglátta.

— Hogyan ötlött az eszébe, hogy a *Bécsi Újság*-ot szeretném elolvasni? — kérdezte bágyadtan várakozó mosollyal.

— A portás kapott megbízást, hogy a kedves férje számára szerezze be, mihelyt a bécsi vonat megérkezik az újságokkal.

— Vagy úgy! — A rosszkedvű ráncok újra kiültek Amalthea homlokára. Ahogy tovább beszélt, hangja nyersen zsémbelt. — Adja ide az újságot! Azokat a virágokat pedig vigye ki, túl erős az illatuk, csak fejfájást kap tőlük az ember. Illetőleg nem, tegye át a vázát oda, szemközt, a sarokszekrényre, és nyissa ki az ablakot... De azért nem kell sarkig tárni! Egyszer még megöl a huzat. Így, így jobb.

Hogyhogy nem jött levél? Hát ezt nem értem, itt délután nem jön posta?... No jó, elmehet. Egy pillanat! Szóljon a konyhán, hogy hozzanak fel teát és szendvicset két személyre, úgy félóra múlva, illetőleg majd csengetek, ha kérem a teát, de akkor már ne tartson egy örökkévalóságig, mire valaki megjelenik! Megértette?

— Igenis, nagyságos asszonyom! — A lány pukedlizett, és libegve, szinte táncos lábbal távozott. Amalthea rosszkedvű zsémbelése nyilván a legkevésbé sem izgatta fel.

Ó, ha jómaga még egyszer ilyen gondtalan lehetne! Amalthea ismét fájó szorongással küszködött. Nem volna-e a legjobb meghagynia a portásnál, hogy nem érzi jól magát, ezért nem fogadhat látogatókat? De nem annyit jelentene-e, hogy sebezhető oldalát megbocsáthatatlan módon feltárja ez előtt a Reither lány előtt? Nem, nem, ezt nem teheti!

Halk sóhajjal nyúlt az újságért. Pillantása, szokás szerint, nyomban az üzleti híreket kereste. Az árutőzsde általában szilárd volt. A gyapot jegyzése változatlan maradt, kávéban lanyha volt a forgalom, a kender és a komló áralakulása nyugodt, mérsékelt kereslet mellett.

„Nem túl izgalmas. És a részvénypiac?" Gyorsan végigfutotta a hangulatjelentést. „A Törökország és Bulgária között folyó londoni béketárgyalások kedvező állása, valamint a Deutsche Reichsbank részéről várható kamatláb-mérséklés serkentőleg hatott, az üzleti tevékenység azonban szűk keretek között mozgott mind a porondon, mind a kulisszák mögött. A bánya- és hadiiparban a rendelések csökkenéséről szóló jelentések hatására a részvények árfolyama esett, maximálisan tizenegy ponttal, de délután már kevéssel javult... A textil és a cseh porcelán emelkedett... Üveg..." Á, itt van! „A Pilzeni Sörgyár, a nestomitzi cukor fél pontot emelkedett."

Az enyhe szívdobogás, mellyel Amalthea a tőzsdei jelentéseket szokta olvasni, most alábbhagyott. Az ő értékpapírjainak árfolyama emelkedett. Csak fél ponttal ugyan, de már jó ideje tart az emelkedő irányzat. Hajszálra úgy történt, ahogy Gelusich megjövendölte.

No persze, Marko! A történtek ellenére Amalthea most is bizonyos vonzalmat érzett iránta, és joggal, amint ezt magában ismét elérzéke-

nyülten megállapította. Habár Marko a merész tőzsdei spekulációkat szerette, nem véste-e újra meg újra az eszébe: „Drágám, hagyd te a hadiipar részvényeidet! Igaz, azokon egykettőre egész vagyont lehet szerezni, de éppoly gyorsan teljesen tönkre is mehet az ember. Számodra az egyetlen helyes szempont a biztonság... tehát sörvagy cukoripari részvények és más ilyesmi. Egyet jegyezz meg: aminek köze van a gyomorhoz, annak, hogy úgy mondjam, arany alapja van. Van válság, vagy nincs válság, a sör mindig keresett cikk. Az ágyúval meg a páncéllemezzel egészen más a helyzet; elég, ha hirtelen enyhül a nemzetközi feszültség, és már lőttek a megrendeléseknek és persze az árfolyamoknak is."

Igen, bármi bűne meg gyengéje akadt is Markónak, vitathatatlanul megvoltak a maga jó tulajdonságai. Bedőlt ugyan a kis Reither lány semmi jót nem ígérő szemének, de üzleti ügyekben változatlanul hűséges maradt Amaltheához, és kifogástalanul ügyelt az érdekeire... Például azt, hogy olyan rendkívül kedvező feltételek mellett megvásárolt egy köteg nestomitzit, éppen Marko fáradhatatlan gondoskodásának köszönhette.

„Tiszta őrültség volna, ha teljesen elmérgesíteném vele a kapcsolatomat — elmélkedett Amalthea —, márpedig az elkerülhetetlen, ha a lánykának megmondom a véleményemet. Persze egyáltalán nem kellett volna írnom neki. De talán el sem jön. Ugyan, még hogy *ő* nem jön el? Nem, nem kellett volna írnom, ezt nem lett volna szabad megtennem. De vajon mindig a józan eszére hallgatva cselekszik-e az ember? Képes-e rá, hogy mindig kiszámítottan cselekedjék? Istenem, úgy viselkedem, mint egy süldő lány! Mintha nem tudnék vele egyszerűen eltársalogni tíz-tizenöt percen át, szenvtelenül, udvariasan, mindenen felülemelkedve? Markóról természetesen egy szót sem. Semmi jelét nem adhatom keserűségnek vagy féltékenységnek. Csupán konvencionális érdeklődést kell mutatnom egy régi barátom unokája iránt... Igen, ehhez tartom magam. Akkor kizárt dolog, hogy bármi baj történjen."

De amikor ott ült Wallyval szemközt, a teára megterített asztalnál, erős elhatározása ellenére sem volt képes megmaradni az udvarias, semmitmondó társalgás keretei közt. Már akkor kezdődött, amikor kitöltötte a teát.

— Nem, köszönöm, vizet nem kérek — hárította el Wally, amikor Amalthea hígítani akarta az eszenciát.

— De gyermekem, így nagyon erős. És cukrot sem tesz bele? Hát ha ennek nem lesznek káros következményei, akkor magam sem tudom...

— Á, dehogy, nagyságos asszonyom. Csalánba nem üt a mennykő. Hajókötél idegeim vannak.

— Igen, ezt ismerem, kedvesem. És azt is tudom, hogy öreg barátnőjének tanácsára aligha hallgat. Néha, néha azért kellene gondolnia arra is, mi lesz később. Az ifjúság mindenki esetében elmúlik. — Amalthea az ajkába harapott: ezt egyáltalán nem akarta mondani, de mivel már kicsúszott a száján, ingerülten megismételte: — Természetesen. Az ifjúság mindenki esetében elmúlik. És gondolni kell arra is, mi lesz később.

Wally szemmel láthatóan élvezettel eszegette a szardellás szendvicset.

— Ez bizonyos, nagyságos asszonyom. Kellene rá gondolni, de én képtelen vagyok. Egyébként úgy hiszem, az én esetemben nincs is értelme. Én egyszerűen a jelennek születtem.

Hogy hogyan adta ezt elő, ez a minden hájjal megkent kis intrikus! Minden szavában valami tüske rejlett. Amaltheában forrt a méreg. Nagy nehezen témát változtatott, és anyáskodó hangon pendítette meg:

— Hallom, egészen döntő lépésre készül... Nem venne inkább mézes zsemlyét? Mindig ezek a fűszeres dolgok... Igen, egyszóval csodálom a bátorságát, Reither kisasszony. Én igazán jól ismerem Gelusich urat, és a mai helyzetben a leghalványabb neheztelés sem él bennem iránta vagy ön iránt, ez nevetséges is volna, nemde? Egyszóval, hogy beszélek önnek Gelusich úrról, az pusztán azért történik,

mert ön egy régi, ifjúkori barátom unokája, és mivel éppen ezért tisztán rokoni érzelmekkel viseltetem ön iránt... Gelusich úr ugyanis, minden jó tulajdonsága ellenére, afféle... afféle... egyszóval semmiképp sem az a férfi, akihez egy fiatal lány egy életre hozzákötheti a sorsát, azt várva...

— Ó, én tulajdonképpen semmit nem várok, nagyságos asszonyom! — Arcátlan naivitással így szólalt meg Wally, mivel Amalthea elhallgatott. — A legkevésbé azt, hogy egy életen át gondoskodjanak rólam.

Lehet, hogy Wally nem is szánta ezt gonoszkodásnak. Amalthea ezt néhány perccel később meg is állapította magában. De első reakciója a düh volt. Gátakat nem tűrő, forrongó düh. Leolvadt róla a bárónői máz, és előtűnt a színpadon töltött régi évek Málcsija, az a robbanékony, robusztus, enyhén közönséges Málcsi. Felpattant, hogy összecsörrentek a teásedények, és sisteregve vágta oda:

— Hát csak háljon azzal a férfival, akit aljasul elszedett tőlem! Azzal a vén bakkecskével! Miattam?! Úgy kell magának!

TIZEDIK FEJEZET

Amalthea kirohanása távolról sem sértette vagy bosszantotta Wallyt, éppen ellenkezőleg: féktelenül dévaj kedve kerekedett tőle. Bár méltatlankodó megdöbbenést színlelve kirohant a báróné szobájából, de már kint, a folyosón, belevágta magát az egyik rozoga karosszékbe, és fékevesztetten nevetett. Amikor már kissé összeszedte magát, és a lépcsőn felfelé tartott a szálloda halljába, válla még akkor is rángott a nagy nehezen elfojtott nevetéstől.

„No de ilyet, micsoda jelenet! — állapította meg magában, már ki tudja hányadszor. — Hogy az arisztokrata maszkja mögül milyen egykettőre előtűnt a ripacs múlt! De így jár, aki nem áll a szerepe magaslatán. És miért nem áll a magaslatán? Mert elvesztette önmagát. Beleveszett egy férfiba. Vagy egy búsongó szenvedélybe. Vagy egy társadalmi ambícióba... No, nekem mindenesetre sosem szabad így elvesztenem önmagamat — határozta el magában —, ezt nagyon

meg kell fogadnom, nagyon de nagyon." Roppant büszke volt elszánására és arra is, amit „az elszánásának alapját képező életfilozófiának" nevezett.

A szálloda halljából, az üvegezett forgóajtón át, be lehetett látni a szomszédos kávéház biliárdszobájába. Hárman játszottak ott: Gelusich, Poldi von Wrbata őrnagy és egy roppant kurta lábú, idősebb úr. Amint Wally egy gyors pillantással megállapította, ez az úr magas sarkú cipőt viselt és ősz szálakkal tarkított, rőt haját fölkefélte dús sörénnyé. „Mint egy állatseregletből kiszuperált oroszlán! — ez volt Wally első gondolata. — Egyébként ő lehet Málcsi... — Alaposabban szemügyre vette. — Igen, igen, valami egzotikus rendjelet visel, amiről Marko beszélt. És egyébként is ráillik Marko leírása. Persze, ő lesz Amalthea asszony bőrgyárosa. Haha! Ilyen házibarátot tart, és vén bakkecskének meri nevezni Markót! Hát ez óriási! De érthető... savanyú a szőlő."

Győzelmes elégtétellel szemlélődött Wally, de hamarosan már izgatott kíváncsisággal figyelte Gelusich játékát; minden jel arra vallott, hogy fölényesen vezet a partiban. Nem csak a golyókkal játszott, de partnereinek kedélyével is. Megjátszotta, hogy ügyetlenül céloz, ravaszul téblábolt, amikor löknie kellett, valami szemre teljesen kilátástalan irányt választott ki, és mindezzel újra meg újra csalóka reménységet ébresztett partnereiben, majd villámgyorsan, teljesen megmagyarázhatatlan módon, szinte mint egy varázsló, karambolt csinált.

A kiszuperált oroszlán nem értett a vesztéshez: bele-beletúrt sörényébe, minden lökés után a táblához rohant, hogy összeszámolja a pontokat, kicserélte a dákóját, és amikor Gelusichnak sikerült egy egészen merész kombináció, dühösen földhöz vágta a krétát.

Poldi viszont jobbára olyan mereven állt ott, mint aki karót nyelt, döbbenete ellenére is rózsás kölyökképére ráfagyott egy mosoly. Le nem vette a szemét Gelusichról, aki szemmel láthatólag szinte kísértetiesen megbűvölte. Valahányszor rá került a sor, a szükséges mozdulatokat olyan lassan és szögletesen végezte el, ami nem hogy enyhítette, de még hangsúlyozta élettelen merevségét.

Wally érezte, hogy jeges borzongás fut végig rajta. Nem tudta

volna megmondani, mi késztette rá, de a forgóajtón át besietett a biliárdszobába.

— Ó, Wally, kezedet csókolom! — Gelusich úgy tisztelgett a dákójával, mint egy fegyverrel. — Hogy kerülsz ide?

— Ezt kérdezném én is tőled. Azt hittem, teljesen elmerültél a hadgyakorlattal kapcsolatos nyüstörgésben.

— Így is van, galambom. Tudd meg, a modern háborút nem csupán a frontokon vívják, hanem az úgynevezett hátországban is. És nem csupán a harci osztagok vívják, de a hadbiztosság is... — Gelusich Poldi felé kacsintott, aki olyan sietve bokázott egyet, mint akit azon kaptak, hogy görbe utakon jár. — És *last but not least*,* részt vesz benne az ipar is. — Meghajolt a kiszuperált oroszlán előtt, és bemutatta Wallynak. — Batuszewski kereskedelmi tanácsos úr. Az ő szíjai és istrángjai tartják össze a fél hadsereget.

— Ejnye, Gelusich úr, ne pazarolja a bókjait rossz helyen, főleg ne ilyen bűbájos hölgy társaságában... A kedves menyasszonya, ha nem tévedek? — A bőrgyáros megfogta Wally kezét, és színpadiasan megcsókolta. — Kisasszonyom, el vagyok bűvölve tőle, hogy megismerhettem.

TIZENEGYEDIK FEJEZET

A hadgyakorlat sajtóirodájának parancsnoka, egy sok rendjellel ékeskedő piperkőc ezredes, visszatette látcsövét a tokjába, és fekete keretes monoklit rakott a jobb szemére.

— Uraim — fordult a hadgyakorlat meghívott vendégeihez, akik vezetése alatt figyelték a harci cselekmények menetét —, még jókora utat kell megtennünk visszafelé, és a vacsorát fél hétre tűzték ki. — Intett a közelben várakozó gépkocsiknak. — Mára mindenképpen eleget láttunk.

Az egyik vendég, egy tartományi képviselő a Monarchia déli részéről, levette széles karimájú kalapját és nagy ívet írt le vele a levegőben. — Mármint hogy eleget? Mezőket láttam, sok füvet meg fát. De csapatokat? Ágyúkat? Trentóban, a gyakorlótéren, tízszerte többet láthatok.

Az ezredes elnéző mosollyal ejtette le selyemszalagra kötött monokliját. Ezek a parlamenti képviselők! Az ember sosem tudhatja, hányadán áll velük. Legjobb esetben úgy látszik, hogy valami tenyerestalpas módon élvezik a katonásdit, de leginkább piszkálódva kíváncsiskodnak, némelykor egészen gyanús módon. Ha ezt az olaszos kiejtésű, Garibaldi-kalapost megvakarná az ember, bizonyára kiderülne, hogy felforgató hajlamai és irredenta álmai vannak. De annyi bizonyos, hogy ellenzéki. Mindenképpen gyanús alak, akivel szemben jó lesz résen lenni. Az ezredes mosolya elmélyült:

— Igen, képviselő úr, ilyen a modern csata képe. Ez a harcmodor a szétszórt rend, a fedezet alatt történő felfejlődés *et cetera*,* a tulajdonképpeni történéseket nem tárja a hadgyakorlat civil nézője elé. És a mi hadgyakorlataink, Hötzendorf módszerének megfelelően, pontosan igazodnak a valós helyzethez.

— Így van — jegyezte meg a fiatal amerikai újságíró, aki szinte állandóan Alexander mellett tartózkodott —, éppen most jöttem a balkáni háború színteréről. Az itt szerzett benyomás teljesen megfelel a... hogy is mondta, kérem?

— A valós helyzetnek.

— Igen. Köszönöm! A benyomás teljesen megfelel a valós helyzetnek.

— Benyomás, benyomás — dörmögte egy bajuszos óriás, több pétervári újság tudósítója —, ez amolyan sanda dolog, ez a háborút utánzó hadgyakorlat. Itt minden stimmel. Csak később, amikor a háborút hadgyakorlatszerűen irányítják, akkor mennek balul a dolgok. — Látta, hogy az ezredes felháborodva szeméhez csippenti a monokliját, ezért sietve hozzátette: — Mi, oroszok, a saját bőrünkön tapasztaltuk ezt.

A vezérkari ábrázata nyomban felderült. Alexander őt figyelte, és közben megállapította, hogy az orosz szavai nyomán benne is tüske maradt. Csodálkozva azon kapta magát, hogy szerinte „egy idegennek" nem lett volna szabad ilyen megjegyzést tennie, nem lett volna szabad kétségbe vonni az osztrákok katonai rátermettségét. „Mi ez? — kérdezte magában. — A hadgyakorlaton eltöltött két nap már elegendő arra, hogy egy kritikus és pacifista liberálisból a hadseregért

lelkesedő embert csináljon? — Fejcsóválva kereste rá a magyarázatot. — Lehetséges, hogy az olvasókönyvekből összeszedett hazafiság ilyen mélyen gyökeret ver bennünk? Hogy egy óvatlan pillanatban felüti fejét, ahogy a krampusz előpattan a dobozból? Vagy valami más ez? Nem azt mutatja-e ez a hadgyakorlat, hogy a hadsereg vezetőségében ezek az új típusú tisztek valóban értik a mesterségüket? Hogy tervszerűen és jól dolgoznak? Ez persze természetes, de a mi Ausztriánkban, ahol az államgépezet csak üzemzavarokat ismer, már az is csoda, ha valami közepesen funkcionál."

Az ezredes meggyőződött róla, hogy minden védence beszállt, majd jelt adott az indulásra. Zörögve elindult a gépkocsioszlop.

— Egyszóval az Auffenberg tábornok vezénylete alatt álló pirosak legyőzték Brudermann kék hadseregét? — kérdezte a képviselő, aki Alexanderral és még néhány más vendéggel az ezredes nagy kocsijában ült. — No, nézd csak! Ki gondolta volna, hiszen Brudermann nagy kegyben áll.

Az ezredes elutasítóan így válaszolt:

— A hadgyakorlat arra való, hogy minden helyzetben, kritikus helyzetben is, gyakorolhassuk a hadvezetést. Az eddigi jelentések szerint ilyen helyzet előtt áll Brudermann támadó hadserege. Ennyi az egész.

Egy berlini újságíró, aki az egész idő alatt jegyzeteket készített, térképtáskájából elővette a hadgyakorlat színterének vázlatát, melyen színes ceruzával különböző nyilak meg négyzetek voltak berajzolva.

— Ha megengedi, ezredes úr... pusztán hogy a kollégák lássák a helyzetet: itt húzódnak a frontok — körmével több vonalat húzott a papírra. — Auffenberg őexcellenciája hagyta, hogy a támadó kékek nekiszaladjanak a semminek, utána pedig mindkét oldalról befogta őket. Ha az utolsó órában nem következik be gyökeres változás, holnap reggelre a klasszikus helyzetnek leszünk szemtanúi: Sedan. Egy porosz generális sem csinálhatta volna ragyogóbban. — A berlini újságíró élesen mekegve nevetett.

A többiek megütközve vagy bosszankodva hallgattak. Csak a motor zakatolt. Majd az is elnémult, amikor a kocsi, a hegy egyik kiszögellésén túljutott, és hirtelen megállt.

Az utat járőr állta el. Valamivel odébb, egy dombon, nagyobb tiszti csoport álldogált. Idáig virítottak a tábornoki vörös csíkok. A magaslat lábánál remek hátaslovakat tartottak készenlétben.

— Nocsak, mi az? — kérdezte a berlini újságíró.

— Nem látja? Hadifogságba estünk — jegyezte meg a pétervári bajuszos, és közben a járőr karszalagjára mutatott. — Tábori csendőrség! Nyilván a hadvezérek magaslatának közelébe kerültünk, és kémeknek tartanak bennünket.

— Hehe, ragyogó tréfa! — A berlini tudósító ismét éles hangon nevetett. — De mit történt valójában, ezredes úr?

Az ezredes halkan tárgyalt a járőr vezetőjével, egy bulldog-képű hadnaggyal, de most megigazította monokliját:

— Egy kicsit várakozunk, uraim. Amott, elöl, láthatják a hadgyakorlat vezetőségét: éppen valami döntést hoznak.

Közben a csoport elindult a dombról.

A képviselő felkiáltott:

— Igen, ők azok, valóban, a mi legfőbb harci isteneink!

Az ezredes bosszúsan kocogtatta monokliját a térképtáskához.

— Pardon! — szólt a képviselő ironikus biccentéssel —, de valóban azok.

— Kik, kérem? — érdeklődött az amerikai.

— Ferenc Ferdinánd főherceg, a trónörökös! Az az úr, ott, balra, elöl, dús bajusszal, mellette lépdel egy nyurga tiszt, idegen egyenruhában, azt hiszem, a román katonai attasé, illetőleg nem, nem a román, no, mindegy... látja, most megfordul és mond valamit a mögötte haladó tábornoknak; ez Hötzendorf. Kár, hogy vége a bemutatónak: nyeregbe szállnak és ellovagolnak. Nem, nézze csak! Előttünk fognak elhaladni!

A csoport lovas gyorsan közeledett. Elöl Ferenc Ferdinánd mereven és elnehezedve ült egy vaskos fekete lovon; mögötte cingáran, egy táncoló sárga nyergében, a vezérkar főnöke.

Alexander már többször látta mindkettőjüket, de ilyen közelről és együtt soha. Micsoda ellentét! Hötzendorf csupa ideg, a trónörökös-

nek meg mintha nem is volnának idegei — de meglehet, hogy éppen ez a szerencsés kombináció.

A kocsitól néhány lépésre Ferenc Ferdinánd megállította fekete lovát, és odaintett az ezredesnek, aki elébe ment, és most ott állt az út szélén, mint aki jelentést készül tenni.

— Á, Hartenau, ön van itt a civil vendégurakkal! — Megsarkantyúzta a lovát, és odaléptetett az első autóhoz. Széles, napbarnított arcában olyan mereven ült az a sárgával pettyezett, kékeszöld szeme, mintha porcelánból lett volna. Alexander úgy érezte, mintha ez a szem semmit nem szívna fel magába, mindent csak megtapintana hideg pillantásával. A bajusza is merevnek, csinálmánynak hatott. Mintha sodort üvegszálakból állt volna!

A trónörökös jobbját sapkájának ellenzőjéhez emelte, és beszélni kezdett. Alexander elcsodálkozott hangjának lágy, osztrák csengésén. Szavai csak úgy peregtek, nyájasan és semmitmondóan — a Habsburgok beszédeinek megszokott szókészlete volt az: „Nagy örömömre szolgál... bensőséges kötelékek a fegyveres testület és a civil lakosság között... emlékezve a babérokra... fáradhatatlanul a császár és a haza szolgálatában... a békés polgárok és parasztok védelme... a lehető legjobb benyomások... uraim, öröm volt számomra!"

Azzal már el is fordította a lovát, és elügetett; sietve nyomába szegődő kísérete csakhamar el is takarta.

Az ezredes jelt adott útjuk folytatására. Alexander a többiek arcát vizslatta. Vajon ők is ilyen fura mód érezték az üresjáratot?

Az amerikai megszólalt:

— Hötzendorf tábornokot egészen másnak képzeltem a sajtóban megjelent képei alapján.

— Igen, régi história ez — jegyezte meg a képviselő. — A lapokban mindig csak profilból láthatja őt az ember, fényképen és rajzban egyaránt. Önnek ez még nem tűnt fel? Profilban, hősies hangsúlyokkal. De ha később *in persona** találkozik vele az ember, úgy tetszik, mintha önmaga nénje volna.

A berlini tudósító már-már elmekegte magát, de észbe kapott és lecsüggesztette az állát. Az ezredes újból térképtáskájához kocogtatta a monokliját. Alexander megint érezte azt a „hazafiúi berzenkedést",

mint nemrég, a bajuszos megjegyzésénél. Viszont nem csupán Alexander, de a többiek csodálkozására is, éppen az orosz mentette meg a hovatovább kínossá váló helyzetet.

— Tudatában vannak-e, tisztelt uraim, hogy egy nagy győzelem szemtanúi lehettünk? — kérdezte egy ravasz fintor kíséretében. — No, persze, mindjárt gondoltam, hogy önök nem figyeltek meg semmi különöset. Ugyanis az az idegen tiszt, akivel Ferenc Ferdinánd főherceg beszélgetett, a szerb katonai attasé volt. Nem tűnik fel önöknek semmi? A múlt évben a hadgyakorlat alkalmával, a szerbet tüntetően elvágták a trónöröktől. Mi, külföldi tudósítók, akkoriban mind ezt tippeltük: „Most elkezdődik a tánc!" És valóban, akkor következett a nagy válság. De hogy ma ilyen barátságosan beszélgetett a szerbbel, ez kellemes meglepetés volt számomra: döntően bizonyította az önök országának békés szándékait. — Kicsit esetlenül felállt, mivel az autó megint nagyokat huppant, és meglengette a kalapját.

Különösnek hatott, de nem volt nevetséges. Alexander jóleső és valami halvány megbánástól megédesített megkönnyebbülést érzett, mint diák korában, amikor a rossz „felkészülés" ellenére, jól sikerült egy nehéz vizsga.

Nocsak, nocsak, ezeknek a Gelusich-féléknek talán mégis igazuk van a maguk elméletével! Ausztriát, ezt a rozoga szekeret, talán mégis ki lehet húzni a kátyúból, ha Ferenc Ferdinánd kerül majd a kormánykerék mellé, új legénységgel. Az ellenszenves emberek és módszerek talán elérnek valami eredményt ott, ahol a rokonszenvesek csak megédesítették a bajokat? Talán valóban nem késett el még semmi?

„Mindenesetre rendes dolog volna egyszer valami lehetőséget adni nekik, tisztességesen és liberálisan" — töprengett. Hálásan bólintott a bajuszos felé:

— Helyes szavak voltak, kolléga úr!

— Nyugtával dicsérjük a napot! — vetette közbe a képviselő, és még hozzáfűzte: — A nemzetközi feszültség csökkenésének természetesen senki nem örül jobban, mint mi, ausztriai olaszok.

„Játékrontó!" — állapította meg magában Alexander bosszúsan. Maga is elcsodálkozott ezen a heves reakcióján.

Kocsijuk megállt egy birtokon. A kúria előtt fel s alá járkáltak küldöncök, vezérkari tisztek, adjutánsok. A nyílt lépcsőn elsőnek Guido Frank állt ott a vendégek fogadására.

Alexander a vállára csapott:

— Nos, fiatalember? Hogy megy a bolt? Meg kell mondanom, szerencséje van. Holnap beszámolót írhat egy újabb Sedanról. Többet kívánni sem lehet.

Alexander ezzel már ott is hagyta volna Frankot, de ez visszatartotta.

— Nem fogok jelentést írni semmilyen Sedanról, kedves bácsikám. A hadgyakorlat ma este félbemarad.

— Hogyan? De miért? Honnan tudja?

Frank élvezettel simított végig homlokán és lenyalt haján.

— Öt perce továbbították a trónörökös bizalmas parancsát. Holnapra, a valóságos háborúnak megfelelő hadműveletek helyett jelképes ellenség ellen folytatandó gyakorlatot tűztek ki. Bizony, akárcsak a gyakorlótéren. Az egész lovasság összevont rohamra indul. A gyalogság pedig zeneszóra és zászlókkal rohamoz.

— Kizárt dolog! Frank, szerintem valaki alaposan átejtette magát.

— Még hogy engem átejtettek? — Frank előreszegte az állát, és kidüllesztette a mellkasát. — Nem, tisztelt bácsikám, a tulajdon szememmel láttam a bizalmas parancsot, amikor a távirász leírta.

— Jó, de mit jelentsen ez? Mi az oka? Van sejtelme róla, Frank?

— Természetesen. — Frank szünetet tartott, majd így folytatta, lassan, minden szót megforgatva a szájában, mint egy korty bort: — Egy előkelő hölgy porontyai nagyot csalódtak az „üres csatamező" láttán. És most a papa olyan színjátékot rendez számukra, ami jobban megfelel a családi lapokban közölt csatajeleneteknek. Ezért is áll így az *ordre de bataille*-ban:*

„A győzelmes támadás ideje délelőtt tizenegy óra!"

Hötzendorf még nyilván semmit nem tud róla. Itt, a vezérkarnál, a tisztek vagy nevetnek, vagy tombolnak. A hadi tudomány a táncrendhez igazodik. A csatákat program szerint kell bonyolítani, mint a francia négyeseket.

— Ember, hiszen ez... Nyomban tájékoztassa a szerkesztőséget! A legjobb volna, ha...

— Már minden intézkedés megtörtént, tisztelt bácsikám. Prágát meghívtam telefonon. És úgy vélem, hogy a hadgyakorlatról szóló záró beszámolónkhoz már meg is találtam a megfelelő címet: *Háború női kommandóra — avagy mire jó a hadsereg?* Erről mi a véleménye, tisztelt bácsikám? — Sokatmondó mosollyal mutatta ki sárga lapátfogait, és nedvesen fénylő szeme forgott.

HETEDIK RÉSZ

A lány egyenesen feléje tartott, megállt előtte, és ezt kérdezte:

— Frank szerkesztő úr, ugye?

Guido, ahogy a keskeny utcán szemközt jött vele a lány, úgy pillantott rá, ahogy általában meg szokta nézni a nőket az utcán: lopva, de pillantása mélyén mohó vágy leskelt. Álmában sem gondolta volna, hogy a lány megszólítja. Most meghökkenten hebegte:

— Igen, az vagyok. Mit óhajt, kérem? Kihez van szerencsém?

— A nevem Adrienne Reither. — A lány gyorsan beszélt, nyilván ő is bizonytalankodott. — Persze nem tudom, mond-e önnek valamit ez a név?

Guido meghajolt:

— Ó, természetesen! — Mire felemelte a fejét, mintha kifényesítették volna az ábrázatát. — Ön az én tisztelt főnökömnek és nagybátyámnak egyik unokája, ha nem tévedek. Egyébként volt szerencsém megismerkedni az ön kedves nővérével.

— Ez nyilván tévedés. Nekem nincs nővérem. Talán az unokatestvéremre gondol, Wallyra?

— Á, persze. Rémlik valami. Igen, most már biztosan tudom, hogy Wally kisasszony beszélt önről. Mivel amolyan unokabátyféléje vagyok önnek, talán szólíthatnám a keresztnevén? Mivel lehetek a szolgálatára, Adrienne?

— Szeretnék röviden szót váltani önnel, Frank úr. De nem itt — Adrienne körülnézett —, hanem talán a szerkesztőségben.

Guido hevesen tiltakozott. Dr. Koch ugyan már ígért neki saját íróasztalt, és egyébként is semmi kétsége nem volt aziránt, hogy rövidesen lesz saját szerkesztőségi szobája, de beszámolóit és glosszáit egyelőre a helyi hírek szerkesztőségében, egy szabad pultnál, állva kellett megírnia.

— A szerkesztőségben igazán nem lehet. De hagyja, hadd gondolkodjam! — Töprengő arcot vágott. Közben egyáltalán nem az járt az eszében, mit is javasoljon, hol beszélgessenek, hanem valószínűtlen

kombinációkon törte a fejét. Csak most vette tüzetesebben szemügyre Adrienne-t. Távolról sem annyira vonzó, mint az unokatestvére. Nagyon sovány. És ezek a szeplők. Az ízlése sem valami különös. Miért hord ilyen tanítónősen szabott sötét kosztümöt? És hozzá ez a barett! Meg a lapos sarkú ortopéd cipő. Egyszóval lehetetlen! Igazi könyvmoly. De ha jól meggondolja az ember, mindez tulajdonképpen nem is hátrány, inkább előny annál a lánynál, aki, mint Alexander unokája, egyszer majd a *Napi Híradó* örököse lesz. Legalábbis egy hányadának, de az sem megvetendő. Esztelenség, esztelenség, miféle álmokba feledkezik bele? Erre most igazán nincs idő. Adrienne szemlátomást már türelmetlenkedik. De mit is javasoljon, hol beszélgessenek? Semmi rendes kávéház nem akad a közelben, és igazán nem ülhetnek le a Moldva rakpartjára egy padra. Frank tekintete kutatva bolyongott a házak homlokzatán, üzleteken és kapukon, rajtuk a régi megjelölésekkel, majd megállt a szemközt levő söntés cégérén: Az Arany Kulcshoz. A kocsma látta el sörrel és szódavízzel a *Napi Híradó* örökké szomjas nyomdáját és szerkesztőségét. Éjjel, amikor a tördelés befejeződött, a szerkesztők és az utolsó műszakban dolgozó szedők sűrű pacallevest szoktak kanalazgatni az Arany Kulcsban. Most bizonyára egy lélek sincs a söntésben, de javasolhatja-e Adrienne-nek, hogy oda üljön be vele?

Adrienne követte a tekintetét.

— Hogyne! — Azzal el is indultak az Arany Kulcs felé.

A söntés néptelen volt. Hosszú, keskeny helyiség, néhány viaszosvászonnal leterített asztallal és egy bádoggal borított, ócska pulttal. A sörcsap mellett egy siheder fiú terpeszkedett, és halkan szájharmonikázott. A falakon több rikító reprodukció függött és egy női akt, amit ceruzával trágár módon „kiegészítettek".

Adrienne a nő képe alatt ült le az asztalhoz; szemlátomást egyáltalán nem botránkoztatta meg a környezet. Frank tenyere nyirkos volt. Le kellett nyelnie a nyálát, hogy megkérdezhesse Adrienne-t, mit inna.

— Mindegy. Talán egy szódát.

Frank a pulthoz rohant, és az üveg szódavízen kívül hozott még két pohárkával valamiféle zöld likőrt.

— Úgy gondoltam, nem ülhetek egy hölggyel pusztán szódavíz mellett... — Adrienne csodálkozó pillantásától torkán akadt a szó, de most úgy tett, mint aki az imént csak tréfált. — Természetesen nem kell meginnia ezt a zöld mérget. Csak olyan dekoratívan fest. — Fölnevetett.

Adrienne nem vette át Frank hangnemét. Az asztal fölé hajolt, és lehalkított hangon így szólt:

— Nem akarok hosszú bevezetőt mondani. Olvastam a cikkét, Frank úr, azt az elkobzott cikket a félbemaradt hadgyakorlatról, és a barátaim meg én úgy véljük, hogy ezt a hangot nem szabad elnyomni.

Guido bármi másra inkább számított, mint erre. Kellemes borzongás futott végig a hátán. „Mit is válaszoljak? — törte a fejét izgatottan. — Hogyan viselkedem a legcélszerűbben?" Hangsúlyozott egykedvűséggel végül is így szólt:

— Igen, nem rossz az a cikk. Telibe talált. Ezért is olyan felindultak az urak a cenzúránál. De elszámítják magukat. A nagyközönségnek tudomására fog jutni, hogy egy főrangú úr feleségének csak intenie kell, és a fontos hadgyakorlatot máris átszervezik haszontalan parádés gyakorlattá. Az elkobzott cikk ügyében máris interpellációt jelentettek be a parlamentben. — Szünetet tartott, és most lehalkította a hangját. — De bármennyire elégedett vagyok is emiatt, meg kell vallanom, Adrienne kisasszony, hogy az ön érdeklődése számomra legalább ennyire fontos.

Adrienne az utóbbi megjegyzést elengedte a füle mellett. Teljesen lefoglalta a cél, amiért jött. Nagy igyekezetében összevonta a szemöldökét. Nyomban feltűnt, mennyire hasonlít Alexanderhoz. Frank csinosnak látta, sőt, nagyon csinosnak. Felhajtotta a likőrjét.

— Egészségére, Adrienne kisasszony!

A lány gyorsan lekapta a barettjét, és felkiáltott:

— Hát ez pompás! Ha a cikket megtárgyalják a parlamentben, sokkal nagyobb körben ismerik meg, mint ha egyszerűen leközölték volna. Föltétlenül kell tartania nálunk egy előadást. Vagy úgy, még szót sem ejtettem róla, mire szeretném megkérni. Van egy szocialista tanulókörünk; ott tartson nekünk előadást erről a hadgyakorlattal

kapcsolatos botrányról és a sajtószabadságról. Nemrég volt előadás nálunk Zoláról meg Liebknechtről és harcaikról a katonai klikkek ellen, és a következő előadáshoz valami hasonló, de osztrák témára volna szükségünk. Ön a legalkalmasabb előadó. Ugye, megvihetem a hírt barátaimnak, hogy elvállalja? — Elővette a noteszát, és lapozgatott benne. — A kedd megfelel önnek?

Guido az asztal alatt megtörölgette a tenyerét. A cikkét titokban olvassák! Csodálják őt. Egy szocialista kör meghívja, hogy tartson náluk előadást. A kör küldötteként Alexander unokája keresi fel! Ez már szinte sok! Frank enyhe szédülést érzett. Habozva felelte:

— Nem is tudom...

— Akkor talán egyik pénteken?

— Pardon, Adrienne kisasszony, úgy értem, nem is tudom, hogy egyáltalán...

— Nem, nem szabad elutasítania! Végül is a saját ügyéről van szó, Frank úr. El kell jönnie. — Adrienne megragadta a kezét.

Frank egy másodperc töredékrészére lehunyta a szemét. Látta magát, amint egy boltozott pincében Adrienne-nel együtt ott áll sok ismeretlen fejkendős asszony és piros nyakkendőt viselő férfi előtt... illetőleg nem, nem boltozott pincében, hanem egy néptelen helyiségben, egy hálószobában vannak, Adrienne pedig a mellére hajtja a fejét, és hirtelen ott terem Alexander Reither is: megveregeti a vállát, és mosolyogva kérdi, hogyan boldogul a lapocska Frank vezetése alatt, mert Guido már a *Napi Híradó* főszerkesztője, ő írja a vezércikkeket, bíráló és szenvedélyes cikkeket ír, amiket közöl a vezető bécsi sajtó, de eljutnak a cikkei Londonba meg Párizsba is. Ámbár, ha ezek a szocialisták most kompromittálják... hiszen náluk sosem tudni, igazából mit is akarnak, néha bombákat is hajigálnak, de Adrienne-nek bizonyára nem ilyenekkel van dolga, habár ki tudja, mi mindent nem művel egy ilyen különc fiatal lány. Tulajdonképpen helyes volna figyelmeztetni Alexandert, természetesen éppen Adrienne érdekében, de a lány valószínűleg rossz néven venné, hacsak nem nagyon ügyesen lát hozzá az ember és meghatja a lányt, no, mindenesetre jól meg kell fontolni az egészet, csak semmi elhamarkodott döntés, de miért

is hamarkodná el, józserivel senki nem várhatja tőle, hogy nyomban döntsön. Gondolkodási időt kell kérni, igen, ez lesz célszerű.

Guido felpillantott.

— Ajánlata nagyon megtisztelő, Adrienne kisasszony. Kérem, legyen meggyőződve róla, nincs hőbb kívánságom, mint hogy önnek szolgálatára lehessek. De ebben az esetben nem határozhatok magam, úgy értem, hogy a hadgyakorlattal kapcsolatos botrány közüggyé vált, hasonlóképpen a cikkem is, tehát bármit teszek, össze kell hangolnom parlamenti barátaimmal. Ez semmiképp sem elutasítás, Adrienne, csupán arra kérem, adjon két napot a válaszra.

Azt várta, hogy Adrienne csalódott lesz, és magában már egy sereg érvet sorakoztatott fel, de — csalódására — Adrienne, rövid gondolkodás után, felkelt az asztaltól.

— Rendben van, Frank úr, holnapután eljövök a válaszért. Itt találkozzunk ismét? Ugyanebben az időben? Helyes. Tehát a viszontlátásra.

MÁSODIK FEJEZET

Guido Frank olyan hanyag eleganciával lépett ki Alexander szobájából, hogy az már valószínűtlenül hatott.

Jaburekot, az inast, nem is téveszthette meg sem táncos lépteivel, sem a mosolygásával. „Csak ne add a bankot — dörmögte a sietve távozó Frank után —, ezt már ismerjük: szemre ihaj-csuhaj, belül pedig akár a leforrázott kutya!"

Frank valóban úgy érezte magát, mint akinek megártott a mámor: töpörödöttnek, letaglózottnak, valamiképp félresikerültnek. Hát nem most akarta-e egész finoman értésére adni Alexandernak, hogy Adrienne önmagát és családját is bajba keverheti azzal, hogy szocialista körökben forog, de hogy neki, mármint Franknak, gondja lesz rá... Á, mekkora butaság, de mekkora! Merthogy nem elég tapintatosan fogott hozzá.

Vagy egyszerűen balszerencsés volt?

Guido összeráncolta homlokát, úgy pillantott nedvesen csillogó tenyerére, és lopva megszagolta. Hogy mennyi nehézséggel kell meg-

küzdenie! Mások előtt magától kitárul minden ajtó, útjukból eltűnik minden akadály. Ő semmit nem kap ingyen. Minden erejét meg kell feszítenie, hogy egy-egy lépéssel előbbre jusson, törnie kell magát és verítékeznie kell. Szó szerint verítékeznie!

Megtörölte a két tenyerét, és újból megszaglászta. Amit mások elérnek egy mosollyal, azért neki meg kell küzdenie. Amíg mások hasznot húznak a bájolgásukból vagy kezükre játszik a szerencse, ő nekigyürkőzhet, de még hogy! Még az afféle nevetséges semmiség, egy sima frizura is mennyi fáradságába és bosszúságába kerül.

Kétségbeejtő! Illetőleg nem: bárki más számára kétségbeejtő lehet ez a helyzet. De Guido Frank számára ismeretlen a kétségbeesés. Legyűr ő minden akadályt. Felküzdi ő magát, ha még olyan keserves — riasztóan keserves — munkába kerül is. És lehagyja mindőjüket, ezeket a fürge lábú bájolgókat és mázlistákat, mert benne megvan, ami másokban egyáltalán nincs meg vagy legfeljebb csak kis mértékben: becsvágy, kitartás, energia. Vad, kifogyhatatlan energia, amivel eddig mindent pótolt, minden bajon felülkerekedett. Nem érte-e el, hogy anyjának és fanatikus apjának akarata ellenére félbeszakítsa teológiai tanulmányait? Nem sikerült-e elcsábítania azt a jégcsap Párkánynét, annak a kassai családi lapnak a tulajdonosát (jóllehet az asszony nem állhatta az alacsonyabb növésű férfiakat)? Újabban nem jelennek-e meg glosszái és beszámolói a *Napi Híradó*-ban? Nem állandó tagja-e már a szerkesztőségnek?

Ó, jó úton van ő, és ez az öreg nagyúr hiába is égeti le tízszer, hússzor (ő ezért nem haragszik rá, éppen ellenkezőleg), a végén úgyis eléri a célját: főszerkesztő lesz belőle, a szűkebb családi kör tagja és — örökös.

Szinte szédülés fogta el, meg kellett kapaszkodnia a lépcső korlátjában.

— Hát ön mit művel ott? Csak nem az alvajárást gyakorolja? — kérdezte egy csúfondáros hang.

Frank nagyra nyitotta a szemét, és szemközt ott látta Wallyt. Szorosan simuló ruha volt rajta, mély nyakkivágással. Szemében gondtalan, érzéki kíváncsiság ült. És mennyire értette a módját, hogyan

juttassa érvényre a kebleit! Nem, Adrienne nem mérkőzhetett vele. De így jó ez. Neki, Guidónak.

— Téved, Wally kisasszony, csak nem akartam, hogy bájai egészen megvakítsanak. Tiszteletem, kezét csólom! — Megemelte a kalapját, és tovalépdelt. A két tenyere megint egészen nedves lett, de ezzel most édeskeveset törődött.

HARMADIK FEJEZET

Miután Frank távozott tőle, Alexander még jó ideig az ajtóra bámult. Majd fogta a tollát, hogy befejezze Seelmeyernek szóló levelét.

Ezt írta:

Az előbb félbeszakítottak, most folytatom. Az ifjú Frank járt itt. Azért jött, hogy közölje velem, meghívta egy szocialista egyesület, hogy beszéljen nekik a hadgyakorlattal kapcsolatos botrányról. Nem akarja elfogadni a meghívást, mivel, véleménye szerint, az egész ügy a Napi Híradó *tulajdona, és így tovább — az eminens tanuló szokásos locsogása. Az első pillanattól az volt az érzésem, hogy a fiatalember valami egészen másra akar kilyukadni, és valóban, egy idő múlva már arra célozgatott, hogy az egyesület meghívását unokám, Adrienne továbbította hozzá. (Mintha nem tudnám, hogy a kislány mindenféle radikális körökben mozog, akárcsak annak idején a nagyapja és egy bizonyos Ludwig Seelmeyer, csak éppen ma már nem negyvennyolcasoknak meg föderalistáknak hívják őket, hanem szocialistáknak meg más ilyesmiknek.) No, ez a jó Frank egészen megrökönyödött, amikor tudtára adtam, hogy szerintem az ifjú nemzedéknek joga van ugyanazokhoz a viharos, forrongó szenvedélyekhez, amelyeket magamnak is megengedtem, és hogy ráadásul semmi kifogásom ellene, ha a szocialisták a hadgyakorlattal kapcsolatos botrányt megteszik a maguk* cause célèbre-*jének.**

Lefogadom, Frank most úgy véli, Machiavelli is tanulhatna tőlem. Az arckifejezését érdemes lett volna megörökíteni. Remekül szórakoztam. Machiavellizmusról persze szó sincs. A dolog sokkal egyszerűbb és egyben bonyolultabb (és ezzel vissza is térek arra, amivel levelemet

kezdtem). Egyszerűen kínos számomra, hogy részt vegyek a hadgyakorlattal kapcsolatos ügy kiaknázásában. De ez nem annyit jelent, hogy takargatni akarom a dolgot, vagy hogy Téged vissza akarlak tartani publicisztikai és parlamenti akcióidtól. Egyáltalán nem. De a támadást nem óhajtom én vezetni. Hogy miért nem? Nos, most biztosan valami hóbortosan érzelgős alaknak nézel, de nem tehetek róla, szinte hálás vagyok a botrány résztvevőinek. Ez az ügy ugyanis megóvott attól, hogy hűtlenné váljak önmagamhoz. Neked bevallhatom, kedves Ludwig: legjobb úton voltam afelé, hogy hűtlenné váljak bizonyos elvi állásfoglalásomhoz. Beszéltem néhány ilyen politizáló tiszttel, és már-már érdekesnek találtam nézeteiket. A hadgyakorlaton láttam a hadsereget, és jó benyomást szereztem a vezetők teljesítményéről. Annyira imponált, hogy az aktivizmus elméletéről, mint regeneráló tényezőről, már hajlandó voltam elhinni, hogy „van benne valami". Akkor következett az az ügy, és megmentett minden kísértéstől. Most tudom, amit ugyan azelőtt is tudtam, de az adott körülmények között hajlandó lettem volna feladni: hogy számunkra a legfőbb kötelesség Jaburek mondása: „Jobb nemigen következhet." Megengedem, hogy az öreg császár elzárkózik mindentől, ami modern. Bürokrata szellem lakozik benne, és úgy igazgatja a birodalmat, mint egy zászlóaljirodát. Öreg, rideg, gőgös arisztokrata — nos, Te jobban ismered, mint én. De békében akar meghalni. Ettől a nyugalom pólusává, a kalandor szellem ellenpólusává válik. Meglehet, hogy a trónörökös modernebb felfogású, közvetlenebb, élőbb, de mindezt semmivé teszi erőszakossága és állhatatlansága. És ráadásul teljesen a felesége befolyása alatt áll. Amikor az asszonynak az az ötlete támad, a férj parádés gyakorlattá változtatja az őszi hadgyakorlatot. Holnap netán azt követeli a férjétől, hogy rúgja fel az alkotmányt. (Az alkotmányunkat nem tartom mesterműnek, de még mindig jobb, mint Hohenberg hercegnő gyónócédulája.) Holnapután pedig az asszony hadat üzen az oroszoknak vagy a szerbeknek, mivel az eretnek ortodoxokat ki kell irtani.

Nem, kedves Ludwig, a magunkforma számára az öreg úr és ancien régime-je nem egyszerűen a kisebbik rossz, hanem olyasmi, mint egy „boldog" házasság: az ember dohog és nyög miatta, de mégsem kívánja felbontani.

Ennek semmi köze a rezignáltsághoz. Éppen ellenkezőleg. Soha nem éreztem magam boldogabbnak, soha nem éltem ilyen intenzitással. Sosem voltam ennyire elszánt, hogy világomat megvédjem azoktól, akik nyomban zűrzavarba taszítanák, ha a kormánykerékhez kerülnének.

Most bizonyára megkérded tőlem, hogyan vág egybe mindez azzal a kívánságommal, hogy a hadgyakorlat-ügytől távol akarok maradni. Nem logikátlan és esztelen dolog ez? Erre csak azt felelhetem, hogy igazad van. Itt semmi nem vág egybe. De milyen volna az élet, ha nem akadnának bizonyos dolgok, amik nincsenek összhangban? Mit veszítenék, mit veszítenénk, ha mindig minden józanul és rendesen menne? Tudom, tudom, olyan gondolatok ezek, amiket mások előtt jobb ki nem mondani. De előtted csak megtehetem, igaz-e, öregem? Szívből üdvözöllek, mint mindig. — Alexander.

NEGYEDIK FEJEZET

Adrienne a konyhaasztal mellett ült egy zsámolyon, és elnézte Kalivoda mamát, amint egy mély tányérba tojást ütött fel, egy másikba lisztet, egy harmadikba pedig zsemlyemorzsát öntött. Kalivoda mama kezében — ebben a két széles, agyondolgozott, kék eres kézben — volt valami hihetetlenül bizalomgerjesztő, és Adrienne nem is először, azon kapta magát, hogy sokkal anyásabbnak érzi ezt a két kezet, mint Helenéét.

Kalivodáné közben egy serpenyőben több szelet borjúhúst hozott ki az éléskamrából, és nekilátott, hogy kiverje, megsózza és a három tányérban egymás után megforgassa a szeleteket. Közben látható élvezettel elmesélte, hogyan is volt, amikor először evett bécsi szeletet huszonkét esztendős korában, a textilmunkás unió győzelmes sztrájkját követő napon (mellesleg megjegyezve, ezen a napon volt az eljegyzése). Mindaddig a bécsi szelet valami elérhetetlen ínyencség volt számára.

Kalivoda mama még most szájában is érezte annak az első bécsi szeletnek az ízét.

— Az az igazi aranybarna színe volt, és krumplisaláta meg uborka volt hozzá. A sógornőm készítette, bár soha nem szívelhetett engem, és igazából már az arcától is elmehetett volna az étvágyam, de nem, annyira ízlett, ahogy azóta se. Na, persze! — Kalivodáné világoskék szeme hunyorgott, kissé meghatottan, kicsit csúfolódón, és ráncos almaképe a szokottnál pirosabb volt.

Adrienne csak hallgatta, és hangtalanul felsóhajtott.

Milyen határozott, milyen kiegyensúlyozott Kalivoda mama! És a maga világában éppolyan rendet tart, mint a konyhájában: minden a helyén, ahová való.

Ha viszont ő, Adrienne, szemügyre veszi a maga világát, mást sem lát, csak rendetlenséget; mindenütt ellentmondásokon akad fenn. Mennyire természetellenes már az, hogy az igazi életről vallott felfogása és a valóságos életmódja között ekkora az ellentét! Milyen merev a kapcsolata apjához és anyjához! Ó, miért is nem született munkásgyereknek, valami ilyesféle környezetben, mint Rosa vagy Marie Kalivoda? Akkor egyszerű volna minden — tiszta, mint az a kép a két világosan különválasztott világról, melyek között ott húzódik az osztályellentét barikádja. De neki, Adrienne Reithernek, minden megszerzett ismerete ellentmondásba kerül az életével. Életének kellős közepén húzódik a barikádok vonta határ.

Adrienne megint felsóhajtott, most már hallhatóan.

Kalivodáné félbeszakította a munkáját, megtörölgette lisztes kezét.

— Ó, jaj — mondta, és megint olyan félig komolyan, félig csúfondárosan hunyorgott hozzá —, gyakran meg is fordul a fejemben: ha mindig minden simán menne, talán nem is volna olyan szép. Nocsak, ne rohanjon el, Adrienne kisasszony, azzal semmin nem segít, már tudhatná. Saját maga elől úgysem futhat el.

Adrienne ugyanis felállt, és most szórakozottan babrálta a kesztyűjét. Szégyenkezés, hála és bosszúság küszködött benne, és a vágy, hogy kiöntse a szívét.

— Nem arról van szó, Kalivoda mama — kezdte akadozva —, nem arról a Frank-féle ügyről... hogy most egyszeribe nem hajlandó, és hogy a többiek mérték fel helyesen Frankot, én pedig tévedtem.

Valami más... á, nem számít! — Rángatta a kesztyűjét, le is szakított róla egy gombot.

— Ugyan már, ugyan, Adrienne kisasszony, hiszen tudom én! — Kalivodáné elvette tőle a kesztyűt. — Nemrégiben mondtam is a Prokopnak, amikor megint kirohant a... hogy is szokta mondani? ...az intellektuelek ellen. Mondtam neki: Josef, te a fürdővízzel együtt kiöntöd a gyereket is. A proletárnak persze átkozottul nehéz a sora. De ha egy tanult ember becsületesen gondolkodik, és ki akar bújni a saját bőréből, bizonyos, hogy nincs könnyű dolga. Igen, ezt mondtam Prokopnak, és az én Robertom még sok mindennel megtoldotta. De magunk között, Adrienne kisasszony: mi ne kényeztessük egymást, mi ne. Így ni, és már föl is van varrva a gomb. Na, na, na, most meg mi baj?

Adrienne átölelte Kalivodánét, és mindkét orcáján megcsókolta.

— Ó, Kalivoda mama, maga a legjobb, a legokosabb asszony, és sehol se olyan jó, mint itt, magánál!

— Na, na, na, minek így túlozni? De ha már úgy szeret nálunk, maradjon itt vacsorára. Különben az előbb már be is osztottam: mindenkinek jut egy szelet, magának is. — Ezzel Kalivoda mama kibontakozott Adrienne öleléséből, és a tűzhelyhez ment, mert a serpenyőben már sercegett, pattogott a zsír.

ÖTÖDIK FEJEZET

Egyre jobban benn jártak az őszben. Reggel és este Fra Angelico színeit idéző rózsaszínes lila ködfüggöny burkolta be a vár tornyait. A híd szentjeinek fején az első sirályok üldögéltek. Az utcasarkokon, kerekeken guruló kis kályhájukkal, feltűntek a gesztenyesütők. A virágárusok rezedából és őszi bükkfalombból állították össze csokraikat, vagy szalmavirággal teli kosaruk mögött ülve harisnyát kötöttek télire. A Moldván közlekedő gőzösök közül már csak a kisebbek jártak Kuchelbadba, és a lebontott uszodákból a sok gerenda meg deszka a parti raktárakban tornyosult. De a Lövész-szigeten meg a Királyi Kertben az emberek még nyáriasan kint üldögéltek a kávézó-

asztaloknál, és hallgatták a katonazenekart, mely változatlan sorrendben Strauss keringoket, indulókból készült egyvelegeket és Wagner nyitányokat játszott.

Enyhe osz volt 1913 ősze, nyugodt ősz. Igaz ugyan, hogy az albán hegyekben mohamedán mirıdıták osztrák fegyverekbol lovoldöztek szerb ortodox vezetés alatt álló katolikus malısszorokra. (Vagy fordítva volt? A hírek, határozottan vagy bizonytalanul, de ellentmondtak egymásnak.) Az is igaz, hogy a mexikói partokon jenki hajók loszert raktak ki egy lázadó kormány számára... De mindez messze innen játszodott le, es az újságok csak néhány sorban adtak róla hírt, míg a kovér betűkkel nyomott címeket a valódi szenzációknak szentelték: a Panama-csatorna befejezésének, az LZ 2 Zeppelin-léghajó katasztrófájának és annak, hogy megkerult az ellopott Mona Lisa.

Békés osz volt. A galíciai határvidék osztrák garnizonjaiban a létszámot a béke-szintre csokkentették. A parlament három ulésen át egy kozépszerű cukoripari botrányt tárgyalt. A birodalom fovárosában a végso elokészuletek folytak Ferenc József uralkodása hatvanotodik évfordulójának megunneplésére.

Az unnepségekre Bécsbe készülo, hodoló küldottségnek Alexander is tagja volt. A kiadói szovetségben a kollégái javasolták a kuldottség tagjául, o pedig elfogadta a jelolést — részben a lapocska miatt, részben pedig azért, mert biztosra vette, hogy Irene orulni fog, ha láthatja a jubileumi unnepségeket.

A császár kozos, parádés kihallgatáson készult fogadni a korona egyes országainak kuldottségeit. Ezen az állami aktuson Irene nem vehetett részt, de Alexander elsorendű helyet szerzett neki a Ringstrassén felállított tribunre. Onnan kozvetlen kozelrol láthatta a kuldottségek érkezését és a nagy unnepi menetet.

Alexander egy ideig kacérkodott a gondolattal, hogy nem vesz részt a Hofburgban rendezendo fogadáson, inkább Irene mellett marad. „Nem, ezt nem szalaszthatod el, drágám. Részt kell venned ezen a parádés fogadáson. Nem sznobizmusbol, hanem mert... hogy is mondjam?... valami soha vissza nem téro, szinte mesébe illo látványban lesz részed. Menj csak, mert tudom, utólag majd igazat adsz nekem."

És valóban, ami a császári palotába menet és a nagy vigadóteremben Alexander szeme előtt lejátszódott, több volt díszes ceremóniánál. Legendás pompában az ősi Ausztria öltött itt újra testet néhány órára.

Az óriási karácsonyi csengettyűk hangján csilingelő, üvegezett udvari hintók, az elébük fogott fehér lovakkal, a bakon fekete-arany rokokó kabátkát, púderos parókát és strucctollas kalapot viselő kocsissal, mintha egyenesen Mária Terézia idejéből gördültek volna elő.

A palota lépcsőjén darabontok álltak sorfalat, letámasztott alabárddal: válogatottan magas, széles vállú férfiak voltak, fehér bőrnadrágban, skarlátpiros díszkabátban, hófehér lószőr-bokrétás ezüst sisakban. A vigadóterem ajtajai előtt ott virított a magyar testőrség párduckacagánya, a lovas testőrség zöld egyenruhája és az íjász tisztek rőtarany uniformisa. A teremben csillogtak-villogtak a szablyák és rokokó díszkardok, gyémántos diadémok és aranybrokát uszályok. Szikráztak az összes európai és egzotikus rendjelek csillagjai és szalagjai. Ragyogtak a mélyen kivágott ruhák, suhogott a mágnások prémszegélyes díszruhája, lengtek a csipkék és a tábornoki tollbokréták. Az óriási kínai vázákban a schönbrunni kastély üvegházából kikerült, hosszú szárú orchideák bókoltak, és illatukkal megtöltötték a levegőt. És a csilingelés és zsongás, a csillogás és illat közepette negyvennyolcas fehér tábornagyi ruhában belépdelt a császár, hangtalanul, mintha pehelykönnyű lett volna a teste: kis termetű férfi, enyhén hajlott vállal, dülledt szemében azzal az üres kékséggel, amit gyermekeknél és nagyon öreg embereknél látni, szakállának két sárgás szárnya között rózsaszínre borotvált állal. Minden elevensége ellenére szinte nem emberi lénynek látszott, hanem a régmúlt időből valami csoda folytán megmaradt tüneménynek.

Csakhogy ezt senki nem érezte kísértetiesnek vagy akár csak különösnek — nyilvánvalóan mindenki természetesnek látta. Ott állt Ferenc József, amilyennek évtizedek óta ismerték (az ember azt hihette volna, hogy a róla készült százezernyi kép valamelyikéből vágták ki); fölötte díszmennyezet, s ennek elülső drapériáján, aranyhímzéses betűkkel, ez volt olvasható: AEIOU — az örökre fenn-

maradó Ausztriáról szóló mondás rövidítése: *Austria erit in orbe ultima.**

Ott állt Ferenc József, és integetett az előtte elvonuló hódoló küldöttségeknek, a bókoló udvarhölgyeknek, tisztelgő tábornokoknak, a mélyen meghajló frakkoknak és szalonkabátoknak. És aki csak elvonult előtte, annak, tudatosan vagy tudat alatt, az a benyomása támadt, hogy ez az aggastyán, ebben a már történelemmé vált múltból származó tábornagyi egyenruhában, éveken és évtizedeken át így áll majd itt és integet, és uralkodik, mint eddig; és vele együtt, minden szabály ellenére, tovább fog élni ez a régi birodalom, és Ausztria az lesz, *in orbe ultima* — a földön az utolsó.

HATODIK FEJEZET

— Csak az a kérdés, hogyan kell értelmezni azt, hogy „a földön az utolsó" lesz? — jegyezte meg Seelmeyer, amikor Alexander néhány nap múlva újból vázolta a fogadáson szerzett benyomásait. Bécs városának a hódoló küldöttségek tiszteletére rendezett fogadásán voltak éppen: ott álltak hármasban, a városháza nagytermében a büfénél csoportokban élénken beszélgető, eszegető és iddogáló vendégek között. Irenén sötétkék selyemruha volt, s ebben a szokottnál is fiatalabbnak látszott. — Csak az a kérdés, hogyan kell értelmezni. Ma újabb bizonyítékot kaptam arról, hogy Ausztria valóban az utolsó, ha arról van szó, hogy értelmesen intézzen el kormányzati feladatokat.

Seelmeyer kissé hangosabban ejtette ki az utolsó szavait. A körötük álldogáló egyik csoportból felfigyeltek rájuk.

— Ki támad itt bennünket? — hallatszott a kérdés, a magas rangú tisztviselők nazális hanghordozásával. — Lefogadom, hogy a mi lázadónk a felsőházból.

— Úgy van, von Bilinski úr! — Seelmeyer hangjáról megismerte a pénzügyminisztert, régi ismerősét, aki számos parlamenti harcban volt az ellenfele. — Jöjjön csak elő lesállásából, és hallgassa meg a történetet. Mivel egyik kollégájának az ügyköréről van szó, az

általános miniszteriális gyász ürömébe egy cseppnyi káröröm is vegyülhet.

— Á, ellenzékünk már úgy hozzászoktatott bennünket a keserű ízekhez, hogy nincs szükségünk édesítőnek arra az egy csepp mézre. Csak azt a „lesállást" vonja vissza, kérem! — A miniszter, egy kis férfiú, kiugró homlokkal és hatalmas orral, előjött néhány magasabb termetű vendég mögül, akik eddig eltakarták. — Végül is nem tehetek róla, hogy nagyságom más területen nyilvánul meg, nem testiekben. — Kezet rázott Seelmeyerrel, üdvözölte Alexandert, akit még egyetemista korából ismert, bemutattatta magát Irenének, és szólt hozzá néhány gáláns szót. Majd megragadta Seelmeyer kabátjának legfelső gombját. — Nos, tisztelt uram, engedje szabadjára fecsegő kedvét! Mit óhajt megint külügyminisztériumi kollégám szemére hányni? Ahogy önt ismerem, nyilván ismét a Balkánnal kapcsolatos politikánkról van szó.

— Eltalálta. Pénzügyi kormányzatunk szimat dolgában verhetetlen.

— No de, tisztelt uram, csak az imént jelentette ki, hogy az én területemet nem szándékozik bolygatni, és máris belém köt. Csak nem valami elterelő hadmozdulat akar ez lenni?

— Elterelő hadmozdulat? Ugyan már! Figyeljen csak jól! — Seelmeyer egy mozdulattal felkérte a kis csoportjuk körül kialakult hallgatóságot, hogy lépjenek közelebb. — Egyszóval ma találkoztam egy régi barátommal, aki szakértő a Szerbiával kapcsolatos kérdésekben, ugyanis eddig belgrádi követségünkön dolgozott. Most átteszik Monacóba, konzulnak. Hogy miért? A jóember a második balkáni háború kitörése előtt, saját jószántából, jelentést állított össze a szerbek gazdasági és katonai erejéről, és ebben leszögezte, hogy feltétlenül csalódik, aki ellenfelük, a bolgárok győzelmére spekulál. A követ eleinte el sem akarta küldeni a jelentést Bécsbe, mivel az is íratlan törvény, hogy a külügyminisztériumba nem szabad olyasmit felterjeszteni, ami az ott uralkodó nézetektől eltér. Nos, végül mégis elküldték a jelentést. És mit gondol, néhány hét múlva milyen válasz jött rá? A memorandumokat csak fekete-sárga fonallal szabad összefűzni, nem pedig pirossal, mint ebben az esetben történt. Pont. A külügyminiszter úr saját kezű aláírása. Óriási, ugye? De még nincs

vége a történetnek. Most, hogy a balkáni események valóságos alakulása a barátomat igazolta, elküldik a pusztaságba. — Seelmeyer hátrahajolt, és megcsörgette az óraláncán csüngő, csavaros, arany ceruzát; győzelmesen pillantott a pénzügyminiszterre.

A miniszteren egy szemernyi zavar sem látszott.

— Jó szó ez a „pusztaság"! Benne a monte-carlói kaszinó, mint oázis! Az efféle pusztaságokat már szeretem! — Megdörzsölgette a kezét, mint aki megmossa a levegőben; joviálisan meghajolt jobbra, balra és ellépdelt, a helyeslő suttogás és bámuló nevetés diszkrét zsongásában.

— Valóban a pénzügyminiszter volt? — érdeklődött egy enyhén angolszász kiejtésű, karcsú fiatal férfi. Alexandernak ismerősnek tetszett. De az idegen közben már oda is lépett hozzá. — Ó, milyen kellemes, hogy ismét találkozunk, Reither úr! Az őszi hadgyakorlatoknál együtt voltunk. A nevem Stenton, George Irvin Stenton. — Meghajolt Irene előtt. — És az ön kisasszony lánya is itt van. Illetőleg, bocsánat... — A feje búbjáig elvörösödött, és hebegni kezdett: — Csak éppen... mivel asszonyom annyira fiatal ebben a ruhában... és... és...

Irene kisegítette:

— És a német nyelv olyan nagyon bonyodalmas, igaz, Stenton úr? Még akkor is, ha valaki olyan jól megtanulta, mint ön. Természetesen nem azt akarta mondani, hogy a lánya, hanem hogy a húga.

Az amerikai megragadta a feléje nyújtott kezet, és fiúsan megrázta:

— Asszonyom, ön egy angyal. Remélhetőleg németül szabad ilyet mondani egy hölgynek?

— Azt hiszem, ezt egy asszonynak bármilyen nyelven szabad mondani. — Irene mosolygott, és lesütötte a szemét.

Ez szíven ütötte Alexandert. Meghökkenve azt kérdezte magában, mit jelentsen ez, de nem tudott rá választ, ezért erőnek erejével legyűrte kellemetlen érzését. Stenton a jubileumi ünnepségekről kezdett beszélni:

— Megnézik a Praterban a nagy tűzijátékot? — kérdezte.

— Aligha. Már csak két napig maradunk. — A szavak akaratlanul

csúsztak ki Alexander száján. Irene elképedve nézett rá. Arról szó sem volt, hogy ilyen korán elutaznak. Alexander az ajkába harapott. — Illetőleg lehet, hogy tovább maradunk. Egyébként hadd kérdezzem meg, holnap nem ebédelne velünk, Stenton úr?

— A legnagyobb örömmel. És reménykedem, hogy ismét kérhetek öntől egy csomó tájékoztatást, mint nemrég Taborban, a postán. Ugyanis Berlinben voltam egy ideig, most pedig Ausztria légkörét kezdem tanulmányozni. Meg kell vallanom — most egyben Seelmeyerhez is fordult —, hogy igen mély benyomást tesz rám ez a különbség Berlin és Bécs között. Például ez a szópárbaj egy miniszterrel, ilyen könnyed modorban és informálisan (így mondják?) odaát egyszerűen elképzelhetetlen volna.

Seelmeyer megint megcsörgette a ceruzáját.

— Nagyon hízelgő ez, Stenton úr, nagyon hízelgő számunkra. Csak attól félek, lépre csalja egy bizonyos felületi jelenség. Tudja, vannak bizonyos tulajdonságok, amiket mi szívesen nevezünk igazi osztrák tulajdonságoknak. Ezek közé tartozik a ,fesztelenség, az, hogy nem akarunk állatian komolyak lenni, amire pedig nagyon sokat adnak a mi porosz szomszédaink, és szeretjük a tréfát, az iróniát, a muzikalitást. Kétségtelen, hogy ezek szeretetre méltó jellemvonások. Csakhogy ez a jellem, a maga egészében, sajnos, nem sokat ér. Idők folyamán oda jutottunk, hogy a fontoskodást összetévesztjük a komolysággal. Mindenből tréfát csinálunk. Mindenütt keressük azt a hátsó kaput, azt a kiskaput. Mivel nem boldogulunk a problémákkal, rossz tréfákkal szeretnénk megúszni őket. Az előbbi történetemre, arra a torzan mulatságos volta ellenére is átkozottul komoly történetre, a miniszter úr egy poénnal válaszolt. És a felsőház hadügyi bizottságában kijelenti, hogy hadihajókra... amikre mellesleg semmi szükségünk... nyugodtan költhetünk még százmilliót, mivel „amúgy is csődbe jutottunk". A bohóckodás mint gyógyszer, ez tipikusan osztrák. Keringő zenéjére tartunk a katasztrófa felé... De tartok tőle, hogy egyre keserűbben beszélek. Talán azoknak van igazuk, akik azt állítják, hogy még nem merültünk el és nem is merülhetünk, mert annyira könnyűek vagyunk. Mi a véleményed, Alexander?

— Hát, ki tudja... — Alexander elhallgatott.

A városházáról az egyik szolga átfurakodott a tömegen, és megkérdezte:

— Itt van Seelmeyer úr? Sürgősen kérik a telefonhoz. Kívülről.

A bankár megcsóválta kerek fejét.

— Az én szakmámban sok a zaklatás... Még itt sem hagyják békén az embert... No, gondolom, nem valami izgalmas dolog.

Azzal kifelé tartott. A többiek beszélgetéssel igyekezték enyhíteni a fokozódó feszültséget.

Néhány perc múlva visszatért Seelmeyer. Elgondolkodó, komor arca nyomban felderült, mihelyt meglátta, hogy várakozón szegezik rá pillantásukat.

— Semmi izgalmas, amint sejtettem is — mondta, ahogy odaért barátaihoz —, a zágrábi tőzsdéről jött a híradás... de kérem, egyelőre ne terjesszék!... hogy a császár küldötte, Skerlecz biztos ellen merényletet kíséreltek meg. A jubileumi tedeumot követően rálőtt egy horvát egyetemista, de mellé talált a golyó. Csak az állami címert roncsolta szét.

A feszültség feloldódott. Mindenki nevetett és keresztül-kasul beszélgetett. Csak Alexander meredt a semmibe. Borzongott. Seelmeyer szelíden hátba ütötte:

— Na, szerinted hogy hangzik ez: csak az állami címert roncsolta szét... el tudsz képzelni ennél osztrákosabb poént?

— Hogyan? Vagy úgy... hát nem. — Úgy érezte, hogy még jobban borzong. Erősen magához szorította Irene karját.

HETEDIK FEJEZET

Helenének megint rossz napja volt.

Némelykor, minden látható ok nélkül, nyugtalanság szállta meg: vágy valami változatos, kalandos élet után, megbánás, elszalasztott lehetőségek miatt, annak a létnek nagy macskajaja, melyről az ember váratlanul megállapítja, hogy olyan illanó, mint egy tovaröppenő madár árnyéka, és céltalan, mint szélben az őszi falevél.

Ilyen napokon Helene menekült a heverőtől, ahol egyébként szíve-

sen álmodozott. A félhomály és a kissé hervadó virágok illata (jóllehet az álmodozással töltött pihenőnek ez máskor meghitt tartozéka volt) ilyenkor szívszorongást váltott ki nála. A gyurmából egyébként szinte maguktól alakultak ki a kis macska-alakok, de ilyenkor az anyag szétmorzsolódott az ujjai között.

Csak bolyongott a szobában, tétova mozdulatokkal, a külseje kissé zilált lett tőle: a frufruja összeborzolódott, az arca megtöppedt.

Valahányszor ilyen állapotba került, általában felébredtek benne az anyai érzések. Most is így történt. Csengetett a szobalánynak.

— Adrienne kisasszony itthon van, Resi?

— Nem, a kisasszony ebéd után nyomban elment hazulról.

No persze! Gondolhatta volna! Amikor nagy néha szüksége van a lányára, nincs is itthon.

— Ne zavarjon. Menjen már! — Szokatlanul indulatos mozdulattal adta tudtára a lánynak, hogy távozzon, de ezt nyomban egy másik, bocsánatkérő mozdulat követte. Majd újra kezdte a nyughatatlan vándorlást a szobában.

A tajtékból és gyöngyházból összeállított, pompás fényképtartóba — első pillantásra meg lehetett állapítani, hogy Rankl sógor ajándéka —, egyéb családi fényképek mellé oda volt szúrva Adrienne-nek egyik gyermekkori fényképe. Helene megállt előtte, és kutatva szemlélte. Ott ült Adrienne egy borostyánnal befuttatott, gipszből készült fatönkön — hóna alatt hajasbabával, rövid ruhácskában, pipaszár lábbal, szeplősen —, ajkait összeszorította és rosszkedvűen leszegte a fejét.

Helene emlékezett rá, milyen kétségbeesetten erőlködött a fényképész, a gyereklány és ő maga is, hogy valami mosolyt csaljanak a gyerek arcára.

— „Mosolyogj, picinyem!"

„Nem igaziból nem tudok nevetni."

„Hogyan? Mi az, hogy nem igaziból?"

„Hát csak. Úgy nem tudok."

Honnan került ebbe a gyerekbe ennyi dac? Tulajdonképpen mi játszódhatott le szeplős homloka mögött? Ó, hogy embert az ember-

től mindig valami fal választja el! Milyen szomorúan néz is Adrienne, milyen elveszetten, elhagyottan!

Helene, valami hirtelen feltámadt, fájó gyengédséggel kivette a fényképet a tartóból, és csókot lehelt rá. Utána megint hosszas szemlélődésbe merült. Ahogy nézte, nézte, mintha megváltozott volna a kép. Nem, ezek már nem Adrienne, hanem az ő arcvonásai voltak; ő volt az, Helene, helyesebben Lene, mert akkoriban így hívták. Ő volt az: ilyen magányos volt abban az alsó-ausztriai városban, nem messze Bécstől, és mégis olyan nagyon messze a főváros ragyogásától! Ő volt az, minden vágyakozásával, és minden titkos lázadásával a szülői ház, annak puritán rendje, szigorú, fekete bútorai, a zsugorgató petróleumlámpa-világítás ellen, a konyha frissen felmosott kövezetének, a csípős rántásnak és a lassan érlelődő téli almának szaga ellen.

„És senki, aki megértené!" Az önsajnálat langyos hóesésként lepte el Helenét. Ez a szánakozó hangulat lassan-lassan átváltozott vággyá — vággyá, hogy vigasztaljon, simogasson. Lene képmása helyett megint Adrienne-t látta maga előtt. „Szegény kicsikém!" Helene visszatette a képet a csillogó keretbe.

Átment Adrienne szobájába.

Egyszeriben idegennek tetszett neki a szoba, nyírfából készült világos bútoraival — mintha most más szemmel látta volna. Mindenütt könyvek. Hogy mennyit összeolvas Adrienne! A rézágy felett, ahol valamikor az őrangyal képe, később pedig a Sixtusi Madonna reprodukciója függött, most valami modern rézkarcot látott. Helenének eddig még egyszer sem jutott eszébe, hogy megnézegesse. Most szemügyre vette: valami furcsán torz, túl nagy kezű és lábú, rongyos férfiak menetét ábrázolta. Botot, husángot lóbáltak. *A kisemmizettek* — ez állt a kép alatt. Micsoda dísz egy leányszobába! A keret egyik sarkába fénykép volt tűzve: Adrienne, egy csoport ismeretlen, nagyon-nagyon egyszerűen öltözött emberrel. Egy füves domboldalon pihentek. Adrienne mellett egy jellegzetesen szlávos, sovány arcú fiatalember üldögélt. A férfi mosolygott. Adrienne-nek szólt volna ez a mosoly? Remélhetőleg nem. Merthogy majdnem úgy nézett ki a férfi, mint aki cselédlányoknak udvarol, habár volt benne valami...

talán bohémság, vagy inkább... ugyan már! Egyébként a képen mindenki mosolygott. Adrienne is. Itt tudott barátságos arcot vágni. Helene valami bosszús féltékenységet érzett. De felindulása gyorsan elmúlt.

Az íróasztalon, több halomban, rikító fedelű kis füzetek.

„No nézd csak, krajcáros regények!" — ez volt Helene első gondolata. Majd elolvasta az egyiknek a címét: *Szülési sztrájk — érvek mellette és ellene.* Szülési sztrájk? Hát az micsoda? És mi dolga vele Adrienne-nek? Helene zavartan végigfutotta a többi címet is: *A nő társadalmi rabszolgasága, Bér, ár és profit, A militarizmus, a Moloch, Egy szó a dolgozó néphez, a tizenegyedik órában.* Belelapozott az egyik füzetbe. A szemével felcsipegetett néhány szót: „Az élet árnyoldalai..." Ezek a szavak megragadtak, visszhangoztak benne még akkor is, amikor pillantása már tovább vándorolt. „Mi itt, Ausztriában, csupán a kapitalizmus másik oldalát ismerjük — olvasta —, mivel a militarizmus teljesen hatalmába kerítette az államot. Állami életünknek ez az egyetlen tartalma. Szétzilálja a pénzügyeket, alássa az irányítás erőforrásait és szétrágja a népegészség gyökereit. A pártkongresszus éppen ezért felhívja az egész munkásosztályt..." Helene valami zajt hallott és összerezzent. Gyorsan becsapta a füzetet, és megfordult.

— Mama, te vagy az? — Adrienne állt a szobában.

Helene összeszorult torokkal nevetett.

— Igen, kerestelek, gyermekem. Ugyanis... egyszóval szeretném tudni... — Azt akarta mondani: szeretném tudni, mit csinálsz, nem érzed-e magad magányosnak, hogy vagy, tulajdonképpen miért ismerlek olyan kevéssé? De helyette ezt kérdezte: — Az élet árnyoldalai... mik ezek? Úgy értem, mit értenek rajtuk azok, akik ezeket a te füzetkéidet írják, és hogy tulajdonképpen mit akartok te és azok... akikkel együtt vagy?

— Ó, mamám, igazán szeretnéd tudni? — Adrienne Heleneához szaladt, és a nyakába borult. — De szép volna! Gyere, ülj le ide! — A díványhoz húzta az anyját, maga pedig a szőnyegre kuporodott, a lábához. — Egyszóval, hogy mit akarunk. Osztálynélküli társadalmat, érted, egy új világot, amelyben megszűnik a termelőeszközök

magántulajdona, nincs többé kizsákmányolás, és... — Elhallgatott. Rájött, hogy anyjának egészen másutt járhat az esze. Áradozását szinte belefojtotta a csalódás.

Helene mereven kihúzta a derekát.

— És? Többé ne legyenek eszközök magántulajdonban? Mi az? Miért nem mondod tovább, gyermekem?

— Magam sem tudom, mama. — Adrienne felkelt. — Félek, hogy fárasztlak.

— Dehogyis, gyermekem, természetesen érdekel, főleg az a dolog, az életnek bizonyos árnyoldalairól. — Helene figyelmes arckifejezést öltött, ugyanolyan képmutatóan, mint a gyerekek szoktak, amikor végig kell hallgatniuk a felnőttek prédikációját. — Igazán mondom, roppantul érdekel.

Adrienne megsimogatta az anyja arcát:

— Látom, fáradt vagy ehhez, mama.

— Hm! — Helene erőtlenül ingatta a fejét.

— De igen, ki kell pihenned magad. Egyébként is hamarosan el kell mennem megint. Fontos ügyben.

— Hát igen, nincs időd... — Helene gyorsan felállt. Már csak egy vágya volt, hogy magára maradjon, összegubózkodjon a díványon, és semmire ne kelljen gondolnia. — De meg kell ígérned, hogy legközelebb elmagyarázod. Mindent elmagyarázol. Jó? Biztosan? — Megcsókolta Adrienne feje búbját. — Isten veled, gyermekem. És igyekezz, hogy este ne gyere haza túl későn!

NYOLCADIK FEJEZET

Adrienne az íróasztalán tornyosuló brosúrákat berakta az aktatáskájába, a konyhából hozott magának néhány falat ennivalót, amit már az előszobában, állva fogyasztott el, majd elment hazulról.

Sötét decemberi nap volt. A Szent Vitus-székesegyház körvonalai már belemosódtak a hamuszürke délutáni égboltba. A fehéren csillogó, befagyott folyón még ott fénylett a nap utolsó sugara. Adrienne egy pillanatra megállt. A rakpart korlátjának támaszkodva lepillan-

tott. Lent, a jégen, férfiak álltak fapapucsba bújtatott, hosszú szárú csizmában, és jégtáblákat fejtettek csákánnyal, s ezeket mások a partra húzták, és szalmával bélelt szekérre rakták. A lovak gőzölögtek. Az emberek tréfálkoztak egymással: „Egyszer baráti körben elmehetnénk egy nagy csúszkálásra, messze föl, a folyón!" Ez annyira csábítóan hangzott, hogy Adrienne kis híján elfelejtett tovább menni. Csak erőnek erejével bírt elszakadni a parttól.

Az Óváros utcáin már sötétség sűrűsödött. A lámpagyújtogatók hozzáláttak, hogy felcsavarják a lángot a gázlámpákban. Olyan volt, mintha mindenfele apró holdak gyúlnának ki. A lámpák körül hó kavargott, kristályos gomolyagban, mint jéggé vált szúnyograj.

Adrienne jól kilépett. Jólesett neki a szapora mozgás. Élvezte, hogy bizsergeti arcát a szél meg a hóesés. Az erő érzése járta át. Helene egykedvűségén érzett csalódása már elszállt. Persze szép lett volna, ha pajtásául szegődik az anyja, ha meg tudta volna nyerni az ügynek. De tapasztalata, hogy ez képtelenség, már nem érintette nagyon mélyen. Hiszen közte és Helene között, mióta csak az eszét tudta, sosem volt bizalmas viszony. Milyen jó is, hogy vannak emberek, barátok, akikkel végre gondolkodásban és hitben együvé tartozhat! Milyen jó, hogy végre van egy út, amin együtt haladhat a többiekkel!

Adrienne csodálkozva látta, hogy kihalt az Egyenlőség munkástanulókör helyisége, jóllehet erre az időre tűzték ki az irodalom terjesztésével foglalkozó bizottság ülését. Csak a könyvtáros, egy sánta, nyúlszájú lány tartózkodott bent, a titkárságon. Bőbeszédűen tájékoztatta Adrienne-t:

— Reither elvtársnő, az értekezletet az utolsó pillanatban lemondták. — Sajnos, magát már nem tudták értesíteni. A nyomdaipariak bérvitája ugyanis kiéleződött. Hiszen tudja, már hetek óta tárgyalnak az új bértarifa szerződésről. Hát persze hogy tudja, el is feledtem, hogy jó kapcsolatban van a nyomdász szakszervezetben levő elvtársakkal. Képzelje csak el, hogy a vállalkozók ma délután megszakították a tárgyalásokat. Az okot persze nem közölték. A Graphia már minden szervezett munkását elbocsátotta. A Schulz-féle nyomda

meg a Praga nyomda ugyanerre készül. A megfelelő válasz csak egy sztrájk lehet, nem igaz? A szakszervezeti vezetőség éppen erről tanácskozik az üzemek bizalmi embereivel. A Három Tollban, ugye tudja, hol van? Kalivoda és Prokop elvtárs is ott van, és azt üzenik, hogy maga is menjen oda, Reither elvtársnő.

Adrienne nyomban felkerekedett. Egyszóval sztrájk lesz! Erre a gondolatra megjelent előtte az a kép, a munkás-tanulókör elnökségi szobájából. Az 1905-ös általános sztrájk egyik jelenetét, Vondrák pékinas halálát ábrázolta: akkor ölték meg, amikor a dragonyosok megtámadták a munkások tüntető tömegét. A leroskadt fiatalember fölé egy lány hajolt, hogy bekötözze, de már elkésett. A feliratból meg lehetett tudni, hogy már halott volt — meghalt a nép ügyéért, az általános, egyenlő és titkos választójogért, melynek győzelméért küzdött, de meg nem érhette. Az ábrázolt jelenetet szalag keretezte, rajta a magyarázó felirattal és egy cikornyás betűkkel felírt jelmondattal: „A harcos elesik, de a zászló fenn lebeg." A festő nyilván több gondot fordított erre a girlandra, mint magára a festményre. A látható kezdetlegesség és enyhén giccses modor ellenére is sikerült neki, hogy szép és nemes kifejezést adjon a halott és az irgalmas szívű lány arcának, és ez Adrienne-t újra meg újra meghatotta, valahányszor a képet szemlélte.

Már látta, hogy az elkövetkező nyomdász sztrájknál ő játssza a festményen látható lány szerepét. Körös-körül vad dulakodás. Dragonyosok ütik-vágják a menekülőket, vagy maguk menekülnek a helytálló tüntetők kőzápora elől. A Lőportorony kapuíve alól, szuronyt szegezve, egy csapat csendőr ront elő. Robert Kalivoda (természetesen ő is ott van) odaszól Adrienne-nek, hogy húzódjon vissza, keressen fedezéket, de ő továbbra is ott marad a kövezeten heverő sebesültekre hajolva, bekötözi őket, és enyhíti szenvedésüket.

Égőpiros arccal érkezett meg Adrienne a Három Tollhoz címzett vendéglőbe.

A hátsó szobában, ahol a szakszervezeti ülést tartották, ott ültek körülbelül harmincan, jórészt férfiak, egy hosszú asztal körül. A főhelyen a szemüveges szónok állt. Adrienne megjelenése némi nyugtalanságot váltott ki. Mindenki feléje fordult. A szónok szünetet

tartott. Robert Kalivoda súgott valamit az elnöknek, s ennek intésére az asztal végén összébb húzódtak és helyet szorítottak Adrienne számára. A figyelem újra a szónok felé fordult, aki rekedt, fátyolos hangon beszélt bértételekről, bérezési kikötésekről és döntőbíróságokról.

Robert egy cédulát küldött Adrienne-nek, a következő üzenettel: „Zárszó. Elég sokáig fog tartani. Fékez. De mindez semmit nem használ."

Sör, kapadohány és ázott ruha szaga terjengett. A szónok most csak úgy ontotta a számokat. Álmosság permetezett Adrienne-re, mint valami láthatatlan eső. A mellette ülők arca elmosódott. A szavak egybefolytak. Adrienne csak egyetlen kiszakított mondattöredéket fogott fel, és az ott döngicsélt a fülében, mint egy foglyul esett méh: „Az aprólékos munka, szaktársaim, az aprólékos szervezési munka a döntő." Hol az izgalmas kavargás? Hol az a tarka elevenség, a nagy lendület? Hol vannak a dragonyosok, a menekülők, hol a kitartó tüntetők? Hol van Vondrák, az általános választójog ügyének mártírja, és hol az irgalmas szívű lány?

Hirtelen lárma, mozgolódás támadt. Az elnök megrázta a csengőt:

— Csendet kérek, szaktársak! — kiáltotta. — Van itt egy indítvány, hogy javasoljuk a szaktársaknak, szavazzanak igennel az elbocsátott szaktársakért rendezendő szimpátia-sztrájk ügyében. Ki van a javaslat mellett?... Köszönöm. Ellene?... A javaslatot, négy nemleges szavazat ellenében, mindenki megszavazta. Az ülést bezárom.

KILENCEDIK FEJEZET

Dr. Koch, valahányszor vezércikket írt, mindig szigorú ceremóniához tartotta magát.

Párnázott székében hátradőlve, szemét a mennyezetre szegezve, mondta tollba hosszú körmondatait Hurtig kisasszonynak, és közben a különösen fontos részeket előre jelezte azzal, hogy rövidke szünetet tartott, és gyengéden meglapogatta elteregetett tincseit. Ha más egyebet diktált, szívesen vette az írógépet (már a technikai

újítások iránt tanúsítandó köteles érdeklődés miatt is), ilyen alkalmakkor azonban száműzte. Úgy érezte, hogy az írógép kopogása zavarja az ihletét, Hurtig kisasszony tollának halk sercegése viszont serkentőleg hatott rá.

Koch minden nagyobb bekezdés végén felállt, és körbejárta az íróasztalát. A témával kapcsolatos gondolatainak fennhangon történő megfogalmazása révén titkárnőjét is részeltette az alkotás folyamatában. Hurtig kisasszony, egy megfakult babaszépségű, de modorában konukul süldőlányos, éltesebb szőkeség, rajongó pillantással válaszolt erre, vagy, ha egyenesen hozzá intézett kérdést, inkább elpihegte, mintsem kimondta a Koch várakozásának pontosan megfelelő igent vagy nemet.

Az elkészült kézirat nyomban a szedőterembe került, szerzője át sem olvasta. Koch igen rátarti volt arra, hogy „nyomdakészen" diktál, és csalhatatlan érzékkel állapítja meg a cikk pontos terjedelmét — háromszor fél ívet vagy a kilencvenöt borgisz-sor, széltében tizenhat ciceró terjedelmet. Ha erről a képességéről esett szó, csak ritkán feledkezett meg róla, hogy elmeséljen egy anekdotát Théophile Gautier-ról, a nagy stilisztáról, aki, kollégáinak elképedésére, a szedőpultnál úgy diktált le egy-egy rövid cikket, hogy utána egyetlen szótagot sem kellett megváltoztatni.

Koch szívesen építette fel vezércikkeit valamilyen idézetre. Gyakran oktatta is Hurtig kisasszonyt: „Vezércikkben azt a szerepet tölti be az idézet, mint kárpitosnál a horog. Ezzel a legnehezebb anyagokat is tetszés szerint lehet redőzni."

Ezen a napon Koch a fenyegető nyomdász-sztrájkot választotta témájául. A horognak szánt idézetet rögtön elhelyezte a cikk első bekezdésében.

Az olvasó bizonyára emlékszik még a belgiumi általános sztrájkra — így kezdte —, mely néhány hónappal ezelőtt egész Nyugat-Európát feszültségben tartotta, majd teljesen eredménytelenül végződött. A *Napi Híradó* már akkor rámutatott, hogy az általános sztrájk Ausztriában is egy egész osztály romantikus eszménye, és dalaiban is erről álmodik: *Minden gépet, ha akarod, leállíthat erős karod.*

A munkásság a gépek leállításával eddig mindenesetre keveset ért el. Minden területen munka nélkül maradnak az emberek, és ez képtelen követelmények elé állítja a szakszervezetek segítőkészségét. A francia szindikalisták éppen ezért vezették be azt a taktikát, hogy külön-külön mennek támadásba.

Koch most felállt, és egyszer körbejárta az íróasztalt. Keze fejét mellényének ujja kivágásába dugta, és elmerült a Dreyfus ügy idején megismert néhány szakszervezeti vezetővel kapcsolatos személyes emlékeibe.

— Micsoda férfiak voltak azok, kedves Hurtig! — kiáltott fel, és ujjaival dobolt a mellkasán. — Mennyire mások voltak, mint a mi szakszervezeti funkcionáriusaink és szocialistáink! No persze: a francia hagyományok! Abban van nagyság! Az az *Allons enfants,** *a citoyen** szelleme! Az a forradalom, illetőleg nem, nem forradalom, hanem köztársaság! Igen, van valami nagyság ebben a köztársaságban, mely mégis magán viseli a törvénytelen múlt izgató illatát. — Szünetet tartott, és mosolyogva, élvezettel ismételte meg: — A törvénytelen múlt illata... Nem rossz! Mit szól ehhez a kifejezéshez, kedves Hurtig?

— Tüneményes, doktor úr! — sóhajtotta a titkárnő, és a szeme égnek fordult. — Kitűnő!

— Na, na! Nem rossz, fel is jegyezzük magunknak valami megfelelő alkalomra. Készítsen csak feljegyzést a cédulás szekrényke számára. — Koch ismét leült és hozzálátott a cikk második fejezetének diktálásához: „A külön-külön vezetett támadások taktikája eleinte eredményes is volt. Majd, mint minden harcban, a védelem alkalmazkodott a támadás módszeréhez. — És Angliában, Spanyol- és Franciaországban, valamint Magyarországon a tapasztalat azt mutatta, hogy egy nagy és jól szervezett részleges sztrájkot is le lehet verni..." Megvan? Akkor menjünk tovább!... „A prágai nyomdászok tehát jól teszik, ha..."

Kopogtattak, és máris belépett Maybaum úr. Amikor vezércikket diktált, Koch egyébként is minden zavarást személyes sértésnek vett, s ehhez hozzájárult még, hogy közte és Maybaum között feszült

volt a viszony. Ahogy belépett a nem szívesen látott látogató, Koch koponyája málnavörösre váltott. De azért folytatta a diktálást: — „...jól teszik, ha elállnak az általános sztrájktól..." Az „elállnak" szót húzza alá, kérem.

— Bocsánat — szólalt meg Maybaum, és közelebb lépett, mit sem törődve a főszerkesztő néma elutasításával. — Tisztelt doktor úr, sürgős ügyben szeretnék önnel beszélni.

— Feltétlenül most? Amint látja, javában dolgozom egy vezércikken. Lehet, hogy ön nem tudja pontosan felmérni, mit jelent félbehagyni az efféle tevékenységet, de biztosíthatom...

Maybaum zavartalanul a szavába vágott:

— Doktor úr, félek, hogy a cikkét már nem lehet felhasználni. A munkások az összes nyomdában éppen most szüntették be a munkát.

— Micsoda? Hát mégis? És ön meg sem kísérelte, hogy észre térítse a szedőinket?

— Egemm, persze, csakhogy nem volt mit tenni.

Ezt a közlést Koch kárörvendően rezignált legyintéssel nyugtázta. No persze, az üzletvezetőség! Újra csak kiderül, hogy milyen sokra vitték!

Maybaum odadöfött:

— Talán próbálja meg ön, doktor úr!

— Én? Hogy jövök én ehhez, tisztelt uram? Az ilyesmihez semmi köze a szerkesztőségnek. — Koch megpörgette a karosszékét, majd hirtelen felugrott. — Hm! Ha az üzletvezetőségnek véget ér a tudománya, majd én megpróbálok beszélni az emberekkel. — Megszabadította magát a talárjától, lehajtogatta a mandzsettáit, belebújt a zakójába, ruháját és hajzatát szemügyre vette a tükörben, majd elindult. Már a kilincsen volt a keze, amikor odaszólt Hurtig kisasszonynak: — Kérem, maradjon itt! Hamarosan visszajövök. Természetesen befejezzük a cikket.

TIZEDIK FEJEZET

Furcsa csend honolt az egyébként a szedőgépek zörgésétől hangos nagy teremben. A csúcsíves ablakokon át besütött a decemberi nap, és a padlóra vetődő fénypászták rajza csak még fokozta a hatást, amit a csend és a mozdulatlanság váltott ki.

A munkások mind együtt álldogáltak, és halkan tárgyaltak. Amikor Koch és Maybaum belépett, szétrebbentek. Java részük kiment a teremből.

Maybaum felemelte a karját, majd bágyadtan leejtette. Nézze ezt a kalamajkát! — ezt jelezte a mozdulata. Koch ügyet sem vetett rá. Odaintette az első szedőt:

— Halló, Wagner... Miféle dolog ez?

A szedő, egy kiaszott férfi, nagy orrán drótkeretes szemüveggel, vonakodva odacsoszogott.

— Hát, doktor úr, itt nincs mit csinálni. Magam is inkább... de ha... mivel így döntött a szakszervezet.

Koch előszedte kölnivízzel illatosított zsebkendőjét és végigpacsmagolta a homlokát meg a két orcáját, mielőtt megszólalt volna:

— A szakszervezet így határozott. Vagy úgy! És ha holnap netán úgy döntenének, hogy maguk mind harapják el a nyelvüket, annak is szépen eleget tennének? És erre mondják azt maguk, hogy osztályöntudat, hehe! Öntudat!

A szedő a lábát váltogatta.

— Több szaktársunkat elbocsátották.

— A mi üzemünkből?

— Nem. De ott van az a másik dolog is, a bértarifa-megállapodás.

Maybaum közbeszólt:

— A tarifaszerződés értelmében bevezetendő bértételek nálunk gyakorlatilag már rég érvényben vannak. Szabadság, betegbiztosítás, üzemi egészségügy... A szakszervezet követelései közül minden lényeges megvan már nálunk. A sztrájk nálunk tisztára rendbontás. Hülyeség.

Koch Maybaum vállára tette a kezét.

— Várjon, azért így ne! — A szedőhöz fordult, akinek arcjátéka

szorongásról és dacról árulkodott. — Ide figyeljen, Wagner, hiszen maga a régi gárdából való. Tessék, kér egy szivart? Nem? Na jó, hiszen értem én. Egyébként nem is gondoltam arra, ezt maga is jól tudja. Ellenben azt akartam mondani, hogy maga úgyszólván az üzemmel nőtt fel. Valami felelősséget kell éreznie a lappal szemben.

Odajött még néhány szedő. Josef Prokop is köztük volt. Ceruzát rágott, de most kivette a szájából.

— Elsősorban a kizárt szaktársainkért érzünk felelősséget! — jelentette ki hevesen.

Koch hatalmasat szusszant, de zsebkendőjével elfojtotta.

— Úgy, hm. És azzal segítenek rajtuk, hogy maguk is sutba vágják a munkát, és egy fityinget se keresnek? Hát kiveszett magukból minden józanság? Jóllehet, maguk itt mindent megkapnak, amit a szakszervezet követel!

— Akkor miért nem írta alá az üzem vezetősége a bértarifa-szerződést?

Koch újból szusszant egyet, és kérdő mozdulattal fordult Maybaumhoz. Ez kinyújtotta a nyakát magas gallérjából és magyarázkodni kezdett, de közben kínosan ügyelt, hogy senkire rá ne nézzen:

— Túlságosan bonyolult kérdés ez, hogysem ilyen hirtelenjében megmagyarázhatnám. Képtelenség, hogy bárki előírja nekünk, kit alkalmazhatunk és kit nem, meg hogy kivel tárgyalhatunk, kivel nem. Ezenkívül kötnek bennünket a nyomdatulajdonosok egyesületének határozatai is. Hűségesnek kell maradnunk a kartellhez.

Josef két kézzel beletúrt rozsdabarna hajába:

— Aha! Hát ez az: maguk hűséggel tartoznak a kartellnek, de ha mi szolidárisak vagyunk, az rendbontás és hülyeség! Gyerünk, szaktársak! — Sarkon fordult és elindult. A többiek követték. Csak Wagner, az öreg szedő téblábolt még néhány percig, majd karjait lógatva, ő is elhagyta a szedőtermet.

Koch legyezgette magát szagosított zsebkendőjével. Egy ideig gúnyos és egyben tanácstalan tekintettel méregette Maybaumot. Hogy a vezető cégjegyző egyre hallgatott, Koch ezt recsegte:

— Na, és most mitévők legyünk, Maybaum úr? Nincs raktáron valami jótanácsa?

— Ugyanezt kérdezném én is öntől, doktor úr! — Maybaum ujjainak ízületeit ropogtatta. — Hiszen éppen ezért jöttem.

Koch jól teleszívta a mellkasát.

— Úgy! Egyszóval ezért jött! Ám legyen: ha ön úgy érzi, képtelen megbirkózni a helyzettel, akkor majd én megkísérlem. Habár... és ezt szeretném nyomatékosan hangsúlyozni... az ilyesmi egyáltalán nem tartozik a hatáskörömbe. — Azzal faképnél hagyta a vezető cégjegyzőt, és sietve visszatért a szobájába.

Ahogy a titkárnője meglátta, máris nyúlt a tollért.

Koch leintette.

— Kedves Hurtig, még tovább kell halogatnunk a cikk befejezését. A nyomdában fennakadás támadt. Az emberek valóban sztrájkolnak. Pedig semmi hasznuk nem lesz belőle, amint ezt a cikkemben meg is jövendöltem. Majd meglátja! Igen, kedves Hurtig, némelykor mondom is magamban: ha nem volnék szerkesztő, szívesen lennék politikus, és megmutatnám ezeknek az embereknek, milyen a munkásság helyes politikája. Persze nem valami demagóg politikára gondolok, ért engem, ugye?

— Természetesen, doktor úr. Mennyei volna!

— Na, na, na! Maradjunk csak szépen mindkét lábunkkal a földön. Megkérhetem, hogy a kollégákat nyomban hívja össze szerkesztőségi ülésre? A napirend... illetőleg nem, elég, ha közli, hogy sürgős. — Jobb kezét apró virágos bársony mellényének két középső gombja közé dugta, és töprengésbe merült.

Hurtig kisasszony elrohant. Néhány perc múlva már vissza is tért és jelentette, hogy a szerkesztőség tagjai összegyűltek a könyvtárszobában. Jelentését meg kellett ismételnie, mire Koch célszerűnek látta, hogy magához térjen elmélyedéséből. Megköszönte, lehúzogatta a mellényét, begombolta a zakóját, és elindult a néhai kolostor első emeletén levő könyvtárba.

A lépcsőn izgatott csoport állta el az útját. A kiáltozásból Koch arra következtetett, hogy valami baleset történt. Megpróbált átfurakodni. Eleinte rá se hederítettek. Majd az expedícióból az egyik csomagoló felismerte a főszerkesztőt, és megbökdöste a mellette

állókat. Csak most engedtek utat Kochnak. Guido Frankot pillantotta meg, amint eltorzult arccal a földön kuporgott. Ketten segédkeztek neki, próbálták talpra állítani, de Frank, halk nyögéssel, újra lerogyott.

— Mi történt? — érdeklődött Koch.

A bámészkodók között ott álldogált a portás is — ő adott felvilágosítást:

— Frank úr leesett, és megsértette a bal bokáját. Úgy nézem, nem tréfadolog, doktor úr.

— Ugyan már, szóra sem érdemes! — tiltakozott Frank. A két ember segítségével nagy nehezen feltápászkodott. Arcán mosollyal leplezett, konok fájdalom látszott. — És természetesen részt veszek az értekezleten, doktor úr. — Frank egyet lépett Koch felé, de tompa jajdulással leroskadt.

— Nesze neked! — jegyezte meg a portás dühös elégedettséggel —, ha ez nem bokatörés! De legalábbis megrepedt a csont. Én ugyanis kiismerem magam az ilyesmin. Ezzel nem szabad tréfálni. Azonnal sínbe kell tenni, és gipszkötést rá.

Frank a földön ült, és a bokáját masszírozta, s közben zihálva lélegzett.

— Ostobaság! Semmiség az egész. Mindjárt talpra állok. Gyerünk! — De nyomban le kellett tennie szándékáról, hogy felálljon.

— Semmi célja! — jelentette ki Koch. — Ebben az állapotban nem maradhat itt. A mentőállomáson vagy a kórházban a helye.

— De doktor úr, nem tehetem meg, hogy éppen most, amikor minden emberre szükség van...

— Senki sem pótolhatatlan, kedves Frank. Maga megsebesült, tehát nem a tűzvonalban a helye, hanem a kötözőhelyen. Nem, semmi ellenvetést nem akarok hallani! Ezzel csak feltart bennünket. Vigasztalhatja az a tudat, hogy terhet vesz le rólunk, ha nem nekünk kell foglalkoznunk magával, hanem az orvosoknak. Hozzanak konflist, és valaki elkíséri a kórházba.

Frank megadta magát a sorsának. Csak annyit kért, hadd menjen egyedül. Ő igazán nem akarja, hogy még valaki hiányozzon a munkából. Elég baj, hogy neki engedelmeskednie kell Koch baráti parancsá-

nak, és el kell hagynia a posztját. Mindenesetre a lehető leghamarabb vissza akar térni.

Olyan arccal fogott kezet Kochhal, mintha önmagának gyászoló hátramaradottja volna, majd két kísérőjének vállára támaszkodva lesántikált a lépcsőn.

Kochot valami megmagyarázhatatlan gyanakvás fogta el, és szúrós pillantással utána nézett. Frank fájdalomtól meggörnyedt hátát látva azonban gyanakvása éppolyan hirtelen elszállt, ahogy támadt.

TIZENEGYEDIK FEJEZET

Amikor Adrienne belépett a kávéház kistermébe, Guido Frank fel akart állni a helyéről, attól az ablak melletti asztaltól, de a lány intett neki, hogy csak maradjon.

— Egyébként is lelkiismeret-furdalásom van, hogy ebben az állapotában ide csaltam önt — mondta, és leült az asztalhoz, de barettjét és kabátját nem tette le —, viszont sejtelmem sem volt róla, hogy baleset érte. Csak a válaszlapjából tudtam meg, és akkor már nem futotta az időből, hogy megírjam, ne fárassza magát ezzel az úttal. Nyugodtan felkereshettem volna én.

— Ah, Adrienne, ha ezt tudtam volna! — válaszolta Frank rezgő hangon. Megpróbált Adrienne szemébe nézni, de a lány elmerülten bámult maga elé, az asztal erezett márvány lapjára. Guido zavartalanul folytatta: — És valóban eljött volna hozzám?

Adrienne nem gondolt rá, mire is céloz, hiszen álmában sem jutott volna eszébe, hogy Frank nem csupán eszmei okokból kíván vele összejönni. Tárgyilagos érdeklődéssel megkérdezte, gyorsan gyógyul-e a bokasérülése. Közben Guido gipszbe rakott lábára mutatott.

— Nos, mikor lesz megint mozgásképes?

— Ah, ez csak azon múlik, hogy milyen célból szükséges. Ha például ön most szívesen táncolna egyet, minden további nélkül kész volnék rá. — Tettrekészen lóbálta bepólyázott lábát.

— Hogyhogy? — csodálkozott rá Adrienne.

— Hát, tudja meg, hogy ez nem valódi.

— Nem értem. Mi nem valódi?

Guido válasz helyett a gipszkötésre mutatott.

— Mi a csoda?!

Guido eszeveszetten élvezte Adrienne elképedését. Büszkén kifejtette, hogy az egész balesetet csak megjátszotta, mert a sztrájk idejére távol akart maradni a szerkesztőségből.

— Nyomban sejtettem — magyarázta —, hogy felszólítják a szerkesztőket, jelentessék meg a lapot olyan munkások segítségével, akik hajlandók dolgozni, egyszóval a sztrájktörők segítségével, amint ön mondaná. És valóban ezzel próbálkoznak. Hát ebben én nem akartam részt vállalni. Már ön miatt sem, Adrienne. — Lesimogatta a haját, és csak úgy forgott nedvesen fénylő szeme.

— Á, hát ez aztán mulatságos! — kiáltott fel Adrienne. Az utolsó mondatot mintha nem is hallotta volna. — Hát ezt jól megcsinálta! — De nyomban elkomolyodott. — Tudja, valóban örülök, hogy nem akart sztrájktörő lenni, illetőleg tudtam, hogy ön nem lesz sztrájktörő, de... nos, röviden és velősen: azért jöttem, mert módot szeretnék adni önnek, hogy valami kézzelfogható dolgot tegyen a munkásság ügyéért.

Frank felfigyelt. Adrienne bevezetőjétől kellemetlenül érezte magát. De azért férfias hangon bizonygatta:

— Rám mindig számíthat, Adrienne kisasszony. — Közben, mintegy véletlenül, hozzáért a lány kezéhez.

Adrienne visszahúzta.

Frank legszívesebben felpofozta volna magát. A fene vigye el, hogy mindig olyan nedves a tenyere! Ámbár nincs baj, mert úgy látszik, Adrienne mozdulata nem tudatos, hanem reflex-mozdulat volt. Ugyanis most, hogy újra megszólalt, szavainak tartalma, a hanglejtése, egyszerűen csak tartózkodó volt.

— Ez szép, Frank úr! Tudja, én mindig is hittem benne, hogy magában megvan a jó alap! Egyszóval a következőkről van szó. — Közelebb húzódott Frankhoz, és halkabban így folytatta. — Amint tudja, a munkáltatók nem találtak elég sztrájktörőt a nyomdászok között. Egyszóval szerkesztőket akarnak betanítani szedőmunkára... erről biztosan hallott már. Ilyen módon szeretnének kihozni, pótlásul,

két-három újságot. A *Napi Híradó* szerkesztőségéből hatan jelentkeztek. A sztrájkvezetőség számára most rendkívül fontos, hogy ezt a hat embert, de legalábbis néhányukat, meg tudjuk győzni. Ezzel kapcsolatban ön nagyon hasznos munkát végezhet. Ismeri a kollégáit és tudja, hogyan lehet a legjobban hatni rájuk. Nos, mit szól hozzá? Mi, a szakszervezetnél, mit tehetnénk, hogy megkönnyítsük önnek ezt a munkát?

Frank hátratolta a székét:

— Bocsásson meg, Adrienne kisasszony, de úgy nem megy, ahogy ön elképzeli.

Adrienne félreértette:

— Ó, nem akarunk mi önnek semmilyen módszert előírni, Frank úr. A sztrájkvezetőség önre bízza az eszközök megválasztását.

Frank nem válaszolt azonnal. Tekintete az asztal márványlapján egy kis víztócsára meredt, megmártotta benne a mutatóujját és csillagszerű ábrákat kezdett rajzolgatni.

— Az egész ügy nem olyan egyszerű — mondta végre, csücsörítő szájjal.

— Tessék? Hogy érti ezt?

Frank mély lélegzetet vett, mint az úszó a fejes előtt, majd ünnepélyesen kijelentette:

— Alapvető tévedésben él, Adrienne kisasszony. Én sajnos... úgy érzem, képtelen vagyok... ajánlatát mint ilyet, el kell hárítanom.

— Nem értem, Frank úr. Csak az imént jelentette ki, hogy mindig számíthatok önre.

— Természetesen igen. Csak ebben az esetben, sajnos, lehetetlen.

— Bocsásson meg, egyre kevésbé értem. Nem azért színlelt bokatörést, hogy ne kelljen sztrájktörőnek lennie?

— Igen, természetesen.

— Természetesen? És ha azt kérik öntől, hogy felfogásának adja bizonyítékát, akkor nemmel válaszol. Bocsásson meg, de hogyan illik ez össze? Nem értem...

— Adrienne! — Úgy hangzott ez, mint egy nyögés. Frank homlokán kövér verítékcseppek ültek. Nyilván bántotta, hogy így viselke-

dik. A hangja majdnem elcsuklott, amikor folytatta: — Kérem, ne higgye... de ha megteszem, amit óhajt, akkor nem lesz maradásom a szerkesztőségben.

— Vagy úgy! — Adrienne, összevont szemöldökével, most ismét olyan volt, mint Alexander ifjú mása. — Félti az állását! Én pedig azt hittem, hogy ön a munkások, az igazság és az igazságosság oldalán áll.

Frank égnek emelte a két karját. Meg akarta magyarázni Adriennenek, indítéka nem egyszerűen az, hogy félti szerkesztőségi állását. Hogy a való helyzet sokkal bonyolultabb. Ezt akarta mondani: Értsen meg, magam is a jó pártján állok, tehát én is az egyetlen igazságos társadalmi rend híve vagyok, amint ön nevezi. De előbb nevet kell szereznem mint újságírónak. Már csak azért is, hogy sokkal eredményesebben szállhassak síkra az ön eszményeiért... Megérti-e ezt? Nem, nyilván nem érti, és semmi értelme magyarázgatni, hogy jómaga is inkább volna szenvedélyes idealista, megalkuvást nem ismerő, eltökélt ember... de nem teheti, mivel neki soha semmi nem hullt az ölébe, és mert róla senki nem gondoskodik. Adrienne esetében persze minden sokkal egyszerűbb, könnyebb; mit kockáztat bármi forradalmi cselekedettel? Számára hátvédnek mindig ott a Reither név és vagyon.

— Valójában igazságtalan hozzám — nyögte ki végül. A torkában mintha gombóc lett volna. — A látszat ellenem szól, tudom, de majd meglátja... Á, hasztalan beszéd. Ön nyilván elítél engem. De ha... Nem, céltalan az egész.

Adrienne felállt. Már nyelvén volt valami nyers válasz. De hirtelen szánakozás fogta el, amiről maga is érezte, hogy nem helyénvaló, de nem bírta legyűrni. Nem nézett Frankra, úgy mondta:

— Nem ítélem el önt. Az ilyesmit mindenkinek magával kell elintéznie. Tegyen úgy, ahogy jónak látja. Isten vele!

Frank kinyújtotta a kezét, mintha vissza akarná tartani Adrienne-t. Hajlandó lett volna mindent visszavonni, mindent megígérni. Csakhogy Adrienne már elment. Kint most haladt el az ablak előtt. Ha kikopogna neki? De nem kopogott, hanem újból nekilátott, hogy a vízzel csillagokat rajzoljon az asztallapra.

Adrienne közben már átkelt az úttesten. Most egy pillanatra megállt és kissé előrebillent fejjel, még mindig összehúzott szemöldökkel eltöprengett, majd eltűnt a következő ház sarkánál.

Frank még egy ideig arra bámult, amerre a lány eltűnt. Megkönnyebbülés és szégyenkezés fogta el, de a megkönnyebbülés volt az erősebb érzés.

TIZENKETTEDIK FEJEZET

A nyomdász-sztrájk már két hete feszültségben tartotta a várost. Mindkét oldalról egyre elkeseredettebben folyt a harc. Szerkesztőket és korrektorokat gyorstalpaló tanfolyamokon megtanítottak a szedőgép kezelésére, ugyanis kudarcot vallott az a próbálkozás is, hogy vidéken nyomtassák ki az újságokat. A kiadók párosával összefogtak, és lapjukat — szükségből — két címen, összesen négy oldal terjedelemben jelentették meg. Az újságot szállító kocsik rendőri fedezettel tették meg az utat a pályaudvarra. A nyomdákat csendőrök őrizték. A sztrájkőrségek igyekeztek megakasztani a papiros-utánpótlást. Az újságkihordóktól a sztrájkolók elszedték a lapkötegeket, és a nyílt utcán elégették. Éjjelente megtámadták és megverték a sztrájktörőket, erre pedig az következett, hogy letartóztattak szakszervezeti bizalmi embereket, és szétkergettek sztrájkgyűléseket.

Az egymással szemben álló felek jelentései úgy hangzottak, mint a vezérkari közlemények. A külpolitikára vonatkozó minden hír háttérbe szorult. Kiszorította őket a sztrájk.

A közvélemény megoszlott. Villamoson, kávéházban indulatosan érveltek a sztrájk mellett vagy a sztrájk ellen. A sztrájktörők támogatására a Pragensia irodalmi-művészeti egyesület műsoros sajtóestet rendezett, amelynek egy költői vetélkedő volt a fénypontja. Az első díjat a *Napi Híradó* egyik szerkesztője nyerte a *Szedőgépem mellett ülök* kezdetű ódájával. A városi parkban a fiúk már nem rablót meg pandúrt játszottak, hanem sztrájkőrséget meg pandúrt. Zizkov külvárosában pedig a sztrájkalap javára apró darabokat árusítottak abból az ólomból, amelynek rejtélyes eltűnése egynapos kiesést

okozott az ostromállapotnak megfelelően dolgozó *Politika* nyomdában.

Adrienne ezekben a hetekben egyáltalán nem járt előadásokra. Napközben jóformán sosem tartózkodott otthon. Teljesen lefoglalta a sztrájk. Segített berendezni egy konyhát, ahonnan a nem családos sztrájkolók enni kaptak. Röplapokat osztogatott az újságok előfizetői körében. Pénzt gyűjtött a szakszervezeti pénztárnak. Letisztázta azt a sietve megfirkantott jegyzőkönyvet, melyet Robert Kalivoda készített a sztrájkvezetőség egyik titokban megtartott üléséről.

Karácsony előtt két nappal néhány nyomda villanyvezetékében rövidzárlat keletkezett. Nem lehetett elkészíteni a pótlásként kiadott sajtótermékek karácsonyi számát. Egy nagy halom bécsi újság, az államvasutak prágai pályaudvarán, kirakodásnál egy tolatómozdony kerekei alá került, és ronggyá tépődött. A szakszervezetek által kiadott híradót pillanatok alatt szétkapkodták. A kiadói szövetségben viharos jelenetek játszódtak el, amikor néhány kisebb cég kijelentette, hogy folytatni kívánja a tárgyalásokat a sztrájkolókkal. Ennek során az egyik alelnök gutaütést kapott.

Karácsony és újév között fordulat következett be. A szilveszteri újságok nyolc oldalon jelentek meg és bejelentették, hogy hamarosan visszatérnek a normál terjedelemre. Olyan hírek is keringtek, hogy Angliában feltaláltak egy diktafonnal működő szedőgépet, s ez a nyomdaipart a jövőben függetleníti a munkások önkényétől. A városi iparhatóság megvonta a működési engedélyt a családtalan sztrájkolók számára felállított konyhától. A rendőrség letartóztatta öt helybeli sztrájkbizottság tagjait, azzal a váddal, hogy a rövidzárlat előidézésével ők zavarták meg egyes nyomdák áramellátását. Büntetőeljárás fenyegette őket, idegen javak rongálása és magánlaksértés miatt. A szakszervezet irodájában megtartott razzia során előkerült tíz rúd abból az ólomból, mely a *Politika* készletéből tűnt el. A helyiséget zárolták. A sztrájkvezetőség provokációval vádolta a rendőrséget. A válasz az volt, hogy vádat emeltek ellenük a hivatali becsület megsértése miatt.

A levegőt vihar előtti fülledtség ülte meg.

Adrienne azért ment el az Egyenlőség munkás tanulókörbe, hogy a sokszorosító gépen lehúzzon egy újabb röpiratot. A helyiséget zárva találta. Keménykalapot és kétsoros kék kabátot viselő férfi lépett hozzá:

— Mit keres itt?

Sánta könyvtárosuk, mintegy véletlenül, épp ekkor bicegett lefelé a lépcsőn, és odakiáltott Adrienne-nek:

— Á, Anna, hát itt vagy végre! Mehetünk is a fogorvoshoz. Sokat késtél, hallod-e! — Azzal belekarolt Adrienne-be, és már húzta is magával. Az utcán suttogva közölte az elképedt Adrienne-nel: — Titkosrendőr ez, ő is részt vett a tanulókör helyiségében tartott házkutatáson. Tudja már, hogy a sztrájkvezetőség két tagját letartóztatták? Nem, nem Kalivoda meg Prokop elvtársat, hanem két litografust. A munkáskerületekben nagy a felzúdulás a rendőrség önkénye miatt. Várható, hogy tiltakozó tüntetések lesznek.

A villamost, melyen Adrienne kifelé tartott Zizkov elővárosba, leállították az úgynevezett Bolgár sarkon.

— Mindenki szálljon ki!

Csendőrsor zárta le az utcát. Oldalvást egy csoport lovas rendőr. A csendőrök láncán innen, nagyobb csoportokban, kíváncsiskodók gyülekeztek. Túl pedig, számtalan izgatottan lármázó ember, akiket a téli késő délutáni szürkületben csak elmosódva lehetett látni.

Havas esőt hordott a szél. A csendőrök sisakjának hegye és a bajonettjük tompán csillogott a gázlámpák fényénél. A lovas rendőrök feje fölött kakastoll lengett, mint megannyi sötét éjjeli madár. A kíváncsiskodók sűrű tömegében rendőrök cirkáltak, és ezt kiabálták: „Gyerünk, gyerünk! Menjünk tovább!"

Valahányszor egy pillanatra csitult a zavaros lárma vagy erőre kapott a szél, énekszó foszlányai hallatszottak valahonnan a háttérből.

Adrienne ismerte a dalt. Robert öccse, a bozontos Anton, nagyon szerette játszani a harmonikáján, és a tanulókör tagjai, a vasárnapi

kirándulások alkalmával, mindig énekelték. De itt, ebben a környezetben, ebben a légkörben Adrienne úgy érezte, mintha új értelme, csengése volna.

A nép vére foly patakokba'
Benne keser könnyek árja.

Adrienne már eljutott a csendőrlánc közelébe, amikor az előtte kavargó csoportok zárt tömeggé sűrűsödtek. Adrienne lábujjhegyre állt. Most látta, a rendőrök még egy láncot vontak, hogy a kíváncsiskodók ne törhessenek át a csendőrökhöz. A két kordon között húzódó szabad területen egy férfi állt lódenkabátban és sapkában, és hadonászva győzködött a csendőrtiszttel és néhány rendőrtisztviselővel. A kabát és sapka láttán Adrienne meghökkent. Csak a szeme káprázik, vagy valóban Robertot látja? Megpróbált még valamicskét előbbre furakodni, de sikertelenül. A körülállók közül néhányan mérgelődtek. Lemondott a szándékáról. Feszülten meredt a két sorfal között álldogáló csoportra. Most valamennyien indulatosan hadonásztak.

A dal egy foszlányát ismét erre hozta a szél:

De jön a nap, a bosszú napja,
S leszünk mindenek bírája!

A csendőrtiszt dobbantott, és intett a sapkás férfinak — Adrienne még most sem láthatta az arcát —, hogy kotródjon el. De az csak maradt. A tiszt haragosan emelte fel kesztyűs jobbját. Adrienne jeges szorítást érzett a szívén. Azt, ami most villámgyorsan lepergett a szeme előtt, később csak nehezen tudta eszébe idézni.

Egy asszony felkiáltott:

— Pfuj, megüti!

A csendőrsorfalon túl, számtalan torokból, hangos moraj tört fel. A levegő mintha villamossággal telítődött volna. Egy rendőrsíp éles hangon felsivított. Fém csörgött-zörgött. Elöl a rendőrök kirántották a kardjukat. Újabb sípszó. Egy férfihang ezt recsegte:

— A törvény nevében: oszolj!

Ordítozás, dobogás, zűrzavaros kavargás.

Az asszony, aki az előbb feljajdult, újra rákezdte:

— Pfuj! pfuj! Vadállatok! Fegyverrel mennek a békés nép ellen!

Adrienne látta a kiáltozó nő arcát. Anyás arc volt az, gondterhelt, barázdás, a nagy felindultság most eltorzította, de egyben meg is szépítette.

Fülsiketítő lárma. Hol van Robert? Mi történik itt?

Adrienne hirtelen megpillantott valami négyszögletes tárgyat, ami lassan feléje szállt a levegőben. Mielőtt rájött volna, hogy a kövezetből felszedett kő az, éles kattogást hallott. Ezt halálos csend, majd fejvesztett ordítozás követte. „Lőnek! Segítség! A disznók!"

Körben mindenütt futásnak eredtek az emberek. Adrienne is szaladt, helyesebben a lábai vitték, akarata ellenére. Oldalról a lovas csendőrök belerohantak a tömegbe, és kardlapozták a menekülőket. „Milyen üresen csattog!" — gondolta Adrienne. Mellette valaki futtában elvágódott. Adrienne előtt hirtelen megjelent az a kép, Vondrák pékinas haláláról. Le akart hajolni a földön heverő emberhez, de a tömeg magával sodorta.

Ismét felbukkant az a barázdált, anyás arcú asszony. Merev tekintettel törtetett előre, pontosan szemközt egy lovas csendőrrel. Az felemelkedett nyergében, és lovaglóostorával lecsapott rá. Az asszony megingott. Két keze a semmibe nyúlt.

Adrienne érezte, hogy soha nem érzett gyűlölet önti el, szinte megvakítja, hogy csupán egyetlen gondolat zakatol benne: „A csendőrt le kell rántani a lováról!" De közben megtaszították Adrienne-t, mindkét karját lefogták és hátracsavarták.

— Segítség! Robert!

Egy durva gyapjúkesztyűbe bújt kéz lecsapott a szájára, nem nagy erővel, de Adrienne szeme előtt minden elsötétült.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

Alexander most már fél esztendeje élt szoros közelségben Irenével, de együttélésüket még most is újnak, csodálatosnak, szinte hihetetlennek érezte.

Ami erejét és érdeklődését nem vette igénybe az „Irene-élmény", egy írásműnek szentelte, Csehország nemzetiségeinek viszályáról. Új év után újra meg akarták indítani a német—cseh kiegyezésre irányuló tárgyalásokat. A tárgyalóbizottságba kiszemelt egyik német képviselő felkérte Alexandert, hogy egy emlékiratban foglalja össze a nyelvhasználattal kapcsolatos hivatalos előírásokra vonatkozó gondolatait. Alexander kezében valahogy átalakult ez a munka: a jóformán befejezett kézirat átfogó tanulmány volt a német—cseh kapcsolatokról, 1848-tól kezdődően. Érlelődött a könyvalakban történő kiadás gondolata is. Ez azonban még további munkát és még több időt igényelt, mint eredetileg előirányzott.

Ezzel egyidőben felduzzadt Seelmeyerrel való levelezése. Egy elzászi városban, Zabernben, egy porosz hadnagy súlyos összecsapásokat idézett elő a katonaság és a polgári lakosság között. Az eset vihart kavart Franciaországban és Németországban egyaránt. A bécsi háborús párt arra használta fel a német—francia feszültséget, hogy újabb tüzet gyújtson a Balkánon: osztrák csapatok Albánia megszállására készültek, hogy így harapófogóba fogják Szerbiát. A bankár elindította a felsőház liberális tagjainak ellenakcióját, és, mint ilyen alkalmakkor szokta, valósággal bombázta Alexandert kérdéseivel és beszámolóival, beszédek és cikkek vázlatát küldte el, és bírálatot meg tanácsot kért.

Ilyen körülmények között Alexander eleinte csak csekély figyelmet szentelt a nyomdász-sztrájknak. Nem nagy dolog! Sokadrangú ügy, melyről a kiadói szövetség egyik ülésén unalmas beszámolót tartottak, s amelyet — gyors és zajtalan elintézés céljából — nyugodtan ráhagyott Maybaum úrra.

Ámde hamarosan változott a helyzet. A Maybaum-féle remek ügyintézés témájából — mely Alexander érdeklődését tekintve sokadrangúnak számított — kavargó izgalmakkal telített, országos fontos-

ságú akció lett. Alexandernak részt kellett vennie a kiadói szövetség rendkívüli ülésein. A konfliktus lezárásához szükséges intézkedések kapcsán heves vitákba bonyolódott. Tárgyalnia kellett a sztrájkolók küldöttségeivel, fel kellett keresnie a rendőrség főnökét és a kormányzót. Ennek során pedig, mivel lelkiismerete és érdekei ellentmondtak egymásnak, kutyaszorítóba került.

— Ön elrontja a munkásokat! — kiáltotta feléje dühösen egy nagy nyomda tulajdonosa, a kövér Bischitzky, amikor Alexander állást foglalt az erőszak alkalmazása ellen és a békesség kétoldali engedmények alapján történő helyreállítása mellett. — Ön valósággal felszólítja a fékevesztett elemeket, hogy verjék össze munkásainkat, akik hajlandók dolgozni, hogy gyújtsák fel a nyomdáinkat. Nem, nem, ezt a bandát a szocialisták uszítják. Itt nem sokra megyünk mérséklettel. Csak ököllel. — Azzal Bischitzky nyomatékkal az asztalra rakta fekete szőrrel borított két öklét. — A főkolomposokat le kell csukatni! A szakszervezeteket betiltani! Szükség esetén jöhet egy kis sortűz. Ez az egyetlen nyelv, amelyen ez a csőcselék ért.

Alexander mindent visszataszítónak látott Bischitzkyn: májbajosra valló, petyhüdt arcát, otromba viselkedését, egy szemernyit sem toleráns szellemét. Hűvösen így válaszolt:

— Rosszul választotta meg a hazáját, kolléga úr! Önnek Szentpétervárott kellett volna a világra jönnie. Ott a munkáltatók és munkások ellentéteit kozák kancsukával intézik el... ami egyébként csak elősegíti a forradalmi kirobbanásokat. Számomra egyik is, másik is, barbár életviszonyok jele. Magam, mint a huszadik század embere, civilizáltabb módon szeretném rendezni társadalmi viszonyainkat: megértés és együttműködés alapján.

— Ah, ön idealista, félig filozófus, félig szocialista.

Az egyetemi nyomda igazgatója, Dr. Hollan, egy izgágán fürgélkedő férfiú, akinek IV. Henrik viseletére emlékeztető, kis fehér kecskeszakálla volt, csípősen megjegyezte:

— Ha ezzel azt akarja mondani, hogy filozófusnak nincs szeme a vállalat gyakorlati követelményeihez, akkor nagyot téved. Pontosan én mint diplomás ember és idealista, szeretnék rámutatni Reither kollégának a szakszervezeti eszmék erkölcstelenségére. Hány ártatlan

embert veszélyeztet az efféle sztrájk? Napjainkban a sajtó a közjólét eszköze. Ez tájékoztatja a polgárokat jogaikról és kötelességeikről, óvja őket a veszélyektől, et cetera. Aki ezt lebénítja...

— Nagyon helyes! — bömbölte Bischitzky.

Hollan úr kissé zavartan ingatta szakállkáját:

— Csak úgy értem, hogy nem válhatunk bűnrészesekké.

Ámde mihelyt Alexander mint a tárgyalásokat folytató bizottság vezetője, be akarta nyújtani lemondását, éppen Bischitzky meg Hollan tiltakozott a legerélyesebben az effajta szándék ellen.

— Szó sem lehet róla! — kiabálta Bischitzky. — Ha már tárgyalhatunk, ön a legmegfelelőbb ember. Azok az urak, a szakszervezettől, még az ön szavára hajlanak a leginkább.

— Így van! Így van! — helyeselt neki Hollan, és Alexander felé ruganyosan meghajolva még hozzáfűzte: — *Non nostrum tantas componere lites*,* tehát bátran megteheti!

De amikor Alexander a sztrájkolók megbízottjaival folytatott tárgyalások során kifejtette eszméit a vállalkozók és munkások liberális szellemű megegyezésének szükségességéről és közös társadalmi kötelezettségeiről, náluk is heves elutasításra talált.

— Azért jöttünk össze, hogy a bértarifa-szerződésről tárgyaljunk — jelentette ki az egyik sztrájkoló, egy fiatal ember, akinek kiálló pofacsontja és kissé ferde metszésű szeme volt —, de osztályhelyzetünkkel kapcsolatos felismerésünket senki meg nem változtathatja. — És amikor Alexander a sztrájkolók bizonyos követeléseit elfogadhatónak találta ugyan, de ragaszkodott hozzá, hogy minden vállalkozónak joga legyen nem szervezett munkások alkalmazására is, és amikor a nekitüzesedő vita folyamán a „munkáltatók szabadsága" kifejezést használta, megint csak ez a fiatalember volt az, aki kellemetlenül tartózkodó modorban megjegyezte: — A nagy ideálokat most tegyük félre. A mi fogalmunk a szabadságról és az öné amúgy is gyökeresen eltér egymástól.

A tárgyalások semmilyen eredményre nem vezettek. Dr. Hollan hadonászott a kis kefével, amivel harciasra hegyezte szakállkáját.

— A szakszervezet eszméje elveszi az eszüket. *Quos deus perdere vult...**

Bischitzky pedig diadalt ült:

— Nem megmondtam?! Ezt a bandát csak kemény kézzel lehet észre téríteni.

A *Nyomdász Híradó*-ban, a szakszervezet lapjában, ismét az állt, hogy a vállalkozók csupán azért folytatták a tárgyalásokat, mert a rendőri védelem alatt lebonyolítandó, szervezett sztrájktörés előkészületeit illetően meg akarják téveszteni a munkásokat.

És ki rendezte ezt a komédiát?

Kövér betűkkel ez állt az eredménytelen tárgyalásokról szóló beszámoló alján.

— Egy liberális! Egyvalaki azok közül, akik szünet nélkül szájalnak szociális érzésről meg haladásról!

— Ezek között a jobboldali és baloldali radikálisok között némelykor úgy érzem magam, mint az úszó, aki két ellentétes áramlás örvényébe került — panaszolta Alexander Irenének egy konferencia után, ahonnan, előzetes megbeszélés szerint, telefonhívással szabadította ki szerelmese. — Még szerencse, hogy van egy mentőangyal, aki kihúzza az embert az örvényből. — Magához vonta Irenét.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

A telefon csengetésére rebbentek szét. Irene vette fel a hallgatót.

— Téged kérnek, Alexander.

— Ugyan ki az, drágám?

— Valami szörnyen hosszú címe van: a rendőr-főkapitányság elnökségi főtitkára vagy valami hasonló.

Alexander, ahogy a hallgatóért nyúlt, nem bírta elnyomni hirtelen feltámadt bosszúságát. Irene, szelíd mozdulattal, a vállának támasztotta a homlokát.

— Csak miattad haragszom, drágám! — mondta Alexander halkan,

de előbb a kagylóra borította a tenyerét. — Egész héten át ezek az esti ülések, és most, hogy éppen kiravaszkodtunk magunknak egy szabad estét... — Elemelte a tenyerét, és beleszólt a telefonba: — Halló? Mit óhajt, kérem?

Valaki, alázatos hangon, egy pillanat türelmet kért. A rendőrfőkapitány, Krzikawa udvari tanácsos úr, személyesen óhajt beszélni Reither úrral.

— Rendelkezésére állok — válaszolta Alexander hűvös hangon. Irene kérdő pillantására odasúgta: — Biztosan megint ez a sztrájk. Kétségbeejtő!

— Nem kell annyira szívedre venned ezt a sztrájk ügyet. Már akartam is mondani.

— A szívemre? Hogyhogy?

— Hát, nekem is vannak amolyan apró megfigyeléseim.

— Vagy úgy! Hát akkor... — Alexander elhallgatott. A vonal másik végén megszólalt a rendőr-főkapitány. Irene látta, hogy Alexander szemöldöke hirtelen felszalad és összerándul. Alexander ezt kérdezte: — Hogyan, kérem? Az unokám? Igen, hát akkor nincs más... egyszóval... nem, nem, tanácsos úr, ez nyilván így lehet, az unokám kissé... hogy is mondjam... igen, úgy van, ifjúság, bolondság. Természetesen, tanácsos úr, máris megyek. Hogyan, kérem?... Nagyon kedves, őszintén hálás vagyok önnek, tanácsos úr. Igen, érte megyek. Még egyszer hálás köszönet, tanácsos úr. Tiszteletem! — Letette a kagylót, és végigsimította az arcát.

— Adrienne-nel történt valami?

— Igen. Képzeld el, letartóztatták. Egy utcai összetűzésnél, természetesen néhány sztrájkolóval együtt. Most ott ül a főkapitányságon. A „deres" szerint kellene büntetni. Nem, nem botoznák meg, csupán az eljárást nevezik így, még régi időkből. A büntetés elzárás. Hm, talán üdvös is volna, ha a leányzót lecsuknák egy éjszakára. De Krzikawa tanácsos úr kijelentette, gondja van patrícius családunk jó hírére, és el akarja simítani az ügyet. És most jön a dolog neheze mindkettőnk számára: nekem kell érte mennem az áristomba és hazahoznom.

— Elkísérhetlek? Vagy mit gondolsz? Utána talán szégyellné magát előttem?

— Magam sem tudom, de talán jobb, ha egyedül megyek. Fel akarom használni az alkalmat, és komolyan szót akarok váltani a gyerekkel.

— De ne légy túl komoly, kérlek!

— Ilyen rosszul ismersz? — Alexander felkészült. — Igyekszem, hogy minél előbb hazakerüljek.

— Szívesen várok, kedvesem. És kérlek, add át üdvözletemet Adrienne-nek. Természetesen akkor, amikor már megmostad a fejét.

— Úgy látom, az ellenkező oldalnak még egy titkos híve van a házamban!

— Nem, engem az egész sztrájk nem érdekel, Alexander. De tudom, szereted Adrienne-t, és én is szeretem azokat, akikhez te vonzódsz.

TIZENHATODIK FEJEZET

A kilincs nélküli, vasalt ajtó bezárult Adrienne mögött. Hát ilyen egy börtöncella! Szürke, bepiszkított, összefirkált falak, vasrácsos ablak, priccs, durván ácsolt asztal, két zsámoly. Piszkos és elhanyagolt kinézése volt itt mindennek, de nem volt rémítő, pedig Adrienne erre számított.

Rémítő? Miért is volna az? A főkapitányság végül is nem If várának börtöne a *Monte Christó*-ból. Tulajdonképpen kár — ámbár ez butaság, forradalmi romantika, amint Robert mondaná. Ó, istenem, merre is járhat most, remélhetőleg nem tartóztatták le vagy nem verték meg, nem, biztosan nem, hiszen olyan tapasztalt. No, most jómaga is szerez tapasztalatokat. Robert nagyot nézne. Ámbár ő, Adrienne, nem viselkedett valami nagyszerűen. De mindegy. Ez csak a kezdet volt. Vajon Robert gondol-e rá? Meglehet, hogy éppen az ő kiszabadítását készíti elő. Á, az pompás volna. Illetőleg nem, ez nem is illik hozzá, inkább Anton kapható ilyesmire, mindig is rajongva beszélt a komitácsik tetteiről. Arra nem számíthat, hogy kiszabadítják. Ó, istenem, pedig mennyei volna, ha egy efféle meg-

rohamozott Bastille-ból kimentenék az embert diadalmenetben, zászlókkal, énekszóval: „Citadellán át az ég felé! Ó, álmok, álmok!"

Adrienne körülnézett. Most jött rá, hogy egyedül van, először egyedül, mióta elkezdődött a tüntetés, a letartóztatás és a kihallgatás kavargása.

Egyszeribe pontosan tudta, hogy amikor behozták, mit kellett volna mondania a kihallgatást vezető biztosnak. Gondolatban újra átélte az egész kihallgatást, de úgy, ahogy szerette volna, ha lezajlik: „Nevem Adrienne Reither. Igen, Max Egon Reither úrnak, a Reither cég ifjabb főnökének lánya vagyok. Apámnak természetesen semmi köze ehhez a dologhoz. Hogy mit fog hozzá szólni, az önt nyilván nem is érdekli, biztos úr. Egyáltalán kikérem magamnak, hogy bármi ítéletet mondjanak arról, mit szabad tenniük és mit nem az én társadalmi körömhöz tartozó ifjú hölgyeknek. Én természetszerűleg az ön által gyülevész népségnek nevezett proletariátus mellett állok ki. Nem, egyáltalán nem szégyenlem magam. Úgy vélem, szégyelljék magukat a rendőrségtől azok az »urak«, akik fütykössel támadnak az emberi jogok ellen. Hogyan, kérem? Az emberi jogok... ez természetesen az én ügyem, erről ön nem ítélkezhet. Igen, a sztrájk is az emberi jogokhoz tartozik. Egyébként szeretném tudni, van-e önnek kifogása azok ellen a hölgyek ellen, akik a Pragensia sajtó estjén pénzt gyűjtöttek ennek a csőcseléknek. Igen, ennek a sztrájktörőkből és provokátorokból álló csőcseléknek..."

Csikorogva kinyílt az ajtó, majd újból bezárult.

Rikítóan kifestett, bizonytalan korú nő lépett be; flitteres szegélyű ruhában puccoskodott, de fölötte vedlett kabátot viselt. Az egyik zsámolyhoz ment, az ablak alá húzta, és hozzálátott, hogy újra feltűzze platinaszőke haját.

Adrienne odaköszönt neki, de választ nem kapott, és most tétován nézett a nőre.

Ez kásás hangon kérdezte, mivel a szájában egy csomó hajtűt tartott:

— Hát te mivel húztad ki a lutrit? — Csehül beszélt, majd megismételte a kérdést németül.

— Hogyan, kérem?

A nő hátrafordult. Kimeszelt arca, azzal a rikítón meghúzott szájával és hajszálvékony szemöldökével, mókás elképedést fejezett ki.

— Hogyan, kérem? — utánozta Adrienne-t, mialatt az utolsó hajtűket is beleszúrta a frizurájába. — Hogyan, kérem? Pfff! — Tüszszögve nevetett.

Most egyszeribe világossá vált Adrienne előtt, milyen mulatságos is az előírásos udvariasság ezen a helyen. Mosolyogni próbált:

— Én ugyanis most vagyok itt először.

— Tudom, látom. Az ember nem marad nyugton a fenekén. Folyton mehetnékje van. Olyan, mint egy kóbor macska, mi? — Megint nevetett. Rekedt, borissza hangja volt. — Várj csak, kicsikém, adok neked valamit. — Megnézte a hajzatát egy darabka tükörben, amit a kontyából húzott ki, majd gyors pillantást vetett az ajtóra, megbizonyosodott róla, hogy a leskelőn át senki nem kíváncsiskodik, felrántotta a szoknyáját, harisnyaszárából kihúzott egy cigarettát, és kétfelé törte. — Nesze, gyújts rá erre a csikkre, attól mindjárt megnyugszik az ember.

— Köszönöm, nem dohányzom.

A platinaszőke elbiggyesztette a száját, ami nagyjából ezt jelentette: hát persze, gondoltam is! Az Adrienne-nek felkínált fél cigarettát újból eltüntette a harisnyájában, és ugyanerről a rejtekhelyről előszedett egy szál kénes gyufát.

— De azért leülhetsz, az nem kerül semmibe — jegyezte meg és a gyufát meghúzta a cipője talpán —, vagy nem akarsz a közelembe jönni? Félsz, ugye, hogy megfertőzlek? — Gonoszul nevetett.

— Ugyan, hogy gondolhat ilyesmit! — Adrienne sietve leült a zsámolyra.

A platinaszőke szaporán és mélyeket szippantott, és háttal az ajtónak, a padló felé fújta a füstöt.

— Ez már szokássá válik — magyarázta Adrienne-nek leereszkedően. — Jobb félni, mint holnap egy túzok. Itt ugyanis csak akkor szabad dohányozni, ha a foglártól veszed a cigit. Különben ügyelni kell, hogy rajta ne csípjen. Általában ez a legfontosabb. Sose engedd, hogy rajtacsípjenek, ezt jegyezd meg magadnak, kicsikém. Elkésett a tanácsom, igaz-e? Igen, beszélni könnyű. — Mohón élvezte az

utolsó szippantást: az egészen rövidke csikket a fogaival tartotta, és rikító vörös ajkait teljesen széthúzta. — De hát mivel is húztad ki a lutrit? Úgy értem, miért vagy itt? Egyébként Nellynek hívnak. És téged?

— Adrienne, Adrienne Reither.

— Reither? Haha! Fura név! Úgy értem, ha elgondolom, hogy engem hívnának így. Mit is mondtál, mi a keresztneved?

— Adrienne.

— Szép név. Adriana. A barátnőmnek, Micinek is így kellett neveznie magát, amikor Pisekből járt azzal a professzorral. Aszott vénség volt, de pénzes. Végül Mici ágyában ütötte meg a guta. — Nevetett azzal a borízű nevetésével, és gonoszul szikrázott a szeme, de hamarosan megint megszelídült. — No, miért kaptak el?

Adrienne elmondta. Meglepődve állapította meg, hogy semmilyen hatást nem tett Nellyre az a kijelentése, hogy nem közönséges vétség miatt tartóztatták le.

— Á, hát maga egy olyan!

Ez az áttérés a magázásra meg az a részvevő és egyben lenéző pillantás, amellyel ezeket a szavakat kísérte, Adrienne-nek arcába kergette a vért.

— És maga miért van itt? — kérdezte, hogy másra terelje a beszélgetést.

— „Maga miért van itt!" Haha! Az „Erkölcs" miatt, gyermekem. A Polivka hozott be, azt mondja, nincs rendben a flepnim! Márpedig rendben van. Csakhogy a Polivka szombaton egy fityinget sem kapott tőlem. Na persze, hogyan kenjem meg, ha egyszer az egész héten csak öt vendégem volt, és az egyik nem is akart fizetni. — Elhallgatott. — Ó, Jézus, most látom, hogy a maga számára ez tisztára kínaiul hangzik. Vallja csak meg, kis porontyom. No, akkor majd csöppenként adagolom. Hát ide figyeljen! — Elővette az előbb visszadugott fél cigarettát, rágyújtott és így folytatta: — Az „Erkölcs" az erkölcsrendészet, tudja, az ellenőriz bennünket. Hetenként kétszer mindegyikünknek orvosi vizsgálatra kell menni, úgy bizony! És ha ez megtörtént, akkor kapunk bélyegzőt a flepnire, tudja, az az egészségügyi bizonyítvány. És az „Erkölcs"-től a Polivka úr mindig kap

tőlünk százalékot, ezért aztán meg se nézi a flepnit. Pedig nyugodtan megtehetné... No persze, ha megy az üzlet, nem számít, hogy az ember lead, de ha például egyszer-egyszer beteg az ember... ne gondoljon semmi komolyra, csak amolyan náthára, vagy ártatlan folyásra... egyszóval semmit nem keres, akkor mégsem adhat a vén disznónak öt koronát, nem igaz? Végül is nem fogok a Polivka javára strihelni, nem igaz? Az embernek jusson valami az életből, vacsorára egyszer-egyszer egy libasült, vagy egy lakkcipő, vagy egy jegy a mozgófénykép-színházba... Mondja, maga is úgy odavan a Waldemar Psylanderért? Hát én meg is halnék érte. Csodálkozik, mi? De szerintem a magunkfajtának is van szíve.

Megcsikordult a zár. Berontott a börtönőr, egy bozontos szakállú, véreres szemű, mogorva vénember, rajtaütött Nellyn, és kikapta kezéből a későn kioltott, még füstölgő cigarettát.

— Ez a tetejébe újabb tíz korona! Rajta, indulás a főbiztos úrhoz. No, mi lesz?

— Azért még rendbehozhatom magam! — Nelly egykedvűen megigazította a harisnyáját, és lesimította a szoknyáját.

— Kerülje a csődületeket. — Megpaskolta Adrienne karját. — Éljen boldogul, kicsikém, és ne féljen! Fog az menni! Igen, igen, megyek már. Az ördög tudja, az élet nem egy kéj, de mit tehet az ember? — Csípőjét kihívóan ringatva ment ki a cellából.

TIZENHETEDIK FEJEZET

A szürke ruhás, fejkendős, idősebb asszony akkor jött be a börtönőr nyomában, amikor az lerohanta Nellyt. A lármás jelenet alatt némán álldogált az ajtó mellett — Adrienne észre sem vette. Most közelebb lépett. Kintről — távolodva és egyre halkulva — még ide hallatszott Nelly rikoltozása.

— Mi lesz vele? — kérdezte Adrienne.

Az asszony, úgy látszik, félreértette. Mogorván ezt válaszolta:

— Magának nem lesz semmi bántódása.

— Nem magamra gondoltam, hanem Nel..., arra, akit éppen most vittek el.

Az asszony vállat vont. Nehézkesen lezökkent a zsámolyra, ahol az imént Nelly ült. Nekikeseredve ismételte meg:

— Magának nem lesz semmi bántódása. Az előkelő uraságoknak sosem esik bántódásuk. — Fejkendőjének rojtjai beárnyékolták az arcát. Szeme ellenségesen fénylett. Egy idő múlva hátratolta a kendőjét. Lecsúszott a nyakába. A homlokán láthatóvá vált egy friss véraláfutásos csík.

Adrienne egyszeribe ráismert az asszonyra:

— Fáj? Láttam, amikor történt. Ott voltam a közelében, a Bolgár Sarkon.

Az asszony felfortyant:

— Mit látott maga? Semmit se láthatott! Nem ismerem magát. Semmiféle Bolgár Sarkon nem jártam. — Ismét felhúzta a kendőjét, mélyen be, az arcába. — Egyáltalán mit akar maga tőlem? — Ellenségesen és szorongva hangzott a kérdés.

Adrienne érezte, hogy ég az arca, a szeme. Ó, ez a bizalmatlanság, mindig ez a bizalmatlanság! Elfojtotta felcsukló zokogását, és ezt suttogta:

— Ne féljen tőlem. Én is... engem is letartóztattak.

Az asszony némán ült ott, mintha egy szót se hallott volna. Hirtelen odahajolt Adrienne-hez és elváltozott hangon ezt mondta:

— Nem úgy értettem. Tudom, maga szakszervezeti röpcédulákat osztogatott. Hiszen ismerem magát. Csak úgy van ez... ha komolyra fordul a dolog, az ember sosem tudhatja. — Fejének egyetlen mozdulatával félrehúzta a homlokába hulló rojtokat. — Ámbár persze vannak, akik becsületesek. Csak énbennem kuszálódott össze minden. Most biztosan azt hiszi, bánt, hogy lecsuktak, de én fütyülök rá. Csak hát van két kislányom, és ha holnap nem vagyok benn a gyárban, egyből kivágnak, akkor pedig mi lesz a gyerekekkel? Ej, mit használ a sopánkodás? — Keze hátát végighúzta a két szemén, és mosolygott; arca most Adrienne számára olyan meghitt, anyás kifejezést öltött, mint Kalivodáné arca.

Adrienne megfogta cellatársának kezét.

— Segíthetnék valami módon?

— Hogyan kezdene hozzá? Nem, nem. Vagy várjon csak, talán mégis megkérném egy szívességre. Magát ki fogják engedni. Ez biztos, higgye meg, ki fogják engedni, és ez nem is baj, mert elintézheti, hogy valaki törődjön a gyermekeimmel és velem is, itt bent, meg a többiekkel, akiket letartóztattak... ha eddig még nem tettek valamit. Jó? Megtenné?

— Természetesen. Bármit, amit kíván. Örülök, hogy segíthetek.

— Jó, jó. — Az asszony elhúzta a kezét. — Inkább írja föl a címemet, úgy hallom, megint jönnek. Várjon, füleljen csak! — Valóban, a cella elől, a folyosóról, kulcscsomó zörgése hallatszott. — Egyszóval ott lakom... — Fülébe súgta Adrienne-nek a címet.

A bozontos szakállú foglár most nem látszott annyira bosszúsnak, mint az előbb. A hangját is mérsékelte. Felszólította Adrienne-t, hogy csomagolja össze a holmiját.

— Nincs mit összecsomagolnom.

— Jó, akkor máris jöhet velem.

— Menjek? Hová?

A börtönőr mogorván ingatta a fejét, de azért válaszolt:

— Az irodába. Utána pedig a főkapitány úrhoz.

Adrienne még kérdezni akart valamit, de pillantása ekkor az aszszonyra esett; félig elfordulva ott gubbasztott, szemre közönyösen, de inkább várakozón. Adrienne az ajtó felé fordult.

— Mehetünk.

Amikor a folyosóról még egyszer visszanézett a cellába, elcsípte azt a szinte alig észrevehető köszöntést, azt a mosolyt, a mélyen lehúzott fejkendő rojtjain át.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

Az irodában, ebben a nagy teremben, ahol por és reménytelenség szaga érzett, még most is ugyanaz a rendőrtisztviselő teljesített szolgálatot, aki átvette Adrienne-t, amikor behozták. Most ő is barátságosabbnak látszott.

— Üljön le, kérem! — Adrienne elé tolt egy cédulát. — Ezt szíveskedjék itt aláírni!

— Elengednek?

— Igen, kérem, írja alá! — Odatartott egy tollat.

— És... és a többiek, akiket velem együtt tartóztattak le?

A tisztviselő elbástyázta magát egy aktával, színleg ennek tanulmányozásába merült.

— Másokról nem adhatok felvilágosítást — mondta, amikor Adrienne megismételte kérdését. — Amikor már kiengedték, benyújthat egy tudakozódást a rendőr-főkapitányságnál.

— Meg fogom tenni. — Adrienne aláírta a cédulát, és éppen letette a tollat, amikor az egyik barna ajtó mögül — négy ajtaja is volt a szobának — kiabálás hallatszott, először haragos szitkozódás és egy rikácsoló női hang visítozása, majd tompa csattanás.

Az ajtó felpattant. Zokogva, borzasan, tenyerébe temetett arccal a platinaszőke Nelly bukott be a szobába, és lerogyott egy padra. Ujjai közül vér szivárgott.

Nelly nyomában megjelent a küszöbön egy telt, piros képű rendőrtisztviselő. Zubbonyának nyaka ki volt gombolva. Ezt üvöltötte:

— Elvezetni ezt a szajhát! — Pillantása most Adrienne-re esett, aki lassan felkelt a helyéről, és kitágult szemmel meredt a zokogó Nellyre. — Vagy úgy! — Bekapcsolta a gallérját és intett Adriennenek. — A kisasszonyt kérik a főkapitány úrhoz. — Azzal elindult egy másik ajtó felé.

Adrienne révetegen nézett utána. „Maradj nyugton — csitította magát —, csak maradj nyugton! Csak gyorsan kerülj ki innen, keresd fel Robertet vagy valamelyik másik elvtársat, hogy megtudják, mi megy itt."

A némi fényűzéssel berendezett helyiségben, az íróasztalnál, két férfi ült egymással szemben. Abban, aki arccal az ajtó felé ült, Adrienne ráismert a rendőrtisztre, aki kihallgatta. A másikat jóformán eltakarta a szék magas támlája. De ahogy meglátta ősz feje búbját, máris tudta, hogy Alexander az, mielőtt még nagyapja felállt és feléje fordult volna.

A szavakat valahogy messziről és szinte megszűrve hallotta. Alexander mondott valamit a főkapitányság rendkívüli tapintatáról és figyelméről, valamint a meggondolatlan ifjúi csínyekről. A rendőrtiszt is ilyesféléket emlegetett, majd kezet nyújtott Adrienne-nek.

— Tiszteletem! És ezt remélhetőleg nem felejti el, kisasszony!

A hangokat már nem szűrte meg semmi. A szavak egészen közelről hallatszottak. Adrienne lenézett a főkapitány kezére: szálanként látta rajta a vörhenyes szőrt. Lassan felpillantott. Fagyos, keserű düh öntötte el.

A főkapitány zavartan krákogott. Úgy tett, mintha semmit sem vett volna észre, és hozzálátott, hogy valami láthatatlan foltot ledörzsöljön a zubbonya ujjáról.

Adrienne halkan, szavanként tagolva mondta:

— Köszönöm, főkapitány úr, semmit se felejtek el.

Alexander gyorsan felkapta kalapját az íróasztalról.

— Úgy vélem, elköszönhetünk, főkapitány úr. És még egyszer: ha valamivel meghálálhatom... Nos, mi az, gyermekem?

— Szeretném tudni, mi történik a többi letartóztatottal. Most őket is kiengedik?

A főkapitány abbahagyta zubbonya ujjának tisztogatását, és hátratette a kezét.

— Felvilágosítással csak a közvetlen érdekelteknek és jogi képviselőiknek szolgálunk. Minden egyéb esetben írásban kell fordulni a rendőr-főkapitánysághoz.

— Gondoskodom róla, hogy a tudakozódás megtörténjen.

A főkapitány egy mozdulattal jelezte, hogy ezt bátran megteheti.

Adrienne még megtoldotta volna utolsó szavait, de Alexander belekarolt:

— Menjünk, gyermekem! Ilyen soká nem tarthatjuk fel a főkapitány urat. A tudakozódás nem hozzá tartozik. Volt szerencsém, főkapitány úr!

Adrienne ellenkezés nélkül hagyta, hogy kivezessék a szobából, le a lépcsőn, de olyan komor és zárkózott volt az arca, amilyennek Alexander még sosem látta. Adrienne arcán csak akkor látszott valami oldódás, sőt halvány mosoly, amikor elindult velük a kocsi,

amelybe a kapu előtt beszálltak. Alexander nem bírta megállni, és megjegyezte:

— Tulajdonképpen egészen jó az, gyermekem, hogy kapitalista a nagyapád és van némi összeköttetése!

Adrienne kinyitotta a száját, de nyomban ismét becsukta. Az arcán olyan csalódottság látszott, hogy Alexander megzavarodott. Mi játszódik le a kislányban? Szelíden megemelte az állát. Adrienne szája elkeskenyedett.

— Persze csak tréfáltam — mondta, színlelt könnyedséggel. — Ugye, tudod?

Adrienne néma maradt.

Alexander hangot változtatott.

— Értelek én, gyermekem. Én mindent megértek.

Adrienne lecsüggesztette a fejét. Belül mintha kővé dermedt volna. Egyszeribe tudta, hogy közte és nagyapja között — pedig mindig úgy érezte, hogy igen szoros kötelék fűzi hozzá — valami határvonal húzódik, amit soha többé nem lehet átlépni. A fájdalomtól összeszűkült a szeme. Fakó hangon válaszolta:

— Nem szabad mindig mindent megérteni, nagyapa. Különben mindig mindent meg is bocsát az ember. Ezt pedig nem szabad. Gyűlölni is kell. Gyűlölni, állást foglalni, elvetni dolgokat és... és megváltoztatni. Még ha ez annyit jelent is, hogy el kell válni... el kell válni... Ó! — Hangja elfúlt. Elfordult, és fejét a kocsi párnájához szorította.

Alexander végigsimította a haját, és úgy beszélt hozzá, mint egy kislányhoz.

— Igen, igen, kis Adrienne, csak ne sírjál, minden rendbe jön, majd meglátod, minden rendbe jön.

Adrienne kiegyenesedett. Lenyelte a könnyeit. Igen, minden rendbe jön... csakhogy másként, mint a nagyapa gondolja. Egészen másként.

És most már újra mosolygott.

NYOLCADIK RÉSZ

ELSŐ FEJEZET

Félhomály terjengett, pedig délidő volt. Havat hozó nyirkosság töltötte meg a levegőt. Arról az utcasarokról, ahol egy kis csoport fiatal várakozva álldogált, csak elmosódva lehetett látni a törvényszék kapuját.

— Ha most kijön, megeshet, hogy észre sem vesszük — szólt oda az Egyenlőség tanulókör bicegő könyvtárosnője Adrienne-nek, és lefújta a havat a nagy szegfűcsokor papírburkolatáról; úgy tartotta a csokrot, két kézzel, mint felvonulásnál egy képet. — A végén kiderül, hogy már el is ment.

Anton Kalivoda megrázta szőke sörényét — esőben, hóban is fedetlen fejjel járt.

— Mindjárt mondtam, hogy álljunk a kapuhoz, akár tetszik a hekusoknak, akár nem. Legfeljebb lett volna egy kis csetepaté.

— Az lett volna az igazi fogadtatás Robert számára! — méltatlankodott a bicegő lány.

— Miért ne? Úgy vélem, egyikünk se nagy tisztelője a rendőrségi előírásoknak! — vágott vissza Anton harciasan. Nyilván kötekedő kedvében volt.

De valaki most felkiáltott:

— Ott jön!

A csoport megindult. Mindnyájan futólépésben tartottak Robert felé, aki, kezében egy kis bőrönddel, kilépett a tartományi bíróság kapuján. Adrienne kicsit hátramaradt. Érezte, hogy ég a szeme, szégyellte ezt a „képtelen érzelgősséget", majd ő is futva megindult a többiek után, akik már ott tolongtak Robert körül, a kezét rázogatták, keresztül-kasul kiabáltak.

Robert kissé zavartan forgatta kezében a szegfűcsokrot.

— Nahát, gyerekek, úgy tesztek, mintha mártír volnék, egy kommünár Galliffet karceréből, vagy más ilyesmi. Pedig csak tizennégy napot ültem le csendháborítás miatt. Mit tegyek a virággal? — Körülnézett, tétován mosolygott. — Á, már tudom. Az elvtársnőknek

adom. — Azzal el is tépte a rafiát, majd szétosztotta a szegfűcsokrot a bicegő lány, Adrienne és a csoport harmadik nőtagja között. Egy szál még maradt. Robert habozott, nézett egyik lányról a másikra, majd megkönnyebbülten felnevetett, és gomblyukába tűzte a szál szegfűt.

Adrienne vele nevetett; féktelenül boldognak érezte magát.

— És most mit tegyünk?

— Úgy ám, most mit tegyünk? — kérdezték innen is, onnan is.

— Elmasírozunk a bíróság előtt, majd az „A" sztrájkirodába megyünk — javasolta Anton. — Zászlót is hoztam magammal. — Azzal már kezdte is kigombolgatni rövid bolyhos zubbonyát. Előtűnt egy vörös kendő csücske.

— Hagyd — intette le Robert. — Hogy megint elkapjanak bennünket?! Semmi értelme. Ráadásul két órakor ott kell lennem egy ülésen. De előbb megiszunk egy kávét. — Ismét nevetett. — A fogdában ez után áhítoztam a leginkább. Hogy ott mit tálalnak fel kávé címén, még a kantinban is, arról fogalmatok sincs.

Tíz perc múlva már ott szorongtak két összetolt asztal körül egy kis kávéházban, a Károly téren. Robert beszámolt a „tartományi bíróság zárkáiban uralkodó erkölcsökről és szokásokról" és még arról, hogyan rendezett foglyok és börtönőrök számára rövid tanfolyamot cseh történelemből. — Eleinte nemigen akartak róla hallani, de hogy a tanfolyam egy-egy órájára megspendíroztam tíz cigarettát, már lángolón lelkesedtek jelmondatunkért: „A tudás hatalom."

Robert várt egy kicsit, míg le nem csillapult a szavai nyomán támadt derültség, majd komolyabbra fordította a szót:

— Egyébként azt hiszem, hogy furcsa hallgatóságom tegnap este, az utolsó órán, valóban felmelegedett. Talán el is feledtem, kik előtt beszélek, illetőleg nem: valószínűleg sikerült megsejtetnem ezekkel a lumpenproletárokkal és börtönalkalmazottakkal, milyen bizakodással néz a munkásosztály emancipációja elé. Nem mint valami csoda elébe, hanem úgy, ahogy a dalunkban áll: „Nem kérkedés, nem rémítés: a történelem vastörvénye..." — Elhallgatott. — Szent ég, csak fecsegek, eszembe se jut, hogy múlik az idő.

— Á, az ülésig van még elég idő! — vetette ellen Anton.

— Az ülésig igen, de előtte még... igen, persze, előbb még haza kell mennem. Anyám ugyan azt mondta: „Robert, előbb menj nyugodtan az elvtársakhoz", de végtére ő is közülük való, Kalivoda elvtársnő, és nem is akármilyen, igaz-e? — Felállt, végignézett rajtuk, megint kicsit zavartan, kicsit hamiskásan. — Jön velem valaki kíséretnek?

— Valamennyien! Ez csak természetes! — döntött a könyvtárosnő. Belekarolt a szelíden ellenkező Adrienne-be. — Ugye, Reither elvtársnő?

MÁSODIK FEJEZET

Mióta Irene beköltözött a Radetzky téren álló házba, az esti közös étkezések kissé szertartásosakká váltak. Ez Karoline műve volt, ugyanis így juttatta kifejezésre, hogy tisztes távolban kívánja magát tartani „Alexander hölgyétől".

Irene nagyon élvezte, hogy kifogástalan szelídségével megfosztja von Treuenfels nemezetes asszonyt a nagy jelenetek minden lehetőségétől, buzgón átvette Karoline szertartásos modorát, és mindig ennek megfelelően kiöltözve jelent meg az asztalnál.

Ma azonban — pedig az óra már elütötte a hetet — még házi ruhában ült az íróasztalnál. Előtte, a zöld bőr írómappán, levél hevert, ami a délutáni postával érkezett. Már elolvasta néhányszor, de most még egyszer átfutotta, jóllehet a tartalma egyáltalán nem volt szokatlan. George Irving Stenton úr (Baltimore, jelenlegi tartózkodási helye szerint Bécs) néhány sorban közölte, hogy a jövő hét folyamán Prágába jön, és reméli, hogy ebből az alkalomból tiszteletét teheti a Reither házaspárnál. És a kellemes viszontlátás reményében mély tiszteletét küldte.

A szokványos mondatok mögött nevetséges volt rejtett értelmet keresni. Irene ezt most újból elismételte magában, és mégis már a gondolatot is csábítónak érezte, hogy játszhat a tűzzel. Mi viszi rá a gyereket, hogy belekóstoljon a borzongás varázsába? Mi készteti az embert arra, hogy valami borzalmas véget képzeljen el magának?

„Mi volna, ha..." — töprengett Irene. A gondolat szédülten megtorpant a hirtelen megnyíló szakadék szélén; de még csak félig múlt el a szédülés, máris folytatódott a játék. „Tulajdonképpen hogyan is néz ki?" Erőlködve próbálta felidézni Stenton külsejét. Valamennyit sikerült felidéznie: azt az arcába hulló fürtöt, a pihés, barna anyajegyet a jobb szája sarka fölött (vagy baloldalt van?), egy kézmozdulatot, a hanyagul megkötött nyakkendőt. De a részletek nem akartak összeállni egy egésszé. Mint a hiányos kirakós játéknál, csonka lett a kép is. Csupán Stenton hangját tudta azonnal megidézni, azzal a sajátos idegen színezetével: „Ön egy angyal, asszonyom. Remélhetőleg ilyet németül is szabad mondani egy hölgynek?"

Nem. Nem, nem! Irene hevesen hátralökte a székét, és az ablakhoz ment. Jégvirágok borították az üveget. Nem lehetett kilátni. Kezeit összefonta a tarkója mögött. Furcsa érzés áradt el a mellkasában, ott égett a szemében is. Szinte előre visszasírt valamit, ami még csak a jövőben válik múlttá. Mintha már véget ért volna a szerelem és együttlét Alexanderral — mintha már véget ért volna, és nem hagyott volna hátra mást, mint valami távoli, fájdalmasan szép emléket.

Irene megborzadt. „Hát nem vagyok boldog Alexanderral? — ezt kérdezte magában riadtan és szemrehányóan. — Nem vagyok boldog annyi esztendő után, ami gyengédség nélkül múlt el?" Forró vágyakozás fogta el Alexander után. Hol marad ilyen soká? Jöjjön már és vegye a karjába! Ezt a Stentont pedig látni sem akarja. Nem, nem. A színét sem!

Ekkor meghallotta Alexander lépteit. Elébe futott, viharosan átölelte, forró orcáját az arcához szorította.

— De Irene, drágám, mi van veled? Mintha lázad volna!

Irene izgatottan, magas hangon nevetett.

— Kérnék tőled valamit, Alexander. Ígérd meg, hogy teljesíted a kívánságomat. Jó, drágám?

— Előbb tudnom kellene, mit kívánsz.

— Nem, most nyomban ígérd meg, hogy teljesíted. Gyerekkoromban évente egyszer, karácsony előtt, bármit kívánhattam, és anyám előre megígérte, hogy teljesíti.

— Jó, Irene, rendben van.

Az asszony megcsókolta.

— Azt szeretném, ha egy kis időre elutaznánk. Csak néhány napra, de most, már a jövő héten. Valahová vidékre, ahol fák vannak, fenyő meg nyírfa. Már rég nem jártam téli erdőben. És neked is jót fog tenni. Magas szárú cipőt húzunk, kapucnit meg könyékig érő kesztyűt, és órák hosszat barangolunk az erdőben. Az ágakról csomókban hull majd a hó, és az úton keresztül nyomok vezetnek. — Irene karja még most is Alexander nyaka köré fonódott, így húzta az ablakhoz. — Nézd, jégvirágok! Otthon, az erdő szélén álló házban, forróra kellett dörzsölnöm egy rézkrajcárt, hogy kukucskáló lyukat olvaszthassak a jégvirágok között, ha látni akartam kint a fákat. De egyszerűen a szájával is kiolvaszthatja az ember. Így ni! — Irene a zúzmarás ablaküveghez nyomta a száját, és sötét kört olvasztott a fehérségbe.

Alexander elbűvölten nézte. Megjelenésének bája — sötét haja, bronzos szempillája, a szája, azzal az asszonyos meg gyerekes ajakával — olyan gyengédséggel töltötte el, ami jóleső volt, de egyben fájt is.

Irene teljesen belemerült a játékba. Most hátrahajtotta a fejét, és felkiáltott:

— Kész! Át lehet látni. Próbáld csak meg, drágám!

Alexander átleskelt a kukucskálón:

— Valóságos mesterműl

— Ugye? De ne feledkezzünk meg utazási terveinkről. Mikor indulunk? Holnap? Holnapután?

— De sürgős neked, kincsem!

— Igen, minél előbb el szeretnék menni. Még vasárnap előtt. Meg is ígérted. Vagy a végén le akarod tagadni?

— Isten ments! Állom a szavamat.

— Pompás! És hová utazunk?

— Ezt tulajdonképpen neked kellene eldöntened, kedvesem. De lássuk csak. Mit szólnál egy kis túrához a Cseh-erdőbe?

— Csodás! Ó, Alexander, kedvesem, drágám, olyan szép lesz! Nem is tudod, milyen szép. És én... én olyan boldog vagyok. — Odakínálta a jégvirágok érintésétől még hűvösen harmatos száját.

— Megjelentem, nemes hölgy, mi az óhajod? — Alexander ezekkel a szavakkal lépett be nővéréhez, mivel az magához kérette. A karján magával vitte a télikabátját, s ezzel már eleve jelezte, hogy éppen csak beugrott hozzá.

Karoline észrevette ezt, jóllehet fel sem emelte a tekintetét a kézimunkáról, mellyel éppen foglalatoskodott.

— Szép tőled, drágám, hogy szakítottál egy kis időt. De talán tedd le a kabátod, és foglalj helyet. Szeretnék valami megbeszélni veled.

Alexander nem rakta le a kabátját, csak leült az egyik magas támlájú székre: úgy festettek ezek a székek, mint megannyi félbevágott ketrec; merev, fárasztó ülés esett rajtuk. Hihetetlennek tetszett, hogy ezek az ülő alkalmatosságok annak a megboldogult járási főnöknek hagyatékából származtak, aki teljesen pipogyán és álmosan hunyorgott alá a falról, egyik oldalán Böcklin *Holtak szigeté*-nek másolatával, a másik oldalon egy égetett eljárással készült művel, melynek címe ez volt: *Radetzky apánk a Santa Lucia-i csatában.* Inkább valószínű, hogy ezeket az állítólagos családi bútordarabokat Karoline szerezte be, nem is annyira azért, hogy a saját lakását, hanem hogy férje múltját rangjához illően bútorozza be.

— Nos, drágám?

Von Treuenfels nemzetes asszony egy kis ideig még várt, és közben szorgosan öltögetett a kézimunkáján. Alexander ráismert a gyöngyhímzésre, amit Karoline már évek óta a diplomáciai jellegű megbeszélésekhez szokott előszedni. Alexander elővette az óráját, és összeráncolt homlokkal rápillantott.

Karoline nem zavartatta magát: a szeme magasságába emelte a tűt, hogy befűzzön.

— Most jut eszembe — kezdte vontatottan —, mi a helyzet Wally kelengyéjével?

— Úgy gondoltam, ezt ti, hölgyek, magatok is elintézitek.

A nemzetes asszony nagy nyomatékkal kötött csomót a befűzött cérnára.

— Kedves Ali, unokád már eljegyzése alkalmával is szükségtelen-

nek érezte, hogy engem előzőleg tájékoztasson. Ami pedig a házassági terveit illeti, nem látok rá okot, hogy, úgymond, tolakodjam. Kérlek, ne dobolj a szék támláján, mert migrént kapok tőle. És tedd már le a kabátodat. Partout az a szándékod, hogy tönkretedd az idegeimet? Hát, Isten a megmondhatója, ha csak Wallyról volna szó, egy percig sem törném a fejem, de végül is a családot marasztalják el, ha nincs megfelelő kelengyéje. Persze, amint az arcodról látom, te ezt nem tartod súlyos dolognak.

— Őszintén szólva, nagyobb bajt is el tudok képzelni.

— No, persze. Ez is hasonlít rád! *La nonchalance personnifiée.** De ilyen egyszerűen nem lehet lerázni a dolgokat. — Karoline égnek emelte a karját, és szenvedőn mélyet sóhajtott.

Alexander egy szót se szólt, csak keresztbe rakta a lábát, és figyelmesen szemlélte, hogyan tükröződik a fény csillogó cipője orrán.

Karoline egy vértanú pillantásával nézett fel a mennyezetre, és szürke kasmir sálát szorosabbra vonta szögletes vállán.

— Úgy gondolom, valakinek idejében intézkednie kellene, hogy az új háztartás számára minden készen álljon, legfőképp a kelengye.

— Hát, úgy vélem, Wallynak majd gondja lesz rá, hogy ne menjen a házasságba anyaszült meztelen, habár Gelusich, amennyire ismerem, nem emelne kifogást ellene.

— No de, Ali, hagyd ezt a krajcároskodást! Egyébként nem értelek: „Wallynak majd gondja lesz rá...!" A kelengye beszerzését igazán nem lehet rábízni egy teljesen tapasztalatlan, fiatal teremtésre. Ráadásul *ce n'est pas la chose principale.**

— Hm. Hanem mi volna az a principale chose?*

— Tudni kellene, miféle háztartás lesz az. Úgy értem, minden attól függ, milyen módban fog élni Wally. — A nemzetes asszony mélyen a gyöngyhímzésére hajolt, és várta, hogy Alexander nyilatkozzék. Mivel hiába várt, így folytatta: — Kérlek szépen, semmiképpen nem óhajtom, hogy Gelusich úr beavasson engem üzleti titkaiba, és kijelented nekem, hogy te kellőképpen tájékozva vagy... de látom, nem így áll a helyzet... vagy igen?... Nem. Na, látod!

— Bocsánat: mit kell látnom?

— Istenem, Ali, ne add az értetlent! Nem hihetem, hogy a te

füledbe ne jutott volna el, mi mindent beszélnek Gelusich üzleteiről. És Poldi, aki pedig egészen bizalmas kapcsolatban áll vele... mert az unokádat nem veszem számításba, ő természetesen vak... Poldi megerősítette ezt, jóllehet semmi konkrétumot nem akart mondani, de persze nekem elég egy szempillantás. Egyébként egészen megriadt, amikor Gelusichról érdeklődtem nála, és az a gyanúm, hogy az az úr uzsorázza Poldit... De ez most mellékvágányra terel bennünket. *Számomra* mindenesetre kétségtelen, hogy van valami igazság azokban a tőzsdei spekulációkról, fegyverszállításokról és uzsorakölcsönökről szóló híresztelésekben. Huszonöt százaléknál kevesebb nyereséggel nem is dolgozik! Nos, hallgatsz? Netán erkölcsileg elfogadhatónak tartod az efféle profitot?

— Kedves Karoline! — Amennyire lehetett, Alexander próbált hintázni gótikus székén. A nyikorgás a nemzetes asszonynak nyilván a csontja velejét is átjárta, de Alexander azért zavartalanul folytatta: — Félek, hogy annál a sokat vitatott kérdésnél kötöttünk ki, mikor nevezhetünk egy sereg homokszemcsét kupacnak. Filozófia ez, drágám. Az a fajta filozófia, ami mindenkinek magánügye, legalábbis az én nézetem szerint.

— Te egy istentelen vagy, Alexander.

— Ha ezzel azt akarod mondani, hogy mi ketten egészen más istenekben hiszünk, akkor nem is tiltakozom. Mellesleg szabad téged arra emlékeztetnem, hogy hozományod java része egy szeszfőzde részvényeiben van, márpedig ott sem éppen a *spiritus sanctus** előállításával foglalkoznak.

A nemzetes asszony befogta a fülét.

— Elég legyen, Ali, kérlek, kímélj meg szörnyű tréfáidtól! Jól tudod, hogy egyedülálló özvegy vagyok, másra kell bíznom pénzügyeim intézését és hogy jövedelmem egynegyed részét alapítványoknak adom. Mindössze annyit mondhatok, hogy ez a Gelusich úr, aki, jellemző módon, illendőnek tartja, hogy lovagló ruhában, egy üveg pezsgővel állítson be hozzám első vizitre, mintha én is olyasvalaki volnék, mint az előző... na, egyszóval az az Arndthemné, akinek a báróságáról egyébként szeretném tudni, honnan származik.

— Drágám — vetette ellen Alexander, de roppant szelíd hangon —, amennyire tudom, a Wrbaták sem Nagy Károlytól kapták a nemességüket. Ha meg nagyanyánk markotányos szekerére gondolsz...

— Erre abszolúte semmi okom, és egyáltalán ez csak mellékvágányra tereli a beszélgetést. Szeretnélek újból biztosítani, hogy unokád jövendő férje egészen végzetes benyomást kelt. Pontosan mint elhunyt nagybátyánk, Luigi. Az is olasz volt.

— Gelusich horvát, kedvesem.

— Horvát vagy olasz, ennek nincs jelentősége. Úgy értem, hogy amolyan déli nőcsábász típus. Ez az a fekete szakállas szépfiú, aki szórja a pénzt, és lyukat fúr a nevelőnő szobájának ajtaján. Wallynak még lesz része kellemetlen meglepetésekben, mint szegény Klothilde néninek Luigi bácsival. Hiszen emlékszel, milyen zsenáns volt. Mint nővéred mondom, és a legnagyobb komolysággal, hogy ezt a Gelusichot *mauvais sujet*-nek* tartom, és szeretném, ha semmi felelősség nem terhelne az új háztartásért. — Összecsavarta a gyöngyhímzést, levette a szemüvegét, és felkapta a lornyont.

Alexander felállt.

— Kérlek, ha ez az óhajod... Akkor viszont megbízhatjuk Schönberg kisasszonyt ezzel a kelengye üggyel. Biztosan nem fogja sajnálni a fáradságot.

— De Ali! Schönberget! Még ha figyelembe veszem ebben a házban teljesített hosszú szolgálatát, akkor se..., nem, képtelenség! Végtére is csak egy jobb cseléd, és az is marad. És egy Reither lány kelengyéjét ő... Nem, nem, képtelenség!

— Akkor hát nem marad más hátra, mint hogy te áldozd fel magad. A von Wrbaták hagyományai szerint! — Alexander a járási főnök arcképére mutatott, és elolvasta a sarokba festett címer-jelmondatot: *Diligentissimi ac fidelissimi milites pro imperatore, patria, familiaque.* Ha valaki a császár, a haza és a család legbuzgóbb és leghűségesebb harcosának nevezi magát, akkor áldoznia is kell érte. — Eloltotta a szivarját, a végét a flamingókkal ékesített, hímzett kályhaellenző mögött álló szenes kannába dobta, majd kézcsókot intett Karolinénak. — Au revoir, drágám! És időben tudasd velem, mennyit irányzol elő Wally kelengyéjére.

Panyókára vetette a kabátját, és az ajtó felé indult. Mögötte von Treuenfels nemzetes asszony ezt jajveszékelte:

— Ali! Ali! Sírba viszel! Mon dieu, ebben a családban valóban tönkre megy az ember idegzete és egészsége!

NEGYEDIK FEJEZET

Ahogy Irene kívánta, még a hét vége előtt elutaztak a Cseh-erdőbe.

Mióta döntöttek az utazás ügyében, Irene enyhe becsípettségre emlékeztető, vidám izgalomban élt, és ahogy a pályaudvarra hajtottak, hangulata ráragadt Alexanderra is, aki kedvesének szépségét most ismét és újra a szerencse nem remélt ajándékának érezte. Irene látta, hogy Alexander meg van babonázva, s ettől az a sajátos báj ömlött el rajta, amit minden asszonynak megad az a tudat, hogy nagyon-nagyon csodálják, és kívánják.

Alexander a kezéért nyúlt. Irene a kocsi nyitott ablaka felé biccentett.

— De szép! Igazi utazás az égbe!

Az a fajta napsütéses februári nap volt, melyen át- meg átremeg a tavaszt sejtető lüktetés. A Kisoldalon sorakozó házak fehér bundás tetőzetéről vékony, szikrázó sugárban csordogált az olvadó hó. A Moldva most már zöldes jegén korcsolyázó gyerekek nyüstörögtek. Az Óváros szűk utcáin vidáman dübörögtek a nehéz sörös kocsik. Az oszlopaival, díszes, gótikus oromzatával és címereivel testesen égnek meredő Lőportorony előtt egy virágárus lány éppen az első ibolyacsokrokat rendezgette egy lapos, kerek kosártetőn. Kosarakkal és zsákokkal megrakott parasztszekerek tolongtak a Szénásszekér térre vezető keskeny behajtónál.

— Nem mennénk át gyalog a városi parkon a pályaudvarra? — kérdezte Irene, amikor a tér végében feltűntek az állomás épületei. — Jaburek tovább mehet a kocsival, és foglalhat helyet.

— Á, hát előleget akarsz az erdei sétákra? De miért is ne?

Kiszálltak, és elindultak a parkon át. A füves részeket hó borította, a hársak és a juharok úgy meredeztek, mint megannyi fa meg-

feketült csontváza, de a seregélyek házikói már frissen festve csillogtak — a nyarat jelezték.

A kis tónál, előrehajolva, egy tiszt álldogált, sötét kabátban, és a japán kacsákat etette.

— Nem Poldi az? — kérdezte Alexander elámultan.

— Ki? Ott, az a csizmás kandúr?

Közben a tiszt felegyenesedett, gyorsan hátra pillantott a válla felett, és sietve távozott.

— Nézd csak, Alexander, drágám, hát nem hajszálra olyan, mint egy csizmás kandúr? De miért vágsz ilyen különös arcot? Mit jelentenek ezek a ráncok?

Alexander végigsimította a homlokát.

— Semmi. Csak... láttad, milyen furcsa volt? Mint aki egyensúlyát vesztette. Vagy csak képzelődöm? De hogy olyan kacsák iránt érdeklődik, amik nem kerülnek a sütőbe, ez egészen különös.

ÖTÖDIK FEJEZET

Félénk, rövid csengetés hallatszott.

„Egy gyerek" — gondolta Wally. De Leopold von Wrbata állt az ajtó előtt. Nyilván nem számított rá, hogy itt Wallyba botlik.

— Te... itt? — makogta és elsápadt. — Hát akkor én..., bocsánat, de akkor... — Kapkodva tisztelgett, és sarkon fordult.

Wally elkapta.

— Ohó! Mióta hogy a hadsereg egyetlen puskalövés nélkül meghátráljon? Gyere csak be! — Behúzta az ajtón a bágyadtan ellenkező Poldit. — Ha már itt vagy, szórakoztass, amíg Marko meg nem jön.

Poldi magatartásából arra következtetett, hogy nem először jár Gelusich szállásán, s ez kissé bosszantotta, de nem mutatta.

— Kérlek, Poldi, menj előre a szalonba. Hiszen már jól ismered a járást. Csak utánanézek, Marko hol hagyta nyitva az ablakot. Állandóan hallom, hogy zörög, ettől pedig előbb-utóbb ideges leszek.

A fürdőszobában meg is találta a nyitott ablakot, majd átment a keleti holmikkal berendezett kis szalonba. Rengeteg szőnyeg volt

ott, meg miniatűr mecsetre emlékeztető alacsony asztalka, alabástrom lámpa és kerevet, sok párnával.

Az őrnagy hordó formájú párnázott ülőkén kuporgott. Amikor Wally belépett, felpattant, és el akarta oltani a cigarettáját.

— Bocsánat, de annyira elgondolkodtam, hogy közben rágyújtottam.

— Ne beszélj ilyen zöldeket! Cigarettát eldobni! Inkább kínálj meg engem is. — Wally tüzet is kért, és az egyik kerevetre kuporodott. Szótlanul szippantott néhányat, majd hirtelen megkérdezte: — Már jártál itt, ugye? — Meg se várta Poldi bizonytalan bólintását, hanem máris folytatta: — Hát ez kedves! A mi titkos fészkünket üzleti célokra is használja!

Poldi még most sem ült vissza a helyére, zubbonyának gombjait csavargatta.

— Pardon, bocsáss meg! — Poldi erőltetetten köhögött, krákogott. — Az a helyzet, egyszóval ne gondold, hogy ő hívott ide... a szavamat adom rá, hogy a magam elszántából jöttem. Neki sejtelme sincs róla. Igazán, tiszti becsületemre mondom.

— Ugyan! Tudtál erről a lakásról. Ennyi elég. Hogy ma történetesen ő hívott-e ide vagy nem, ez teljesen közömbös. Valamikor csak megadta neked a címet.

Poldi a jobb kabátujjával kétségbeesett igyekezettel tisztogatta a balt.

— Kérlek szépen, Wally, amúgy is kínos számomra ez a dolog. Lelkemre mondom, legszívesebben... Na, elmegyek, ez lesz a legjobb.

— Nem, itt maradsz. Előtted nem rendezek neki jelenetet. Csak szeretném látni, milyen képet vág majd, ha meglát itt kettőnket. Így, és most ülj le végre. Istenem, hogy lecövekelted magad! Borzalmas!

Az őrnagy, vonakodva, újból helyet foglalt a párnázott ülőkén. Merev nyakkal, kezét a térdén nyugtatva ült ott, és merőn elnézett Wally mellett. Wally csak most vette észre, mennyire megváltozott az egész külseje. Máskor feszes két orcája petyhüdten zacskósodott. Világos szürkéskék szeme fénytelenül pillantott árnyékos gödréből.

— Tulajdonképpen mi történt veled, Poldi? Hogy nézel ki?

Az őrnagy összerezzent és valami szánalmas kísérletet tett, hogy rámosolyogjon Wallyra.

— Hogy hogyan nézek ki? Talán kicsit másnaposan. Az utóbbi időben elég sokat ünnepeltünk, bajtársi vacsorákon és egyebütt.

Wally leeresztett szempilláin át nézegette. Közben lassan fújta ki a füstöt az orrán át. Szárazon megjegyezte:

— Nem kellene vele üzletekbe bonyolódnod.

Poldi arca lángba borult.

— Hogy érted ezt? — A vér most elhagyta az arcát, és kétszeresen fakónak tetszett. — Csak nem mondott neked valamit?

— Nem, nyugodj meg, Marko nem mond el nekem semmit. És nem is akarok hallani a ti ügyeitekről, de vak az vagy hülye, aki nem veszi észre, hogy valami közös üzleteitek vannak. Egyébként emlékszem, hogy egyszer valamit vissza akartál fizetni neki, és amikor Karlsbadban jártál... de minek erről beszélni? Amint mondják, egy nagy nyavalyát tartozik rám. És persze esztelenség az is, hogy óvlak. Tulajdonképpen mitől is? Ráadásul nem is vagyok érzelgős, te pedig erősen felnőttnek számítasz. De már megtettem, ezért csak megismételhetem: Poldi, ne bonyolódj vele üzletekbe, erre te alkalmatlan vagy.

Az őrnagy látható megkönnyebbüléssel rábólintott.

— Á, tudod, a mi kis üzleteink teljesen ártalmatlanok. Például ma is azért jöttem...

— Hallani sem akarom, Poldi, kérlek, kímélj meg tőle. Egyáltalán az egész beszélgetés untat már.

— Hm, persze, akkor... kérlek szépen!

Perceken át némán üldögéltek. Wally egyszer csak kimozdult kuporgó helyzetéből, lecsusszant a kerevet szélére, és az őrnagy vállára tette a kezét:

— Egyvalamit azért szeretnék még tudni, Poldi: annak idején mire kellett neked a pénz? Akkor, amikor azt tanácsoltam, fordulj Gelusichhoz. Csak nem más számára kell a guba, például egy nőnek?

— De Wally!

— No, ilyesmi előfordult már, még tiszti körökben is. Talán fogadtál és vesztettél?

Poldi tagadón rázta a fejét.

— Játszottál?

— Hm, igen is, nem is. Egy hülye becsületbeli tartozással kezdődött, amit az egyik bajtársam helyett kellett kifizetnem. — Wally kikerekedett szeme láttán Poldi arcán borús mosoly jelent meg. — Látod, némelykor úgy kerül bele az ember ilyesmibe, mint Pilátus a krédóba. Egy alkalommal volt nálam egy kisebb összejövetel, és játszottunk. Kezességet vállaltam az egyik bajtársamért, akinek különösen nagy pechje volt. Utána pedig elutazott... De mondd csak, nem untat ez téged? No jó, ha akarod, elmesélem... A játék előtt adtam egy kis vacsorát. Máig is emlékszem az étrendre: tejes bárány gerince, egybe sütve, ettél már ilyet? És zselével borított libamájparfé, ami valósággal olvadozik az ember szájában... — Poldi elhallgatott. Nagyon lendületbe jött. Orra fénylett, szemében tűz lobogott. — Nincs itt valami itókád, Wally? — Buzgón segített keresgélni az ebédlőszekrényben, és az egyik sarokból előkotort egy üveg chartreuse-t. Fejét hátra vetve, élvezettel leengedett a torkán két pohárkával. — Pálinka, ami jámborrá tesz — jelentette ki elragadtatással. — Hát igen, a karthauzi barátok értik a csíziót... bocsánat, nem szentségtörőn értettem... Egészségedre, Wally!

— Egészségedre!... Csak még egyvalamit, Poldi. Úgy látom, nehézségeid támadtak Markóval, ezért nem értem, ha egyszer nem tudsz fizetni, miért nem fordulsz Karoline nénihez vagy NP-hez?

Poldi dugóhúzó módján csavarintott egyet a nyakán.

— Á, Karoline nénit ne is említsd... Inkább levágatná a jobb karját, mintsem egy fityinget is adjon!

— De NP nem olyan!

— Nem. De tudod, Wally, vannak bizonyos elveim. Éppen mert olyan gavallér, bizonyos mértéken túl nem pumpolhatom. Ez egy csöppecskét bonyolult dolog... egyszerűen képtelen vagyok rá, és aztán...

Mindketten felfigyeltek valami tompa dübörgésre.

— Vagy úgy! Marko jött meg — jegyezte meg Wally, rövid fülelés

után. — Az előbb, amikor beengedtelek, valószínűleg rátoltam a reteszt, és most nem tud bejönni. Menj, nyiss ajtót! Legalább mindjárt módod lesz beszélni vele anélkül, hogy én jelen lennék.

— Csókolom a kezedet! — Az őrnagy összeütötte a sarkát, és jobbját a szívére tette. — Eszményi nő vagy, Valerie! Az isten fizesse meg! — Gyorsan benyakalt még egy pohárka chartreuse-t, és szinte díszmenetbe illő testtartással kivonult.

HATODIK FEJEZET

Wally hallotta, amint Poldi ajtót nyit és azt is, hogy Gelusich belép, türelmetlen és bosszús szóáradat közepette, majd felkiált. Hallotta, amint az őrnagy halk hangon kérlelni kezdi, Gelusich pedig elutasító válaszokat mordul.

Wally nem akart hallgatózni, ezért kinézett az ablakon. Lent, a kis udvaron, gyerekek táncoltak körbe-körbe egy hóember körül, aminek két széndarabkából volt a szeme és répából az orra. Felhallatszott cérna hangú kántálásuk, valami zagyva mondóka. Wally halkan velük zümmögte:

Andandénusz, szórakaténusz,
szóraka tiki-taka, bim-bam-bumm!

Az előszobából beleharsant Gelusich ingerült hangja:

— Sajnálom, őrnagy úr, nem! Amit mondtam, megmondtam. Vagy holnap délelőtt itt a dohány, vagy... Hogyan, kérem? Nem, nincs alkudozás. Sajnálom. Volt szerencsém!

Wallyt ez szíven ütötte, mintha Marko nem az őrnaggyal, de vele bánt volna ilyen megalázó módon. De nyomban leszögezte magában, hogy Poldi dolga neki nem szívügye.

Nagy zajjal kinyílt az ajtó. Gelusich robbant be, dühösen, fején kalappal. Wally testtartásából látta, hogy haragszik rá, ezért ráförmedt:

— Mit engedsz be idegeneket?

Wally érezte, hogy elönti a harag. Eltakarta az arcát, hogy Gelusich ne lássa dühtől kisajtolódott könnyeit.

A férfi zavarba jött, és valami bocsánatkérés-félét dörmögött.

Wally leengedte a karját. Zöld szeme keményen fénylett.

— Talán levennéd a kalapodat?! Sokat megengedsz magadnak!

Gelusich éppen hozzá akart lépni, de most visszahőkölt. Arca elsötétült.

— Most ne gyere nekem ilyesmivel! Éppen elég a gondom-bajom. — Elöntötte a düh, és felordított: — Azt kérdeztem, minek engedted be?

— Ha ilyen hangon kérdeznek, nem is felelek. Ezt jegyezd meg magadnak. Szerintem hallatlan dolog ez: megadod neki a címet, utána pedig...

— Hallgass! — Gelusich hozzáugrott, és vállon akarta ragadni.

— Volna merszed?! — suttogta rekedten Wally, és a szája környékén olyan undor látszott, hogy Gelusich visszahőkölt.

— Bocsáss meg, igazán nem úgy értettem, Wally! — Esetlen mozdulattal levette a kalapját, és nagy zavarában tisztogatni kezdte a kabátja ujjával. Wally hátat fordított neki. Gelusich várt egy pillanatig, majd így folytatta: — Az istállóban volt bosszúságom. A lovak...

Wally visszapenderült:

— A lovak! Mindig csak a lovak! Torkig vagyok azokkal az állatokkal, érted? Velük és mindennel! Nem, ne nyúlj hozzám! Eridj a gebéidhez! — Dobbantott, amikor látta, hogy a férfi nem engedelmeskedik. — Eridj, hallod?

— De Wally, hogy lehetsz ilyen? — kérlelte panaszosan.

— Takarodj! Hagyj magamra!

Gelusich dörmögött valamit, egy darabig még ott álldogált Wally mögött, majd lassan az ajtóhoz ment, de ott újból megállt:

— Pedig neked vettem a lovat — kezdte félig sértődötten, félig kérlelve —, azt a vasderest. Az istállóban a tarka csődör mellett helyezték el, és az megharapta. Ez történt, te pedig jelenetet rendezel nekem. De most magadra hagylak. Egy óra múlva visszajövök. Ha már észre tértél, akkor kilovagolhatunk. — Választ várt, de nem kapott. Megismételte: — Szóval egy óra múlva!

Még egy ideig piszmogott az előszobában, majd döngve becsapódott a lakás ajtaja. Akár a visszhang, nyomban egy második, majd egy harmadik dörrenés hallatszott. Wally a fejét csóválta. Már megint kitárt egy ablakot! Micsoda szokások! Ezzel az emberrel csupa bosszúság az élet. Wally elhúzta a száját, mint aki gyümölcsevés közben kukacba harapott. De ahogy ez a hasonlat felvillant benne, már el is nevette magát. És most felfogta azt is, hogy Gelusich az ő számára vette a lovat. Angol telivér volt az, a lovaglóiskolában mindenki áradozva beszélt róla. A kormányzó pályázott rá. Az öröm és büszkeség azonban nem engesztelte meg Gelusichcsal szemben. Nem, nem, Gelusichcsal melléfogott, de alaposan. Romantikus, kamaszlányos ballépés volt, hogy behódolt őserejének, a benne lakozó „medvének".

Eszébe jutottak Alexander szavai, amikor a családi vacsora napján beleegyezését kérte az eljegyzéséhez, és ez fejébe kergette a vért. Mit gondolna róla a nagyapja, ha felbontaná az eljegyzését? De másokra tekintettel tartson fenn egy köteléket, ami az egész életét megkeseríti? Nem, benne semmi hajlandóság nincs Madame Bovary szerepére; ő nem Helene. De végül mit is kívánt tőle Alexander? Csupán annyit, hogy valódi érzéstől vezettetve cselekedjék. Érzése Gelusich iránt valódi volt — akkoriban. Most már megváltozott. Tehát ismét Alexander intelme szerint cselekszik, ha megszünteti ezt a tartalmatlan kapcsolatot.

Igen, a valódi érzéseire fog hallgatni; szakít Gelusichcsal (nem most azonnal... minek tenné?... semmi szükség erre); elválik tőle a kellő időben, minden drámai jelenet nélkül, a legjobb egyetértésben.

Wally elégedetten kotorászta elő kézitáskájából a púdert meg rúzst. Gondolta, vár egy órát, és kilovagol Gelusichcsal. Kár, hogy a lovaglóiskolában nincs ott a sötétbarna lovaglóruhája meg az a csinos derbi kalapja! De hol a kézitükör? Elvesztette volna? Szása és Manja ajándéka volt, Párizsból küldték, úgynevezett apacs tükör. Szent ég, de régen volt! És ha az ember meggondolja, hogy egyszer, régen, egy ilyen tükör a kalandot, a nagyvilágot jelentette! Furcsa emléktárgy ez a tükör, és ha valóban elveszett... De várjunk csak. No, persze, kint felejtette a fürdőszobában, a polcon!

A fürdőszobában félhomály derengett. Wally valami nedvességbe taposott. Félig vakon hunyorgott ebben a más világításban; hirtelen megdermedt. Csak nehezen találta meg a kapcsolót.

A fehér lapokkal burkolt padlón ott feküdt Poldi, ingujjban, feje félrefordítva, megnyúlt arca csak egy roncs. Álla és mellkasa merő vér. Látható fél szeme kocsonyásan dülledt elő szétroncsolt gödréből. Jobb karja szinte ficamodottan hajolt a szája felé. Ujjai egy revolver agyára kulcsolódtak.

Az egyik fogason, vállfára téve, ott hintázott Poldi aranygombos zubbonya, a kitüntetésekkel és rangjelzésekkel.

A vér sötét barnásvörös, szélén skarlátpiros tócsát képezett, és az ajtóig terjedt.

HETEDIK FEJEZET

A ház folyosóján Wally Gelusichba rohant.

A férfi látta felindultságát, egy vérfoltot is észrevett a ruháján és rekedten kérdezte:

— Bántott?

Wally másodperceken át rémülten nézett rá, mire felfogta, mit is kérdez. Kelletlenül rázta meg a fejét.

— Szóval csak magában tett kárt, ugye? — Gelusich kézen fogta Wallyt. — Gyere, fel kell mennünk!

Wally kitépte kezét a markából.

— Nem megyek! Megölte magát, te pedig...

— Hallgass! — Gelusich Wally szájára tette a tenyerét, felkapta, mint egy batyut, és megindult vele vissza a lépcsőn. Wally dühösen nyöszörgött, beleharapott a kezébe, de a férfi láthatólag fel se vette. Ámde ahogy Wally vadul hadakozni kezdett, Gelusich letette, és jobbról, balról adott neki egy pofont. — Te marha, te hülye, mindkettőnket bajba akarsz keverni?

Wallyt mintha kicserélték volna. A két pofon, a gyalázkodás, Gelusich higgadt brutalitása, eddig ismeretlen kéjes borzongással töltötte el, amitől minden akaratereje elszállt.

Szótlanul, engedelmesen tartott vele felfelé a lépcsőn, és kinyitotta a lakás ajtaját.

— Menj a szalonba, és ott várj! — utasította Gelusich. — Várj, itt egy darab rongy meg a szappan; a ruhád aljáról azt a foltot tisztísd ki hideg vízzel! — Azzal eltűnt a fürdőszobában.

Wally a török szalonba ment, és háttal a hordó formájú, párnázott ülőkének, leült a kerevetre, majd hozzálátott, hogy kitisztítsa a foltot. A fogai néhányszor összekoccantak, az ujjai mintha ki lettek volna ficamodva, de ez gyorsan elmúlt. Hallotta, amint Gelusich a fürdőszobában tesz-vesz. Közben halkan fütyörészett. A Haydn takarodót fütyülte. Kellemesen fütyült, valóban érzéssel. Úgy hangzott, mintha Poldit búcsúztatta volna — minden érzelgéstől mentes búcsúval.

„Meg kell adni, Marko csuda egy vagány! Mekkora lélekjelenlét és határozottság lakozik benne!" Wally lehunyta a szemét, és újra élvezte azt a kéjes borzongást, ami a pofonok nyomán támadt benne. Valóban el kell hagynia Gelusichot?

Gelusich, még egyre fütyörészve, bejött: inge ujja felgyűrve, kezén egy pár ócska kesztyű. Az asztalra fektette Poldi zubbonyát, és végigkotorászta a zsebeit. Néhány színes tréfás képeslap, cigarettatárca, tükör és kis kefe, egy pár, vadkan fogából készült kézelőgomb és pénztárca került elő, benne néhány kisebb bankó, névjegyek és hat darab sárga cédula. Gelusich félretette a cédulákat, és minden egyebet visszarakott a zubbony zsebeibe. Az egyik fiókból most tintát és papírt vett elő, az asztalon maga elé teregette a sárga cédulákat, és írni kezdett, miközben oda-odapillantott a cédulákra.

Wally kíváncsian mellélépett, és Gelusich válla fölött odalesett. Az aktapapírból vágott sárga cédulákon különböző ételreceptek sorakoztak Poldi kerekded, gyerekesen cirkalmas írásával. Gelusich levetette a kesztyűt, és a maga elé tett papírlapra csak betűket meg szótagokat irkált, minden összefüggés és értelem nélkül.

Jó időbe került, mire Wally rájött, hogy Poldi kézírását igyekszik utánozni. Meglepően jól sikerült neki. Wally ámultan felkiáltott.

Gelusich kissé oldalt fordította a fejét, és rákacsintott Wallyra:

— Aha, hát sejted végre? — Folytatta az irkálást. Hűvös, de azért

nem éppen cinikus hangon megjegyezte: — Hát, tudod, a legboldogtalanabb ember is tartozik valami magyarázattal tettéért. Mert ha csak így találnak rá itt, kellemetlen helyzetbe kerülünk. Nagy tapintatlanság ez veled szemben, magamról már nem is beszélve.

Wally meghökkent valamitől. Á, igen, attól, ahogy a többesszámot hangsúlyozta: „kerülünk". Mi jogon beszél így? Wally felhúzta az orrát.

Gelusich észrevette ezt, bár úgy látszott, mintha teljesen elmerülne az írogatásban.

— A házbeliek ugyanis láttak itt téged néhányszor, gyermekem, érted? És ha ebből az öngyilkosságból, amihez természetesen semmi közöm — hátrafordult és egy intő, szinte már fenyegető mozdulattal nyomatékot adott szavainak —, ha ebből valami ügy kerekedik, akkor több mindennek fuccs, nem csupán... na, ez nem tartozik rád!

Már visszafordult volna az iromány felé, de Wally érezte, hogy nyomban elönti a düh, és menthetetlenül elragadja; ingerülten vissza is vágott:

— Mi az, hogy nem tartozik rám?

Gelusich bágyadtan legyintett:

— Ezek nem női dolgok...

— Hagyd kérlek ezeket a szólamokat, elegem van belőlük!

— Ide figyelj, gyermekem, most nincs időm. Ülj le oda! És fogd be a szádat. No, mi lesz?

— Á, nyilván azt hiszed, megint próbálkozhatsz azzal, mint az előbb? Nem, drágám, tévedsz. Nálam ez pontosan csak egyszer válik be. Ne jusson eszedbe, te! Hallod? Hozzám ne nyúlj, különben...

Rideg, gyűlölködő arca láttán Gelusich döbbenten meghátrált.

— No, Wally, remélem, megértesz. Hiszen a javadat akarom.

— Kímélj meg ilyesmitől! Még hogy az én „javamat" akarod, haha! — Elnémult. Pillantása a papírra tévedt.

Poldi megtévesztően utánzott írásával már néhány összefüggő sor állt ott: „Véget vetettem az életemnek, mivel boldogtalan szerelembe estem unokahúgom, Wally iránt, ő pedig nem viszonozhatta érzelmeimet."

Wally révetegen Gelusichra pillantott. Ott állt szétvetett lábakkal, és éppen egy kemény cigarettát táncoltatott a kezefején.

— Hát igen, még ez a leginkább hihető magyarázat.

Wally felkapta a papírt, gombóccá gyűrte, és kirohant.

Gelusich lerázta pillanatnyi dermedtségét és utána vetette magát.

— A fene egye meg! Wally! Várj! Wally! Drágám... Úristen, te lány, ez a pillanat igazán nem alkalmas ilyesmire... Wally!... Wally!

NYOLCADIK FEJEZET

A cseh—bajor határ közelében, az Ördögtó mellett álló kis hegyi szálló faburkolatú társalgóját a tűz és a fenyőfa illata töltötte meg. Alexander és Irene magukban voltak az alacsony, négyszögletes helyiségben. A vendéglős és felesége — télen nem volt se szakácsuk, se pincérjük — éppen a vacsora készítésével foglalatoskodott. Rajtuk kívül az egyetlen vendég, egy müncheni költő, aki a negyedik pohár sör után a Lélek téveteg útonállójának mondta magát, kint, az egyik hófedte lejtőn, a divatosan új sportnak, a sielésnek hódolt.

Alexander a hosszú piszkavasért nyúlt, melynek kovácsolt nyele almát mintázott, és kotorgatni kezdte a kályha parazsát. A vele szemben ülő Irene haja fémesen csillogott a parázs fel-fellobbanó lángjánál.

— Mire gondolsz, Alexander?

— Én? A tengerre. Arra, milyennek is láttam először.

— Hogyan jutott ez az eszedbe?

— Csak úgy. A hajadra néztem, és eszembe jutott a tenger.

— Bocsáss meg, drágám, de ezt nem értem. Vagy hatott rád a Lélek útonállójának társasága, és most magasabb régiókban szálldosol, vagy egyszerűen én vagyok ostoba. Kérlek, fejtsd ki ezt érthetőbben.

Alexander egészen közel húzta székét Irenéhez. A konyhából jó ízeket idéző, halk zörejek hallatszottak. Az ablakon át szélkavarta téli táj látszott. Az az áradó életöröm, mely egész napon át betöltötte Alexandert, egyszeribe fájón felfokozódott és ezzel egy időben félelem vegyült bele, félelem a végtől; és ez csak fokozta az örömöt. Alexander mélyet lélegzett.

— Nem tudom, ki tudom-e fejezni pontosan. Nos, megpróbálom.

Egyszóval már tizenhat-tizenhét esztendős voltam, de még nem láttam a tengert. Leírásokból, képről persze ismertem, de ahogy egyszeribe megláttam a maga valóságában, a Keleti-tenger partján, két erdőszakasz között, azt az óriási, zöld üveggolyót, mint egy földre hullott kristály-égboltot, szinte lenyűgöző öröm szállt meg, de egyben félelem is. Félelem a túlontúl nagy szépségtől.

Irene lehorgasztott fejjel ült ott. Most ő kotorgatta a parazsat.

— Nos, mit szólsz ehhez, kedvesem?

— Azt hiszem, értem, mi játszódott le benned akkoriban, bár magam sosem éreztem ilyesmit. Örömet igen. De félelmet a természettől... soha.

— Nem a természetről van szó. — Irene kezéért nyúlt, és váratlan hevességgel megcsókolta. — Rólad van szó. Igen, rólad és rólam. — Elhallgatott, és különös félénkséggel mosolygott. — Mellébeszéltem a lényegnek, Irene. Ami engem foglalkoztat, amit újra meg újra valóságos talánynak érzek, a te kapcsolatod hozzám. Azon töprengek, mi köt téged hozzám? Mi lehetek én a számodra? Jó, jó, szeretlek, megpróbállak kényeztetni, de azért a kérdés megmarad: mitől az enyém a szerelmed? Számomra te az utolsó és egyben az első nagy szerelmi élmény vagy. Nem, ezt nem csak úgy, vaktában mondom; így igaz, és neked ezt tudnod is kell. De *számodra* elég ez? Fiatal vagy, a legszebb éveidet éled, és talán...

Irene a piszkavasat mélyen beledöfte a parázsba. Alexandernak az erdei sétáktól frissen feszülő arcát fiatalosabbnak látta, mint bármikor. De Irene ezt csak úgy mellékesen látta meg. Teljes erővel hatalmába kerítette az a tudat, hogy jómaga többet jelent Alexandernak, mint amennyit a maga számára valaki valaha is jelentett. Valaki... Alexandert is beleértve. Igen, őt is. Jóllehet őt jobban szerette, mint Kurtot, akár a szerelmük kezdetén is. Erősebben, komolyabban, azzal a tökéletes bizalommal... ahogy azt a szerelmesét szereti az ember, akiben egyszersmind valami apás is van. Persze, az apját végül is elhagyja az ember... Á, nem kell gondolkodni, *most* nem! Elveszi az eszét. Karjával riadtan és gyengéden átfonta Alexandert.

— Alexander, egyetlenem, hogy beszélhetsz így? — Elengedte, és már lehiggadtan megfenyegette: — Te, te!

Alexander halkan, tüsszögve nevetett.

— Nos, ha figyelembe veszem szavaim hatását, nem is voltam olyan ügyetlen. És az is lehet, hogy egyszerűen próbára akartalak tenni.

— Azt sosem szabad.

— Ugyan már? És miért nem?

— Mert úgyis túlságosan sok a kísértés.

— Itt is?

— Igen, itt is. — Ahogy a férfira pillantott, hirtelen rádöbbent, hogy akaratlanul is valami rejtett értelem bújt meg a válaszában. „Ugyan, teljesen nevetséges képzelgés — gondolta —, komisz, ostoba hiúság!" De érezte, hogy szeme elfátyolosodik. Gyorsan megszólalt: — Hát persze! Netán megfeledkeztél a Lélek útonállójáról?

Szinte ugyanebben a pillanatban, vastagon bebugyolálva, a tél hideg leheletét árasztva, belépett a müncheni.

— Nocsak, hát itt aztán vidám az élet! — harsogta zsíros basszusán. — De még milyen kedélyes! — Hozzálátott, hogy kihámozza magát a sok burokból, közben pedig prüszkölt, fújtatott. Puha, húsos arca — Mefisztó és egy számvevőségi hivatalnok arcának furcsa keveréke — lakkozottan fénylett. — *Ó föld, este, boldogság, ó, hogy itt élünk a világban!* — szavalta egyik kedves költeményét, majd nyomban így folytatta: — Hol a gazda? Kicsit meg kell locsolnom a torkomat. Á, hölgyem, uram, maguknak csak a fele élvezet jut az ittlétből. Csak ha a rohanó léceken már versenyt száguldott a széllel ezen a tájon, akkor tudja valóban értékelni, hogy hazatérhet meghitt házi isteneihez. És ha ráadásul rántott csirke van... azt hiszem, rántott csirke illatát érzem, ugye? No, azt akartam mondani, hogy ma például isteni volt, ahogy lezúgtam a Schneebergről, végig iramsiklással. Ezt egyszer meg kellene próbálnia, nagyságos asszonyom, férjeurának pedig végképp nem ártana. Vagy úgy, majdnem elfeledtem: lent találkoztam a posta küldöncével, éppen ide tartott egy sürgönnyel. Önnek szól, Reither úr. Itt van, remélhetőleg valami kellemes hírt hoz. — Kihúzott a zsebéből egy meglehetősen összegyűrt táviratot, és átadta Alexandernak.

Irenét hirtelen szorongás fogta el. Riadt mozdulatot tett. Alexander rápillantott. Ne olvasd el! — könyörgött Irene tekintete.

Alexander csillapítóan a fejére tette a kezét.

— De Irene! Bizonyára Maybaumtól jött, valami üzleti ügy. Egyébként is a halogatástól semmi sem lesz jobb.

A számvevőségi Mefisztó száradni vitte gyapjú gönceit a konyhába, és most tért vissza.

— A keservit! A végén még valami átkozott hírt hoztam? Igazán bántana!

— Nem, nem. — Alexander végigfutotta a táviratot, és átadta Irenének. — Nincs baj, csak egy kis kellemetlenség. Nyilván korábban be kell fejeznünk a pihenőnket. De ha neked nem ez a véleményed, drágám? — Kérdőn nézett Irenére.

Az asszony még egyre a táviratot olvasgatta:

Poldit súlyos szerencsétlenség érte. Váratlan családi bonyodalmak. Segítségedet kérem. Wally.

Alexander megismételte:

— De ha te nem akarod, drágám?

Irene felpillantott. Valami ellentmondásos érzéstől hajtva ezt válaszolta:

— Úgy gondolom, nem tehetünk másként, haza kell mennünk. — A szíve görcsösen összeszorult. „Nevetséges, komisz, ostoba hiúság! — gondolta. — Miért volna a távirat jeladás? Minek és kitől?" Mosolyogni próbált, de ajkai csak nagy nehezen engedelmeskedtek.

KILENCEDIK FEJEZET

Amikor Alexander belépett a kék szalonba, a családnak jóformán minden tagját ott találta. Csak a két legifjabb hiányzott, Franz Ferdinand meg Adrienne, és Poldi sem volt ott..., persze, szegény fiú! De hogy jelen van egy unokanővérük, Höflmayerné is, azt jelezték fel-felcsipogó szörnyülködései, a „Jesszusom!" meg a „te jóságos szent atyaúristen!".

Mindnyájan egy csoportban álldogáltak és nagy beszélgetésbe me-

rültek, kivéve Wallyt; ő a kandallónál támaszkodott meg és újságot olvasott. Alexander látta, hogy szorosan simuló, fekete ruhát visel, melynek csipkebetétein valami rózsaszín dereng át; az öve egészen magasan húzódott, s ez még jobban érvényre juttatta a kebleit. Arcán kíváncsiságból és riadtságból eredő feszültség ült.

Alexandernak nem volt ideje több megfigyelésre. Von Treuenfels nemzetes asszony már észrevette, és elébe sietett.

— Hát itt vagy végre! Mit szólsz hozzá? Szép dolgokat kell megérnünk! Ámbár én kezdettől fogva tudtam. De rám persze senki nem hallgat ebben a házban! Most ismét kiderült, mire vezet ez az általános lazaság, kedves Ali. Nyomban mondtam is neked: micsoda ember, aki lovaglóruhában jön első vizitre egy úri hölgyhöz, és ráadásul egy üveg italt hoz magával, mint egy kocsmába. No, most aztán kiderült... egy csaló, egy bűnöző! És ez az ember már-már a családba tartozott!

— De igaz-e, valóban? — kérdezte Helene. Mind a tíz ujjával fésülgette a frufruját. — Max, ez már bizonyított dolog? — Kivörösödött szeme döbbent tekintettel kereste a férjét.

Az nagy figyelemmel szemlélte szép hosszúkásra vágott körmeit, mintha onnan olvashatná le a választ, de egy halk krákogást leszámítva néma maradt.

A gömbölyded Höflmayerné, akinek csipogása nemigen illett a felső ajkát szélesen keretező fekete pehelyhez, felháborodottan jegyezte meg:

— Már hogyne volna! Ott áll az újságban, világosan olvasható!

— Egy cseh újságban! — vakkantott közbe Rankl. — *Cseh* újságban!

Von Treuenfels nemzetes asszony csörgött-zörgött a lornyonjával.

— Ebben az esetben ez csak mellékvágányra terel bennünket, kedves Friedrich.

— Pardon, Karoline néni...

— Pardon, kedves Friedrich, kijelentem neked, hogy ezt a lapot nem tartom Bibliának. — Karoline elhallgatott, hogy Höflmayerné „Ó megváltó Jézusom"-jára rendreutasító pillantással válaszoljon, majd így folytatta: — Amint, szerintem, általában isten csapása

a sajtó, úgy értem, egy bizonyos sajtó. De Gelusich úr esetében minden további nélkül hitelt adok egy cseh újságnak is. Elég, ha valaki egyszer jól felmérte, nekem pedig megvan hozzá a szemem, kedves Friedrich, ebben megbízhatsz. Nyomban megállapítottam, hogy egy mauvais sujet. Közveszélyes. Abszolúte közveszélyes!

— Hát akkor minek hagyja a rendőrség, hogy elutazzon? — érdeklődött Ottilie azon a babahangján. Ranklra pillantott, aki bosszúsan harákolt. — Csak úgy értem, Fritz, hogy végül is azért van rendőrség.

— Képtelenség! — Rankl elővett a zsebéből egy kulcscsomót, és azt zörgette. — A rendőrségnek az volna a dolga, hogy szájkosarat rakjon az efféle uszító sajtóra.

— Kedves Friedrich, ez egészen úgy hangzik, mintha védelmedbe akarnád venni Gelusichot. Teljesen elképesztesz. — Karoline hátat fordított Ranklnak. — Mit szólsz mindehhez, Ali? Még egy árva hangot sem hallottam tőled. Jóllehet, mint a család legfőbb fejének, éppen neked kellene nyilatkoznod.

— Drágáim, mindeddig nem adtatok rá alkalmat. De nem is tudom, tulajdonképpen miről van szó.

— Nem tudja, miről van szó! — A nemzetes asszony támolyogva rogyott le egy kanapéra. — Hogy lehetséges ilyesmi? *C'est fou. C'est complètement fou.** Hát nem olvastál újságot?

— Mindössze a *Pilseni Napló*-t a vonatban, és itt, amikor megérkeztem, az *Esti Újság*-ot, a gyászjelentéssel. Ti azonban, amint a beszélgetésetekből értettem, egy cseh újságban megjelent híradásról beszéltek.

— Azt te híradásnak nevezed? Vastag betűkkel szedték és az első oldalon áll! Hol is a lap? Adjátok csak oda neki! Á, Wallynál van. Hogyan, gyermekem, újra elolvasod? Hát megáll az eszem! Hogy bírod ezt? A helyedben belepusztulnék.

— És akkor mennyivel volnánk előbbre? — kérdezte Wally. Elépdelt a fejét méltatlankodva elfordító von Treuenfels nemzetes asszony előtt, Alexanderhoz ment és átadta neki az újságot. — Itt van, NP! Itt a rémtörténet! Azt mondják, faképnél hagyott engem, de én már előbb felmondtam neki, úgy igaz, NP!

— Felmondott neki! Micsoda kifejezés! Ó te szent Szűzanyám! — Höflmayerné megragadta Karoline kezét, és riadt együttérzésének kifejezésére tovább sipákolt.

— Engem már semmi nem lep meg ettől a lánytól! — pihegte a nemzetes asszony.

Rankl ellenben ezt harsogta:

— Wally, legalább hozzátartozóid körében tarthatnád magad az általuk tanúsított erkölcsi tapintathoz... — Helen ideges nevetésben tört ki, és ez Rankl torkára forrasztotta a szót. Pulykavörös képpel förmedt rá a feleségére, mert az szintén kuncogott: — Ottilie, te is megfeledkezel magadról?

Ottilie most csuklani kezdett. Karoline, Höflmayerné és Helene pedig jó hangosan, keresztül-kasul beszélgetett.

Alexander félrevonult, és kiteregette az újságot, ezt a kissé hangoskodó, de mindenképpen szavahihető cseh délutáni lapot. Az egyik cikk tintaceruzával be volt keretezve.

Alexander ezt olvasta:

Tudomásunkra jutott, hogy Leopold von Wrbata hadbiztos őrnagy öngyilkosságának hátterében bizonyos okok rejlenek, amikre a hatóságok egyelőre még a hallgatás fátyolát borítják. Annyi azonban máris kiszivárgott, hogy az őrnagy azért nyúlt a revolverhez, mert válasz elé állították: vagy botrányba keverik adósságai miatt, vagy kiállít egy igazolást a hadsereg részére leszállított új bőrgarnitúrák állítólagos használhatatlanságáról. Állítólag az utóbbi időben effajta igazolások teremtettek lehetőséget egy bizonyos G. úr számára, hogy sok milliós üzleteket bonyolítson le. G. úr, egyes prágai német szalonok ismert alakja, az aktivista mozgalom heroldjai közé tartozik. Ebben a minőségében minden alkalommal Ausztria felfegyverzése mellett száll síkra, de teljesen megengedhetőnek tartja, hogy a hadsereg készletéből származó bőrfelszereléseket százezerszámra megkaparintson, és óriási haszonnal adjon tovább külföldnek. A cenzúra miatt további részleteket még nem tárhatunk fel, de a nagyközönség rövid időn belül tájékoztatást kap az egész botrányról, ugyanis — mint tudomásunkra jutott —, a parlamentben tárgyalni fogják. G. úr

tegnap óta eltűnt Prágából. Sem a takarítónője, sem a házmester abban a házban, ahol úgynevezett biztonságos kéglije volt (Wrbata őrnagy is ott lőtte agyon magát), nem ismeri jelenlegi tartózkodási helyét. Elutazása valószínűleg ugyanilyen váratlanul ért egy ifjú hölgyet a német társaság elitjéből, mivel egyszeriben hoppon maradt menyasszony lett belőle. A hölgy egyébként rokona a tragikus körülmények között elhunyt őrnagynak."

Karoline csak arra várt, hogy Alexander leengedje az újságot.

— Nos? Mit szólsz hozzá? Mit szándékozol tenni? Mert valamit tenni kell. Elégtételt kell venni a szegény Poldiért. Végül is egy Wrbata volt. Bizonyos vagyok benne, hogy nincs nyugta a túlvilágon.

— Drága nővérem — Alexander fátyolos hangon beszélt, a fejében olyan kavargást érzett, mint akivel túl gyorsan száguldott alá a hullámvasút —, elsősorban mindent alaposan át akarok gondolni.

— Átgondolni! És a szegény Poldi?

— A szegény Poldinak biztosan nem olyan sürgős. Ha az a túlvilág, ahová miattad jutott, úgy fest, amilyennek én képzelem, akkor már rég megvan az örök nyugodalma. Ha azonban a te elképzeléseid szerint van berendezve, akkor, mint öngyilkosnak, amúgy is le kell ülnie a tisztítótűzben a maga ezer esztendejét, és csak abban reménykedem, hogy valami jót süthet ott magának. Egyébként, csak úgy mellesleg, eszembe jut, hogy te sosem kényeztetted el, sem rokoni érzésekkel, sem egyébként. Annak ellenére, hogy ő is Wrbata volt. De most meg kell néznem Irenét. Adieu, hölgyeim és uraim!

Mögötte felhangzott Karoline színpadias sikolya, Höflmayerné izgatott csivogása és Rankl parancsoló hangja: egy pohár vizet kért.

— NP!

Alexander hátrafordult.

Wally átölelte a nyakát.

— Ó, NP, megint nagyszerű voltál! Már meg akartam nekik mondani, hogy az a mód, ahogy Marko lóvá tette az egész úri társaságot, az államot és mit tudom én, kit még, tulajdonképpen ismét meghódított. És hogy Karoline néni cudarul zsugori volt Poldival

szemben, és hogy ez is egyik oka, amiért pácba jutott... Na, te aztán alaposan elképesztetted őket... vagy... de milyen arcot vágsz, NP? Csak nem haragszol?

— Haragudni? Nem, csak egy kissé mélabús vagyok.

— Ugyan miért?

— Á, te ezt nem értheted meg.

— Ez egyáltalán hasonlít rád, NP. Micsoda nagyapás hang! Talán ostobának tartasz?

— Dehogy, nem, miért?

— Akkor miért nem magyarázhatod meg nekem?

— Jó, ha már ragaszkodsz hozzá, Wally. Hát ide figyelj: az imént említetted, hogy elképesztettem a többieket. Ez egyáltalán nem volt szándékomban.

— De mégis így történt.

— Igen, ez az. Egyszer-egyszer elképesztjük a környezetünket, pedig nem is volt szándékunkban. Ti, az új nemzedék, életfilozófiátokká tettétek, hogy másokat elképesszetek, mindenáron mások legyetek, semmit ne tartsatok szentnek. És az a baj, hogy ti csak a folytatásunk, hogy úgy mondjam, a következményünk vagytok. Mi vagyunk az ok. Ami a ti magatartásotokból ijeszt vagy taszít bennünket, része önmagunknak. De hagyjuk az okoskodást. Csak mellékvágányra terel bennünket, amint a nővérem mondaná.

Wally arca közben kissé elkínzott kifejezést öltött, de most felderült.

— Látod, így jobban tetszel nekem! Most ismét önmagad vagy. — Megcsókolta.

Alexander megsimogatta az arcát.

— Önmagam? — Megrázta a fejét. — De hiszen tudtam, hogy hiába is próbálkozom magyarázattal, nem sikerül.

A helytartóságról az udvari tanácsos — egy lila eres orcájú, őszbevegyült hajú, göndör körszakállas úr — ürgette-forgatta a fekete szivart.

— Egyébként valóban nem dohányzom — mondta Alexandernak, aki éppen felállt, hogy látogatójának hamutartót meg szivarvágót adjon —, de ha egy Henry Clay-vel kínálnak, nem tudok nemet mondani. Megboldogult apám ugyanis ezt a fajtát szívta. Akkor fedezte fel, amikor konzulként működött Hamburgban, és később is onnan hozatta. Ha jól tudom, halála óta nem is láttam Henry Clay-t, és annak már jó húsz esztendeje. Egyébként mintha kissé ki is ment volna a divatból ez a fajta.

— Igen, magam is egészen véletlenül jutottam hozzá néhány dobozhoz. Egy nem dohányzó külföldi kollégám ajándékba kapott egy egész rakományt, és én átvettem tőle. Kíváncsiságból. Ugyanis ifjúkoromból még emlékezetemben élt néhány regény, melyben csuda nagy élet folyt, és a férfiúi előkelőség netovábbját a Henry Clay jelentette.

— Á, nagyon jó! Kitűnő! A férfiúi előkelőség netovábbja! — A tanácsos nevetett, hogy lila eres kerek pofazacskói csak úgy rezegtek bele. — Ezt holnap el kell mesélnem a kormányzó úrnak. — Megszívta a szivart, és hosszúkás füstkarikákat eregetett maga elé. — Egyébként azt akartam mondani, hogy egyáltalán nem őexcellenciája megbízásából jöttem. Ért engem, ugye? A következőképpen történt: őexcellenciája, beszélgetés közben, úgy nyilatkozott, hogy igen boszszantó volna, ha ezeket a hadbiztosság ellen intézett támadásokat a komoly német lapok is széltében-hosszában taglalnák. Nem, kézcsókom, likőrt nem kérek. Ha az ember elér egy bizonyos kort, gazdálkodni kell a szenvedélyekkel. Ez idézet háziorvosomtól, Kantorsky doktortól. Bizonyára ismeri?

— Úgy hiszem.

— Egészen bizonyos. A huszonnyolcasoknál volt főtörzsorvos. Nem, valóban, ne vigyen kísértésbe!

— Egyáltalán, kísértésbe lehet vinni valakit ilyen jámbor itallal, mint ez a benediktinusz?

— Haha, pompás! Nos, ha így áll a dolog... de csak félig, kérem. Nos, hogy elmeséljem a dolgot Kantorskyval kapcsolatban. Egyszóval ezt mondja nekem: „Tanácsos úr — kezdi —, ha az ember elér egy bizonyos kort, gazdálkodni kell a szenvedélyekkel. Döntenie kell, tanácsos úr — mondja —, dohány vagy alkohol." Mire ezt kérdem tőle: „És hol marad a szerelmi szenvedély, doktor?" No, mit gondol, mit válaszolt? „Ah, a szerelem olyan, mint a kanyaró: ifjú korban gyakori és veszélytelen, öreg korban egészen ritka, akkor pedig úgyis többnyire halálos." Nos, mit szól hozzá? — Megint úgy nevetett, hogy rezegtek a pofazacskói. — Nem rossz, hm? De hogy visszatérjek a témánkra: a kormányzó úr nem véletlenül tette azt a bizonyos kijelentést. Tudom, hogy pontosan előtte hosszabb telefonbeszélgetést folytatott Béccsel.

— Tehát ön úgy véli, hogy Bécsből jött az utasítás.

A tanácsos óvatosan szippantott néhányat, majd egy ideig behatóan szemlélte szivarjának gyűrűjét. — Nehezet kérdez, tisztelt Reither úr. A helytartóságon mi csak *dii minorum gentium** vagyunk. Az igazi istenek bennünket mindössze finom célzásokkal avatnak bizalmukba. Az ember általában finom megérzéseire támaszkodik.

— Hm. Értem.

— Látja, ezt nyomban tudtam! Nem, hálásan köszönöm. Még egycseppet sem. De ha átengedné nekem ezt a doboz Henry Clay-t?

— A legnagyobb örömmel. Mindjárt hozok egy teli dobozzal.

— Nem, nem, ennyi teljességgel elegendő. Ezt is csak kegyeletből. Mondja, nagyon torzan hangzik ez?

— Torzan? Ugyan miért? De mondja, kedves tanácsos úr, egyvalamit nem látok tisztán ebben a dologban. Tegyük fel, hogy a „komoly német lapok" nagyokat hallgatnak a használhatatlan-használható bőrgarnitúrák ügyében; de mit érnek el ezzel? A szláv újságok, a szocialista lapokról nem is beszélve, nem fognak hallgatni.

— Így van. De a nem német és a szocialista sajtó nem mérvadó. A főadjutánsi hivatalban, ahol őfelsége számára összeállítják a sajtószemlét, ezeket amúgy is alig olvassák. És ha olvassák, akkor is

merőben más szemmel. De ha valamelyik nagy német újság, sőt, egy liberális... Pardon, ezt, hogy „sőt", egyáltalán nem a kárára mondom, csak az a helyzet... nos, ön ért engem, egyszóval ha valamelyik német újság, akár konzervatív, akár liberális, ugyanazt a nótát fújja, mint ezek a kákán is csomót kereső ellenzékiek, annak igen siralmas hatása lehet, főleg a szövetséges külföldön. De ezt nyilván nem kell önnek bővebben magyaráznom.

— Nem, tanácsos úr, tudom már: finom megérzés dolga, ugyebár?

— Pompás, haha, pompás! Látom, teljesen egy véleményen vagyunk. — A tanácsos hátradőlt. Úgy nevetett, hogy két lila pofazacskója rezgett, mint a kocsonya. Majd egyszerre lecsillapodott, és Alexander különös arckifejezését fürkészte. Még egyszer bizonytalanul felnevetett és így szólt: — Legalábbis remélem, tisztelt Reither úr.

TIZENEGYEDIK FEJEZET

Hurtig kisasszony, a szerkesztőségi titkárnő, tollát készenlétben tartva ült ott, és várta, hogy megkezdődjön a vezércikk diktálása. De Dr. Koch, akinek egyébként elegendő volt két-három séta az íróasztal körül, hogy lendületbe jöjjön, ma mintha rosszul lett volna diszponálva. Lépteiből hiányzott az a jellegzetes hajtóerő, és szuszogása is bágyadtan hangzott. Hurtig kisasszony gondolatban már több ízben nekikészült egy kérdésnek, de aztán mégis néma maradt, ugyanis eszébe jutott a saját elve, melyet Koch olyan gyakran magasztalt, nevezetesen, hogy a tökéletes titkárnő szolgálatán kívül eső érdeklődést csak akkor tanúsítson, ha várják tőle.

— Nem, nem csinálom! — Koch megállt, és dobolt a mellényén. — Nem csinálom. Ha valamihez lendület szükséges, hogy jó is legyen, arra ne kényszerítse magát az ember. Igazam van, kedves Hurtig?

— Természetesen, doktor úr.

— Természetesen! Kedves Hurtig, nem is tudja, hogy ezzel a szóval mennyire fején találta a szöget! Az egész dologban ugyanis az a körülmény zavar engem leginkább, hogy természetellenesnek érzem. Igen, természetem ellen való, hogy olyan ügyről írjak, amiben promi-

nens szerepet játszanak annak a családnak tagjai, melyhez engem intim baráti kapcsolatok fűznek. Az teljesen közömbös, hogy volt hozzátartozóról van szó, elhunytról és sógorodottról. Megállt, és gyengéden megtapogatta három fürtjét. — A „sógorodott" egyébként nem rossz kifejezés; úgy vélem, fel kellene jegyeznünk, esetleges későbbi felhasználás céljából.

— Már megtörtént, doktor úr.

— Bravó, mindig is mondom, nekem nem egy jobbik felem van, hanem kettő: a feleségem és maga.

Hurtig kisasszony süldőlányosan elpirult, és furcsa dorombolást hallatott.

— De doktor úr!

— Mi az? Talán nem így van? Nahát! De most forduljunk az élet komoly oldala felé. Már amúgy is túl sok időt vesztettünk. Írja, kérem... nem, nem cikk lesz, hanem levél Reither úrnak. Kezdhetjük? Jó. Kedves barátom, érett megfontolás után kénytelen vagyok önnek igazat adni kettőspont a lapocska nem hallgathat az ügyben, hanem hagyományainak megfelelően, a kritikai liberalizmus szellemében, foglalkoznia kell vele. Felkiáltójel, illetőleg nem, csak pont. Másrészről azonban ön fog nekem helyeselni, ugyanis úgy vélem, hogy az ön családjához fűződő érzelmi kapcsolatom lehetetlenné teszi az ügynek azzal a hidegvérrel és lendülettel történő boncolását... megvan?... boncolását, amire itt szükség van, pont. Keresnünk kell tehát valakit, aki a cikksorozatot megírja, pont. És itt teljesen egyetértek önnel, hogy érdeklődésünket nem egy szerencsétlen katonatiszt egyéni tragédiájára kell irányítanunk, hanem egy klikk üzelmeire, ez ugyanis állandóan védelmi képességünk erősítéséről fecseg, ugyanakkor azonban, busás haszon ellenében, aláássa, felkiáltójel. Új bekezdés. Ha még nem szemelt ki senkit erre a cikksorozatra, javasolnám, tegyünk próbát az ifjú Frankkal, pontosvessző. Eddigi tevékenysége során elegendő beleélési képességről és szellemi fürgeségről tett bizonyságot... illetőleg nem, húzza ki kérem a beleélést és a szellemi fürgeséget, és helyette írjon alkalmazkodási képességet és rátermettséget. Úgy. Hm. Hol is hagytuk abba? Aha: rátermettségről tett bizonyságot, és megfelelő útmutatás mellett, valami használ-

hatót produkálhat. Pont. Próbaként mindenesetre íratok vele egy cikket, pont. Szívélyesen és így tovább... Ennyi az egész, kedves Hurtig. Kérem, nyomban továbbítsa a levelet küldönccel, és küldje be hozzám ezt a Frankot. Köszönöm!

TIZENKETTEDIK FEJEZET

Számára itt a nagy lehetőség!

Guido Frank nyomban megértette ezt, mohón megragadta az alkalmat, szilárdan eltökélte, hogy mindent kihoz belőle. Ezekben a napokban — amint Alexander Kochnak megjegyezte — túlfűtött kazánhoz hasonlított. A kerek világon semmi egyéb nem létezett számára, mint az „ügy" és megbízatása, nem, hivatása, hogy úgy tálalja, ami megnyitja számára a kaput a társadalom elitjéhez. Jóformán nem is aludt. Lefogyott. Egyébként olajosan fénylő bőre áttetszővé vált. A szeme álmodozón elfátyolosodott. Egész megjelenésében volt valami aszketikus. Mintha Girardin, Rochefort és Lassalle árnya lengte volna körül.

Elutazott Bécsbe, Budapestre, Zágrábba (az útiköltséget a zálogház révén teremtette elő), felkutatta Gelusich versenytársait és adósait, kikérdezte őket. Áttanulmányozta az egész aktivista irodalmat és a nemzetközi fegyverkereskedelem praktikáit. Egy külföldi tőzsdeügynök feleségéből kicsalta a vallomást, hogy azokat a bizonyos bőrgarnitúrákat, Gelusich megbízásából, a férje adta el két balkáni államnak. És sikerült megkaparintania egy bizalmas aktivista emlékiratot, amelyben preventív háborút követelnek éppen Ausztriának eme két „balkáni ősellensége" ellen: Gelusich is az aláírók közt szerepelt.

Amikor Frank leszállította a cikksorozatot — az volt a címe: *A felelős felelőtlenek*, és Proudhon mondásának „Lehet, hogy az ember díjtalanul hal meg a hazájáért, de ingyen nem dolgozik érte" egy változatával kezdődött —, Alexander megállapíthatta, hogy minden kívánságát figyelembe vették és minden várakozását felülmúlták.

— Azért különös dolog ez — mondta Irenének, ugyanis elolvastatta

vele Frank kéziratát. — Hogyan képesek arra egyes tollforgatók, hogy írásaikban többet adjanak, mint amijük van. Írásuk valahogy meghaladja a szellemi vagy morális kapacitásukat. Szélhámosság-e ez, vagy valami külön erőfeszítés eredménye, vagy egyszerűen a régi közmondás mond igazat: akinek az isten hivatalt ad, annak észt is ad hozzá?

— No nézd csak, mint Frank „istene", csak nem akarsz valamennyit inkasszálni jövendő dicsőségéből?

— Nem is tudtam, hogy ilyen gunyoros tudsz lenni, drágám.

— Ó, akit az isten olyan baráttal ajándékoz meg, mint Alexander Reither, azt megajándékozza a szükséges elmésséggel is.

— Irene, Irene, mindig újabb és újabb oldalról ismerlek meg, mindig egy újabb és újabb Irenével ismerkedem.

— Ezt ki is kérném magamnak! — Borostyánszín szemében táncoltak a fények. Kívánatosabb volt, mint valaha.

Alexandert ez boldoggá tette, de meg is riasztotta. Miért, hogy minden mély érzésben alattomban ott a félelem — a félelem és a mélabú?

A felelős felelőtlenek nagy feltűnést keltett.

Frankot egy bécsi lap, mely utánnyomásban közölte a cikksorozatot, kelő csillagnak nevezte az újságírás egén, és a sajtófigyelő irodától Frank olyan jegyzeteket és cikkeket kapott, ahol minden elképzelhető nyelven említést tettek róla — még egyiptomi és brazil újságokból is akadt ott kivágás.

— Na, az isten szerelmére, be ne képzelje magának, hogy most már valaki! — jegyezte meg a diadal láttán Dr. Koch pedagógiai szigorral, de azért külön szerkesztőségi szobát kapott Frank (ami, az ő szavai szerint, az újságíró lovaggá ütését jelentette), és előjegyezte a fizetésemelést a „fiatalember" számára.

Mint a *Napi Híradó* kiadója, Alexander is dicséretet kapott a leleplező adatok közléséért. Még a szakszervezeti sajtó is — pedig ez élesen támadta a nyomdász sztrájkban játszott közvetítő szerepe miatt —, kiemelte most elfogulatlanságát. Seelmeyer pedig beszédet mondott a felsőházban, melyben barátja eljárását példaként emlegette „egy kritikus, liberális gondolkodású férfiú felelősségtől áthatott haza-

szeretetére", szemben „a nagyhangú hazafiaknak és az üzleti élet hiénáinak garázdaságával".

— Nos, nem volt igazam? Hasznot húzol Frank dicsőségéből! — ugratta Irene, de Alexander látta, hogy gyerekesen örül a feléje nyilvánított számos elismerésnek.

TIZENHARMADIK FEJEZET

Ugyanakkor, amikor az ügy körül támadt zajgás elérte a tetőpontját — röviddel ezután, a legfelsőbb helyekről kiinduló erőfeszítések révén, sikerült is eltemetni az ügyet —, lezárult a háromhónapos nyomdászsztrájk. A szakszervezeti pénztár kiürült, az üzemekben már nagyon sok sztrájktörő dolgozott. Hogy ennek ellenére a békesség mértéktartó feltételek mellett jött létre, nagyrészt Alexander beavatkozásának volt köszönhető.

— A harcot megnyertük — jelentette ki a kiadói szövetség döntő ülésén —, most meg kell nyernünk a munkásokat is.

— Ohó! Szép nyereség ez a csőcselék! Nem, köszönöm! — üvöltötte a kövér Bischitzky. — Ha az embernek sikerült előnyt szereznie, azt a végsőkig aknázza is ki. Fütyülök a győztes nagylelkűségéről prédikáló szólamokra. Lehet, hogy nagyon szépen fest egy olvasókönyvben, de a gyakorlati életben egy fületlen gombot nem adok érte.

— Nem nagylelkűségről van szó, hanem nagyvonalú és előrelátó vállalati politikáról. Ez egészen más dolog.

— Szőrszálhasogatás, idealista ábrándok! A dolgokat úgy kell látnunk, amilyenek valójában, nem pedig ahogy szeretnénk. Ha az elkövetkezendő tíz évben nyugalmat akarunk az üzemekben, akkor kézzelfoghatóan meg kell mutatnunk ezeknek a fickóknak, hogy a sztrájk bűncselekmény, és nem fizetődik ki.

Hollan úr — kakaskodón felborzolt IV. Henrik-szakállával — Bischitzkyt támogatta:

— Ilyen érvek logikája elől nem zárkózhatom el. Csak gyűlöljenek bennünket, de féljenek tőlünk, ezt már a régi rómaiak is megmondták.

— Kézzelfogható módon! — ismételte meg a kövér férfiú, és mancsaival Alexander arca előtt hadonászott.

Alexander megőrizte higgadtságát.

— Amit önök akarnak, nem béke, hanem megfélemlítés. Én, természetesen, abban hiszek, hogy a vállalkozók és a munkások között a kapcsolatnak nem félelmen és bizalmatlanságon, hanem jóakaraton és tiszteleten kell nyugodnia.

— Haha, még mit nem? — gúnyolódott Bischitzky.

De Alexandert nem lehetett eltéríteni felfogásától. Rendíthetetlenül így folytatta:

— Egymás jogainak kölcsönös tiszteletbentartása! A bosszúállás elve, amit ön nyilvánvalóan az egyedül helyes elvnek tart, kétélű. A következő alkalommal múlhatatlanul ellenünk fordul. A tisztességes béke ellenben kihúzza a talajt a szélsőséges agitáció alól.

— Cc! A macska nem hagyja abba az egerészést, és az irigység vele születik ezzel a csőcselékkel. Nem, Reither, nem fogja ránk tukmálni az ön társadalmi pacifizmusát!

Csakhogy a végén mégis az Alexander által beterjesztett javaslatokat fogadták el, csekély módosítással.

— Nos, mit szólsz a győztes harcoshoz? — kérdezte Irenét, amikor közölte vele a békéltető tárgyalások sikeres lezárását.

— Határtalan csodálatot érzek iránta.

— Micsoda? Csak csodálatot?

— A többi úgyis magától értetődik.

— Valóban?

— Alexander... mire gondolsz?

— Semmire. Csak tréfáltam. Ostoba tréfa volt.

Mi is volt az valójában, ami ezekben a koratavaszi hetekben néha szinte lidércnyomásként nehezedett rá? Nem tudta megmondani.

„Omladozik" — suttogta egyszer maga elé, valami félálomban. Megrettent, kereste-kutatta az okot, de nem találta, majd nevetett, és feledésbe ment a dolog — míg csak hirtelen ismét fel nem ütötte fejét ez az alattomos nyugtalanság.

— Ismered ezt? — szegezte egyszer Irenének a kérdést. — Az ember megy a jégen. Teherbíró, szép felület és mégis hirtelen elfogja az

embert a borzadás: vajon megbír-e? És már hallja is, amint megreccsen a talpa alatt.

— Ó istenem, mit akarsz ezzel mondani?

— Á, megint csak afféle bolond ötlet. — Dévajul tekintett körül, de ahogy Irene meglátta a szemét, megsejtette, sőt, megbizonyosodott róla, hogy bármit mondjon is neki Alexander, mindent nem mond el — nem mindent, amit gondol, vagy érez. És egyszersmind arra is rádöbbent, hogy jómaga sem mondhat el neki mindent, hogy ő és Alexander, és általában minden ember, némelykor iszonyúan magányos és elveszett.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

Alexander egyik nap a szokottnál korábban tért haza a szerkesztőségben tett délutáni látogatásáról.

— Ma Mr. Stenton jön hozzánk vacsorára — jelentette be.

— Ki?... Ó, valami a szemembe ment, drágám. — Irene az arcához szorította zsebkendőjét. — Nem néznéd meg?

— Nem látok benne semmit, kincsem.

— Akkor lehet, hogy már kijött, de még most is érzem, hogy szúr.

— Csepegtess bele egy kis bórvizet.

— Igen, azt teszem. — Irene bement a szomszédos fürdőszobába. Onnan kérdezte: — Egyszóval Mr. Stenton vendégünk lesz vacsorára.

— Nemcsak ő. Stenton látogatóban van itt egy házaspárnál, akiket még Amerikából ismer... Masaryk professzor és a felesége... ők is vele jönnek. A professzor cseh tartományi képviselő. A nevével nyilván már többször találkoztál.

— Masaryk? Igen, úgy hiszem. Nem ő volt az, aki valami rituális gyilkosság ügyében is szerepelt? Vagy valami hazaárulási per lett volna?

— Egyik is, másik is.

— Á, ez érdekes. — És mialatt Irene azt fontolgatta, melyik ruháját vegye fel, elmagyaráztatta magának, milyen fontos szerepet játszott Masaryk professzor abban a csehországi nagy, rituális gyilkos-

sági ügyben a századfordulón és 1909-ben, mint a horvát ellenzékiek védője, a zágrábi hazaárulási perben. — Egyszóval egy igen harcias férfiú? — jegyezte meg, amikor Alexander beszámolója véget ért.

— Ő moralistának mondja magát, aki csak önvédelemből lett politikus. Ebben angol és amerikai példaképek vezetik, például az elnöki székbe került Wilson. Masaryk ugyanis hosszú időt töltött az Egyesült Államokban, és ott is nősült.

— Alaposan felajzod a kíváncsiságomat. — Irene az új, ezüstcsatos sötétkék ruhája mellett döntött. Hasonló színű és szabású volt, mint amit Bécsben viselt, a városházán rendezett fogadáson.

— Hogy van a szemed?

— Köszönöm, már rendbejött. Mit gondolsz, drágám, ki kell öltöznöm a te professzorodnak?

— Azt hiszem, hogy egyáltalán meg se látná.

— Egyszóval mégis egy professzor...

A sötétkék ruha pompásan állt. „Az ilyen ruhába beleszeret az ember!" — állapította meg Irene, ahogy a tükörben szemügyre vette magát. Hirtelen rádöbbent a megfogalmazás kétértelműségére, és érezte, hogy arcába tódul a vér. Gyorsan felkapta a púderpamacsot.

Az ebédlőben csak von Treuenfels nemzetes asszony tartózkodott. Kihúzott lornyonnal állt az asztalnál, és szemlét tartott a terítékek fölött. A teknőckeret fölött megmustrálta Irenét is.

— Miért olyan sápadt, kedvesem? Remélem, semmi baja, csupán megfeledkezett róla, hogy szokása szerint kikészítse magát.

— Valóban! Nem adná kölcsön a rúzsát?

— Az én...? — Von Treuenfels nemzetes asszony leengedte a lornyonját, és levegő után kapkodott. — Nekem nincs olyasmim!

— Ó, de kár! Mennyire csal a látszat!

— Igen... hm... a látszat csal. — Karoline mindössze ennyit tudott válaszolni. A bosszúságtól egészen megnyúlt az arca. Szerencsére ebben a pillanatban belépett Schönberg kisasszony. Karoline feléje fordult. — Á, jó, hogy itt van. Fontos megbeszélnivalóm van magával. Jöjjön csak! — Irenét még egy pillantásra sem méltatva, kisuhogott a szobából.

Irene benyitott a kék szalonba. Nyomban észrevette Stentont. Ott

álldogált a szoba másik végében, az ősök pompás galériája alatt, és hallgatta Wallyt, aki nyilván valami vidámat mesélt a dohányjövedéki főbizományosról. Wally arannyal hímzett mályva színű tüllruhát viselt, szív alakú kivágással, melyet két sötétpiros gardénia díszített. A harmadik szál gardéniával beszéd közben játszadozott. Ragyogó pillantással nézett fel Stenton szemébe, és bokából kissé rugózott (a bokája egyébként hajszálnyit erős volt, mindenestre vastagabb, mint Irenéé). Stenton hanyagul magára öltött szmokingjának zsebébe süllyesztette a kezét. Fejét félrebillentette; az a makrancos fürt a halántékába lógott. Gondtalanul és hangosan nevetett.

Stenton nem vette észre, hogy Irene bejött, ő pedig nyomban másfelé, a kandallóhoz tartott, ahol Alexander Helenével és Max Egonnal meg egy idősebb házaspárral társalgott.

— Masarykné asszony, Masaryk professzor úr — mutatta be Alexander a két ismeretlent. A professzornak őszülő hajjal és kecskeszakállal keretezett, jó szabású, tudós arca volt, finom, egyenes orral, és nagy, kicsit nyugtalan szemmel. Bécsies ízű, tanáros németséggel beszélt, és csak a kemény *r* meg az éles *sz* árulkodott cseh származásáról. Az asszony puritán, szenvedő, kissé már elvirágzott szépség volt.

— Képzeld el, kedvesem — mondta Alexander, miután Irene néhány üdvözlő szót váltott a többiekkel —, éppen most jöttünk rá, hogy Masaryk professzor ismeri a mi Adrienne-ünket. A professzor úr szociális kérdésekről tartott szemináriumát látogatja, és persze szemben áll a professzor úr nézeteivel.

— Azért remélem, hogy akaratlan indiszkréciómmal nem ártottam buzgó hallgatómnak.

A professzor közben Max Egon felé fordult. Max Egon lemondó legyintéssel válaszolt:

— Ó, lányunktól már megszoktuk a meglepetéseket. Igaz, Helene?

Helene gondolatai Alexanderen és Irenén jártak. Ezek ketten vajon maradéktalanul boldogok volnának? Irene éppen gyengéden rámosolygott Alexanderra, de Helenének úgy tetszett, mintha valami nyugtalanság bujkálna a gyengédségében. És Alexander? Vele mi a helyzet? De Max Egon éppen most kérdezett tőle valamit Adrienne-re

vonatkozóan, de mit is? Hogy zavarát leplezze és időt nyerjen, Helene lecirógatta frufruját. Vagy úgy, arról van szó, hogy Adrienne gyakran okoz meglepetéseket!

— Igen, ilyen a mi lányunk. Én a cseh nyelvismeretén csodálkozom, mert sokat tanulhatott, ha követni tudja az ön előadásait, professzor úr. Hogyan vihette ezt végbe?

— Hát olyan nehéz az? — szólalt meg a professzor felesége. — Úgy hiszem, az ön lánya itt született.

— Itt született, de kizárólag német iskolába járt, és otthon is csak németül beszélünk. Még a cselédlányaink között sincs cseh. Pedig én tizennyolc esztendős koromban, tehát még elég fiatalon kerültem ide Alsó-Ausztriából, és anyám csehországi születésű volt. De soha egyetlen szót nem szólt hozzánk csehül, valószínűleg tartott apánktól, és ez úgyszólván a véremmé vált. A cseh tudásom éppen csak arra elég, hogy úgy-ahogy megértessem magam egy kalauzzal vagy hordárral.

— És soha nem olvas cseh könyvet vagy cseh újságot? Sosem volt igénye... na persze, magam is Amerikába meg Angliába küldtem a fiamat, hogy megfelelő nevelést kapjon nyelvi szempontból is..., de ha valaki itt született..., nem, mit is beszélek. Bocsásson meg, kérem!

— Nem, teljesen igaza van, nagyságos asszonyom. Csakhogy én már ilyen rest természet vagyok. — Helene bűntudatosan és kényeskedve elhúzta a száját.

— Igen, valóban az vagy, kedves Helene — vetette közbe Alexander —, és restségedet igazán nem tudom védelmembe venni. De úgy érzem, nem csupán egyéni hajlam az, hogy te és még olyan sok csehországi német egy bizonyos értelemben közönyösen áldegél a csehek mellett.

— De papa, most valóban igazságtalan vagy hozzám! Én nem vagyok olyan, mint Rankl, aki ki nem állhatja a cseheket. Éppen ellenkezőleg.

— Ezt nem is kell hangoztatnod. Egyébként sem a sovinisztákról beszélek, akik persze épp úgy akadnak a csehek, mint a németek között. Éppen rád és a hozzád hasonlókra gondolok, akik nem

soviniszták, de közönyösségből vagy restségből nem akarnak tudni a másik nemzetről, mellyel ugyanazon a darab földön élnek együtt. És ebből a fajtából az iskolázott németek között... mert a nép körében más a helyzet... sokkal több akad, mint a csehek közt.

A professzor emlékezetes mozdulattal kulcsolta össze kezét a szakálla alatt.

— Ez az egyik előnye annak, hogy mi csehek, kis nép vagyunk. Látja, egy kis népnek, ha boldogulni akar, éberebbnek kell lennie, mint másoknak. Többet kell dolgoznia. Többet kell tudnia. Tanítónk és történelemírónk, Palacky, egyszer azt mondta: „Minden öntudatos csehnek háromszor annyit kell végeznie, mint annak, aki egy nagy néphez tartozik." A magunkfajta előtt csak egy idegen nyelv segítségével nyílik meg a világ. Ezzel szemben Stenton barátunknak, akárcsak valamennyi irigylésreméltó angolszász embernek, már a bölcsőjébe tették a kulcsot, mellyel hozzáférhet a fél világhoz.

— Mit beszélnek rólam a hátam mögött? — Stenton, a neve hallatára, hátrafordult, és karját enyhén lóbálva odajött a kandallónál álldogáló csoporthoz.

„Olyan mint egy matróz vagy szerelő estélyi öltözékben" — állapította meg Irene. Karját gyorsan Alexander vállára támasztotta.

Stenton csak most látta meg Irenét. Egészségtől kicsattanó arca, azzal a hosszú pillákkal árnyékolt, sötétkék szemével, boldog mosolyra húzódott.

— Ó, Madame! — Gyors mozdulattal hátravetette makrancos hajfürtjét. — Tiszteletem! Boldog vagyok, hogy ez alkalommal sikerült eltalálnom az időt. Amikor legutóbb Prágában jártam, sajnos, nem találkoztam önnel és Reither úrral.

Irene mintha pókhálón át látta volna a férfit.

— Részemről a szerencse — hallotta a saját válaszát. Hangja természetellenesen csengett. Vajon Wally kifülelte-e? Olyan kihívóan naiv arcot öltött. Irene igen kedvesen odabólintott Wallynak: — Elbűvölő ötlet ez a gardénia-dísz, Wally. Milyen jól áll neked! Ó, szívem, nem néznél utána, hol van von Treuenfels asszony? Á, már jön is! Alexander, drágám, azt hiszem, minden készen van.

Irene feltűnés nélkül úgy rendezte, hogy Stenton ne Wally és közte, hanem Helene és Masarykné között üljön.

A kacsasültnél, mely az elhunyt Poldi receptje szerint készült, megszűnt minden külön társalgás. Az egész asztaltársaság figyelmét az Alexander, Stenton és a professzor között hármasban folyó beszélgetés kötötte le.

A fiatal amerikai elmesélte találkozását honfitársával, House ezredessel, aki Wilson elnök külön megfigyelőjeként felkereste az európai fővárosokat, hogy megvizsgálja a nemzetközi lefegyverzés és megegyezés lehetőségt.

— Úgy látszik, az ezredest nagyon nyugtalanítják a főleg Berlinben szerzett tapasztalatai. Azt mondta, hogy szinte az elviselhetetlenségig feszült a légkör. Mindenüvé befészkelte magát a militarizmus, és egyre jobban tért hódít. Az emberek idegei egyszer csak felmondják a szolgálatot.

— És én mégis azt állítanám — felelte Alexander —, hogy az utóbbi években Európában az idegeknek nem csupán a terhelése nőtt meg, de az ellenállóképessége vagy egyszerűen az eltompultsága is.

— Ha jól értettem — jegyezte meg Stenton —, úgy érti, hogy Európa most jobban állja a válságos időket, mint korábban?

— Inkább a következőképpen fogalmaznám: ezt a magasfeszültséget egy amerikai talán elviselhetetlennek érzi, de mi, sokat próbált európaiak, már hozzászoktunk. Olyan ez, mint az immunizálás bizonyos betegségekkel szemben.

— Á, valóban? Persze nekem is megvannak a magam tapasztalatai Németországról, és megfigyelésem szerint bizonyos nyugtalanító eszmék, amelyekkel néhány éve még csak szűk körökben találkozott az ember, manapság ijesztően elterjedtek. A német világuralmi álmokra gondolok. Azokra a jelszavakra, amelyeket most bedobnak a tömegekbe: Németországnak joga van a maga helyére a napos oldalon, Anglia hanyatló nemzet, a világot újra fel kell osztani, és így tovább.

— Ez a fajta propaganda egyébként nálunk, Ausztriában is meg-

található. Talán nem olyan eltökélt megfogalmazásban, mint Németországban, mivel nálunk semmit sem lehet elképzelni slamposság nélkül, még a háborús pártot sem. Ennek ellenére úgy érzem, hogy a félelem az első lövéstől mégis nagyobb, mint a kedv, hogy ezt a lövést leadják. Mert minden szájhősködés ellenére az emberek tudatában vannak belső gyengeségüknek. És az osztrákok gyengeségének mérséklőn kell hatnia Berlinre is. Önnek mi a véleménye, professzor úr?

Masaryk felemelte a poharát, és ide-oda forgatta. Bár látszólag teljesen elmerült a visszaverődő fény játékában, szemének hirtelen felvillanásával nyomban magára vonta a többiek figyelmét.

— Van valami a levegőben — kezdte vontatottan —, de ez az állapot nem újdonság. Tulajdonképpen már 1908 óta a fejünk felett ott fenyeget a vihar; újra meg újra akad csapadék, villám és mennydörgés kíséretében. Ebből mindeddig csak helyi tüzek keletkeztek. Az akarat kell a tűzfészkek lokalizálására.

— És önnek az a véleménye, hogy ilyesmi előfordulhat Ausztriában vagy Németországban, vagy egyáltalán Európában? — kérdezte Stenton.

A professzor óvatosan letette poharát az asztalra. Keskeny, nagyon eres kezét, két tenyerének élét összeillesztve, úgy tette maga elé, mint egy könyvet, ahonnan a választ készül kiolvasni.

— Igen, éppen ez a nagy probléma. A dolgok mai állása szerint nem látok okot hirtelen európai konflagrációra. Európa persze, labilis helyzetben van. És ha a kormányon levő uraink nem tudnak okosabbat, mint hogy Hötzendorf őrnagy receptje szerint az isten világáért sem engedik lecsillapodni a Szerbiával fennálló konfliktust, akkor persze, nem valami rózsásak a kilátások, hogy sokáig tart a béke.

— Nem is tudom... — szólalt meg Helene váratlanul; sietve alaktalan csomóvá nyomorgatta a kenyérbélből gyúrt figurákat —, a lányomnál találtam egy kis füzetet: *Az ágyúkirályok nyakunkra hozzák a háborút*. Tulajdonképpen kik ezek az ágyúkirályok? És miért éppen ők hoznák nyakunkra a háborút?

Utolsó szavait a férjéhez intézte. Max Egon megropogtatta az ujjait.

— Az emberek túl sokat beszélnek a háborúról — jelentette ki szokatlanul hevesen —, innen ered a dolog jelentősége. Végül is nem vagyunk kannibálok. A Balkánon vagy Tripoliszban még csak háborúskodhatnak. De erősen civilizált országokban azért mégsem! Kultúremberek minek is metszenék el egymás torkát? Szerintem ez képtelenség, szerintem... de egyébként... — Megvonta a vállát, és elmerült körmeinek szemlélésében.

Rövid csend támadt.

— Talán a békébe való belefáradás érzése ez — vetette oda Wally.

Stenton előrehajolt.

— Ez érdekes. Hogyan jut eszébe ez a...?

Irene hevesen hátratolta a székét. Ajkába harapott, amikor észrevette, hogy mozdulatára Stenton elhallgat, a többiek pedig felpillantanak.

— Csak úgy érzem, az az érzésem, hogy mindez nem is annyira érdekes, mint inkább... valahogy, olyan iszonyúan szomorú. — Bizonytalan mozdulatot tett, amiben benne volt a bocsánatkérés, de a türelmetlenség is.

TIZENHATODIK FEJEZET

— Mi történt veled? Mi volt az a kitörésed a vacsoraasztalnál? — kérdezte Alexander, amikor a vendégek már eltávoztak. — Olyan feldúltnak látszottál, kedvesem.

— Felidegesített Helene fecsegése. De Maxé és Wallyé is. Ne haragudj. Komoly dologról ilyen frázisok! Különösen Wally szenvtelenül pimasz megjegyzése. Egyébként a feketénél miről tárgyaltatok olyan buzgón hármasban, a professzor, Stenton és te?

— Á, tulajdonképpen akkor derült ki, miért rendezte meg Stenton ezt az estét. Mert megrendezte, ez a feketekávénál világossá vált előttem.

— De miért tette volna? — Irene igyekezett egészen egykedvűen beszélni, de mégis fojtott volt a hangja.

Alexander nem figyelt fel rá.

— Igen, képzeld, olyan ügy miatt tette, ami a legfelső politikára tartozik. — Hátán összefonta a kezét, és gyors léptekkel járkálni kezdett fel s alá. Beszéd közben átmelegedett a hangja. — Masaryk professzor csak néhány napja tért vissza Belgrádból, ahol néhány alkalommal összejött a szerb miniszterelnökkel Pasiccsal. Masaryk arra a meggyőződésre jutott, hogy a szerbek messzemenő engedményekre hajlandók annak érdekében, hogy az Ausztriával fennálló nézeteltéréseket egyszer s mindenkorra tisztázzák. Utolsó találkozásuk alkalmával Pasics kifejezetten felhatalmazta a professzort, hogy külügyminiszterünknek javasoljon egy találkozót vele, Pasiccsal. Pasics jönne el Bécsbe, és magával hozna egy tisztelet teljes javaslatot.

Alexander megállt Irene előtt. Irene a szemöldöke rángásából látta, hogy a saját szavai nyomán máris kigyúlt a képzelete.

— És ha ez sikerülne, drágám, gondolod, hogy nagyon nagy dolog volna?

— Meghiszem azt, Irene, de még mennyire! Egészen nagy dolog! Nem szeretnék fellengzősnek látszani, de ha valóban sikerülne igazi megegyezést létrehozni Szerbia és közöttünk, akkor a béke mondjuk... nos, néhány évtizedre mindenképpen biztosítva volna. — Újból járkálni kezdett, és halkan dúdolt. Ahogy egyszer sarkon fordult, Helene kérdő tekintetével találta magát szemközt. — Igaz is! — A homlokára bökött. — Hiszen még most sem tudod, mindennek mi köze a mai estéhez. Hát ide figyelj! Masaryk professzor nyomban tudomására hozta külügyminiszterünknek, hogy Pasicstól üzenete van számára. De Berchtold gróf átsiklott fölötte. A császári és királyi külügyminiszter diplomáciai ügyben mégsem fogadhatja el egy közönséges földi halandó közvetítését, még kevésbé egy cseh ellenzéki képviselőét! Őrület, de van benne módszeresség. Pedig a professzor olyan ember, akivel jól össze lehet férni, politikájában sosem túlzottan radikális. Ha a kormányon levő uraink okosak volnának, megbecsülnék ezt a fajta ellenzéket, mely elvileg nem irányul sem a monarchia eszméje, sem az osztrák—magyar koncepció ellen. De Berchtold számára mindenki gyanús, aki nem száz százalékig feudális. A gyanús elemeket pedig kerülni kell. No, ezt azért nem úszhatja meg a gróf ilyen könnyen! Legalább arra rá kell kényszeríteni, hogy

kerek perec kimondja, *nem* akar megegyezni. Ez persze csak akkor lehetséges, ha sikerül elérni, hogy mégis fogadja a professzort. Hát ebben kell nekem segítenem, Seelmeyer és kapcsolatai révén, és talán személyes közbenjárással... De te teljesen kétkedő arcot vágsz! Ennyire keveset tartasz a kapcsolataimról, vagy ennyire nem bízol az ügyességemben?

— Isten ments! Csak nem látom, hogyan sikerülhetne neked az a politikai sakkhúzás, ami egy politikusnak, egy képviselőnek nem sikerült.

— Nem ismered eléggé az osztrák politika rejtelmeit. Sajátos számítási mód érvényesül itt, mely szerint többet ér egy felsőházi tag, például Seelmeyer, vagy egy lapkiadó, akinek némi befolyása van német kormánypárti képviselőkre, mint tíz ellenzéki képviselő. Maga Masaryk úgy véli, hogy meg kellene próbálnom. Ezért is jött ide Stentonnal.

— Á, hát így történt. És az egész terv nyilván Stenton úrtól ered?

— Félig-meddig. Mindenesetre lángolón lelkesedik érte, és azt akarja, hogy feltétlenül utazzam el Bécsbe. Nos, egyelőre táviratozunk Seelmeyernek, hogy szerinte vannak-e esélyeink.

— És ha utazol, ő is veled tart?

— Kicsoda? Masaryk? Erről nem beszéltünk. Miért kérded?

— Csak úgy. Á, fáradt vagyok, drágám. Már rettentő későre is jár. De ne zavartasd magad, ha még fenn akarsz maradni. Látom, még teljesen éber vagy. Jó éjszakát, Alexander!

TIZENHETEDIK FEJEZET

Amikor Alexander másnap, ebéd előtt, Irene szobájába lépett, egy levelet tartott a kezében.

— Itt van, olvasd csak! — mondta. — Ezt nevezem az ötletek találkozásának!

A levél Seelmeyertől jött.

Az itteni szerb kolónia körében az a hír járja — ez állt a levélben —, *hogy Pasics miniszterelnök, legutóbbi belgrádi látogatása alkalmával felkérte Dr. Masaryk cseh képviselőt, lássa el a közvetítő szerepét*

a külügyminiszterünknek szóló különlegesen nagylelkű javaslat ügyében. A szerbek, állítólag, hajlandók arra, hogy minden vasúti felszerelést tőlünk vásároljanak, a kívánságainknak teljességgel megfelelő kereskedelmi szerződést kössenek velünk, és kapcsolataikat az osztrák délszlávokkal olyan módon rendezzék, ami kizár minden zavargást és irredenta mozgolódást. Ausztriának egy ilyen ajánlatot igazi égből hullt ajándéknak kellene tekintenie. De a külügyminisztériumban rejtélyes hallgatásba burkolóznak. Beavatottak tudni vélik, Berchtold grófnak határozott szándéka, hogy minden körülmények között elutasítja a szerbeket.

Pedig a Balkánon megint vihar közeleg. Diplomatáink úgy láttak hozzá az albán állam megteremtéséhez, mint egy bécsi operett rendezéséhez. Számukra az az ország festői díszlet, a lakosság pedig legjobb esetben egy csomó statiszta. Most azonban kiderült, hogy Albániában valójában nem minden megy olyan simán, mint Lehár Víg özvegy-*ében. A hálátlan albánok fütyülnek a hercegre meg az uniformisokra, amelyeket számukra válogattak össze. Eszük ágában sincs, hogy osztrák módra félrekormányoztassák magukat. Ahogy Durazzóból bizalmasan jelentették nekem, Albániában forradalom készülődik. A jelenlegi helyzetben azonban az Albániában bekövetkező bármi fordulat az osztrák—szerb viszonyban feltétlenül újabb feszültségre és súlyos nemzetközi bonyodalmakra vezet. Ha ellenben megegyezés jön létre Szerbiával, akkor az albániai bombából odavan a robbanótöltet. Éppen ezért, szerintem, de a barátaim szerint is, sürgősen tisztázandó a Pasics-féle ajánlat sorsa. A szükséges tájékoztatást próbáld megszerezni Masaryk professzortól, akit nyilván ismersz. Bizonyára szükségtelen magyaráznom, mennyire fontos a dolog.*

Irene visszaadta a levelet Alexandernak.

— Látom, igazad volt, drágám. — Kedvesen évődő hangon tette hozzá: — Egyébként nem is lehetett mást várni.

— Az effajta szurkálódás nálam célt téveszt, ugyanis teljesen komolyan veszem a bókot... De mit is akartam mondani? Mit szólnál egy kis bécsi kiruccanáshoz? Telefonon beszéltem Masarykkal. Éppen azon dolgozik, hogy memorandumot állítson össze számomra; körül-

belül két-három óra múlva már meg is kapom. Gyere velem, kis Irene! Holnap a kora reggeli vonattal mehetnénk. Stenton egyébként szintén szándékozik jönni. Tudatta velem, hogy reméli, társaságunkban teheti meg az utat Bécsbe.

— Hadd fontoljam meg — felelte Irene. Lehunyta a szemét, csábítás és félelem ostromolta a szívét, s ettől úgy kalapált, hogy már-már azt hitte, hallani is lehet — meghallja Alexander. De amikor egy másodperc múlva felnyitotta a szemét, és újra megszólalt, már teljesen ura volt önmagának. — Utazz egyedül, drágám. Ha veled tartok, elvonlak a munkától, márpedig ez alkalommal teljesen a feladatodnak kell szentelned magad.

— De Irene...

— Nem, nem, jobb így. Majd legközelebb kárpótoljuk érte magunkat. Jó? Egész rövidesen.

A telefon csengett. Stenton szólt át, hogy megmondja, a legnagyobb fájdalmára Prágában kell maradnia egy sürgős megbízatása miatt, ezért le kell mondania arról az élvezetről, hogy velük együtt utazzék Bécsbe.

— No, legalább lesz valaki, aki elszórakoztat, míg én nem leszek itt — jegyezte meg Alexander, és tréfás intelmül hozzáfűzte: — De vigyázz, hűtlen ne légy hozzám... Mi baj, Irene? Hiszen egészen elsápadtál!

— Á, semmi, semmi, csak... — Nyakába borult, becézve, nevetve, de mégis, mintha zokogás rázta volna —, csak ilyesmit ne... nem, ilyesmit egyáltalán ne, semmiképp se gondolj!

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

Alexandert Seelmeyer fogadta, amikor megérkezett Bécsbe.

— Egyedül? — kérdezte a bankár, miután az üdvözlés során rendkívül szívélyesen belecsípett Alexander felső karjába. — És hol hagytad Irene asszonyt?

— Nem akart akadályozni a munkámban.

— Ezt nevezem áldozatkészségnek!

— Hogy érted ezt? Irene valóban áldozatkész. — A szavak csak úgy kicsúsztak Alexander száján, maga sem tudta, hogyan. Nem értette önmagát: hogyan támadhatott olyan őrült gondolata, hogy Seelmeyer netán azt hiszi... Belekarolt Seelmeyerbe. — Milyen szép napunk van!

— Ugye? Ha ez nem jó előjel!

A fehér foltos tavaszi égből alig észrevehető zápor szitált, és már el is állt. A nap kettős szivárványt vont a Duna-csatorna fölött. Virágoztak a vadgesztenyefák. Négy órára járt. A pékségekből éppen kifelé tartottak az inasok. Kosarukból az uzsonnára frissen készült sütemény illata szállt. Mint valami osztrák meseországból vidáman és laktatón lengedező szellő, még egyre ott szálldosott az utcákon a ropogós mákoskifli és csiga pompás illata, amikor már hírükhamvuk sem volt a pékinasoknak, éppen csak elszáguldtak a sürgős rendelésekkel a kávéházakba, ahol mind több és több délutáni vendég gyűlt össze.

— Mi a véleményed egy kis sétáról, majd egy kávéházi ülésről? — kérdezte Alexander.

— Nekem is ugyanez a gondolatom támadt.

— Nagyszerű. Akkor rajta!

A Hofburg közelében, egy kis kávéházban, Schorsch főpincér azzal a hagyományőrző bizalmassággal üdvözölte a két barátot, amellyel csak a legkitűnőbb törzsvendégeket tisztelték meg.

— Van szerencsém, von Seelmeyer úr! Á, von Reither úr! Tiszteletem, alászolgája! Jó kis ideje nem láttuk Bécsben. Itt van a *Vossiche Zeitung* meg a *Rundschau!* A sakkot mindjárt küldöm a pikolóval. Nemrég, úgy három hete, Lipinski főszerkesztő úr Krakkóból érdeklődött ön után. — És anélkül, hogy kívánságukat közölték volna, Alexander és Seelmeyer előtt már ott gőzölgött az asztalon a két fekete, benne nagy adag tejjel, meg egy kosár ropogós kifli.

— Hát ide figyelj — kezdte Seelmeyer, miközben elrendezte a sakkfiguráit; igyekezett a felállítást minél gyorsabban elvégezni, és kezét dörzsölgette, amikor Alexander fellökte az egyik már felállított bástyát, és ezért később lett kész. — Kidolgoztam egy tervet... Kérlek, te lépsz!... mégpedig azt, hogy Bilinski elintéz számodra egy ki-

hallgatást a külügyminiszternél, te pedig elmégy, és egyenesen Berchtoldnak szegezed a kérdést, mi az állásfoglalása a szerbek közeledési kísérletével kapcsolatban. Így a legegyszerűbb és legokosabb. Megmondod, hogy benneteket Csehországban ez különösképpen érdekel, a cseheknek a szerbek iránt tanúsított rokonszenve miatt. Köztudomású, hogy Berchtold nem szereti a sajtó embereit, de a helyzet kedvező: a kormány a Csehországból jövő kívánságokat igyekszik messzemenően figyelembe venni, mivel onnan remél támogatást a lengyelekkel és a ruténokkal fennálló viszályaiban... Ohó, azt hiszed, még most is lecsaphatsz rám a futároddal? Rosszul spekulálsz, öregem! Ezt a parasztot szépen biztosítjuk magunknak. Egyébként tudod-e, hogy a sakkot újabban tantárgyként vezették be a vezérkari tanfolyamokon?... Hogyan? Már léptél? Mi az ördög!... Igen, ezt a német követségnél rendezett esti sörözés alkalmával árulta el nekem a hadügyminiszterünk. Az úgynevezett porosz mintára bonyolított sakk hadijátékról van szó, mely a támadószellem erősítésére hivatott. Hopp, ez egy parasztodba kerül! Igen, a támadószellem. A miniszter egészen el volt telve vele: Szerbia hatalmának növekedése elviselhetetlen, szerencsére az oroszoknak még két esztendő kell a háborús felkészülésre, tehát nekünk meg kell ragadnunk az alkalmat... Mi az? Lócsere? Köszönettel visszautasítom, uram. *Gardez!** Így ni! Szépen lépj csak vissza a királynőddel ebből a tolongásból. Miről is beszéltem? Persze! Hát látnod kellett volna, hogy két korsó sör között milyen gyorsan elintéződik egy ilyen preventív háború: öt hadtest Szerbia ellen, Olaszországgal szemben három védelmi állásban, nyolc marad az oroszok ellen. Gyerekjáték! Három hónap leforgása alatt minden győzelmesen befejeződik. Monts gróf, Németország volt római követe, a porosz atyánkfiainak tengeri fegyverkezését és gyarmati politikáját ellenző egyik diplomata, egyszerűen paff volt. „Nem gondolja excellenciád — kérdezte —, hogy Angliát számításba kell vennünk, és kerülnünk kell minden konfliktust, amíg Angliával nem tisztázott a helyzet?" Hát ezzel aztán nagy sikere volt hadügyminiszterünknél! „Aha — kiabálta, de olyan hangosan, hogy mindenki felfigyelt —, a németek hátrálni akarnak!" Később az egészet úgy állították be, mint egy tréfát, sőt, a miniszter dorgálást

is kapott a legmagasabb helyről, de éppen ez a dorgálás nem tetszik nekem. A császár ugyanis ezt mondta: „Abszolúte nem vagyok ellene, hogy generálisaim társaságba járnak, de civilekkel ne beszélgessenek ilyesmiről!" És ez vésztjóslón hangzik... Na hallod, Alexander, te aztán jó pofa vagy! Itt ülsz, mint egy faszent, és hagyod, hogy csak mondjam a magamét. Szólalj meg már te is!

Alexander nem válaszolt azonnal. Az ablakon át az utcára pillantott. Ismét rázendített a záporeső. Három gyerek mezítlábasan tocsogott egy tócsában. Egy nagy oldalszakállt viselő úr körülményesen kinyitotta az ernyőjét. Egy fiatal nő futva ment át a macskaköves úttesten. A szoknyáját megemelte, egészen magas szárú sárga gombos cipőjének széléig, szalmakalapját pedig a kezében vitte; arcát feltartva belenevetett a májusi esőbe. Milyen fiatalnak látszottak a nők: a harmincévesek huszonötnek, a negyvenévesek harmincnak. Vajon az új hajviselettől volt ez? A madame Récamier-frizurától, a halántékon azokkal a kis fürtökkel? Vagy a szűk szoknyától?

Alexander kifelé mutatott.

— El tudod képzelni, Ludwig, hogy ennek egyszeribe vége? Vége ennek a békének? Ennek az életnek? Lehetetlen! És néha mégis úgy érzem, hogy világunkon már húzódik egy repedés, mint egy szép régi vázán. Talán még évekig kibírja, de lehet, hogy már holnap összetörik. — Megcsóválta a fejét. — Mi minden eszébe nem jut az embernek! Te lépsz, Ludwig, azt mondom: sakk! És még egyszer: sakk! És: matt! Igen, öregem, mi még a posztunkon vagyunk, még akkor is, ha egyszer-egyszer egy kicsit elszalad velünk a képzelet.

TIZENKILENCEDIK FEJEZET

A Ballhausplatzon álló palota lépcsőin és folyosóin, mint feldúlt hangyaboly, nyüzsgött a sok egyenruhás és szalonkabátos férfi.

„Meglehetősen lázas izgalom" — állapította meg Alexander, és arra az időre gondolt, amikor, a *Napi Híradó* bécsi tudósítójaként, minden héten látogatta a sajtókonferenciát a császári ház és a külügyek csász. és kir. minisztériumában.

Megszólította az egyik idősebb, ismerős tisztviselőt:

— Tiszteletem, miniszteri tanácsos úr! Történt ma valami rendkívüli?

A megszólított rutinos szívélyességgel válaszolt:

— Á, Reither doktor úr! Roppantul örvendek, hogy újra láthatom. De ragyogóan néz ki! Nem, semmi rendkívüli nem történt. Honnan jutott az eszébe, hogy valami rendkívüli esemény van kilátásban?

— Nos, bizonyos idegességet érezni.

— Ez csak arra mutat, hogy időtlen idők óta nem tisztelt meg bennünket látogatásával. Némi idegesség manapság a hivatásunkhoz tartozik. A nemzetközi politikában mindig akad valahol egy kis zűrzavar, egyszer Marokkóban, egyszer Albániában.

— Albániában?

— Istenem, miért ne zűröznének egy kicsit Albániában? Úgy értem, teljes kedélyességgel! — A miniszteri tanácsos elhallgatott, hogy odabólintson egy már türelmetlenül integető férfinak, aki az udvari kamarások egyenruháját viselte. — Pardon, doktor úr, várnak. Különös öröm volt számomra. Tiszteletem! Később talán még találkozunk?

A miniszter ügyeletes titkára, miután átvette Alexander névjegyét, egy kis várószalonba tessékelte.

Alexandert egyszeribe mélységes nyugalom vette körül. Még az óra ketyegése is tompán, megfontoltan hangzott. Nesztelenül bejött egy ősz hajú inas, hangtalanul átvette Alexander kalapját és kabátját. A fogason már négy kabát és négy kalap lógott. A miniszternél nyilván még látogatók voltak, valószínűleg egy küldöttség.

Alexander olvasnivalót keresett, de a titkár már meg is jelent és szólt, hogy őexcellenciája kéreti. „Itt, ezen az ajtón szíveskedjék!"

Az Alexander szeme előtt kitáruló, teremszerű helyiség sárga brokáttal volt tapétázva. A fehér és arany rokokó bútorzat, Fragonard több pásztorjelenete és a levendula parfüm átható illata inkább egy operacsillag budoárjára, mint külügyminiszteri dolgozószobára emlékeztetett.

A keskeny arcú, magas Berchtold gróf, szorosan simuló zsakettjában, melyen fehér krizantém díszelgett — akár ha egy londoni férfi-

divatlapból vágták volna ki — felállt a kecses íróasztal mögül, melyen, egy ezüst tintatartót és egy nimfákkal díszített, festett bonboniert leszámítva, semmi nem volt.

Vontatott mozdulataihoz pontosan illő, enyhén éneklő hanglejtéssel üdvözölte látogatóját:

— Reither úr? Nagyon örvendek. Kérem, foglaljon helyet! Prágából jön, ugyebár? Elbűvölő város. Különösen ilyenkor, tavasszal... Cigaretta?

— Nagyon köszönöm. Excellenciád igen szíves.

— Igen, Prága, a száztornyú Prága! Isten a megmondhatója, hogy időről időre valódi nosztalgia fog el Prága után. Mondja, egyébként mit csinál Sylva-Tarouca? Valóban úgy elcsúfította a palotáját, amint mesélik? Az utcai front fele részét valami bankfiók foglalja majd el.

— A kor jellegzetessége ez, excellenciás uram. Régebben a palota tetején helyezték el az aranyat, ma pedig inkább a bank páncélszekrényében tartják.

Berchtold különlegesen magas duplagallérjának élére szorította az állát, és diszkrét orrhangon heherészett.

— Hehe, kitűnő! Látom, von Bilinski úr az ajánlólevelében nem ok nélkül mondta önt szellemesnek.

— Nagyon hízelgő számomra.

— Ó, kérem.

— Reménykedem, hogy von Bilinski úr levelében egyéb, inkább a hivatásomhoz tartozó tulajdonságaimat is megemlítette, és szólt arról az ügyről is, amellyel excellenciádat terhelném.

— Hm, igen..., persze.

— Akkor talán szabad megtakarítanom minden hosszabb bevezetőt. Nem szeretném nagyon igénybe venni excellenciád idejét.

A miniszter hátradőlt a székén, és összekulcsolt kezét az ölébe tette.

— Teljesen rendelkezésére állok, Reither úr.

— Excellenciád nagyon lekötelez. Akkor talán nyomban rátérhetek magára a dologra?

— Kérem! Ahogy óhajtja!

— Excellenciád valószínűleg tudja, hogy magam, mivel több újság

kiadója vagyok, de a lakosság legkülönbözőbb rétegeinek képviselőivel fennálló személyes kapcsolataim révén is abban a szerencsés... vagy mondjam azt, hogy szerencsétlen?... helyzetben vagyok, hogy igen pontos áttekintésem van a cseh tartományokban uralkodó hangulatról. Nem szeretném elmulasztani, hogy excellenciádnak rá ne mutassak arra a mélységes nyugtalanságra, mely nálunk egy közelgő újabb balkáni válság hírére megnyilvánul. Ezt a nyugtalanságot... melynek kedvezőtlen gazdasági hatásai, mellesleg megjegyezve, máris jelentkeznek... még csak fokozza a hivatalos szervek hallgatása a szerbek közeledési kísérletéről, mely a hírek szerint egyenesen óriási jelentőségű lehetne. Különösen riasztóan hatnak, mégpedig az elkövetkező választások szempontjából fontos német választók körében is, bizonyos információk, melyek szerint eleve elutasítást vár a szerb javaslatra és annak átadójára.

Alexander elhallgatott, és köhécselt. Berchtold gróf felemelte tekintetét szépen manikűrözött körmeiről, és szenvedőn biztatta:

— Csupa fül vagyok, Reither úr.

Alexander tovább beszélt, de már nem hallgatta a saját szavait. Úgy érezte, hogy nem emberhez szól, hanem süket falnak beszél. Semmi kétsége nem volt az iránt, hogy Berchtold diplomatikus érdeklődése kizárólag megvetést takar — megvetést mindenki iránt, aki nem a Kamarilla belső embere. Sietett a még hátralevő mondanivalójával, és csak a legszükségesebbet adta elő.

Amikor elhallgatott, a miniszter elnéző mosollyal mondott neki köszönetet.

— Biztosíthatom Reither úr, hogy őszintén értékelem érdekes fejtegetéseit, és komoly megfontolás tárgyává teszem őket. Egyébként a Balkánon uralkodó helyzettel kapcsolatban teljességgel megnyugtathatom önt. Különösen azok a hírek mérhetetlenül túlzottak, amelyek egy állítólagosan súlyos balkáni bonyodalomról szólnak. Persze, vannak Albániával bizonyos kezdeti nehézségek (Istenem, hol nincsenek?), de teljes bizalommal lehetünk Wied herceg valóban óriási kormányzói képességei iránt. A herceg rohammal hódította meg az albánok szívét. És a mi követünk, valamint az olasz követ összehangolt fáradozásai szintén hozzájárulnak a helyzet normalizálásá-

hoz. Nem, Albániából abszolúte semmilyen kellemetlen meglepetés nem fenyeget, hacsak a szerb uraknak nincs szándékuk valami bajt keverni. Belgrádban igazából sosem lehet bízni. A kupeckedés quasi a vérukben van, hehe. Éppen ezért tanácsos rezerváltan fogadni a kezdeményezéseiket, kulonosen akkor, ha ezek nem a hivatalos diplomáciai csatornákon át érkeznek. Megbocsát, de én, mint csász. és kir. kulugyminiszter, mindenféle szedett-vedett egzisztenciák kozbenjottével nem kezdhetek tárgyalásokat mas kormányokkal. Kérem, ne értsen félre: magánemberként semmi kifogásom ez ellen a Masaryk professzor úr ellen, akit on láthatólag becsul, de szerintem, enyhén szolva *très mauvais goût** Pasics úrtól, hogy egy cseh képviselon át próbál hozzám fordulni. Miért nem mindjárt egy szocialistát keresett ki, hehe. Egyébként minisztériumom informálódott, és kiderult, hogy Masaryk professzor vagyontalan. Valószínűleg keresni akart valamit ezen az ugyon. Bár ezt nem veszem zokon tole, de magam hallani sem akarok egy ilyen... eh... jutalékos uzletrol. De készséggel beszerezhetek újabb információkat. — A nyakához nyúlt, majd a nimfákkal ékesített bonbonierbol kivett egy rózsaszín pasztillát, és fájdalmas arckifejezés kozepette lenyelte, s ezután, minden átmenet nélkul, vidáman így folytatta: — Most azonban térjunk át vidámabb dolgokra! Mondja, kedves Reither úr, hogy fest idén a karlsbadi lóversenypálya? Négyéves angol telivéremet szeretném futtatni a derbyn. De csak akkor, ha a nagy gát végre rendben van. Tudja, a múlt évben botrány történt, amikor a cseh *steeplechase** alkalmával az Orsini istálló két lova, ugy hiszem a Triglav meg a Lump (vagy a Demoiselle volt?), átment az akadályon.

És így ment ez tovább. Alexander szinte kábult volt. Hitetlenkedve meredt a miniszterre. Lehetséges ez? De nem tévedhetett: Berchtold gróf nem szinészkedett, teljes odaadással beszélt kedves témajáról.

Egy titkár lépett be, tobb vastag mappával.

— Pardon, excellenciás uram!

A miniszter homloka ráncba futott.

— Mindig zavarnak. Nincs idom! — Az órára pillantott. — *Mon dieu*,* valóban sietnem kell. Tisztelt Reither úr, kifejezetten orom volt számomra... Sajnos, megbeszélés szerint el kell mennem egy

halaszthatatlan ügyben. Elvihetem egy darabon a kocsimmal, a Jockey klub irányában? — Türelmetlenül fordult a titkár felé: — Tulajdonképpen mi van még?

— Sürgönyök Albániából, excellenciás uram. — A titkár felütötte az egyik mappát, és előhúzott néhány papírt.

Berchtold gróf egy pillantást vetett a legfelsőre. Undorodva elhúzta a száját.

— Örökké csak az efféle *message de panique!** És mindig a legalkalmatlanabb pillanatban! Most nem tudok foglalkozni vele. Vigye az egyik főosztályvezetőhöz. Wickenburg gróf vagy Mura-Szombath úr tegye meg a szükséges intézkedéseket. — Majd Alexanderhoz fordult, már ismét mosolyogva: — Nos?

— Nagyon köszönöm, excellenciás uram, sajnos másfelé visz az utam.

— Nos, akkor bocsássa meg, ha magam elindulok. Félek, hogy már amúgy is későn érkezem.

HUSZADIK FEJEZET

A várószalonban akadt egy kis késedelem; az öreg lakáj nem volt ott, de hamarosan sietve megjelent Alexander kalapjával és kabátjával.

Közben a miniszter is belépett a szalonba. Kipillantott az ablakon, majd nyomban a fogashoz lépett, ahol még most is ott lógott a négy kalap és kabát, melyeket Alexander már érkezése idején látott. Berchtold gróf egy kis ideig fontolgatott, s közben arca koncentrált töprengésről árulkodott, majd döntött:

— A posztófelöltőmet és a derby kalapot, Jacques! — Észrevette, hogy Alexander csodálkozik, ezért joviálisan kifejtette: — Igen, kedves Reither úr, ez az én találmányom. Négy ilyen kimenőre való ruházattal az ember már biztosítva van minden meglepetés ellen, és mindig *à quatre épingles** lehet... Rendesen áll a gallér, Jacques? Jó! Nem, a teknőcfogantyús ernyőt kérem! Köszönöm... Tiszteletem, Reither úr. Nagyon örvendtem.

Alexander lassan, szinte botorkálva ment végig a folyosón, le a lépcsőn és ki a térre. Az erős napsütés vakította. Hunyorogva visszapillantott. Ott terpeszkedett a palota, nyugalmasan, szinte álmosan, azokkal az első emelet magas, ívelt ablakai mögött leengedett homok színű függönyökkel. Alexander még most is szinte kábult volt. Fejében egyre kavargott a kérdés: „Hogyan lehetséges ez? Ez a vicclapba illő gróf, az osztrák diplomatának ez a karikírozott karikatúrája, egyáltalán nem érzi magát nevetségesnek! Ellenkezőleg: ez az ember intézi, vezényli, irányítja egy nagy birodalom politikáját. És mi hagyjuk. Hogyan lehetséges ez?"

Megállt egy fiákerállomásnál.

A kocsis csettintett a nyelvével:

— Megyünk, méltóságos uram?

— Hogyan? Mit? Vagy úgy... nem. Köszönöm. — Tovább bandukolt ismerős és ismeretlen utcákon át.

Egyszer csak a város teljesen idegennek tetsző táján kötött ki. A közelben volt egy kávéház. Bement. A lúdtalpas főpincér asztalához vitt egy újságot. Az első oldal teljes szélességét egy vastag betűs cím foglalta el: *Felkelés Durazzóban. Wied herceg elmenekült. Vége az Albániával kapcsolatos álomnak.*

— Feketét nagy adag tejjel? — kérdezte a főpincér már másodszor.

— Nem bánom, illetőleg inkább csak feketét, azaz mégsem... hozzon, amit akar.

— Akkor talán egy kapucínert? — A főpincér még várt egy pillanatig, majd intett a pikolónak: — Egy kapucínert!

Alexander utánanézett, ahogy kacsázva távozott. Zsíros frakkjának szárnyai lustán lötyögtek. „Akár a holló szárnya — gondolta Alexander —, a holló halálmadár. Igen, barátom, már várakoznak a hollók. Most már csak az a fontos, hogy az ember lehetőleg jól távozzon e világból." — Kapkodva felhajtotta a pikoló által hozott kapucínert. A tűzforró ital megégette szájpadlását és a nyelőcsövét. De a feje kitisztult. Talán nem is olyan szörnyűség, ha tudja az ember, hogy a világ, melybe beletartozik, a sír szélén áll. Ettől kétszerte édesebb az élet, ami a „lecsengetésig" még hátra van.

Alexander felkelt, egy egykoronást dobott a repedt, kerek márványlapra, és a kijárat felé tartott.

A főpincér az üvegajtón át utánabámult furcsa vendégének. „Habókos emberek élnek manapság — dörmögte —, csak az imént rendelt még egy kapucínert, és erre elrohan. No, fizetni legalább nem felejtett el. De habókosnak habókos."

HUSZONEGYEDIK FEJEZET

A levél Cannes-ból jött. Már a táncos léptekkel vető Marianne-t ábrázoló bélyeg láttán felpezsdülten álmodozó hangulat szállta meg Wallyt. És aztán a szálloda neve! *La Maisonette Fleurie** — úgy hangzott, mint egy szemérmetlenül epekedő francia sanzon, melynek hallatára az ember legszívesebben elterülne, részegen elterülne, és... ah, maisonnette fleurie, midinette chérie — micsoda édes bolondság! Egyébként ott is volt a képe ennek a maisonette-nek, könnyed vonalakkal odavetve, egy darabka parti tájjal, mely a levélpapír szélén húzódott végig: lapos tető, befuttatott verandák, néhány pálma, a tenger és a látóhatáron egy vitorla háromszöge.

Naponta kijárok halászni — írta Gelusich —, *béreltem egy kis jachtot. Pompás. Csak te kellesz még ide, és tökéletes lesz a Paradicsom. Miért nem jössz?*

Mintha mi sem történt volna, és ki tudja, az a Poldival kapcsolatos ügy talán egy nagy semmi Marko életében, ő, Wally, mit tudhat erről; furcsa, ennél a férfinál őt csak egy dolog foglalkoztatta — ez a „foglalkoztatta" egyébként szép kifejezés rá, haha! Biztosan azért van így, mert ez nem volt a nagy szerelem, de hol létezik manapság ilyesmi, talán NP-nél, ámbár ha az ember már olyan öreg... és Irenével bizony más a helyzet, egész biztosan, ha még olyan ártatlan képet vág is, de akkor miért pillantott úgy legutóbb is erre az amerikaira, egyetlen villanással és csak a szeme szögletéből, de azzal a bizonyos csillogó tekintettel... ohó, ez az Irene is amolyan lassú víz, és majd

még szerez meglepetést NP-nek, a kis Irenénél egyáltalán nem lehetetlen, hogy fogja magát és elutazik valahová, egy ilyen maisonette fleurie-be.

Táviratilag küldöm az útiköltséget, poste restante, csak sürgönyözz; a határig eléd megyek, és először Monte Carlót keressük fel.

Huh, az volna csak pompás, ha a család egy Monte Carló-i képeslapból tudná meg, hogy meglógott, egy kis utazást tesz a Riviérán... ujjé, micsoda felvonást rendezne Karoline néni, amikor megkapná ezt a hírt! Már maga a gondolat arra ösztökéli az embert, hogy valóban meglógjon... de miért is ne, amikor ilyen alkalom kínálkozik?

Azután cirkálni mennénk, ahová csak akarsz, a jachtnak van kajütje, igazi mennyezetes ággyal, és szerződtettem egy néger szakácsot is.

Marko tulajdonképpen meghatóan naiv, persze nagyon primitív, vagy nem is primitívség az, hanem őserő, ó, de szép is volt, amikor úgy feldobta, akkor, az első alkalommal, egész magasra, hogy a lélegzete is elállt, és az a szag, ló és ember verítékének a szaga, a nyári fű és a virágok illata, ott volt az a nagy sárga ökörfarkkóró, félig letörve. Nos, talán táviratozik is Gelusichnak, hiszen nem kell nála maradnia, csak egy ideig, többet nyilván ő sem vár, és ha igen... nos, minden csak tőle, Wallytól függ, nem tarthatja vissza, ha például a rulettnál, a játékteremben, találkozik valakivel, akinek olyan nagy, mohó hazárdjátékos szeme van, és az belészeret, vagy ő szereti meg, nem, a férfi szeret őbelé, á, butaság, édes butaság, hm, tulajdonképpen miért volna butaság, nem lehet, hogy az élet ilyen házi sütetű, kibírhatatlan ügy, amilyenné Karoline néni meg Ottilie és Helene (igen, Helene is) meg Adrienne is teszi (még csak ő igazán, habár más módon), ah, szörnyű elgondolni, hogy az ember egyszer majd olyan lesz, mint Helene néni, afféle megsavanyodott Madame Bovary, aki csupán unalommal mérgezi magát, nem arzénnal, brrr, de ha megszökik Gelusichhoz, a szökés talán érzelgősnek és romantikusnak látszik majd, és az a sok pletyka, habár persze... nem, minek

feltűnést kelteni és kellemetlenséget okozni NP-nek. Hehe, mióta vagyunk ilyen tapintatosak és finomak? No, mindegy, mindenesetr, igazán nem látja, miért is ne lehetne úgy lebonyolítani a dolgote amint Gelusich írja, végül is ő gyakorlott ilyesmiben.

Egyszerűen azt mondod, hogy unokatestvéredhez, Adrienne-hez készülsz, a genfi egyetem nyári tanfolyamára. Akkor úgy menne minden, mint a karikacsapás, és nem égetnéd fel a hidat magad mögött.

Így kell csinálni. *Naturellement.** Apropó, így a francia nyelvismereteimet is felfrissíthetném. Ah, maisonette fleurie!

HUSZONKETTEDIK FEJEZET

Adrienne félbehagyta a csomagolást. Guggoló helyzetéből felegyenesedett, hátrasimította kitüzesedett arcába lógó, rozsdabarna haját, és mókás kétségbeeséssel szemlélte a lábánál fekvő két bőröndöt. Az egyik megtelt, és már le is zárta; a másik még nyitva állt, de már tömve volt — pedig a díványon még ott hevert egy csomó ruha, fehérnemű meg könyv, amit még mind be kellett csomagolnia.

— Hogy mindig több az ember holmija, mint ami a bőröndökbe fér! — Feleletre várva pillantott Robert Kalivoda felé, aki az ajtó közelében kedvetlenül üldögélt egy széken, és a kalapját forgatta a kezében. — Tulajdonképpen miért vagy ma ilyen szótlan, Robert?

— Ezekben a dolgokban nincs tapasztalatom.

— Nekem ellenben igen! Akkor, amikor meg akartam szökni, ugyanígy jártam. Túl sok volt a holmim, de bőröndöm csak kettő. Pedig az olyan utazás volt, ami az új életbe vezetett, most pedig csak egy kis vacak tízhetes egyetemi tanfolyamra megyek. No, már tudom, mit teszek. Ami még kinn hever, azt egyszerűen itt is hagyom. Csak a könyveket viszem magammal, még ha néhány blúzt ki is kell szednem a bőröndből... Látod, mégis sikerült beraknom a halom könyvet. Ó, szent egek, ezt az életben le nem csukom, segíts már, Robert! — Adrienne ráült a makacskodó bőrönd fedelére, hogy

lenyomja, de még mindig tátongott egy rés. Csak akkor kattant be a zár, amikor Robert is segített. — Pompás, ez hát megvan! És most pihenjünk egy kicsit, és beszélgessünk, Robert! Még tíz értelmes szót sem váltottunk egymással. Gyere, ülj ide! Nem, ne olyan messze, ülj le a másik bőröndre!

A beszélgetés azonban nem akart megindulni, bár Robert többször is nekirugaszkodott, hogy tréfás jó tanácsokat adjon az útra. Valami soha nem érzett gátlása támadt. Tulajdonképpen csak az volt a szándéka, hogy elhozza Adrienne-nek Decolle elvtársnak, egy genfi szakszervezeti lap szerkesztőjének címét, és már megy is. Minek is maradt? Rosszkedvűen meredt a padlóra, és fejét mélyen behúzta a két válla közé.

Adrienne lopva figyelte. Keskeny arca azokkal a kiálló pofacsontjaival teljesen zárkózottnak látszott most, hogy szemének szelíd fénye nem világította be. „Nézzen fel! — fohászkodott magában Adrienne. — Azt akarom, hogy felpillantson és rám nézzen!" Maga egészen tágra nyitotta a szemét, annyira szerette volna, hogy Robert megérezze a gondolatát. De most, hogy Robert hirtelen felpillantott, zavarba jött tőle.

— Nem tudom — kezdte Adrienne erőltetett vidámsággal —, de az az érzésem, úgy viselkedünk, mint egy műkedvelő színielőadáson: „A végső búcsú"... szörnyen nevetséges. De ebben igazán te vagy a hibás. Ahogy itt ülsz, ebben a fekete öltönyödben... — Megijedt. Robert, fülig elvörösödve, felpattant. Adrienne felállt, és hozzálépett. — Bocsáss meg, Robert, butaságokat beszélek. Nem is értem, hogyan mondhattam ilyet, az öltönyödről, meg úgy egyáltalán. Persze hogy nem te vagy az oka ennek az ostoba hangulatnak! Biztosan az utazási láztól van.

— Nem, igazad van, az én hibám. — Robert tenyerével végigsimította az arcát: lassan már tünedezett a vörössége. Adrienne ismerte ezt a mozdulatát a tanulókörből. Így szokta bevezetni meglepő ellenérvekre vagy kérdésekre adott válaszát. — Tulajdonképpen már rég szerettem volna beszélni veled erről, Adrienne, de az embernek valami indításra van szüksége. — Újból végigsimította a két orcáját meg az állát.

Adrienne érezte, hogy hirtelen minden összerándul benne.

— Igen? — kérdezte egészen vékonyka hangon, és mélyet lélegzett. — Igen? — Választ nem kapott.

Robert összeráncolt homlokkal állt ott, és az ajkát harapdálta. Nyilván nem is hallotta Adrienne kérdését. A lány maga sem tudta, megkönnyebbülést érezzen-e, vagy szégyenkezzék. De Robert arcán most felengedett a feszültség. A maga tartózkodó modorában, csak éppen csehesebb hanglejtéssel és a szokottnál gyorsabban mondta:

— Tudod, valóban nevetséges ez, és semmi kézzelfogható okunk nincs rá, hogy búbánatosak legyünk. Éppen ellenkezőleg. Elutazol Svájcba, és sok újat látsz. A tanulókörben szünidő van, kevesebb lesz a tennivalóm, végre megint elolvashatok néhány regényt. Talán is el megyek szabadságra. Hiszen nyár van. — Robert a nyitott ablakhoz lépett, és a ládában virágzó begóniákra mutatott. — Olyan békés most minden, mint már rég nem! És mégis, az ördög tudja, miért, valahogy az az érzésem... nehéz megfogalmazni, de mintha... — Lehajolt az egyik begóniához és megszagolta a lazacrózsaszín virágokat. — ...de mintha virágot szagolna az ember, ami még virít ugyan, de valahogy már hervad is, pedig egyelőre még nem látni... De szép kis sületlenségeket beszélek! — Zavartan nevetett. — Hát, voltaképpen ezt akartam mondani: az újságainkban meg a brosúrákban lépten-nyomon azt olvassuk, hogy valami nem jó készülődik. Határozataink kapcsán mindig elmondjuk, hogy az imperialista ellentétek feltétlenül háborúra vezetnek, és hogy a fegyvergyárosok véres internacionáléba tömörültek, ahogy ezt nemrég Liebknecht is kifejtette a német Reichstagban. És valahogy mindez mégis olyan fakón hangzik, valahogy nem él bennünk. Úgy, ahogy a szedő is tudja, hogy előbb-utóbb ólommérgezést kap, de egyszerűen nem hisz benne. — Egy rövidke pillanatra még egyszer a virágokhoz hajolt, mintha megszagolná őket. — Igen, nálunk, az üzemben, most műszaki utasításokat nyomtatunk hegyi tarackokhoz. Négy nyelven: szerbül, bolgárul, törökül és németül. Mindet a bécsi Osztrák Fegyvergyár megbízásából. Ahogy tegnap este a négy elkészült köteg ott sorakozott az expedíció asztalán, hirtelen egészen világosan láttam: azonos utasítások alapján, ugyanazokkal az ágyúkkal lövöldöznek egymásra az

emberek, a törökök a bolgárokra, a bolgárok a szerbekre és holnap talán a szerbek ránk, és mi a szerbekre. Azóta nem bírok szabadulni ettől az érzéstől. — Tétova mozdulatot tett a begóniák felé. — Nem tudom, megértesz-e, és lehet, hogy te is kishitűnek tartasz, hiszen millió és millió szervezett munkás van már. És mégis kik nyomtatják a műszaki utasítást a fegyverekhez? A munkások. Persze, ha egyszer komolyra fordul a helyzet, akkor másként néz ki a dolog... Á, nem is tudom, mi van velem, ne haragudj! — Robert arca az utolsó szavaknál elsötétült. Felemelte a kalapját, és konok igyekezettel egyengette kissé kajla karimáját.

— Robert! — Adrienne igyekezett szilárd hangon beszélni. — Robert, azt hiszem, nagyon jól megértettelek, és szeretném, ha tudnád: számíthatsz rám mint elvtársadra, feltétlenül számíthatsz, ahogy... ahogy én is bízom benned mindig, Robert.

Odanyújtotta a kezét, Robert után megragadta, és szorongatta. Egy ideig kéz a kézben álltak egymással szemközt. Robert szürke szemében Adrienne meglátta a tulajdon arcát. Most elhomályosult a kép. Szívében viharos gyengédség áradt el, hogy fájt bele, hogy kicsordult tőle a konnye. Lassan kihúzta kezét Robert kezéből, lábujjhegyre állt, és megcsókolta az arcát, közvetlenül a szája mellett.

Robert visszahőkölt.

Zavara láttán Adrienne visszanyerte természetes modorát.

— Várj egy percre! — A ruhás szekrényhez szaladt. — Gyorsan összekészülök, és még egy darabot sétálhatunk együtt. Úgyis el kell búcsúznom a nagyapámtól. Így ni. Készen is vagyok. — Feltette a sapkáját, alatta, úgy-ahogy, eligazgatta a haját. Megfordult. Robert láthatóan még most is zavarban volt, és ettől dévaj kedve támadt. Felnevetett. — De csudaszépen eljátszottuk a hűségeskü című jelenetet! De azért érvényes az eskü, igaz-e?

Adrienne már elment. Alexander elébb még derűs hangulata megváltozott. A búcsút követő pillanatnyi búsongó hangulat volna ez? Bágyadt legyintéssel utasította el ezt a gondolatot. Közte és az unokája közt nem volt ilyen szoros a kapcsolat!

Adrienne csupán udvariassági látogatásra jött, s ez éppen csak addig tartott, míg első önálló külföldi útja előtt kötelességszerűen el nem búcsúzott nagyapjától és meg nem hallgatta útravalónak szánt (sem komolyan nem mondott, sem komolyan nem fogadott) néhány jó tanácsát. Társalgásuk ugyanolyan ironikus hangon zajlott, mint minden beszélgetésük azóta, hogy a főkapitányságról hazafelé jövet eredménytelenül próbáltak szót érteni egymással. Némi ugratás közepette, végül elbúcsúztak két futó csókkal. Alexander most visszatérhetett volna félbehagyott munkájához. Ehelyett azonban az ablaknál állt, és csak nézett Adrienne után.

Kezében lóbálta kis sapkáját, billegette fejét azzal a dús, rozsdabarna hajkoronájával — így kelt át a forró, néptelen Radetzky téren; egyszer-egyszer önfeledten lépést váltott, mintha táncolna. „Bizonyára boldog — állapította meg Alexander —, így csak akkor lépdel az ember, ha boldognak érzi magát." Igyekezett kikutatni, honnan jött rá ez a hirtelen letörtség. Azt fájlalja tán, hogy ezzel a bájosan akaratos, és mindent megújítani vágyó kedvével, lázadó hajlamával annyira hamisítatlan Reither lánnyal nincsen belső kapcsolata? Vagy az volna az oka, hogy eszébe jutott egyetemista korából a saját első külföldi útja (Lipcsébe, ott ismerkedett meg első szerelmével, Maruszjával)? Vagy ez is az a fajta múló rossz közérzet, ami az utóbbi időben néhányszor elfogta már — valami enyhe szédülés, légszomj, ami alig hogy jelentkezik, már el is múlik?

Adrienne bekanyarodott a Híd utcába. Alexander elment az ablaktól. Íróasztalán még ott állt a fénykép, melyet Adrienne vett le a könyvespolcról, hogy alaposabban megnézze. Amatőr felvétel volt Alexanderről, nemrég készült: ott ült napbarnítottan, a szájában pipával, felvont szemöldökkel, és egy halom friss hasáblevonat közt kotorászott.

— Kaphatnék másolatot erről a fényképről, nagyapa?

— Szívesen adok. Szerinted annyira jó?

— Igen. Mindenestül benne vagy.

— Hm. Tudod, mit felelt egyszer az öreg Manet egyik barátjának, aki szintén olyan fényképet akart róla, amiben Manet „mindenestül benne van"? „Fényképezze le a kertemben a virágokat, és mindenestül benne leszek, jobban, mint a legsikerültebb fényképfelvételemen."

— Á, ez jó! De hol a te virágoskerted, nagyapa?

— Az én virágoskertem? Az újságomban, itt, a dolgozószobámban, lent, az ebédlőben, valamelyik családi vacsora alkalmával... és itt kint, a téren!

Most ismét kinézett, mint az előbb. A tűző napban rezgett a levegő, és ebben a káprázatban szinte úszott a házak barokk oromzata, úsztak a bronz tábornagy körvonalai. „Mintha szerte akarnának foszlani!" — villant fel benne.

A félelem végigborsózott a hátán. Megrázta magát. Visszatért az íróasztalához.

Ott hevert a papírlap az Equitanus-cikkhez készített, kékkel meg pirossal aláhúzogatott jegyzetekkel. „Fülledt nyár. Külsőre minden lomhán nyugodt. (Albániát leszámítva, de az »lent van, Törökországban«.) Békésebb, mint a régebbi nyarak. De mi forrong a felszín alatt? — Az oroszok tovább fegyverkeznek. A pétervári *Birzsevije Vedomosztyi:* Franciaország és Oroszország nem akar háborút, de Oroszország készen áll, és reméli, hogy Franciaország is felkészült. A *Kölnische Zeitung* válasza: Németország kész felvenni a kesztyűt. — II. Vilmos Konopischtban Ferenc Ferdinándnál. Közös földközitengeri flotta tervei? Növelték a francia katonai költségvetést. A bécsi német követ titkára a *Times* tudósítójának: Hogy őszig eltart-e a béke? A cáfolatok nagyon gyengék. — Seelmeyer információja: Conrad von Hötzendorf zavartalanul cseveg az u olsó lehetőségről, amelylyel a hadsereget meg lehet óvni a széthu lástól. »És mi volna ez a lehetőség, excellenciás uram?« »Természetesen egy preventív háború.« — Kémperek áradata Ausztriában, Franciaországban, mindenütt. Beszédek egy albán légió felállítása alkalmából, Bécsben: közel a döntő összecsapás a szlávok és a germánok között. — Fojtottan

ég már a kanóc (megnézni, ki mondta!). Mit érez a *lovas* a Bodeni tavon?"

Álexander üres pillantással meredt az utolsó szavakra. Vajon rossz jel, hogy a „lovas" szót, a *Reiter*-t, régies helyesírással *Reither*-nek írta, mint a tulajdon vezetéknevét? Á, egyáltalán minek is ír még az ember? Félretolta a jegyzeteit. Nem, hallani sem akar róla. Fáradt.

De szabad-e fáradtnak lennie? Nem annyit jelent-e ez, hogy elengedi önmagát, elengedi Irenét? Semmilyen jel nem mutatta, hogy köztük a kapcsolat a legcsekélyebb mértékben is megváltozott volna, sejtelme mégis azt súgta, hogy a felszín alatt itt is mozog valami, valami olvad, semmivé válik, véget ér.

Alexander heves mozdulattal sarkon fordult, és kiment a szobából.

HUSZONNEGYEDIK FEJEZET

Irene nem hallotta meg, hogy belépett. Az ablaknál állt és halkan énekelt:

Az éjen át száll halk dalom hozzád,
édes szerelmesem...

Alexander megállt az ajtónál. Mint már olyan sokszor, most is meglepte Irene megjelenésének bája.

Lalla lallala
Csendes ligetben úgy várok én rád...

Irene elhallgatott, az üveghez közelítette száját, és rálehelt. Mutatóujjával rajzolgatott a párás foltra, majd hátrahajolt, és átszellemülten, elbűvölten szemlélte a rajzot, míg csak újra ki nem tisztult az üveg.

Lalla lallala
lalla lallala...

Ismét rálehelt az üvegre és rajzolt valamit a homályos foltra. Amennyire Alexander láthatta, egy igen kacskaringós betű volt, L vagy S.

A parketta megreccsent Alexander talpa alatt, ahogy előrehajolt, hogy jobban lásson.

Lalla lallala lalla lallala
Jöjj el, kedvesem...

Irene sarkon fordult.

— Te vagy az, Alexander? — Hátrált egy lépést, hogy háta az üveghez ért. Ennyire megijesztette volna, vagy a rajzot akarta letörölni? De már jött is feléje nyugodt, örvendező arccal. — Mi járatban vagy, drágám? — Irene mögött tiszta és üres volt az ablaküveg.

— Hallottam, hogy énekelsz, és elfogott a vágy utánad — hazudta. — Egyébként gyakrabban kellene énekelned, és nemcsak olyankor, amikor egyedül vagy. A te hangoddal...

— Dehogy, dehogy, te hízelgő! És egyáltalán, ne is próbáld titkolni, hogy meglestél, jóllehet ez teljességgel sötét lélekre vall.

Alexander megfogta a kezét, és megcsókolta.

— Először is nem vezetett semmilyen sötét szándék, másodszor neked sincs semmi titkolnivalód... vagy nem lett volna szabad megtudnom, mit csináltál az imént?

— Aha, hát ez az! Meglestél. Nem, itt már nem használ a tagadás. Azt még megengedem, hogy talán akaratod ellenére tetted. Ezért nem is kívánok élni a törvény szigorával, hanem elárulom, hogy „titkok feljegyzését" játszottam. Gyerekkorunkban, otthon, ezzel szoktunk szórakozni. A belehelt ablaküvegre fel kellett írni valami titkot, rövidítve, csak a kezdőbetűivel, a többieknek pedig ki kellett találniuk a jelentését. Látod, így! — Rálehelt az üvegre, és a párás felületre ezt írta: P. l. t. — Nos, mit gondolsz, mit jelent ez? Világos: Pepi lekvárt torkoskodott. És ez: Cs. v. l. Csókra várnak a lányok.

— És ez? — Alexander odarajzolt egy S-et.

— Ez? — Irene szemében táncoltak az arany pontocskák. — Ez

sok mindent jelenthet: sütemény, séta, sírás, sugdolózás! — Megfogta Alexander két kezét, és a nyaka köré vonta.

Alexander magához ölelte kedvesét. Irene szempillái gyengéd cirógatással feleltek az ajkainak.

— Utazzunk el! — suttogta Irene fülébe. — Utazzunk el, Irene!

Az asszony hallgatott. Alexander meghökkenten kapta fel a fejét. Irene tekintete, valahol mellette, a semmibe meredt. Sötét borostyánszín íriszében most is táncoltak az arany pontocskák.

— Irene!

Az asszony szórakozott mozdulattal vonta meg a vállát.

— Igen, drágám?

— Nem hallottad, mit kérdeztem?

— De igen.

— És?... — Alexander hangjában félelem bujkált.

Elmehet az ember önmaga elől? Irenének már nyelvén volt a kérdés, de nem mondta ki. Lehunyta a szemét és bólintott. Bronzos pillái harmatosak voltak.

— Igen, ha úgy akarod, drágám, elutazunk.

HUSZONÖTÖDIK FEJEZET

Mi késztette Alexandert, hogy ilyesmit mondjon?

Maga sem tudta volna okát adni. Minden érzéke teljesen éber volt, úgy élte át az egész napot: az utazást a nyitott autóban, a nyári tájon át, a megérkezést az erdei fogadóba, a sétát az ibolyásban és a vacsorát az alkóvos szobában. Ahogy most ott ült a helyén, a falusi pamlagon, pillantása Irenére szállt. Irene az ablakdeszkán kuporgott. A finom női fej, a délies arcél, jól láthatóan rajzolódott ki, háttérben a június esti világos égbolttal.

Milyen szép volt ma Irene! Milyen végtelenül gyengéd és odaadó! Mintha... Ó, csak nem gondolkodni! Valami hirtelen támadt, édesen búskomor érzés szinte szétvetette a mellkasát. És ekkor megszólalt:

— Te is tudod, mi az, Irene? A honvágy a még át nem élt dolog

után? A vágy valami után, amit az ember át akart élni, de csak álmodta? Ez különösen a látszólag tökéletes boldogság óráiban tor rá az emberre. Te is ismered ezt? — Választ hiába várt. — Irene, mi van veled?

— Semmi, drágám. — Szinte meghaladta erejét, hogy ezt a két szót halkan, a megszokott hangján ejtse ki. Hogyan jött rá Alexander, hogy benne, félig öntudatlanul, mi játszódik le? Azt hitte, Alexander feltétlenül meghallja, hogy zúg a vér a halántékában, ugyanis most felkelt, és odajött hozzá.

Ajkaival végigbecézte Irene haját, és ezt suttogta:

— Milyen szép vagy! Milyen nyugodt!

Irene mély, felnyögő sóhajjal a mellére vetette magát.

Amikor halkan felkelt a díványról, Alexander lehunyt szemmel feküdt. Aludt volna? Irene elnézte sokáig, figyelmesen. Igen, aludt.

Irene fülében egy dallam zsongott. Az éjen át száll halk dalom hozzád... Megijedt. Hirtelen iszonyú világosan látta, hogy Alexanderral való kapcsolata túljutott a delelőjén. Hogy most már csak a hanyatlás következhet. És hogy el fogja hagyni, de inkább még ebben az órában, most, azonnal. Fájt ez, de nagy és őszinte fájdalmában is benne élt a tudat, hogy nem szabad tovább együtt maradnia Alexanderral, ha egyszer álmaiban nem ő van vele, hanem az a másik férfi, Stenton. Jobban érezte, mint bármikor, hogy árulás fenntartani ezt a fonák állapotot. Árulás, rideg számítás, hogy gondoskodjanak róla, görcsös erőfeszítés, ingovány. Nem, csak egyetlen út létezik: el kell hagynia Alexandert, még ha teljesen magára marad is (mert Stenton minderről semmit nem tud; köztük nincs megegyezés, sem nyílt, sem titkos — és talán nem is lesz soha).

Irene ott állt, és két tenyerét a mellére, majd a szájára szorította. Szeme könnyben úszott.

Alexander megmozdult álmában. Egy hajfürtje a halántékára bukott. Csakhogy ez a fürt hófehér volt már...

Irene szinte kábultan fordult félre, felkapta a kalapját meg a táskáját, és már ment volna.

Az utolsó pillanatban megtorpant, kutatva nézett körül. Nincs itt valahol toll meg papír? Rövid töprengés után letépett egy lapot

a fali naptárról, táskájából elővette a rúzsát, és a leszakított lap hátára ráírta nagy, reszketeg betűkkel (hiszen a szokatlan írószerszám csak nehezen engedelmeskedett):

Isten Veled, drágám!

Egy pillanatra megtorpant, majd gyorsan odafirkantotta:

Eirene.

Egy könnycseppje ráhullt a lapra. Ellépett az asztaltól. Lába csak nehezen találta meg a kifelé vezető utat.

Ahogy nyitotta és csukta az ajtót, a légvonat felkapta a lapot az asztalról. Ott keringett a levegőben, majd leereszkedett a padlóra, Alexander lábánál.

Kint, a bécsi országúton felhangzott egy motorkerékpár bőgése, pufogása.

Alexander felébredt. Körülnézett; látta, hogy Irene már nincs, nincs ott se a kalapja, se a táskája. A naptárlapot még nem látta, de már tudta, mi történt. A szívverése kihagyott... de aztán újra rákezdte. Lélegzett, ereiben tovább keringett a vér, ujjai mozogtak. Megtörtént a hihetetlen: most, hogy jött a mennykőcsapás, el bírta viselni.

„Hogy lehet ez? — motoszkált benne. — Megszoktam volna a búcsúzást?" Úgy érezte, mintha agyát vattaréteg fedné, puha, fekete vatta. Felállt, tett néhány lépést. A tagjait furcsán nehezeknek és egyben könnyűeknek érezte — vajon a testéhez tartoznak-e még? „Talán a bortól van ez, igen, lehetséges, hogy a bor az oka." De mélyen, önmagában, ott élt a biztos tudat: „Nem, nem a bortól van. Valami mástól. Akit az istenek szeretnek, azt már fiatalon magukhoz szólítják. Minket nem szeretnek az istenek. Éppen ezért túl kell élnünk önmagunkat... Igen, így van."

A motorkerékpár bőgése most egészen közelről hallatszott, majd elnémult. Vezetője nyilván megállt a ház előtt.

Alexander hallotta, hogy a fogadós kilép a kapun, és ezt kérdi:

— Mi újság?

Egy idegen, vékony hang hápogva ezt feleli:

— Agyonlőtték a főherceget.

— Ugyan már, miket nem beszél! Hiszen az már közel harminc esztendeje halott!

— Dehogy, nem is őt értettem, hanem a trónörököst, Ferenc Ferdinándot.

— Micsoda? Megáll az ember esze! Meghalt? A végén még valami nőszemély miatt, mint a megboldogult Rudolf főherceg?

— Dehogy, a szerbek lőtték le, Szarajevóban. A feleségével együtt. Bécsben azt mondják, hogy most aztán lesz nagy csetepaté Szerbiával.

— Á, nem lesz abból semmi!

— Igazán? Úgy gondolja? No, nem tudom!

A motor újra felbőgött, és gyorsan eldübörgött.

Alexander agya még most is mintha vattába lett volna burkolva. „Egyszóval lelőtték?" Az alkóvot megtöltő és a szobában is lassan elharapózó homályból egy pillanatra felbukkant előtte Ferenc Ferdinánd széles arca, azzal a keményen fénylő porcelán szemével és ragasztottnak tetsző bajuszával. „Egyszóval lelőtték. Ez viszont annyit jelent... hm, igen... beszélni kellene Ludwiggal, persze, haladéktalanul beszélni kell vele. De minek? Már nincs semmi értelme, hiszen... Igen, világunk a végét járja, de magunk még egy ideig fennmaradunk, mivel bennünket nem szeretnek az istenek. Megmaradunk nevetséges roncsnak, haszontalan csonkaságnak, mintha az elsüllyedt hajó után éppen a köpőcsésze fedele maradna meg, haha!"

Alexander, monológja közben, levette kalapját a fogasról, ide-oda forgatta, mint valami különleges levelet. „Oh, du lieber Augustin — fütyülte halkan. — Minden odavan. Oda a boldogság, oda a szerelem... Csak a köpőcsésze fedele nem."

A távolból még egyszer felhangzott a motor dübörgése, majd végleg elhalt. Alexander feltette a kalapját. Ott hever még a naptárból az a lap! Felvette. Különös, a nyomtatott oldala is piros volt, akár Irene búcsúüzenete. Gépiesen leolvasta a dátumot és a kalendárium arra

a napra szóló bölcs mondását: 1914. június 28. Vasárnap. — Ahol kiszárad a tarló, újra hajt az élet.

Milyen vigasztaló! Milyen vigasztaló, ha az ember nem éppen a tarló. No, menjünk Ludwighoz! Vagy bárhová. Bár minden odavan, de azért kell az embernek valami cél a következő félórára!"

Összehajtogatta a cédulát és gondosan eltette a tárcájába. Egy utolsó, hosszú pillantással még átfogta a szobát. Itt talált rá Irenére, és itt is vesztette el. Felvillant benne, hogy tulajdonképpen arcoknak, emlékképeknek kellene benépesíteniük a szobát. De semmi egyéb nem volt ott, csak az egyre sűrűsodo sotétség. A sűrűsodo sotétség, az ontányérok sápadt csillogása, és az ablak négyszogének bal sarkában, amerre a látóhatáron, délkeletnek, ott feküdt Bécs, valami vorhenyesen felizzó, tűzvészre emlékeztető fény.

UTÓSZÓ

A *Búcsú a békétől* egy regénysorozat első kötete, annak szánta írója. A sorozatból egyelőre két regény készült el, a harmadiknak kész a vázlata.

Az író ezt a regényét 1938-ban, Csehországban kezdte el, 1939-ben, Franciaországban folytatta, és 1940—44 között Amerikában fejezte be. A *Búcsú a békétől* elsőnek angol fordításban jelent meg, *Twilight on the Danube* (Szürkület a Duna fölött) címmel. A regény születésének egyes állomásai között az akkori időben hazájából menekülni kényszerülő antifasiszta író hánytvetett élete zajlott, vándorlása egyik országból a másikba, kontinenseken és tengereken át.

(1950)

17. old. *Equitanus* — lovas, azaz Reiter (Reither). (latin)
20. old. *Charmant, charmant* — Kedves, kedves. (francia)
21. old. *partout* — mindenképp. (francia)
23. old. *chérie* — drágám. (francia)
28. old. *Impossible* — képtelenség. (francia)
29. old. *Montebello* — a Schönberg név szó szerinti fordítása. (olasz)
40. old. *ultramontán* — szélsőséges katolikus irányzat, mely a pápaság abszolút hatalmát akarta megvalósítani az élet minden területén.
41. old. *bête* — ostoba. (francia)
Mon ami — barátom. (francia)
50. old. *Bon!* — Jó! (francia)
52. old. *Heilbronni Katica* — Heinrich Kleist (1777—1811) drámája.
53. old. *Diotima* — Hölderlin (1770—1843) nagy német lírikus szerelme és ihletője.
58. old. *pour une indisposition momentanée, oui...* — csupán pillanatnyi gyengélkedés... igen. (francia)
71. old. *british style* — angol szokás. (angol)
jour fixe — kijelölt fogadónap. (francia)
five o'clock — ötórai tea. (angol)
76. old. *ma chère* — kedvesem. (francia)
78. old. *Self-made man* — önerejéből érvényesülő ember. (angol)
80. old. *grande dame* — nagyúri hölgy. (francia)
ice-cream — fagylalt. (angol)
83. old. *ancien-régime* — régi, idejétmúlt állapot, kormányrendszer.
115. old. *Les fleurs du mal* — A romlás virágai.
116. old. *mesalliance* — rangon aluli házasság. (francia)
faux pas — baklövés. (francia)
Un certain haut-goût reste pour toujours, tu comprends, mon enfant? Et ça m'agace... — Valami örökre visszamarad ebből, és ez bosszant. Érted, gyermekem? (francia)

118. old. *Cuore mio, amore mio!* — Szívem, szerelmem! (olasz)
121. old. *in persona* — személyesen. (latin)
123. old. *chère* — kedves. (francia)
Salut! — Szervusz! (francia)
125. old. *geus* — a. m. koldus. A németalföldi forradalomban részt vett szabadságharcosok elnevezése.
142. old. *all right* — rendben. (angol)
entre nous — magunk közt szólva. (francia)
good sport — jó pajtás. (angol)
143. old. *What a nerve* — van képe! (angol)
144. old. *Adieu, mon amour...* — Isten veled, szerelmem! (francia)
146. old. *bleu d'outremer* — ultramarinkék. (francia)
148. old. *Pretty much on the boring side* — meglehetősen unalmas. (angol)
149. old. *pure nuisance* — csupa kellemetlenség. (angol)
152. old. *For God's sake!* — Az Isten szerelmére! (angol)
154. old. *Get my point?* — Értesz? (angol)
191. old. *Koch* — szakács.
197. old. *Sécheresse du coeur* — A szív ridegsége. (francia)
198. old. *all right* — minden rendben. (angol)
200. old. *Précisément* — pontosan. (francia)
204. old. *Dieu merci* — Istennek hála. (francia)
217. old. *Comédie Autrichienne* — osztrák színjáték. (francia)
221. old. *in puncto* —
222. old. *dernier cri* — az utolsó divat. (francia)
qui vive — résen levés. (francia)
224. old. *Allons, Messieurs, faites votre jeu!* — Tessék, uraim, tegyenek! (francia)
232. old. *Arbeiterzeitung* — osztrák munkáslap neve.
242. old. *Welcome, my dear!* — Isten hozta, kedves (barátom)! (angol)
Goodness gracious! — Szent egek! (angol)
246. old. *hausse* — tőzsdei áremelkedés. (francia)
247. old. *Nunc est bibendum* — diák-dal, Horatius versére.
248. old. *comme il faut* — ahogy illik. (francia)
252. old. *hors-d'oeuvres variés* — vegyes előétel. (francia)

253. old. *in medias res* — a dolog közepén. (latin)
256. old. *Ah, non, cette enfant!* — Ah, ez a gyerek! (francia)
Mais non, c'est incroyable! — Nem, képtelenség! (francia)
ça me tue! — ez a sírba visz! (francia)
286. old. *Charmant* — elbűvölő. (francia)
287. old. *chic parisien* — párizsi elegancia. (francia)
288. old. *partout* — mindenképpen. (francia)
293. old. *tête-à-tête* — négyszemközt. (francia)
295. old. *curriculum vitae* — életrajz. (latin)
303. old. *J'accuse* — Zola Dreyfus ügyében írt híres cikkének kezdete: „Vádolok..."
335. old. *I am crazy about it...* — bolondulok érte. (angol)
My God — Istenem. (angol)
337. old. *bonmot* — szellemes bemondás. (francia)
339. old. *a pure nuisance* — igazi istencsapása. (angol)
346. old. *par hasard* — véletlenül. (francia)
376. old. *Chut, elle revient!* — Csitt, jön megint! (francia)
Ah, oui, c'est ce qu'il fallait faire sans doute — Hát igen, kétségtelenül ezt kell tenni... (francia)
mon cher — kedvesem. (francia)
Mon dieu! — Istenem! (francia)
merci — köszönöm. (francia)
378. old. *Assez!* — Elég! (francia)
379. old. *Quelle perversité!* — Micsoda perverzitás! (francia)
385. old. *Nem értem, a dal mit idéz föl, S hogy oly bús mért vagyok?* — Szabó Lőrinc fordítása Heine: *Loreley* c. versének első sora.
389. old. *Enfant terrible* — Vásott kölyök. (francia)
393. old. *Caprice d'automne, produit parisien* — Őszi szeszély, párizsi készítmény. (francia)
402. old. *last but not least* — végül, de nem utolsósorban. (angol)
403. old. *et cetera* — s a többi. (latin)
406. old. *in persona* — személyesen. (latin)
408. old. *ordre de bataille* — hadparancs. (francia)
419. old. *cause célèbre* — nevezetes ügy. (francia)

426. old. *Austria erit in orbe ultima* — szó szerint: A földön Ausztria lesz az utolsó (azaz orokre fennmarad). (latin)

439. old. *Allons enfants* — a *Marseillaise* kezdete.
citoyen — a forradalom idején minden francia megszólítása (a. m. polgártárs).

456. old. *Non nostrum tantas componers lites* — nem a mi érdekunkben simítja el a vitát. (latin).
Quos deus perdere vult... — Akiket az Isten el akar veszejteni... (latin)

477. old. *La nonchalance personnifiée* — A testet öltött nemtörődömség. (francia)
ce n'est pas la chose principale — nem ez a fő dolog. (francia)

478. old. *spiritus sanctus* — szentlélek. (latin)

479. old. *mauvais sujet* — senkiházi gazfickó. (francia)

496. old. *C'est fou. C'est complètement fou* — Őrület. Tiszta őrület. (francia)

501. old. *dii minorum gentium* — alsóbbrendű istenségek. (latin)

521. old. *Gardez!* — Tartsa meg! (francia)

526. old. *très mauvais goût* — nagyon rossz ízlésre vall. (francia)
steeplechase — akadályverseny. (angol)

527. old. *message de panique!* — pánik-keltő híradás. (francia)
à quatre épingles — kicsípheti magát. (francia)

529. old. *La Maisonette Fleurie* — Virágos Házikó. (francia)

531. old. *Naturellement* — Természetesen. (francia)

A kiadásért felel az Európa Könyvkiadó igazgatója
Felelős szerkesztő: Karig Sára
A fordítást az eredetivel egybevetette: Seres Gézáné
A védőborító és a kötésterv Lengyel Lajos munkája
Műszaki szerkesztő: Szegedi Lászlóné
Műszaki vezető: Siklós Béla
Készült: 6 400 példányban, 27,6 (A/5) ív terjedelemben
Times betűvel — EU–i–7374
72.1344 – Kossuth Nyomda, Budapest
Felelős vezető: Monori István vezérigazgató